PARS PRIMA
TOMI PRIMI
DEMONSTRATIONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE
QUADRIPARTITAE.

DEMONSTRATIO HISTORIAE ECCLESIASTICAE QUADRIPARTITAE

COMPROBATAE MONUMENTIS

PERTINENTIBUS

AD FIDEM TEMPORUM ET GESTORUM.

Sanctes Manelli del. et inc. Romae

ROMAE CIↃIↃCCLII.

EX TYPOGRAPHIA APOLLINEA.

SUPERIORUM FACULTATE.

IOSEPHO . I.
LVSITANIAE . ET . ALGARBIORVM
REGI . FIDELISSIMO
IOANNIS . V.
DIVINITATIS . INSTINCTV
SVPER . OMNES . RETRO . PRINCIPES . RELIGIOSISSIMI
FILIO . MAXIMO . PIO . FELICI
TERRA . MARIQVE . PACIFICO
IVSTITIAE . AEQVITATISQVE . RECTORI . OPTIMO . PROVIDENTISSIMO
CHRISTIANITATIS . PERPETVO . DEFENSORI
SERVATORI . QVIETIS . ET . PVBLICAE . FELICITATIS
ORBIS . SPEI
ET . VLYSSIPONENSIVM . AMORI . AC . DESIDERIO
OMNIVM . ANTE . SE . MAXIMORVM . REGVM . GLORIAE . AEMVLATORI
IOSEPH . BLANCHINVS . VERONENSIS
PRESBYTER . CONGREGATIONIS . ORATORII . ROMANI
NOMINI . MAIESTATIQVE . EIVS . AETERNVM . DEVOTVS
OB . INSIGNIA . BENEFICIA
A . FIDELISSIMO . PATRE . EIVS . IN . SE . SVOSQVE . COLLATA
PRO . DOCVMENTO . ETIAM . POSTERIS . RELINQVENDO
MVNIFICENTIAE . VTRIVSQVE . DICATISSIMVS
D. D. D.

APPROBATIONES.

Reverendissimi Patris Magistri Sacri Palatii Apostolici jussu legi Librum, cui Titulus, *Demonstratio Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae comprobatae monumentis pertinentibus ad fidem Temporum & Gestorum*, Auctore P. Josepho Blanchino Congregationis Oratorii Romani Presbytero, qui multiplicis doctrinae laude, pluribusque editis Operibus clarus, nova nunc ratione eximiae eruditionis suae specimen exhibet Ecclesiasticâ Historiâ vetustis marmoribus, anaglyphis, picturis, aliisque id genus monumentis illustrandâ. Laboriosum sane Opus, omnibus hactenus intentatum, & a Viro Clarissimo magna animi alacritate coeptum, & ad priora duo Ecclesiae Saecula feliciter perductum. Nihil in eo deprehendi, quod Orthodoxae Fidei, aut bonis moribus adversetur: atque eum esse Librum censeo, qui ab omnibus, quotquot Sacra Eruditione delectantur, cupidissime excipiatur.

Datum Romae III. Eidus Novembris ciↃ iↃccLII.

Michael Angelus Giacomellus Sanctissimi Domini Nostri Cappellanus Secretus.

Opus insigne ab immortalis memoriae Praesule Francisco Blanchino excogitatum, & a P. Josepho Blanchino Fratris Filio Congregationis Oratorii Urbis Presbytero feliciter consummatum, legi, Reverendissimi *P. Josephi Augustini Orsi* Sacri Palatii Apostolici Magistri mandatis obtemperans; nihilque offendi Catholicae Fidei decretis, aut morum regulis adversum. Quin etiam maximo illud futurum incremento Ecclesiae rerum Historiae censeo, Eruditisque omnibus multo jucundissimum. Ejus inscriptio est: *Demonstratio Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae comprobatae monumentis pertinentibus ad Fidem temporum & gestorum*. Duo tantum priora Ecclesiae Saecula complectitur uno Volumine in duas partes diviso. Primae Partis sunt Libri quatuor *Chronologicus*, *Historicus*, *Criticus*, & *Antiquarius*; alterius vero *Chronologia Pontificia*, *Caesarea* & *Consularis*, necnon *Indiculus rerum*, *quae continentur in tribus Tabulis Primi Saeculi*. Praeterea Tabulas tum primi, tum alterius Christi Saeculi diligenter inspexi; atque immensum Sacrae & Prophanae Eruditionis pelagus non modo enavigavi, sed ejusdem altitudinem saepe saepius exploravi. Quamobrem id pro certo affirmare possum, quod bujusmodi Operis genus, ut novum, minimeque ante hunc diem ab Scriptore ullo tentatum, ita acceptum maxime, atque utile omnibus id legentibus futurum est.

Ex meo Domicilio in Civitate Leonina Kalendis Septembris ciↃ iↃccLIII.

Cajetanus Cennius.

APPRO-

APPROBATIO P. THOMAE LE SEUR *Ordinis Minimorum, in Urbano Propagandae Fidei Collegio Moralis Theologiae Lectoris, & in Romano Sapientiae Archigymnasio Publici Mathefeos Profefforis, ac Regiarum Academiarum Londinenfis, Berolinenfis, & Lugdunenfis, atque Bononienfis Socii.*

ILluftriffimus Praeful Francifcus Blanchinus, Regiarum Academiarum, quae Parifiis, & Londini florent, Socius, Vir Eruditione cum Sacra, tum Prophana, praeclarifque in re Antiquaria, & Mathefi inventis per univerfam Rempublicam Literariam celeberrimus, fub aufpiciis Clementis Papae XI, Opus Pontificia munificentia dignum, Hiftoriam nempe Ecclefiae, authenticis monumentis demonftrandam fufceperat. Sed cum laboribus fractus anno Chrifti 1729. obierit diem fuum, unius tantum fere Saeculi feriem, tribus in Tabulis delineatam reliquit, ad normam Signorum, Numifmatum, Lapidum, & originalium Anaglyphorum, quibus infigne Mufeum Chriftianum erat in Vaticanis Aedibus conftruendum. Tanti tamen Viri ex fratre Nepos Clariffimus P. Jofephus Blanchinus, non folum dictae fuppellectilis Patrui, fed & illius variae eruditionis, & incredibilis diligentiae, ac fuavitatis morum haeres, pluribufque editis Lucubrationibus notiffimus, idem fplendidum Opus, Auctoribus aeque arduum, ac Lectoribus utile & jucundum, in Tabulis ex aere incifis fibi conftruendum, continuandum, ac perficiendum effe exiftimavit, improbo labore conquifitis undique monumentis, iifque in Tabulas Chalcographicas recto ordine diftributis atque difpofitis. Quatuor jam priora Ecclefiae Saecula (quorum duo nunc in lucem prodeunt) abfolvit; & pro reliquis XIV Saeculis, ufque ad aetatem noftram perventuris, ingentem eruditae fuppellectilis materiem praeparavit. Divinae ergo Providentiae beneficio factum eft, non folum ut laudati Blanchini, Patruus nempe, ac ejus ex Fratre Nepos, praeftantiffimi Operis adeffent Auctores adeo idonei, verum etiam ut tandem inveniretur peritiffimus ac diligentiffimus Chalcographus & Pictor Antonius Jofephus Barbazza,, qui immenfi laboris difficultate minime deterritus, monumenta ipfa incideret accuratiffime & elegantiffime: tum denique (quod difficillimum erat, & fere defperandum) ut aliquis Antiquitatis Cultor Eximius haberetur, qui fuo Favore laborantem Artificem fulciret, fumma humanitate ac benignitate foveret, & magnis neceffariifque fumptibus adjuvaret. His ergo fubfidiis nunc in lucem prodit Primum *Demonftrationis Hiftoriae Ecclefiafticae Quadripartitae &c* Volumen, in quo Auctorum fcientiam in rebus Chronologicis, ad Temporum ordinem conftituendum; peritiam in Criticis, ad Geftorum & monumentorum fidem ftabiliendam; eruditionem ac diligentiam in Antiquariis, & Hiftoricis, ad Gefta ipfa, & monumenta, quibus comprobantur, recenfenda & ordinanda; Chalcographi denique eximium artificium, & elegantiam, ad accuratam imaginum, aliorumque monumentorum cum archetypis fuis confenfionem procurandam, fufpexi, & admiratus fum. Fruantur ergo Lectores tam utili tamque amoeno Opere, quod Ecclefiae Catholicae Doctrinam, ac Difciplinam demonftrat, ac veluti Legentium oculis fubjicit.

Romae ex Conventu SSmae Trinitatis die 5. Octobris Anni 1753.

Fr. Thomas Le Seur Theologiae ac Mathefeos Profeffor.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiffimo Patri Sacri Palatii Apoftolici Magiftro.

F. M. de Rubeis Patr. Conftant. Vicefgerens.

IMPRIMATUR,

Fr. Jofephus Auguftinus Orfi Magifter Sacri Palatii Apoftolici Ordinis Praedicatorum.

AN-

ANTONII JOSEPHI BARBAZZAE

CHALCOGRAPHI ROMANI

MONITUM AD LECTOREM

IN DEMONSTRATIONEM HISTORIAE ECCLESIASTICAE QUADRIPARTITAE

Comprobatae Monumentis pertinentibus ad fidem Temporum & Gestorum Atque in LIV. Tabulas aereas distributae instar Musei Christiani

STUDIO CURAQUE

PATRIS JOSEPHI BLANCHINI VERONENSIS

Presbyteri Congregationis Oratorii S. PHILIPPI NARII *de Urbe, atque ejus Clarissimi Patrui* FRANCISCI BLANCHINI *Praelati Domestici & Patricii Romani.*

UT Literaria Respublica universa hanc, quam aeneis Tabulis insculptam Sacrarum, Profanarumque Antiquitatum seriem *Primi & Secundi Saeculi* Aerae Christianae eidem exhibemus, non tantum summopere commendandam existimet, quod pretiosa ibidem nostrae Sanctae Religionis pignora ac testimonia continentur, sed etiam, ut ex labore ac difficultate operis Chalcographici, pretium illius rite possit aestimare; aliqua heic praemonere necessarium visum est, quibus publice notum fieret, qua occasione illud a me susceptum, quanta industria elaboratum, quibus difficultatibus, curis, impedimentis ad exitum tandem perductum sit.

Atque ad Operis ipsius meritum quod primum attinet, quoniam Doctissimi & Cl. Viri Praesulis *Francisci Blanchini* Veronensis in Orbe Literato nomen satis superque notum, ac celebratum est, cum illius potissimum sapientissimo consilio Operis ejusdem origo accepta referri debeat; vel hoc ipsum ad harum Tabularum commendationem plurimum conferre jure merito reputandum est. Porro autem, cum hujusmodi seriem a Patre *Josepho Blanchino* continuari atque illustrari contigerit, ab hoc Operis ipsius praestantiae momenti plurimum accessisse vere potest affirmari: non solum enim hic Vir ornatissimus ab illustri Patrui sui doctrinae gloria minime degenerat, verum etiam acceptam ab eo insignem hanc laudem, praecipuis suis tum ingenii tum industriae diligentiaeque dotibus, reddit cumulatiorem. Praeter hanc vero commendationem, quae in idem Opus ab Auctorum merito derivatur, ipsum per se, tum novitate, tum delectatione, atque utilitate satis commendatur, dum scilicet *Ecclesiasticam Historiam* nova forma ac methodo oculis omnium repraesentat, eique non solum clariorem lucem per imagines ex antiquis monumentis delineatas & expressas, affert, verum etiam ex solida eorundem auctoritate, majus factorum veritati robur fidemque conciliat: atque hinc non solum gratissimum Christiano Orbi spectaculum, sed & fidelibus ipsis ad veteres Ecclesiae res, grata memoria recolendas, magnum incitamentum praebetur.

Tam praeclarum igitur consilium ac laborem, cum memoratus Praesul *Franciscus Blanchinus* sub auspiciis immortalis mem. *Clementis PP. XI.* suscepisset, ad eum potissimum finem, ut ex iis monumentis, instar Capitolini Musei, in Vaticano Palatio Pinacotheca adornaretur; unius fere Saeculi seriem elaboravit, ac ex parte confecit; delineatione videlicet, speciminis gratia, tribus in Tabulis adumbrata. Hae vero Tabulae, Praesulis ipsius morte interveniente, cum in dicti Patris *Josephi Blanchini* potestatem, utpote illius nepotis atque haeredis, pervenissent, progressu temporis desiderium eidem injectum est, ut adeo utile opus per Patruum suum inchoatum continuaret, ac perficeret. Hac de causa diversis temporibus & occasionibus, cum variis hominibus hujusce Urbis in arte incidendi in aere peritis, suum hujusmodi consilium communicavit, ac inter alios cum excellentissimo Artifice *Jacobo Frejo*, qui in hac re inter primores merito habitus est: ex his vero cum omnes, partim adeo vasti Operis, partim impensarum, quae ad illud perficiendum requirebantur, gravitate deterriti recusassent; nemo unus ex Chalcographis inventus fuit, cui animus sufficeret, ut huic labori manum admoveret.

Annum autem ego vigesimum quartum nondum excesseram, cum oblata mihi occasione, ut in ejusdem Patris *Blanchini* notitiam pervenirem, rem ab aliis recusatam mihi tentandam existimavi, atque eidem laborem impendere coepi: in quo quidem statim a principio agnovi, quam arduum negotium suscepissem, & quam gravem laborum molem humeris meis imposuissem. Et sane ut collationi monumentorum cum Archetypis, qua par erat diligentia, satisfacerem, necesse mihi fuit non solum varias Urbis Pinacothecas, ac Templa perlustrare, & plurimo etiam labore Cryptas atque Coemeteria obire, sed eodem tempore simul, tantarum aenearum Tabularum copiae elaborandae mihi insudandum fuit, ut, & prae labore in graves morbos inciderem, & de persequendo Opere suscepto jam desperarem. Verum postea rem maturius cogitans, paulatim animum resumpsi, sperans scilicet fore, ut in hujuscemodi Urbe, quae tot literatis Viris abundat, complures Moecenates invenirem, qui tam utili incoepto faventes, mihi & animum facturi essent, atque adjutricem manum praestituri. Tali itaque fiducia, cum apud plerosque literatos Viros, qui Romae sunt, aditum mihi quaesissem, atque eisdem rem hauc exposuissem; mihi ad obsequendum in eadem re difficiles deprehendi, ut a tali auxilio praestando se eximerent.

In hoc igitur rerum statu periculum mihi faciendum putavi, num ipsum Blanchinianum Opus publicum suffragium nancisceretur. Itaque literarium Edictum pro adscribendis iis, qui ad societatem admitti vellent publicavi, pro qua sex mensium spatium praefinivi. Cum autem Opus publicam approbationem, communemque applausum referre sensissem; praesertim a Doctissimo Viro *Ludovico Antonio Muratori* atque a Rmo Domino *P. Abbate Aprili* Congregationis S. Mauri, ut ex eorum literis, ad Patrem *Blanchinum* datis, perspectum habui, ante praefinitum spatium admittendorum Suciorum tempus praeclusi, cum propositus mihi finis minime foret sociorum numerum colligere; verum, num hujusmodi monumentorum ac Tabularum series aeri incisa publicae satisfactionis esset, experiri. Postquam igitur deprehendi, laborem hunc meum summopere gratum omnibus accidisse, quod quidem per literas ab omnibus Literatorum Coetibus, post transmissum Edictum, pro responso datas, palam factum est; tunc vero nihil mihi cunctandum duxi, sed majori, quam antea fervore & contentione enitendum, ut aliquem reperire possem, qui mihi in hac re opitulari vellet.

Tandem vero peculiari Divinae Providentiae beneficio mihi subiit, ut ad Nobilem quemdam Virum perfugerem, (cujus nomen silentio premere invitus, ipso jubente, cogor), quo, reliquum nullum, in quo magis sperarem, haberem: itaque mihi in hoc negotio ipsum adjutorem ac Moecenatem delegi; quo quidem neminem nec ad bene faciendum propensiorem, nec melioris judicii, ac boni publici amantiorem deligere poteram. Sane cum ipse ornatus literis, eoque morum candore, & ingenuitate sit, ut jure omnium aestimationem atque amorem mereatur; tum vero iis praecipuis praerogativis praeditus est, ut Primorum Principum ac Magnatum amicitias, in Romana praesertim Aula, sibi paraverit. Talis igitur ac tantus Moecenas, pro sua singulari erga me benignitate, ita in rebus omnibus adfuit, ut non solum praecipua cura me ex hoc labore iterum & saepius aegrotantem sublevavit, sed commoda atque utilitates meas usquequaque promovit. Potissima vero beneficia ejusdem ex eo sum expertus, quod post adeptum ejus patrocinium, Operi huic quotidie magis per Urbem ab universis ita applaudi coepit, ut inde frequentes mihi occasiones offerrentur, ut non solum apud celeberrimos quosque Urbis Literatos Viros, sed ad amplissimos Purpuratos Principes, ac ad Nobilissimos etiam Praesules aditum haberem: qui omnes mihi luculenta benigni animi argumenta atque officia exhibentes, tum patrocinium atque adjumentum Operi huic distrahendo spoponderunt, tum maximum hunc mihi honorem impertiti sunt, ut ad Sapientissimum BENEDICTUM XIV. Summum Pontificem, feliciter hodie Regnantem, adeundi locum aperirent, ut eidem Optimo Principi hujusce Operis specimina exhiberem: qui quidem cum pro summa sua clementia illud vehementer probasset, vel ex hoc fructum laborum maximum coepisse merito visus sum. Praeterquamquod enim omnium doctrinae atque ingenii Operum justissimus is aestimator est, tum earum praesertim, quae ad Ecclesiasticas pertinent Antiquitates, unus omnium studiosissimus ac peritissimus; cui etiam harum Tabularum seriem, vel ob hoc potissimum, gratissimam accidere posse sperandum est, quod inter alia ejus magnifica atque immortalia pro sacris rebus illustrandis Opera, etiam hoc communi applausu dignissimum haberetur, si, juxta primaevum Operis hujus consilium

lium & propositum, Museum Christianum in Palatio Vaticano conficeretur; ac etiam, ex hisce iisdem Tabulis pictura in parietibus expressis, integra in eodem Palatio Pinacotheca instrueretur, sicut dimensis ibidem apte spatiis, harum ipsarum figurarum modus & symmetriae ordo de industria ad talem finem conformatus est, & sicut horum monumentorum complura anaglyptico opere in eodem Palatio existunt, quae separatam conficiunt Pinacothecam, quae *Clementis XI.* Pinacotheca vocitatur.

Porro autem mihi, praeter alias opportunitates, quae ex Operis hujus successu evenerunt, etiam illa addita est, ut apud Eminentissimum Principem *Joachim Ferdinandum Cardinalem Portocarrero* aditus honore dignarer, qui me ex eo tempore cum in fidem suam & clientelam recepisset, in omnibus mihi adjumento semper fuit. Cui quidem dignissimo Purpurato Principi non solum ego, ob eximia in me beneficia, perenne grati animi testimonium debeo, sed & omnis Romana Aula, in singularium ejusdem virtutum ac dotum admirationem, conversa; in eodem, tum propter nobilem ac generosam indolem, Virum vere Principem merito agnoscit: tum propter integritatem morum, pietatem, religionem, justitiam, optimi Ecclesiae Magnatis exemplar admiratur. Eminentissimus quoque *Joachim Cardinalis Besutius* Vir Antiquariae, & Literariae rei consultissimus, animos adjecit reliquo operi prosequendo, utpote quod ipso futurum sit excalpto aere perennius, ac nunquam nisi cum praecipuis Europae Cimeliis interiturum.

Haec autem Pontificis Summi, ac tantorum Virorum & Principum erga me Beneficia, Cl. Praesul *Joseph Alexander Furiettus* aemulatus, praeter favorem, quem mihi assidue praestitit, tum peculiari studio res meas pariter promovendas curavit; qui certe Praesul cum singularibus meritis magnaque doctrina praeclarissimus est, tum politiori literatura, & exquisita Antiquitatis cognitione, inter celeberrimos hujus Almae Urbis Viros, merito reputatur.

Nunc autem, quoniam quae mihi in hoc Opere, aeneis Tabulis incidendo, obstiterint, & qui Viri mihi adjumento fuerint, & qua de causa singularem aeternamque illis gratiam debeam, Literariam Rempublicam praemonui; ne forte interim eidem admirationi sit, quod in primis hisce Duobus Saeculis evulgandis, amplius quinque annorum spatium a me insumptum sit; id in Architecturae gratiam factum esse admonere debemus; quo scilicet in eadem aptae hormoniae ordo servaretur, neve quid in eadem absonum & incongruum oculos offensurum esset: ad quod quidem perficiendum diuturnum temporis spatium necessarium fuit. Siquidem enim, ut res ad eam perfectionem, in qua in praesens est, redigeretur, opus fuit pluries aliqua, quae jam stylo absoluta erant, ex integro insculpere, ut sic Architectura confusionem nullam pareret, sed potius in ipsius Operis ornamentum cederet; & sic melius publico eleganti genio, atque omnium ordinum generi satisfieret.

Postremo autem Sacrae Ecclesiasticae Antiquitatis studiosis hoc firmiter spondeo, me in posterum singulis annis Bina Saecula confecturum, atque in lucem editurum, adeo ut paucorum annorum spatio, tam vastum opus Octodecim Saeculorum in liv. Tabulas distributum; ad exitum perduci posse, Dei Optimi Maximi auxilio & favore, confidam.

INDEX

INDEX CAPITUM.

CAP. XI.

LIBER CRITICUS.

LIBER ANTIQUARIUS.

DE HERMETIBUS.

CAP. VII.

ATTESTATO

DI MOLTI CELEBRI PROFESSORI DELLE BELLE ARTI DI PITTURA, E ARCHITETTURA

All' Opera incisa in Rame

DAL SIGNOR ANTONIO GIUSEPPE BARBAZZA

INTITOLATA

DEMONSTRATIO

HISTORIAE ECCLESIASTICAE QUADRIPARTITAE

COMPROBATAE MONUMENTIS PERTINENTIBUS

AD FIDEM TEMPORUM ET GESTORUM.

Essendo stati Noi sottoscritti invitati nello Studio del Signor Antonio Giuseppe Barbazza, per dare il nostro ingenuo giudizio sopra l' insigne Opera, da Lui disegnata ed incisa in venti gran Rami, ne' quali vedesi figurata una Galleria bene architettata d' Ordine Dorico; abbiamo in essa ammirato la disposizione, e l' ottima simetria di tutti i rari e cospicui Monumenti Sacri, e Profani, che la compongono, e formano dei due primi Secoli della Chiesa una Storia tutta provata co'Monumenti originali. Di una tal' Opera addunque incominciata dal Celeberrimo Monsignor Francesco Bianchini, e felicemente continuata dal Dottissimo Padre Giuseppe Bianchini degnissimo Nipote d'un tanto Prelato, avendo Noi con la più esatta cura e diligenza esaminato il lavoro, dal Signor Barbazza eseguito nella studiata ed elegante disposizione di tutti i Monumenti suddetti combinati a fare una perfetta armonia con l' Architettura, e ne' suoi ben' intesi lumeggiamenti, ed ombre, a norma delle regole più industriose dell' Ottica; e inoltre avendo in essa a parte a parte considerata la perfetta somiglianza, ed esquisita lucisione di tutte le Immagini Originali di Statue, Bassirilievi, Mosaici, e Pitture &c, siamo in obbligo di notificare, esser Noi rimasti sorpresi dal coraggio e dalla somma abilità del detto Signor Antonio Giuseppe Barbazza, per essersi accinto con felice riuscita in sì grand' Opera, a niun' altra inferiore; ed altrettanto ci siamo compiacciuti nel vedere una cotanto util' Arte portata a tal segno di perfezione, che non solo gli Studiosi benemeriti della Letteraria Repubblica dovranno rallegrarsene, ma anche i Professori delle belle Arti saranno forzati di commendare il valore del Signor Barbazza. E perciò Noi sottoscritti spontaneamente, e di nostro moto proprio, abbiamo giudicato nostro dovere di darne al Pubblico il presente sincerissimo Attestato, sottoscritto, per dargli piena fede, di nostra propria mano.

Roma questo di primo Decembre 1752.

Cavalier Pietro Leone Ghezzi affermo quanto sopra, mano propria.
Agostino Massucci affermo quanto sopra, mano propria.
Pompeo Girolamo Batoni affermo quanto sopra, mano propria.
Corrado Giaquinto affermo quanto sopra, mano propria.
Cavaliere Gio. Paolo Panini affermo, uniformandomi alli sottoscritti Virtuosi &c.
Giuseppe Panini affermo come sopra, mano propria.
Louis Gabriel Blanchet afferme comme cydessus.
Adriano Manglard affermo come sopra, mano propria.

METHO.

METHODUS
DEMONSTRATIONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE
QUADRIPARTITAE
COMPROBATAE MONUMENTIS PERTINENTIBUS

AD

FIDEM TEMPORUM ET GESTORUM.

SECTIO PRIMA.
Propositum Auctoris.

DUO requirunt Historiae studiosi, ad vetustas praesertim origines accessuri, facilitatem scilicet perceptionis, & firmitatem assensus. Ab hoc autem proposito eos plerumque deterrent Scriptorum veterum paucitas, & multitudo recentium. Quae, cum ancipitem animum reddere soleant in qualibet remotiori indagine persequenda, in illa maxime afficiunt, ubi veritatis majus est pretium: in Ecclesiae scilicet Gestis perspicue simul, & solide percipiendis, unde trahenda sunt, non otiosa theoremata Philologiae, sed praxis utilior Christianae Philosophiae, quae mores formet, ac vitam instituat auctoritate exemplorum.

Primum illud obstaculum in scribendo experiebatur Eusebius, quum *ab exiguis quibusdam & particularibus Narrationibus unum quasi corpus* ECCLESIASTICAE HISTORIAE *colligendum, & ordinandum susciperet*: veniam idcirco precatus, quod provinciam iniret omnibus intentatam, & *viam conaretur incedere nullis adhuc tritam vestigiis*. Alterum vero conqueri solet Venerabilis Servus Dei & Annalium Parens Caesar Cardinalis Baronius, & quotquot aetate nostra nituntur attingere Ecclesiae

METHODUS Christianae primordia; a quibus dissiti, non tribus tantummodo Saeculis, uti Eusebius, fere octodecim vident vastum hoc spatium, quod antea liberius patebat, Scriptorum copiis repente irruentibus, atque inter se diffidentibus impediri: ita ut singuli propemodum gressus, tanquam in hostico, sint armis, & contentione tuendi. Tot enim Chronologorum sententiis, Criticorum castigationibus, & partium quandoque studiis est ubique occurrendum; ut multo plura sint refutanda, quam eligenda, una ut veritas producatur. Inde autem suboritur tertia difficultas, ad Historiae tam salutaris notitiam ita ordinate digerendam, ut eandem animus habeat veluti in numerato: nam, prae tumultu diffidentium Scriptorum, in tanta rerum diversitate, & copia quaestionum, materies Historiae oculis ingesta potius, quam explicata obruit accessurum; aut certe ita occupat, ut is ordinem servari a se posse neque speret, neque contendat: non secus ac nautae solent, correpti valida tempestate, & clamoribus navigantium perculsi; qui vento, & fluctibus omne itineris arbitrium coguntur cedere, quod in minori agitatione undarum, aeris, atque ejulatus timentium, magneticae pyxidis ope dirigerent, & clavi conversione moderarentur.

Ita plerumque Studiosi vetustioris Historiae, cum versentur circa memoriam rerum tot Saeculis remotarum, & in obscuro conspectu aetatum passim obstrepentes audiant Scriptores, potissimum vero recentes Chronologos, Historicos, Dogmaticos, Criticos, fastidio victi, aut ordinem deserunt, aut illum unice retinent petitum a tempore, qui, cum Annalibus possit sufficere, non videtur satis esse ad Historiam. Cum enim uniuscujusque rei causae sint, & origines, progressus, & consequutio, quae omnia pertinent ad perfectionem Historiae; videtur ab ejusdem metis abesse plurimum is, qui profectus semel a causis, originem praeterit, aut incrementa, vel terminum ejus rei, de qua cum maxime quaeritur.

Ei vero, qui inter Cimelia Urbis aeternae, praesertim Vaticana, & Capitolina constitutus, in utriusque Romae conspectu, Antiquae scilicet, ac Recentis, easdem origines, & progressiones dili-

diligenter inquirat; rem aliter ceſſuram ita ominabor, ut ſentiam, neque de paucitate veterum monimentorum, neque de nimia fertilitate ſcribentium eſſe ſibi ullatenus conquerendum. Nam ex antiquis, quae heic aſſervantur, veſtigiis temporum Apoſtolicorum, non in membranis tantummodo, & philyris, aut in marmoribus, & cryptis Martyrum, ſed etiam in ritibus, ac traditionibus, diplomatibus, & legibus peraeque cuſtoditis, tanta conſenſio dictorum, geſtorumque videtur colligi cum probatiſſimis omnium aetatum Scriptoribus; ut neque indicationum obſcuritas in tanta luce doctrinae, neque argumentorum fallacia timeri poſſit in tam parato adſpectu monimentorum. His itaque praeſidiis duo illa praeſtari poſſe confido, quae a Studioſis Hiſtoriae maxime ſunt appetenda, hoc eſt PARTIRI, & PROBARE: quorum alterum refertur ad percipiendi facilitatem, alterum ad firmitatem & certitudinem aſſenſionis. Et de hoc quidem ſecundo, quod pertinet ad probationes, erit infra dicendi locus, ubi ſermo inſtituetur de probationibus *Primae Partis* HISTORIAE QUADRIPARTITAE. Nunc primum illud nonnihil attingam obſervandum pro commoda Partitione, in qua vis omnis ineſſe cernitur ejus facilitatis, quae ab Ordine proficiſcitur. METHODUS

Recolendum vero eſt, quod paullo ante obſervabam, Partitionis & Ordinis maximum eſſe diſcrimen inter Annales, & Hiſtoriam. Utrumque ſcribendi genus habet proprias utilitates. Idcirco tamen haberi ſolet potior Hiſtoria, quod ſcribat Geſtorum cauſas, origines, nexum, conſecutiones, habita etiam ratione Temporum inter adjuncta: Annalium vero natura videtur id ferre, ut Geſta ferme deſcribat in gratiam temporis, eaque proinde inchoet, abrumpat, reſumat, & deferat pro modo annorum, qui ſcribenti obverſantur. Legentis autem propoſitum, tempora quidem non negligit; ſed curat potiſſimum Geſta & ſeriem negotiorum addiſcere; quod aegre aſſequitur in illa frequenti abruptione, quae disjungi ab Annalibus nunquam poteſt. Fatendum attamen eſt, in accurata temporum poſitione, quam tuentur Annales, ineſſe momenti plurimum ad comprobandam Hiſtoriam: nam, & Leges ipſae conſtituunt, & omnium fere Gentium moribus rece-

METHODUS ptum eſt, abſque temporis certa nota non conſtare fidem Inſtrumentorum.

Cum itaque fragmentis Geſtorum (ſi fas eſt dicere) imprimere ſoleant Annales Chronologiae certas notas, cum rerum probatione connexas; Hiſtoria vero ex iiſdem fragmentis, per Temporum intervalla diſperſis, colligat corpus integrum, ſeriemque Factorum; habeatque ſimul utraque Lucubratio peculiares utilitates; e re ſua plerique arbitrantur, ut Chronologia, & Hiſtoria, ac utriuſque probationes ſingillatim expenſae, nec miſceantur invicem, nec disjungantur: cum ita facilius poſſint rerum geſtarum ſeriem, ſummamque cognoſcere cum certis indicationibus. Quippe nobiſcum ſtatuunt, hoc eſſe propoſitum accedentibus ad Hiſtoriam, ut ea *perſpicue, & facile poſſit addiſci, firmiter retineri, & a mendaci narratione ſecerni*. Duo itaque Libri erunt ſeorſim deputandi pertractationibus *Temporis, & Geſtorum*. *Prior* futurus eſt CHRONOLOGICUS, *alter* HISTORICUS. Sequentur utriuſque probationes, petendae, vel ab Auctoribus aequalibus ſpectatae fidei, vel a publicis monumentis adhuc extantibus. Haec autem teſtimonia ſcite perpendere, atque interpretari feliciter, non exiguus habetur labor; cum duplicem poſtulet facultatem, CRITICAM ſcilicet artem, & ANTIQUARIAM. Iſtarum vero quaeſtiones nec paucae, nec expeditae, ſi cum Hiſtoriae Libris permiſcerentur, eam parerent confuſionem, atque interruptionem inducerent, quam paullo ante declinabamus in ſeparanda Chronologia. Peculiares itaque Libros & ipſae ſibi depoſcent. Addemus idcirco *tertium* CRITICAE, *quartum* ANTIQUITATI. Hunc quaternarium Librorum numerum in ſingulis Partibus ducimus retinendum; cum ſingulae indigeant demonſtratione temporis, hiſtoriae, & documentorum. Quot autem Partes futurae ſint Hiſtoriae Eccleſiaſticae, quae a peritiſſimo juvene *Antonio Joſepho Barbazza Pictore & Chalcographo Romano* acri incidenda, atque a nobis conficienda, & ſcribenda proponitur, Sectio ſubſequens explicabit; cum heic ſatis aperuerimus finem nobis propoſitum in ſcribendo, & methodum retinendam.

SE-

SECTIO SECUNDA.

De Operis Partitione.

CUM PRAESUL FRANCISCUS BLANCHINUS Patruus meus *Universalis Historiae Compendium* ederet, breves in Tabulas redactum, juxta seriem Chronologicam, additis etiam indicationibus monimentorum pertinentium ad fidem Gestorum, quatuor in partes aequales secuit intervallum ab initio Aerae Christianae, ad ejusdem annum MDC. Unicuique parti quatuor Saecula assignabantur, addito singulis charactere proprio, & ab ipsis monimentis petito, quae constituerent legitimas probationes rerum eodem temporis intervallo gestarum. Quadripartita haec divisio non incommode cedere visa est Historici studii cultoribus. Quare nec ab illa recedendum mihi esse judico in expandenda Tabulis Aereis Ecclesiastica Historia, quae iisdem omnino Saeculis constat. Eo autem libentius eandem partitionem heic sequor, quo antiquiores eidem limites posuit anno postremo quarti Christi Saeculi Severus Sulpicius, primus inter Latinos, qui Sacrae Historiae titulum suis Commentariis cum praefixisset, absolutis iis, quae pertinebant ad Ecclesiam Hebraeam, processit in Gestis Ecclesiae Christianae usque ad Consulatum Stiliconis, nempe usque ad annum Aerae Christi Vulgaris quadringentesimum. *Quatuor* itaque *Partes* (singulae quaternum Saeculorum) sunt in hoc Opere statuendae; quarum nomina ab Historiae probationibus ita derivantur:

Pars Prima dicitur MARTYRUM, & DOCTORUM: & constat Saeculis IV. ab anno I. ad CCCC.

Secunda dicitur CONCILIORUM, & RITUUM: & constat Saeculis IV. ab anno Christi CCCCI. ad DCCC.

Tertia dicitur DIPLOMATUM, atque EXPEDITIONUM: & constat Saeculis IV. ab anno DCCCI. ad MCC.

Quarta dicitur LEGUM, & ACADEMIARUM: & constat Saeculis IV. ab anno MCCI. ad MDC.

Rur-

METHODUS

Rurſus *Prima Pars*, quam appello a MARTYRIBUS, & DOCTORIBUS, Libros numerabit quaternos.

Primum CHRONOLOGICUM. | *Tertium* CRITICUM.
Secundum HISTORICUM. | *Quartum* ANTIQUARIUM.

Eadem diviſio Librorum etiam in reliquis Partibus obtinebit. Capita vero, ſive articuli Titulorum uniuſcujuſque Libri, vel plures, vel pauciores futuri ſunt, pro rerum, & quaeſtionum eiſdem ſubjectarum copia, vel paucitate. Tabulae denique omnes Aeri inciſae, erunt numero XLVIII. ternae pro ſingulis Saeculis.

Partium ſingularum uſum, ſtructuram, & diviſiones clarius aeſtimare licebit ex Elencho cujuſque Saeculi, quem una cum ſuis Tabulis evulgabimus. Interea de Partium earundem nominibus a probationum natura deductis ſingillatim heic erit, ſed paucis agendum; ut ratio appellationis expoſita, ideam Operis, & organicam connexionem articulorum reddat nitidiorem.

Prima quatuor Saecula Aerae Chriſtianae nomenclaturam aſſumunt a MARTYRIBUS, & DOCTORIBUS; propterea quod primo intervallo quadringentorum annorum Hiſtoria Eccleſiae his duobus potiſſimum teſtimoniis comprobetur. Licet enim & Martyres, & Doctores in aliis quoque Saeculis inveniantur inter complura documenta Geſtorum; attamen illa duo praecipue inclareſcunt in hoc primo intervallo: quemadmodum conſtabit ex ejuſdem peculiari expoſitione, quam infra daturi ſumus. Praeterea antiquiſſimi Chriſtianorum Hiſtoricorum, qui hodie ſuperſint e Graecis, & Latinis, ad quartum Chriſti Saeculum referendi, nempe Euſebius, & Lactantius, a Martyribus auſpicantur, & de Martyribus potiſſimum agunt. Nam Euſebius a Pamphylo Martyre cognomentum aſſumpſit, ac de Martyribus Palaeſtinae Hiſtoriam ſcripſit peculiarem: & Lactantius Donato Chriſtum in tormentis confeſſo dicavit Opus illuſtre *De Mortibus Perſecutorum*, quod appellare poſſumus ad Martyrum Hiſtorias adytum, & propylaeum.

Reliquis de Partibus perinde eſt judicandum. Nam & CONCILIA, & RITUS, quamvis potiori jure denominent *Partem Secundam* a quarto ad octavum Saeculum Aerae Chriſti, idcirco quod eadem

dem aetate Concilia tam Oecumenica, quam Provincialia, plura quam in reliquis celebrata sint, aut certe clariora numero, & sententiis Patrum in iis considentium; Liturgiae vero illustriores tum in Oriente, tum in Occidente eadem aetate perfectae fuerint: attamen haudquaquam negant utrumque testimonium Synodorum Generalium, & Provincialium, ac Rituum Sacrorum Saeculis praecedentibus, & consequentibus. Quin & agnoscimus, & narraturi sumus, tum Concilia, tum Ritus Ecclesiae sanctissimos, non secus ac reliquas origines rerum sacrarum, a Christo Domino, & ab Apostolis derivatas, adeoque in sua institutione referendas ad Primam aetatem. Sed illorum appellatione donabimus hujus Historiae *Partem Secundam*; ita judicantes fore, ut appareat statim ex nomine consequutio Historiae, & nexus probationum. Nam Concilia Oecumenica aetatis, sive *Partis Secundae*, comprobant Gesta, & Scripta Martyrum, ac Doctorum, necnon traditiones, quae habentur in *Prima* (& quidem publicis monimentis, per ipsa quatuor Saecula processuris a Theodosio seniori ad Carolum Magnum); dum eorundem Saeculorum Historiae tanquam testimonia gravissima suffragantur. Id aperte constat tum Saeculo quinto ex Conciliis Generalibus Ephesino, & Chalcedonensi; tum sexto annorum Centenario ex quinta Synodo Oecumenica Constantinopoli celebrata; tum insequentibus duobus Saeculis ex Universalibus Conciliis VI. VIII. IX. ubi, ad comprobationem Gestorum aetatis Primae, a MARTYRIBUS, ac DOCTORIBUS per nos appellatae, ex Archivis Patriarchalibus proferuntur Codices ipsorum Martyrum, aliorumque SS. Patrum, & observantur imagines depictae in corundem Martyrum cryptis, ritus, & caeremoniae per eosdem in Coemeteriis peractae, aut in Basilicis institutae a Doctoribus, consuetudines ab utrisque traditae, omnia denique monumenta relicta a quatuor prioribus Saeculis aetatis Primae: quae norma sunt gestorum Ecclesiae etiam in consequentibus. Jure itaque videtur hoc fieri, cum nomenclaturam Conciliorum, & Rituum reservamus intervallo Secundo, ab anno scilicet CCCC. ad DCCC. Aerae Christi.

METHODUS

Par erit ratio aetatum, quae tribuuntur *Tertiae*, & *Quartae* *Par-*

METHODUS *Parti* hujus Musei Christiani. *Tertiam* enim *Partem*, a Saeculo Christi nono, ad duodecimum, appellamus a DIPLOMATIBUS, & EXPEDITIONIBUS: unde scilicet Historia Ecclesiae tum in Occidente, tum in Oriente per illam aetatem obtinet publicas & legitimas probationes: easque inviolatas asservat nostro etiam Saeculo pluribus in Archivis. Sed & Ordines militares hodie superstites ac florentes, inducti vero in Ecclesiam per illud intervallum annorum, dum sacrae parabantur Expeditiones, authentica sunt monumenta rerum eo temporis spatio gestarum; nec partem exiguam constituunt Ecclesiasticae Historiae. Continuantur vero concinne cum Superioribus hac etiam de causa; quod hujus aetatis Diplomata, cum Ecclesiis, ac Monasteriis ut plurimum concederentur, ansam praebuere tot Archivis utriusque Cleri, ut in iis diligenter asservarentur, una cum Codicibus Conciliorum, & Patrum, necnon Ritualium, & Sacramentalium Librorum, quae *Secundae Partis* Historiam tuentur sui munimine testimonii.

Quarta denique *Pars*, cui nomen attribuitur a LEGIBUS, & ACADEMIIS, utroque hoc publico monumento sua Gesta comprobat; & superiorum aetatum probationes praeservat a corruptorum injuriis, & ab oblivione. Nam Jus Canonicum hac aetate praesertim firmatum, & Academiae ad ejusdem explicationem erectae, ita consolidant superiora, ut illud quidem contineat in se collecta, istae vero palam edisserant Auditoribus potiora documenta virtutum, deprompta ex Apostolicis traditionibus, e Martyrum institutis, ex Operibus SS. Patrum aetatis Primae; Canones Conciliorum, ac Ritus Secundae; Diplomata, atque Expeditiones Tertiae: & Quarto intervallo administret probationes Gestorum Ecclesiae ab anno MCC. ad MDC.

Subnectetur quatuor Historiae Partibus ita dispositis, & Saeculorum quaternario singillatim constantibus, Saeculum Christi decimum septimum, & decimum octavum, quae licebit a MISSIONIBUS SACRIS, ac LITERIS nominare: cum utroque hoc genere, ac testimonio Gestorum potissimum inclarescant. Accessionem vero hanc duorum postremorum Saeculorum *Appendicem* potius appellabo, quam *Partem*; quod Operis totius harmonia servetur

aptius

aptius in *Quatuor* absolutarum *Partium* numero, ad aequalia temporum spatia extenso, per totidem quaternaria Saeculorum, completa in Decimosexto. Neque enim *Pars Quinta* pertinget ad extensionem reliquarum, Quatuor solidis Saeculis, uti jam diximus, definitam. Praeterea conducit plurimum ad ordinatam firmamque perceptionem, si unico potius numero, hoc est Quaternario, metiamur integram summam totius Operis, tum etiam singulas *Partes*; quam si duplicis numeri commixtione longius a simplicitate Operis, atque ab unitatis natura recedamus. METHODUS

SECTIO TERTIA.

De Probationibus Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae.

QUAE pertinebant ad *Partitionem*, commode responsuram Partibus totius Operis, quod edetur in lucem post LIV. Tabulas ex Aere incisas, ea satis videntur exposita numeris praecedentibus. Sequitur consideratio *Probationum* heic explananda; quae praecipuas tenere partes censenda est: cum Historiae comprobandae causa, tum Cimelia colligi consueverint, tum edi lucubrationes. Idcirco, si partitionis aptae regulae ponuntur ad subsidium memoriae, *Probationum* tractatio multo est utilior propter praesidium veritatis.

Auctoritatem esse quaerendam in Historiae inquisitione, ita est cuique ratum, quam apertus est finis Historico studio propositus. Neque enim puerilem exercitationem, quae in fabulis versari solet, aut superiori, aut aequo habemus loco cum virili professione Historiarum; unde scilicet firmiori aetate trahenda sunt incitamenta exemplorum ad vitae rationem instituendam, & Magistratibus experimenta recte administrandi Rempublicam, & Principibus viris documenta praeteritorum eventuum, ad providenter prospiciendum iis, quae expectantur in posterum. Omnis autem ratio instituendae vitae, & judicandi de publicis

METHODUS atque privatis rebus per experimenta Majorum, pendet a perceptione solida veritatis. Debent itaque necessario conquiri ea firmamenta, quibus inhaerens animus, verum a falso, Historiam a fabulis in praeteritorum narratione valeat secernere: non secus ac machinarum inventoribus statuendum est immobile aliquod punctum hypomoclion (Graeci ὑπομόχλιον vocant), ubi moventis vires, & movendi corporis pondera librari inconcusse possint, atque exerceri. Veritatis igitur characteres, qui habentur superstites, rei gestae vestigia sunt & solida basis; cui innitens animus, sentit versari se in constanti sede tutissimae narrationis: eamque conciliant perceptionibus auctoritatem, quae fabularum commenta, ac suspiciones prorsus eliminat.

Quod si omnis Historia niteretur testimonio Divino, quemadmodum illa nititur, quam utroque Testamento conclusam tenemus, non esset cur de veritatis Historicae criterio ulla sollicitudo nos tangeret. Nam, ut semel constaret Deo Auctore conscribi quae legimus (sicuti plane constat illa conscripta fuisse, quae in Canonem sunt recepta) cessaret omnis fallendi metus perinde in caeteris, ac in illis cessat, quae tantae auctoritatis firmamento nituntur.

Verum, cum Divino Spiritui visum sit certis finibus temporum, hoc est Apostolicae aetatis termino, illa comprehendi, quae nobis essent ita certa perceptione tenenda; reliquam partem Gestorum Ecclesiae permisit, ut probatis ab Auctoribus humana industria colligeret: pollicitus praesentem opem, ubi necessitas tuendae Fidei quidpiam supra vires mortalium ab invocato ejusdem Numine postularet. Sedulam igitur operam collocandam esse duxerunt Apostolici Praesules, ut Actorum Ecclesiae memoria posteris commendaretur, expurgata ab omni vitio erroris ac fraudis; quod incuria Scriptorum, aut hostilis invidia & malignitas moliretur inspergere. Hinc Apostolorum Discipulus Clemens, qui Petri locum in Ecclesia tenuit, dum Canonicae Scripturae complendae manum ultimam admovebat Joannes, instituit in Urbe septem Notarios, qui Acta Martyrum exciperent, & in Commentarios redigerent. Hauserat Sanctissimus Pontifex a Di-

a Divinis Literis, & ab Inſtitutione Apoſtolorum ejuſmodi providentiam, cujus veſtigia impreſſerant etiam in reliquis Eccleſiis earundem Fundatores ipſimet Apoſtoli: qua factum eſt, ut proxime ab eorum morte conſueverint Epiſtolas ultro citroque mittere in Fidelium Conventibus recitandas, (prout more Majorum hodie praeſtamus inter Pſalmodiae penſum nocturnum) modo ab Epiſcopis ad martyrium properantibus datas, quales ab Ignatio tenemus; modo a Presbyterorum Collegio ſcriptas, ut ab Achaja receptum ferunt B. Andreae illuſtre martyrium; modo communi nomine illius Eccleſiae ſignatas, quemadmodum contigit in enarranda Paſſione Smyrnenſium Epiſcopi Polycarpi. Quae autem fuerant ſingularis Eccleſiae fide, ac ſtudio curata, dum ſcriberentur; caeterarum induſtria vindicabantur a corruptione; atque ita vindicata, proponebantur ad recitandum, & aſſervabantur ad exhibendum in Tabulariis, & Archivis earundem Eccleſiarum. Propterea Fabianus Papa ſeptem Notariis a Clemente conſtitutis adjunxit Subdiaconos totidem, qui Geſta Sanctorum colligerent. Praeterquamquod tum Romae, tum in Provinciis praetio redimebantur ab Exceptoribus Publicis Acta ipſa Magiſtratuum, nempe interrogationes, atque interlocutiones Judicum, & reſponſa Confeſſorum Chriſti intra cancellos Tribunalium reddita; quemadmodum cum noſtro [a] Venerabili Cardinali Baronio pluribus ex Documentis oſtendunt quotquot poſt ipſum Hiſtorias Martyrum illuſtrarunt.

His igitur fundamentis fidei publicae ſuperſtructis innititur conſtructio Eccleſiaſticae Hiſtoriae per eam aetatem, quae a MARTYRIBUS, ac DOCTORIBUS nomen per nos recepit. Licet vero perpetuus Eccleſiae ac veritatis hoſtis, auctorque mendacii artes innumeras excogitaverit ad irritanda ejuſmodi conſilia, quibus providentia Pontificum, Notariorum cura, & ſtudium Fidelis coetus rerum geſtarum memoriam firmare ſatagebat, exquiſitis generibus probationum; attamen incaſſum illi ceſſiſſe machinamenta ad ſubvertendam veritatem adhibita, rei eventus declaravit. Nam fictitios Auctores, & apocryphorum commen-

b 2 ta,

(a) *Ad annum Chriſti 238. n. 2. & Ruinartius in Praefat. ad Acta Martyrum n. 1.*

ta, Haereticorum fraudibus ut plurimum consarcinata, detexit vigilantia Doctorum, quos aetati Martyrum socios semper adjunxit Spiritus consilii, & fortitudinis, Ecclesiae suae assiduus monitor, & Magister. Catalogum eorundem Scriptorum adornavit maximus Bibliorum Interpres Hieronymus, dignus plane Doctor Ecclesiae.

Quanta autem cura providerint eruditi ab Apostolis tum Martyres, tum Doctores, ne ipsorum Operibus quidpiam apponeretur, vel decederet, luculenter ostendunt minaces formulae, quibus clauditur postremum Caput Apocalypseos vers. 18. 19. „ Contestor enim omni audienti verba Prophetiae Libri hujus: „ Si quis apposuerit ad haec, apponet Deus super illum plagas „ scriptas in Libro isto: Et si quis diminuerit de verbis libri Pro- „ phetiae hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitae, & de „ Civitate Sancta, & de his, quae scripta sunt in Libro isto „. Unde profectum merito putant consilium Episcopi & Martyris Irenaei, alloquentis suos descriptores contestatione non minus valida, licet mitius inflexa ad speciem adprecantis, in egregio Commentario, *in cujus fine*, ut S. Hieronymus ait (de Script. Ecclesiasticis) *significans se Apostolicorum temporum vicinum fuisse*, *sic subscripsit*: „ Adjuro te, qui transcribis librum istum, per Domi- „ num Jesum Christum, & per gloriosum ejus adventum, qui „ judicaturus est vivos, & mortuos, ut conferas, postquam tran- „ scripseris, & emendes illum ad Exemplar, unde scripsisti, di- „ ligentissime. Hanc quoque obtestationem similiter transferas, „ ut invenisti in Exemplari. „

Ab Actibus itaque Judicum, vel ab Ecclesiarum Epistolis nomine publico datis, sive Doctorum Episcoporum ab Exemplaribus tanta diligentia curatis contexitur *Historia Ecclesiastica Quatuor Saeculorum* aetatis primae: cujus fundamenta multo solidiorem obtinent basim Divinae Fidei in Scripturis Canonicis Novi Testamenti. Praeter ea vero adjumenta, quae Viri Apostolici, & ab illis edocti Martyres, ac Doctores, Historicae veritati conquisiverunt a sanctioribus vinculis publicae Fidei, tum in conscribendis voluminibus, tum in describendis, non omiserunt complura signa-

ſignacula locis ipſis, ac rebus imprimere, quae nobis eſſent Geſtorum teſtimonia, eo veraciora, quo minus expoſita Amanuenſium incuriae, aut fraudibus veteratorum. Nam conſtans illa conſuetudo ſuperſtruendi Memorias, Titulos, Aras, Eccleſias ſuper Sepulcra Martyrum, tum obſignandi Loculos eorumdem, ſanguine vaſculis excepto, & incluſo; incidendi Conſulatus, & diem Depoſitionis; quorundam etiam deauratas Imagines vitreis orbiculis graphice delineatas; aut apponendi Inſtrumenta martyrii, ſive etiam nummos ejus Imperatoris, ſub quo Chriſtum confeſſi fuiſſent; frequentandi Coemeteria; Acta, vel Scripta perlegendi; eorumque ſeriem inter Divina Myſteria memorandi, non modo praeſentem reddebat animo, & oculis intuentium Hiſtoriam proximae aetatis, verum etiam poſteris comparabat praeſtantiſſima documenta, ad liberandam a corruptoribus veritatem.

Neceſſe enim foret tot adjunctis rerum, temporum, locorum, & perſonarum coaptare mendacia, ad ſimulandam imaginem veri: ſed humanae malitiae modum ſupergredi videtur, Falſarios in fictionibus a ſe aliquando non diſſentire, atque a teſtimoniis eorumdem adjunctorum, quae in monumentis aere perennioribus Chriſtiani Primitivi poſteris tranſmiſere. Porro noſtris mentiri nec utile erat, nec haereticis nondum natis invidioſum. His ergo ab adjunctis, & quidem aliquando ſatis exilibus, evidenter detectas fuiſſe impoſtorum fraudes, etiam graviſſimis in Eccleſiae negotiis, docemur aperte illuſtri ex facto Legatorum Apoſtolicae Sedis in Sexta Synodo Generali coram Conſtantino, [a] qui dictus eſt Pogonatus, ubi Legati Romani Pontificis Sermonem Mennae ad Vigilium Papam, confictum a Monothelitis, & recenter aſſutum Actis quintae Synodi Oecumenicae, vix recitato titulo, deprehenderunt falſum haberi oportere ex Chronologico errore ſexennii ab impoſtoribus imprudenter admiſſi in vita Mennae, producenda ad annum XXVII. Juſtiniani, quo Synodus quinta habebatur; cum is anno ejuſdem XXI. vivere deſiiſſet. Conteſtem fraudis illico prodiderunt errorem numeri quaternionum in aſſutis mem-

(a) *Actione III.*

membranis desiderati. Quibus ex vitiis adjunctorum, quae sua levitate dolos Monothelitarum effugerant, constare satis potuit universo Concilio obtrusi Sermonis falsitas, atque Haereticorum perfidia: quae, serie Gestorum corrupta, in Ecclesiasticae Historiae monimentis improbe occultabatur, ad ipsos Divinae Fidei cardines evertendos.

Sunt igitur claustra quaedam, ac sepimenta, imo & vestigia veritatis historicae, Saxa, Laminae, Tabellae, corpora denique omnia signata literis, aut insculpta symbolis, sive etiam ornata Figuris, & Imaginibus pertinentibus ad notas Chronologicas, Nomina, Ritus, Consuetudines illorum temporum, quibus ab Historia assignantur. Ars vero Critica ita certam habet istorum Corporum auctoritatem, ut, ex consonantia, aut dissidio eorundem monimentorum, de Scriptis Historicorum judicet aut comprobandis, aur corrigendis, tanquam ex legitimis contestationibus illorum hominum, qui rebus gestis cum interfuerint, praesentiae suae germana vestigia, & consuetudinum sui temporis certas notas ad nos transmiserunt. Neque enim Scriptorum suorum tanta cuique fiducia, seu potius arrogantia insedit, ut auctoritate antiquorum marmorum, & signorum emendari detrectet: quemadmodum nulli mentis compoti viro, etsi partium studiis dedito, tanta est pertinacia praeconceptae opinionis, ut cladem exercitus, aut deditionem Civitatis, quam nollet, pluribus indicibus spoliorum inde transmissis, aut Trophaeis publice erectis tandem non fateatur omnimode comprobari.

Haec dicta sunto de probationibus *Primae Partis* hujus *Demonstrationis Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae*, cujus duo priora Saecula aeri incisa nunc damus. De reliquis namque Partibus erit alibi scribendi locus, nempe ante singulas Partes.

EXPLICIT METHODUS.

PRAE-

PRAEFATIO
DEMONSTRATIONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE
QUADRIPARTITAE.

DEMONSTRATIONIS vocem ac vim a Religionis Chriſtianae principiis emanantem in ſuas deductiones notione propria uſurparunt non pauci inter primitivae Eccleſiae Scriptores, ex quo univerſis in verba praeivit Gentium Apoſtolus, annuntians [a] *illuminationem ſcientiae claritatis Dei* &c.[b] *non in perſuaſibilibus humanae ſapientiae verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis*. Hujus Apoſtolicae demonſtrationis partem unam, (Α'ΠΟ'ΔΕΙ'ΞΙΝ ΠΝΕΥ'ΜΑΤΟΣ), ſcite obſervat Doctiſſimus [c] Praeſul Huetius haberi ex Prophetarum oraculis; alteram vero (Α'ΠΟ'ΔΕΙΞΙΝ ΔΥΝΑ'ΜΕΩΣ) ex poteſtate miraculorum. Idcirco Princeps Apoſtolorum, qui Chriſtum Dominum viderat medium inter Moyſem, & Eliam,

(a) II. Corinth. IV. verſ. 6.

(b) I. Corint. II. verſ. 4.

(c) In Praefatione Demonſtrat. Evangel. num. 11.

PRAEFATIO Eliam, & vocem audierat de Coelo allatam, [a] *Hic*
(a) II. Pet. I. vers. 17. *est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite*, jure admonebat, *Non enim doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini Nostri Jesu Christi virtutem, & praesentiam, sed speculatores facti illius magnitudinis:* & Joannes Petri Collega in eodem Monte pari firmitate consen-
(b) I. Joan. I. vers. 1. sus asseverabat, [b] *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, & manus nostrae contrectaverunt de verbo vitae: & vita manifestata est, & vidimus, & testamur*: Omnes demum Apostoli die Pentecostes utebantur cum Petro ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΙ illa, ex Prophetia praecedenti, & ex praesentibus gestis resultante; ita ut subjicerent quodammodo sensibus praesentiam spiritus Dei,
(c) Act. Ap. II. vers. 33. quo fuerant abunde perfusi, [c] *effudit hunc, quem vos videtis, & auditis*. Apostolicae demonstrationis vestigia legerunt Patres cum iisdem versati primo, & altero Christi Saeculo, eorumque proximi successores. Quare in gestis Ecclesiae, doctrina, ac traditionibus describendis, libenter adhibent vocem ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΣ & ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ.

(d) Eusebius Lib. VI. cap. 13. Primam certe praefixit, Eusebio [d] teste, Clemens Alexandrinus iis libris, in quibus Pantaenum Magistrum suum nominatim appellat, quaecumque illa a majoribus accepisset, & traditiones, quas posteris reliquisset, exponens. Alteram

teram vero tum ipſe Euſebius elegit, tum illo multo clarior (auditor Polycarpi, Papiae, Joannis Epheſii,& Ariſtonis Apoſtolicorum Virorum) Epiſcopus & Martyr Irenaeus; cujus Librum *in primis neceſſarium adverſus Gentes, qui* DE SCIENTIA, *inſcribitur, & alium praeterea Marciano fratri nuncupatum, qui Demonſtrationem continet Apoſtolicae praedicationis,* [a] idem Euſebius commendat. Inſederat nempe animis, adeo familiariter cum ipſa Veritate verſatis, viva ejuſdem ſpecies & efficax; quae, ubi tantillum excitaretur, occaſione qualibet oblata illius annuntiandae; tum vero, quaſi ſcintillis excuſſis intus latentibus, in apertum lumen trahebat rerum adjuncta univerſa mirabili ſimplicitate ac brevitate producta, tempus, locum, menſuram, initia, terminos, actores, eorumque genealogiam, ſpeciem, figuram, aetatem, motus, virtutes, quidquid denique expreſſius in hiſtoria reſultat ex lineamentis veritatis, imo quidquid luminis per eandem vibrat in mentes hominum aeternitas & ſapientia Dei, tum has, tum illam pervadens intime, & circumplexa.

(a) Euſebiu lib. v. cap. 26.

Retinuerunt itaque ſtylum in Sacris Auctoribus obſervatum, & a B. Gregorio Papa ita deſcriptum Homilia II. in Ezechielem: *Uſus propheticae locutionis eſt, ut prius perſonam, tempus, lo-*

per oſtendunt ſingulis Eccleſiae temporibus conceſſam illi, auctore Deo, perpetuam comitem veritatem. Id autem praeſtari apte non poteſt, niſi ordine Temporum, atque Geſtorum antea diſpoſito, atque ſervato; juxta quem aſſignanda uniuſcujuſque aetatis ſunt documenta, & oſtenſiones ſpiritus, & virtutis.

Utramque enim partem Demonſtrationis ita ſolidatam accepimus ab Apoſtolis; ac ita perductam ad viros Apoſtolicos: qui omnes, ut eam redderent unicuique perſpicuam, ſenſerunt, vel unice, vel praecipue ſibi eſſe adlaborandum in temporibus, & factis ordinandis, & comprobandis. Neque enim ſupereſt locus obſtinatae adverſariorum primaevae Eccleſiae detrectationi, ubi Prophetarum oracula probari poſſunt multo ante prolata, quam res a Chriſto gererentur (quod pertinet ad Chronologiam); & rerum geſtarum veritas praedictioni reſpondiſſe oſtenditur ex teſtimoniis ineluctabilibus omnium aetatum ab ea numeratis, qua potiſſimum geſta ſunt, (cui propoſito incumbit Hiſtoricae facultatis ratio Antiquaria.)

Idcirco, inter veritatis criteria cum referant vetuſtatem, (error quippe ad eam corrumpendam accedens, quae antea fuerat integra, tempore ſubſequatur neceſſe eſt) locum arguendi faciunt ple-

PRAEFATIO plerique Patres ex Chronologia, per ordinem disponente collectas Antiquitates. *Soleo in praescriptione adversus haereses omnes* (inquit Tertullianus adversus Marcionem, Lib. v. Capite XIX.) *de testimonio temporum compendium figere, priorem vendicans regulam nostram omni haeretica posteritate*. Illud ipsum vetustatis compendium assumit in Apologetico adversus Gentes, dum

(a) Cap. XIX. ait: (a) *Primam Instrumentis istis auctoritatem summa antiquitas vendicat. Apud vos quoque religionis est instar, fidem de temporibus asserere. Omnes itaque substantias, omnesque materias, origines, ordines, venas veterani cujusque styli vestri, gentes etiam plerasque, & urbes insignes, Historiarum causas & memoriarum, ipsas denique effigies litterarum, indices custodesque rerum, & (puto adhuc minus dicimus) ipsos inquam deos vestros, ipsa templa, & oracula, & sacra unius interim Prophetae scrinium saeculis vincit, in quo videtur thesaurus collocatus totius Judaici sacramenti, & inde etiam nostri. Si quem audistis interim Moysen, Argivo Inacho par est aetate; quadringentis pene annis: nam & septem minus, Danaum, & ipsum apud vos vetustissimum, praevenit; mille circiter cladem Priami antecedit. Possem etiam dicere, quingentis amplius & Homerum; habens quos sequar. Ceteri quoque Prophetae, etsi Moysi postumant,*

mant, extremiſſimi tamen eorum non retroſiores deprebenduntur primoribus veſtris ſapientibus, & legiſeris, & hiſtoricis. Haec quibus ordinibus probari poſſint, non tam difficile eſt nobis exponere quam enorme, nec arduum, ſed interim longum. Multis inſtrumentis cum digitorum ſupputariis geſticulis aſſidendum eſt. Reſeranda antiquiſſimarum etiam gentium archiva, Aegyptiorum, Chaldaeorum, Phoenicum &c. & quae quando ſint geſta, ut concatenationes temporum aperiantur, per quae luceant Annalium numeri. Peregrinandum eſt in Hiſtorias, & litteras Orbis. Et tamen quaſi partem jam probationis intulimus, cum per quae probari poſſint, aſperſimus.

Hanc vero provinciam luſtrandae Antiquitatis, & ordinandae Chronologiae coram Gentibus, ut noſtrarum literarum vetuſtas, & veritas ipſis aperiretur, ante ipſum Tertullianum alii complures Patres ineundam ſibi eſſe cenſuerunt. Ita nempe Quadratus, Juſtinus Martyr, Ariſtides, Hegeſippus, Tatianus, Athenagoras, Hermias, Irenaeus, Theophilus Epiſcopus Antiochenus, Apollinarius, & aequalis Tertulliano Hippolytus, tam contra Gentes, quam adverſus Haereticos decertabant. Saeculo quoque proximo a Tertulliano luculenter hunc locum excoluit laudatus Euſebius; quem poſtea ſequuti ſunt Graeci pariter, & Latini. Interim vero Carthaginienſis

hypotypſeos nomen,& poteſtatem jure optimo mereatur.

Ab hac ergo firmitate non excidet noſtra Hiſtorica Demonſtratio, aſſumptis iis ornamentis, quae Apoſtolicae aetatis Viri religioſiſſime adhibuerunt, tamquam veritati maxime neceſſaria; quamvis tunc temporis ipſa rerum plurimarum praeſentia oſtenderet adjuncta negotiorum, & perſonarum. Nam illa eadem adjuncta, ſi ab ipſis fuiſſent praetermiſſa, nec providentia Eccleſiae Praeſidum identidem reſtituta, ac ſtudio Scriptorum mandata literis, & ſignaculo veluti ſuo communita fuiſſent, ut integra poſteris traderentur; poſterior Aetas facile corrupiſſet. Hinc frequentes illae Chronographiae, tum a Sacris, tum a Prophanis Auctoribus per noſtrae profeſſionis Viros collectae: deſcriptiones Locorum praecipuorum, ad quae religionis ergo Sacrae Peregrinationes inſtituebantur: inſtaurationes Coemeteriorum, Titulorum, Eccleſiarum, Archivorum: Collectiones Canonum, Epiſtolarum, Actorum: cura demum & diſciplina Rituum Sacrorum, eorumque originum explicandarum per ſingulas ferme aetates; ut ſarta tecta veritas, ejuſque demonſtratio nulli non praeſens tempore, redderetur.

ſecundo, recentior erat ipſi Tertulliano, nobis vero mille ſeptingentis quinquaginta & amplius annis poſt Chriſtum natis antiqua pariter eſt dicenda.

Omnes[a] *itaque ſubſtantias, omneſque materias, origines, ordines, venas, veterani cujuſque ſtyli veſtri* (ut Sectatores quoſque cultuum a Religione noſtra diverſorum alloquamur cum Tertulliano), *& cauſas memoriarum, ipſas denique effigies litterarum, indices cuſtodeſque rerum* in medium producimus, ut Primi, & Secundi Saeculi Partem Hiſtoricam demonſtremus; quam in revincendis Gentium pariter, atque Haereticorum erroribus conſtituunt Chriſtiani Doctores, cum Ethnicorum, & Sectariorum Magiſtris ſecundo, & tertio Saeculo confligentes.

(a) Tertull. in Apologetico adverſus Gentes cap. XIX.

Ut autem diſtinguamus externos Auctores a noſtratibus, in ſecunda Tabula Saeculi Antoninorum proponimus Hermas, ſimulacra eorum, quos Sapientes, Legumlatores, Poetas, Hiſtoricos Aegyptii, Chaldaei, Graeci, Romani, & Barbari recolebant, & cauſas memoriarum, ipſas denique effigies literarum, indices cuſtodeſque rerum, ab iiſdem Auctoribus traditarum ex genuinis monimentis, quae in Muſeo Capitolino, aliiſque, tam Procerum, quam Privatorum hominum Italiae, Galliae, Hiſpaniae, Germaniae,

PRAEFATIO Angliae &c. dispofita vifuntur, patent. Proponimus autem etiam imagines & caufas memoriarum, ipfafque effigies tum Auctorum, tum literarum, indices cuftodefque rerum, quae ad claffem Chriftianam referuntur; five in Martyrum Cryptis fub terra lateant; five in Bafilicarum, ac Titulorum Mufivis effulgeant; five in antiquis marmoribus, metallis, membranis defcriptae fint; & noftra aetate fuperftites in ejufmodi Cimeliis confpiciantur; ut ita verfemur inter eadem documenta rerum, quibus noftrae Religionis vindices utebantur contra falfi nominis fcientiae profeffores Primo, & altero Chrifti Saeculo, Apoftolis, eorumque Difcipulis, ac doctrinae pariter infenfos, & viam fternentes pofteriorum Sectarum erroribus inde emanatis. Hinc enim evidentius refultabunt germana teftimonia *Demonftrationis Hiftoricae*, quam adornamus cum Tertulliano, tum ex praecedentis Aevi Antiquitatibus, tum ex quafi recentibus fignis ejufdem aetatis Tertullianeae, quae nobis pofteris anno MDCCIV. die x. Septembris Veronae natis admodum funt antiqua.

EXPLICIT PRAEFATIO.

DE-

DEMONSTRATIO
HISTORIAE ECCLESIASTICAE
QUADRIPARTITAE.

Saeculum Primum & Secundum
AERAE CHRISTIANAE.

PRAEMONITUM

Ad IV. Libros, qui consequuntur,

DE CHRONOLOGIAE, HISTORIAE, ATQUE CRITICAE
Studio praemittendo, & de adhibendis testimoniis omnigenae
ANTIQUITATIS,
AD DEMONSTRATIONEM HISTORIAE ECCLESIASTICAE
QUADRIPARTITAE.

DOCTRINA *Temporum, quae non modo politiori cuique Reipublicae, sed barbaris etiam Nationibus tentata est, vel etiam exculta, licet cum ipsis Gentium exordiis ferme adoleverit, attamen ad maturitatem serius perducta, superiori tantum Saeculo assecuta est methodum Disciplinae. Veteres enim Graeci, ac Romani (ut recte adnotarunt Scaliger, & Petavius, inter hujus facultatis auctores, & instauratores, ille quidem aetate princeps, post Paulum Forosempronienſem Episcopum, hic vero potior soliditate, ordine, & copia demonstrationum), vel serius, quam oportuerat, ad haec studia se contulerunt, vel partes tantum attigerunt ejus doctrinae Temporum, quam Recentiores ostendunt plura complecti, praeter computum Cyclorum, & partitiones ad Kalendarii structuram referendas; ac praeter digestionem rerum gestarum per spatia temporum, quam Artem dicimus* Chronographiam.

Memoria igitur verax & ordinata rerum gestarum, inspectis earumdem monumentis, & observata ratione temporum comparatur. Nihil propterea diligentius inquirunt quotquot Historiae *se tradiderunt, quam ut* Chronologiae, Criticae, *& rei* Antiquariae *firmamentis constituant ordinem, & adstruant fidem gestorum, quae persequuntur. Quod institutum teneri cum videamus non modo in omni genere solidioris historiae, pertinentis ad publicam utilita-*

 litatem, verum & in privatis negotiis, jure atque usu civili tractandis ac disponendis, negligi profecto non debet in gravissimae eruditionis criterio, quo gesta Ecclesiae, eorumque tempora curamus expendere; ut fideliter seris nepotibus reddi possint, prout a Majoribus accepta servamus, genuinis & apte respondentibus documentis. Nunquam certe intermissum videmus eruditae Antiquitatis, & Criticae, *atque* Chronologiae *studium a Patribus, ex quo coeperunt mandare literis tum res gestas totius Christianae Reipublicae, tum Acta Martyrum singulorum; cum probe nossent, triplicis illius facultatis praesidia tergeminam veluti facem* Historiae *praeferre, ut bono in lumine collocetur. Antiquissimi nostrae Religionis Historici, (post divinitus afflatos & in Canonem redactos Scriptores, qui neutram omisere, ut paulo infra ostendemus) assueti plerumque consignare sanguine, quas scripto mandabant literas, Notarii inquam Episcoporum, & Martyrum curatores, in cryptis Coemeteriorum, aeque ac in diptychis Ecclesiarum, Martyrii, aut Depositionis diem singulis persaepe corporibus apponebant; addita etiam nota Consulatus, ubi id per tempus liceret. Excipiebant ipsamet verba, cum illi ad Judices sisterentur; eaque Actis inserta, & ab Episcopis vindicata & probata, tantae fidei authoramento firmabant, ut non modo publice legi in Christianorum conventibus, verum & recitari in Liturgia inde consueverint, uti scite animadvertit Cl.*[a] *Ruinartius.*

Ab ipsis pariter fusum pro Christo sanguinem, spongiarum ope collectum, & loculis externe appositum in vitreis vasculis, passim videmus per Coemeteria; ubi non raro dies Depositionum, & Consulum nomina insculpta sunt, sive marmoreis tabulis, quibus conceptacula corporum occluduntur, sive plumbeis laminis, aut elephantinis, intus aliquando repertis, sive etiam coemento, & calci, qua obliniebantur extrinsecus loculamenta. Inde autem scaturiunt, ut ita dicam, venae, ac fontes totius Historiae, quos in unum alveum corrivandos suscepit Eusebius, una cum Actis Proconsularibus, & Epistolis, aliisque Scriptis Ecclesiarum, ac Patrum, Magni Constantini favore collectis; ut Gesta Fidelium, per tria a Christo Saecula communibus veluti ripis conclusa, & continenti

(a) Ruinart. in Praef. ad Acta Martyrum numer. I. pag. 3. & 5.

tinenti narrationis ductu fluentia, ad nos usque pertingerent. Huic vero studio Criticae & Antiquitatis, *adjunxit alterum praesidium* Chronologiae, *contexto Chronico, Latine reddito per B. Hieronymum. Praeluxerant Eusebio Christiani Auctores, tum de custodiendis Veterum monumentis, tum de temporibus inquirendis solliciti; ut veritatis historicae promptuaria utrobique haberent parata, atque aperta paterent. Cajum dico Ecclesiasticae Historiae Scriptorem, Romae ostendentem Apostolorum*[a] *Trophaea, in Vaticano, & ad Ostiensem viam; Hegesippum eorundem Apostolorum aetati ferme supparem, a quo indicatur cippus Hierosolymitanus, etiam post excidium Templi superstes, & martyrii a Jacobo Justo*[b] *perpessi nobile testimonium. Ut Chronologos vero attingam, regiam ejusmodi viam Historiae aperientes, Hippolytus temporum canones, Julius Africanus quinque de temporibus libros edidisse narrantur. Multo autem plures enumerantur, qui Breviaria singularum Aetatum compendioso stylo concinnant, ubi agitur de Historica veritate declaranda: quemadmodum contra Judaeos praestitit*[c] *Tertullianus, adversus Gentes*[d] *Justinus Martyr,*[e] *Clemens Alexandrinus, Arnobius, & Lactantius, aliique Auctores; sive contendant Graecam superbiam coercere, antiquitate nostrarum literarum exposita; sive Hebraeorum perfidiam obtundere, Danielis hebdomadibus demonstratis; sive Haereticorum contumaciam inflectere, iis circumductis per annos Evangelicae dispensationis, atque per certas Episcoporum successiones, ad Fidei regulam in Ecclesiae Catholicae arce a Christo Domino constitutam. Neque his aliter visum, ac ipsis, quos imitabantur, primis praeconibus Evangelii: e quorum numero*[f] *Stephanus Prothomartyr reddere summam aetatum, & numeros annorum ac dierum frequenter inire nos docuit, ad ostendendam certitudinem rerum, quas enunciabat: eodem plane spiritu veritatis, quo postmodum Paulus Apostolus*[g] *annos dinumeravit promissionum, peregrinationum, regnorum, in Patribus Veteris Testamenti; & in Novo*[h] *Chronotaxim instituit Apostolici muneris a se administrati: quo*[i] *Evangelistae Matthaeus, & Lucas per certam seriem generationum nos duxerunt ab Orbe condito, ad reparatum: quo Prophetae, haec ipsa enuncian-*

tes

(a) Eusebius Histor. Eccles. Lib. II. cap. 25

(b) Idem Eusebius Lib. II. cap. 23.

(c) Pag. 109. Edit. la Barre.

(d) Justin. ad Graec. Cohortat.

(e) Stromat. Lib. I.

(f) Act. VII.

(g) Actorum XIII. vers. 18. &c.

(h) Ad Galat. I. & II.

(i) Matth. cap. I. & Lucae III.

PRAEMONITUM *tes tempora nobis promissa, ex annis Principum, sua consignarunt. Unde etiam mos inolevit, ut, absque temporis indicatione, nunquam*
(a) Lucae III. Lucae II. *Evangelii Codex in Ecclesia publice recitetur: quemadmodum* [a] *neque Joannis, viam Domino praeparantis in Eremo, annus* τῆς κηρύξεως *fraudatur hoc testimonio; neque Filii Dei carnem induti Natalis Annus destituitur indicatione Regis Herodis, & Imperantis Augusti, ac Cyrini, ad Censum peragendum cum potestate in Syriam profecti.*

Haec igitur exempla, non humanae modo, sed etiam Divinae auctoritatis, nos adigunt ad certos annorum characteres, eorumque seriem Chronologicam *exhibendam, una cum Cimeliis earundem aetatum; ut ordinis ratio, ac documenta genuina utrumque firment vestigium illorum, qui Ecclesiasticae Historiae iter ingredi constituerunt per solida monumenta superstitis vetustatis. Ex illo autem numero excludenda non sunt Ethnicarum Antiquitatum testimonia; ubi connexio temporum necessaria intercedit, usumque reddit legitimum veritatis aut* Chronologicae, *aut* Historicae, *aut* Criticae, *monimentis ejusmodi consignatae. Neque enim otiosa indicatione describebat Moses lectum ferreum Og Regis Basan postremi e stirpe Gigan-*
(b) Deut. III. vers. 11. *tum, qui* monstratur (*inquit*) [b] in Rabbat filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis, ad mensuram
(c) Josue IV. cubiti virilis manus: *nec* [c] *absque divino consilio tot lapides testimonii collocabantur in finibus Palaestinae, & Jordanis, alveo transmisso; aut thuribula Dathan, & Abiron ex incendio surrepta,*
(d) Num. XVI. vers. 38. *& producta in laminas, affigebantur Altari* [d], ut cernant ea pro
(e) I. Reg. XXI. vers. 9. signo (*ait*), & monumento filii Israel: *neque* [e] *Philistaei gladius, involutus pallio post ephod, servabatur frustra usui victoris. Haec enim omnia* Historicae Antiquitatis, *&* Chronologiae *monimenta conspicere perinde juvat, ac loca ipsa coram intueri: quorum gratia necessarium duxit S. Hieronymus se in Palaestinam conferre, cum S. Damasi P. jussu Sacrorum Bibliorum Editionem ac Versionem curaret: non secus ac onus Criticum in se recepit vertendi Chronicon Eusebianum, & conferendi annos Virorum, qui memorantur in Sacris Literis, cum aliorum aetate, qui* in ceteris gentibus essent
(f) Hier. Ep. 142. ad Damasum. coaevi; *quando explanare constituit historice* [f] *libros Prophetarum.*

Ne-

Neque aliter ſentiebat S. Auguſtinus in celebri axiomate nobis commendato Lib. 2. de Doctrina Chriſtiana, cap. 28., *ubi Chronologiae, atque Hiſtoriae ſtudia, exemplo etiam B. Ambroſii, oſtendit in primis proficua Chriſtiano doctori pariter, atque auditori.* PRAEMONITUM
„ *Quidquid igitur de ordine temporum tranſactorum indicat ea, quae* „ *appellatur Hiſtoria, (inquit) plurimum nos adjuvat ad Sacros Li-* „ *bros intelligendos; etiamſi, praeter Eccleſiam, puerili eruditione* „ *diſcatur. Nam & per Olympiadas, & per Conſulum nomina multa* „ *ſaepe quaeruntur a nobis: & ignorantia Conſulatus, quo natus eſt* „ *Dominus, & quo paſſus eſt, nonnullos coegit errare.* „ *Quanti autem faciat Doctiſſimus ille Pater Temporum diſciplinam, Hiſtoriae adjunctam, in fine ejuſdem capitis ita declarat:* Narratione autem Hiſtorica cum praeterita etiam hominum inſtituta narrantur, non inter humana inſtituta ipſa Hiſtoria numeranda eſt; quia jam quae tranſierunt, nec infecta fieri poſſunt, in ordine temporum habenda ſunt, quorum eſt conditor atque adminiſtrator Deus. *Videtur enim hoc elogio provehere hujuſmodi ſtudia ultra humiles terminos eruditionis humanae, & finibus Theologicis propius admovere; aut certe, extra ſortem opinationum, conſtituere in ſolida ſede ſcientiarum eam, quae teſtimoniis praeſentibus Caeleſtium motuum confirmat aetates praeteritas* Chronologia; *& quae praeſentibus pariter ſignis aetatum ſuperiorum naturae conteſtis evadit* Hiſtoria: *cui propterea poſſumus merito accommodare aliud encomium, proximo Capite ejuſdem Libri aptatum naturalibus Scientiis:* Eſt etiam, *inquit*, narratio Demonſtrationi ſimilis, qua non praeterita, ſed praeſentia indicantur ignaris. *Quod genus* ἀποδεικτικὸν (demonſtrativum) Chronologiae *maxime conciliari ex Aſtronomicis obſervationibus ibidem docet;* „ *cum habeant, praeter demonſtra-* „ *tionem praeſentium, etiam praeteritorum narrationi ſimile ali-* „ *quid, quod a praeſenti poſitione, motuque Syderum, & in prae-* „ *ſentia eorum veſtigia regulariter licet recurrere.* „

Ut autem ex Aſtronomicis experimentis, praeſenti ſenſu perceptis, & meditatione comparatis cum praecedentibus, oritur demonſtratio temporum ſuperiorum; ita ex Antiquitatibus *genuinis ante oculos poſitis, & relatis, tum ad Hiſtoriam naturae, & artis (quae*

 vetustatem demonstrat aerugine metallorum, & coaevam aetatem ostendit marmorum iisdem adnexorum ac respondentium incisione, erosione, scalptura, situ, figura, mensuris); tum ad usus Reipublicae inde emanatos, quibus tota ratio vitae civilis continetur (in Codicibus, Historiis, Legibus miro consensu recepta, atque auctoritate Principum, licet in aliis pluribus dissidentium obfirmata), nascitur affirmationis nostrae consequutio, tam necessario adhibenda narrationibus, quae ita comprobantur, ut Demonstrationis Historicae vim debeat obtinere apud eos, qui sibi, imponendi causa, tot praemissa molimina, per artis ac naturae ingenium, atque simul compacta non suspicentur: quod certe suspicari ne hominis quidem furentis foret, nedum integro praediti sensu, & perceptione communi.

Hac autem animadversione prudenter ducti veteres illi Christianae Historiae Scriptores, Narrationes suas inscripserunt Hypotyposes, *ac* Demonstrationes. *Hypotyposeon libros a Clemente scriptos memorat Chronicon Alexandrinum, in quibus* XII. *Apostolorum, &* LXX. *Discipulorum Christi legebatur Historia*. De enumeratis, *inquit*, Discipulis LXX. post explicatam XII. Apostolorum Historiam, tradit Clemens Scriptor in quinto Hypotyposeon.

Eusebius vero, Historicorum veterum inter Christian s celeberrimus, edidit libros Euangelicae Demonstrationis, *qui hodie supersunt; necnon Opus inscriptum*, de Ecclesiastica Demonstratione, *a Photio recensitum Cod.*XI. *&* XII. *quod pridem intercidit*.

Tot igitur ac tantorum Virorum auctoritate & suasionibus permoti, praecipuorum scilicet Doctorum, atque Historicorum Ecclesiae, imo & exemplis Apostolicis, ac Divinis manuducti, ad rationes Temporum, & Historiae percipiendas, atque exhibendas obtutibus demonstrationi admodum proximis, initium capiendum duximus a Chronologia, *utpote a studio, quod narrationi substernitur, tamquam fundamentum rerum gestarum; quas utique, sine temporis mensura, peragi ab hominibus non posse, experimento, & ratione didicimus. Ostensionem itaque* Chronologicam *primo aggrediemur; tum ad* Historicam, Criticam, & Antiquariam *fiet gradus; ut proposita Partitio nostrae* Demonstrationis Historiae Ecclesiasticae *adhibeatur, juxta ordinem indicatum in praecedenti Methodo hujus Musei Christiani.*

LI-

L I B E R
CHRONOLOGICUS
PRIMI, ET SECUNDI SAECULI
DEMONSTRATIONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE
QUADRIPARTITAE.

CAPUT PRIMUM.

De CHRONOLOGIA *a* CAESARE DICTATORE, *usque ad* PHILIPPOS, *nempe ab Anno Urbis Conditae DCC. usque ad M.*

ANTEQUAM aggrediamur Demonſtrationem proferre *Primi, & Secundi Saeculi Aerae Chriſtianae*, praemonendus eſt Lector, non pauca heic a nobis afferri, quae etiam ad Tertii Chronologiam pertinere noſcuntur. Illa vero ad hunc locum eſſe colligenda cenſuimus non temere, nec, ut ſperare par eſt, inutiliter. Siquidem haec aptatio atque connexio rationum temporis, ſe conſequentium per annos trecentos, ad Hiſtoriae ordinem non minus confert, quam ad Chronologiae firmamentum. Hiſtoria enim refert hoc ipſo intervallo *trium Saeculorum*, a *Caeſare Dictatore*, ad *Philippos*, nempe *ab anno Urbis Conditae ſeptingenteſimo* circiter, *ad millenarium*, floruiſſe tum Chriſtianos, tum Ethnicos Auctores, qui in re Chronologica habentur praecipui, tam inter Latinos, quam inter Graecos. Quin etiam conſtat, hac ipſa aetate, cujus terminos indicavi, rationes temporum ita diligenter conſignatas fuiſſe apud pleraſque Civitates, ac Provincias Orientis, & Occidentis, ut earundem Scriptores, dici atque haberi poſſint non jam pauci & privati homines, ſed conſenſus & auctoritas Populorum, ac Nationum, metallis, ac marmoribus multo felicius committentium Chronologiam, quam ſolis membranis bibliothecarum, linteis, aut philyris antea mandaretur.

Neque enim ita facile uſuvenit vitiari numeros, & characteres annorum publica cura inciſos, & aſſervatos in Foro, & Curia, ſtelis, cippis, columnis, aeneis & marmoreis tabulis, aut in aevum duraturis numiſmatibus (dum eadem facta geruntur, iidemque ſuperſunt viri, qui tempori ac geſtis interſunt), juſſis Reipublicae cauſa ita conſignari, ad perennem utrorumque memoriam; ac lubricum eſt falli ſcriptores, aut deſcriptores librorum, in appingendis numeris privato ſtudio ac eruditione, praecipue vero ſi diſtiterint ipſi plurimum ab illa aetate, cujus rationes colligunt ex teſtimoniis aliorum. Si ergo rationes temporum hujus florentiſſimae Aetatis Romani Imperii, *a Caeſare ad Philippos*, (cui conſenſus Eruditorum jus tribuit ſingulare ſtatuendi Epochas, atque decernendi, tum de ſuo anno-

LIBER CHRONOLOGICUS.

rum numero, tum de proximis praecedentibus, aut subsecutis) nobis contigerit terminis certis ac definitis ordinare; rationabiliter fecisse videbimur, cum hoc Libro in unum quasi corpus compingemus Chronologici studii membra potiora, partium similitudine evidentia, & adhaesione jam sibi proxima, & prope connexa. Cur autem Secundum CHRISTI Saeculum abundet magis Scriptoribus, quam Primum, aut Tertium, ad ostensionem Chronologiae, non erit inutile heic paucis explicare.

Inter characteres & argumenta, quibus distinguitur & adstruitur ratio temporum certa, praecipuum obtinent locum caelestes Observationes, ab Astronomis diligenter peractae, & in Commentarios digestae. Cum enim nullus appareat in rerum universitate motus aequalior, aut constantior, quam Planetarum, ac Syderum (a motu autem aequabili, mensura temporum est petenda); fateri necesse est, nullius aetatis rationes esse luculentiores, quam quae ex Astrorum positu atque commensu, a peritis Observatoribus inspecto, atque ad calculum revocato, per Eclipses Luminarium, & inerrantium stellarum Synodos, ac distantias exploratur, & proditur. *Secundum vero Saeculum Aerae Christianae, a Trajano Principe ad Commodum*, magis quam Primum, ac Tertium abundat Observationibus, per Claudium Ptolemaeum clarissimum Astronomum in Aegypto, & per ejus scientiae peritissimum Menelaum Romae peractis; adeo ut Aetas nulla ex antiquis sit illi hoc in genere conferenda. His ergo in observationibus, quasi in cardinibus, vertitur, quidquid Astronomi, quidquid Chronographi demonstrarunt de temporibus, eorumque caelesti mensura. Quare ipsius rei natura postulat, ut fundamenta hujus *Libri Chronologici* ab hac aetate minime disjungamus; in qua semel jacta, & solidata, totam subinde molem sustinent innixarum demonstrationum.

Accedit etiam, inter causas delectus istius aetatis (a *Caesare Dictatore* videlicet, usque ad *Philippos*) ad rationes temporum colligendas, alia, nec minima, nec praetereunda, quae finem respicit computationis: monente etiam Apostolo, cum sciamus aptata esse Saecula verbo DEI; huc redit praecipua constitutio caelestium, ac civilium legum ad temporis ordinationem, ut Divino cultui rite peragendo certi assignentur fines uniuscujusque tempestatis, ac dies praefiniti ab ipso Aevi Conditore, ac Reparatore. Secundum vero Saeculum Aerae CHRISTI, ut ingeniorum maxime ferax fuit, quae Astronomicas, & Chronologicas scientias excoluerunt, ita abundavit magis Patribus in Christiana Republica celeberrimis; qui posteros erudierunt, ad dedicandam utramque scientiam, earumque fructus, usibus Religionis. Tum primum subortae sunt controversiae de re Paschali: quarum causa Pius, Anicetus, & Victor Romani Pontifices Decreta condidere; viros Apostolicos, se adeuntes, in Urbe exceperunt; ac Synodos coegerunt: quemadmodum & Policrates Asianorum Episcopus; & in Palaestina Theophilus, ac Narcissus, Cassius, & Clarus; & in Gallia Irenaeus Comprovinciales Antistites collegerunt. Huic aetati debemus non doctas modo lucubrationes de Paschate, quas Melito Sardianus, Apollinaris Hieropolitanus Episcopi, & Clemens Alexandrinus scriptis mandarunt; sed etiam Cyclos Paschales Hippolyti, & aliorum, quos aetates proximae protulerunt: tum etiam Chronologicos labores, ab Athanasio, Eusebio, Cyrillo, Theophilo, Leone, Hilaro, Victorio, aliisque Patribus, & Scriptoribus.

ribus, tum Ecclesiasticae Historiae, utriusque Testamenti, tum Paschalis rei ergo susceptos, & ad veritatem caelestium motuum diligenter exactos; facem ubique praeferentibus Primi, & Secundi Saeculi monimentis, & observatis. Horum proinde incursu excitati, ad singulos ferme passus Historicae progressionis coacti propemodum fumus connectere, & confirmare praecipuas demonstrationes intervalli temporum, trecentis annis (uti diximus) definiti, *a* DCC. *ad* M. *Urbis Romae*, in hac parte Chronologiae; licet argumentum ejusdem proprium versetur in prioribus bis centenis annis Vulgaris Epochae Dionysianae, ordinandis per Fastos Consulares, & Romanorum Principum Imperia, iisque demonstrandis per genuina monumenta, & inconcussas observationes.

Duplex itaque officium suscipimus: nempe hujus Aetatis ordinandae, quod est primum; ac demonstrandae, quod est alterum. Ne autem vaga feratur idea ordinandi temporis, ac demonstrandi; aut unius partis officia, cum alterius molimine confundantur; erit primo definiendum, quid praestare nitamur in ordine statuendo; quidque in ordinis ita constituti rationibus, ac limitibus ostendendis ex certa demonstratione.

Proponamus ergo nostrae Chronologiae genuina & synchrona documenta, ex quibus recte disponenda suscipitur series annorum, & Consulum, atque Imperatorum *ab anno 50. ante Aeram* CHRISTI *Communem, ad annum Urbis Conditae millesimum, Ludis Saecularibus Romae a Philippis celebratum.* Ob oculos ponunt Saeculares Ludos quamplures Philipporum Nummi, cum Epigraphe, SAECULUM NOVUM. Et in aversa parte quinque apud Mediobarbum ita legitur,

SAECULARES. AUGG. I. cum Leone.
SAECULARES. AUGG. II. cum Romulo, & Remo.
SAECULARES. AUGG. V. cum Cervo.
SAECULARES. AUGG. VI. cum Hyaena.
SAECULARES. AUGG. X. cum Panthera.

CAPUT SECUNDUM.

De duplici Officio Chronologiae: ac primum de notione temporis statuenda, ejusque certis terminis, ac partibus praefigendis.

TEMPUS, percipimus esse durationis mensuram, ab alicujus corporis motu deductam, quae minime dubio sensuum experimento in vitae usibus a Gente aliqua recipiatur. Mensurae autem Civilis sensum minime dubium intelligimus; cum ejusdem mensurae extremas partes, & medias assignare, ac distinguere non difficulter possunt cives, qui eadem uti constituerunt. Ejusmodi mensura durationum, a plerisque Populis communi consensu recepta, est dies naturalis, hoc est conversio integra Caeli, quae Solis diurna restitutione ad similem aliquem terminum sui meridiani circuli, sive horizontis definitur. Collectis autem periodis, ex dierum certo numero constantibus, menses, & anni constituuntur civiles: qualis fuit apud Romanos Julianus. Aliis vero placuit, ex Lunari, ac Solari motu, durationum mensuram civilem temperare, in plures, aut pauciores dies, & menses explicatam; quemadmodum a Judaeis, Graecis, Arabibus, aliisque observatum vidⅽemus. Series autem continua ejusmodi annorum, certis finibus utrimque definita, vocatur Aera: quae propterea nihil est aliud, quam civilis ratio partiendi durationes; constituens certum extremum, unde numerationis exordium capiendum est; & partibus aequalibus dierum, mensium, & annorum inde procedens ad alterum extremum, ad quod numeratio pertingit.

His

LIBER CHRONOLOGICUS.

His summatim expositis, mensura civilis temporum, qua nos utimur, est *Aera*, quam dicimus CHRISTI *Vulgarem*. Intelligitur autem constitui *annis mille quingentis octoginta duobus Julianis* ad eum, qui Pontificatus Gregorii XIII. undecimus dictus fuit usque ad diem decimamtertiam Maji: quo anno (ante diem quartam Octobris) Europae Nationes universae cis Turcarum fines in civili dierum indicatione nihil inter se differebant; post eam vero diem, decem unitatibus ab Octobri Pontificis jussu sublatis, discreparunt; inducta scilicet emendatione *Gregoriana* apud Catholicos, retinentibus ceteris *Julianam*. Si placeat igitur ad terminum viciniorem & notum nobis hodie viventibus producere Epocham; ita erit dicendum: *Aera Christiana*, qua utimur, est collectio annorum Civilium mille septingentorum quinquaginta usque ad integrum mox praeteritum annum Decimiseptimi Magni Jubilei, sedente in Petri Cathedra BENEDICTO XIV. & feliciter administrante undecimum annum Maximi Pontificatus, qui totius Christiani Orbis concursu fuit celebratus. Igitur de termino citimo istius summae annorum MDCCL. nemini haerere potest idea vaga, & indefinita; cum, quisquis nos inter egit, certos characteres nobiscum usurpaverit, quibus durationem rerum juxta usum civilem tunc temporis consignavimus, prolata etiam Historia Chalcographica eorundem septemdecim Magnorum Jubileorum, Bullis, Signis plumbeis, Diariis, Numismatibus, Picturisque illorum temporum comprobata.

Numerentur itaque ante eam diem, quae, decem unitatibus expunctis, nobis dicta fuit undecima Januarii anni 1751. *Aerae Christianae per Gregorium XIII.* emendatae (licet juxta ceteros a correctione abhorrentes dicatur 31. Decembris 1750.) numerentur, inquam, *anni Juliani* 1750. *solidi*, quorum scilicet quadriennia singula constent diebus civilibus 1461. Cum ita retrocesserimus per quadriennia 437½ seu dies 630187½ (quae summa dat annos Julianos 1750.); extremum istius numerationis, vocandum erit caput *Aerae* CHRISTI *Vulgaris*, seu Kalendae Januariae Anni primi inchoantis hanc seriem *Epochae Christianae* communiter usurpatae: cujus extremas, & medias partes, citra ullum ambigendi periculum, possumus denotare per annos communes, ac bissextiles, menses, hebdomadas, ferias, hisce terminis definitas.

Ordo igitur *Aerae* totius constituitur perspicue, primo ex positione certa termini proximioris, aetati nostrae inclusi (adeoque nostro experimento ita percepti, ut a quocumque alio distingui possit); secundo ex retrocessione ab hoc termino, per intervalla minime dubiae extensionis, certo dierum civilium, & naturalium numero definita, qualia esse diximus quadriennia ordinationis *Julianae*.

Fixo igitur utroque termino Aerae Vulgaris, seu Dionysianae; prior, ex dictis, jam satis patet; posterior vero, in gratiam serae posteritatis, vindicabitur ab omni suspicione vagae, atque incertae indicationis, tum ex humanis notionibus Virorum, & Gestorum in Urbe Roma anno Magni Jubilei MDCCL. sedente BENEDICTO XIV. PONTIFICE MAXIMO, illustri; tum etiam e caelestium corporum motibus biennio ante omnium Populorum Italiam incolentium oculis evidenter inspectis, nempe ex Eclipsibus Solis, ac Lunae Romae observatis die 25. Julii, & die 8. Augusti an. 1748. quarum heic quatuor Clarissimorum Astronomorum calculos, atque supputationes dabo.

Ecli-

Eclipsis Solis observata a Patre Christophoro Maire Soc. Jesu Romae in Collegio Anglicano Julii die 25. Anno 1748.

,, QUaerenti mihi commodiorem
,, situm ad observandum, ini-
,, tium Eclipsis praeterlapsum
,, est. Primam tamen observationem,
,, ut opinor, vix quarta unius minuti
,, primi parte praecesserat.

	h	'	"
Defectus 2. circiter minutorum Jul. 24.	22.	20.	24.
Deficit dig. 1. cum min.8.	22.	29.	41.
Macula A *tegi caeperat*	22.	43.	8.
Quasi tota obtegitur	22.	44.	26.
Initium maculae B	23.	33.	27.
Tota latet	23.	35.	39.
Defectus digit. 8. minutorum 11. Jul. 25.	0.	2.	10.
Macula B *tota emergit*	0.	11.	21.
Defectus dig.6. min.46.	0.	32.	16.
Deficiunt dig.5. min.21.	0.	46.	21.
Macula A *retecta*	1.	7.	41.
Defectus min. 48.	1.	28.	58.
Defectus quartae partis dig.	1.	32.	58.
Finis Eclipsis clare visus	1.	35.	3.

Thermometrum aeri aperto expositum signabat

Initio Eclipsis gradus	61.
Hora 22. 30.	61. $\frac{1}{2}$
Hora 1.	59. $\frac{1}{4}$
In fine Eclipsis	60.
Hora 3.	63.

Haec Eclipsis observata est Telescopio palmorum 9.

Eadem observata a PP. Societatis Jesu in Collegio Romano.

,, INitium Eclipsis, maximae obscu-
,, rationis quantitas, & finis, quae
,, majoris momenti sunt, cum multo
,, accuratius definiri possint, accura-
,, tissime definita sunt. Digitorum pri-
,, morum, ac postremorum quatuor im-
,, mersionem, ac emersionem definire
,, utcumque licuit. Cetera ob imma-
,, nem spectatorum multitudinem, &
,, intolerabilem aestum praetermissa.

	h	'	"
Initium die 24.	22.	20.	15.
Maxima obscuratio circa Meridiem dig. 8. min. 15.			
Finis die 25.	1.	35.	12.

Digiti latent.

1. *die 24.*	22.	28.	0.
2.	22.	38.	26.
3.	22.	49.	16.
4.	22.	58.	4.

Adhuc supersunt obscurati

4. *die 25.*	0.	59.	31.
3.	1.	9.	38.
2.	2.	18.	39.
1.	1.	26.	53.

,, Ad observationem adhibita sunt
,, 6. Telescopia, quorum tria Solis ima-
,, ginem exhibebant, per alia tria ope
,, vitrorum coloratorum in Solem col-
,, limabatur. Accuratior observatio in-
,, stituta est partim Telescopio palmo-
,, rum 9. directo in Solem cum micro-
,, metro, partim Telescopio palmo-
,, rum 14. exhibente imaginem Solis in
,, circulo ad axem Telescopii perpen-
,, diculari in distantia palmorum circi-
,, ter 5. a lente oculari. Circuli diame-
,, ter continebat uncias palmi Romani
,, 14. circulus autem ipse divisus erat 5.
,, aliis concentricis & aequidistantibus
,, in digitos, & nonnulli digiti aliis
,, circulis etiam in digitorum quadran-
,, tes. Maximae obscurationis quan-
,, titas in eadem imagine accurate de-
,, finita, determinando ope circini par-
,, tem diametri adhuc illuminatam,
,, quod quidem facillime fit, licet ima-
,, go ipsa ob motum diurnum perpe-
,, tuo moveatur, & eam conferendo
,, cum ipsa diametro. Horologium
,, oscillatorium per plures ante ob-
,, servationem dies exactum ad me-
,, ridia-

„ ridianam descriptam in Kirkeriano Museo.

Eadem observata a PP. Le Seur & Jacquier e Minimorum Familia in Villa DD. Quarantotto prope vetus Castrum Praetorium.

	h ′ ″
Initium die 24.	22. 20. 26.
Maculae primae immersio	22. 42. 32.
Immersio tota	22. 45. 20.
Macula secunda incipit	23. 33. 46.
Tota tegitur	23. 35. 58.
Macula secunda emergit tota die 25.	0. 16. 19.
Finis Eclipseos	1. 35. 23.

Digiti.

In immersione	In emersione
1. 22.28.32.	
2. 22.39.10.	7. 0.27.48.
3. 22.48.56.	6. 0.39.44.
4. 22.59. 5.	5. 0.50. 2.
5. 23.13.16.	4. 1. 0.35.
6. 23.22.17.	3. 1.10. 6.
7. 23.34.30.	2. 1.18.15.
8. 23.56.19.	

„ Adhibuimus Telescopia duo, quorum unum palmorum 12. imaginem Solis excipiebat, & in chartam circulis concentricis, ut fieri solet, distinctam transmittebat; alterum vero palmorum 28. versus Solem dirigebatur, ut Eclipseos initium, finem, macularumque immersionem accuratius notaremus. Huic observationi, quod quidem summo honori duximus, adsuit nobilissimus caetus; sed silentio praetermittere non licet, lectissimum observationis nostrae socium Joannem Baptistam Collicolam, qui generis nobilitate, & raris ingenii dotibus clarus in Juvenili adhuc aetate scientias, literasque non solum amat, sed etiam non sine progressu maximo studiose colit. „

Dabo etiam observatam ab iisdem Eclipsim Lunae die 8. Augusti ejusdem Anni 1748. ut luculenter appareat ex utroque Luminari summa perspicuitas, ac certitudo rectae atque univocae designationis Temporum retroactorum ad caput Aerae Vulgaris, per numerata intervalla quadrienniorum, in Juliano sistemate omnino aequalium, eodemque numero dierum perinde constantium; utque nullum amplius periculum ambigendi subesse possit in extremis, aut mediis partibus ejusdem Epochae, hisce limitibus inclusae, cum dixerimus, Kalendas Januarias ejus anni, qui Vulgaris Epochae CHRISTI omnium consensu appellatur *primus*, omnium consensu praecedere annis 1748. Julianis non solidis dies 25. Julii, & 8. Augusti, utriusque Luminaris Observationibus adeo illustres; solidis vero mille septingentis quinquaginta, diem 31. Decembris anni Juliani 6463. seu 1750. cui annus decimiseptimi Magni Jubilei a BENEDICTO XIV. PONTIFICE MAXIMO rite celebrati respondet.

Eclipsis Lunae observata a P. Christophoro Maire Soc. Jesu in Collegio Anglicano Augusti 8. anno 1748. Telescopio palmorum 9.

	h ′ ″
Initium Eclipsis	11. 1. 39.
Initium Grimaldi	11. 21. 44.
Finis Grimaldi	11. 25. 39.
Grimaldus totus emergit	12. 3. 4.
Chorda part. deficientis 14′. 0″. *fat certa*	13. 9. 33.
Eadem sed parum certa 6′.50″.	13. 12. 24.
Finis Eclipsis	13. 13. 56.
Finis ex observatione antepenultima	13. 14. 57.

„ Itaque suspicor initium Eclipsis pariter uno circiter minuto tempus nostrum praevertisse. Certe maxima obscuratio ex observationibus correspondentibus prodit 12.7.24. (h ′ ″) quas tamen ob luxata, ut sero deprehen- „ sum

„ sum est, micrometri fila hic non appono.

„ Diameter Lunae paulo post Eclipsim diametrum Solarem sequentis dici minut. 1. sec. 45. superare deprehensa est telescopio palmorum. 7.

„ Limbus Lunae Austrinus ad Jovis parallelum appulit h. 10. min. 36.

Post Eclipsim	*Juppiter*	*δCapricorni*
	h ′ ″	h ′ ″
Ad 1. *obliquum*	13.26. 2.	13.38.38.
Ad horarium	13.27.22.	13.39.51.
Ad 2. *obliquum*	13.28.43.	13.41. 3.

Juppiter centro filorum Borealius, Stella Australius incedebat.

Eadem Eclipsis observata a PP. Societatis Jesu in Collegio Romano.

„ Bina telescopia ad observationem adhibuimus alterum ab Hugenio constructum palmorum 20. alterum palmorum 14. cui micrometrum aptatum fuerat habens bina fila parallela, & unum iis perpendiculare. Hoc micrometro chordas aliquot determinavimus partis obscuratae, ac partes diametri vel pariter obscuratas, vel adhuc superstites. Primum facile praestabatur filo perpendiculari transeunte per cornua, & filis parallelis eorum intervallum determinantibus. Secundum pariter satis accurate determinabatur ita disponendo fila parallela, ut tangerent arcum umbrae, & arcum Lunae obscuratum in situ parallelo ad sensum rectae transeunti per cornua. Porro limbus Lunae in ipsa umbra optime discernebatur caelo sereno.

„ Ne ordo observationum habitarum ope micrometri turbetur, prius ipsas proponemus, tum aliquot macularum immersiones, & emersiones;

	h ′ ″
Penumbra coeperat videri	10.54. 0.
Penumbra jam densissima	10.59.54.
Initium omnino aliquanto ante	11. 1. 0.

Chordae partis obscuratae in partibus micrometri, quarum Lunae diameter bis inventa est 3645. & initio Eclipseos, & circa medium.

	h ′ ″
1290	11. 4. 35.
1700	11. 7. 36.

Partes diametri deficientes.

600	11. 15. 22.
700	11. 17. 12.
800	11. 20. 17.
900	11. 23. 12.

Partes diametri illuminatae, sed minus certo trans nebulam limbo obscuro prorsus delitescente.

2600.	11. 28. 10.
2500. *fortasse aliquanto post*	11. 31. 10.
2400.	11. 35. 0.
2300.	11. 41. 20.
2050. *Caelo sereno diu fere eaedem circa*	12. 5. 0.
1500. *Partes diametri deficientes*	12. 23. 49.
1400.	12. 29. 39.
1300.	12. 34. 58.
1200.	12. 39. 18.
1100.	12. 43. 18.

Nubes ingruunt, caelo autem iterum sereno.

800.	12. 54. 27.
700.	12. 57. 37.
600.	12. 59. 27.

Chordae partis deficientis

2000.	13. 4. 37.
1000.	13. 11. 57.
Finis satis accurate	13. 14. 27.

„ Ut micrometri amplitudinem dimetiremur, fila parallela posuimus in maxima distantia partium 4000. Tum telescopio ita in Jovem Lunae proximum directo, ut ejus centrum percurreret filum perpendiculare, ter invenimus idem intervallum temporis inter appulsum limbi occidentalis ad bina fila parallela minutorum 2. 32. nimirum

 Jup-

LIBER CHRONOLOGICUS.

		h	′	″
Juppiter	*ad* 1. *filum*	13.	20.	14.
	ad 2.	13.	22.	46.
Iterum	*ad* 1. *filum*	13.	23.	16.
	ad 2.	13.	25.	48.
Tertio	*ad* 1. *filum*	13.	26.	40.
	ad 2.	13.	29.	12.

Jam vero quod ad maculas pertinet

	h	′	″
Umbra ad Schikardum	11.	2.	57.
Ad Tychonem	11.	16.	2.
Totus latet	11.	17.	52.
Totus Grimaldus latet	11.	25.	1.
Per medium Snellium	11.	51.	29.
Ad Fracastorium	11.	52.	30.
Grimaldus incipit emergere	11.	54.	20.
Fracastorius totus in umbra	11.	56.	40.
Gassendus emergit totus	12.	25.	49.
Incipit emergere Schikardus	12.	40.	48.
Per medium Schikardum	12.	44.	0.
Tycho emergit totus	12.	54.	20.

„ Ex cordis observatis eruitur initium, & finis Eclipsis accuratius etiam, quam ex immediata observatione ope hujus theorematis: Chordarum quadrata prope initium, & finem sunt proxime ut intervalla temporum ab initio, vel usque ad finem. Vi hujus theorematis eruitur per primas duas chordas initio proximas

	h	′	″
Initium	11.	0.	34.
At per postremas invenitur finis	13.	14.	26.
Hinc tempus maximae obscurationis	12.	7.	30.
Idem autem ex partibus obscuratis diametri bis observatis deducitur; nimirum			
Ex 600.	12.	7.	25.
Ex 700.	12.	7.	25.
Ex 800.	12.	7.	22.
Si omnium assumatur medium, habebitur maxima obscuratio, sive media Eclipsis	12.	7.	26.

„ Ea tam parum a singulis discrepat ut satis confirmet accuratam observationem. Possent autem etiam reliquae observationes adhiberi ad eadem, & alia multa determinanda methodo, quam aliquot ab hinc annis tradidimus in Dissertatione de Nova methodo adhibendi phases in Eclipsibus Lunaribus, quae iterum recusa prodiit Lucae in collectione opusculorum tomo tertio. Sed iis persequendis non est hic locus.

„ Cum Diameter Lunae sit partium 3645. & pars illuminata circa tempus maximae obscurationis 2050. sive pars obscurata 1595. erit Eclipsis maxima dig. 5. 15′.

„ Quoniam Juppiter tempore observationis erat ex Manfredianis Ephemeridibus in Aquarii gr. 17. 27′. cum Latit. Austr. gr. 1. 3′. inito calculo ejus declinatio ex inclinatione Eclipticae gr. 23. 28′. fuit gr. 13. 37′. 20″. Hinc minuta secunda ejus paralleli 2280. quae ipse percurrit tempore 2′. 32″. redacta ad circulum maximum exhibent secunda 2186. debita partibus micrometri 4000. Quare diameter Lunae partium 3645. continebit 33′. 12″. Ea diameter est aliquot secundis minor diametro eruta ex tabulis.

„ In hac observatione seclusis, ut in media nocte, & externis omnibus, & fere omnibus domesticis, licuit per summam quietem multo plura satis accurate determinare, quam superioribus diebus in Solari Eclipsi, ubi tanta hominum multitudine obruebamur. Horologium ad eandem illam Kirkeriani Musei Meridianam lineam exactum est.

Ea-

Eadem Eclipsis observata a PP. Le Seur, & Jacquier in Coenobio SS. Trinitatis, vulgo *Trinità de' Monti.*

	h	′	″
Maris Humorum immersio —	11.	9.	53.
Capuani —	11.	13.	20.
Tychonis immersio —	11.	16.	54.
Immersio tota —	11.	18.	5.
Grimaldi immersio —	11.	21.	20.
Galilei immersio —	11.	29.	32.
Immersio tota —	11.	38.	50.
Grimaldi immersio —	11.	54.	3.
Emersio tota —	12.	2.	54.
Maris Humorum emersio —	12.	23.	26.
Emersio tota —	12.	35.	46.
Tychonis emersio tota —	12.	56.	28.
Finis —	13.	14.	53.

„ Eadem Telescopia duo, quibus usi „ sumus in Eclipsi Solari, versus Lu- „ nam direximus, atque eundem, „ quem honoris causa jam ibidem „ nominavimus, observationis nostrae „ nobilissimum Socium habuimus. „

Alterum Chronologi officium implendum proponitur hoc Libro, qui est intra certos terminos temporis constitutus, nempe inter annum ante Aeram CHRISTI Vulgarem quinquagesimum, & 248. ejusdem Aerae, seu Conditae Urbis Romae millesimum. Indicantur autem documenta minime dubia Romanorum, Graecorum, Aegyptiorum, & Orientalium, quibus hujusmet summae ratio adstruitur, & partes rerum in ea gestarum.

Annis Julianis solidis 1750. ita ordinatis, ut continua serie praecedant diem 31. Decembris anni 1750. (seu diem XI. Januarii anni insequentis 1751. juxta Gregorianam emendationem Kalendarii) a nobis certis characteribus indicati; accedimus ad persungendum altero officio Chronologico, nempe ad demonstrationem assignatae uniuscujusque partis, in hoc intervallo temporum Viris, Gestis, & Observatis ex nostra sententia attributae. Quod ut nitidius percipiatur, tenendum est, constare quidem, ex sola notione anni, & quadriennii Juliani, ejusque apud omnes certa mensura, Kalendas Januarias anni primi Aerae CHRISTI Vulgaris hac ratione ineuntis, praecedere diem 31. Decembris Juliani 6463. (quae dicta fuit postrema anni MDCCL. ejusdem Periodi) intervallo quadriennorum Julianorum 437. ÷ quorum singula constituant dies 1461. Sed e contra nequaquam constare apud omnes, quinam Consules Magistratum inierint, aut quaenam gesta contigerint eodem anno Aerae Vulgaris primo, de cujus a nobis distantia nemo dissentit. Nam plerique Chronologi sentiunt Consules Ordinarios fuisse *C. Julium Caesarem Vespasianum*, Augusti ex filia nepotem, *& L. Aemilium Paullum*; nonnulli tamen putant, hos Consules anno praecedenti assignandos. Quaestionis igitur summa est; an *C. Julius Caesar* Augusti Nepos, & *L. Aemilius Paullus* Coss. inierint Magistratum anno Periodi Julianae 4713. an vero anno sequenti 4714. Solvendae quaestionis ratio duplex haberi potest: alia per continuatam seriem numerationis annorum, usu civili frequentatam, alia per caelestium corporum motus iisdem Coss. observatos. Haec autem secunda ratio eo certior habenda est, quo tutius affirmatur, Astrorum inerrantium motus hoc intervallo perseverasse non interruptos; quam Civilis alicujus Epochae numeros constanti lege ad nos usque fuisse perductos. Quod enim pertinet ad Aeram CHRISTI hodie usurpatam, plane constat, consuetudinem istius adhibendae in publicis Actibus, plusquam sexcentis annis post eos Consules fuisse primum inductam; cum tantum apud Historicos, & Chronologos usurpari coepisset labente Saeculo sexto. Vide epistolam Bedae, conscriptam *Probo* Consule, CHRISTI anno 525; Eminentissimum Card. Norisium

LIBER CHRONOLOGICUS.

Liber Chronologicus.

de Epoch. Syromaced. Diss.2.cap.2.§.1. & Cl.Mabillonium lib.2.cap.22.num.12. *de re Diplomatica*. Erant quidem in usu tum temporis Epochae ab Urbe Condita apud Romanos, & Syromacedonum in Oriente, quae postmodum cum Aera Christiana connexae sunt: verum istius connexionis demonstrandae ratio praecipua residet in caelestium corporum motibus observatis; cum scilicet Eclipsis aliqua Solaris, aut Lunaris conspecta, sive aetas Solis, aut Lunae in Caelo visa, referebatur ab Observatoribus Orientalibus ad Aeram Syromacedonicam ibi usurpatam, dum Occidentales Astronomi eandem referunt ad annos Aerae Christi Vulgaris, in Europa adhiberi coeptos post Aevum Dionysii Exigui. Observationis vero fides eo potior cum sit, quo majora praefert indicia aetatis ejusdem, cum observatione conjuncta; id necessario consequitur, ut cardinem Demonstrationis Temporum illis observationibus merito statuamus, quae sint exemplaria publica ejusdem Aevi, cui observatio tribuitur, non autem exempla posteriorum Scriptorum, male a Librariis quandoque excepta, aut vitiata.

Hujusmodi autem monumenta Civilis Aerae, numeris annorum, aut caelestium motuum observationibus consignata, in quatuor potissimum Regionibus Imperii Romani incorrupta & genuina ad aetatem nostram perducta ostenduntur; nempe in Occidentali Dioecesi, praesertim vero in ipsa Imperii Veteris Sede & Domina Urbe Roma; in Graecia, & praecipue in Elide, & certaminibus Olympicis, unde omnis Historiae Prophanae fons ad Occidentales Populos emanavit; in Aegypto, ejusque Metropoli Alexandria, & in Syria universa, potissimum Antiochia, totius Orientis Regia; necnon in plerisque Civitatibus Phoeniciis, quarum Epochas omnes feliciissime invenit, ac illustravit Eminentissimus Cardinalis Norisius in libro *de Epochis Syromacedonum*. Quatuor has Classes monimentorum, Romanam, Graecam, Aegyptiam, & Orientalem expendemus, ad stabiliendum totius Orbis politioris consensu illius Aetatis Chronologiam, quae complectitur tria priora Saecula omnium maxime memorabilia, & *a Julio Caesare ad Philippos* expansa, hoc est ab anno circiter 704. ad Millesimum Urbis Romae.

CAPUT TERTIUM.

Adhibentur genuina monimenta Romanorum, Graecorum, Aegypti, & Syriae, ad definiendum annum, seu partem Aerae Christi *Vulgaris, in quam incidunt initium* Macrini, & Severi Alexandri, *ac* Palilia *anni Millesimi Urbis Conditae; qui demonstratur, inchoasse in* Palilibus, *seu XI. Kal. Maji Aerae* Christi *Communis 247; completum autem fuisse pridie* Palilium, *seu XII. Kalendas Maji ejusdem Aerae 248.*

Auspicamur feliciter Chronologicas assertiones, earumque firmamenta, ex monimento Romano omnium celeberrimo, utpote insignito utriusque generis demonstrationibus, hoc est Civilis numerationis, & Caelestium observationum indiciis evidentibus: cujus eo insignior auctoritas est, quo doctiori & sanctiori ab origine proficiscitur, idest ab Episcopo & Martyre Hippolyto, inter Scriptores Ecclesiasticos plurimum commendato, reique Chronologicae consultissimo. In ejus itaque Statua marmorea Romae custodita, ex qua Cyclum Paschalem ab ipso adinventum explicuerunt Viri Doctissimi, legimus observatam diem quartamdecimam Lunae Paschalis anno primo *Severi Alexandri Imperatoris, Idibus Aprilibus, Sabbato*. Ab anno primo *Severi Alexandri* numerantur in Nummis Romanis (monumentis scilicet aequalibus ac publicis eorundem temporum) anni XIII. ejusdem *Principis*,

pis; anni III. *Maximini*; VI. *Gordiani Pii*; & IIII. *Philippi*: quae summa est 26. annorum ab initio *Severi Alexandri*, ad Consulatum Tertium *Philippi*, illustrem celebritate *Ludorum Saecularium* anni ab Urbe Condita Millenarii; ut ex Nummis eidem tempori aequalibus infra ostendetur. Demonstratum itaque judicabimus nexum annorum ab Urbe Condita, cum anno primo *Severi Alexandri*, & Civili numeratione, per monumenta synchrona & genuina Nummorum, ab Imperatoribus publice consignata, Imperii sui numeris, & anno Urbis Conditae Millenario: nexum autem Aerae Christianae, cum *Alexandri Principis* exordio, & cum anno DCCCCLXXV. labente Urbis Conditae, dum illa quartadecima Paschalis dies observata incidebatur Tabulis Hippolytaeis ante Palilia ejusdem anni V.C.975. qui paucos ante dies, occiso *Helagabalo Principe*, dicebatur primus *Severi Alexandri*, &, Nummorum testimonio, praecedebat annis 25. solidis terminum Millenarii Natalis Urbis, juxta Aeram Varronianam, publico usu receptam, & Ludis solemnibus celebratam. Demonstratum similiter concedemus spatium temporis, interceptum inter annum primum *Alexandri Idibus Aprilibus Sabbato*, & annum 1748. Aerae CHRISTI; si, habitis rationibus dierum in serie ordinata Epochae Christianae dispositorum (juxta primum officium hujusce Libri Chronologici), consultisque tabulis Paschalibus, evidenti supputatione constiterit (ex Cyclis Solis, ac Lunae, necnon ex relatis eorundem Luminarium Eclipsibus, dicto anno 1728. Romae observatis), Idus Apriles, Lunam Paschalem quartamdecimam praeferentes die Sabbati anni 222. praecedere annis Julianis 1526. Idus Apriles Julianas anni 1728. Aerae CHRISTI Vulgaris; adeoque annum primum Imperantis *Alexandri* concurrere cum Idibus Aprilibus anni, qui in Aera CHRISTI Vulgari ordinem tenet & locum 222.

Confirmabitur haec demonstratio testimoniis alterius antiqui Lapidis, & Nummorum; quibus ostenditur, annis III. ante initium *Severi Alexandri* numeratum fuisse annum Urbis Conditae DCCCCLXXII. Lapidis memoria legitur apud Gruterum fol. 200. ubi Consulatus secundus *Helagabali*, & *Sacerdotis* componitur cum anno Urbis Conditae DCCCCLXXII: Nummi autem ostendunt, Consulatum secundum *Helagabali* praecedere annis tribus imperium *Severi Alexandri*; cum numeros Tribuniciae Potestatis III. IIII. V. tantummodo proferant inter *Helagabali* secundum Consulatum, & ejus caedem, *Alexandri* Imperium paucis diebus praecedentem. Colligitur itaque his etiam ex monumentis concursus anni Urbis Conditae DCCCCLXXV, cum primo *Severi Alexandri*, uti antea colligebatur. Licet autem Lapis a Grutero relatus hodie desideretur, aut certe lateat, attamen asservatur in Vaticano fragmentum antiqui marmoris, & numeri cum illo consentientis: nam Consulatus *Helagabali* III, Collega *Comazonte*, ita describitur,

AVG. III. ET COMA...
P. R. C. A. DCCCCLXX...

nempe *Antonino Augusto III. & Comazonte Consulibus*, qui proximus annus fuit a Consulatu ejusdem *Antonini* secundo; uti evidenter ostenditur ex numeris Tribuniciae Potestatis, cum utroque Consulatu II. & III. compositis: & dicitur, *Post Romam Conditam anno* DCCCCLXXIII. Fractura marmoris, post numeros DCCCCLXX, unitatum trium additamento supplenda est; non secus ac in nomine *Comazontis* posteriorum

rum literarum complementa desiderat: numerus enim DCCCCLXX. annorum post Urbem Conditam in marmore Gruteriano recte comparatur cum cooptatione *Macrini*, *C. Brutio Praesente*, & *T. Messio Extricato* II. Coss. anno CHRISTI 217. post diem VI. Aprilis, occiso *Caracalla*; quemadmodum erudite observat Eminentissimus Norisius pag. 219. Epistolae Consularis.

Supersunt autem Nummi, eodem anno *Macrino* percussi a Tripolitis in Syria cum numeris Epochae Syromacedonum ΘΚΦ. 529. unde etiam desumuntur aliae temporum demonstrationes, per Civiles Aeras Graecorum, atque Orientalium. Utuntur Syri etiam hac nostra aetate in aliquibus locis ipsamet Aera Seleucidarum, sive Syromacedonum, quae initium ducit ab anno XII. post mortem *Alexandri*, *Philippi Filii*, & annis 312. praevertit Aeram CHRISTI Vulgarem; atque adeo prodit, ex numerorum comparatione, intervallum annorum a *Macrino Principe*, ad annum Epochae CHRISTI 1750. (quem ipsi appellant Seleucidarum 2061.) ante Autunnum, fuisse annorum 1532. & ex Autunno annorum 1533. quibus subductis ex summa annorum 1750. in Aera CHRISTI numeratorum, reliquus est annus Aerae Christianae 217. cum Imperio *Macrini* componendus.

Compendiosius autem connectitur annus Aerae CHRISTI Vulgaris 222. cum primo *Severi Alexandri*, eodemque postremo *Helagabali*, atque Aerae Seleucidarum 533, ex duplici Nummo utriusque Principis, a Tripolitis percusso, iisdemque numeris insignito ΓΛΦ. 533. Nummum *Helagabali* hac Aera percussum servabat Josephus Magnavacca laudatus ab Eminentissimo Norisio pag. 102. Epocharum Syromacedonum. Nummum *Alexandri* iisdem numeris insignitum Cl. Vir Franciscus Musellius Archipresbyter Veronensis Ecclesiae mei amantissimus servat, signatum eadem Aera Syromacedonum ΓΛΦ. 533. Intra mensem Martium anni ejusdem occisus fuit *Helagabalus*, & *Alexander* ad Imperium evectus. Mense autem Martio anni Aerae CHRISTI Vulgaris 1750. numerant Syri annum Seleucidarum, sive Contractuum 2061. Si ex hoc numero 2061. subtrahatur numerus 533. prodibit intervallum annorum 1528. numerandorum a Martio, emortuali *Helagabali*, ac Natali Imperii *Alexandri*, ad Martium anni Aerae CHRISTI 1750. Demptis itaque annis intermediis 1528. ex summa 1750. superest numerus 222. nempe annus in Aera CHRISTI numerandus mense Martio, postremo Imperii *Helagabali*, & primo *Alexandri*.

CAPUT QUARTUM.

Cum annis superius constitutis connexio necessaria demonstratur intervalli, a genuinis & aequalibus monimentis indicati, inter initia Augusti, Trajani *&c.* *&* Severi Alexandri*: ubi indicatur, & ostenditur annus omissus inter* Caligulam, *&* Claudium*: quo restituto, quotquot initium* Claudii *praecedunt* Consules, *sunt ab aetate nostra per annum solidum altius removendi.*

AERA Seleucidarum semel connexa cum utriusque generis characteribus, Civilis nempe computationis Imperii Principum Romanorum, & Urbis Conditae (quod erat primum); atque Observationum caelestium (quod erat alterum), reddit expressa reliquis in partibus intervalla temporum, nonnullis Imperatoribus assignandorum; atque ita demonstrat partes Aerae Christianae, singulis respondentes. Exemplum sit annus emortualis *Trajani*, & Natalis Imperii *Hadriani*. Eminentissimus Norisius inter Nummos Syromacedonum a Tripolitis percussos cum nota numerali HKT. CCCCXXVIII. exhibet Nummum *Hadriani*, & Vaillantius

eum

cum hoc, recenset etiam Nummum *Trajani* eadem nota signatum. Annus igitur Tripolitarum, sive Seleucidarum Aerae 428. labebatur moriente *Trajano* die x. Augusti, & ineunte *Hadriano* Natalem Imperii, seu pridie ejusdem diei, quo Literas adoptionis acceperat. Distat annus 428. sive initium *Hadriani*, ab Augusto mense anni primi *Severi Alexandri* (quem Tripolitae consignarunt numero 533. ut ante probatum fuit) distat inquam annis 105. Erit igitur in Aera CHRISTI Vulgari statuendus annus emortualis *Trajani*, & Natalis Imperii *Hadriani* 105. annis ante *Severum Alexandrum*, nempe adnectendus anno Communis Aerae Christianae 117.

Heic vero aperietur Catalogus observationum Caelestium, a Claudio Ptolemaeo peractarum Alexandriae per annos complures sub *Hadriano*, & *Antonino*: quorum Imperii annos dinumerat, & componit cum annis Nabonassaris, apud Aegyptios Astronomos usu receptos. Nascitur inde genus demonstrationum ex utroque Charactere permixtum, Civili scilicet, ac Caelesti; cujus ope connectimus evidenter Chronologiam eorundem Imperatorum cum Saeculis praecedentibus, necnon cum Imperio Graecorum, & Chaldaeorum.

Nobis profecto non deessent etiam Romanis in marmoribus genuina documenta, quibus priora septem saecula Urbis Conditae pari ferme gradu cum Olympiadibus illustrarentur. Indicio sit unicus Plinii textus collatus cum *marmoreis Fastis Capitolinis*. Plinius igitur lib. xv. *Naturalis Historiae cap. primo*, commemorans liberalem olei proventum in Italia, haec scribit: *Urbis quidem anno quingentesimo quinto, Appio Claudio Caeci Nepote, L. Junio Consulibus, olei librae duodenae assibus veniere. Et mox anno sexcentesimo octogesimo M. Sejus L. F. Aedilis Curulis olei denas libras singulis assibus praestitit Populo Romano per totum annum. Minus ea miretur, qui sciat, post annos XXII. Cn. Pompeji IIII. Consulatu, oleum Provinciis Italiam misisse.*

Tres anni sunt Urbis Conditae in hoc Plinii textu memorati: primus habet Consules *Appium Claudium Caeci Nepotem*, & *L. Junium Pullum*, quibus Consulibus Ludos Saeculares tertios Livio Auctore commemorat Censorinus cap. 5. Horum processum Consularem Fasti Capitolini consignant anno Urbis Conditae DIIII. Palilia vero iisdem Consulibus celebrata aperiunt annum DV. quo labente Plinius narrat ubertatem olei Romae fuisse singularem. Sexcentesimum, & octogesimum annum nullis Consulibus exposuit Plinius. Hos autem reddunt eadem fragmenta Capitolina anno ante Palilia 679. post Palilia 680. scilicet *L. Licinium, L. F. L. N. Lucullum*, *M. Aurelium Cottam*. Ab his Consulibus anno XXII. proximo, computatis extremis, hoc est Urbis Conditae $\frac{701}{702}$ Plinius Consulatum numerat *Cn. Pompeji Magni* III. (licet in vitiosis Plinii codicibus legatur IIII. quem nunquam gessit) assumpto, post menses quinque, Collega *Q. Metello Scipione*.

Post eos autem Consules sequuntur apud Appianum, ac Dionem:

$70\frac{2}{3}$ *Ser. Sulpicius Rufus. M. Claudius Marcellus.*

$70\frac{3}{4}$ *L. Aemilius Paullus. C. Claudius Marcellus.*

$70\frac{4}{5}$ *L. Cornelius Lentulus. C. Claudius Marcellus.*

At nostrae partes cum sint immorari intra limites huic Libro Chronologico constitutos, neque ascendere placeat supra annum Urbis Conditae septingentesimum, ostendere satis erit, quibus Demonstrationibus decernamus, in Aera CHRISTI Vulgari, &, ante illam, usque ad *Julii Caesaris Dictaturam*, numeros congruentes annis Imperatorum,

LIBER CHRONOLOGICUS.

rum, aut Collegiis Consulum, qui processerunt ante *Hadrianum*: siquidem ex Civili & Caelesti computo, ab initiis *Hadriani* ad nostram aetatem, intervalla temporum demonstravimus.

Sunt igitur eadem genera Civilium, ac Caelestium documentorum heic adhibenda, ut, quaecumque gesta narravero, ea nec citius, nec serius collocem in serie temporis a *Caesaris Dictatura*, ad initium *Imperii Hadrianaei*. Quae enim gesta, temporis alieni locum obtinent, & nostri Libri Chronologici articulationem veluti luxant, eadem a Civilibus, & Caelestibus testimoniis medicam, ut ita dicam, opem desiderant, ut propriis locis restituantur. Neque facile judicabitur, proprio ne, an alieno loco gesta sint reddita, aut restituta; nisi libratis utriusque generis documentis, quae temporum successionem, ac rectam numerationem demonstrant, iisque collatis cum monumentis, quae partem indicant temporis, Gestis respondentem. Duo igitur erunt genera a nobis consulenda, non secus ac metae geminae, circa quas perpetuo cursu feratur necesse est (quanto poterit propius) hic Chronologicus Liber, ne a stadio veritatis unquam deflectat. Utrumque notarum genus, si fideliter redigatur in literas, ab iis, qui aetatis suae gesta conscribunt, dubitare non sinunt posteros, quoto temporis spatio praecesserint ea, quae contigerunt. Nam Caelestia documenta evidenter demonstrant certis ex principiis, sedem artificialem cuique numero propriam in serie continuata per arithmeticas rationes: quam seriem, constanter custoditam in publicis usibus vitae, si aetas nostra a Majoribus acceptam retineat, indicem tutum adhibet exacti temporis, per notas hominum consensu tributas spatiis temporum enarratis. Custodiunt vero eas notas publicae auctoritatis documenta tunc edita, Acta scilicet Principum, Reipublicae, aut Magistratuum in Archiviis servata, veteres Nummi, & Inscriptiones; atque hujusmodi Civilium copia documentorum suppetit, tum in marmoribus, tum in metallis annorum numero incisis, apud tres illas Romani Imperii Metropoles, Romam, Alexandriam, Antiochiam, earumque Dioeceses, unde superiora protulimus monumenta.

Romanis marmoribus ita demonstrantur anni a *Julii Caesaris Dictatura*, ad initium imperantis *Hadriani*. Consignatur in Fastis Capitolinis Anno Urbis Conditae 717. *post Palilia*, Consulibus *L. Gellio Poblicola*, & *M. Cocceio Nerva* Ovatio Augusti ex Sicilia Idibus Novembris post Classem Pompeji deletam ea ipsa aetate, qua Paterculus asseverat lib. 2. cap. 8. tam prospere contra Pompejum, Lepidumque in Sicilia cum Caesare, quam ad Orientem contra Armenos, Parthos, ac Medos pro Republica militasse, cum Antonio fortunam, ut recitat etiam Dio.

CAPUT QUINTUM.

Ex Aera Augusti constituta, ascenditur ad Epocham Julij Caesaris, & ad annum 50. ante Aeram CHRISTI *Vulgarem, qui ostenditur consignandus* C. Claudio Marcello, L. Cornelio Lentulo Consulibus.

SUBLATA jam fuisset omnis occasio errandi, si Fasti Capitolini, aetatem *Caesaris* exhibentes, integrum decennium continuum cum suo margine praeservassent: sed, cum injuria temporis excissa sint marmora in eo Consulatu, cui annos Urbis Conditae per decennia numeratos antiqui apposuerunt, non erat iis, & consequentibus temere numerus assignandus; sed, consultis aliis Lapidibus, si qui forent aliquot Consulum, (ubi Aera anni certa, cum anno Urbis Conditae, *ante*, vel *post Palilia* enunciaretur) intervalla eorundem Consulum erant juxta Lapides numeran-

randa. Series autem praecedens,& consequens,supplenda ex aliis documentis, quorum fides habetur post Lapides loco secundo. Nos quidquid e marmoribus antiquis, aut metallis, utpote autographis, colligere possumus, tanquam castigatius exhibemus.

Constituto igitur paullo infra processu Consulari *Poblicolae* ac *Nervae* ex Lapidum testimoniis in Kal. Jan. quae annis 37. solidis praecesserunt Aeram CHRISTI Vulgarem, paullo altius procedemus *ad Caesaris Dictaturam* eo progressu, qui sequitur. Seriem Consulum non interruptam exhibent Lapides Capitolini per integrum decennium a Collegio *Paulli* & *Marcelli*, ad Consules Ordinarios *Cn. Domitium* & *C.Asinium*, qui a Panvinio,& Grutero, Pighio,aliisque sunt editi, hoc ordine ab Historiae, & Annalium Scriptoribus cum antiquis, tum recentibus custodito.

10 C.CLAVDIVS M.F.M.N.MARCELLVS. L. CORNELIVS LENTVLVS
9 C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR II. ET DIC. II. P. SERVILIVS
8 Q. FVFIVS Q. F. C. N. CALENVS P. VATINIVS P. F.
7 C.IVLIVS C.F.C.N.CAESAR III. DIC.III. M.AEMILIVS M.F.Q.N.LEPIDVS
6 C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII. SINE COLLEGA
5 C. IVLIVS C.F.C.N. CAESAR V. DIC. PERP. M. ANT. M. F. M. N.
4 C. VIBIVS C. F. C. N. PANSA A. HIRTIVS A. F.
3 M. AEMILIVS M.F.Q.N. LEPIDVS II. L. MVNATIVS L.F.L.N. PLANCVS
2 L. ANTONIVS M. F. M. N. PIETAS. P. SERVILIVS P. F. C. N. VATIA ISAVRICVS II.
1 CN. DOMITIVS M.F.M.N. CALVINVS II. C. ASINIVS CN. F. POLLIO

Post *Domitium Calvinum iterum*, & *C. Asinium Pollionem* Consules, quo temporis intervallo subsequantur *L. Gellius Poblicola* & *M. Coccejus Nerva*, Capitolini Lapides non demonstrant. Hac enim in parte Fasti Capitolini desiderantur. Supplendum est igitur spatium testimoniis historicorum, praecipue autem Dionis lib. 58. qui triennium solidum interponit, & paria Consulum tria ordinaria dinumerat inter utrumque testimonium; sunt autem ista,

L. Marcius L. F. Censorinus, *C. Calvisius C. F. Sabinus*.
Appius Claudius C. F. Pulcher, *C. Norbanus C.F. Flaccus*.
M. Vipsanius L. F. Agrippa, *L. Caninius L. F. Gallus*.

Quae nomina subinde subsequitur Collegium Consulum *L. Gellii Poblicolae* & *M. Cocceji Nervae*.

Consentit autem dispositio trium Consulatuum, ejusque intervalli, cum aliis marmoribus, & cum monimentis historicorum, ut facile ostenditur: nam Suetonius *in Tiberio cap.5.* affirmat, in Fastos, Actaque publica relatum esse Natalem diem ejusdem Imperatoris XVI. Kalendas Decembris, *M. Aemilio Lepido iterum*, & *L. Munatio Planco Coss.* post bellum Philippense. Idem testatur, vita persunctum XVII. Kal. April. *Cn. Acerronio Proculo*, & *C. Pontio Nigrino Coss.*, octavo & septuagesimo aetatis anno, cui Tacitus suffragatur in *Annalibus lib. VI.* In Dionis autem lib. 58. undecim diebus serius mortalitatem explesse dicitur, fortassis errore Librariorum. Ceterum de mense, & Coss., atque aetatis anno universi concordant, numerante etiam Dione annos vitae *Tiberii* 77. menses 4. & dies 9. Rursus eodem anno *Tiberii* emortuali nondum completo, iisdemque Coss. *Cn. Acerronio Proculo*, & *C. Pontio Nigrino*, Natalem *Neronis Claudii*, mense nono post illius obitum, die XV. Decembris consignat Suetonius cap. 6. qui subinde narrat cap. 58. sibi manus intulisse secundo & tricesimo aetatis anno, IV. Idus Junii. Dies verò Mortis Claudii, *Marcello* & *Aviola Coss.* III.

LIBER CHRONOLOGICUS.

LIBER CHRONOLOGICUS.

Idus Octobris est ab eodem Suetonio consignata, post quem Dio memorat annos XIII. & menses VIII. imperasse *Neronem Claudium* lib. 63. in fine, consentientibus & Nummis.

Sunt igitur vitae *Neronis* attribuenda paria Consulum 32. quibus si addantur paria vitae *Tiberii*, post eos Coss. quibus Magistratum gerentibus natus erat, nempe 77, fiet summa 109. consulatuum ordinariorum, post *Aemilium Lepidum II.* & *L. Munatium Plancum*: quorum summae Collegium postremum tribuendum est *Valerio vel (Galerio) Trachalo*, & *Catio Silio Italico*. His autem Coss. cooptatus legitur .... *Tettienus Serenus* in idem Collegium Sacerdotum P. R. C. A. DCCCXXI. in locum, ut arbitror, *Neronis* eodem anno vita functi, qui juxta eundem Lapidem apud Gruterum pag. 300. fuerat ex S.C. adlectus ad numerum.

Claudio Caesare Aug. Germ. V.
Ser. Cornelio Orfito Coss.
P. R. C. Ann. DCCCIIII. post Palilia.

Utrumque hocce Collegium cum annis Urbis Conditae memoratum confirmat praecedentem Chronologiam. Si enim anni sunt Urbis Conditae DCCCXXI. *post Palilia*, hoc est post obitum *Neronis*, *Valerio Trachalo* & *Catio Silio Italico Coss.* cum distent hi Consules annis 109. a Consulatu *Aemilii Lepidi II.* & *Planci*, necessarium est asserere, hunc ipsum Consulatum *Lepidi* & *Planci* notandum esse numeris annorum ab Urbe Condita DCCX. *ante Palilia*, & DCCXI. *post Palilia*. Rursus anni DCCCIII. Urbis Conditae si numerabuntur *Claudio V.* & *Orfito Coss. post Palilia*, (qui annus consensu Chronologorum omnium definitur Aerae CHRISTI 51.) necesse est annum Urbis Conditae DCCX. *ante Palilia*, & DCCXI. *post Palilia*, hoc est *Aemilii* & *Planci* Consulatum, referri ante Aeram CHRISTI Vulgarem 43. est enim 93. annorum solidorum intervallum ab anno 710. *ante Palilia*, ad annum 803. *ante Palilia* uno extremorum excluso. Ex his, 50. praecedunt in Aera CH. Vulg. Consulatum *Claudii V.* & *Orfiti*, qui recte tribuitur anno 51. Itaque supersunt 43. ante Aeram CHRISTI, quorum caput esse debet *Lepidi* & *Planci* Cosulatus. Inde autem numerantibus nobis ad Collegium *Poblicolae* & *Nervae*, (quibus deberi diximus *ante Palilia* U. C. annum DCCXVI. & ante CHRISTI Aeram 37.) plane colligitur distantia Sexennii a processu Consulari *Lepidi iterum* & *Planci*, ad processum Consularem *Poblicolae* & *Nervae*, quemadmodum ab Historicis tradebatur.

Demonstrationis vim obtineret hujusmodi confirmatio, si probaremus numerum anni 804. Urbis Conditae in V. Consulatu *Claudii* & *Orfiti* consignatum, pertinere ad partem ejus anni *post Palilia*. Quod autem ita sit referendus, liquido apparet ex comparatione intervalli inter Consulatum *Claudii V. Collega Orfito* anno Urbis 804., & Consulatum *Domitiani XVI.* in eodem Lapide connexum cum anno Urbis Conditae DCCCXLIIII, quo legitur cooptatus *Q. Volusius Saturninus*. Distant numeri annorum 804. & 844. unitatibus 40. At in Fastis a Consulatu *Claudii V.* ad Consulatum *Domitiani XVI.* numerantur paria Consulum 41. annique totidem inveniuntur omnium Chronologorum consensu: necesse igitur est primam ex his cooptationibus peractam fuisse *post Palilia*, alteram *ante Palilia*: nam, si utraque *ante Palilia* supponeretur, differentia numerorum Urbis Conditae foret 41. sin autem prima *ante Palilia*, postrema peractis *Palilibus* supponatur, differentia numerorum in Lapide incisorum esset 42. Demonstrat igitur Lapis cooptationem *Neronis Caesaris* ex S. C. in Collegium

gium Sacerdotale, *Claudio Augusto* V. Consule cum *Cornelio Orfito*, pertinere ad partem ejusdem anni, post Natalem Urbis *in Palilibus* celebratum.

Negare igitur nemo potest, auctoritate incisorum marmorum liquido comprobari, eum annum, qui Coss. protulit *Claudium Augustum V.* & *Cornelium Orfitum*, a Kal. Jan. anni Aerae CHRISTI Vulgaris 51. (cui congruit) numerasse annum U. C. 803. *ante Palilia* seu diem Aprilis XXI., atque *ex Palilibus* dictum fuisse U. C. 804. Quod, cum superius constiterit ex antiquorum marmorum auctoritate, confirmare etiam possumus ex documentis publicis, per Historicos ad nos transmissis; quale est Solini in Polhistore, Cap. 2. ubi Consulatum *C. Pompeji Galli* & *Q. Veranii* congruere affirmat cum anno Urbis octingentesimo primo; quo etiam anno adnotatam fuisse affirmat Actis publicis Olympiadem 207. tunc inchoantem. Tacitus Annalium lib. XII, quemadmodum & Chronologi omnes, Fastorumque editores, tam veteres, quam recentes, post eos Coss. haec proxime subdunt Collegia,

C. Pompejus Q. Veranius.
C. Antistius M. Suillius.
Tib. Claudius V. Ser. Cornelius Orfitus.

Annus 801. Urbis Conditae a Solino tribuitur *Pompejo* & *Veranio*. Propterea debet annus 803. referri *ad Claudium V.* & *Orfitum*, utique *ante Palilia*; uti etiam ex Lapidibus ostensum fuit. Praeterea invicte probari fatendum est, eadem auctoritate, annum, qui fuit signatus Consulibus *M. Aemilio Lepido II.* & *L. Munatio Planco* congruere cum anno Juliano 43. ante Aeram CHRISTI Vulgatam, eumque dictum fuisse a Kalendis Januariis ad *Palilia* U. C. DCCX, *a Palilibus* vero DCCXI.

His autem demonstratis, assignantur numeri annorum ante Vulgarem CHRISTI Epocham, & numeri Urbis Conditae praecedentibus Consulibus, juxta seriem non interruptam, & in Fastis Capitolinis adhuc integram, ad Consulatum *C. Claudii Marcelli* & *L. Cornelii Lentuli*.

CAPUT SEXTUM.

In Chronologia hujus Libri Demonstrationis Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae, hactenus emendata ex genuinis documentis, & confirmanda ex pluribus deinceps afferendis, proponitur dispositio Imperii Caesarum, & Ordinarii Magistratus *per annos singulos.*

CIVILIS numerationis documenta sunt hactenus a nobis producta, ad demonstranda intervalla temporis aliquot Consulatuum, qui in Autographis veterum Lapidum descripti, sejunguntur tum inter se, tum a Kalendis Januariis, aperientibus Aeram CHRISTI Communem. Producendum esset modo genus alterum demonstrationum ejusdem intervalli, quod genus affirmavimus peti debere ex mensuris Caelestium motuum, sensuum experimento observatis, tum per Astronomos, tum per quoscumque idoneos Viros; qui, etiamsi Astronomicam scientiam minime calleant, oculis tamen valent ad Solares, & Lunares Eclipses inspiciendas: & hae quidem observationes essent heic adnectendae; si eosdem in annos caderent, quorum ordo, ac distantia ex Lapidum, ac Nummorum documentis jam est demonstrata. Verum observationes, cum incidant, ut plurimum, in annos intermedios, paucaeque admodum ad eos praecise pertineant, qui sunt antea definiti; ducimus pertinere ad methodi regulas, ut antea digeramus ex veteribus monumentis Consulatus intermedios, annis singulis respondentes per intervalla jam demonstrata. Ita enim fiet, ut quocumque anno contigerit observatio, si-

ve a probatis Historicis, sive a peritis Astronomis memorata, commensus ejusdem, cum spatio temporum interceptorum, civili numeratione prodat demonstrationum secundum genus, a nobis antea constitutum in Caelestium corporum motibus, respondentibus aetati assumptae. Proponamus itaque genuina, & synchrona documenta Chronologiae Romanae ab anno quinquagesimo ante Aeram CHRISTI Vulgarem, qui ex nostra sententia incidit in Coss. *C. Claudium Marcellum* & *L. Cornelium Lentulum*. Disponentur autem facile Consules, 50. annos Aerae Christianae praecedentes, si certa ab incertis antea secernantur: ita enim fiet, ut nihil inexploratum in progressu hujus Libri Chronologici relinquatur ex iis, quae pertinent ad methodum demonstrandi annos singulos Civili ex charactere, tum Epocha ab Urbe Condita, tum Tribunicia Potestate Principum, tum nominibus Consulum constituto.

Certum igitur est, ex his quae antea demonstravimus auctoritate Marmorum, ac Nummorum, aliorumque monumentorum hodie superstitum, ea, quae sequuntur, per annum insignem Ovatione Augusti ex Sicilia die Iduum Novembrium (qua Ovatio celebrata est) annum Urbis Conditae 717. numerari; adeoque a Kalendis Januarii ad *Palilia* numeratum fuisse annum 716. ab Urbe Condita. Ovatio enim *Augusti* cum ab Historicis referatur ad Coss. *L. Gellium Poblicolam*, *Nervamque*, necessarium est consignare, juxta Marmorum, & Historicorum fidem, Consulatum *L. Gellii Poblicolae*, ac *Nervae* anno U. C. 716. ante *Palilia*, & 717. ex *Palilibus*: certum pariter est, annum, quo Consules processerunt *Claudius Augustus V.* & *Orfitus*, a Kalendis Januarii ad *Palilia*, dici Urbis Conditae annum 803. a *Palilibus* vero, ad extremam anni diem, vocari Urbis Conditae 804. Certa igitur illatione deducitur, Kalendas Januarias eorundem Consulatuum, juxta marmorum fidem, adeoque juxta publicum testimonium usumque Romanorum, distare ab invicem annis Julianis 87. Cum autem nemo dubitet, annum, quo Consules processerunt *Claudius Augustus V.* & *Orfitus*, Aerae CHRISTI Vulgaris esse 51; necessario infertur, annum signatum Coss. *L. Gellio Poblicola*, ac *Nerva*, insignem victoriis *Antonii* in Oriente, atque *Augusti* in Sicilia, hujusque Ovatione, esse annum 37. ante Aeram CHRISTI Vulgarem.

Septennio ante hos Consules, sive ante Aeram CHRISTI Vulgarem anno 44. Fastos aperuerant Hircius, & Pansa; quibus Consulibus *Caesar Octavianus* iis honoribus auctus est a Senatu (suadente *M. Tullio*) sub anni initium, qui ab Historicis referuntur; cum scilicet exercitum comparasset, ad vindicandam in libertatem Patriam suam, *Antonii* factione oppressam. Tunc autem se natum fuisse annos undeviginti *Augustus* asserit in duabus aheneis pilis Romae positis, quorum ad exemplum Ancyrana Marmora incisa supersunt apud Gruterum pag. CCXXX.

Gruterus pag. CCXCV.

C. CANINIVS C. F. C. N. REBILVS.
44. C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII.
M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS II.
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII. DICTATOR.
M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS II. MAGISTER EQVITVM.
VT QVVM M. AEMILIVS LEPIDVS PALVDATVS EXISSET, INIRET
CN. DOMITIVS M. F. M. N. CALVINIVS MAG. EQVIT.
IN SEQVENTEM ANNVM DESIGNATVS ERAT. NON INIIT
45. C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR V̄. DICTATOR PERP.

Idem *Augustus* cum subinde mortem obierit *duobus Sextis* Coss. XIV. Kal. Septemb. septuagesimo & sexto aetatis anno, diebus quinque & triginta minus,

nus, teste Suetonio cap. 100., cumque, ex Dione lib. 56. solus Imperium rexerit ab Actiaca Victoria per annos XLIIII. (quibus tamen XIII. dies desunt); atque, eodem Dione memorante, fatis cesserit Tribuniciae Potestatis anno 37. seu Aerae CHRISTI Vulgaris anno 13. postquam ex die v. Kal. Jul. anni ante eandem CHRISTI Aeram 24. & ab Urbe Condita [illegible], accepta Tribunicia Potestate, Consul XI. hoc se Magistratu abdicavit, & *Augusti* nomen retinuit; ut in Marmoribus, Nummis, & Historicis legitur; nemo non videt, quot characteribus, Civili, & publica numeratione computatis, aetatis hujus mensura obsignetur.

Post annum itaque 19; ex quo natus erat *Augustus* mense Septembri praecedente ad Consulatum *Hirtii* & *Pansae*, numeranda sunt Consulum paria 57. ut ad extremum aetatis annum, quo *Augustus* obiit, sive *ad duos Sextos* perveniatur. Ex his paria 44. *Hirtio* & *Pansa* inclusis, implent spatium totidem annorum, nempe 44. quibus ipsi praecedunt Aeram CHRISTI Vulgarem (cujus Aerae anno 13. labente, Consulatum gerentibus ordinarium *duobus Sextis*, *Augustus* Nolae decessit die XIV. Kal. Septemb., dum numeraretur annus ab Actiaca Victoria 44. post dies XIII; complendus inchoaturo 45.) Actiacae igitur Epochae initium, ipso *Octaviano III.* & *M. Valerio Messala* Consulibus, incidit ex his documentis in annum ante Aeram CHRISTI Vulgarem 32. labenrem.

Tot Civilibus characteribus numerationis annorum ab Urbe Condita, ab aetate Magistratus, & Imperio *Augusti*, cum intervalla temporum consignentur, quae annis 44. praecedunt Epocham CHRISTI Vulg; sex tantum addendi his anni sunt, ut solidi quinquaginta colligantur. Addi autem poterunt, si ductum sequamur Fastorum in Tabulis Capitolinis, ubi ita leguntur incisi Consules proximi, qui *Hirtium* & *Pansam* praecedunt:

CHRONOLOGIA SAECULI I.

50. C. CLAVDIVS M. F. M. N. MARCELLVS
L. CORNELIVS
Eodem anno
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR DICTATOR
49. C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR II. P. SERVILIVS
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR II. DICTATOR
48. M. ANTONIVS M. F. M. N. MAGISTER EQVITVM
Eodem anno
Q. FVFIVS Q. F. C. N. CALENVS P. VALESIVS
47. C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR III. M. AIMILIVS
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR III. DICTATOR
M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS MAGISTER AEQVITVM
Eodem anno
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII. SINE COLLEGA
Eodem anno
Q. FABIVS Q. F. Q. N. MAXIMVS IN MAGISTRATV MORTVVS EST. IN EIVS LOCVM SVFFECTVS EST C. CANINIVS C. F. C. N.
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII. DICTATOR IIII.
46. M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS II. ET MAGISTER EQVITVM
VT QVVM.... M... DVS.... PAVDATVS
CN. DOMITIVS M. F. M. N. CALVINVS II. IN SEQVENTEM ANNVM DESIGNATVS ERAT. NON INIIT
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR V.
P. CO........
C. VIBIVS........

Scio nonnullis Chronologis, & quidem doctissimis, aquam aliquando haerere in hoc sexennio, ejusque partibus numerandis: quod mirum videri merito potest, quum aetas fortasse nulla abundet magis Historicis documentis, ac testimoniis Lapidum, & Nummorum. Hoc enim Sexennium bellorum Civilium, partim *Caesar* ipse suis Commentariis complexus est, partim *Hirtius* ejusdem aequalis digessit: & quidem adeo distincte, ac diligenter; ut diem persaepe indicet rerum gestarum. Supersunt Velleji Paterculi, Appiani Alexandrini, & Dionis historiae, quae pariter Consulatus, & Menses, & dies non raro designant: quod etiam praestant in vita *Caesaris*, *Pompeji*, *Augusti*, & aliorum, Suetonius, ac Plutarchus. Ciceronis autem epistolae tan-

tantam afferunt lucem hisce temporibus, ut Historiam per Consules descriptam inde collegerit Franciscus Fabritius, adhibitis etiam indicationibus aliorum Scriptorum, quos memoravi, necnon consultis Lapidibus, & Nummis, unde illustrantur prae ceteris anni sex, a Consulatu *Marcelli* & *Lentuli*, ad *Hirtium* & *Pansam*. His tamen adjumentis instructi insigniores Chronologi litem intentant: Petavius praesertim Scaligero ad singula propemodum capita lib. x. a 65. ad 59. ubi non semel etiam dubitat, an ipsi Marmorei Fasti sint corrigendi; quos constat esse propositos a Magistratibus publice Populo Romano, ad rerum Civilium normam, & ad monumentum, ac fidem rerum gestarum.

Eorundem igitur marmorum auctoritatem secuti, sexennium illud, a quo complentur anni quinquaginta proxime praecedentes Vulgarem Epocham CHRISTI, expendemus per suas partes, distinguendo gesta singulis respondentia, ex indicatis Historicorum locis, quae lucem simul conferunt, ac mutuantur iisdem Tabulis Capitolinis.

Sequens vero annus I. memorati Sexennii signatur in Fastis marmoreis Capitolinis, ita,

C. Claudius M. F. M. N. Marcellus
L. Cornelius Lentulus.
Eodem anno
C. Julius C. F. C. N. Caesar Dictator.

Est autem annus hic Juliani styli *Quintus* Prolepticus, & 50. ante Aeram CHRSITI Communem, praeceditque novam ordinationem annorum *Julii Caesaris* quinquennio solido, seu diebus 1827. Ejus Kalendae Januariae pariantur cum die 85. anni Tarquiniensis, seu Civilis, a Romanis tunc adhibiti, & constat diebus 365.

Signatur etiam Eclipsi Solis digitorum 7. Romae spectabilis post ejus ortum die 21. Augusti, labente anno Periodi Julianae 4664., ut ex Tabulis Astronomicis *de la Hire*, aliisque colligitur, seu 50. Proleptico ante Aeram CHRISTI Communem, quae dies in Kalend. anni Tarquiniensis dicebatur IV. Kal. Novembris, ut Patruus meus amantissimus adnotavit Tom. II. Anastasii Bibliothecarii in Chronologia Consulari.

CAPUT SEPTIMUM.

Consules sexennii, a quo complentur anni quinquaginta praecedentes Aeram CHRISTI *Vulgarem, expenduntur.*

I. *Ex Gestis* Dictatura III. & Consulatu IV. Caesaris tam in Urbe, quam in Hispania *juxta synchronam Hirtii Ephemeridem, demonstratur incidere in annum 46. ante Aeram* CHRISTI *Vulgarem, eum, quem voco* Annum Confusionis, a Caesare *productum ad dies 445.*

II. *Demonstratur, annum primum Aerae Julianae correctae, fuisse* Caesaris *emortualem, & respondisse anno 45. ante Aeram* CHRISTI *Communem.*

Coss. & Gesta anni ante Aeram CHRISTI Vulgarem 50.
Urbis Conditae ante Palilia 703. post Palilia 704.
Coss. Ord. (C. Claudius Marcellus
(L. Cornelius Lentulus
Circa anni finem C. Julius Caesar Dictator.

HOC anno contigit initium Belli Civilis; qua ex die Consulatum iniit *Lentulus* Kal. Jun. (Cic. *lib. 16. Ep. Fam.*), cum de Imperio *Caesaris*, & de Trib. Plebis acerbissime decerneretur. (Caesar *de Bello Civil. lib. I.*) Profugiunt statim ex Urbe Tribuni Plebis, seseque *ad Caesarem* conferunt. Tota Italia delectus habetur &c. *Caesar*, transmisso *Rubicone*, Italiae oppida cum occupasset, ad VII. Idus Martii Brundusium pervenit (Cicero. *Ep. 16. lib. 9. ad Atticum*). Inde aufugit *Pompejus* ad XVI. Kal. *Apr. Ingressus vero Caesar, postero die proficiscitur ad Urbem (ibi Epist. 19.), ubi diebus aliquot consumptis (Caesar de Bello Civil.* pag. 267.), ab Urbe proficiscitur, atque in ulteriorem Galliam pervenit, ad obsidendam Massiliam intra dies XXX. Constructis navibus, *D. Brutum* praefecit (*ibi pag. 268.*): ipse

ipse in Hispaniam contendit. Hac brevi potitus, Massiliam redit. Post hujus deditionem, ad Urbem *Caesar* proficiscitur (*ibi pag.* 313.). *Caesar* Romam reversus, trepidante adhuc populo (Appianus Alex. *lib.* 2. *pag.* 17.), neque Senatu, aut Consule illum eligente, se ipsum Dictatorem nominavit. Undecim solum dies Dictator fuit. Consulem se in futurum designavit. Praetoribus Provincias assignat &c. haec circa hyberna Solstitia operatus, copias omnes Brundusium emittit: ipse Decembri mense apud Romanos, Urbe egreditur, non expectato ob Consulatum jam proximi mensis initio (Appianus *ibi*). Qui male refert ad hybernum Solstitium; cum eo tempore, December Romanus incideret circa Octobrem Julianum prolepticum, adeoque circa Aequinoctium Autumnale. At Caesar *lib. III.* ait, *Dictatore habente Comitia Caesare, Consules creantur C. Julius Caesar & P. Servilius* &c. Feriis Latinis, Comitiisque omnibus perficiendis XI. dies tribuit, Dictaturaque se abdicat, & ab Urbe proficiscitur, Brundusiumque pervenit.

Cos. & Gesta anni 49. ante Aeram CHRISTI Vulg. Urbis Conditae ante Palilia 704. post Palilia 705.
Coss. Ord. (C. Julius Caesar II.
(P. Servilius Vatia Isauricus
Circa finem anni, C. Julius Caesar Cos. II. Dictator II.

HOC anno *Caesar* Brundusio solvit pridie Nonas Januarii (*de Bello Civil. lib.* 3. *p.* 331.), & in Epirum trajicit contra *Pompejum*, obsidetque apud Dirrachium. Translato in Thessaliam bello apud Pharsaliam media aestate, ut Plutarchus in *Bruto* tradit, a *Caesare* victus est *Pompejus*; qui mox in Aegyptum fugiens, miserrime proditus, truncatur, imperio arbitrioque Aegyptii mancipii (ait Paterculus). *Cajo Caesare P. Servilio Coss.* jugulatus est (Vell. *lib.* 2. *cap.* 53.). Pharsalici praelii nuncius & victoriae *Caesaris* Romam cum perferretur, vix fidem inveniebat. Cum vero annulus *Pompeji* ad Urbem perlatus esset, comperta ejus morte, (Dio *lib.* 42. *pag.* 193.) omnes honores *in Caesarem* certatim congeruntur. Inter alia vero hoc decernitur, ut quinque continuis annis Consulatum gereret; ut Dictator, non ad semestre tantum spatium, sed in integrum annum diceretur: ad haec, Tribuniciam Potestatem per omnem vitam suam haberet &c. His itaque decretis, *Caesar* (quamvis extra Italiam erat) statim Dictaturam accepit, Magistro Equitum assumpto *Antonio*, qui nondum Praetor fuerat. Isque ab hoc Magistratu Consul deinde factus est, summopere reclamantibus Auguribus, non licere Magistro Equitum ultra sex menses Magistratum tenere. Verum hi multo risu excepti sunt; quod, cum contra omnium Majorum instituta Dictatori annuum Imperium statuissent, de Magistro Equitum accuratam rationem inire vellent. Porro *Caesar Pompejum* fugientem subsequutus in Aegyptum, ejus miserandae mortis nuncio ibidem fuit perculsus; & caput ejus ad se delatum, ne aspicere quidem voluit.

Per novem autem menses in Aegypto moram traxisse *Caesarem* Appianus Alexandrinus refert *libro* 2. *pag.* 30. qui si computentur ab aestate extrema (cum media aestate Pharsalica pugna contigerit), circa initium Septembris Dictaturam ipsi decretam fuisse, & circa finem Septembris initam ab eo Alexandriae, fateri necesse est. Quare Fasti Capitolini recte habent, post Consulatum secundum *Caesaris* alteram ipsius Dictaturam; cujus priorem, circiter Mensem in Aegypto obivit, Octobri anni Juliani proleptici (qui, December tunc erat anni Romani nondum correcti) Consul iterum, & Dictator secundum.

Anno

CHRONOLOGIA SAECULI I.

Anno ante Aeram CHRISTI Vulgarem 48.
Urbis Conditae ante Palilia 705. a Palilibus 706.
Coss. Ord. (C. Julius Caesar Dictator II. (M. Antonius Magister Equitum
Postrema anni parte Coss. (Q. Fusius Calenus (P. Vatinius.

HUNC annum Fasti Capitolini recte auspicantur ab altera *Caesaris* Dictatura, potius quam ab altero Consulatu, Collega *Caesari* utrobique *M. Antonio*. Licet enim & ipsa Dictatura II. & Consulatus III. anno superiori fuisset ipsi delatus eodem impetu decretorum, in ejus gratiam Romae editorum, post finem aestatis; attamen Dictaturam statim ab eo initam, diserte memorat Dio loco citato, assumptumque *M. Antonium* Magistrum Equitum: Consulatum vero non illico receptum, sed aliquantisper dilatum, verba Historici manifestant. Pridie Idus Sextilis Cicero accepit literas *Caesaris*, quas ille ex Aegypto ad eum miserat (*in Epist. ult. lib.* 14. *Fam. & pro Dejotaro numero* 4. *& in postremis literis ad Att. lib. XI.*). *Eodem libro in Ep.* 20. data XVI. Kal. Septemb. indicat nuncium pridie venisse diebus 28, Seleucia profectum, qui diceret, visum a se *Q. Filium, cum Hirtio*, apud *Caesarem* Antiochiae. *Epist. vero* 21. & 22. ait: *Ille* (Caesar) *ad Kal. Septembris Athenis non videtur fore: multa eum in Asia videntur morari, maxime Pharnaces*. At *Caesar* intra mensem Julium Alexandria discedens, Antiochiam primo contendit, tum in Asiam contra Pharnacem movit (Conteste Appiano *pag.* 30. *lib.* 2.). Tam magna Alexandriae operatus *Caesar*, per Syriam in Pharnacem copias movit. Tanta vero fuit ipsius vincendi celeritas, ut in triumpho, quem de ipso egit, praetulerit in tabella VENI. VIDI. VICI. Nulla intermissa mora, juxta eundem Appianum, ex Asia Romam venit; celerius omnium opinione (ut Hirtius observat) rebus felicissime, celerrimeque confectis (*Lib. de Bello Alex.*). Kalendis Octobris Cicero de Venusino Terentiae mandat (*Ep.* 20. *lib.* 14. *Fam.*), ut in Tusculano omnia essent parata ad hospites excipiendos, nempe se, & eos, qui *Caesari* Brundusium advenienti occurrerant, ut ait Plutarchus in Cicerone.

In Urbem igitur redux *Caesar* circa initium Octobris hujusmet anni tumultum militare componit; & Urbanis rebus rite ordinatis, ad annum solidum Dictaturam hanc secundam perduxit, cum Consulum nomen *Calenus* & *Vatinius* extremo anno constituti ferrent, ut Dio testatur *lib.* 42. *pag.* 211.

Anno ante Aeram CHRISTI Vulgarem 47.
Urbis Conditae ante Palilia 706. post Palilia 707.
Coss. Ord. (C. Julius Caesar III. (M. Aemilius Lepidus.
Circa Junium (C. Julius Caesar Dictator III. (M. Aemilius Lepidus Magister Equitum.

KALENDIS Januarii hujus anni *Caesar III.* Consul cum *M. Aemilio Lepido* processit; sed extra Urbem tunc morabatur: nam ad 14. Kal. Januarii Lylibeum pervenit (Hirtius *de Bello Afr. sub init.*): navem conscendit ad VI. Kal. Jan., & post quartam diem in conspectum Africae venit. Initio mensis Aprilis, (ex eodem Hirtio) *Jubam*, & *Scipionem* vicit; ac paucis diebus post, *M. Cato* sibi mortem conscivit. Africano Bello confecto, *Caesar* Idibus Juniis classem conscendit, & post diem tertium in Sardiniam pervenit. Inde autem a. d. III. Kal. Quint. naves conscendens, duodetricesimo die ad Urbem Romam venit (Hirtius *in fine lib. Afr.*). Mense vero Sextili quatuor Triumphos egit magnificentissime, Gallicum, Alexandrinum, Ponticum, & Africanum. Vide Suet. *cap.* 37. & Dion. *lib.* 43. *pag.* 20. Antequam *Caesar* in Urbem veniret, haec inter plura a Senatu honorifice decreta libenter accepit:

Primo, ut morum Magister ad triennium haberetur: secundo, ut ad Decennium

nium esset Dictator. Ex hoc igitur mense Dictator III. haberi coepit. Anni pars reliqua consumpta est in Spectaculis exhibendis, una cum Triumphis; in dividendis praemiis emeritis in bello militibus; & in compluribus Legibus statuendis, quae a Dione enumerantur. Dio enumerat, inter ceteras Leges a *Julio* latas, etiam correctionem anni Civilis, quae tamen referenda est ad annum proximum, tum ex novilunio Kalendas Januarias anni primi Juliani aperiente, & annum ante Aeram CHRISTI 45. inchoante, uti omnibus liquet Chronologis, tum ex collato Censorini loco, qui, annum Aerae CHRISTI Vulgaris 238, tot characteribus ab ipso indicatum, vocat eorundem annorum, quibus Julianorum nomen est, CCLXXXIII. Sed ex die Kal. Jan., unde *Julius Caesar* anni a se constituti fecit principium, manifeste colligitur, Kal. Jan. primi Anni Juliani, praecedere Kal. Jan., inchoantes Epocham CHRISTI Vulgarem, annis solidis 45. Cur autem ex quarto *Caesaris* Consulatu iidem consurgant, ut ait Censorinus, (qui Consulatus IV. Aeram CHRISTI praecedit loco 46.) breviter dicam. Consulatus *Caesaris* Quartus, neque annuus, neque juxta legum ordinem, ab ipso gestus fuit: quin ex Dione, aliisque ostendam, contra instituta Majorum coeptum, ac dimissum a *Caesare*, & in alios translatum, dedisse exemplum primum Consulatibus perfunctoriis, unde Fastorum ratio difficilius inde percipitur. Ex quarto igitur Consulatu cum anni Juliani putandi esse dicuntur, non est intelligendum ex quarto inito, sed ex quarto absoluto, qui revera *Confusionis Annus* appellatur, tum quod in eundem inciderit intercalatio illa diuturna dierum nonaginta, qua scilicet Lunaris annus antiquus 355. dierum, evasit mensium XV. dierum vero 445. tum quia, turbato ordine, ac tempore assumendi, ac dimittendi Consulatus, confundendae numerationis occasionem posteris praebuit. Vidimus paulo ante, Petavium (in Chronologica re tantum virum) per haec tempora vix Fastis fidere. Lydiatus in eodem studio magni nominis auctor, haec retulit, ad annum Quarti *Caesaris* Consulatus. „Kalendis Januarii, quibus *Caesar* suscepit quartum Consulatum *sine Collega*, *incipit primus annus Julianus dierum CCCLXV. Tanta vero est confusio honorum Caesaris, & Magistratuum iis temporibus, tantaque inde Fastorum perturbatio, ut in Magistratuum consignatione, neque Fastis marmoreis, cum Historicis, vel Annalibus; neque his, neque illis, cum Numismatibus conveniat. Ego Historias, sive Annales potissimum sequor*„. Haec Lydiatus: quibus non dissimilia protulit Petavius *lib. X. de Doctr. temp.* Tantorum attamen Virorum pace contendam, tuto sequi nos posse, & Annales, & Historias, & Fastos marmoreos, & Numismata, addo etiam & observationes caelestes ab Historicis memoratas, & Kalendario *Caesaris* respondentes; si eorundem documentorum fidem sequi velimus, nihil ex nostris additamentis eorundem testimonio admiscentes: quale illud est, Consulatum *Caesaris* quartum, initum fuisse Kalendis Januarii ejus anni, qui primus ex Julianis compactus fuit diebus 365. Anno Romano proximo, ad quem Consulatus ille pertinet, demonstrabo ex Auctoribus & Marmoribus, neque initum esse Consulatum Kalendis Januarii, neque annum, eodem Consulatu inscriptum, constitisse diebus 365, sed diebus 445, adeoque ipsum fuisse *Annum Confusionis* 46. ante Aeram CHRISTI Vulgarem, de quo jam est inquirendum.

Chronologia Saeculi I.

DE ANNO CONFUSIONIS.

Ante Aeram CHRISTI Vulgarem 46.
Urbis Conditae ante Palilia 707. post Palilia 708.
Coss. Ord. (C. Julius Caesar Dictator III.
(M. Aemilius Lepidus Magister Equitum
(Eodem procedente anno ante Octobrem,
(C. Julius Caesar sine Collega.
Suff. Coss. (C. Fabius Maximus, qui in Mag. defunctus est. In ejus locum suff. est honoris gratia Prid. Kal. Jan. C. Caninius Rebulus.

I. TUM Fastos marmoreos, tum Scriptores veteres sequor, cum ita digero Magistratus hujusce anni Romani, ante Vulgarem CHRISTI Epocham sexti & quadragesimi, ac propterea proxime praecedentis eum, qui primus ex Julianis dierum 365. inchoavit 45. ante Aeram Christianam vulgo usurpatam. Hic autem, de quo nunc agimus, dictus est *Annus Confusionis*, & quindecimestris fuit, sive constans diebus 445.

Fastorum ductum me sequi affirmo, & quidem marmoreorum S. P. Q. Romani: ibi enim legitur continenti consecutione,

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR III. M. AIMILIVS
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR III. DICTATOR
M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS MAGISTER EQVITVM
Eodem anno
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII. SINE COLLEGA
Eodem anno
C. FABIVS Q. F. Q. N. MAXIMVS IN MAGISTRATV MORTVVS EST: IN EIVS LOCVM SVFFECTVS EST C. CANINIVS C. F. C. N. REBVLVS

Observandum est primo, Consulatum Quartum a *Caesare* susceptum, conjungi per illa verba, *eodem anno*, cum *tertia* ipsius *Dictatura*, quam illi delatam fuisse ad decennium vidimus, & ab eo libenter susceptam ex S. C., perlato anno superiori, dum bello Africano detineretur, nec in Urbem adhuc fuisset reversus, adeoque ante finem mensis Quintilis. *Dictatura* igitur, non utique semestris, qualis fuerat stante Republica (ut ex Dione observavimus), sed decennalis, visa fuit potior *Caesari*, quam Consulatus, ad nomen anno imponendum. Quocirca in Fastis marmoreis, maturo admodum consilio incisis, ejusdem *Caesaris* auctoritate, *Prima* ejus *Dictatura*, qua se abdicavit intra undecimum anni diem, refertur quidem sub iis Consulibus, quibus coepit, & quibus absoluta est per hanc Epigraphem,

C. Claudius M. F. M. N. Marcellus
L. Cornelius.
Eodem anno
C. Julius C. F. C. N. Caesar Dictator.

Sed altera *Dictatura*, quae ultra eosdem Consules, ejusdemque anni Romani terminum progressa est, quibus Coss., & intra quod spatium *Caesari* fuerat delata, non exhibet eam connexionem *eodem anno*: imo, iisdem verbis omissis (quemadmodum fit in consecutione Consulatuum annuorum), declaratur, annum Romanum proximum ab eo, Magistratu *Dictaturae* aperiri. Contra vero epigraphe, *eodem anno*, inseritur inter *Dictaturam Caesaris*, & Coss. suffectos *Calenum* & *Vatinium*, qui, eadem annua *Dictatura* adhuc perseverante, Consulatum inibant, non excessurum fines anni Romani. Ita enim consignatur,

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR II. P. SERVILIVS
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR II. DICTATOR
M. ANTONIVS M. F. M. N. MAGISTER EQVITVM
Eodem anno
Q. FVFIVS Q. F. C. N. CALENVS P. VATINIVS

Quocirca nos quoque inscripsimus eundem annum ante Aeram CHRISTI octavum & quadragesimum, non a Consulibus, sed a *Dictatura*.

Hoc igitur consilio fit, ut etiam *Dictatura Caesaris tertia*, ipsi delata ad decennium proximum circa mensem Junium anni superioris (quae propterea perseverabat ineunte anno, de quo nunc agimus), non connectatur per verba *eodem anno*, cum tertio ejus Consulatu (ultra enim progressura erat), sed, tanquam Magistratus annum Civilem

vilem proximum aperiens, fit absolute descripta, veluti Kal. Januarii subsequentis initium; cui deinde anno, per Epigraphem, *eodem anno*, connectitur *quartus Caesaris Consulatus sine Collega*, & *C. Fabius Maximus*, & *Caninius suffecti Coss.*, utpote non excessuri suo Magistratu diem anni postremam, quam paucis horis sui Consulatus idem *Caninius* adlectus ac perfunctus pridie Kal. Januarii, complevit. Annum deinde proximum aperit *C. Julius Caesar*, non equidem *Consul*, sed *Dictator IIII.*, ut constat ex *M. Aemilii Lepidi* nomine eidem subjecto, quod Magistrum Equitum indicat; non autem adposito, quod indicaret in Consulatu Collegam; praesertim, cum nemo illi Collega fuerit in IIII. Consulatu, ut ipsi Fasti marmorei, & Auctores concordi testimonio aperte docent.

His ita perceptis ex ratione, & ordine Inscriptionis Capitolinae, jam descendamus ad gesta hujus anni summatim percipienda ex Auctoribus, quibus eadem Chronologia confirmatur. Hirtius sub initium libri *de Bello Hispaniense* narrat, *C. Caesarem* jam *Tertium Dictatorem* designatum vero *Quartum*, cum celeri festinatione ad bellum conficiendum contra *Pompeji* liberos in Hispaniam convenisse. Hirtius Auctor aequalis, & socius *Caesaris* in bello, in Historia probe consentit cum marmoreis Fastis. Secus autem Appianus, qui anachronismi crassioris argueretur, si, juxta versionem Petri Candidi, legendum in illo foret (*lib. 2. pag. 34.*), *Caesarem*, jam quarto functum Consulatu, in Iberia contra juniorem *Pompejum* profectum esse. Quarto Consulatu nondum erat procul dubio jam functus, cum in Hispaniam contenderet: nam ex Hispania reversus, antequam in Urbem rediret, eundem Consulatum inivit, & administravit. Verum hic error Candidi fuit, non Appiani, in quo legitur, *Quartum Consul existens*, non vero *jam quarto functus Consulatu*. At ipsum nomen, & numerus quarti Consulatus, a *Caesare* initi, apud Dionem occurrens Alexandrinum Scriptorem annis fere ducentis a *Caesare* dissitum, in ejus profectione merito reticetur ab Hirtio Scriptore aequali, & *Caesaris* administro. Neque enim Consulatum quartum inierat, qui nondum erat *IIII. Dictator*, sed *III.*, designatus *IIII.* Fasti enim Capitolini eodem anno processisse *Caesarem IIII. Consulem* expresse docent, quo erat *Dictator* III. Numerus *quartae Dictaturae* ineundae, respicit terminum tertium, quae complebatur hoc anno circa mensem Junium, uti ex S.C. anni praecedentis ostendimus. Vidimus enim supra anno 49. ante Aeram CHRISTI Vulgarem, inter honores *Caesari* decretos a Senatu, post nuncium mortis *Pompeji* (hoc est extrema aestate ejus anni) delatum illi fuisse Consulatum ad quinquennium, *Dictaturam annuam*, & Tribuniciam Potestatem perpetuam. Addit Historicus, *Dictaturam annuam* a *Caesare* statim acceptam, licet extra Italiam versaretur; quod de Consulatu non prodit. Hunc enim (utpote minoris auctoritatis) nomen *Dictaturae* posthabuit facile, ac distulit, ineundum eo tempore, quo ipsi libuisset; praecipue cum in secundo Consulatu tunc temporis versaretur, perduraturo ad Decemb. Sequenti autem Anno tertium Consulatum minime inivit Kal. Januarii; cum *annua Dictatura* ultra Kal. Januarias procederet. Eodem igitur non usus, etiam anno cui modo immoramur, Kal. Januarias ejusdem, *Dictator III.* potius, quam *Consul IIII.* signavit, dum ad Hispanicum bellum procederet: cum liberum ei foret Senatus Consulto, uti pro lubito per quinquennium Consulatus sibi decreti titulo, assumendo sive ex Kal. Januarii, sive

sive ex alio quocumque anni die placeret *Caesari* hujus Magistratus repetitionem enumerare. Videtur autem hunc assumpsisse, teste Dione *lib.* 43. *pag.* 236., cum ex Hispania redux, novisque honoribus cumulatus, decretum Consulatum ad decennium continuo accepit, antequam etiam Urbem intraret: quem Consulatum, quartum fuisse numeratum, constat ex hoc Dionis loco, cum Tabulis Capitolinis collato. Utrobique etiam dicitur, eodem anno *suffectos Caesari Consules C. Fabium* ac *Cajum Trebonium*: *Fabioque*, extremo Magistratus sui die mortuo, statim in residuas horas *Caninium Rebulum* substitutum: & utrobique subditur post *Caninium*, quintus *Caesaris* Consulatus, *Collega M. Antonio*: quartum propterea Consul fuit, cum *Fabium* sibi, huic vero *Caninium* subrogavit.

Ordinem igitur mensium, & gestorum retinentes, asserimus cum *Hirtio*, *Caesarem Dictatorem III., designatum IIII.*, circa initium anni profectum in Hispanias citis itineribus; & ab illo *Pompeji* exercitum ad Mundam profligatum XVI. Kal. Aprilis, eo ipso die, quo *Cnejus Magnus Cneji Sexti* pater Italia exierat, ante quadriennium; uti Plutarchus in vita Caesaris, Appianus, Hirtius, Florus, Eutropius, aliique tradunt. Victoriae *Caesaris* nuncium Romam fuisse perlatum *pridie Palilium*, Dio aperte narrat: qui etiam addit (*pag.* 234.), propterea institutum, ut Diis immortalibus sacra fierent, non eo quod dies esset Urbis Natalis. *Dolabella* ex Hispania profectus, ad Ciceronem venit mense Majo (*Ep.* 8. *lib.* 13. *ad Attic.*). *Caesar* deinde in Urbem mense Octobri revertitur, ut Paterculus *lib.* 2. scribit.

Antequam *Caesarem* in Urbem reducem Octobri mense ostendamus, operae praetium est, ex ipsius gestis in Hispania ante praelium Mundense, demonstrare, hunc annum gesti Hispaniensis belli, esse *Annum, Confusionis* dictum, sive dierum 445. Neque enim piget Demonstrationis vocem a me fuisse adhibitam, ubi evidenti calculo res est agenda.

Affirmo itaque, annum belli Hispaniensis, a *Julio Caesare* gesti contra *Pompeji* liberos, fuisse annum Juliano prolixiorem, & mensem intercalarem continuisse inter Januarium, & Martium, adeoque ipsum esse *Annum, Confusionis* dictum, sive dierum CCCCXLV. Id evidenter colligitur ex profectione *Caesaris* ab Urbe, comparata cum die XI. Kal. Martii, qua Oppidum Ateguam obsessum ad deditionem coegit, & cum die XVI. Kal. Aprilis, qua *Pompejanum* exercitum apud Mundam profligavit. *Caesar* Romae fuit Kal. Jan. Evidenter id constat ex eo, quod pridie Kal., mortuo in Magistratu *C. Fabio Maximo* altero ex Consulibus suffectis, ad paucas horas, quae supererant ejus diei, sive noctis, Consulem suffecit *Caninium*. Quotis autem diebus Romae substiterit *Caesar* post eam horariam suffectionem, minime constat. Constat vero, subinde profectum in Hispaniam. Expedito cursori, nuncium cladis Mundanae Romam perferenti, tot dierum spatio opus fuit, quot Hirtius, & Dio enumerant, a die partae Victoriae XVI. Kal. Aprilis, nempe 17. Martii, ad pridie *Festi Palilium*, sive ad 20. Aprilis, quo Romae primum ea clades nunciata fuit. Sunt igitur dies 34. impensi ab expedito Cursore hoc in itinere. Propterea, si *Caesar* ipsis Kalendis Januariis Roma fuisset profectus citatis equis eadem celeritate, qua Cursor Victoriae nuncius Romam pervenit, tantummodo Pridie Nonas Februarii Mundam attigisset. At *Caesarem* eadie profectum minime constat; neque is Mundam recto tramite perlatus est, sed in ipso aditu Hispaniae, obvios ha-

habuit Legatos Cordubensium, qui ad eam obsidionem *Caesarem* evocarunt. *Caesar a Fabio Maximo* praesidium Equitatus petit: & prius confligendum illi fuit ad Oppidum Ullam cum *Cn. Pompejo*, ut Cordubam deinde properaret. Baetis Fluvius opponebatur: neque alia *Caesari* ratio fuit ejusdem transmittendi, quam, dimissis in Flumen corbibus, antea repletis lapidibus, & insuper Ponte facto. Diebus compluribus contentio fuit inter Duces duos *Caesarem*, & *Pompejum* (qui ex adverso castra posuerat), uter prius Pontem occuparet: ex qua contentione quotidiana multa minuta praelia fiebant. Interea *Pompejus* ad Cordubam se recepit. *Caesar* Ateguam oppugnare instituit: ea in obsidione numerabantur ab Hirtio, qui ejusdem Ephemerides concinnat, dies undecim, discreti inter se per has indicationes: *In sequenti die: postero die:* & hujusmodi verbis, diversam diem enunciantibus, quousque perducimur ad XI. Kalendas Martii, quo die *Caesar* Oppido potitus, *Imperator* est appellatus. Ea dies 19. Februarii. Colligimus itaque summam dierum 35, qui necessarii sunt Cursori inde profecto citatis equis ad Urbem, adeoque etiam *Caesari* ex Urbe eo tendenti; & undecim dierum, quos in obsidione Ateguae Hirtius enumeravit. Summa est dierum 46. ex Kalendis Januariis, adeoque solum iter directum, Cursoris more institutum esset, & Obsidio Ateguae (si annus belli Hispanici, non foret auctus mense intercalari) occupasset *Caesarem* indesinenter per dies 46. Quando igitur expectasset missum a *Fabio Maximo* praesidium Equitum, qui profecto Equites Cursoris modo advolare non possunt? An his omnibus gestis *Caesaris*, quatuor illi dies aptari possunt, qui soli supersunt de summa 50. dierum, enumerando a Kal. Jan. ad XI. Kalendas Martii in anno Juliano communi, ubi summa 35. dierum itineris Hispanici, & undecim dierum obsidionis Ateguae deducatur.

Equidem scio, apud Suetonium legi *cap. 56. in vita Caesaris*, solos 14. dies ab eodem impensos in postremo excursu ex Urbe ad Hispaniam ulteriorem: quae summa, licet decade augenda videatur, ex comparatione intervalli dierum 35, quod nuncio Victoriae, ex ulteriori Hispania ad Urbem perferendo, necessarium fuit; attamen, etiamsi invariata relinquatur, undecim tantummodo dies adjiciet spatio interposito ad res gerendas; & quidem in ea suppositione, quae ultro admittat *Caesarem* Roma excessisse ipsis Kalendis Januariis: nec propterea videtur restare satis temporis disponendae obsidioni, expectandis Equitibus *Fabii*, dimicando apud Ullam quotidianis velitationibus, per plures dies certando ad Pontem Baeti superstructum, & Oppidis in progressu capiendis: quae gesta in profectione *Caesaris* ex Urbe ad Oppidum Ateguae contigerunt ex Kal. Januarii ad nonam diem Februarii, quando obsidionem suscepit, diebus XI. processuram.

Haec omnia componi non possunt cum anno communi, & cum Ephemeride rei gestae, ab Hirtio diligenter exposita. Necesse igitur est confiteri, Demonstrationis locum obtinere hanc enumerationem dierum, ad ostendendum Hispaniensis belli annum fuisse intercalari mense auctum inter Januarium, & Martium, nempe eo, quem *Anno Confusionis*, seu Correctionis suae, *Caesar* inseruit; ut deinde mensem adjiceret inter Octobrem, ac Novembrem, quo totum hujus anni geminum systema constaret diebus 445. quemadmodum Solinus, Censorinus, Dio, omnes Chronologi cum iisdem Historicis meminerunt. Si haec dinumeratio Demonstrationis Historicae locum

LIBER CHRONOLOGICUS.

non teneat, nescio an quidquam certi colligi unquam possit ab Historia.

Prosequimur modo *Caesarem* in Hispania dimicantem, juxta Ephemeridem Hirtii, ad diem III. Nonas Martii. Eo die *Pompejus* castra movit, & circa Hispalim in Oliveto constitit. *Caesar*, priusquam eodem est profectus, Luna hora circiter sexta visa est. Haec sunt ipsissima verba Hirtii: ex quibus manifeste evincitur, hunc annum Hispanici belli nequaquam esse primum Julianum, sed *Annum Confusionis* dictum: quod ita rursum demonstro.

Consentiunt omnes, annum Julianum primum ita fuisse a *Caesare* constitutum, ut ipsis Kalendis Januarii praeferret diem Novilunii; eumque annum Julianum primum, apud omnes Chronologos haberi 45. ante Aeram Vulgarem. Fac igitur, si fieri id potest, hunc annum Hispaniensis belli (quandoquidem primus dicitur ex Julianis, ordinatione *Caesaris* institutus dierum 365.) Kalendis Januarii tulisse Novilunium: Nonis Martii hora sexta nusquam videri Luna potuisset per universam Hispaniam; quia ante horam sextam III. Nonas Martii occultata, jam latuisset sub horizonte in eo anno Juliano, quo synodus Luminarium contigisset Kalendis Januarii, & consequenter etiam Kalendis Martii; neque id modo in Hispania, sed ubique terrarum hora circiter 4. ab occasu Solis, more Romano, III. Nonas Martii Lunam depressisset infra horizontem. Hic locus a Scaligero perperam lectus, in eam sententiam ipsum deduxit, ut crederet, in Provinciis fuisse minime intercalatum eo anno, quo Romae intercalatum fuit; licet ipsi antea subolevisset, annum Hispaniensis belli nequaquam fuisse annum primum Julianum, sed *Annum Confusionis*. Legerat enim Scaliger, eam diem fuisse ad *III. Kal. Martii*; cum diserte legatur dies *III. Nonas Martii*. Jure itaque carpitur a Petavio *lib. X. cap. 62.* a quo tamen pernego jure pronunciari, annum belli ipsius Hispaniensis non esse *Annum Confusionis*, sed primum ex Julianis correctis. Quin ex ipso textu Hirtiano genuinae lectionis, a Petavio, & ab omnibus admissae, male autem a Scaligero correctae, affirmo, evidenter colligi, ipsissimum esse *Annum* dictum *Confusionis*, tum ex intervallo temporis jam perpenso ex Kalendis Januarii, tum ex Lunae exortu supra horizontem ad diem III. Nonarum Martii. Si enim, ut concedunt omnes, Novilunium commissum est Kalendis Januarii in anno Juliano primo; eodem anno Juliano, ad III. Nonas Martii oriri Luna non potuit noctis hora VI. Sin autem post dies 261. ex die III. Nonas Martii *Anni*, dicti *Confusionis*, ad Kalendas Januarias, aperituras annum primum ex Julianis, futurum erat Novilunium (tot enim dies colliguntur, insertis duobus intercalaribus diebus 68. inter Novembrem, & Decembrem, ut testis est Censorinus); cum jam mense Februario dies 23. intercalasset, faceretque eum annum dierum CDXLV; quoniam Lunationes integrae XII. perficiuntur diebus 354, horis 8. - 49, dies qui supersunt Lunae senescentis ad III. Nonas Martii, adamussim exhibent ejus ascensionem supra horizontem hora circiter sexta noctis, qua scilicet a *Caesare* conspectam Hirtius refert. En igitur alteram Demonstrationem, deductam ex Lunari motu observato, qua concluditur evidenter, annum Hispaniensis belli a *Caesare* gesti contra *Pompeji liberos*, ipsissimum esse *Annum Confusionis*, quo intercalatum fuit per dies 23. mense Februarii, & per dies 68. inter Novembrem, ac Decembrem, uti a Majoribus acceperat Censorinus.

Ad

Ad obsidionem Ventispontis pergit *Caesar* post diem III. Nonas Martii, quo, circa Hispalim, in Oliveto constiterat *Pompejus*. Hinc, itinere facto, in campum Mundensem cum esset ventum, castra contra *Pompejum* constituit. Dimicatur utrinque acriter ad diem 17. Martii, uti ex Plutarcho, aliisque Historicis didicimus; qua die *Pompejus Magnus* ante quadriennium ex Italia profugerat. *Caesari* victori ad Hispalim gradienti *Cn. Pompeji* adolescentis interfecti caput allatum est, & populo datum in conspectum (scribente Hirtio) ad pridie Idus Aprilis. Cetera, quae apud Hirtium desiderantur ejus anni gesta, supplent Epistolae Ciceronis, atque Historiae Paterculi, & aliorum. Unde Fr. Fabricius Marcoduranus in M. Tullii Historia ita digessit *pag.* 221. *Caesar* interritu *Liberos Pompeji* in Hispania vicit, e quibus *Sextus* profugit. *Cneus* pridie Idus Aprilis interfectus est, auctore Hirtio. *Dolabella* inde in Italiam profectus, ad Ciceronem Majo mense venit (*Ep.*8. *lib.* 13. *ad Att.*). *Caesar* deinde in Urbem mense Octobri revertitur, ut Paterculus *lib.*2. scribit. Initium ejus mensis, ex his, quae sequuntur, disces. In Triumphalibus fragmentis Tabularum Capitolinarum scriptum est, *Q. Fabium Maximum* Cos. anno 708. ex Hispania III. Idus Octobris triumphasse. *Fabius* autem Consul non fuit ante *Caesaris* reditum ex Hispania: *Caesar* enim in Urbem reversus, Consulatu se abdicavit, & in reliquum anni *Q. Fabium* & *C. Trebonium* suffecit, auctore Dione *lib.* 43. Atque hi sunt Consules, quos *Caesarem* in quarto Consulatu sibi in ternos novissimos menses substituisse Suetonius ait. Jam *Caesarem*, ante *Q. Fabium*, triumphasse, non modo ex Dionis Historia cognoscitur, sed & a Quintiliano *lib.* 6. *cap.* 4. diserte scribitur. Haec omnia Fabricius attulit: quibus addendum est ex Dione, *Caesari* victoria potito Imperatoris nomen etiam ex S. C. tributum, non ex antiqua consuetudine, sed nova significatione vocis, quam postea usurparunt Principes, qui summum Imperium deinde obtinuerunt. Primum namque *Caesari* fuit impositum, tanquam ipsi proprium: & potestati ejus, inter alia complura honorifica, omnes Magistratus, etiam Plebejos, Patres permiserunt: ipsumque *Consulem* ad decennium continuum, sicut ante *Dictatorem*, constituerunt. Tum vero, nonnullis interpositis, narrat Historicus: *haec igitur ob victoriam Caesaris decreta facta; & aliis alia diebus comprobata sunt. Caesar aliis statim uti coepit, aliis impostesum usurus erat: quamvis jam tum ea omitteret. Consulatum continuo, ante etiam quam Urbem intraret, accepit; non tamen toto anno gessit: sed, postquam in Urbem venit, eo se abdicavit, Consulesque fecit Q. Fabium, ac C. Trebonium: Fabioque, extrema Magistratus sui die mortuo, statim in residuas horas C. Caninium substituit.*

Haec narratio Dionis, plane conformis Tabulae marmoreae Fastorum in Capitolio asservatae, dubitare non sinit, quin, post victoriam Hispaniensi bello reportatam, ejusque nuncium Romae perceptum (hoc est *post Palilia*) decretus sit *Caesari Consulatus* ad decennium: quem ille inivit, antequam Urbem ingrederetur. Non igitur Kalendis Januarii, sed post Majum mensem *Consul Quartum* processit. *Consul Quartum*, inquam: nam hic numerus Consulatus in Tabula Capitolina superstes visitur, cum nomine subjecto *Q. Fabii Maximi suffecti Consulis*, & *C. Caninii* postrema anni die in ejus demortui locum a *Caesare* subrogati ad paucas horas. Unum placet monere circa *Fabii* & *Collegae suffectionem*, ne Sue-

Suetonii locus nostrae sententiae adversari videatur, cum scilicet affirmat, eos Consules in ternos novissimos menses fuisse a *Caesare* substitutos: hoc enim componi minime videtur cum *Anno Confusionis*, cui *Caesar* duos menses intercalares adjecit inter Novembrem, & Decembrem, uti Suetonius ipse commemorat *cap.* 40: ex Octobri enim mense, quo *Fabius*, ac *Trebonius* suffecti sunt, (ita, ut *Fabius* jam Consul triumphaverit III. Idus Octobris), menses quinque numerarentur, computatis intercalaribus. Haec inquam oppositio non adversatur. Duo siquidem intercalares, cum nomine careant, non computantur ab Historico; qui fortassis credidit, cum Censorino, & cum plerisque Chronologis post *Claudii* aetatem scribentibus, in annum primum Julianum incidisse annum belli Hispaniensis, & *quarti Caesaris Consulatus sine Collega*, cui nos tribuimus *Annum Confusionis*. Demonstrabimus enim infra, expunctum fuisse ex hominum memoria, & e Fastis publicis eum Consulatum, qui post caedem *Caligulae*, libertatem inducere rursus contenderat, dum imperium *Claudio* deferebatur. Expuncto semel hocce Collegio Consulum, Urbis autem Conditae annis serie non interrupta fluentibus, necessario fiebat, ut numerus annorum Urbis Conditae, qui Consulibus Magistratum obeuntibus in nece *Caji Principis* signandus erat, referretur ad Consules praecedentes: & res, hoc praecedenti Consulatu gestae aptarentur anno mortis *Caji*, licet proxime subsequuto: ut suo loco ostendetur. Satis enim fuerit heic indicasse occasionem hujus anachronismi, & dissidiorum inter numerationem, quam dicunt Varronianam, & Capitolinam, ab hac una expunctione pendere; quae propterea ostendit, cur omnibus ferme Scriptoribus, post *Claudii*, & *Neronis* Imperium florentibus, (postquam incendiis *Neroniano*, & *Vitelliano* Forum Romanum, & Capitolium, ac pleraque ex publicis monumentis ibidem positis consumpta sunt) luxatione illa Fastorum adeo imposuerit, ut gesta omnium annorum ante *Claudium* composuerint cum numeris Urbis Conditae unitate majoribus, quam fuerit prisca & communis computatio Senatus Populique Romani, tam a Varrone, quam a Capitolinis marmoribus, usu civili, miroque consensu antea custodita.

Anno primo ex Julianis ante Aeram CHRISTI Vulg. 45.
Urbis Conditae ante Palilia 708. ex Palilibus 709.
C. Julius Caesar Dictator IIII. Magister Equitum M. Aemilius Lepidus.
Coss. Ord. { C. Julius Caesar Cos. V. & Dictator Perp. / M. Antonius Magister Equitum.
Caesar Idibus Martii in Magistratu occisus est.
In ejus locum sufficitur P. Cornelius Dolabella.

ANNOS Julianos jam inchoamus a synodo Luminarium, incidente in Kalendas Januarias, annis solidis 45. praecedentes Vulgarem Epocham Christianam, qui scilicet auctoris sui Consulatu v. & nece pariter consignatur. Cur autem Censorinus hunc appellaverit Julianum secundum, qui his Consulibus praenotatur (*cap.* 9.), satis declaratum est supra. In serie siquidem Consulari inter *Caesaris* aetatem, & Censorini, par Consulum desideratur initio *Claudii*. A primo autem Juliano (ab his nempe Kalendis Januarii, quae Novilunium ferebant, *Caesare* Fastos corrigente per inductam ordinationem), ad processum Consularem *Ulpii* & *Pontiani*, (qui Magistratum gerebant, scribente Censorino) signabatur quidem recte numerus annorum solidorum 292, & inchoabat annus 293. paria vero Consulum, solum unitate minuta, hunc numerum non complebant. Retulerunt itaque posteri, Consulatus expuncti nequaquam memores, initium hujus numera- II.

ra-

rationis Julianae ad praecedentem Consulatum *Caesaris IIII* : & annos Urbis Conditae, a *Palilibus* numeratos juxta Varronem, & Tabulas marmoreas, rejecerunt *in Palilia* Consulum proxime perfunctorum: qua ratione fiebat, ut numerus, qui postremos octo menses novorum Consulum vere afficiebat ante *Claudium* perperam referretur ad quadrimestre primum, eorumque Consularem processum idcirco attingeret.

Hac autem de causa vidimus, in Fastis Triumphalibus putari numeros unitate minutos in Ovatione Augusti ex Sicilia; cum tamen positi sint integerrimi,& ad Idus Novembris recte consignent annum Urbis Conditae DCCXVII. (qualis revera fluebat *ex Palilibus* praecedentibus ejusdem anni, tam juxta Varronis calculum, quam juxta supputationem vulgo receptam in Tabulis publicis Senatus Populique Romani); licet recentes Chronologi ex Varroniano calculo male affirment, dicendum esse,U.C. DCCXVIII. Omissio enim Consulatus in *Claudio*, retenta serie annorum Urbis Conditae jam recepta, occasionem dedit posteris sejungendi a se numeros praecedentes per integrum Consulatum; unde suborta est falsa suspicio duplicis numerationis Varronianae, & Capitolinae, ut infra a nobis exponetur, & demonstrabitur, cum *Claudii Principis* aetatem scribendo attingemus.

Interim, quae ad hujus anni rectam indicationem pertinet, Demonstratio, ex superioribus ita colligitur.

PROPOSITIO PRIMA.

Kalendae Januarii aperientes Epocham Julianam a Caesare *constitutam die Novilunii, praecedunt annis Julianis solidis* 45. *Kalendas Januarias incboantes Aeram* CHRISTI *Vulgarem*.

Haec prima Propositio, ab omnibus Chronologis admissa, demonstratur ex Tabulis Astronomicis, ad veros, & medios Luminarium motus exactis. Tabula enim Epactarum, sive motuum Lunisolarium, attribuit experimento Caelesti,

	Dies	Hor.	Min.	Sec.
Annis Jul. MDCCXLV. ——	15.	15.	25.	16.
——	28.	16.	2.	7.
——	46.	24.	31.	9.
Summa est ——	91.	7.	58.	32.
A qua si demantur 3. Lunationes —	88.	14.	12.	10.
Supersunt Epactae dierum ——	2.	17.	46.	22.

Anno Aerae CHRISTI Vulgaris 1701. inchoante, juxta stylum Gregorianum, commissum est Novilunium verum die 8. Januarii (quae juxta Kalendarium Julianum erat 28. Decembris anni 1700. ejusdem Aerae Christianae): Medium vero Novilunium die 9. completa hora 0. 24. post merid. Romanum, stylo Gregoriano (quae dies erat 29. completa Decembris, stylo Juliano): quam diem, post triduum solidum, insecuta est hora meridiana Kalendis Januarii anni inchoantis 1701. Aerae CHRISTI Vulgaris, sive annus 1700. completus ante horas duodecim more Romano. At ex calculo praecedenti Novilunia media restituta sunt biduo integro, & horis 17. minut. 46. antequam complerentur anni solidi Juliani 1745. Insuper Novilunium medium anno Juliano 1700, meridie diei 29. Decembris inibat in merid. Romano biduo solido & horis 12. antequam annus 1700. compleretur.

Novilunium igitur medium, annis 1745. Julianis (biduo imminutis, & horis 12.) ab eo dissitum, nempe a Kalendis Januarii inchoantibus annum Julianum 45. ante Aeram CHRISTI Vulgarem, subsequebatur horis ferme sex meridiem Kalendarum, & illam, unde auspicabantur ipsae Kalendae, atque Aera Juliana.

PROPOSITIO SECUNDA.

Annus expeditionis, & belli Hispanici, a Caesare *gesti contra* Pompeji *Filios, haberi nequaquam potest 45. ante Aeram* CHRISTI *Vulgarem; si vera sunt ea, quae Hirtius narrat de Lunae ortu hora 6. diei III. Nonas Martii.*

Demonstratur haec Propositio ex superiori: nam Novilunium medium, incidens in Kalendas Januarias anni Juliani 45. ante Aeram CHRISTI Vulgarem, ferebat alteram synodum Luminarium mediam post dies 59. & horam sesquialteram; nempe accendebat Lunam pridie Kalendas Martii in anno Juliano communi. At Luna accensa pridie Kalendas Martii, nunquam potest ab horizonte emergere III. Nonas Martii hora VI; eum potius ea die descendat infra horizontem circa horam tertiam, vel quartam: si vera igitur sunt, quae scribit Hirtius de Luna spectata, dum orirετur hora VI. ad diem III. Nonas Martii, annus expeditionis Hispanicae, ad quem ab Historico refertur, esse nequaquam potest 45. ante Aeram CHRISTI Vulgarem.

PROPOSITIO TERTIA.

Annus intercalaris a Julio Caesare *continenter praemissus primo anno Juliano, juxta intercalationem in eo servatam, ex testimonio Censorini, & aliorum Veterum, recte componit ascensum Lunae supra horizontem hora VI. diei III. Nonas Martii.*

Demonstrationem Propositionis jam exhibuimus supra, cujus Demonstrationis summam brevissime heic repetemus.

Annus Confusionis continenter praemissus a *Caesare* anno primo Juliano continuit dies 445. Idem annus a Kal. Januariis, ad finem Februarii, praeter dies 57. (nempe mensem Jan. 29. & Febr. 28. dierum, quibus constabant, ut ex Antiquorum testimoniis docet *Petav. de Doct. temp. lib. 2. cap. 74.* praecipue autem ex Plutarcho, & Censorino *cap.* 8. & 9.) numeravit dies 23. Februario insertos; nempe a Kalendis Januarii, ad Kalendas Martii, dies 80; quibus, ubi addideris dies 4. a Kal. Martii, ad III. Nonas exclusive, fiet summa dierum 84. detrahenda ex anno dierum 445. Supersunt igitur ante diem III. Nonas Martii, ad finem ejus anni, dies 361. Lunationes XII. complentur diebus 354. horis 8. minutis 38. quae, si detrahantur ex diebus 361. fluentibus a III. Nonas Martii, ad 31. Decembris, supersunt senescentis Lunae dies 6. horae 15. min. 22. post diem III. Nonas Martii, hoc est ferme dies 7. Erat igitur Luna circiter 22. Quare die III. Nonas Martii Luna jam senescens oriebatur circa horam sextam noctis, more Romano computatam.

Annus itaque intercalaris continenter praecedens primum Julianum, & Novilunium incidens in Kalendas Januarias illum inchoantes, recte componitur cum Anno Expeditionis Hispanicae, & observatione Lunae, ascendentis supra horizootem die III. Nonas Martii, ab Hirtio ejusdem Anni Scriptore memorata.

PROPOSITIO QUARTA.

Annus expeditionis Hispanicae, & belli a Caesare *gesti contra Pompeji Liberos, ac Praelium Mundense, non fuit idem atque annus primus Julianus; sed fuit annus eundem proxime antecedens, nempe Annus Confusionis dictus, dierum CCCCXLV; post cujus postremam diem continuo commissum est Novilunium, inchoans Aeram ordinationis Julianae, annumque primum Julianum Kalendis Januarii, praecedentem initium Aerae* CHRISTI *Vulgaris annis solidis Julianis 45. prout etiam annuit expeditionis Hispanicae eandem* CHRISTI *Aeram praecessit annis Julianis solidis 46, & praeterea diebus*

bus 80; *adeoque coepit die, quae in Juliano proleptico dicenda foret* 13.*Octobris anni labentis ante Aeram* CHRISTI 47.

Demonstratio colligitur ex praecedentibus, quoad utramque partem: nam primus annus ordinationis Julianae Kalendas Januarias cum Novilunio aperit 45. annis Julianis solidis ante Aeram CHRISTI; ejusque initium, die 13. Octobris anni 47. Juliani proleptici similiter demonstratur hoc argumento. Nullus ex annis in ferie Juliana, eodem *Caesare* Dictatore superstite, praefert Novilunium Kalendis Januarii, praeter eum, qui ante Aeram CHRISTI est 45. neque ullus ex annis, post III. *Caesaris* Dictaturam ipso in vivis agente numeratis, praeferre potest ortum Lunae III. Nonas Martii hora sexta, praeter eum, qui fuit intercalaris dierum CCCCXLV. numerandorum continuata ferie ante primum annum Julianum ex die 13. Octobris Juliani proleptici 47. ante Aeram CHRISTI, per totum annum 46. ante eandem Aeram. Nullus igitur ex annis *Caesaris* Dictatoris convenire potest cum bello Hispanico, praeter memoratum, qui ita praecedat annis 45. ante Epocham CHRISTI Communi usu receptam: quod erat demonstrandum.

His ita demonstratis de sede assignanda primo ex annis Julianis, 45. loco ante initium Aerae Christianae, necnon expeditioni Hispanicae ejusdem *Caesaris, Anno Confusionis* dicto proxime praecedenti; necessarium est colligere mortem *C. Caesaris* incidere in primum ex annis Julianis. Nam testantur Historici, ipsum ex Hispania reducem triumphasse mense Octobri, paulo ante *Fabium Maximum*; quem, sibi eodem mense suffectum Consulem, pariter de Hispania triumphasse III. Id. Octobris anno Urbis Conditae 708., una cum Hispanicis, docent etiam Fasti marmorei in Capitolio asservati: atque docent ipsimet Historici Paterculus, Suetonius, Appianus, Plutarchus, Dio, Idibus Martii, proxime insequutis ejus adventum ac triumphum ex Hispania, fuisse *Caesarem* trucidatum. Mors igitur *Caesaris* alligatur Idibus Martii ejus anni, qui primus est in ferie Juliana, & ante Vulgarem CHRISTI Aeram quintus & quadragesimus.

LIBER CHRONOLOGICUS.

Hunc autem annum Consulatu suo quinto *Caesar* insignivit; cum, Senatus Populique Romani invidiam declinaturus (ut Appianus docet), Regiae appellationis honorem, ad quem stimulis acribus incendebatur, aversari professus, se ipsum Consulem designavit, assumpto Collega *M. Antonio*. Eodem anno, juxta Dionem, inivit quintam Dictaturam, adlecto Magistro Equitum eodemque Collega Consulatus *M. Antonio*. Dictaturam perpetuam fuisse *Caesari* decretam, post finem bellis Civilibus impositum postremo Hispaniensi bello, diserte tradit Plutarchus in ejus Vita; licet ipse admisisse Titulum videatur, nonnisi cum processisset Consul Quintum; uti legitur in Nummis aureis, & argenteis apud Occonem Mediobarbum, & Patinum.

Caesar Dict. Quart. Cos. Quint: &, *Caesar August. Imp. Sextum, Cos. Quint. Pont. Max. Dict. Perpetuus*. Vidi Nummum aureum *C. Julii Caesaris*, in cujus antica parte erat caput femineum, cum literis CAES. DIC. QUAR; in parte aversa intra lauream, COS. QUINC.

Idem *Caesar*, post Ferias Latinas, cum ex monte Albano VII. Kal. Febr. Urbem ovans intrasset, & proximis Lupercalibus ab *Antonio* Collega Regiis honoribus afficeretur, & videretur tyrannidem affectare, a Conjuratis confossus in Curia *Pompeji*, Idibus Martiis occubuit. Ovationem recensent fragmenta Triumphorum Capitolina: diem caedis, etiam Nummi repraesentant in Fami-

milia *Junia*, cum *Brutus* (unus ex percussoribus) in Nummo expressus, aversam partem obsignaverit libertatis pileo, inter duplicem pugionem proposito, cum Epigraphe EIDIB. MART.

Sane hanc libertatem, quam *Brutus* in pileo ostentat, ingressum fuisse Populum Romanum sexennio post eandem amissam (procul dubio computando ex primo adventu ad Urbem), Cicero affirmat in octava Philippica habita intra annum a caede Juliana, uti Lydiatus in Fastis animadvertit: quemadmodum etiam in quinta observat, rescissa dici Acta sexennii *Caesariani* ab eodem primo adventu numerati. Neque enim annus deest, uti aliqui dubitant, ex comparatione secundae Philippicae in fine, ubi Cicero enumerat elapsos annos prope viginti, a quarta Catilinaria habita Nonis Decembris Consulatus sui, ad ipsam habitam postridie Ludorum Romanorum XII. Kal. Octobris, proxime consequuti *Caesaris* necem: itemque in sexta Philippica, habita pridie Nonas Januarii insequentis, asserens se viginti jam annis bellum gerere cum improbis Civibus; sexennium illud, ac Vicennale spatium, includit utrumque extremum numerationis, ut Lydiatus exposuit.

PROPOSITIO QUINTA.

Confirmatur intervallum constitutum annorum Julianorum ex Olympiadibus Graec. 45. a Kal. Januariis.

Intervallum annorum *Caesaris* Consulatu v. signatur eodem anno 45. ante AeramCHR. Vulg; quo feralius consignavit Idus Martias propria caede; quemadmodum demonstratum a nobis fuit duplici genere documentorum; quorum erat unum a Caelestium corporum motibus, alterum a Civili numeratatione mutuatum ex publicis Actibus, & Monumentis. Huic autem secundo generi tres Imperii Romani Metropoles insigniores, nempe Urbem ipsam Romam Imperii verticem, Alexandriam cum Aegypto adnexam, & Antiochiam Syriae, & Orientis caput, suis monimentis potissimum suffragari jam diximus; licet Urbana tantummodo protulerimus marmora, & numismata, Romanosque ut plurimum Scriptores, qui haec intervalla definiverunt. Proferenda jam forent etiam documenta Aegyptiorum, & Orientalium: verum, antequam illis utamur, quartam sedem numerationis in Graecia cognoscere par est: neque enim hoc genere destituitur illa, quae mater omnium extitit nobis disciplinarum. Comprobandus igitur est commensus aetatis, a *Julio Caesare* ad initium Aerae Christianae, etiam ex monimentis Graecorum.

Commode autem caedit, quod inveniamus Metropolim ipsius Graeciae, Corinthum, a *Caesare* deductam Coloniam eodem anno, quo Fastos Romae correxit; cum proximus, qui futurus erat Julianorum primus, Olympico etiam Agone in Peloponneso memorabilis redderetur, nempe illa Civili numeratione, quae Graecis erat omnium maxime celebrata. Intervallum igitur annorum Julianorum, ac Aerae CHRISTI esse congruenter a nobis positum, ex Graecis fontibus ita deducimus.

Quarto quoque anno completo Olympia renovari consuevisse, nemo est qui ignoret, non modo ex Chronologis, sed neque ex Grammaticis. Nemo etiam ex Chronologis, qui non admittat, Annum illum celeberrimum Consulatus *Ulpii* & *Pontiani* tot characteribus a Censorino descriptum, pertinere ad Aerae Christianae annum 238. Illum autem annum Censorinus affirmat ab Olympiade prima esse millesimum & decimum quartum ex diebus tantum aestivis, a Roma autem Condita 991, & quidem ex *Palilibus*. Comparemus jam

jam annum *Ulpii* & *Pontiani Coss*, seu in Aera CHRISTI 238, cum anno caedis Julianae ante Aeram CHRISTI 45: ab aestate ineunte anni 45. ante Aeram CHRISTI Vulgarem, ad aestatem ineuntem anni Christiani 238 labentis, intervallum est annorum solidorum 282. ex illa autem aestate inchoatur annus 283. Deducantur ex hoc numero quadriennia completa sive Olympiades 70, supersunt anni duo solidi aestate inchoante absoluti, & init tertius annus Olympiadis 70. nondum exactae. At annus a Censorino indicatus fuit tertius, inchoans in Olympiadis quadriennio, post secundum eodem in Solstitio completum: nam a Censorino dicitur 1014. ex diebus aestivis, hoc est annus tertius inchoatus Olympiadis 254. tum labentis: necesse igitur est, annum 45. ante Aeram CHRISTI, ab illo dissitum solidis annis 282, complere Olympiadem 183, & inchoare 184. adeoque Ludos Olympicos ipsa aestate celebratos affirmare necesse est, nempe anno 45. ante Aeram CHRISTI Communem. Revera autem Ludos Olympicos in eam tempestatem incidisse, testis est Cicero *Ep.* 4. *lib.* 16. ad Atticum, quae incipit VIII. Idus Sext. Ait enim, se Leucopetra profectum ea die, ut inde in Graeciam transmitteret, ab Austro repulsum in Italiam, gavisum fuisse; quod eam vituperationem, inquit, effugisset.

Manifestum igitur est ex Epistola Tullii, quae scripta fuit anno Julianae caedis, annum eundem 45. ante Aeram CHRISTI Vulgarem fuisse Olympiadis desinentis terminum, a Consulatu *Ulpii* & *Pontiani* annis solidis 282.

Neque aliter colligentur anni ex Diodoro Siculo, ubi *Julii Caesaris* gesta in Gallia connectit cum anno primo Olympiadis 180. Primus *Caesaris* Consulatus praecessit secundum annis XI, a processu scilicet primo, ad alterum processum Consularem putandis. Decennium enim solidum transigi a Coss. leges jubebant absque eo Magistratu, postquam semel perfuncti essent. At secundus *Caesaris* Consulatus inibat, ut antea vidimus, quinquennio Civili seu quinque annis Julianis, & mensibus tribus ante Kalendas Januarias, aperientes primum Julianum: totis igitur sexdecim annis distabat initium aestivae tempestatis Consulatu *Caesaris* ac *Bibuli* ad semestre circiter, quando Olympiadis 180. annus primus in Graecia inibat: distabat inquam ab aestivis mensibus, XVI. annis, is, qui trimestri spatio post caedem *Caesaris* Olympia illa ferebat 184, ad quae Cicero contendisse credebatur, dum ex Italia solvens Austro repelleretur.

Accedit tertius Olympiadum commensus ex Dionysio Halicarnasseo, qui sub initium Historiae in proemio affirmat, finem bellis Civilibus impositum ab *Augusto* circa mediam Olympiadem centesimam octuagesimam septimam. Finem bellorum Civilium attulit *Augusti* victoria de *M. Antonio*, relata Alexandriae ad Hippodromum, Kal. Sextilis, ut scribit Orosius: & Aegyptus eodem mense in potestatem Populi Romani redacta, uti aperte legitur in Senatus Consulto, apud Macrobium praeservato *lib. primo, capite* 12. cum Imperator *Caesar Augustus* mense Sextili *&c.* primum Consulatum iniret *&c.* & Aegyptus hoc mense in potestatem Populi Romani redacta sit, finisque hoc mense bellis Civilibus impositus sit, atque ob has causas hic Mensis huic Imperio felicissimus sit, placere Senatui, ut mensis Augustus appelletur. Idem Plebiscitum factum eam ob rem, *Sex. Pacurio* Tribuno Plebis rogante. Finis itaque bellorum Civilium habetur mensis Sextilis, *Augusto IIII. Consule*, Collega *M. Licinio Crasso*; quo tempore Aegyptus in potestatem Populi Romani redacta legitur apud Dionem *lib.* 51.

pag. 457. & alios Historicos. Suetonius *cap*. 8. *in vita Augusti* recenset duodecim fere annos Triumviratus ab eodem Magistratu indicto ad necem *Antonii*, sive ad finem bellis Civilibus impositum mense Augusti.

Desunt quatuor non integri menses huic summae. Siquidem Triumviratum *Octavianus* inierat cum Collegis ante diem v. Kal. Decembris, post interfectos ejus anni Coss. *Hirtium* & *Pansam*: si huic summae addideris sesquiannum, qui intercedit inter initium aestatis, qua Olympia celebrantur, post mortem *Caesaris*, & conspirationem Triumvirorum; palam fiet, eo mense Sextili, quo Aegyptus in Provinciam ab Augusto redigebatur, inchoatum jam fuisse annum alterum Olympiadis quartae labentis post mortem *Caesaris*, adeoque Halicarnasseum vere tradidisse finem impositum ab *Augusto* bellis Civilibus circa mediam Olympiadem 187. praesertim cum Kalendis Januariis proximis ab *Augusti* victoria Senatus universa ejus Acta juramento confirmaverit, & Jani portas claudi statuerit, tanquam nullum superesset bellum; qua re nihil jucundius accidit *Octaviano*, uti apud Dionem legimus loco indicato.

Unum esse monendos judico, qui Olympiadum Graecarum numeris in Chronologicis quaestionibus uti decernunt, esse scilicet magis fidendum numeris Olympiadicis usque ad *Claudium* Principem, quam iis, qui sub *Nerone*, & posterioribus Imperatoribus recensentur. Nam *Claudio* imperante alia Olympia sunt instituta apud Antiochenos, permissu Principis redempta a Pisaeis anno Aerae Antiochenae XCII. uti diserte tradit Jo. Malala *lib. X. pag.* 320; quae cum celebrarentur ex Novilunio mensis Octobris, juxta eundem Historicum, ut scilicet aptarentur anno Macedonico Solari, eodem mense recurrenti apud Antiochenos, & rursus innovarentur sub *Commodo*, restitutis antea Olympicis Ludis apud Athenienses per *Hadrianum*; nonnihil erroris inducere potuerunt in supputatione & comparatione utriusque generis Olympiadum; praesertim cum apud Orientales Populos Antiochenae Urbis dignitas, ejusque Ludorum celebritas esset potior, quam illudii Elidensis; imo ex verbis Malalae colligitur, intermissos aliquando fuisse Ludos, donec ex edicto *Claudii* redempto eorundem edendorum Jure restituerentur. Imperante, inquit, *Claudio*, Primores, & Cives, seu Populus Antiochenus ad Imperatorem referebant, ab eo petentes, divino ut ejus edicto facultatem sibi haberent Olympia a Pisaeis redimendi, & annuis illis redditibus, Urbi suae a Sosilio quodam Cive & Senatore Antiocheno olim legatis. Facultatem itaque Olympia redimendi concessit eis *Claudius* Imperator anno Aerae Antiochenae XCII. qui est Aerae CHRISTI 43, & paucis interpositis addit Malala:, & primitus quidem ludos hosce Gymnasiarchae rite celebrabant, deinde vero Lucellum captantes celebrationem hanc penitus omittebant, donec tandem divino Imperatoris edicto, primoribus Urbis postulantibus, ad id coacti, Olympia a Pisaeis redimebant. Tum vero Cives universos monebant, se solemnia Olympia, quae ante fuerant, illis exhibere paratos esse; quibus eos se accingere hortabantur. Annuentibus itaque Urbis Primoribus, cum Sacerdotibus, omnique Populo, Ludi illi Scenici, Athletici, Thymelici, Transici, Equestriaque certamina sicut olim per XXX. dies celebrata sunt, facto initio a Novilunio mensis Octobris singulis lustris recurrentibus. „

Huic narrationi Malalae suffragium accedit gravissimum ex Solino: vidimus enim Solinum usum fuisse Olympia-

piade aetatis *Claudii*, quando numerum inire voluit anni Urbis Natalis. Solinum *Vespasiano*, cujus meminit, vel aequalem, vel recentiorem fuisse Vossius observat, cum pluribus doctis Viris ab eo indicatis quorum judicio ad secundum, vel tertium, vel etiam quartum saeculum CHRISTI refertur. Nulla autem causa videtur subesse hujus computationis ab Olympiade aetatis Claudianae, potius quam a proximiori repetita per Solinum ex actis publicis, nisi ea, quam discimus ex Malala, quod scilicet Jus Olympici certaminis ex *Claudii* edicto translatum ad Antiochenos, & ludorum editio dilata ad Octobrem, & interpolata ex avaritia Magistratuum, nonnihil varietatis inferre potuerit in reliquas Olympiades, quae *Claudii* Imperio sunt posteriores.

Pleraque certe dissidia, quae torquent Chronologos in Olympiadum commensu cum reliquis Epochis, ut fuse pertractantur a Petavio *lib. 9. de Doct. temp. cap.* 40, & 15. consequentibus, hine orta mihi videntur, & nondum composita, quod fidant numeris Olympiorum post *Claudii* Principis aetatem, perinde ac praecedentibus; nec eos turbatos intelligant per Antiochenas Olympiades tunc inductas, & postmodum intermissas, ac denuo restitutas. Accessit ad Elidensium Olympiadum rationes commiscendas eorundem certaminum restitutio per *Hadrianum* Athenis celebrata, unde nomen Olympii eidem tribuitur in Numismatibus & Inscriptionibus, uti Scaliger observavit, *De Emendat. Temp. lib. V. pag. mihi* 480, ubi etiam culpat Eusebium, sive ejus librarium, quod annum primum Olympiadis CCXXVI. scripserit loco secundi. En igitur manifestum dissidium in ipsa restitutione Olympici Ludi Graecorum per *Hadrianum*. Nova immutatio reperitur in Olympicis per Antiochenses aetate *Commodi*, quam recenset Malala *lib. XII. pag.* 372. & 375. Anno Aerae Antiochenae CCLX. ubi non autumnali tempestate, uti olim sub *Claudio* Principe, *sed mensibus Panemo sive Julio, & Loo sive Augusto, per dies XLV. Certamina peragi voluit ex recentiori consuetudine in Jovis Olympici honorem, Ludos Olympicos indixit, IV. quoque anno per XLV. dies continuos rite celebrandos in Festis Anathematum*, sive sacrificiorum, quae ex consuetudine peragi solebant Panemo sive Julio, & Loo sive Augusto mensibus: cujus beneficii ergo statuam aeream *Commodo* constitutam ab Antiochensibus affirmat *pag.* 375. Anno autem, inquit, Aerae Antiochenae CCLX. divino Imperatoris ex edicto, ut superius dictum, ludi Olympici Antiochiae, in Xysto a *Commodo* extructo, primum celebrati sunt; Ludos vero hosce Olympicos Antiochenses a Pisaeis pretio dato ex pacto, non sperato habuerunt sibi per XC. Olympiades celebrandos, hoc est in annos CCCLX. Tot itaque mutationibus obnoxiae eum sint Olympiades post *Claudium*, minus certis earundem numeris ab illa aetate fidendum non esse jure contendimus.

Auctoritatibus proxime recensitis, ostendimus commensum Olympiadum cum annis Urbis Conditae, ad comprobanda intervalla temporum per nos collecta & definita, tum ex numeratione Civili Romanorum petita & Graecorum, tum ex Observatis caelestibus per annos quinquaginta ante Aeram CHRISTI Communem. Cum autem in promptu sint testimonia non dissimilia, quibus demonstratur commensus Consulatuum, aliorumque characterum Romanae Chronologiae, cum Olympiadum serie proximis saeculis continenter producta, opportunum duximus eadem heic proferre usque ad annum Urbis millesimum.

Saeculo igitur primo Aerae Christianae occurrit Collegium *C. Pompeji Galli*

li & *Q. Veranii*, qui anno Urbis Conditae octingentesimo primo fuerunt Consules. Consulatu eorum Olympias septima & ducentesima in Actis publicis adnotata est. Haec scribit Solinus *in Polbiſtore cap.* 2. Biennium praecedens aperuerant Kal. Januarias *Claudius Aug. IIII.* & *L. Vitellius III. Coss.* signati in antiqua Inscriptione apud Sponium *pag.* 303, & memorati a Censorino *cap.* 17, necnon a Suetonio *cap.* 2. *in Vitellio*; qui etiam addit, assentationis Vitellianae vocem eam fuisse auditam, SAEPE FACIAS, cum Saeculares Ludos edenti *Claudio* gratularetur: eo enim Consulatu sextos Ludos Saeculares edidisse *Claudium* Censorinus affirmat; cum scilicet *Palilia* ejus anni inchoarent annum DCCC Urbis Conditae (juxta Civilem computationem) complendum anno proximo, *A. Vitellio* & *L. Vipsanio Poblicola Coss.* quos proxime excipiunt apud Tacitum, Frontinum, Solinum, Cassiodorum, Marianum Scotum, Pighium, Petavium, Mediobarbum, Pagium, Tillemontium, & Fastos Anonymi, atque aliorum *Q. Veranius* & *C. Pompejus Longinus Gallus*; adeoque in eorum processu Consulari, a Kal. Jan. usque ad *Palilia* annus Urbis DCCCI. recte a Solino redditus numerabatur. Cum vero Consulatum *Veranii* & *Galli* componant Chronologi citra dissidium cum anno Aerae CHRISTI Vulgaris 49, qui eisdem Consulibus notatam refert in Actis publicis Olympiadem septimam ac ducentesimam, hoc est, uti exponunt, annos DCCCXXIIII. solidarum CCVI Olympiadum absolutarum, & praeterea annum primum septimae, sive annum Olympiadicum DCCCXXV, perinde ac Urbis Conditae DCCCI. (utrumque scilicet numerum referendo ad Kal. Januarias in processu Consulari *Galli* & *Veranii*); dicendum est sibi constare commensum ab anno emortuali *Caesaris*, ad hos Consules.

Illum cum jungamus anno ante Aeram CHRISTI 45. quo Olympias 184. inibat diebus aestivis, hunc autem cum alligemus Aerae ejusdem anno 49. labenti; tempus interceptum ab aestate post mortem *Caesaris*, ad aestatem anni Aerae Christianae Vulgaris 48, proxime praecedentis processum Consulum *Veranii* & *Galli*, est annorum vertentium 92, qui dant Olympiades solidas XXIII. Quare, si Cicero putabatur ad Olympia proficisci mense quarto post caedem Julianam, etiam Kalendae Januarii, *Veranio* & *Gallo Coss*, signabantur Olympiadis ducentesimae & septimae anno primo, cujus inciderant agones & initium in aestatem proxime praecedentem: neque enim potest Olympiadis initium differri ad aestatem hujusmet Consulatus *Veranii* & *Galli*, Aerae Christianae 49.

Nam, si ea ratio haberetur annorum Olympicorum, non posset concedi Josepho Flavio cladem Hierosolymorum a *Sosio* & *Herode* illatam *Coss. Agrippa* & *Gallo* incidisse in Olympiadem CLXXXV. mense tertio, (cum Hierosolymis solemne fiebat jejunium eadem die, qua ante annos 27. Urbs capta fuerat a *Pompejo*, CLXXIX. Olymp. *C. Antonio M. Tullio Cicerone Coss*), eumque annum obsidionis Sosii per aestatem fuisse sabbaticum: si enim Consulatus *Caninii* & *Galli* differetur, ut communis ratio Fastorum differt, ad annum ante Aeram CHRISTI Vulgarem 37, Olympias CLXXXV. absoluta jam fuisset aestate ineunte, cum coeperit anno ante Aeram CHRISTI 45 (hoc est octennio solido ante eam aestatem) Olympias 184, anno *Caesaris* emortuali.

At si Consulatus *Agrippae* & *Galli* retrahatur, ut nostra ex sententia fit, ad annum ante Aeram CHRISTI 38, cum septennio tantum distet a 45, bene componitur Urbis expugnatio solemni Jejuniorum die, hoc est circa 16. Julii *Coss.*

Ca-

Agrippa & *Gallo*, cum anno postremo Olympiadis 185, qui tunc fluebat, & complendus erat ineunte aestate anni proxime subsequuti.

Praeterea, si Olympiadum initia differrentur ad annos 37. ante Aeram Christianam, & 49. ejusdem Aerae, perperam numerasset Censorinus, scribens, *Ulpio* & *Pontiano Coss. Palilia* ejusdem anni (quae omnes habent in Aera CHRISTI 238) inchoasse annum Urbis Conditae 991. Siquidem differentia inter *Palilia* anni 49, & *Palilia* 238. est annorum 189. solidorum; differentia vero, quae intercedit inter annum Urbis Conditae 801. ineuntem, & 991. pariter ineutem, est annorum solidorum 190. Atqui necessarium vidimus affirmari ex celebratione Ludorum Saecularium *Claudii* 800 anno Urbis Conditae ineunte in *Palilibus*, proximos *Coss. Vitellium* & *Poblicolam* ex *Palilibus* numerasse annum 801. ineuntem ab Urbe Condita, (qui Consules pertinent ad annum Aerae Christianae 48;) necesse igitur est affirmare hinc procedendo per annos solidos 190. ad annum Aerae CHRISTI 238, ipsis *Palilibus* annum Urbis Conditae 991. numerari; qui tantum 990. incipiens haberetur, si insset annus 801. in *Palilibus* Aerae Vulgaris 49; cum inde *Palilia* anni 238, distent annis solidis solummodo 189.

Calculus iste demonstrat evidenter, esse per annum solidum promovendam in anteriora, sive ab Aera CHRISTI Communi removendam *Caesaris* caedem, quam Fasti Vulgares ferunt: alligaretur enim ab hodiernis Chronologis anno ante Epocham CHRISTI 44, quem recte putant Julianum secundum; at non recte statuunt *Caesaris* emortualem. Contendimus autem eam caedem alligandam anno 45. una cum anno primo Juliano. Demonstratur vero necessitas istius elongationis ex eo, quod, mortuo *Caesare*, aestas ejusdem anni Juliani retulerit statum tempus Olympiorum, eosdemque Ludos instauraverit aestas anni Aerae Vulgaris 48, praecedens Consulatum *Veranii* & *Galli*, ab omnibus alligatum Aerae Vulgaris CHRISTI anno 49; quorum processus Consularis propterea notabatur Olympiade septima & ducentesima, cum esset inita aestate praecedenti, nempe anno Aerae CHRISTI 48. distare debent hi duo termini, nempe aestas anni ante Aeram CHRISTI 45, atque aestas anni in Aera CHRISTI 48. per solidas Olympiades, seu Quadriennia. Si numeres aestiva tempora ex anno 44. ante Aeram CHRISTI, erunt ad ipsius initium anni solidi 43. & menses 6. & post Aerae Christianae initium anni solidi 47. & menses 6. Quae summa est annorum 91. solidorum. Sin autem numeres, juxta superius constituta, ex anno 45. ante Aeram CHRISTI Vulgarem, erunt, inde ad initium Aerae, anni solidi 44. & m. 6. ac post Aerae initium, anni solidi 47. & m. 6. Summa vero annorum, solidi 92.

Quae cum resolvatur in quadriennia integra, refert Ludorum Olympicorum tempus legitimum, quod prior summa non referebat. Scio, quid opposituri sint huic ratiocinio, quicumque differunt Olympiadem a Solino memoratam ad annum Aerae CHRISTI Communis 49; traditum scilicet dicent ab illo Auctore, commissos Ludos Olympicos, & signatam Olympiadem 207. ineuntem, dum *Veranius* & *Gallus* sexto jam mense Consulatu persungerentur; non autem initum ab iis Consulatum, dum annus primus Olympiadis, aestate praecedente inchoatus, numeraretur. Verum Solini locum in *Polyhistore* ita intelligi non posse demonstro.

Verba Solini sunt: *Huic argumento id accedit, quod cum* C. Pompejus Gallus *&* Q. Veranius *anno Urbis Conditae octingentesimo primo fuerunt Consules, Consulatu eorum Olympias*

LIBER CHRONOLOGICUS.

pias septima & ducentesima Actis publicis adnotata est. Quater ergo multiplicatis, sex & ducentis Olympiadibus, erunt anni DCCCXXIIII; quibus de septima Olympiade annectendus est primus annus, ut in solidum colligantur DCCCXXV. anni. Ex qua summa, detractis viginti annis, & quatuor Olympiadum retro sex, manifeste anni DCCC. & I. reliqui fient. Quapropter, cum octingentesimo primo anno Urbis Conditae CCVII. Olympias computetur, par est, Romam septimae Olympiadis anno primo credi conditam. Posterior haec periodus Solini, omnem tollit dubitationem. Computari asseverat Olympiadem CCVII. anno Urbis Conditae octingentesimo primo. Nondum igitur absolutus erat annus 801 Urbis Conditae, quando Olympiadis 207. initium Ludis Elidensibus celebrabatur. Atqui, *Veranio* & *Gallo Coss*, annus erat 801 Urbis Conditae, quando absolvebatur die 20. Aprilis, & inibat annus 802: non potest itaque, juxta Solinum, incidere annus primus Olympiadis 207. in Urbis annum 801. & *Coss. Veranium* & *Gallum*, nisi initium Olympiadis constituatur aestate praecedente hunc ipsum Consulatum. Quod autem *Veranio* & *Gallo Coss.* annus Urbis 801. conprobetur integer in *Palilibus*, & ineat 802, manifeste demostratur. Nemo ambigit, Ludos Saeculares sextos, a *Claudio* editos ipso *Claudio IIII.* & *Vitellio III. Coss*, (ex iis quae tradunt Suetonius in *Vitellio* cap. 2, Censorinus cap. 5, & ante hunc Plinius, qui iisdem interfuit, lib. 7. cap. 48, & Tacitus Annalium XI), cum annus Urbis octingentesimus ex ejusdem Consulatus *Palilibus* inchoaret. Nemo etiam ambigit, post eum Consulatum *Claudii Augusti IIII*, & *Vitellii III*, in Taciti libris, ab undecimo, ad decimum sextum, undeviginti Collegia Consulum continua serie ita numerari. Collegium itaque proximum *A. Vitellii* & *Q. Vipsanii Poblicolae* in *Palilibus* complebat annum Urbis Conditae 800, & aperiebat 801. Consules autem proximi *Veranius* & *Gallus*, alteris *Palilibus* post *Claudii* Saeculares Ludos, completo anno 801. Urbis Conditae, inchoarunt 802. Non igitur potuit, juxta ipsius Solini verba, *Veranio* & *Gallo Coss.* anno Urbis 801 centesima & septima Olympias computari, ejusque annus primus; nisi ante *Palilia* eorundem Consulum, quibus annus primus 802. inibat, Olympius agon fuerit celebratus, nempe aestate proxime superiori, labente anno Aerae CHRISTI Vulgaris 48. quo complebatur Olympias XXIII. a morte *Caesaris*.

Ut vero semel compertum est, removendam esse ab aetate nostra per annum solidum in anteriora *Caesaris* necem, atque adeo Consulatum ejus Quintum, & subsecutos Coss. usque ad initium *Claudii*; apparet illico, sibi constare numerum anni, & Olympiadis indicatae a *Phlegonte Hadriani* Liberto, Olympiadum earundem egregio computatore: cujus verba, inquit Petavius *de Doctr. temp. lib. XII. cap. 21. & libro XIIII.* primum Africanus, tum Eusebius ex eo descripsit in Chronico; quae ita vertit S. Hieronymus: „ Quarto autem anno CCII. Olympiadis, magna, & excellens inter omnes, „ quae ante eam acciderant, defectio „ Solis facta. Dies, hora sexta, ita in „ tenebrosam noctem versus, ut Stellae in Caelo visae sint. Hanc esse „ illam ipsam, quae sub CHRISTI mortem accidit, Patres omnes antiqui, „ velut uno ore pronunciarunt. „ Hactenus Petavius: qui subinde miratur, quod iidem Patres, & Christiani Scriptores veteres, qui defectionem Solis, CHRISTO patiente conspectam a Phlegonte, atque Thallo Chronologis, memoriae proditam asseverant, CHRI-

STUM

STUM DOMINUM anno secundo, vel tertio Olympiadis CCII. passum sentiant. Sic Africanus lib. V. apud Eusebium *lib.* 8. *de Demonstrat.*, & apud Hieronymum in *cap. IX.* Danielis. Quin & Eusebius ipse in Chronico, ubi Phlegontis verba producit, Passionem ejusdem non anno quarto Olympiadis affixit, sed tertio, cui & annum *Tiberii* XVIII. appofuit. Haec omnia Petavius ut componat, complura menda in Codices irrepsisse asseverat, in Eusebium scilicet, ac in Phlegontem, apud quem legendum esse opinatur anno secundo, non autem quarto; addens, in notulis marginalibus ita legi apud Philoponum *lib. II. de Cosmop. cap. XXI.* At Philoponi textus *pag.* 89. non ita legit, ut asseritur. Nostrae autem rationes non modo servant hanc lectionem anni quarti in exemplaribus Eusebii, Phlegontis, & Philoponi; verum etiam communis sententiae veterum Patrum vestigia legunt, atque eorundem veracitatis insimul, & constantiae exhibent documenta. Utrumque ostendam breviffime. Primo, consensum lectionis vulgatae, cum serie Olympiadum minime controversa: deinde harmoniam, & veritatis studium in communi sententia Priscorum Patrum. Nostra enim interest, ea praecipue confectari in hoc Chronologico Libro, quae referuntur ad CHRISTI DOMINI gesta suis temporibus assignanda; cum illius gratia, condita fuisse noscamus Saecula, quae praecesserunt; tum condenda, quae consequentur; tum etiam eo referendas, quae, Prophetis, & Historiae ducibus, tanquam Regi Saeculorum immortali, ab Ecclesia dicantur, de Tempore meditationes.

Teneamus igitur, Consulatus, qui *Claudium* Principem antevertunt, esse per annum integrum ab aetate nostra removendos. Constabit, duos *Geminos Consules* alligandos esse Aerae Vulgaris anno 28. Eos ita alligavit Occidentalium Chonologorum inter vetustos facile princeps Victorius Aquitanus, quem jure mihi propositum ad sequendum ita demonstro. Statuo primum, anno 28. Aerae Vulgaris, ineunte Vere, mense scilicet Paschali, Olympiadis annum quartum nondum fuisse completum, sed perstitisse usque ad Solstitium aestivum ejusdem anni. Ostendimus enim supra, Idibus Martii, quibus *Caesar* occisus fuit, postremum trimestre spatium superfuisse Olympiadis 183; eoque trimestri completo, initium haberi Olympiadis 184. Demonstratum pariter fuit, ab eodem Solstitio aestivo, ad initium Aerae CHRISTI Vulgaris, consequi annos 44. solidos, & menses sex.

His adde 27. annos completos in Aera Communi, & semestre primum anni 28. labentis, duobus *Geminis Consulibus*: summa erit annorum 72, nempe Olympiadum solidarum XVIII. Mendum igitur nullum irrepsit in numerum anni quarti, sed in numerum Olympiadum; ita ut, loco CCI, Librarii Latini scripserint, adjecta unitate, CCII. sive etiam Graeci σγ. loco σβ. pinxerint. Fortassis etiam emendationis antiquae vitium fuit: expono. Connectitur apud Eusebium in Chronico annus ille Olympiadis (juxta ipsum tertius), cum anno *Tiberii* XVIII: qui vero annus fuit Romae XVIII. Imperantis *Tiberii*, trienio subsequebatur XVIII Imperii Proconsularis ejusdem in Syria; atque adeo Eusebius facile suspicatus est, esse vitium in numero anni, & Olympiadis, juxta codicem Phlegontis, aut Africani ex Syrorum memoria recte composito cum ejusdem Imperio Proconsulari in Syria, & in Provinciis; quod ille incaute referebat ad annos Imperii, post obitum *Augusti* a *Tiberio* administrati etiam in Urbe.

Hac certe animadversione, omnium fer-

LIBER CHRONOLOGICUS.

ferme Eruditorum consensu & plausu excepta, conciliavit Chronologiae dissidium Emus Norisius in Cenotaphiis Pisanis pag. 304. Reponendum autem numerum Olympiadis CCI, ubi, perperam addita unitate, scribebatur CCII, clamat synchronus testis ejusdem Olympiadis Vellejus: *Olympiorum*, inquit, *initium, habuit Auctorem Iphitum Elium. Is eos Ludos, mercatumque instituit ante annos, quam tu M. Vinici Consulatum inires*, DCCCIV. *Marcus Vinicius* (ad quem scribit Vellejus), una cum *L. Cassio Longino* annum aperuit Consul Ordinarius, cum eo Magistratu defungerentur duo *Gemini*, eorumque Suffecti ex Kal. Julii *Plautius* & *Asprenas*. In hos propterea *Consules Geminos* annus quartus Olympiadis CCI. inciderat, & complebatur eadem aestate, qua sufficiebantur *Plautius* & *Asprenas*, ineunte Olympiade CCII; qui annus, Imperii *Tiberii* & *Augusti* communis extra Urbem, erat XVIII; sed imperantis *Tiberii* in Urbe, erat XV. Hac vero duplici Epocha Imperii *Tiberiani* non distincta, nec observata ab Eusebio, sed potiori assumpta, nempe inperantis solius *Tiberii*, vere affirmabatur, Olympiadis CCII tertium annum alligari XVIII Imperii *Tiberiani*: quemadmodum, observata & assumpta Epocha prioris & communis Imperii cum *Augusto* extra Urbem, recte dicitur cum Phlegonte, & cum Africano, in ejus annum XVIII, eosque *Coss. Geminos* incidere quartum annum Olympiadis CCI; prout etiam componebat cum iisdem Coss. synchronus Scriptor Vellejus, sub quibus annos XVI. Imperii post mortem *Augusti* inchoatos numerat eodem loco; & exactos DCCCIV, antequam Consulatum iniret *Vinicius*. Sive igitur Librariorum vitio annus quartus, ab Africano, & Phlegonte scriptus, ex Olympiade CCI, transpositus sit in CCII; sive ab ipso Eusebio ad hanc promotus fuerit, ex collatione & permutatione duplicis Epochae *Tiberianae*; certum est, quartum Olympiadis annum, Graece, ac Latine lectum a Patribus apud illos Auctores; & quartum Olympiadis annum, duobus *Geminis* verno tempore non convenisse, nisi retrahantur per annum solidum versus initium Aerae Christianae, nempe assignatum anno Vulgaris Aerae 28, uti nos ostendisse videmur in superioribus. Quare consensus lectionis vulgatae anni quarti Olympiadis, nullam admittit dubitationem, quin ea retinenda sit, & adamussim conveniat cum serie Iphitea, Publicis in Agonibus observata. Id vero adhuc evidentius cognoscitur ex illis verbis, quae tanquam genuina Phlegontis, recitat Africanus.

Narrat Phlegon, imperante *Tiberio Caesare*, Solis Eclipsim Plenilunio contigisse. Haec extant in Chronographia Georgii Syncelli: cui non valde dissimilem locum ex Philopono subjicit Cl. Huetius *Demon. Evang. pag. 26*. Conferatur modo Eclipsis a Phlegonte tributa anno quarto Olympiadis, & Plenilunio, cum unanimi consensu Scriptorum Veterum Christianorum Secundi, ac Tertii Saeculi, consignantium CHRISTI DOMINI Passionem VIII. Kal. Aprilis, duobus *Geminis Consulibus*, & ad eandem pertinere docentium admirabilem Eclipsim, a Phlegonte memoratam. Perspicuum erit universos characteres ita descriptos inveniri anno 28. Aerae CHRISTI Vulgaris; ad quem non modo nos retrahimus *Consulatum Geminorum*, sed etiam Victorius Aquitanus, ante annos circiter MCC. calculis Mathematicis ita exercitus, ut ab Hilaro tum Archidiacono S. Sedis Apostolicae, deinde Summo Pontifice, ad Methodum Paschalis computi statuendam adhibitus, Canonem illum induxerit, in Aurelianensi Conc. IV. anno 541.

Occi-

Occidentali Ecclesiae prae ceteris approbatum: hic inquam talis tantusque vir, a duobus *Geminis Consulibus* Cycli sui principium auspicatur, eosque refert ad annum Aerae CHRISTI Vulgaris 28. quo ibidem statuit Pascha, a CHRISTO DOMINO resurgente nobis feliciter consignatum die *Dominico*, V. KALENDAS APRILIS, cum Pascha typicum celebrasset, & Passionem inchoasset die VIII. Kal. Aprilis, ipsa Luna XIV. Civili, post Novilunium medium, commissum Hierosolymis hora 3. post meridiem diei 14. Martii Civilis Romanorum, seu post Novilunium verum, nocte interposita inter 13. & 14: cujus etiam Plenilunii damus supputationem ex tabulis Prutenicis, ad meridianum Parisiense aequatis a Petavio in suis tabulis ad mediam noctem, unde Kalendae Januarii incipiunt.

Anni Aerae CHRISTI ineuntes.	Motus Solis ab Aequinoctio.	Anomalia Solis.	Motus longitudinis Lunae a Sole.	Anomalia Lunae.	Motus Latitudinis Lunae.
I.	9. 8.25.59.	7. 0. 8.25.	7. 0.44.40.	6.28. 2.57.	7.10.35. 1.
Anni 27.	11.29.27.50.	11.29. 0.13.	11. 2.57.44.	10.13.48. 2.	4.14.37.14.
Mart. Biss.	1.29. 8.20.	1.29. 8.10.	0.11.26.41.	2. 3.57.56.	2.13.45.40.
dies 27.	26.36.45.	26.36.45.	10.29. 9. 1.	11.22.45.16.	11.27.11.33.
horae 3.	7.24.	7. 4.	1.31.26.	1.37.59.	1.39.14.
.	0. 4.46.18.	9.25. 0.57.	5.15.49.32.	7.10. 8.10.	.
		prost. subtr.		prost. add.	
	59. 8.	0. 1.49.34.	12.11.27.	3.16.57.	
Dies I.	0. 5.45.26.	9.27. 0. 5.		13. 3.54.	13. 13. 56.
	1.47.35.	prost. subtr.	5.28. 0.59.	7.23.12. 4.	
			4. 2.42.	prost. add.	
	0. 3.57.51.		6. 2. 3.39.		

Haec igitur omnia docent, *Passionem Dominicam* fuisse inchoatam Feria V, postquam Sacramenta sui Corporis & Sanguinis patefecit, (ut cum Victorio loquar) ipsa Luna XIV. Civili adhuc vigente: deinde Sexta Feria, idest VII. Kalendas Aprilis, Crucifixus est, & sepultus, ac tertia die, hoc est V. Kalendas Aprilis, die Dominica resurrexit a mortuis.

Jure igitur laudamus constantiam Patrum in tradendis characteribus temporis *Passionis Dominicae*; licet ex luxata externorum Scriptorum Chronologia pugnare invicem videantur. Laudandi vero cum primis Tertullianus *adversus Judaeos cap.* 8, Hippolytus Episcopus & Martyr in suo Canone Paschali marmoreo Romae asservato, aliique Patres Latini, & Graeci, Augustinus scilicet, ac Hieronymus, Chrysostomus, Cyrillus, Lactantius, Orosius, Prosper Aquitanus, recensiti tum a Laurentio de la Bare in Tertulliani locum jam indicatum, tum a Francisco Maria Florentinio in Vetustum Martyrologium Ecclesiae Occidentalis ad diem 8. Kal. Apr., tum a Baldrio, ac Toinardo in Notis ad aureum Lactantii *Opusculum de mortibus Persecutorum*, ubi etiam Olympiadis CCI. annum quartum legendum esse confir-

LIBER CHRONOLOGICUS.

mat Baldrius in Phlegonte, & Africano; ut a nobis exponetur, cum ad annum Aerae Vulgaris CHRISTI 28. perventum fuerit, & ad eos *Consules Geminos*, quos eidem respondere dicimus cum Victorio Aquitano.

CAPUT OCTAVUM.

Comprobantur intervalla Epochae annorum Julianorum, & Aerae CHRISTI *Vulgaris,* ex Epochis Aegyptiorum, *potissime vero* Alexandrinis.

AD alrerum genus documentorum referri diximus in re Chronologica Civilem numerationem annorum, in publicis Actibus usurpatam a Populis, & Civitatibus insignioribus. Postquam igitur in praecedentibus exposuimus commensum Epochae Julianae, & Christianae, ex Romanorum Fastorum numeris ab Urbe Condita, necnon ex cnmputatione totius Graeciae in Ludis Olympicis; consulenda jam sunt *Aegyptia monumenta*, potissime autem *Alexandrina*, si quae supersunt, eorundem intervallorum indicia, ad uberiorem fidem Chronologici systematis adstruendam.

Occurrunt autem omnium solidissimae Demonstrationes a Ptolemaeo recensitae, una cum observatis caelestium Corporum motibus altero praesertim Saeculo Aerae Christianae; quas heic diligentius perpendere non erit inopportunum, cum a nonnullis etiam celeberrimis Chronologis non satis exacte colligantur.

Duo, prae ceteris Aequinoctiis Autumnalibus, a se diligentissime observata describit Ptolemaeus, Almagesti *lib.* 3. *cap.* 8., Alexandriae anno 17. *Hadriani*, mense Athir secundum Aegyptios, die 7, post meridiem, duabus proxime horis aequalibus. Eandem vero observationem comparat cum Epochis Nabonassari, & Alexandri Macedonis, & cum Imperio *Augusti*: *a primo anno*, inquit, *primaque die, in Thoth Aegyptio mense, & meridie, (dies enim a meridie incipere volumus) ad 17. Hadriani annum, septimo die Athir, duabus post meridiem horis aequalibus, anni sunt 161, dies 66, & horae 2. aequales: quare a primo Nabonassaris anno, primaque meridie Thoth mensis, secundum Aegyptios, usque ad expositum nobis Aequinoctium autumnale, colligentur anni 879. & dies 66, & aequales horae 2.* Ex comparatione cum Epocha Nabonassari, quae pluribus Eclipsibus definita, concorditer (uti affirmat Petavius *de Doctr. Temporum lib. 9. cap. 57.* & Scaliger *de Emend.*) incipere demonstratur ex die 26. Februarii, Feria IV, Periodi Julianae 3967, hoc est ante Aeram CHRISTI communem 747, constat, annum illum 17. *Hadriani*, a Ptolemaeo indicatum, referri oportere ad Aerae Christianae 133 labentem, diem vero 24. Septembris. Ita enim colligitur summa. Anni 879. Aegyptii, & dies 66. sunt anni Juliani 878. & dies 212. Numerantur anno 747. ante Aeram CHRISTI ex die 26. Febr. ad diem 31

Anni. Dies

Decembris, dies —— 309.
Ex Kal. Jan. anni 746. ad Kal. Jan. Aerae CHRISTI anni —— 746.
Ex Kal. Jan. Aerae CHRISTI inchoantis, ad an. 32. labentem 24. Septembris anni —— 131. 268.

877. 577.
365.

Summa est annorum — 878. 212.

Anno autem CHRISTI 133. labente, contigisse Aequinoctium Autumnale die 24. Septembris Juliani Alexandriae horis tribus post meridiem, demonstratur, etiam ex tabulis emendatissimis motuum Solis, a Clarissimo Viro de la Hire (post experimenta Cl. V. Jo. Domi-

minici Cassini in Gnomone Bononiensi, & Regiae Academiae Parisiis) editis, hac etiam comprobatis in Gnomone Clementino, a Patruo meo Romę constructo.

*Radix motuum Solis ad Meridiem Kal. Jan. Parisiis Aera * CHRISTI inchoante.*

	Sol ab Aequinoctio. S. G. M. S.	Apog. Solis ab Aeq. S. G. M. S.
	9. 8.43.48.	2. 9. 5. 2.
* Anni C.	45.50.	1.42.30.
Anni XX.	9.10.	20.30.
Anni XII.	5.30.	12.18.
Augusti Biss.	7.29.39.44.	40.
Dies XXIII.	22.40.12.	4.
	6. 1.55.14.	2.11.20. 3.
	2.11.20. 3.	
Sol. Anom.	3.20.35.11.	
prost. sub.	1.49.23.	
	6. 0. 6.51.	h.2.47.ant.mer.Par.
Ergo Aeq. contigisset	h.2.47.	ante merid. Parif.
	1.52.	
quae sunt	0.55.	post mer. Alexandr.

Refractio elevabat Solem 44.44. Ergo computata refractione contigit hora 0.11. p. merid. Alexandr. Eadem refractio elevabat stellas poli in distantia a vertice gr. 60. circiter minut. 1.51. Tot autem minutis supposuit Ptolemaeus depressionem aequatorem: quare etiam temporis m. 1.51. ea differentia importabat: quae horae addit. m. 11. dant h. 2. 2. si vero addantur 55. dant h. 2. 46. p. m.

Alterum Aequinoctium Ptolemaeus describit *lib*.3. *cap*. 2. a se observatum exactissime die 9. mensis Athir, hora circiter una post Solis ortum, anno tertio *Antonini*; qui est, inquit, 463. a morte *Alexandri*. Annus est septimus a praecedenti: nam in Canone, apud Petavium *in fine Rationarii* edito, tribuit Ptolemaeus annos 23. *Antonino*, & 21. *Hadriano*. Tabulae Hirianae, & omnium Astronomorum, quae motum anni vertentis statuunt dierum 365. hor. 5. minut. 49. circiter; post annos 7. restituunt Aequinoctium, horis 4. & minutis 43. maturius; nempe anno 140 Aerae CHRISTI labente, referunt Aequinoct. hor. 3.48. ante merid., sive horis 2.12. post ortum Solis. Assumpserat Ptolemaeus elevationem Aequinoctialis, duobus fere minutis minorem vero: quare hac de causa putavit, aequinoctium, horis 4. 12. post Solis ortum verum; cum in elevatione Solis horae unius circiter ab horizonte refractio elevaret radios Solis.

Scribit Ptolemaeus *lib*.4. *cap*.6. observatam fuisse ab eo Lunarem eclipsim *Alexandriae*, & quidem exactissime, anno 17. *Hadriani*, (Payni Mensis secundum Aegyptios die 20, quem 21. sequebatur; cujus medium contigit horae quadrante ante mediam noctem, Sole constituto in Tauri grad. 13.14. proxime), per quam Eclipsim tota Luna obscurata est. *Lib*. autem 3. *cap*.8, ubi describit Aequinoctium Autumnale, a se ibidem observatum eodem anno 17. *Hadriani*, die septimo mensis Athyr, horis 2. aequalibus post meridiem, affirmat, eundem annum, eandemque diem Aequinoctii, distare a prima mensis Thoth anni primi inchoantis Aeram Nabonassari, in meridie, totis annis Aegyptiis 879. & diebus 66, cum horis duabus: quae dant annos Julianos 878, dies 212; & a prima Thoth, annos 161, dies 66. Cum igitur Aera Nabonassari pluribus Eclipsibus demonstrata, inchoanda sit in meridie diei 26. Februarii, Feria IV. anni Periodi Julianae 3967, qui est ante Aeram CHRISTI Communem 747, constat, eam diem Aequinoctii a Ptolemaeo denotatam, esse 24. Septembris anni Periodi Julianae 4845, Aerae autem CHRISTI Communis 132: diem vero Eclipsis Lunae, indicare in anno Periodi Julianae 4846, Aerae CHRISTI 133 diem 6. Maji Fer. III. Omnes Astronomi, & Chronologi, ex tabulis motuum Caelestium, comprobant in eandem diem incidere praefatam Eclipsim. Aequinoctii tamen horam non ita certo definiunt; cum plura desiderentur in antiquorum observatis, ad refractionum praesertim doctrinam, ipsis non satis perspectam

LIBER CHRONOLOGICUS.

ctam, quae nonnihil inferunt diversitatis in ipso Aequinoctii termino definiendo. At Eclipsis Lunae, ad eundem annum Sothicum, sive Aegyptium vagum Nabonassari 880 labentem, eundemque 17 Imperatoris *Hadriani* relata a Ptolemaeo, dubitare minime sinit, quin ipse computet annos 161. Sothicos, & dies 66. a prima Thoth anni prioris *Augusti*, ad diem Aequinoctii memoratam, & annos eosdem 161, cum diebus 289, & horis fere 12, ab eodem initio annorum *Augusti*, ad Eclipsim Lunae jam indicatam; &, cum supersint dies 75, & horae 12. post Eclipsim, ad complendum annum Aegyptium Nabonassaris 880, & *Augusteum* juxta Canonem Ptolemaei 162; necesse est inferre, primam Thoth subsequutam, incidisse in 21. Julii. Censorinus *de die natali cap.* 8. primam Thoth, *Antonino Pio II. & Brutio Praesente Coss.* hoc est anno imperantis ANTONINI PII secundo inchoante, incidisse affirmat in diem XII. ante Kalendas Augusti, quae ipsa est 21. Julii: quare sexennio ante, seu 17. anno *Hadriani*, propter Bissextilem diem anno Juliano insertam, prima Thoth referenda foret ad 22. Julii: sed vitium fortasse fuit Librariorum; cum scriberent in diem XII. Kalendas Augusti, quae scribenda fuerat XI. Kalendas, ex observatis a Ptolemaeo.

Numerantur itaque a prima Thoth primi anni *Augustei* (juxta Ptolemaeum, & Aegyptios) ad 6. Maji Aerae CHRISTI Communis 133. labentis, & 17. *Hadriani*, juxta eundem, anni Aegyptii 161. & dies 289. quae summa dat annos Julianos 161. & dies 249. Ex die 6. Maji anni 133 Aerae Communis, si quis retrocedat per dies 249, incidet in diem 2. Septembris Juliani Aerae CHRISTI 132. Hinc autem ascendendo per annos 161. praecedentes, pervenitur ad eandem diem 2. Septemb. anni 30. labentis ante Aeram CHRISTI Communem: ex qua die arcessere solent Chronologi exordium Aerae *Augusti* Aegyptiacae, a recepta *Alexandria*, & *M. Antonio* atque *Cleopatra* devictis: diversimode tamen colligitur eadem summa ex Canone Regum, Alexandriae imperantium, per eundem Ptolemaeum contexto, edito autem in fine *Rationarii Temporum* a Labbeo, in quo sic legitur:

	Anni Regni,	Anni post obitum Alexandri.	
Cleopatrae	22	294	
Augusti	43	337	
Tiberii	22	359	
Ca'i	4	363	
Claudii	14	377	483
Neronis	14	391	292
Vespasiani	10	401	differentia ——
Titi	3	424	191
Domitiani	15	419	
Nervae	1	420	
Trajani	19	439	
Hadriani	21	460	
Antonini	23	483	
Summa	189		

Si recte consignati essent anni singulorum Principum, idem prodiret numerus in summa annorum unicuique tributorum, & ex differentia anni a morte *Alexandri*, qui numerabatur in obitu *Cleopatrae*, ad annum emortualem *Antonini Pii*. At summa illa est annorum 189. differentia vero ista 191. quae duo collectiones per biennium differunt. Observat P. Petavius *de Doct. Temp. lib. XI. cap.* 24. circa finem, in eo Canone Ptolemaico, Romanorum Principum initia a *Cajo Caligula uno anno deinceps anteverti*. Id autem exponens, subdit: Annus exempli causa *Tiberianae* mortis, ab *Alexandri* obitu statuitur 359. Adde 424. erit annus Nabonassari 783. cujus Thoth iniit Augusti XV, anni Periodi Julianae 4748, CHRISTI 35. Atqui mortuus est *Tiberius*

rius anno Nabonassari 784, cujus Thoth coepit Augusti xiv: itaque Pharmuti v, idest xvii. Kalendas Aprilis *Tiberius* excessit. Idem & in ceteris Imperatoribus observabis.

Hujus differentiae causam refundit Petavius, quod singulorum tempora, neglectis mensibus, per annos solidos numerare instituerit. Verum praestantissimo Viro id concedere minime possum, ut mensium in aliquibus neglectorum differentia biennium debeat colligere, atque eadem antevertere annum a *Cajo Caligula* deinceps. Nostra sententia, quae annum in morte *Caligulae* a Fastis Romanis erasum restituit, omnino respondet in *Augusto*, *Tiberio*, & *Cajo* Epochae sive Canoni annorum post obitum *Alexandri*: qua scilicet Epocha in Museo Alexandrino Astronomi utebantur dietim, uti intelligimus ex iis observationibus, quas Ptolemaeus enumerat frequentes in Almagesto, & refert ad eandem Aeram a morte *Alexandri*. Inserto enim anno, inter *Caligulam*, & *Claudium*, toties a nobis indicato, *Consules*, & *Caesares*, eorumque res gestae ante *Claudium* elongantur per annum solidum ab aetate Ptolemaei; atque adeo, neglectis mensibus, bene respondere possunt intervallis, per biennium differentiae dissitis in Summarum comparatione. Id explico nitidius; cum intelligentia ejus notionis clavus sit, & cardo, in quo vertitur Chronologica differentia, resultans ex rationibus temporum Ptolemaicis, Aegyptiis, ac Romanis. Dubitari non potest, *Antonini Pii* annum emortualem, & Imperii xxiii completum, (paucis adjectis ex xxiv. ab adoptione) quem gessit diebus xii. a vi. Kalendas Martii, ad Nonas ejusdem mensis (uti ostendunt Nummi Tribunic. potest. xxiiii. percussi), pertinere ad annum Aerae CHRISTI Vulgaris 161. labentis. Sunt anni ex initio Aerae CHRISTI Communis completi 160

His adde solidos annos——30 ante Aeram CHRISTI Vulgarem;

Summa erit 190

Dies autem, qui intercedunt, ex Kalendis Januarii anni CHRISTI 161. labentis, ad Nonas Martii, numero 66, additi diebus 120, qui fluxerant a 2. Septembris die, ad 31. Decembris ante Aeram CHRISTI 31, constituunt summam 186. dierum, quae pertinet ad annum 161. labentem, a Ptolemaeo numeratum a morte *Cleopatrae*, ad mortem *Pii*. Nostra autem sententia, quae restituit annum erasum inter *Caligulam*, & *Claudium*, promovet in anteriora, sive a nobis elongat omnia ante *Claudium* gesta per annum solidum; adeoque annus emortualis *Cleopatrae*, & *Augusti* Aera Aegyptiaca quae passim a Chronologis exhibetur die 2. Septembris anni 30. labentis ante aeram CHRISTI Vulgarem, Periodi Julianae 4684, nostra ex emendatione conjicitur in 2. Septembris anni praecedentis, qui dicitur annus 31, labens ante Aeram CHRISTI, & Periodi Julianae 4683. Summa vero Ptolemaica annorum, qui singulis *Augustis* in eo Canone tribuuntur, cum *Octaviano* tribuat annos tantummodo 43, & quidem cumulatos mensibus fere 7, quos detrahit *Tiberio* (quem constat ex Suetonio imperasse solum annis xxii, & diebus praeterea ccix. ut Petavius narrat *lib. XI. cap. VII.*), cum non pertingat ad summam, ceteris ab Auctoribus *Augusto* tributam post devictos *Antonium* & *Cleopatram*, quae fuit annorum 44, juxta Suetonium, a pugna Actiaca (*cap. 8. in Augusto*), juxta alios autem Auctores Alexandrinos, 46, & menses 4. cum uno die (vide *Clement. Alex. 1. Strom. & Petav. lib. X. cap. 66.*); tollitur omnium discrepantia, si distinguantur anni *Augusti* a nece *Anto-*

LIBER CHRONOLOGICUS.

Antonii & *Cleopatrae*, ab annis *Augusti*, a Senatu Populoque Romano post biennium a sua Victoria Aegyptiaca, Orbi Romano Rectoris dati, titulo *Augusti*, ex Senatus Consulto, decreto post eam Orationem, quam ipse habuit de Imperio dimittendo, septimum Consulatum gerens; uti legimus apud Dionem *lib.* 53. *pag.* 497. Devicti fuerunt *Antonius*, & *Cleopatra* apud Hippodromum Alexandrinum ab *Augusto Quartum Consule*, die 2. Septembris.

Continuos Consulatus administravit *Augustus* annis proxime consecutis, usque ad XI; uti demonstrant Fasti marmorei hodie superstites, & a Grutero vulgati *fol.* CCXCVII. Quare biennium Aegyptium interponitur inter Victoriam *Octaviani*, die 2. Septembris relatam de *Antonio*, & *Augusti* nomen *Octaviano* tributum, una cum Imperii Romani suprema potestate: cujus biennii rationes, a Canone Ptolemaico neque in *Cleopatram* refunduntur jam vita functam, neque in *Octavianum Augusti* nomine & amplissimo Imperio in Provincias nondum decoratum. Summae igitur annorum 189 adjecto hoc biennio, colligitur numerus annorum 191, a morte *Cleopatrae*, ad mortem *Antoniui* recte digestus in Canone, juxta Epocham a morte *Alexandri* ab Astronomis usurpatam: & annus Victoriae Aegyptiacae refertur, juxta nostrum computum, ad annum labentem 31 ante Aeram CHRISTI vulgarem. Cui summae, si praeposueris duodecim annos Triumviratus, *Octaviano* tributi ex Historicorum consensu, & biennium praecedens, quo Consul processit *C. Julius Caesar V* (Collega *M. Lepido*), eodem anno interfectus, subsequentibus anno proximo *Vibio* ac *Pausa*, secundi anni Fasces assequutis; pervenies Lector, ad eundem terminum anni 45 ante Aeram CHRISTI Vulgarem, emortualem *C. Julii Caesaris*, quo te perducebant numeri, ex Romanorum computo jam collecti: atque adeo comprobari sensus ex Astronomicis pariter, ac Civilibus documentis Alexandrinorum, Chronologicas rationes, quae a nobis colligebantur, tum ex Fastis Capitolinis, tum ex Graecorum Olympiadibus, & ex Canonibus Aegyptiorum, continuata serie productis a *Nabonassaro*, ad *Antoninos*.

Non igitur culpandus est Canon, quod ex *Cajo Caligula* per annum solidum antevertat Imperia *Caesarum*, uti videbatur Petavio; sed culpandi sunt qui eraserunt post caedem *Caligulae* collegium Consulum Ordinariorum, una cum anno ab iisdem signato. Hoc enim restituto, ita requirentibus Tabulis Latinorum, Graecorum, ac Aegyptiorum, suapte natura antevertunt initia *Caesarum* ex *Caligula*, ac tollitur omnis discrepantia Canonis Ptolemaici, ex Astronomicis rationibus in annis *Alexandri*, & *Nabonassari* perinde colligendi, ac ex rationibus Civilibus Imperii eorum, qui, post devictam *Cleopatram*, Aegyptum moderabantur.

Coronidis loco allegabimus probationes Numismatum in Aegypto percussorum, cum notis numeralibus indicantibus annum Imperii *Caesarum*; ut appareat etiam Aegyptiis ex documentis, iisque synchronis, nec Librariorum inscitiae obnoxiis, superesse genuina testimonia Chronologiae *Augusteae*, quam adhibere unusquisque poterit ad nostrae sententiae confirmationem.

Proferimus in primis nummum, *Augusti* vultu signatum, cum nota M (anni ejusdem quadragesimi) in parte aversa inclusa literae L(LM). Hunc vero annum esse numerandum ab Epocha, quam vocant *Augustorum*, quando scilicet *Augusti* nomen, *Octaviano Cesari* decretum sententia *Munatii Planci* una

cum

cum Imperio summo in Provincias, eundem constituit Romani Orbis Moderatorem, suadet ritus plane similis, servatus in Aegypto cum *Augusti* Successoribus; quorum Imperii annos eadem nota λυκάβαντος L hoc est anni (ut scite interpretati sunt cum Macrobio, Emus Card. Norisius *in Epochis Syromaced. dissert.4. cap.I*, & Carolus Patinus *de Nummis Graecis Imp. pag.51.*) passim enumerant. Ita enim legitur apud eundem Patinum *pag.103. Annus Claudii XIII.* LIΓ, *Galbae*, atque *Othonis primus* (LA) *pag.128*, & 135; *Titi vero tertius* Γ *quartus* Δ, *sextus* LΓ, *& octavus* LH, a communicato scilicet Imperio cum patre (*pag.153.*), item *Domitiani XIII.* LIΓ &c. Si autem quadragesimus hic annus *Augusti* referatur ad eum, quo *Consul VII.* cum *M.Agrippa* ipse processit, manifestum est ejus vitae esse penultimum. Nam a *Consulatu VII*, quem gerebat, ad XI, quem quatuor continenter gestis assequutus est, ut infra ostendemus ex Fastis marmoreis, quadriennium intercedit. Undecimo autem Consulatu se abdicans *Augustus*, v. Kalendas Julii Tribunitiam Potestatem cum assumpserit, uti memorat Marmor, olim Ursini (editum a Grutero *pag.* CCXXXIV), nunc vero asservatum Romae in Aedibus Farnesianis ad Campum Florae, & numeraverit annuam seriem ejusdem Potestatis, non intermissam usque ad XXXVII. cujus die 53. decessit (tot enim colliguntur a v. Kalendas Julii, ad XIIII. Kalendas Septembris, qua finem vivendi fecit); consequitur, ut anno XLI. adhuc labente, ex quo titulum *Augusti* admiserat, fato concesserit. Numerantur attamen in Aegypto anni *Augusti* 43 a Victoria scilicet *Alexandrina*, & alibi 44. ab *Actiaca*. Quare Censorini locus celeberrimus has Epochas ita committit ad annum Aerae CHRISTI 238. quo scribebat: „ Eorum vero annorum, quibus Julianis nomen, est CCXCIII. sed ex die Kalendarum Januarii, unde *Julius Caesar* anni a se constituti fecit principium. At eorum, qui vocantur anni *Augustani*, CCLXV. perinde ex Kalendis Januarii: quamvis in ante diem XVI. Kalendas Februarii *Imp. Caesar D. F.*, *Augustus* sententia *Munatii Planci* a Senatu, ceterisque Civibus fuerit appellatus, se VII, & *M.Vipsanio Agrippa III. Coss.* Sed Aegyptii, quoniam biennio ante in potestatem, ditionemque Populi Romani venerunt, habent *Augustorum* annum CCLXIIX. „ Sequitur ex hoc Censorini loco Kal. Jan. anni primi Juliani, a Kalendis Januarii, (quibus *Augustus VII.Consul* processit, & post dies XV. *Augusti* nomen obtinuit) distare annis solidis x VIII, adeoque annum XIX. Julianum inchoantem, signandum esse eodem Consulatu *Augusti VII*, & *Agrippae III*; & annum, ejus Consulatu IIII. cum *Licinio Crasso* insignitum, quo Alexandriam recepit, & Aegyptum in potestatem Populi Romani redegit, habendum esse Julianum XV: Consulatus autem, quindecim annis praecedens Victoriam *Augusti* Aegyptiacam, ejusque Consulatum IIII, & octodecim antevertens septimos ipsius Fasces & Imperium cum *Augusti* nomine delatum, est Consulatus *C.Julii Caesaris IIII*, Hispaniensi bello & Victoria de *Pompeji* Liberis insignitus, ut ex omnium consensu constat: quem annum, *Confusionis* fuisse jam demonstravimus ex Hirtii Ephemeride, motuque Lunari in ea memorato (supra pag.LIX.); adeoque palam est, annum ab illo proximum, haberi oportere Julianum primum; nec pluries distare, quam XIIII, ab illis Kalendis Januariis, correctum annum Julianum inchoantibus, ad eas, quibus *Octavianus IIII. Consul* processit: aut pluribus, quam XVII, a triennio proximo, quod VII. Consul aperuit.

Ne-

LIBER CHRONOLOGICUS.

Necesse igitur est confiteri, annos Julianos a Censorino putatos, abundare unitate, vitio Librariorum, aut includere *annum Confusionis*, si textus sit integer; ejusque inclusionis causam Censorino fuisse, quod revera, in serie Julianae ordinationis, coeptae anno 45. ante Aeram CHRISTI Vulgarem (anno *Caesaris* emortuali), erat *Ulpii* & *Pontiani* Consulatus 239, incluso scilicet illo, quem a Fastis abrasum diximus post *Caligulam*. Quocirca etiam *Augusteus* habebatur in Aegypto CCLXIIX, licet biennio tantum differre debuisset ab *Augusteo* Romano, quem CCLXV. numerabant juxta eundem Censorinum; cum biennio ante in potestatem Populi Romani Aegyptus concessisset. Refudit Censorinus differentiam unitatis, abundantis supra biennium, in Thoth Aegyptiacum, quatuor mensibus praecedens Kal. Jan. Romanas. At idem Thoth Aegyptiacus, CCLXIIX loco praecedens Thoth indicatum a Censorino *Ulpio* & *Pontiano Coss.*, haberi non potuisset in Aegypto primus *Augusteus*; nisi id nomen *Octaviano Caesari* Romae tributum antea fuisset, quam in Provinciis audiretur.

Vero itaque similius videtur asserere cum Censorino, auspicari quidem Aegyptios biennio ante Epocham *Augusteam*, a novo Romanorum Imperio in eandem Provinciam; triennio autem differre a Censorini supputatione, ex eo, quod, praeter biennium illius praecessionis, imputandus erat annus, post *Caligulam* a Fastis Romanis erasus, quem Aegyptus non excluserat a serie continua Epocharum, ibi numeratarum usu Civili totius Populi, & peculiari Astronomorum, *Alexandrino* in Museo florentium, a *Nabonassaro* scilicet, a morte *Alexandri*, & ab Aegypto in potestatem Populi Romani redacta, sive ab *Augustorum* Aera, more Aegyptiaco inchoata.

Plurimum itaque compendii capitur ex documentis Aegyptiae numerationis, ad confirmandam Chronologiam *Christianam*, & *Caesaream* triplici criterio, quod hoc Capite percensuimus. Primum provenit ex observationibus Astronomicis Alexandriae peractis a Ptolemaeo, sub *Hadriano* praesertim, & *Antonino*; quibus ex observatis, demonstratur evidenter locus annorum eorundem Principum in Aera Christiana. Alterum Criterii genus impressum legitur in Nummis Aegyptiis, quibus singuli *Caesarum* anni consignantur: iisque testimoniis potest, tanquam synchronis atque non vitiatis, aetas uniuscujusque definiri. Hujus autem generis eo majus est pretium, quo supplet opportunius defectum similis testimonii in nummis Romanis, in *Hadriano* praesertim Principe desiderati: cujus Tribunitiae Potestates raro admodum occurrunt in Numismatibus Latinis; cum in Aegyptiis anni singuli ejusdem Imperii hodie supersint. Tertium denique criterii genus colligitur ex alia Civili numeratione Aegyptiorum, qua summam annorum retinebant, Censorino teste, ex Aera *Augustorum*, non secus ac ex morte *Alexandri*, & ex initio *Nabonassari*. *Nam, ut a nostris,* inquit Censorinus, *ita ab Aegyptiis quidem anni in literas relati sunt: ut, quos Nabonassari nominant, quod a primo ejus Imperii anno consurgant, quorum hic CDXXCVI. est: item Philippi, qui ab excessu Alexandri Magni numerantur, & ad hunc usque perducti, annos DLXII. consummant. Sed horum initia semper a die primo mensis ejus sumuntur, cui apud Aegyptios nomen est* Θωθ, *quique hoc anno fuit ante diem VII. Kalendas Julii; cum ab hinc annos centum,* Pio & Bruttio Praesente Coss. *iidem fuerint ante diem XII. Kalendas Augusti, quo tem-*

tempore solet Canicula in Aegypto facere exortum.

Chronologicis rationibus ita collectis ex Romana, Eliaca, Alexandrina computatione, sola superest Orientalis, Antiochena scilicet, ejusque dioecesis Civitatum, in Syria praesertim frequentium, quae messem nobis uberrimam in proximo Capite ministrabit.

CAPUT NONUM.

Ex genuinis monimentis Antiochenorum, Phoenicum, Syromacedonum, Judaeorum, *aliorumque* Orientalium *confirmantur intervalla Chronologiae* Romanae, Graecae, & Alexandrinae *jam constituta*.

AMplissimus patet campus rei Chronologicae in Oriente universo, potissime autem in Regiis Civitatibus Hierosolyma, Tyro, Antiochia, aliisque sub Syria censitis apud Romanos, ex quo *Magnus Pompejus*, insigni anno *Consulatus Ciceronis* & *Antonii*, captis Hierosolymis, easDitiones in Provinciae formam redegit; & *Octaviano Augusto* eodem anno nascenti Imperium Romanum jam tum paravit, seu potius venturo Pacis aeternae Auctori, Caelique ac terrae Domino, JESU CHRISTO, juxta rationem temporum divinitus constitutam, & Prophetarum oraculis revelatam. Primus itaque commensus, & maxime illustris, *Chronologiae Orientalis* hujus aetatis, cum *Romana*, *Graeca*, & *Alexandrina*, petendus est ab ipsa Regia Palaestinae Hierosolyma.

Bis capta a Romanis fuit intra annos XXVII Judaeorum Metropolis: primum a *Pompejo* (uti Josephus narrat *lib*.14. *cap*.8. sequutus Strabonem. Nicolaum, & Livium), *C. Antonio* & *M. Tullio Coss*. Olympiade CLXXIX, solemni Jejuniorum die, Mense tertio; quem in Julium incidere Chronologi demonstrant. Iterum autem obsessa per *Sosium*, & *Herodem* anno Sabbatico, ut idem Josephus affirmat *lib*.14. *cap*. 28, expugnata est recurrente eadem die Jejuniorum, *Consulibus M. Agrippa* & *Caninio Gallo*, Olympiade CLXXXV, post annos viginti septem a priori clade per *Magnum Pompejum* illata. *Caninius Gallus* & *M. Agrippa*, uti observat Eminentissimus Norisius *in Cenotaphiis Pisanis dissert*.2. *cap*.6, *Consulatu* functi dicuntur anno U. C. 717. Dio vero (inquit Card. Norisius) in superioris anni 716. Consules Hierosolymae expugnationem retrahit *lib*.49, scribens: *id factum Claudio & Norbano Consulibus: anno insequenti, quo Consules processerunt Agrippa & Caninius, nihil memoratu dignum a Romanis in Syria actum est*. Petavius *lib*.10. *de Doctr. temp. cap*.66. putat, apud Dionem in Consulatu errorem esse, ac scribendum, *Agrippam* & *Caninium*. Secus autem videtur Card. Norisio, qui Dioni favet, Josepho refragatur. Non is ego sum, qui inter praestantissimos Chronologos Norisium, & Petavium, eorumque clientes adeo illustres in Historia Josephum, ac Dionem, sedere audeam judex. At conciliator intercedere utrisque posse non diffido. Haec enim dissidia tollit nostra Chronologia, quae retrahendos esse contendit in anteriora Consulatus omnes, qui ante *Claudium* Principem numerantur. Juxta hanc igitur normam *Caninius* & *Agrippa* in eum annum incidunt, qui vulgo tribuitur *Claudio* & *Norbano*, post luxatos Fastos ademptione unius anni inter *Caligulam*, & *Claudium*, quem toties indicavimus. Ita vero fit, ut Josephus vere scripserit, cladem secundam Patriae suae contigisse *Caninio* & *Agrippa Coss*, & anno Sabbatico, non quidem ineunte post cladem, uti nonnulli interpretantur; sed, uti Josephus asseverat, in ipsa obsidione jam

LIBER CHRONOLOGICUS.

q

LIBER CHRONOLOGICUS.

jam fluente: Dio autem jure senserit, Hierosolymam expugnatam eo anno, qui praecedebat U. C. 717, *Caninio* & *Agrippae* vulgo tributum. Ex alio Josephi loco res evadet illustrior, quem nec inutiliter indicabo; tum quia negotium facessit Petavio, tum quia pertinet ad initium Epochae Regni *Herodis Magni*, quam, ad Natalis Dominici quaestionem enodandam, conferre plurimum, omnes Ecclesiasticae Historiae & Chronologiae Studiosi concedunt.

Petavius eodem *lib.X. cap.67.* ita scribit: *Desperatis rebus, Herodes Romam ad Antonium confugit: cujus ope Regnum Judaeae a Senatu praeter spem obtinuit*, Domitio Calvino II. & C. Asinio Pollione *Coss*, *Olympiade* 184. *Josephus cap.XXVI*: *Hoc primum Regni Herodis initium est, anno U. C. DCCXIV. Juliano VI, quo desiit Olympiadis* 184. *annus quartus, & primus iniit Olympiadis* 185. *Quamquam melius scripsisset Olympiade CLXXXV. nisi fortasse ita scripserit*. Melius scriptum iri a Josepho Petavius asseverat, Herodiani Regni initium incidisse *Domitio Calvino iterum, & C. Asinio Pollione Coss.* in Olymiadis 185. annum primum; quam in annum quartum Olympiadis 184: quia nimirum *Domitii* & *Asinii Consulatum* pertinere putat ad annum 40 ante Aeram CHRISTI Communem; quem nos retrahimus ad 41, hac usi Demonstratione. Constat ex dictis, Annum Consulatus V, & caedis *C. Julii Caesaris*, esse 45. ante Aeram CHRISTI Communem, ex narratis scilicet ab Hirtio *de bello Hispaniensi*, anno proximo ante caedem ejusdem *Caesaris*.

Certum est pariter ex Epistola Ciceronis, eodem anno post *Caesaris* parricidium, ineunte aestate, Olympia Festa fuisse celebrata. Rursus constat ex Fastis marmoreis a Grutero editis *fol.298.num.1.* hos quatuor Consulatus Ordinarios totidem annis a *Caesaris V*, ejusque morte ita ordinari:

Anni U.C.	Ante Aer. Chr. Vulg.	Olymp. CLXXXIIII.	
708 709	45	1	*C. Julius Caesar V. M. Antonius M. F.*
709 710	44	2	*C. Vibius C. F. Pansa A. Hirtius A. F.*
710 711	43	3	*L. Munatius L. F. M. Aemilius M. F.*
711 712	42	4	*M. Antonius. P Servilius P. F.*
712 713	41	Olymp. 185.	*Cn. Domitius M. F. C. Asinius Cn. F.*

Certum igitur est, ineunte aestate, *Cn. Domitio* & *C. Asinio Coss.* Olympiacos Ludos 185. fuisse celebratos: neque minus certum esse debet, post Ludos Apollinares, (teste Dione *lib.*48.) qui III. Nonas, & III. Idus Julii in Veteri Kalendario consignantur, post eos, inquam, Ludos, bimestri saltem, aut trimestri spatio *Augustum*, & *Antonium* sibi invicem conciliatos; & Romam reversos, auctores fuisse Senatui, ut Palaestinae Regnum *Herodi* conferretur: quem idcirco *Antonius*, & *Caesar* medium habentes, exiverunt, Consulibus ceterisque Magistratibus deducentibus, ascenderuntque in Capitolium, sacra ibi facturi, uti ex Josephi verbis ostendit Emus Norisius *in Cenotaphiis Pisanis pag.139*, demonstrans, *Herodis* Regiam dignitatem inchoari non posse ante exitum 184. Olympiadis, quod aliquibus Chronologis videbatur; sed necessario differendum illius initium ad Autumnum ejusdem anni, quo jam ab aestivo Solstitio Olympias 185. numerabatur. Neque tamen Josephus anachronismi culpandus est, si ejusdem verba, recta interpunctione distincta & ordinata intelligantur. *Et ipse quidem* Herodes (inquit Josephus) *ita Regiam potestatem accepit, assecutus eandem sub Olym-*

Olympiade 184, *Consulatum gerentibus C. Domitio Calvino iterum, & C. Asinio Pollione. Per idem vero tempus omne Antigonus oppugnabat in Masada &c.* Nulla vis infertur veritati, aut germanae lectioni textus Josephi, si Olympiadis indicatae numerus referri intelligatur ad sex priores menses Consulatus *Domitii* & *Asinii*; quibus Olympias 184. labebatur, & *Antigonus* familiam *Herodis* in Masada oppugnabat: ita ut mens Historici fuerit, initium ejus anni enunciare, appositis characteribus tum Romanae numerationis per Consules, tum Graecae per Olympiadem tunc fluentem, cum iidem Consules Magistratum capessebant. Hoc pacto ad Regiam potestatem evectum fuisse *Herodem* anno Juliano, quo Consulatum inicrunt *Domitius* & *Asinius* Olympiade 184 nondum absoluta; eodemque Consulatu per omne tempus absentiae *Herodis*, hoc est tum ante finem Olympiadis 184, tum initio subsequentis, oppugnationem *Antigoni* passos fuisse domesticos *Herodis*.

Josephi textu ab anachronismi labe ita vendicato, prosequamur Fastorum ductum usque ad victorias Actiacam, & Alexandrinam, ab *Augusto* relatas de *M. Antonio III. Viro*, unde numerantur Epochae maxime illustres in universo Orbe Romano. Series autem non interrupta, legitur tum apud Dionem, tum in antiquis ac recentioribus Fastorum Catalogis, nempe apud Anonymum Auctorem quarti Saeculi (e membranis Caesareae Bibliothecae Vindobonensis editum a Cardinali Norisio post Epochas Syromacedonum), apud Cassiodori Chronicon, & Antiochenum, quod vulgo vocant Alexandrinum.

Nos in margine addimus annos Urbis Conditae, & Olympiadum, duplicem comparationem cum Aera CHRISTI Vulgari, dextrorsum quidem ex communi sententia Chronologorum, sinistrorsum vero ex nostra:

Ex nostra sententia. An. Urb. Cond.	Ann. ante Aer. Chr. Com.	Olymp. anni		Ex sententia Communi. An. Urb. Cond.	Ann. ante Aer. Chr. Com.	Olymp. anni
						CLXXXV.
[illegible]	41	1.	Cn. Domitius C. Asinius	713/714	40	1
714/715	40	2.	Herodes Rex S C. declaratus L. Marcius Censorinus C. Calvisius Sabinus	714/715	39	2
715/716	19	3.	App. Claudius Pulcher C. Norbanus Flaccus. Hierosolymae a Sosio, & Herode expugnatae. Et inde Herodis Regis primus ab adepto Regno	715/716	38	
716/717	38	4.	M. Vipsanius Agrippa, L. Caninius Gallus	716/717	37	4
						CLXXXVI.
717/718	37	1.	L. Gellius Poplicola, M. Cocceius Nerva. Ovatio Octaviani Caesaris post bellum Siculum, deleto Pompejo Id. Nov.	717/718	36	1
718/719	36	2.	L. Cornificius Sex. Pompejus	718/719	35	2
719/720	35	3.	L. Sempronius Atratinus Suff. L. Scribonius Libo in locum M. Antonii abdicantis Kal. Jan.	719/720	34	3
720/721	34	4.	C. Caesar Octavianus II. L. Volcatius Tullus	720/721	33	4
						CLXXXVII.
721/722	33	1.	Cn. Domitius Ahenobarbus C. Sosius	721/722	32	1
722/723	32	2.	C. Caesar Octavianus III. M. Valerius Messala. Pugna, & Victoria Actiaca IV. Non. Septemb.	722/723	31	2
723/724	31	3.	C. Caesar Octavianus IV. M. Licinius Crassus. Pugna, & Victoria Alexandr. Mense Sextili.	723/724	30	3

Finem bellis Civilibus impositum hac ipsa pugna, & Victoria *Octaviani Caesaris* circa mediam Olympiadem centesimam octuagesimam septimam, testatur aequalis eorundem temporum Scriptor Dionysius Alicarnasseus in Prooemio suae Historiae, quam scribere testatur, ex illo tempore in hanc diem, exactis Romae annis viginti duobus, & evolutis Annalibus doctissimorum Virorum e Latinis, iisque collatis cum Graecorum Chronographiis, quibus persimiles eos invenit. Idem vero tempus ejusdem Prooemii a se exarati ante duas paginas ita designaverat: „ Quod tempus (ab Urbe Condita) jam annorum est septingentorum quadraginta quinque, usque ad *Claudium Neronem iterum*, & *Calpurnium Pisonem*

LIBER CHRONOLOGICUS.

jam fluente: Dio autem jure senserit, Hierosolymam expugnatam eo anno, qui praecedebat U. C. 717, *Caninio* & *Agrippae* vulgo tributum. Ex alio Josephi loco res evadet illustrior, quem nec inutiliter indicabo; tum quia negotium facessit Petavio, tum quia pertinet ad initium Epochae Regni *Herodis Magni*, quam, ad Natalis Dominici quaestionem enodandam, conferre plurimum, omnes Ecclesiasticae Historiae & Chronologiae Studiosi concedunt.

Petavius eodem *lib.X. cap.67.* ita scribit: *Desperatis rebus, Herodes Romam ad Antonium confugit: cujus ope Regnum Judaeae a Senatu praeter spem obtinuit*, Domitio Calvino II. & C. Asinio Pollione *Coss*, *Olympiade* 184. *Josephus cap.XXVI: Hoc primum Regni Herodis initium est, anno U. C. DCCXIV. Juliano VI, quo desiit Olympiadis* 184. *annus quartus, & primus iniit Olympiadis* 185. *Quamquam melius scripsisset Olympiade CLXXXV. nisi fortasse ita scripserit*. Melius scriptum iri a Josepho Petavius asseverat, Herodiani Regni initium incidisse *Domitio Calvino iterum, & C. Asinio Pollione Coss.* in Olymiadis 185. annum primum; quam in annum quartum Olympiadis 184: quia nimirum *Domitii* & *Asinii Consulatum* pertinere putat ad annum 40 ante Aeram CHRISTI Communem; quem nos retrahimus ad 41, hac usi Demonstratione. Constat ex dictis, Annum Consulatus V, & caedis *C. Julii Caesaris*, esse 45. ante Aeram CHRISTI Communem, ex narratis scilicet ab Hirtio *de bello Hispaniensi*, anno proximo ante caedem ejusdem *Caesaris*.

Certum est pariter ex Epistola Ciceronis, eodem anno post *Caesaris* parricidium, ineunte aestate, Olympia Festa fuisse celebrata. Rursus constat ex Fastis marmoreis a Grutero editis *fol.298.num.1*: hos quatuor Consulatus Ordinarios totidem annis a *Caesaris V*, ejusque morte ita ordinari:

Anni V.C.	Ante Aer. Chr. Vulg.	Olymp. CLXXXIIII.	
708 709	45	1	*C. Julius Caesar V. M. Antonius M. F.*
709 710	44	2	*C. Vibius C. F. Pansa A. Hirtius A. F.*
710 711	43	3	*L. Munatius L. F. M. Aemilius M. F.*
711 712	42	4	*M. Antonius. P Servilius P. F.*
712 713.	41	Olymp. 185.	*Cn. Domitius M. F. C. Asinius Cn. F.*

Certum igitur est, ineunte aestate, *Cn. Domitio* & *C. Asinio Coss*. Olympiacos Ludos 185. fuisse celebratos: neque minus certum esse debet, post Ludos Apollinares, (teste Dione *lib*.48.) qui III. Nonas, & III. Idus Julii in Veteri Kalendario consignantur, post eos, inquam, Ludos, bimestri saltem, aut trimestri spatio *Augustum*, & *Antonium* sibi invicem conciliatos; & Romam reversos, auctores fuisse Senatui, ut Palaestinae Regnum *Herodi* conferretur: quem idcirco *Antonius*, & *Caesar* medium habentes, exiverunt, Consulibus ceterisque Magistratibus deducentibus, ascenderuntque in Capitolium, sacra ibi facturi, uti ex Josephi verbis ostendit Emus Norisius *in Cenotaphiis Pisanis pag*.139, demonstrans, *Herodis* Regiam dignitatem inchoari non posse ante exitum 184. Olympiadis, quod aliquibus Chronologis videbatur; sed necessario differendum illius initium ad Autumnum ejusdem anni, quo jam ab aestivo Solstitio Olympias 185. numerabatur. Neque tamen Josephus anachronismi culpandus est, si ejusdem verba, recta interpunctione distincta & ordinata intelligantur. *Et ipse quidem* Herodes (inquit Josephus) *ita Regiam potestatem accepit, assecutus eandem sub Olym-*

Olympiade 184, *Consulatum gerentibus C. Domitio Calvino iterum, & C. Asinio Pollione. Per idem vero tempus omne Antigonus oppugnabat in Masada &c.* Nulla vis infertur veritati, aut germanae lectioni textus Josephi, si Olympiadis indicatae numerus referri intelligatur ad sex priores menses Consulatus *Domitii* & *Asinii*; quibus Olympias 184. labebatur, & *Antigonus* familiam *Herodis* in Masada oppugnabat: ita ut meus Historici fuerit, initium ejus anni enunciare, appositis characteribus tum Romanae numerationis per Consules, tum Graecae per Olympiadem tunc fluentem, cum iidem Consules Magistratum capessebant. Hoc pacto ad Regiam potestatem evectum fuisse *Herodem* anno Juliano, quo Consulatum inierunt *Domitius* & *Asinius* Olympiade 184 nondum absoluta; eodemque Consulatu per omne tempus absentiae *Herodis*, hoc est tum ante finem Olympiadis 184, tum initio subsequentis, oppugnationem *Antigoni* passos fuisse domesticos *Herodis*.

Josephi textu ab anachronismi labe ita vendicato, prosequamur Fastorum ductum usque ad victorias Actiacam, & Alexandrinam, ab *Augusto* relatas de *M. Antonio III. Viro*, unde numerantur Epochae maxime illustres in universo Orbe Romano. Series autem non interrupta, legitur tum apud Dionem, tum in antiquis ac recentioribus Fastorum Catalogis, nempe apud Anonymum Auctorem quarti Saeculi (e membranis Caesareae Bibliothecae Vindobonensis editum a Cardinali Norisio post Epochas Syromacedonum), apud Cassiodori Chronicon, & Antiochenum, quod vulgo vocant Alexandrinum.

Nos in margine addimus annos Urbis Conditae, & Olympiadum, duplicem comparationem cum Aera CHRISTI Vulgari, dextrorsum quidem ex communi sententia Chronologorum, sinistrorsum vero ex nostra:

Ex nostra sententia. An. Urb. Cond.	Ante Chr. Com.	Olympiadum anni incipientes cum iis Consulibus	Consules	Ex sententia Communi. Ab Urb. Cond.	Ante Chr. Com.	Olymp. Ann.
						CLXXXV.
[illegible]	41	1.	Cn. Domitius C. Asinius	[illegible]	40	1
			Herodes Rex S.C. declaratus			
[illegible]	40	2.	L. Marcius Censorinus C. Calvisius Sabinus	[illegible]	39	2
[illegible]	39	3.	App. Claudius Pulcher C. Norbanus Flaccus.	[illegible]	38	
			Hierosolymae a Sosio, & Herode expugnatae. Et inde Herodis Regis primus ab adepto Regno			
[illegible]	38	4.	M. Vipsanius Agrippa. L. Caninius Gallus	[illegible]	37	4
			L. Gellius Poplicola,			CLXXXVI.
[illegible]	37	1.	M. Cocceius Nerva. Ovatio Octaviani Caesaris post bellum Siculum, deleto Pompejo Id. Nov.	[illegible]	36	1
[illegible]	36	2.	L. Cornificius Sex. Pompejus	[illegible]	35	2
[illegible]	35	3.	L. Sempronius Atratinus Suff. L. Scribonius Libo in locum M. Antonii abdicantis Kal. Jan.	[illegible]	34	3
[illegible]	34	4.	C. Caesar Octavianus II. L. Volcatius Tullus	[illegible]	33	4
						CLXXXVII.
[illegible]	33	1.	Cn. Domitius Ahenobarbus C. Sosius	[illegible]	32	1
[illegible]	32	2.	C. Caesar Octavianus III. M. Valerius Messala. Pugna, & Victoria Actiaca IV. Non. Septemb.	[illegible]	31	2
[illegible]	31	3.	C. Caesar Octavianus IV. M. Licinius Crassus. Pugna, & Victoria Alexandr. Mense Sextili.	[illegible]	30	3

Finem bellis Civilibus impositum hac ipsa pugna, & Victoria *Octaviani Caesaris* circa mediam Olympiadem centesimam octuagesimam septimam, testatur aequalis eorundem temporum Scriptor Dionysius Alicarnasseus in Prooemio suae Historiae, quam scribere testatur, ex illo tempore in hunc diem, exactis Romae annis viginti duobus, & evolutis Annalibus doctissimorum Virorum e Latinis, iisque collatis cum Graecorum Chronographiis, quibus persimiles eos invenit. Idem vero tempus ejusdem Prooemii a se exarati ante duas paginas ita designaverat „ Quod tempus (ab Urbe Condita) jam annorum est septingentorum quadraginta quinque, usque ad *Claudium Neronem iterum*, & *Calpurnium Pisonem*

nem Consules, qui Magistratum hunc inierunt Olympiade CXCIII. „ Ineuntibus itaque Magistratum *Nerone iterum*, & *Calpurnio Pisone*, Dionysius enumerabat annum 745 Urbis Conditae, quod nulli sententiae aptatur, praeter quam nostrae. Nam, si numeretur annus XXII. exactus post finem bellis Civilibus impositum ab *Augusto* in Praelio Alexandrino (a cujus *IIII. Consulatu* absoluto ad processum Consularem *Neronis* & *Pisonis* Collegia XXII. annique totidem solidi interjacent), annus Urbis Conditae 745. Kalendis Januariis adhuc fluebat; cum, juxta aliorum sententiam 746. jam coepisset ex Palilibus praecedentibus, numerari.

Recte itaque habet cum testimoniis aequalibus hujus aetatis relata dispositio Fastorum, ejusque commensus cum Olympiadibus, & cum Epocha Urbis Conditae, consentiente Fastis Capitolinis ab aetate *Caesaris Dictatoris*, & ab Olympiade 184, ineunte mense quarto post ejus mortem, ad mediam Olympiadem CLXXXVII, Victoria Alexandrina signatam, & ad XXII. annos proximos completos, nempe ad Olympiadis CXCIII. annum primum, inchoatum sexto mense ante processum Consularem *Neronis iterum*, & *Pisonis*.

Recte etiam habet cum genuinis monimentis Marmorum, & Nummorum, superstite *Augusto* caelatis, & nostra aetate conspicuis: nam lapides antiqui a Grutero editi *pag. CCXXXIV.* & *CCIC*, qui partim in Farnesianis Aedibus asservantur, partim in Capitolinis, post *Consulatum Tertium Octaviani*, octo consequentes continuos enumerant, usque ad ejusdem undecimum. Hunc vero cum abdicaret, suffecto *L. Sestio*, *Dictaturam Perpetuam* sibi decretam aversatus, oblatam a Senatu *Tribunitiam Potestatem perpetuam* accepit (ut Dionis Historia refert circa finem lib. 53.); atque ex die V. Kalend. Julii ejusdem Potestatis annos dinumerare (Suetonius *cap.* 100.) incipiens XI. suo Consulatu, U.C. *post Palilia* 730, perduxit ad XXXVII. quam diebus 53. gessit, usque ad diem XIV. Kalendas Septembris sibi emortualem, *duobus Sextis Consulibus*, anno post Romam conditam *ex Palilibus* inchoato 766. Abdicationem XI. Consulatus, praeter Historicos, duo referunt marmorea fragmenta Fastorum in Capitolio, apud Gruterum fol. CCXCV.

Imp. CAESAR. DIVI. F. C. N. AVGVSTVS VIIII.
Imp. CAESAR. DIVI. F. C. N. AVGVSTVS X.
Imp. CAESAR. DIVI. F. C. N. AVGVSTVS XI.
ABD. IN. EIVS. LOC. FACT. EST.
...VIO...

Et *folio CCXXIV*. num. I. Et fragmentum ex Albano Monte advectum, olim apud Ursinum, nunc vero in Aedibus Farnesianis,

NORBANO FLAC. COS.
EID. IVN.
CAESAR. VALETVD.
N. PISONE. COS.
...IVL.
CAESAR IN MONTE FVIT
CAESAR COS. ABDICAVIT

Susceptae vero Tribunitiae Potestatis numeros ex XI. Consulatu, tum Nummi referunt, tum Inscriptiones. Nummi leguntur apud Occonem, & Mediobarbum. *Augusti caput*. Parte aversa, *Capricornus, cum globo, gubernaculo, & cornucopia*, & Epigraphe, TRIB. POT. COS. XI, quae ad primam refertur: & in alio fragmento Capitolino, quod apud Gruterum legitur *fol.* 295, & ita suppleri potest in Consulatibus:

U.C.	A.CH.	
727 — 728	26	Imp. Caesar Divi F. Aug. VIIII. M. Junius D.F. M. N. SILANVS
728 — 729	25	Imp. Caesar Divi F. Aug. X. C. Norbanus C. F. C. N. FLACCVS CO. MVRĒN. EST. IN. S.L.F.S.
729 — 730	24	Imp. Caes. Divi F. Aug. XI. CN. CalpurniVS. CN. F. CN. N. PI
730 — 731	23	C. IMP. CAESAR. DICTATOR. PERP. appel LATVS E. ABDICAVIT. TRibunitia Potestate TIVS. L. F. L. N. C. Claudius tribunIC. POTESTAT Marcellus
731 — 732	22	Q. AEMILIVS. L. F. M. N. LEPIDus Vignol. p. 192.

Po-

Postrema demum Tribunitia Potestas XXXVII. (continuata per totidem annos), quam gessit *Augustus* diebus 53, adstipulante etiam Tacito *Annal. lib.* 1. *num.* 9, caelata visitur in Ponte Ariminensi, & in nummis aereis.

Inscriptio Pontis extra portam Arimini fluvio Rubiconi impositi, (a Grutero minus correcte redditur fol. 160. num. 2.)

IMP. CAES. DIVI. F. AVGVSTVS. PONT. MAXIM. COS. XIII. IMP. XX. TRIBVNIC. POTEST. XXXVII. PP.... DEDERE TI. CAES.... DIVI. IVL. N. AVG. PONT. MAX. COS. IIII. IMP. VIII. TRIB. POTEST. XVI.

Tribunitiam Potestatem XXXVII. inibat *Augustus*, 36. annis solidis elapsis post diem V. Kalend. Julii undecimi sui Consulatus, hoc est anno 766 Urbis Conditae *ex Palilibus*, inchoato *duobus Sextis Coss.* (qui fuit, juxta nos, Aerae CHRISTI Vulgaris annus 13.). Eundem *Augustum* obiisse, annos natum 76, diebus quinque & triginta minus, narrat Suetonius *cap.* 100. Totidem numerantur a *M. Tullii Ciceronis Consulatu*, quo ipse in lucem editus fuit U. C. anno 690. *post Palilia*, hoc est annis XX. ante *Hirtium* & *Pansam*.

His enim in bello caesis, Consul suffectus, Magistratum iniit cum Collega *Q. Pedio* X. Kalendas Octobris, pridie quam viginti annos impleret; ut Vellejus Paterculus auctor est *lib.* 2. *cap.* 65, *post Urbem Conditam annis septingentis novem, ante septuaginta duos, quam tu, M. Vinici Consulatum inires*: utique annorum Urbis Conditae numerum refert Vellejus Kalendis Januarii hoc in loco; nam *lib.* 1. *num.* 8. dixerat, *a Palilibus* Urbis Conditae, ad Consules *Vinicium*, & *Longinum* annos esse septingentos septuaginta duos: quae omnia adamussim aptantur nostrae Chronologiae, ab aliarum vero rationibus unitate deficiunt.

Necessarium duxi tot monumentis genuinis ostendere commensum annorum *Augusti*, rerumque ab ipso gestarum cum Olympiadibus, & annis ab Urbe Condita (juxta numerationem, publico usu receptam ipso in vivis agente, atque in Tabulas Capitolinas relatam), eorumque nexum cum annis Epochae Christianae Communis, ex iis, quae in *Caesaris Dictatoris* acta te demonstravimus; ut facilius intelligi possent, & comparari intervalla, & numeri annorum in Syria frequentati, & publica auctoritate Principum, ac Magistratuum insculpti metallis, ac marmoribus; quos modo numeros nitimur exhibere, ubi prius absolverimus ea, quae de anno Sabbatico in expugnatione Hierosolymae per *Sosium* & *Herodem* expendenda supererant.

Annos *Herodis Magni*, in Palaestina regnantis, duplici ex initio censeri posse jam diximus; nempe ex Consulatu *Cn. Domitii* & *C. Asinii*, quem Magistratum inierant anno U.C. 712. nondum absoluto, & administrabant *post Palilia* ad 713, Olympiadis 184. annum quartum complentes circa Solstitium aestivum, & inde aperientes annum primum Olympiadis 185: cujus Autumnus *Caesarem*, & *Antonium* conciliavit, & Romam deduxit; ubi uterque a Senatu Regnum Herodi impetravit iisdem Coss., anno, uti vidimus, ante CHRISTI Epocham Communem 41. Alterum initium Regni *Herodiani* petitur ab expugnatione Hierosolymorum, auxilio Sosii, quam contigisse *sub Consulatu M. Agrippae, & Caninii Galli, CLXXXV Olympiade, mense tertio, feriis, quibus solemne fit jejunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judaeis a Pompejo calamitate ante annos XXVII*, Josephus asseverat *lib. XIIII. cap. postremo.* Consulatus *Agrippae* & *Galli*, initus Olym-

r pia-

piadis CLXXXV. anno quarto, ante CHRISTI Aeram 38. eandem Olympiadem protrahebat ad mensem tertium anni Sacri Judaeorum, a Nisan seu mense Paschali computati, qua Urbis obsidio atque expugnatio contigit, succedente post paucos dies initio Olympiadis CLXXXVI. Plenilunium Paschale medium eodem anno ante Aeram CHRISTI Communem 38. inciderat in diem 28. Martii Juliani, ut facile colligitur ex cardine anni primi Juliani, novilunium praeferentis Kalendis Januarii ante Aeram CHRISTI Communem 45, horis 6. post meridiem Romae. Ab eo cardine distat dies 28. Martii anni ante Aeram CHRISTI 38, seu Juliani octavi, annis solidis septem, & diebus 77. quibus debentur motus Lunae, ac Solis,

	S.	G.	M.	S.
Anni VII.	6	19	33	4
Febr. Biss.	0	11	26	41
dies 27. Martii	10	29	9	1
	6	0	8	46

Mensis igitur Nisan, annique Sacri Judaeorum dies prima, juxta medios motus Lunisolares, eodem anno inciderat in diem 14. Martii Juliani; atque adeo finis tertii mensis, intra quem Josephus asseverat expugnatam fuisse Civitatem, non excurrebat ultra Idus Junias, Solstitio aestivo nondum appetente, ac proinde Olympiade CLXXXIIII. nondum absoluta.

Hunc igitur annum ad Olympiadum rationes recte a Josepho conferri nos affirmamus. Eundem vero Sabbaticum suis popularibus fuisse commemorat.

CAPUT DECIMUM.

De Anno XIII. Aerae CHRISTI *Vulgaris, qui ostenditur fuisse* Augusti *emortualis.*

CHronologis negotium facessit Dionis historia, memorans libro 56. inter prodigia, quae mortem *Augusti* praecesserunt, eamque indicare putabantur, *Sexto Apulejo, & Sexto Pompejo Consulibus*, totalem Eclipsim Solis. *Anno insequenti* (inquit) *Sex. Apulejo, Sex. Pompejo Coss. in Campaniam profectus Augustus, exhibito Neapoli spectaculo, Nolae morti concessit. Prodigia, quae id ei praedicerent, neque minima, neque obscura evenerant. Sol totus defecerat:* Ὅ τε γὰρ ἥλιος πᾶς ἐξέλιπε &c. Duos *Sextos Consules*, & mortem *Augusti*, consensu omnium Historicorum iisdem Consulibus signatam die 19. Augusti, referunt plerique Fastorum Editores & Chronographi ad annum Aerae CHRISTI Vulgaris decimum quartum. Eusebius tamen *Augusti* obitum, & Solis Eclipsim retulit ad annum praecedentem, ut scite animadvertit Petavius, qui Chronologorum dissidia inde profecta componi posse desperat. Ejus verba reddenda sunt. Ita igitur scribit libro XI. de Doctrina Temporum, capite VI.

Eusebius in Chronico ad annum Augusti 56, Abraami MMXXIX, *Olympiadis CXCVIII primum, Solis defectionem contigisse memorat, quando mortuus est* Augustus. *Sed & Dio lib. 56. inter prodigia, quae* Augusti *mortem antecesserunt, Solem totum defecisse narrat. At Eusebius uno anno* Augusti *antevertit obitum; siquidem adjectis ex methodo ad Eusebianum numerum annis 2696. confiet annus Periodi Julianae 4725. quo coepit annus* Abraami MMXXIX. *Proinde anno 4726. mortuus erit* Augustus. *Obiit autem anno 4727. Mercator anno illo, quo mortuus est* Augustus, Sextis duobus Coss. *solem defecisse putat anno* Nabonassari DCCLX, *Sole in gradu 6, 15. Tauri posito: est hic annus* CHRISTI 13. *Sed eo ipso nulla neque Romae, neque in Galliis, aut Hispaniis Solis defectio facta est. Nam Novilunium verum Romae hora vicesima fere post mediam noctem diei Aprilis 28. contigit,*

hoc est

hoc eſt hora 19. 49. *una hora poſt occaſum Solis, qui tunc ex Pariſinis tabulis vero motu ad Tauri gradum* 5. 44. *pervenerat. Quocirca, cum nulla Solis defectio neque anno illo, quo mortuus eſt* Auguſtus, *neque antecedente viſa ſit; vel Dio falſus eſt, vel inuſitatus aliquis pallor ſyderis, & obſcuritas, defectionis ſpeciem intuentibus praebuit: quemadmodum ſub* Julii Caeſaris *necem accidiſſe ſupra docuimus*.

Petavius Chronologorum nemini ſecundus negat, Eclipſim Solis uſpiam viſam annis 13. & 14. Aerae CHRISTI Communis Romae; in Galliis, aut in Hiſpania. Attamen Gerardus Mercator anno Aerae Communis decimo tertio, non modo Solem defeciſſe affirmat, cum Dione, atque Euſebio, (quibus *Auguſti* tempora, uti proximiora, & ſcriptis autographis illuſtrata, plenius perſpecta fuerant), verum etiam calculos producit Caeleſtium motuum, ſententiae ſuae conteſtes. Quanti autem facienda ſit auctoritas Mercatoris, a Chronologiae Parente Panvinio ſatis addiſcimus; cujus de Mercatore judicium, ac praeſertim de accurata Chronologia, ſumme laudat Koningius in *Bibliotheca veteri & nova*, poſtquam Geographorum ſui temporis jure principem fuiſſe habitum retulit, ita ei Elogium attexente Thuano *lib.* 109. *Inclinata aetate ad Theologica ſtudia animum adjecit &c. cum Chronologiam antea ſcripſiſſet, ad Solis & Lunae curſum exactiſſime putatam, quam Onuphrius Panvinius, acerrimus harum rerum judex, tanti fecit; ut omnibus ab aliis ubicumque editis praeferre non dubitaverit*. Tanti igitur Viri computum producere non pigebit. Comparat is motus Luniſolares, qui reſpondent Eclipſi a Dione memoratae, cum Obſervatis per Aſtronomos in Aera *Nabonaſſari*, & relatis a Ptolemaeo: *Anno*, inquit, 760. *a Nabonaſſaro, duobus Sextis Pompejo & Apulejo Coſs. Eclipſis Solis ex Dione; in cujus media conjunctione, inaequalitas Lunae grad.* 331. 33 *proindeque medius minor vero gra.* 2. 10. *Latitudinis medius grad.* 273. 54. *Solis medius gr.* 4. 3. (lege 5. 3.) ♉ *medius minor vero grad.* 1. 12. *Ergo Sol prior Luna grad.* 0. 58. *& ſequitur vera conjunctio mediam hor.* 1. 56. *in quibus augetur motus latitudinis grad.* 1. 4. *ut fiat medius latitudinis grad.* 274. 58. *verus autem* 277. 8. *a termino Boreo, ſive* 7.8 *a nodo aſcendente verſus Boream, quod longe intra terminum Eclipticum exiſtit. Cum igitur ſyzygiarum ſuppoſitarum tempus in locum a nobis aſſignatum cadat; recte hanc Eclipſim Solis, recteque Conſules poſuimus. Facta eſt Eclipſis haec in gr.* 6. 15. *Tauri*.

LIBER CHRONOLOGICUS.

Sethus Calviſius auctor magni nominis inter Chronologos, videtur diverſa ſentire a Mercatore. Ita enim ſcribit ad *annum* 14. *poſt* CHRISTUM: *Refert tamen Dio etiam Eclipſim Solis accidiſſe ante mortem* Auguſti, *ubi Sol totus obſcuratus ſit: quae Eclipſis nullibi invenitur: quemadmodum nec Sol obſcuratus fuit in tranſitu* Xerſis; *quod tamen a multis affirmatur. Credibile videtur, quemadmodum* Xerſe *tranſeunte Helleſpontum, phoenomenon in Sole accidit, quo lumen amiſit, & quod cladem Graeciae portendit; ita tale quid etiam accidiſſe ante mortem Auguſti*.

Lis ferme conteſtata videtur inter Chronologorum praecipuos Duces; quae non modo incertos redderet aſſeclas utriuſque partis, ſed etiam fundamenta convelleret univerſae Chronologiae; ſi oſtenderet, ita ſibi adverſari Aſtronomorum Tabulas, etiam a recentioribus caſtigatas, ut ambigi poſſet de Eclipſi ſpectata, eaque totali, per eaſdem Tabulas, juxta nonnullos conceſſa, juxta alios negata.

Bona tamen verba licet praefari. Conciliantur Petavius, & qui eum praeceſſit Calviſius, negantes totalem

Solis

Solis Eclipsim ullibi inveniri anno CHRISTI 13. vel 14. per Italiam, Gallias, & Hispaniam, conciliantur, inquam, cum Mercatore affirmante, anno 13. Vulgaris Aerae CHRISTI Solis Eclipsim necessario in terra visam, occupanre Sole gradum sextum Tauri; necnon cum Eusebio, eandem Eclipsim, quae a Dione totalis consignata est, referente ad annum memoratum, quo *Augustus* obiit, *duobus Sextis Consulibus*, XIII. Aerae Christianae.

Conciliandi rationem suppediravit mihi *Franciscus Blanchinus* Parruus meus in schedis suis, & in Prolegomomenis Tomi II. Anastasii Bibliothecarii pag. XIII. ex Tabulis Astronomicis Cassinianis, Hirianis, Bononiensibus, & Britannicis, experimento Caelestium motuum comprobatis; fateantur modo laudati Auctores in re Chronologica Principes, se taedio victos difficilium supputationum in quaerenda hac Eclipsi totali, haesisse in climatibus Italiae, Galliae, & Hispaniae: in quibus neque Dio memorat observatam Solis Eclipsim totalem, neque Mercator asseverat suis ex Tabulis provenisse his in terrarum tractibus. Mercator contentus fuit, ex nodi Borei distantia a Luminaribus, certo definire, Solis Eclipsim tunc temporis contigisse aliqua in parte globi rerraquei. Petavio satis fuit rationes subducere ad metas Romani Imperii per Occidentem, ubi certe totalis Eclipsis nec potuit contingere, nec memoratur ab Historicis in Caelo visa. Si ad proximas Britanniae Insulas respicere voluissent lumina illa Chronologicae facultatis, procul dubio deprehendissent anno Christianae Epochae decimotertio Eclipsim Solis, ab Eusebio rite attributam, eamque jure totalem a Dione dictam, assertamque merito a Mercatore. Bono Astronomiae, & Chronologiae fato *Blanchinus* Praesul demonstravit Eclipsim, de qua loquimur, per Epistolam datam Romae pridie Idus Julii 1723. ad Doctissimum & Clarissimum Virum Ottolinum Ottolinium Veronensem ex Comitibus Custozae, quam huic Capiti inserendam ex parte decrevimus ob supputationem verae Synodi ex Tabulis Ludovisianis Domini *de la Hire*, quae neque a Petavianis multum dissentiunt, neque a vetustioribus Gerardi Mercatoris.

Hujus Solaris deliquii observationem eo studiosius mihi curandam proposueram, quo aptior ea videbatur ad Chronologiae nostrae rationes (Imo & Victorii Aquitani, Chronologi inter veteres Patres peritissimi, eoque nomine adhibiti a Sanctis Pontificibus Leone Magno, & Hilaro ad rem Paschalem ordinandam), motuum Caelestium certis characteribus comprobandas, & oculis omnium subjiciendas: quas retuli Tomo 2. nostrae Editionis Anastasianae in Prolegomenis pag. 13. anno superiori in lucem edito. Ibi dixeram Consulatum notatum duobus Sextis (Sexto *scilicet* Apulejo, *&* Sexto Pompejo) *juxta omnium Historicorum scripta* Augusti *emortualem, & solido quinquennio dissitum* a duobus Geminis Consulibus, *qui sub* Tiberio *consequuntur, & initium constituunt Canonis Victoriani anno Bissextili Vulgaris Aerae* 28, *torquere ingenia praecipuorum Chronologorum aetatis nostrae in componendo cum* duobus Sextis Consulibus *totali Solis deliquio, quod eodem anno contigisse affirmat Dio lib. 56. Verba ibidem a me perscripta liceat afferre:*

Torquet ingenia Chronologorum pariter, & Astronomorum Eclipseos istius indagatio per annum *quartumdecimum* Aerae Christianae; quo certe nulla ejusmodi Eclipsis juxta quascumque Tabulas Caelestium motuum spectari potuit. At, si hanc inquirant juxta easdem Tabulas anno Vulgaris Aerae *tertiodecimo*; collectis numeris cogno-

gnoscent evidenter, die 28. Aprilis defectum Solis in pluribus Europae Provinciis spectabilem contigisse, dum vergeret ad occasum. Totalem disci obscurationem Sole occidente visam parvis Insulis ab occasu adjacentibus Britanniae circa Borealem Scotorum tractum discent ex supputatione ac diagrammate in dissertatione nostra relato: similem alteri Eclipsi spectandae die 22. Maji anno 1724. Sole pariter occidente spectatoribus positis in littore occiduo Hetruriae circa Liburnum. Ex iisdem Tabulis Cassinianis, Hirianis, Bononiensibus, & Britannicis utraque Eclipsis totalis perinde colligitur: quae partialis (ut necesse est evenire) fuerit terrarum tractibus in vicinia positis Britanniae, inferioris Germaniae, Galliae, ac Lusitaniae: sed phases partialis observatae his in regionibus totalem demonstrant in proximo climate, ac meridiano indicato Orcadum Insularum spectari debuisse.

Cum igitur ita scripsissem, & intelligerem ex phasibus istius Eclipseos, quam tunc expectabamus ita futuram, uti nunc observavimus ipsi, & ab aliis spectatam accepimus in Italia, Germania, Gallia, Britannia, Lusitania, plane respondentem Tabulis Astronomorum, nostri ac superioris saeculi studio redactis ad consensum omnimodum cum motibus Caelestium corporum, id consequi, ut per easdem Tabulas, Caeli testimonio ita confirmatas, possimus fidenter designare tempus ac modum ceterarum, quae per saecula praecedentia conspectae memorantur, illamque in primis huic postremae in multis similem, quae anno tertiodecimo *Aerae* CHRISTI *Communis totalis, uti a Dione dicitur, fuit (die scilicet* 28. *Aprilis circa Solis occasum Insularibus ab occidentali Scotiae, & Hyberniae tractu non multum dissitis), & pluribus in Europae Provinciis ita partialis conspecta est, ut ibi centralis contigisse deprehenderetur, quemadmodum nunc ex partiali a nobis in Latio conspecta, totalis evenisse cognoscitur spectatoribus sitis in ora Etrusca, & Ligustica Mediterranei; Orbisque tractu inde per Parisios extenso ad Aquitaniam, & ultra Oceanum ad Americae Septentrionalis loca per V. C. Eustachium Manfredi designata, & in diagrammate suarum Ephemeridum praestantissimo Cassini invento a se adaucto delineata; haec inquam provocatio ad experimentum cum praecessisset ad nostrae Chronologiae rationes demonstrandas; negligendum mihi non fuit hujus Eclipsis phases diligentissime observare, & observatas in publicum proferre; ut auctoramento tam celebris experimenti unusquisque intelligat, plane confirmari demonstrationes temporum, quas talium documentorum pretio ceteris anteferendas esse censuimus.*

Ut vero hujusmodi ostensionis fructu non careant etiam illi inter studiosos Historiae, & Chronologiae, qui Astronomorum theoremata non sunt assequuti; placet ea breviter indicare, quae ex nuperae Eclipseos, ac Tabularum conspectu facilem reddant comparationem istius a nobis spectatae cum alia, quam legimus memoriae proditam a Dione: quas inter se distantes esse cognoscimus per annos Julianos 1711, *dies* 13, *& horas* 21, *cum minutis horariis* 40'. *Tot enim numerantur ex occasu Solis in Insulis ultra Orcadas, & Hebridas postremis inter occidentales magnae Britanniae, atque Hiberniae, quas modo nominabo (ubi eadem die circa Solis occasum centralis Eclipsis ejusdem Luminaris fuit anno* 13 *Aerae* CHRISTI *Communis die* 28. *Aprilis) ad hanc observatam totalem Genuae, & Bononiae conspectam solis secundis* 12" *a totali remotam Sole Bononiae occidente die* 22. *Maji Gregoriani labentis anni* 1724.

In mappis Geographicis accuratissime delineatis per recentiores, & praecipue per Nicolaum de Fer, quas asserit esse confirmatas observationibus clarissimorum

f Viro-

LIBER CHRONOLOGICUS.

Virorum, in Regia-scientiarum Academia Parisiis florentium (quorum inclyto Coetui Collega ut adderer, aate annos viginti, acceptum refero Ludovici Magni Christianissimi Regis, & eorundem beneficientiae) duae Insulae ad occidentem Britannicum situat conspiciuntur. Harum proximior Rokol *dicta obtinet latitudinis Borealis gradus 55, & longitudinis ultra Parisinum meridianum gradus 15. Alia vero Insula paulo remotior in eadem ferme elevatione Poli constituta inter grad. 55, & 56, & meridiano Parisino occidentalior gradibus 25, dicitur Insula* Bus. *Hinc postremae Solem occidisse colligimus a Luna ita contectum die 28. Aprilis anno Aerae* CHRISTI *Communis* decimotertio, *ut centra Luminarium eadem linea recta visualis conjunxerit dum Sol occumberet. Ea vero die 28. Aprilis Sol constitutus in gradu 6. Tauri occidebat hora 7. 24'. postquam appulerat ad meridianum. Tunc vero Parisiis numerabatur hora post meridiem 9. 4': quo tempore ita erit supputandus Luminarium motus, & modus Eclipseos:*

	Sol ab Ariete.	*Apog. Solis ab Ariete.*	*Luna ab Ariete.*	*Apog. Lunae ab Ariete.*	*Nodus Asc. ab Ariete.*
Aera Christi Communi	S. G. M. S.	S. G. M. S.	S. G. M. S.	S. G. M. S.	S. G. M. S.
ineunte	9. 8.43.48.	2. 9. 5. 2.	4.15.18. 9.	9.11. 4.38.	8.28.36. 6.
Anni 12. completi.	5.30.	12. 18.	5. 2. 8.23.	4. 8.18.30.	7.22. 6. 8.
Mart. compl.	2.28.42.30.	15.	3.15.52.32.	10. 1.37.	4.45.51.
Dies27.comp.	26.36.45.	4.	11.25.45.46.	3. 0.29.	1.35.47.
Horae 9.	22.10.	0.	4.56.28.	2.30.	1.12.
Minuta 4.	10.	0.	2.12.	1.	1.
Motus medii in 1. Eclipsi.	1. 4.30.53. 2. 9.17.39.	2.9.17.39.	1.3.53.32. 2.2.27.45.	2.2.27.45.	7.28.29.6. 8.28.36.6.
Anom. Solis.	10.25.13.14.	Anom. Lunae	11. 1.25.47.		1.0.7.0.
Anom. Solis.	10.25.13.14.	Anom. Lunae	11.1.25.47.		1.0.7.0.
Prost. add.	1. 4.35. 1.4.30.53.	Prost. add.	2.18.56. 1.3.53.32.	Locus Nodi Ascenden. verus.	7.4. 1.0.14.4.
Locus Solis verus.	1.5.35.28.	Locus Lunae primo aequat	1.6.12.28.		
Locus Lunae verus.	1.6.19.32.	Apog. Solis	2.9.17.39.		
Vera dist. Lunae a Sole	0.0.44.14.		10.26.54.49.	Luna ab Apogaeo Solis.	
Dat horas Ex horis	1.40'. quae subtractae 9. 4.		7. 4. 1. 6.12.28.	Correctio Lunae & Nodi add.	
Dant horas In Synodo.	7. 24. Parisiis in Synodo		1. 6.19.32. 1. 0.14. 4.	Locus Lunae verus. Locus Nodi verus.	
Sol fuit in Nodus in	1. 5.31.20. 1. 0.14.15.		0.6. 5.28. 0.0.31.48.	Argumen. latitudinis. Latitudo hora Eclipsis.	
Arg. lat.	0.5.16. 5.		Anom.Sol.vera	10.26.18'. Diam. Solis 31.43.	
				Mot. hor. Solis 2.24.	
Lat. Borea in Synodo	0.0.27'. 40".		Anom.Lun.vera	1. 3.44'. Diam. Lunae 29.43.	

Incli-

Inclinatio Azimuthi Lunae cum Ecliptica hora Eclipſeos occidente Sole grad. 36.

Mot. hor. Lunae ver. 29.52.
Mot. hor. Lunae a Sole 27.28.
Parallaxis horiz. Lunae 54.20.

Occumbente igitur Sole Inſulae Bus *hora ibi poſt meridiem 7. 24" quae Pariſiis fuit 9. 4'. Luna Solis locum praetergreſſa minutis in ſua obitu 44'. 14" ita deprimebatur a parallaxi per minuta circ. max. 54'. 20" in ſuo Azimutho ad Eclipticam inclinatu per angulum graduum 36, ut centro ſuo occultaret centrum Solis, & Eclipsim annularem quidem, ſed centralem conſtitueret, & anſam Dioni daret ſcribendi,* Solem totum defeciſſe.

Ab illa igitur Eplipſi centrali anno Aerae CHRISTI 13 *ex Caſſianis*, Hi*rianis, aliorumque Aſtronomorum Tabulis ita collecta, & a Dione relata* ad duos Sextos Conſules *gradum faciemus ad conſpectam a nobis hoc anno 1724 die 22 Maji Gregoriani ex iiſdem Tabulis explorandam; ſi ad eam diem & horam occidentis Solis in meridiano Bononienſi motus Luminarium colligamus. Brevior autem erit operatio, & evidentior comparatio Tabularum cum obſervatis: ſi addamus motibus mediis jam ſupputatis in praecedenti, occidente Sole Inſulanis*, Bus *die 28 Aprilis anni 13 Aerae* CHRISTI *motus annorum 1711, dierum 13 ſolidorum cum horis 21. 40', quod ſpatium temporis interceſſit uſque ad occaſum Solis Bononiae hoc anno 1724 die 22 Maji Gregorinni. Motus huic intervallo temporis a Tabulis attribuens talis eſt:*

	Sol ab Ariet.	*Apog. Solis.*	*Luna ab Ar.*	*Ap. Lunae*	*Nod. ab Ar.*
Anni M.	0. 7.38.20.	0. 17. 5. 0.	6.18.20.10.	0. 12.22.41.	8.21.51.10.
Anni DCC.	0. 5.20.50.	11.57.30.	11.24.50. 7.	1. 14.39.52.	7. 9.17.49.
Anni XI.	11.29.20.41.	11.17.	0. 9.34.46.	2.27.31.57.	7. 2.43.15.
Dies 13.	0.12.48.48.	2.	5.21.17.35.	1.26.54.	41.18.
Horae 21.	51.44.	0.	11.31.46.	5.51.	2.47.
Minuta 40'.	1.44.	0.	21.58.	11.	5.
	0.26. 2. 7.	0.29.13.49.	0.25.56.22.	4.26. 7.26.	11. 4.36.24.

Summae in ſingulis columnis collectae addantur ſibi reſpondentibus columnis motuum mediorum prioris Eclipſis.

Motus med. annor. 1711. dier. 11. h. 21. minut. 40'.	*Sol ab Ariete.*	*Ap. Solis ab Ariete.*	*Luna ab Ariete.*	*Ap. Lunae ab Ariete.*	*Nodus ab Ariete.*
	1. 4. 30. 53.	2. 9. 17. 39.	1. 3. 53. 22.	2. 2. 27. 45.	11. 4. 36. 24.
Motus mod. in 1. Eclipſi.	0. 26. 2. 7.	0. 29. 13. 49.	0. 25. 56. 22.	4. 26. 7. 26.	7. 28. 29. 6.
Motus med. in 2. Eclipſi.	2. 0. 33. 0.	3. 8. 31. 28.	1. 29. 49. 44.	6. 28. 35. 11.	7. 3. 5. 30.
	3. 8. 31. 28.		6. 28. 35. 11.		8. 28. 36. 6.
Anom. Solis.	10. 22. 1. 32.		7. 1. 14. 33.	Anom. Lunae	1. 25. 30. 36.
Proſt. add.	1. 9. 40.		2. 33. 38.	Proſt. add.	7. 38.
	2. 0. 33. 0.		1. 29. 49. 44.		
				Locus Nodi	1. 25. 38. 14.
Loc. Sol. ver.	2. 1. 42. 40.		2. 2. 23. 22.	Locus Lunae primo aeq.	
			3. 8. 31. 28.	Apog. Solis,	

Anom.

LIBER CHRONOLOGICUS.

Anom. Solis aequata. 10.23.11'.12"

Diamet. Solis 31'.44"
Mot.hor.Solis 2.24.

Auom. Lun. aeq. 7.3.48'.11"
Diameter Lunae 33'.10"

Mot. hor. Lunae verus 37.26.

Hor. motus Lunae a Sole 35. 2.
Parallaxis horiz. Lunae 60'.44"

Hora Synodi Sol fuit in gradu 1. 39. 38. Gemin.
Nodus in 25.38'.12" Tauri.

10.23. 51.54. Luna ab Ap. Solis.

7.38. Correctio Lunae & Nodi.
2. 2.23. 22.

2.2.31.10. Locus Lunae verus.
2. 1.42.40. Locus Solis verus.

0. 0.48.30. Dist. Lunae a Sole.

Praecessit Synodus hora 1.22' quae demptae
Ex hor. occasus Sol.Bon. 7.25. post merid.

Dant horam Synodi Bon. 6. 5' post merid.
Etiam in Ephemer. V. C. Eustachii Manfredi hor. Synodi assignatur Bon. 6. 4' post merid.
Sol in Signo 2. 1.39.38.
Nodus in 1.25.38.14.

In Synodo Lumin. Argumentum latitudinis 0. 6. 1. 24. latitudo Lunae 31'.33" Excess.2'.

Comparantibus numeros utriusque Eclipsis, statim occurret haec similitudo dispositionum: ex qua etiam illi, qui Astronomicis calculis non sunt assueti, deprehendere possunt maximam affinitatem.

Nam utrobique distantia Luminarium a nodo Boreo, & Lunae latitudo inde proveniens, & inclinatio Azimuthi cum Ecliptica, & constitutio duorum Luminarium in Horizonte ita sunt proximae; ut par ferme trajectus centralis supra discum Solis in utraque Eclipsi ex Tabulis colligatur.

Sola differentia Lunaris Anomaliae, quae in priori Eclipsi erat Signorum XI. & graduum 4, in secunda vero fuit Signorum VII. & grad.4, variat diametrum Lunae, & motum ejus apparentem. Quare in secunda Eclipsi diameter Lunae superat Solarem, & discum Solis universum tegit; cum in prima Lunaris diameter minor Solari reddat quidem centralem Eclipsim, sed eandem efficiat annularem.

De centrali Luminarium conjunctione in utraque Eclipsis locis ac temporibus indicatis, dubitare nequaquam possunt Astronomicarum demonstrationum periti, qui angulum inclinationis Azimuthi, & Eclipticae per Trigonometriae sphaericae regulas assequuntur. Si quis vero Trigonometriae non peritus cupiat certus fieri de angulo inclinationis praxi aliqua satis accurata, id obtinebit mechanice in Globo Caelesti. In illo ad datum elevationis Poli gradum antea collocato, constituat in Horizonte occiduo gradum Eclipticae, in quo celebratur Eclipsis: ad eumque dirigat Azimuthum ex Zenith. Numeret gradus 90. *Eclipticae ex gradu Eclipseos hospite (ut ita dicam) ad partes meridiani. Arcus ex Zenith ductus ad gradum Eclipticae nonagesimum numeratum ab illo, qui Horizontem occiduum tenet, & in eo sita Luminaria, indicabit satis accurate angulum quaesitum. Tum vero Eclipseos delineationem nullo negotio perficiet: cujus exempla dedi pluribus in Eclipsibus a me perpensis in notis ad Anastasium de Vitis Pontificum Romanorum pag.* 285. *&* 287, *ac rationem ostendi in tractatu Chronologico nondum publici juris reddito: ubi methodum facilem exposui fideliter exhibendi accuratum diagramma Eclipsium universarum per Tabulam conciunandam inclinationis Eclipticae, & Azimu-*

mu-

muthi ad singulas Poli elevationes. Illo enim angulo rite constituto ex loco Lunae vero per Tabulas collecto numerantur in Azimutho minuta parallaxeos respondentia cognitae elevationi Luminarium ab Horizonte, & ibi centrum Lunae figitur, apertoque circino ad mensuram semidiametri discus Lunae efformatur, & in Solari subjecto in eo gradu, ac minuto Eclipticae per lineam rectam repraesentatae, quem Sol obtinet quantitas obscurationis resultat.

Haec habui quae ad te perscriberem de facilitate ita comparata Studiosis Historiae, & Chronologiae, licet in Astronomia non provectis, ut characterem certum Chronologiae, a Dione memoratum cum Eclipsi Solis, evidentem esse percipereque ex nupero experimento Eclipsis, tot in Europae partibus conspecto, & adamussim respondente motibus iisdem per Tabulas assignatis: quos necesse est periude dedisse anno 13. Aerae CHRISTI *aliam Eclipsim centralem die 28. Aprilis regionibus iudicatis.*

Excipere vero non possunt, qui hanc lucem invident Chronologiae, negando ab Historico hanc indicari, quam nemo Romae, vel in Orbe Romano degens potuit observare centralem. Hic, inquam, exceptione incassum eluditur hoc lumen Chronologiae. Quod enim attinet ad spectatores in Urbe constitutos, Dio non affirmat Eclipsim Romae conspectam; sed asserit, tantummodo totalem ejus anni defectum Solis fuisse. Neque ille tunc in Orbis parte aliqua Romae subjecta centralem fuisse tradit. Neque nos die 22. Maji hoc anno Albani degentes in Latio totalem vidimus. Conspecta heic fuit digitorum 8. *cum semisse. Id tamen Romae, & Albani in Latio conspectum demonstrant evidenter, tunc temporis prope Bononiam Eclipsim fuisse totalem: & subinde tractu terrarum ex littore Genuensi ad littus Massiliae, ad Insulam Franciae, & Aquitaniam, donec Oceano transmisso pervadatur America universa usque ad Californiam. Regiones vero huic longo tractui circumfusae in Europa, & in America hoc ipso, quod partialem viderint, comprobant in eo tractu fuisse totalem: ita ut Dio, si hodie superesset, ac scriberet in Urbe, ubi Eclipsis partialis fuit, mandare litteris periude posset*, hoc anno Sol totus defecit.

Est alia totalis deliquii asserendi causa tam in eo priori, quam in hoc secundo, si requirantur utrobique spectatores centralis Eclipsis. In nostra plurimi fuere Incolae tractus jam indicati. In illa a Dione memorata pauci saltem testes oculati referre potuerunt Britannis, & Romanis centralem a se conspectam. Quanta enim essent sub Augusto Principe *commercia navigationis, & mercaturae orbi Romano cum Britannis, imo etiam cum Insulanis inter Britanniam ac Thulem sitis, docent Strabo scriptor* Augusto *aequalis lib.4. pag.200. editionis Graeco-Latinae, aliique Auctores. Verba Strabonis haec sunt:*

At nostra aetate Regulorum quidem Britannicorum legationibus, & officiis amicitiam *Augusti Caesaris* consecuti donaria in Capitolio dedicarunt, familiaremque Romanis totam pene Insulam redegerunt: & vectigalia tolerant jam non difficilia a rebus, quae ex Gallia, & Britannia ultro citroque feruntur. *Ibi etiam loquitur de Thule, Insula ex descriptione Pytheae Massiliensis, docens quod ille, licet plurima finxerit de longinquis regionibus de hac tamen*, quod ad Caeli rationem, & Mathematicam pertinet, videtur, non inepte eorum locorum descripsisse proprietates, quae frigidae appropinquant plagae. *Id etiam insinuaverat lib.1. p.63. ubi recensens ex Eratosthene latitudinem Orbis terraquei, post parallelos per Hellesponeum, & per Borysthenem, addit,* deinde ad circulum, qui per Thulem transit, quam Pytheas a Britannia Insula ait, sex dierum navigatione abesse

LIBER CHRONOLOGICUS.

versus Septemtrionem vicinam congelato mari. *Complures Insulas inter Thulem, & Britanniam a ducentis annis ante* Augustum *Principem Latinis, & Graecis notas Geographi, & Historici referunt.* Hebrides *enim Insulae, aliaeque dicuntur Plinio ex Timaeo Historico Siculo, de quo agit Vossius de Historicis Graecis, & probat vixisse aetate Ptolemaei Philadelphi. Laudatur etiam a Cicerone. Quare ducentorum annorum spatio, ante eam Eclipsim notae erant navigantibus, mercaturae, expeditionum, aut Geographiae excolendae causa,* Hebrides *Insulae, aliaeque remotiores, & quidem diligenter perspectae, nec tantum notae. Ibi enim Plinius ex Timaeo describit Insularum ejusmodi situm, qui respondet Insulis* Rokol, *&* Bus *apud recentiorum mappas ibi signatis.* Mictim *designat Plinius ex Timaeo inter illas, unde ex Britannia, & Hibernia navigatur in Thulem, tanquam postremam, & abesse indicat sex dierum navigatione. Meminit quoque Insulae* Nerigon *omnium maximae, ex qua navigatur in Thulem.* Timaeus Historicus a Britannia introrsus sex dierum navigatione abesse dicit Insulam Mictim, in qua candidum plumbum proveniat. Ad eam Britannos vitilibus navigiis corio circumsutis navigare. Sunt qui & alias prodant, Scandiam, Dumnam, Bergos: maximamque omnium Nerigon, ex qua in Thulem navigetur. Plin. lib.2.cap.16. *Massiliensibus igitur, & Romanis, & Graecis, ne dum Britannis nota esse poterant sub* Augusto, *quae in hujusmodi Insulis spectabantur. Quam parata vero essent commercia literarum inter Britanniae Incolas, & Urbis Romae etiam ante* Augustum, *demonstrat Epistola Ciceronis nona lib.3. ad Q. Fratrem, cujus circa finem ista leguntur.* De Britannia Caesar ad me Kalendis Septembris dedit literas, quas ego accepi ad III. Kalend. Octobris. *Spatio dierum octo, & viginti (quod ferme contingit etiam nunc) literae ex Britannia ad Urbem perferebantur. Poterant ergo tam brevi temporis intervallo nunciari aetate* Augusti *Romam incolentibus ea, quae Britanni a vicinis Hebridum Incolis accepissent.*

Constat igitur fides Dionis Historiae Eclipsim totalem memoranti: sive Dio acceperit ex illorum scriptis, qui partialem viderant tot in regionibus occidentalis Europaeorum plagae, & inde collegerant centralem extitisse praedictis Insulanis: sive narratam legerit ab iis, qui data opera, vel forte fortuna ad illorum litus appulsi dum in Thulem navigarent, centralem defectum Solis ibi conspexerint; aut ab Indigenis, & Hospitibus ibi spectatum acceperint. Utrovis modo intellexeris, perinde sequitur, Eclipsim centralem *duobus Sextis Consulibus* ita conspectam pertinere ad annum Aerae CHRISTI Communis tertiumdecimum, *illique jure assignandam a recte ordinata Chronologia, & comprobata ex motibus per Cassinianas, & Hirianas Tabulas assignatis, ac demonstratis ex omnimodo consensu cum observatis Caelestibus aetatis nostrae, ac superiorum. Vale. Dabam Romae, Pridie Idus Julii* MDCCXIII.

Concilantur ergo Petavius, Calvisius, Mercator cum Eusebio, cum Dione, & cum Tabulis Astronomicis; licet duo illi Scriptores negent, anno 13. vel 14. Aerae CHRISTI Communis ullam Eclipsim totalem, quae in Italia, Gallia, Hispania spectari potuerit; affirmet autem Mercator, contigisse totalem Solis Eclipsim anno 13. emortuali *Augusti, duobus Sextis Consulibus*: cui nos subscribimus, non tantum freti testimonio Dionis, Eusebii, & Victorii, sed etiam edocti per Tabulas Astronomicas (respondentes mirifice motibus in Caelo spectatis), Eclipsim illam totalem, ab Europeis incolentibus Hiberniam & Hiberniae pro-

proximas Insulas, potuisse spectari.

Quam facile autem rescire potuerint etiam Romani Augures, aut quicumque Pseudomantes, & Astrologi judiciarii, Romae agentes sub *Augusto* (genus illud hominum, quod in Civitate nostra, inquit Tacitus, & vetabitur semper, & retinebitur), Eclipsim, quae in Urbe videri non potuit, spectatam fuisse totalem supra Hiberniam, & ferme totalem in Hiberniae littore, (ut inquit Patruus meus) id rescire potuerint, & ad *Augusti* mortem referrent, satis comperimus ex frequenti commercio, quod *Augusto* imperante vigebat inter Britannicas Insulas, Urbemque ac Romanam ditionem, diserte id legimus apud Strabonem *Augusto* aequalem Scriptorem *libro* 4. *Geogr. pag.* 200. edit. Graecolat. *At nostra aetate*, inquit, *Regulorum quidem Britannicorum, legationibus, & officiis amicitiam* Augusti Caesaris *consecuti, donaria in Capitolio dedicarunt, familiaremque Romanis totam pene Insulam redegerunt: & vectigalia tolerant jam non difficilia a rebus, quae a Gallia, & Britannia ultro citroque feruntur*.

Ibi etiam loquitur de Thule Insula, magis dissita, quam intermediae Rokol & Bus &c; ex descriptione Pytheae Massiliensis docens, illum, licet plurima finxerit de longinquis Regionibus, *de hac tamen quoad Caeli rationem, & Mathematicam pertinet, videri non inepte eorum locorum descripsisse proprietates, quae frigidae appropinquant Plagae*. Consulendus etiam est *lib*. 1. *pag*. 63, ubi recensens ex Eratosthene latitudinem Orbis terraquei, post parallelos per Hellespontum, & per Borysthenem, addit: *Deinde ad circulum, qui per Thulem transit (quam Pytheas a Britannia Insula ait sex dierum navigatione abesse versus Septentrionem) vicinam congelato mari, alia* ccIↄↄ cIↄ Iↄ *Stadia*. Plinius quoque ex Timaeo, Scriptore referendo ad aetatem Philadelphi, judice Vossio, meminit Insularum inter Britannicas ac Thulem occurrentium navigantibus itinere sex dierum: ut plane constet, non tantum Aevo *Augusti*, verum & ducentis ante *Augustum* annis tum Britannicas Insulas, tum ipsis adjacentes perspectas fuisse nautis, & populis, Mediterraneum mare incolentibus: qui, decedente *Augusto*, Eclipsim in eisdem Insulis observatam ita perscribere potuerunt ad nostrates Italos in tanta commercii frequentia.

Accedit his testimonium, quod reddere potuerunt hujus Eclipsis a se conspectae Romani, qui incolebant Lusitaniae, Hispaniae, & Africae littus occiduum ad fretum Gaditanum in Mauritania Tingitana. His enim locis portio non modica disci Solaris occultabatur, dum esset supra Hiberniam diameter Solis universa per Lunam contecta. Erant sub *Augusto* in Hispania Legiones tres, III. Gallica, VI. Ferrata, & X. Fretensis, in Africa Legio una, Tertia scilicet *Augusta* dicta. Quanta autem superstitio esset militibus in omine ex Eclipsibus captando, satis ostendit Tacitus in Eclipsi Lunae post obitum *Augusti* conspecta in Illyrico eodem anno, *duobus Sextis Consulibus*. Quare intentis oculis cum haec phoenomena Caelestia vulgus militum superstitiosius observaret, avidis etiam auribus excepit nuncium totalis occultationis, ad Insulas circa Britanniam conspectae, tanquam prodigium, *Augusto* seni mortem portendens, ex Astrologorum, & Augurum praeindicato metu, ut Dio testatur.

LIBER CHRONOLOGICUS.

CAPUT UNDECIMUM.

De Epocha Passionis Domini Nostri JESU CHRISTI, *statuenda cum Victorio Aquitano Vulgaris Aerae anno XXVIII. Bissextili*, duobus Geminis Consulibus.

Eclipsis Solaris, in morte *Augusti* memorata a Romanis Graecisque Scriptoribus Sacrae & Prophanae historiae, non otiose deligebatur ad fructum uberrimum cum Chronologis colligendum. Ita enim connexi sunt laterculi annorum ab *Augusti* morte, ad consequentes annos Principatus *Tiberii* per seriem Consulum non interruptam, praesertim per solidum quindecennium, a *duobus Sextis Coss. ad duos Geminos* numeratum in vetustis marmoribus, & codicibus; ut, uno termino semel constituto in sede certa Chronographiae per characteres Caelestium motuum tunc observatos, ac tabulis eorundem mirifice respondentes, necesse sit extremum alterum habere pariter certam sedem, quindecim annis ab eo Consulatu dissitam, utramque vero esse elongatam tanto intervallo a nobis, quantum fert ratio motuum, per easdem probatas tabulas constituta. In Serie Vulgaris Aerae Christianae, qua utimur, si constet, ex totali Solis Eclipsi, spectata apud Britannos *duobus Sextis Consulibus*, anno *Augusti* emortuali, die 28. Aprilis, cum annum liquido demonstrari decimum tertium Vulgaris Aerae, non vero quartum decimum, ut plerique antea censebant, (injuria culpantes Eusebium, quasi Eclipsim Solis, & *Augusti* obitum anno uno maturius consignaverit in suo Chronico); si, inquam, id semel compertum sit, consequitur necessario, ut *duo Gemini Consules* referendi sinr ad vigesimum octavum annum Aerae Communis cum Victorio, non autem differendi ad vigesimum nonum, ut reliqui passim Chronologi statuunt, a Victorio recedentes, & a connexa Sede Consulatuum, cum utriusque Luminaris motu in Eclipsibus observato: Victoriana vero attributio Consulatus *duorum Geminorum*, & *Passionis Dominicae* anno XXVIII. Aerae Vulgaris, ita mysterio Salutis nostrae conciliat characteres temporum in divinis literis memoratos, & ab antiquissimis Patribus nobis contraditos; quemadmodum Eusebii, ac Dionis testimonia recte asserunt suam sedem Anno *Augusti* emortuali, & Solis deliquio, quindecim annis ante *duos Geminos Coss.* spectato.

Operae pretium fuerit exhibere monumenta publica, eaque genuina, Romanorum Principum, & Magistratuum, unde noscitur evidenter series annorum quindecim, exacte numerata a *duobus Sextis Coss.* ad *duos Geminos Consules*.

In Tabulis marmoreis Capitolinis e Foro Romano egestis, ubi fuerant consignatae, & nominibus Consulum inscriptae res gestae in eorumdem Magistratu, haec paria Consulum, adhuc supersunt postremae aetatis *Augusti*,

IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS. PONT. MAX.
TR. POT. XXXV.

TI. CAESAR. AVGVSTI. F. DIVI. N. TR. POT. XIIII.
C. SILIVS. P. F. P. N. L. MVNATIVS. L. F. L. N.
PLANCVS.

Docemur ex hac Inscriptione Senatus Populique Romani auctoritate posita, Kalendis Januarii ejus anni, quo Magistratum inibant, & quem Consules signabant *C. Silius*, & *L. Munatius Plancus*, *Augustum* numerasse Tribuniciam Potestatem XXXV. usque ad dies interpositos inter Idus Junii, & Kalendas Julii, quibus diebus inchoaverat Trib. Pot. annum XXXVI; & *Tiberium Caesarem Augusti* Filium iisdem Kalendis Januarii, *Silio* & *Planco Coss.* numerasse Tribunic. Pot. sibi a Patre communicatae annum XIIII usque ad diem v. Kal. Julii, qua initurus erat Trib.

Trib. Pot. annum XV; uti ex hoc ipso lapide, ac Paterculi testimoniis, cum Pisanae Coloniae decreto collatis, perspicue ostendit Emus Card. Norisius *in Cenotaphiis Pisanis, dissert. 2. cap. XV. pag.* 261, & sequentibus. Recte etiam infert, anno sequenti Kalendis Januarii prosequutum fuisse *Augustum* Tribuniciae Potestatis annum trigesimum sextum, quem inchoaverat praecedente mense Junio ad finem vergente, *Silio* & *Planco Coss*; & coepisse ante Kal. Julii annum XXXVII Tribuniciae Potestatis, cujus trimestri nondum completo decessit, ut probant Nummi, ac lapides eundem numerum XXXVII. non supergressi; afferente etiam Tacito Annalium lib. I. hunc terminum Tribuniciae Potestatis continuatae, quo anno *Augustus* vita cessit. Fatentur autem omnes Historici Romani, *duobus Sextis Consulibus Augustum* vita perfunctum Nolae, die 19. Augusti. Consequitur ergo ex genuinis ejusmodi documentis, *duos Sextos Consules* signasse Kal. Januarii ejus anni, qui proxime sequebatur annum signatum Consulatu *Silii* & *Planci*; eosdemque *Sextos Consules* vidisse *Tiberium Caesarem Augusti* Filium Trib. Pot. XV. usque ad diem V. Kal. Julii; ex die autem V. Kal. Julii, ad 19. Augusti, vidisse *Tiberium Augusti* filium *Caesarem*, nondum *Augustum*, necdum Pontificem Maximum, Trib. Pot. XVI. Post diem vero XIIII. Kal. Septembris, defuncto *Augusto*, & in Deos relato, eundem *Tiberium* salutasse, *Divi Augusti* Filium, Tribunitia Potestate XVI. mox etiam Pontificem Maximum anno sequenti a. d. VI. Id. Martias, ut legitur in antiquo lapide apud Gruterum *fol.* 228. *num.* 8. Utraque Inscriptio incurrit in Nummis *Tiberii* cum S.C. nota percussis. Ex V. Kal. Julii per duos menses non integros inscribitur, TI. CAESAR. AVGVSTI. F. TRIB. POT. XVI, & in parte aversa PONT. COS. II. IMP. VII. S.C. post obitum vero *Augusti*, signatur Nummus TI. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVGVSTVS, & in aversa parte IMP. VII. TR. P. XVI.

Ex eo autem anno emortuali *Augusti*, usque ad *Vinicium Consulem*, sexdecim annos enumerat Vellejus Paterculus, auctor aequalis, qui eidem *Vinicio*, Consulatum gerenti proxime post *duos Geminos*, Opus suum nuncupat: contestante etiam lapide Nolano Fastorum municipalium apud Gruterum *pag.* 1087: ubi, post Consules, *duobus Geminis Suffectos*, *A. Plautium L. Nonium*, sequuntur paria quatuor Consulum Ordinariorum: primi autem sunt ii, quos memorabam, sexdecim annos complentes a morte *Augusti*, L. CASSIVS. LONGINVS M. VINICIVS. COS. Hos deinde consequitur TI. CAESAR. AVG. V. COS. Quare Scriptorum aequalium assertione, ac publicorum operum testimonio, per quindecennium exacte distant *duo Sexti Consules*, a *duobus Geminis*, ut Fasti omnes perhibent Graeci, ac Latini.

Necesse igitur est, pariari Collegium *duorum Geminorum* cum anno Aerae CHRISTI Vulgaris octavo supra vigesimum; cum superius demonstratum fuerit ex totali Eclipsi Solis, conspecta in extremis Europae finibus, *duos Sextos Consules*, & *Augusti* mortem, alligari oportere anno tertio decimo ejusdem Aerae CHRISTI Communis.

Quam bene autem congruant anno 28. Aerae CHRISTI Communis characteres omnes, attributi *Dominicae Passionis* tempori, tum in Divinis literis, tum apud Patres CHRISTI Saeculo proximiores, judico esse heic exponendum; ut constet, quanti fuerit haec attendisse criteria certa Chronologiae, quae paullo superius sunt explicata. Praemittam vero Panvinii nostri vota, in difficillimo hoc vado superando opem implorantis omnium disciplinarum. Haec ille perscribit *in*

u *Com-*

Commentario ad lib.II. Fastorum, anno U. C. DCCXCVI.

Ut nihil est cruciatu Domini Nostri JESU CHRISTI *inlustrius, ita nihil fere ejus Sanctissimae Passionis die obscurius, aut incertius: quum ex Evangelica veritate, veterum Scriptorum monumentis, & Sanctorum Patrum traditis, multa in eam diem incidere necesse sit, quae ita fuisse, difficulter admodum demonstrari possint. Nam ex Evangelica doctrina ipsum per Procuratorem Judaeae Pontium Pilatum*, Tiberio Caesare *imperante, XV. die primi mensis Nisan, idest die Festo Paschae, supplicio affectum, &, ut ex antiquis historiis constat, Olympiadis CCII. anno quarto, fuisse oportet. Ex Patrum vero traditis, feria VI, die Veneris, mense Martio, & , si fieri potest, XXV. die ejusdem mensis, aetatis suae XXXIII.° anno, & mense tertio trigesimi quarti exacti, id factum esse videtur. Quae omnia, quum Divinae Scripturae, Astronomicae Disciplinae, & temporum descriptioni nixa sint, atque haec inter sese haud facile comparari possint, hinc magna in hac re explicanda orta est controversia; cui varia eorum, qui de ea re disseruerunt, scripta difficultatem non parvam addiderunt.*

Tantae caligini dissipandae utilem operam navarunt complures Viri doctissimi, post Panvinium ea de re pertractantes: ejus praesertim Concivis, & Syncellita Card. Norisius, tum in Cenotaphiis Pisanis, tum in Epochis Syromacedonum, tum in illa singulari Dissertatione in nummum Rigordianum *Herodis Antipae*, cujus beneficio effectum est, ut de anno Imperii Proconsularis *Tiberii XV*, & Potestatis Senatus, & *Augusti* auctoritate sibi communicatae in Provincias omnes triennio antequam iste decederet, loqui noscamus Evangelicas literas, CHRISTI DOMINI baptismum ita consignantes, & adquintum decimum ejusdem Imperii, ab *Augusti* obitu, in Urbe & Provinciis, intelligi oportere Patres & Chronologos veteres, quum *Passionem Dominicam* illi alligarunt. Quod autem attinet ad *Pontii Pilati* Procurationem Judaeae in CHRISTI morte, & ad censum Saturnini, & τῆς ἡγεμονίας Quirinii, seu Cyrini in ejusdem ortu, id omne subjecit oculis Card. Norisius, nunquam sine laude memorandus, dum attexeret accuratum Catalogum Syriae Praesidum, nummis, atque inscriptionibus genuinis, atque Historicorum aequalium testimoniis plane conformem. Quae vero pertinent ad rationes Astronomicas, pariandas cum characteribus Paschae, & cum VIII. die Kal. Aprilis, *Dominicae Passioni* attributa a vetustioribus Patrum (quod erat alterum votorum Panvinii), ea res fuit hactenus impedita tot difficultatibus, ut nodum plane *Gordianum* praeseferret. Nam, cum plerisque persuasum sit, *duos Geminos Consules* esse componendos cum anno undetricesimo Aerae Communis, quo certe nequit Judaeorum Pascha, & Luna XIV. incurrere in diem XXV. Martii, non secus ac nequeat ante quindecennium, nempe anno Aerae Communis XIV totalis Eclipsis Solis in Europa spectari *duobus Sextis Coss.*, mire torquentur ingenia, ac distrahuntur in adversas opiniones. Nunc vero, cum Eclipsis ostendat, *duos Sextos Coss.* recte restitutos anno XIII. Aerae Vulgaris, & *duos Geminos* anno XXVIII; perspiciemus & Paschatis characteres, & Feriae a Sacris literis memoratos, & reliquos de XXV. Martii die a Patribus vetustissimis traditos, optime conciliari.

Rationes Lunae decimae quartae Paschalis, anno XXVIII. Aerae Communis ita sunt liquidae, ut, qui Tabulas ea de re concinnarunt ad complura Saecula, imo & ad plura annorum millenaria, tam veteres, quam recentes,

tes, eodem anno non discrepent. Victorii Canon Paschalis inde exorsus Periodum, attribuit diei Dominicae 28. Martii aetatem Lunae XVI, & consequenter Lunam quartamdecimam alligat Feriae VI Martii 26, qua DOMINUS in Crucem actus, Passionem morte complevit, inchoatam vespere praecedenti, & mysterio incruenti Sacrificii a se dedicatam: quae vespera, licet Romano more pertineat ad diem XXV. in media nocte complendam, Hebraeorum tamen legibus referebatur ad diem subsequentem; ita praecipiente Moyse, imo Deo ipso, Levitici XXIII. 32. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra*. E recentioribus vero P. Franciscus Bordonus Generalis Tertii Ordinis S. Francisci in Tabulis Paschalibus, ab anno *Incarnationis Dominicae* ordinatis ad duo annorum millia, in anno Juliano ante correctionem Gregorii, & in Gregoriano post emendationem, iisdem plane numeris effert Epactam XVI, & Pascha Christianum die Dominica, 28. Martii, anno Vulgaris Aerae XXVIII.

Eaedem certe rationes apprime respondent veris, ac mediis motibus Luminarium: ut calculus sequens ostendet, subductus per Tabulas D. de la Hire, Caelestium motuum Observatis omnino congruentes.

Anni CHRISTI.	*Sol ab Ariete.*	*Apog. Solis ab Ariete.*	*Lun. ab Ariet.*	*Apog. Lunae. ab Ariete.*	h. 0. 42. 38.
	9. 8.43.48.	2. 9. 5. 2.	4.15.18. 9.	9.11. 4.38.	
0.	0. 0. 9.20.	20.30.	4.13.34. 0.	3. 3.50.51.	
Anni XX.	11.29.18.51.	7.10.	6.13.51.58.	9.14.45.47.	
Anni VII.	1.29. 8.19.	10.	2.10.35. 1.	0. 9.41.54.	
Febr. Biss.	12.48.43.	2.	5.21.17.35.	1.26.54.	
Dies XIII.	11.20. 9. 6.	2. 9.32.54.	11.19.36.43.	10. 8.49.14.	

Juxta medios motus, Novilunium Paschale committebatur die 14. Martii anni 28. labentis Aerae CHRISTI Communis, hora 0. & minutis 42'. 38" post meridiem Parisiis, Hierosolymis vero hora 3. 17'. 10". pomeridiana. Quare dies quartadecima Lunae Paschalis inchoabat die 26. Martii Feria VI. hora tertia post meridiem, dum CHRISTUS DOMINUS in Cruce expiravit; & mortis suae loco, ac tempore complens vaticinia Scripturarum, dixit, *Consummatum est*: & inclinato capite, tradidit spiritum.

Nemo ignorat, Cyclos attemperari juxta motus medios. Quocirca Judaei, si Cyclo tunc utebantur, ad medios motus recte disposito (quod & Romani jam noverant, ut in *Cyclo Caesaris* Franciscus Blanchinus Patruus meus amantissimus demonstravit, & Graeci, atque Aegypti pridem callebant, cum inde ad Romanos traduxerit *Caesar* suos numeros), debuerant certe eadem die 26. Martii Juliani Pascha legitimum celebrare, vel praecedenti vespera, ad diem 25. Romanum pertinente, ad legalem autem diem cum 26. referenda. Anno igitur 28. Aerae Communis sub vesperam Feriae V. die 25. Martii Juliani, quae ex Levitico pertinebat ad consequentem, eoque nomine ad decimam quartam diem Lunae Paschalis, rite peregit CHRISTUS DOMINUS coenam Agni typici, desiderio desiderans id Pascha cum Discipulis manducare: &, Coena peracta, accedens ad implenda Mysteria, sese obtulit perennem Hostiam pro salute nostra, primum incruentam in Coenaculo eadem vespera, cruen-

LIBER CHRONOLOGICUS.

cruentam deinde per noctem in horto, & Praetorio, tum mane, hora tertia, & meridie; atque hora nona diei 26. Martii Juliani Feria VI. complevit holocaustum in Monte Calvariae in accensione quartae decimae Paschalis Lunae, a sexdecim saeculis praenunciata in prima Paschatis institutione. Rite etiam potuerunt Judaei illi, quos memorat Evangelista (*Joann. XVIII.* 28.) mane Feriae sextae non introire in Praetorium Pilati, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha, rite inquam potuerunt ad vesperam eandem Feriae VI. diei 26. Martii Juliani, qua DOMINUS expiraverat, in quartadecima Luna manducare Pascha, cum nondum absoluta esset dies legitima & utilis ad eam ceremoniam ex legis praescripto complendam, atque extensa a vespera in vesperam. Ea de re si quis velit penitius erudiri, consulat doctas dissertationes editas Cadomi 1712. post Analysim Euangeliorum, ubi expositum reperiet ex Ruperti sententia, necnon ex Pauli Episcopi Brugensis Systemate Judaeorum peritiorum disciplina suffulto, duplicem usum viguisse Paschalis diei computandae ex motibus mediis apud Hebraeos, unum ex Lege, alterum ex Traditione. Ex Legis praescripto numerabatur prima dies Lunae a Synodo Luminarium media, quam sequutus videtur DOMINUS: ex traditione Doctorum Synagogae differebatur Neomeniae Solemnitas in diem proximum, si Neomenia incidisset in Sabbatum. Dies 13. Martii Juliani, in quam incidit Synodus media Luminarium anno 28. Aerae Christianae, Sabbatum fuit. Dilata est itaque a Judaeis, Rabbinorum traditionem sectantibus, Neomenia ad diem 14 Martii, & consequenter dies quartadecima ejusdem Lunae pariata per ipsos fuit cum die 26. mensis Romani. At ii, qui Legis dicto pressius inhaeserunt cum CHRISTO DOMINO, uti Neomeniam noverant Sabbato commissam 13. Martii, ita eam diem computantes primam Lunae Paschalis, necessario componebant diem XXV. Martii cum decima quarta Paschali, & Feria quinta. Utroque autem systemate usos pro lubitu fuisse Judaeos in CHRISTI supremo Paschate, Divinae Providentiae consilio factum videtur: id unice contendentes, testatum facere consecuturis Saeculis, Passionem scilicet, ac *Mortem Dominicam*, in salutaris Agni Mysterio praenunciatam ipsa die fuisse completam, qua necesse erat occidi Pascha. Sive enim quis consectaretur legalem textum cum CHRISTO DOMINO, ad vesperam cadentis Feriae V, ac diei XXV. Martii inchoantem horas 24. sequentis Feriae VI, qua pati, & mori constituerat; sive quis mallet sentire cum Doctoribus Judaeorum, per eam aetatem non improbatis; & ipsam diem naturalem 26. Martii, & Feriae sextae, a dilata Neomenia, decimamquartam vulgo habere; utrique conspecturi erant ea die pendentem a Ligno Agnum Dei immolatum, qui tollit peccata Mundi, qua die, juxta utrumque calculum, typicum agnum occidere, ejusque sanguine postes perfundere Judaei praecipiebantur.

Omnes itaque characteres Feriae, & Paschatis ab Evangelistis memorati in Coena, Passione, ac Morte DOMINI, respondent regulis motuum Lunisolarium mediis, si, juxta veterum Patrum testimonia, habeatur annus Crucifixionis DOMINI 28. Aerae Communis, *duobus Geminis Consulibus*; quos ad eundem referendos, Eclipsis totalis Solis, ante quindecennium conspecta anno *Augusti* emortuali, *duobus Sextis Consulibus*, aperte demonstravit.

Experiri etiam placet, quid proveniat ex motibus Luminarium veris; cum tanta sit mediorum conformitas cum Hi-

Historia. Ex calculo superiori mediorum motuum, expedite colliguntur veri. Fuerar in meridie Parisiis die xxvi. Martii Aerae Vulgaris 28.

	Motus Solis ab Acquinoctio Verno.				*Apogaei Solis ab eodem.*	*Lunae ab Aeq. Verno.*	*Apogaei Lunae ab eodem.*
	S.	G.	M.	S.			
	11.	20.	9.	6.	2. 9.32.54.	11.19.36.43.	10. 8.49.14.
	2.	9.	32.	54.		10. 8.49.14.	
Fuit ergo Anomalia Solis.	9.	10.	36.	12.		1.10.47.29.	Anomalia Lunae.
Prostaphaeresis. add.		1.	53.	10.		0. 3.11. 0.	Subtr.
	11.	20.	9.	6.		11.19.36.43.	
Locus verus Solis.	11.	22.	2.	16.		11.16.25.43.	
	11.	16.	25.	43.	Locus Lunae verus horae XI.		
Distantia Lun. a Sole.	0.	5.	30.	33.			

Synodus vera, subsequebatur mediam horis undecim. Cum igitur media conjunctio Hierosolymis haberetur die 13. hora 3. 17' pomeridiana; synodus vera incidebat in horam 2. 57' matutinam diei 14. Martii. Satis inde noscimus, cur alii possent neomeniam imputare juxta motus medios diei 13. Martii, alii juxta veros diei 14. ejusdem mensis: & cur illi diem Lunae quartam decimam juxta medios motus pariarent cum Martii Juliani xxv, hi vero juxta veros cum die xxvi. Quare, etiam seclusa regula dilationis neomeniae ob incursum Sabbati, poterant sectatores verorum motuum differre quartam decimam ad xxvi. Martii; licet qui pro mediis stabant, ut Cyclorum ratio postulat, eandem constituerent intra diem Romanam 25; a vespera in vesperam computantes.

Nunc est reddenda ratio, cur ab antiquissimis Patrum assignetur *Dominicae Passionis* dies xxv. Martii, licet tum Patres, tum monumenta, quibus nituntur, judicanda sint a nobis non discrepare, qui arbitramur, die xxvi. Martii, Feria vi, anno 28. Aerae Vulgaris, CHRISTUM DOMINUM fuisse actum in Crucem. Causa duplex ejus diei ita nominandae manifestabitur, si perpendamus auctoritates Patrum vetustiorum, & proximiorum aetati Redemptoris nostri, a quibus ea traditio diei xxv. Martii in ceteros emanavit.

Vetustissimi qui supersint inter Scriptores Christianos Patrum loco habitos, & qui eam diem nominent, sunt S. Hippolytus, ac Tertullianus; ille in Cyclo Paschali, & Chronico, hic in libro adversus Judaeos. De S. Hippolyto, sermo erit paulo infra. A Tertulliano malumus inchoare, licet eadem aetate *Septimii Severi* cum Hippolyto vixerit ac floruerit, circa finem secundi a CHRISTO Saeculi, atque initium tertii. Tertulliani mos est, provocare ad Acta publica Romanorum, tum in Urbe, tum in Provinciis scripta, quando rerum gestarum veritas comprobanda est idoneo testimonio, ab iis non recusando, contra quos disputat; sive agat contra Ethnicos, sive adversus Judaeos, aliosque Sectarios a Catholica fide alienos. Archiva Romana esse consulenda, demonstrat, quando contra Marcionem disputans, memorat *Censum Augusti* per *Sentium Saturninum* in Syria habitum, *quem testem*, inquit, *fidelissimum Dominicae Nativitatis*

tis Romana Archiva custodiunt. Quando etiam loquitur adversus Gentes in Apologetico cap.21. de Morte DOMINI, & inopinata Solis obscuratione, quae tum temporis contigit, necnon de Resurrectione post triduum, atque Apparitione coram Discipulis per dies quadraginta, admirabili denique Ascensione in Caelum, & Apostolorum Missione, ex quibus CHRISTI Divinitas elucet, ad rerum gestarum fidem Ethnicis adstruendam; digitum intendit ad Romana Archiva, & diserte tradit, *Tiberium Principem* a *Pilato Praeside* his de rebus edoctum, retulisse in Senatu, licet irrito conatu, de Divinis honoribus CHRISTO deferendis. (Tertull. in Apol. advers. Gent. cap.21.): *Eodem*, inquit, *momento dies, medium orbem signante Sole, subducta est. Deliquium utique putaverunt, qui id quoque super* CHRISTO *praedicatum non scierunt: & tamen eum Mundi casum, relatum in Archivis vestris habetis &c.* tum enumeratis iis, quae de triduo Resurrectionis, de quadragenaria Apparitione, aliisque mirabilibus gestis enunciabamus, subdit in fine capitis, universa haec a Pilato rescivisse *Tiberium*. *Ea*, inquit, *omnia super* CHRISTO *Pilatus, & ipse pro sua conscientia Christianus*, Caesari *tunc* Tiberio *nunciavit*. *Ibidem cap.5.* Nec destitit *Tiberius* eadem referre ad Senatum: *Annunciatum sibi ex Syria Palaestina, quae illic veritatem ipsius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum, cum praerogativa suffragii sui. Senatus, quia non ipse probaverat, respuit*: Caesar *in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum*. Tertullianus non erat nescius, Acta Principum, & Senatus, consignata libris linteis, atque elephantinis, custodiri in Bibliothecis *Palatina*, & *Ulpia*, in Tabulario, aliisque Archivis Urbanis. Quin, Acta *Tiberii* prae ceteris superfuisse incendiis *Neroniano*, ac *Vitelliano*, docemur ex Suetonio, qui testatur de *Domitiano* cap.20. *praeter Commentarios, & Acta* Tiberii, *nihil lectitasse*. Post illa vero incendia, non legimus usque ad *Commodum* (nempe ad aetatem Tertulliani), Urbem conflagrasse. Quin & Bibliothecam *Palatinam Augusti* Graecam & Latinam, cum adjecta in domo *Tiberiana*, cujus meminit *P. Victor*, & unde desumebat *Domitianus* Acta, & Commentarios *Tiberii*, necnon Bibliothecam *Ulpiam*, cum Actis Senatus, & *Caesarum*, librisque linteis, & elephantinis utraque continentibus, integras perdurasse cc. ferme annis postquam Tertullianus illa scripsit, quae modo recitavimus, dubitare nos minime sinunt *P. Victor* (sive *Sextus Rufus*) in Libro de Regionibus Urbis Romae, & Flavius Vopiscus in vita *Aureliani*. Scriptor uterque circa finem quarti Saeculi a CHRISTO nato easdem recenset. Vopiscus etiam addit, aetate sua translatos fuisse libros linteos, & elephantinos Bibliothecae *Ulpiae*, complexos Acta *Caesarum*, & Senatus, ad termas *Diocletiani*; ibique a se lectos commemorat, unde plura in suam Historiam transcripsit. Cum igitur Acta *Tiberii* legerentur a *Domitiano*, & is, qui biennio post ipsum imperavit *Trajanus*, collegerit Acta Principum, & Senatus, *Tiberianis* certe non fuit destitutus. Inter haec vero connumerare necesse est Relationem illam *Tiberii* ad Senatum, de divinis honoribus CHRISTO decernendis, cum praerogativa suffragii sui: quam, licet Senatus rejecerit, rogationem tamen, & rejectionem inter Acta censeri oportuit, una cum scriptis a Pilato transmissis, quae occasionem obtulerant rogationis. En igitur Romana Archiva, ad quae provocat Tertullianus, quando Ethnicis, ac Judaeis aperit documenta genuina rerum gestarum, tum in nativitate CHRISTI DOMINI, tum in Morte, ac Resurrectione.

ctione. Fecisset profecto tum impudenter, tum imprudenter, si disputans adversus hostes Fidei nostrae, ut eos fateri compelleret res ita fuisse gestas, uti ipse commemorat, provocasset ad Acta, tanquam in Archivis Romanis asservata, quae nuspiam reperirentur. Multo autem gravius peccasset contra Leges prudentiae, in indicatione non necessaria diei, & anni *Dominicae Passionis*, si confidenter venditasset diem, & annum ab illo diversum, quem in Actis & Archivis nondum absumptis asservari & conspici posse ab omnibus pervidebat. At ille diserte attribuit Passioni DOMINI diem VIII. Kalendas Aprilis, quo anno *Cajus Fufius* & *C. Rubellius*, uterque cognomento *Geminus, Consules* processerunt. Nam in libro adversus Judaeos asseverat, Passionem DOMINI, quae praenunciatur in Psalmo XXI, *perfectam fuisse sub Tiberio Caesare, Coss. Rubellio Gemino & Fufio Gemino* (Codices vitiose habent *Rufio*), *mense Martio, temporibus Paschae, die VIII. Kalendarum Aprilium, die prima azymorum, qua Agnum ut occiderent ad Vesperam, a Moyse fuerat praeceptum*.

Aequalis Tertulliano vixit Romae S. Hippolytus, auctor longe clarissimus Paschalis Chronici, & Cycli: quem incisum in marmorea Cathedra, (cum ejusdem Simulacro antiquitus sculpta) atque in Bibliotheca Vaticana superstitem, tot viri praestantes illustrarunt. In eo lapide descripta legitur Passio CHRISTI, una cum quartadecima Luna Paschali, die VIII. Kal. Aprilis: ut plane constet, neminem eorum, qui tempora pervestigarunt Saeculis a CHRISTO proximis, & quidem in Romanis Archivis, ubi gesta Principum custodiebantur, diem aliam a XXV Martii assignasse Passioni.

Hauserant facile eum Turtulliano ex Actis Proconsularibus Syriae Palaestinae, seu Judaeae, inde Romam transmissis sub *Tiberio*. Actorum vero initium consignatum fuisse oportet die XXV Martii, quando Magistratus, a Juda proditore admonitus de opportunitate DOMINUM vinciendi citra tumultum Populi, dum *Servator noster* a Coena, orationi vacaturus, de more concederet in Hortum Gethsemani, ejusdem capiendi facultatem dedit; sive quando, exacta una & altera noctis hora, quam DOMINUS exprobrarat Apostolis, quod secum non vigilassent, armata manu vinctus perducebatur (ut ipse permisit) ad Annam, & Caipham, eisque sistebatur judicandus, media nocte nondum appetente. Observavi non semel ex Censorino, de die Natali cap.23, aliisque Auctoribus, nempe ex Plinio lib.2. cap.77, Aulo Gellio lib.3. cap.2, Varrone, & Virgilio, ab eo productis, necnon ex Jure Consultis Romanis, tum ibi, tum apud Macrobium indicatis Saturnalium c.3, Populum Romanum, ita, uti Varro dixit, Civiles dies singulos annumerare a media nocte ad proximam. Censorini verba heic repetam, ad rem nostram necessaria: *Romani*, inquit, *a media nocte, ad mediam noctem, diem esse existimaverunt. Indicio sunt sacra publica, & auspicia, etiam Magistratuum, quorum, si quid ante medium noctis est actum, diei, qui praecedit, adscribitur: si quid autem post mediam noctem, & ante lucem factum est, eo die gestum dicitur, qui eam sequitur noctem. Ideo significat, quod, qui a media nocte ad proximam mediam noctem in his horis quatuor & viginti nascuntur, eundem diem habent Natalem*. More igitur Romano, quo statuebatur in Magistratuum gestis, ut, si quid ante medium noctis est actum, adscriberetur diei, qui praecedit, oportuit Acta publica Passionis DOMINI praenotari die XXV. Martii. Sive inde auspicati sint Actuarii, quando Judas egressus e Coenaculo, armatam manum a Magistratu impetravit;

LIBER CHRONOLOGICUS.

vit; sive quando comprehensus inter orandum DOMINUS, ad Tribunal perductus fuit a Ministris: quod ante mediam noctem actum, fateri oportet multis ex indiciis, praecipue vero ex illa interpellatione CHRISTI DOMINI, qua Discipulis exprobravit somnum intempestivum: *Sic non potuistis una hora vigilare mecum?*

Cum igitur ad Annam, & Caipham perduceretur ante mediam noctem; ea gesta, ex usu Romano descripta, pertinebant ad diem XXV. Martii. Hinc Passio DOMINI, excepta ex publicis Tabulis Actorum Proconsularium, non aliter signari debuit tum a Tertulliano, tum a S. Hippolyto; licet DOMINUS Noster, qui captus in Horto fuerat, & Passionem inchoaverat tum ibi, tum ad Tribunal die XXV. Martii, eandem consummaverit in Crucem actus die XXVI. in Monte Calvariae.

Ceterum suberat alia quoque ratio, qua S. Hippolytus consignare debuit in Canone & Chronico Paschali *Passionis Dominicae* Epocham die XXV. Martii. Ex titulo ibidem inciso constat, eam fuisse mentem Hippolyti Martyris, in eo Canone & Chronico Paschali contexendo, ut indicaret diem Paschatis Legalis, seu XIV. Lunae mensis primi, per annos praecedentes, quibus Divinae literae memorant expresse Pascha celebratum, ut in consecuturos annos produceret seriem dierum, ad quartam decimam Paschalem subinde pertinentium. Praefatur enim diserte, *anno primo* Severi Alexandri *decimam quartam Paschalem fuisse Idibus Aprilibus, Sabbato, & futuram sequentibus annis, sicut in Tabula*. Deinde addit: EVENIT VERO IN PRAETERITIS, SICUT INDICATUM EST. Consignat igitur Paschata in Veteri Testamento memorata, nempe omnium primum in *Exodo*, alterum post biennium in *Eremo*; tum etiam aetatibus consecutis Josiae, Ezechiae, Esdrae. Ex Novo autem Testamento selegit supremum Pascha a CHRISTO DOMINO celebratum, quod praecedentium figuras complevit die VIII. Kal. Aprilis. Ubique igitur designat diem quartam decimam Lunae Paschalis ex suo systemate. Cum vero nosset ex Evangelio, in Paschate Judaeorum, hoc est die XIV Lunae Paschalis, passum fuisse DOMINUM Nostrum; tum resciret ex Actis publicis, ac traditione Fidelium, eam vesperam ac noctem (qua DOMINUS, Paschate cum Discipulis celebrato, in Hortum concedens, sudore Sanguinis ultro perfusus, subinde captus & pertractus fuit ad Annam, & Caipham) signatam fuisse VIII. Kal. Aprilis; denique, cum putaret, ex assumpto systemate sui Cycli Paschalis, quartam decimam Paschalem recte pariari cum die VIII. Kal. Aprilis anno 192. ante primum *Severi Alexandri* (qui fuit Aerae CHRISTI Communis 29) incidi curavit eandem diem VIII. Kal. Aprilis, ut Epocham supremi Paschatis a CHRISTO DOMINO celebrati in Passione sua: ipsamque Passionis Epocham expressit Feria VI, qua hebdomadae die completa fuit: ducens, hanc diem esse omnino conformem anno Aerae Communis 29, tum Evangelio, tum Actis publicis, tum motibus Lunisolaribus. Verum dies quartadecima Lunae primae, legali limite vesperae praecedentis, occupat postremas horas diei VIII. Kal. Aprilis, non quidem anno Aerae CHRISTI Vulgaris 29. primo post Bissextilem, sed ipso anno Bissextili 28, Feria quinta: & diffunditur ad solidam Feriam VI altero limite sequentis vesperae, quam Romani numerabant VII. Kal. Aprilis; uti consignasse Victorium jamjam videbimus. Quare, si Beatus Hippolytus computasset diem Lunae XIV. non ex Cyclo suo vitioso, sed ex eo, quem dedit Victorius correctiorem, profecto retra-

traxisset in cellulam superiorem anni praecedentis, tum indicationem Passionis, tum notam Paschatis, servata die VIII. Kal. Aprilis: quae respondet Actis publicis, & veris rationibus motuum Lunae, ac Solis paulo ante per nos productis.

Diem, & annum *Passionis Dominicae*, inter antiquos Scriptores, omnium clarissime pervidit ac definivit Victorius Aquitanus, Chronologus aetatis suae facile princeps, eoque nomine delectus a S. Hilaro tunc Romano Archidiacono, mox etiam Pontifice Maximo, ad Cyclum Paschalem concinnandum, quo universus Occidens uteretur. Orditur vero Cyclum ab ipso anno Bissextili Vulgaris Aerae CHRISTI vigesimo octavo, cui Passionem DOMINI esse alligandam docet, & *duos Geminos Consules*, ita disponens initium Cycli:

Cyclus Lunae Victorii.	Consules. CRUCIFIXIO CHRISTI, Coss. duobus Geminis Ruffio & Rubellio.	Anni Periodi Vict.	Anni Bissext.	Feriae Kalendarum Januar. Feria	Aetas Lunae in Kal. Jan.	Pasche dies.	Aetas Lunae in die Paschatis.	Indictiones 1. & 2. Periodi
1		1	B	V.	XIX.	V. Kal. April.	XVI.	1 8

In Praefatione vero (numero IX. Editionis Bucherianae) ita rem expedit universam: *Passum autem Dominum Nostrum* JESUM CHRISTUM *&c. VIII. Kal. Aprilis, primo mense, Luna XIV, vespere procedente* (legendum puto *praecedente*) *&c. V. Feria*. Tum subdit: *Primo vero Azymorum die Dominus Noster* JESUS CHRISTUS, *Coenans cum Discipulis suis, postquam sui Corporis, & Sanguinis Sacramenta patefecit, ad Montem Oliveti, sicut Evangelia Sancta testantur, progressus, ibique detentus est a Judaeis, tradente Discipulo. Dehinc Sexta Feria subsequente, idest VII. Kal. Aprilis, crucifixus est, & sepultus. Tertia die, hoc est V. Kalendas Aprilis, Dominica, surrexit a mortuis.*

In hanc Victorii sententiam ultro concedimus, & perducimur auspiciis Sacrarum Literarum, & concordi suffragio Patrum, aetati Apostolicae proximorum, (qui appellant Romana Archiva, & Acta Proconsularia, veluti fidissimos testes Historiae), necnon Caelestium motuum Legibus diligenter servatis, quas anni Civilis Judaici initio, & Sacri dispositioni in quartadecima Paschali omnino consentire jam vidimus.

Neque aliter visum est Patribus quarti Saeculi, mediae scilicet aetatis inter Hippolytum, & Victorium. Ex Antiocheno Patriarchatu, ejusdem Metropoleos Civis & Sacerdos Chrysostomus ita sentiebat, in Homilia de Natali S. Joannis Baptistae; ubi, loquens de die Annunciationis DEIPARAE VIRGINIS, ac die *Passionis Dominicae*, utrumque factum refert ad VIII. Kal. Aprilis: *Fuit igitur*, ait, *quando haec Angelus ad* MARIAM *annunciavit, VIII. Kalend. Aprilis, mense Martio, qui est dies Paschae Passionis* DOMINI, *& Conceptionis ejus. In qua enim die conceptus est, in eadem & passus est.* Ubi observanda est castigata loquendi ratio, qua utitur Chrysostomus, plane conformis Sententiae Victorianae. Asserit enim VIII. Kal. Aprilis esse diem *Paschae Passionis* DOMINI, hoc est Paschae a DOMINO celebratae in Passione inchoanda, non vero Passionis absolutae in Crucis patibulo, quod postridie evenit. Ex Dioecesi Alexandrina concinit Chrystomo S. Cyrillus, in re Pa-

LIBER CHRONOLOGICUS.

schali decernenda auctor maxime idoneus, ex praerogativa Nicaeni Concilii, ejus Cathedrae Episcopis eam curam delegantis. Ille vero totidem ferme verbis expressit cum Sancto Joanne Chrysostomo Epocham Passionis inchoatae, cum nocte Coenae Paschalis a CHRISTO DOMINO celebratae cum Discipulis suis. Licet enim in Versione Latina Epistolae ad Synodum Carthaginiensem a Bucherio edita, videatur Cyrillus circa finem Epistolae componere diem *Incarnationis Dominicae*, cum die Mortis, *eodem die conceptus est, & mortuus in Cruce*; attamen observat idem Buchetius in Scholio, ab se addito (pag. 484.) Prologo ejusdem Cyrilli in suum Cyclum Paschalem, eam Epistolam ad Synodum Chartaginiensem *tanti non esse*; *& posteriorem illius partem, videri nonnullis Cyrillo male assutam*. Certe hoc in Prologo Cyrillus ita scribit: *Hoc itidem in summo, & inseparabili ponit exemplo, quod Salvator Noster, Luna decima quarta, quinta Feria, Pascha cum suis Discipulis celebrasset: &, ut semper ita fieret, imperavit. Quod hodieque, sicut est traditum, celebratur, Sanctumque Chrisma conficitur, & Coena Dominica anniversaria Solemnitate completur; quod est perfectum & maximum Sacramentum; sicut Sanctus Apostolus sibi traditum, & ita tradidisse Corinthiis, gloriatur. Decima quarta traditus, decima quinta passus, & decima septima resurrexit*. Sententiam Cyrilli, successor ejus S. Proterius nitidius explicat in Epistola Paschali ad S. Leonem Magnum, in eodem Bucherii Opere doctissimo impressa pag. 83. ubi non obscure cum Chrysostomo, aliisque Patribus componere videtur diem susceptae carnis nostrae a Verbo DEI, cum die Coenae, ab eodem CHRISTO DOMINO celebratae in Passionis limite subeundo.

DOMINUS, inquit, *plenitudo Legis existens, quando dignatus est Homo fieri, quinta feria, decima quarta Luna mensis primi, in Coenaculo post a Juda traditus: & sequenti die, Luna XV. crucifigitur, idest sexta Feria; & ad Inferos descendens, ac dispensationes nostrae Salutis perficiens, vespere Sabbati, lucescente Dominico, resurrexit a mortuis: in quo die, Lunam XVII primi mensis juxta Hebraeos extitisse, manifestum est*. Characteres isti ex Divinis literis, & ex motuum Caelestium lege collecti, & comparati cum tempore, *quando dignatus est* DOMINUS *homo fieri*, eundem diem & annum indicant, quem refert Victorius.

Africanae Ecclesiae Scriptores a Tertulliano non discedunt. Sit instar omnium Sanctus Augustinus lib. 4. de Trin. cap. 5. *sicut a Majoribus traditum, suscipiens Ecclesiae custodit auctoritas: octavo Kalendas Aprilis conceptus, traditur, quo & passus*. Verum quidem est, subinde confundi terminum Passionis inchoatae, cum termino expletae; praesertim, cum vespera diei Romanorum 25, & dies eorundem proxima 26 coalesceret in unicam apud Judaeos; ex vespera in vesperam computantes cum Moyse, potius quam a nocte media, ad mediam noctem proximam cum Romanis. Quare pronum fuit Auctoribus, subtilitates Chronologicas non attendentibus, Passionis inchoatae, & completae diem, Romanis quidem diversum, Hebraeis vero eundem, promiscue vocare diem Coenae, & Passionis, ac Mortis DOMINI. Verum, qui diligentius ea duo secernunt cum Victorio, Paschasino, aliisque Patribus Chronologiam Paschalem professis, intelligunt, proditum a Juda, & Judaeis traditum fuisse DOMINUM Feria V, qua Coenam cum Discipulis celebravit; Passionemque inchoasse Luna XIV. die Martii XXV, qua ante annos XXXIV. so-

lidos

lidos fuerat conceptus in Utero VIRGINIS MATRIS; & paucas post horas, Feria VI Martii, apud Romanos XXVI, flagellis caesum, mane ostensum Populo; & circa meridiem in Cruce suspensum, hora ejus diei nona expirasse, & morte obita Passionem complevisse, cum Luna XV ex ea vespera Judaeis numeranda jam instaret.

Cum haec sententia, & vetustissima sit Christianorum Scriptorum; & in praecipuis Sedibus tum Orientalis Dioeceseos, tum Alexandrinae, tum etiam in Ecclesia Africana suscepta videatur; in Occidentali certe rata, & ceteris potior est habita: itaut antiquis in Martyrologiis dies VIII. Kalendas Aprilis, & Annunciatione DEIPARAE, & Passione DOMINI consignetur, ut in aliis vetustioribus monumentis; quam diem tempora posteriora reddiderunt communem Crucifixioni. Praeter autographum Canonem, incisum sub *Severo Alexandro* in marmore & Sede S. Hippolyti, Passionem CHRISTI, & XIV. Paschae conferente in diem VIII. Kal. Aprilis, attendere oportet Catalogum Romanorum Pontificum sub Liberio scriptum, & omnium antiquissimum habitum. Ita enim exorditur; Passionem memorans die VIII. Kal. Aprilis, non exprimens Crucifixionem.,, Imperante *Tiberio Caesare*, Passus est Dominus Noster JESUS CHRISTUS, *duobus Geminis Consulibus*, VIII. Kalendas Aprilis,,. Distinguunt Lactantii Codices; & licet alicubi varient, & ad X. Kalendas vitiose Passionem praevertant (quae post Verni Aequinoctii diem est quaerenda), attamen in aliquibus exemplaribus alligant diem Crucifixionis diei VII. Aprilis. Id pridem notarunt Scriptores non pauci, quos inter Betuleju:, contendens, in *melioribus Lactantii editionibus* legi, ANTE DIEM SEPTIMUM KALENDARUM APRILIS. Vide Baluzium in Notis ad lib. Lactantii, *de Mortibus Persecutorum* pag. 353. Tom. 2. Miscellan. Locus Lactantii satis celebris, est Divinarum Instit. lib. 4. cap. X. ubi loquitur de Judaeis: *Exinde*, ait, *Tetrarchas habuerunt usque ad* Neronem, *qui fuit sub Imperio* Tiberii Caesaris; *cujus anno quintodecimo, idest* duobus Geminis Consulibus, *ante diem septimam Kalendas Aprilis Judaei* CHRISTUM *Cruci affixerunt*. Editio Lugdunensis Thomae Scubron anni 1594, quae dicitur, *ex fide & auctoritate librorum manuscriptorum emendata*, eandem nuncupationem diei septimae Kalendas Aprilis in textu legit, licet in margine diversam lectionem quoque adscri at, diei scilicet decimae, quam alia proferunt exemplaria. Non moror ea, quae de Parente Libri, *de Mortibus Persecutorum*, scribit Vir eruditione praestantissimus D. Nicolaus de Nourry in Editione novissima ejusdem libri Parisiis 1710, Auctorem scilicet Operis non esse Lactantium, sed Lucium Caecilium. Videnda sunt pro re nostra, ea quae adnotat pag. 159. de indicato Firmiani Lactantii loco *ante diem septimam Kalendarum Aprilium*. Demum Q. Julius Hilarianus in Opusculo de die Paschae, & mensis, hoc Saeculo in lucem producto ex Bibliotheca Regia Taurinensi Parisinis typis 1712., quod a se memorat *explicitum, & emendatum die* III. *Nonarum Martiarum, Caesario & Attico Coss*, hoc est anno CHRISTI 397. dicit, CHRISTUM DOMINUM immolatum anno Imperii *Tiberii Caesaris* decimosexto. *Eo quippe anno, ut supputationis fides ostendit, & ratio ipsa persuadet, passus est idem* DOMINUS CHRISTUS, *Luna XIV, VIII. Kal. Aprilis, Feria Sexta*. Ita nempe Passionis coeptae, ac expletae duplex terminus, in unicam diem contractus, ansam dedit Scriptoribus & Amanuensibus, utramque Feriam V, & VI, cum VIII. Kalendas perperam confundendi: donec Victorius Aquitanus oppor-

LIBER CHRONOLOGICUS.

portune facem praeferens, ac distinguens utramque vesperam, *duos Geminos Consules* restituit Aerae 28; *Coenam Dominicam*, & *Passionis* exordium, diei VIII. Kalendas; & Crucifixionem, ac Mortem DOMINI, VII. Kalend. Aprilis, iisdem Consulibus.

Ordo argumenti deposceret, ut prolatis in medium testimoniis, ac fundamentis, quibus innititur sententia Victorii, omnino congruens cum vetustissimis Ecclesiae Scriptoribus, Actisque Publicis, ac motibus Luminarium, detegerem Auctores, & causas recessionis nonnullorum Scriptorum nominis haud exigui a tam solida Chronologia. Verum studio brevitatis ut consulam hoc in Libro, Lectorem rogo, ut attendere velit fusiorem ea de re Tractatum jam a Patruo meo contextum, licet nondum editum; in quo Chronologiae documenta genuina collegit, ac protulit annorum, prope singulorum, Historicam ferme dixerim demonstrationem, ad ea praecipua illustranda loca, quae ancipiti studio partium ultro citroque versantur, ut Epocham JESU CHRISTI in suo lumine collocaret. Attamen, ne omnino jejunus amandetur Lector, pauca perstringam ac decerpam ex ejus Commentariis prolixioribus, unde suboleat de Auctore primi recessus ab ea sententia, veteribus communi, & de causis imprudenter arreptis, aut leviter consideratis in ea recessione.

Eusebius Caesariensis, omnium ut arbitror Scriptorum primus, disjunxit annum *Dominicae Passionis* a *Consulatu Geminorum*: cui deinde Epiphanius Haeresi 51, aliique postea adhaesere, observante Pagio num. 3, ad annum suae Periodi 5525, Christianae Epochae 32.

Verum Eusebius sibi non constat in Epocha *Tiberii*, & morte *Augusti* stabilienda; ut ostendit Pagius ad annos *Tiberii* 1, & 19; probans Eusebio consignari obitum *Augusti*, in Canone quidem anno Aerae nostrae XIII, in Historia vero anno sequenti, Aerae nostrae XIIII. Quare consequitur, *duos Sextos Consules*, qui signant annum *Augusti* emortualem, & *duos Geminos*, quindecim annis solidis ab iisdem dissitos, unam in Eusebii Chronico, & alteram in ejusdem Historiae Chronologia sedem obtinere. Mirum propterea non est, si variata dispositione *Consulatus Geminorum*, neque annum *Dominicae Passionis*, neque diem a Veteribus eidem attributum Eusebius retinuerit. Verum *Passionis Dominicae* diem ut variaret, ansam, ut suspicor, illi praebuit Episcopus, in Sede Caesariensi decessor annis ante Eusebium centenis, S. Theophilus, is nempe, quem Victor Papa jussit Concilium cogere in Palaestina, ad controversias de Paschate dirimendas. B. Theophilus, licet de anno Passionis nihil decerneret, visus tamen est de die aliter sentire, ac ea tempestate sentiebant pleraeque Ecclesiae. Nam diem VIII. Kal. Aprilis, quem Tertullianus, & Hippolytus Martyr, cum Romanis Archivis, & Occidentalium Ecclesiarum, tota ferme sententia jam tum admiserant, CHRISTI Passione consecratum, primus asseruit, illustratum fuisse Dominica Resurrectione; si fidere velimus Epistolae Philippi, unde Acta ejusdem Concilii hausisse videtur Beda: quam deinde e veteribus membranis in lucem protulit Bucherius, nunquam sine laude memorendus, asserens, indigam tamen medicae manus non uno in loco. In illa igitur Epistola apud Bucherium, totidem ferme verbis, ac apud Bedam, Theophilus Caesariensis tres dies praemittendos suadet termino Paschali; quod triduo maturius crederet, Passionem DOMINI contigisse: *Passus namque est* DOMINUS, inquit, *ab undecimo Kalendas Aprilis*; *qua nocte a Juda est traditus*, & *ad VIII. Kalendas resurrexit*. Dolendum equidem est,

est, genuina illius Concilii Acta Graeco, vel Syriaco Idiomate non superesse, potius quam Epistolam latinam Philippi, Latine productam etiam a Venerabili Beda. Suspicor enim, Theophilum idcirco arbitratum, retrahendam esse per triduum Passionem DOMINI, quod totidem ferme dierum spatio in anno Juliano ab Antiochenis recepto Aequinoctium praevertere jam coepisset: ut dies Aequinoctii, quae *Caesaris* aetate erat VIII. Kalendas Aprilis, afficeret jam diem XI. Kalendas annis potissimum Bissextilibus, qualis fuit Aerae CHRISTI Vulgaris vigesimus octavus: ad quem Passionem DOMINI, & *duos Geminos Consules* esse referendos, supra ostendimus cum Victorio. Quod autem Theophilus dicebat obscurius de triduo praevertendo, respiciens terminum Aequinoctii, ejusque regressum ad caput anni Juliani, id perperam aptarunt posteri transferentes ad Historiam, & ad nuncupationem dierum aetate CHRISTI in anno Juliano, in Syria praesertim, & Palaestina: cujus Regionis incolae cum diu assuevissent anno Macedonico, difficilius pariabant ejusdem rationes cum Romano. Ejus difficultatis exempla passim occurrunt apud Historicos, & Chronologos illius Regionis. Celebre in primis erit ex Jo. Malalae Antiocheni Chronographia, in qua ita consignat diem, & annum *Dominicae Passionis* p. 309. edit. Oxoniensis: *Anno autem XVIII. & mense VII. Imperantis* Tiberii JESUS CHRISTUS DEUS *& Servator Noster, annos circiter XXXIII natus, a Juda Iscariota Discipulo suo proditus est, Martii XXIII. die Lunae . . . Feria V, hora nocturna V. Adductus vero fuit ad Caipham &c. Crucifixus est itaque* D. N. JESUS CHRISTUS *VIII. Kalend. Apriles, Martii XXIV, die Lunae XIV, hora diei VI, cum esset Parasceve*. Auctores Notarum ad hunc locum observant, non sibi constare Malalam; *cum VIII. Kalendas Aprilis incidat, non in Martii XXIV, sed in XXV diem; cum tamen paulo superius in Natali* DOMINI *recte pariasset VIII. Kalendas Januarias, cum die XXV. Decembris*. Syri assueti anno Macedonum deducto ex Autumno, & per menses sibi proprios dinumerato (quod etiam privatis in rebus diu retinuerunt, ut colligimus ex Inscriptione Palmyrena & Graeca anno ejus Aerae DXLVII, & mense Peritio consignata, quae ex Hortis Justinianeis in Monte Coelio ad Museum Capitolinum translata, extat ante ingressum Cubiculi primi), in comparandis diebus anni Romani cum propriis, agentes de aetate per unum & alterum Saeculum a se dissita, poterant facili negotio diem proximum, pro illo assumere, qui in Kalendario Romano tunc respondit, cum ea res ageretur. Quare, si ex Theophilo, Eusebio, & Malalae aliorumque ejusdem Provinciae Scriptorum Libris, dies Romana paululum immutatur, tanti non est is lapsus, ut eorundem asserto potius insistere debeamus, quam Actis publicis Praesidum, & Romanis Archivis, ac Latinorum (Romae praesertim agentium) literis, & testimonio castigatiori, in sua Chronologia cultodienda.

Praeterea comparatio dierum Kalendarii Juliani, cum diebus anni Macedonici, populariter usurpati apud Caesarienses, & diversimode inchoati apud vicinas Civitates ejusdem Provinciae Syriae, ut ostendit Emus Norisius, non erat adeo expedita post annos circiter 168. quot effluxerant a Dominica *Passione*, ad Concilium Theophili; ut confusio tridui statim deprehendi posset a Patribus: quorum sententia non erat, Epocham Passionis CHRISTI constituere, sed Paschatis regulas inposterum ordinare. De vario autem exordio anni Civilis apud Caesarien-

farienses, & vicinos Populos ita scribit doctissimus Cardinalis Differt. prima de anno Maced. cap. 3. & primum hic titulus capiti praefigitur: *Syri a Macedonibus victi, annum ac nomina mensium Macedonica adsciverunt. Annus in Syria ab Autumno, non tamen ubique eadem die inchoatus.* In contextu autem, capitis prescius, comparat annum Caesariensem, cum usurpato a proximis Civitatibus, ita scribens: *Et quidem Syros pro arbitrio initium Hyperberetaei* (postremi scilicet mensis in anno Macedonico) *in Octobri fixisse, probat varietas dierum, a quibus variae in Syria Gentes eundem mensem inibant. Nam Antiocheni Hyperberetaeum Kalendis Octobris auspicabantur, ut patet ex Evagrio; itemque Caesarienses in Palaestina, ex Eusebio passim, in libro de Martyribus Palaestinis. At Tyrii Neomeniam, sive diem primam Hyperberetaei, a die 19. Octobris deducebant, cujus initium Gazenses a 23. Septembris capiebant, omnesque menses habebant tricenarios. At alii Syri, a sequenti die 24. Septembris Hyperberetaeum incoabant; itaut menses aliquot servarent tricenarios, alios unius & triginta dierum.* Deinde evidenter ostendit, ita obscuram fuisse numerationem S. Epiphanii Viris in re Chronologica eximiis, Petavio scilicet, & Scaligero, ut comperiat, admirationem utriusque descendere ex ignorata ratione multiplicis exordii annorum Civilium apud Syros recepti: *Neuter*, inquit Norisius, *varia initia annorum apud Syromacedones ab Epiphanio indicata intellexit. Nam quemadmodum Macedones Asiatici annum a die 24. Septembris inibant; ita alii Macedones Syri ab eadem die anni initium capiebant; hoc tamen inter utrosque discrimine, quod Asiatici Hyperberetaeum, illi vero Syri Dium primum anni mensem habebant, ut de Gazensibus demonstrabo; quamvis hi mensem Dium a die 28. Octobris inirent.* Et paulo inferius ita concludit: *Hic autem alter Epiphanii explicandi modus probabilior videtur, quod Syromacedones annum ab Octobri ad id temporis auspicabantur, licet non eadem die Juliani Octobris eidem initium concorditer darent, ut suo inferius loco mihi demonstrabitur.*

His ita se habentibus, quis, rogo, Episcoporum, ex universa Syria a Theophilo vocatorum ad Synodum Palaestinae, scilicet variis ex Civitatibus initia tam diversa figentibus annorum Civilium, quis inquam, reclamare potuisset contra numerationem tridui maturius attributi *Dominicae Passioni* a Theophilo, si ea numeratio tam varie aptari poterat pro multiplici consuetudine tot Civitatum? Neque enim Episcopi decreverant quidpiam constituere, tamquam Historici vel Chronologi, de vera die *Passionis ac Resurrectionis Dominicae*, in anno Juliano, *duobus Geminis Consulibus* olim spectatae; sed tantummodo intendebant animum, tamquam Judices delegati, ad figendos inposterum legitimos terminos Festi Paschalis.

Quin etiam hac ipsa ex varietate anni Civilis inchoandi apud complures Syriae Civitates, quarum Episcopi vocabantur ad Synodum Caesareae, licet arguere, Theophilum, (etiamsi supponeretur voluisse Historica & Chronologica Lege indicare diem certum anni popularis, quo CHRISTUS obiit, ut inde eliceret terminum Paschae) non aliter debuisse enunciare, quam referendo diem Passionis ad Paschalem terminum Verni Aequinoctii; prout aetate sua pariabatur cum diebus anni Juliani: ita ut, si VIII. Kalendas Aprilis *duobus Geminis Consulibus* passum fuisse DOMINUM crederet cum Tertulliano, aliisque Scriptoribus aetatis suae, eaque dies tunc fuerat sedes Aequinoctii Verni Passionem inchoante DOMINO, debuit Theophilus annunciare Patribus ean-

eandem sedem diei Aequinoctialis, aetate sua regressam in anteriora per biduum ad caput anni Juliani, si compararet cum aetate CHRISTI DOMINI agentis inter mortales; aut per triduum, si referret cum Aequinoctio a *Julio Caesare* consignato in prima constitutione sui Kalendarii Romani. Cum enim idcirco Episcopi convenissent, ut communi ex consensu figerent terminos Paschae, quos nemo nescit esse exigendos ad Lunam XIV incidentem in diem Verni Aequinoctii, vel proxime subsequentem; mens erat includere intra terminum Paschalem eos dies anni Juliani, qui utpote Aequinoctiales, aut proximi post Aequinoctium, utiles erant huic celebrando Mysterio. Theophilus rei Astronomicae peritus adverterat, Aequinoctium aetate CHRISTI incidere consuevisse in diem VIII. Kal. Apr. Juliani: quod rursus aetate sua noverat, biduo ferme solido regressum in anteriora ad caput anni Juliani; cum in proxima Aegypto Ptolemaeus, Astronomorum Veterum celeberrimus, ipsa Theophili aetate observasset Alexandriae complura Aequinoctia, quae adhuc leguntur in Almagesto, & norma sunt Chronologis, atque Astronomis universis, ad definiendas Periodos Caelestium motuum, ac temporum intervalla: sentiebatque sensim obrepere, ad tertiam diem praevertendam in anno Juliano. Exemplo autem CHRISTI DOMINI edoctus, qui VIII. Kalendas Aprilis Juliani (tunc die Aequinoctiali, vel proxima ab Aequinoctio) celebraverat Pascha Passionis, contendebat, includendam esse aetate sua, & proxime secuturis temporibus similem Aequinoctii diem, quae non amplius dicenda erat VIII. Kalendas, sed XI. Kalendas Aprilis: hoc est diem anni Juliani, ita proximam cardini Aequinoctiali, patiente DOMINO, uti vivente Theophilo proxima erat dies XI. Kalendas Aprilis, utilem habitam, designante CHRISTO, ad Pascha Passionis celebrandum. Si haec eadem comparatio cardinis Aequinoctialis Romani, aetate *Tiberii*, exprimenda fuisset Theophilo per diem certam illi respondentem in annis popularibus diversarum Syriae Civitatum, utendum illi fuisset longis admodum intricatisque calculis Chronologicis Urbium diversarum. Nam debuisset Aequinoctii diem referre ad diem certam anni Civilis Caesariensium, Tyriorum, Gazensium, aliarumque Civitatum, quae diversos anni Juliani dies assumebant, ad varie inchoandum annum proprium Syro-Macedonicum, quo utebantur earundem Cives, & Episcopi ad Concilium vocati. Semel autem indicata die Aequinoctiali anni Juliani, aetate sua diligentissime observata apud Alexandrinos a Ptolemaeo, & supposita simili die anni Solaris Caelestis, qua CHRISTUS DOMINUS Pascha comedere, & pati subinde voluit (fuit autem ex consensu Patrum, & Ecclesiarum, ut vidimus, dies tunc Aequinoctialis VIII. Kalendas Aprilis); recte inferebat, includendos esse intra terminum Paschalem dies aetate sua numeratos ab XI. Kal. Aprilis in Kalendario Juliano, utpote ex incidentia Aequinoctii declaratos utiles a Servatore Nostro, ad quartamdecimam mensis primi proxime post cardinem Vernum continendam cum Paschae limite.

LIBER CHRONOLOGICUS.

Ea mihi videtur mens Theophili, quando affirmat, CHRISTUM DOMINUM fuisse passum die XI. Kalendas Aprilis, die scilicet Aequinoctiali aetate Theophili: quae affirmatio nihil repugnat, imo mirifice consentit cum dictis Tertulliani, & Patrum illius aetatis, conferentium Passionem DOMINI in diem VIII. Kal. Aprilis, diem scilicet Aequinoctialem in prima editione Kalendarii Juliani, & annis LXXIII post *Caesarem*, mortalitatem explente DOMI-

NO

no, nondum elongatam a Verni Aequinoctii sede per diem solidam.

Non ita comparaverunt dies anni popularis Urbium Syriae, & Palaestinae, cum die Aequinoctiali Juliana, posteris aetatibus varia, Interpretes aut Scriptores Actorum Pilati, quos refert B. Epiphanius Haeres. 50 Tessaradecaitarum. Horum propterea dissensus in die *Passionis Dominicae* designanda palmaris fuit; & forsitan a Theophili sententia perperam intellecta originem duxit.

Mirantur plerique (& merito), in assignanda die anni Juliani, qua Passio CHRISTI contigerat sub *Consulatu duorum Geminorum* (vel aliquo ex annis proximis), Acta Pilati fuisse tam varia aetate S. Epiphanii, ut in aliquibus Exemplaribus consignaretur *Passio Dominica* VIII. Kalendas Aprilis; in aliis vero XV. Kalendas; cum tamen ipse Epiphanius neutris fideret, se ad XIII. Kalendas passum crederet REDEMPTOREM. Verba S. Epiphanii sunt loco indicato §. 2. *Ex Actis Pilati*, ait, *accuratam se hujus instituti rationem didicisse gloriantur, in quibus scriptum est, VIII. Kal. Aprilis* SALVATOREM *esse passum. Nos Actorum ejusmodi Pilati exemplaria quaedam invenimus, quae a. d. XV. Kalendas Aprilis Passionem* DOMINI *contigisse narrabant. Verum certo illud, & ex rei veritate comperimus, a. d. XIII. Kal. Aprilis passum esse* SALVATOREM. *Alii ad X. Kalendas Aprilis rejiciunt, sed isti a proposito exciderunt.* Aeque mirandum est, quod S. Epiphanius certo comperisse sibi visus, die XIII. Kalend. Aprilis passum SALVATOREM Mundi, documenta hujus reperti sui, ac certitudinis non protulerit: cum annis ducentis ante Epiphanium Tertullianus, qui provocabat ad Acta *Tiberii*, quando cum Ethnicis disputabat de CHRISTI gestis, necnon Tessaradecaitae, qui appellabant Acta Pilati, imo Ecclesiae universae passim, & cum his lustrator fere omnium S. Hieronymus in Palaestina, S. Cyrillus Alexandriae, S. Jo. Chrysostomus Antiochiae Magnae, S. Augustinus Carthagine, Romae autem S. Hippolytus, & Scriptor Pontificalis Catalogi sub Liberio, consignabant diem Passionis CHRISTI VIII. Kalendas Aprilis *duobus Geminis Coss.*

Verum notavere pridem Chronologi celeberrimi Petavius, Bucherius, Scaliger, Keplerus, aliique, S. Epiphanii textum *sive Librariorum, sive Auctoris properantia*, ut Bucherius ait, *emendationem potius, quam interpretationem requirere*. Monet proinde Bucherius, *seriem Consulum ab eo digestam, esse vitiosam*: & postquam ostendit loqui Epiphanium de anno Vulgaris Aerae XXXI. quando enumerat dies Passionis, concludit: *Aut igitur eum in Julianis diebus, aut in Feriis hallucinari necessum est. Quis autem non videat, in Feriis ipsius anni tam certis, & a Scriptura quoque tam clare expressis, minus falli potuisse, aut voluisse, quam in diebus Julianis, a nemine praeterea sic (non certe a Scriptura) designatis, & ex nescio qua tridui, quatriduive sursum promovendi apprehensione confusis?* Et paulo post, eadem de Epiphanio sensisse Keplerum, & Petavium jure commemorat, dum ait: *Cur autem Epiphanius dies hosce Julianos triduo promoverit, Keplerus, & Petavius causam fuisse putant, quod videlicet Aequinoctium,* CHRISTI *aetate VIII Kal. Apr. affixum, ab Anatolio autem, & similibus ad XI. Kalend. translatum.* Constat itaque, trium Chronologorum in eo studio principum sententia, S. Epiphanium minus attente, ac nimis properanter comparasse dies anni, vel Aegyptii, vel Macedonici varie usurpati apud Cyprios, Asianos, Syros, Aegyptios; quando statuit *Passionis Dominicae* diem XIII. Kalendas Aprilis; eundemque Patrem, *nescio qua tridui quatriduique*

Ju-

Juliani sursum promovendi apprehensione, retraxisse in mense Martio per dies totidem confusam Epocham nostrae salutis. Eidem vero causae imputandam duxerim dissensionem amanuensium, vel interpretum Actorum Pilati, in exemplaribus ab Epiphanio spectatis; dum scilicet singuli eorum, dies mensium suorum perperam redigunt ad Kalendarium Julianum: non attendentes initia diversa anni Macedonici, quae cum Cardinali Norisio jam recensuimus in Asia, & Syria; sed confundentes veram mensuram anni Solaris, ex praecessione Aequinoctiorum in anno Civili Juliano, cum ipsa populari appellatione dictum, exhibente Aequinoctia ad CHRISTI aetatem in *Caesaris* Kalendario.

Quemadmodum igitur non officit sententiae Victorii enunciatio Theophili in Concilio Caesariensi, imo, si haec intelligatur ex usu apud suos comprovinciales Episcopos recepto, confirmat sententiam Victorii, & nostram, ac priorum Ecclesiae Patrum, referentem Passionem DOMINI ad VIII. Kalendas Aprilis *duobus Geminis Consulibus*; ita Eusebii Caesariensis recessio ab anno, & die Passionis, apud alios Auctores aetatis suae, ac praecedentium rato, & confirmato a Doctissimis Patrum, Eusebii aetatem subsequutis, Hieronymo, Cyrillo, Jo. Chrysostomo, & Augustino, & omnibus antiquis Martyrologiis, minus impedire nos debet a sectandis tum istorum Patrum, tum antiquiorum vestigiis, quibus insistunt Hippolytus, Tertullianus, Sulpicius Severus, Victorius, & Ecclesiae propemodum universae Orientis, & Occidentis; suffragantibus etiam caelestium motuum rationibus, indubiis testibus veritatis.

Recessio tamen, quam diximus, Eusebii, Historicis non innititur documentis, sed annorum numerationi in Evangelio ab eo perperam intellectae: eaque recessio, ab anno potius fuit, quam a recepto mense, & die, in DOMINI Passione consignanda. A *Consulatu duorum Geminorum* primus ille disjunxit. Ceterum ex die XXV. Martii biduo tantum fortasse dimovit, ut Feriam pariaret. Cum enim recenseat Eclipsim Solis in morte *Augusti*, quam nos ostendimus pertinere ad annum Aerae CHRISTI Communis XIII; & octodecim annis post eam Eclipsim consignet in Chronico mortem DOMINI; necessario sequitur, ad annum Aerae Communis 31 mortem CHRISTI, juxta Eusebium, esse referendam: quo scilicet anno Paschalis decimaquarta incidit in diem 23 Martii Juliani, Feria VI. Ea vero dies anno CHRISTI 31. erat Aequinoctialis; cum annis 109. post, nempe CHRISTI 140, Ptolemaeus Astronomus observaverit vernum Aequinoctium die 7. Pachon, quae fuit 22. Martii Juliani, Feria secunda. Quare, si ad annum decimumoctavum post mortem *Augusti* retulit Passionem DOMINI, eandemque retinuit Feria VI, Luna decimaquarta Paschali; non alteri aptavit diei, quam 23. Martii, Resurrectionem vero pariavit cum die XXV. Unde aliquibus placuit, Pascha Resurrectionis, potius quam Pascha Passionis, conjungere cum die Incarnationis VIII. Kal. Aprilis: & Passionem consignare die X. Kal. Aprilis; quod in plerisque Lactantii Codicibus observamus, & in Concilii Caesariensis Epistola, necnon in Hippolyti Thebani scriptis apud Canisium, Variarum Lectionum Tomo tertio. Florentinius, qui haec animadvertit ad diem 25, & 27. Martii, ita concludit: *Sunt aliqui, ut diximus, inter Patres, qui eodem die conceptum esse, & resurrexisse putaverint; sed pauci sunt, & contra receptam antiquitus opinionem. Ex Eusebio, & Africano excerpta Auctoris vetustissimi apud Scaligerum, quia tempora*

LIBER CHRONOLOGICUS.

alia notant de Solemnioribus DOMINI *Festis, mox in Ecclesia, ut vocant, mobilibus, adducere propriis verbis libuit. Surrexit autem Dominus Noster* JESUS CHRISTUS *sub Consulatu* Rubellionis, *VI. Kalendas Aprilis. Ascendit autem* DOMINUS *Noster, III. Nonas Majas. Missus est autem* SPIRITUS SANCTUS *Idibus Maji*. Laterculus Ptolemaei Silvii etiam expresse Resurrectionem notat VI. Kal. Aprilis.

Recessio tamen, quam diximus, Eusebii, non nititur historicis documentis; sed annorum numerationi, ab ipso non satis apte ex Euangelio deductae. Ille enim, cum legeret a S. Luca scriptum, Praedicationem Joannis, & CHRISTI Baptismum referri ad quintum decimum annum *Tiberii*, toto triennio praedicationis distantem ab anno Passionis & Mortis DOMINI; nec Eusebio subolevisset de Imperio *Tiberii* in omnes Provincias, ipsi communicato ab *Augusto*, triennio solido antequam *Augustus* obiret (quod luculenter ostendit Eminentissimus Norisius in Cenotaphiis Pisanis, Dissertatione secunda pag. 323. ex Vellejo ejusdem *Tiberii* amico lib. 2. cap. 121.), perperam dissociavit *duos Geminos Consules* a CHRISTI morte: quasi eosdem oporteret inchoare annum ab *Augusti* morte XVIII; cum potius debeant inchoare octavum decimum a communi Imperio cum *Augusto*, in Provinciis Romanis per *Tiberium* suscepto, ut Eruditi omnes hodie cognoscunt.

Quin etiam Eusebius manifeste convincitur, contra fidem Actorum in publico Tabulario a se inspectorum Edessae, dissociare *duos Geminos Consules* a CHRISTI morte. Evidens est annorum commensus, quem Historico Eusebio objicit Chronologus Cardinalis. Eusebius capite postremo libri I. in Hist. Eccl. ex Tabulariis Edessenis producit duas Epistolas, a se translatas fideliter e Syrorum lingua, Abgari scilicet Regis seu Phylarchi Edessenorum ad DOMINUM JESUM, & DOMINI JESU ad Abgarum. In priori Epistola Abgarus percipiens insidias CHRISTO a Judaeis paratas, invitat & rogat DOMINUM, ut Edessam se conferat, & salutem aegris compartiatur. CHRISTUS respondet, a se quidem Missionis suae munera impleri oportere. Ceterum aliquem ex Discipulis eo se ablegaturum, quando ad eum se receperit, a quo missus fuerat. Epistolae non tantum ab Eusebio proferuntur, sed etiam a S. Ephrem Syro, ejusdem Civitatis Edessenae Diacono, & a Dario Comite in literis ad S. Augustinum, necnon a Theodoro Studita, aliisque, ut, cum Ven. Baronio, observat ejusdem breviator Spondanus ad an. 31. num. 22: *sed quod eae* (inquit) *non reperiantur ab Evangelistis conscriptae, idcirco easdem Gelasius Papa inter apochrypha adnumeravit; non tamen, ut eas omnino proscriberet, sicut nec complures alios libros, quos proxime recensuit: fuisse vero absque aliqua dubitatione ab antiquioribus receptas, evidenter testatur Epistola Darii Comitis ad S. Augustinum; & ante Augustini tempora, egregiam de illis habuit mentionem Sanctus Ephrem, ipsiusmet Civitatis Edessenae Diaconus &c.* Quin etiam Procopius lib. 2. de bello Persico in Historia Byzantina Editionis Regiae Parisiensis cap. 12, & post eundem Evagrius *lib.* IV. cap. 27. literarum earundem meminerunt. Verum de Epistolarum germanitate lis mihi non est. Attendi velim Historiam, & Chronologiam, quam, recitatis literis, in Tabulas publicas relatam Eusebius descripsit, & in Graecum sermonem ad verbum transtulit ex eodem Archivo Edessenorum. Narrat itaque, Actis contineri, Thaddaeum unum e Septuaginta CHRISTI Discipulis, a Thoma missum Edessam, apud Tobiam privatum hominem divertisse, & hospitio benigne exceptum, miracula complura patrasse; quo-

quorum fama ad Abgarum perlata, in caufa fuit, ut de Thaddaeo Abgarus requireret; & de Fidei noftrae Myfteriis ab hofpite edoctus, Chriftianam fidem amplecteretur: quam Reges ejufdem pofteri conftanter retinuerunt; is praefertim, qui aetate Antonini *Vir Sanctiffimus* dictus fuit ab Epiphanio. (*S.Epiph. Haer.51. Vide Ven. Baron. ad an.175.*).Claudit vero Eufebius narrationem Thaddaei, cum Abgaro colloquentis, eumque imbuentis Religionis noftrae Myfteriis, hac Epocha, in Actis reperta, & a Valefio fideliter excepta ex antiquiffimis Exemplaribus Eufebii Regio Mazarino, & Fukaldi: *Acta funt haec anno quadragefimo ac trecentefimo. Quae non fine fructu, ut opinor, ex Syrorum lingua translata, ad verbum heic opportune collocata funt.*

Emus Norifius evidenter demonftrat (*de Epoch. Syrom. Diff.2. cap.3. §.1.*) hanc Epocham effe Seleucidarum, communem in Syria, et pluries memoratam ab ipfo Eufebio, fcribente ad Olympiadis CXVII. annum primum, Edeffenos inde computare fua tempora: & ad annum II. Imperatoris *Probi*, Olympiadis vero CCLXIIII primum, affirmat, fecundum annum *Probi*, effe juxta Antiochenos trecentefimum vigefimum quintum: juxta Tyrios, quadringentefimum fecundum: juxta Laodicenos, *trecentefimum vigefimum quartum*: *juxta Edeffenos, quingentefimum octuagefimum octavum &c.* Deinde ex S.Leone* Magno(**Serm.12.de Pentec.****lib.8.Cod. tit. 56. de revocand. donat. leg. 2.*) & ex **Lege Codicis, data III. Nonas Maji, *Probo* & *Paulino Coff.* ab ipfo *Probo* jam *Augufto*, ut titulus docet, & ex Infcriptione apud Sponium,

D E D. I I I. N O N
I V L. D. N
M. A V R. P R O B O
A V G. E T. M
A V R. P A V L I
N O. C O S S.

tum ex Nummis, atque ex Latercculis Confularibus antiquiffimi Codicis Vindobonenfis, notantibus annos Biffextiles, & Feriam, ineuntes Kalendis Januariis, per fingula Collegia Confulum, oftendit evidenter, anno Vulgaris Aerae CHRISTI 277.Kalendis Januarii, die Lunae, proceffiffe Confulem *Probum Auguftum* cum *Paulino*; ut in Lapide; eumque annum proximum a Biffextili, fuiffe primum *Probi*, ufque ad Aprilem; ex Aprili vero coepiffe annum *Probi* fecundum dinumerari etiam per Autumnum, unde inchoabat Edeffenorum annus 588: itaut Kalendis Januarii anni fequentis, Aerae CHRISTI 278, Confules *Probus Auguftus II.* & *Lupus* fignarentur ab Edeffenis anno fuae Epochae 588. Cum itaque, Eufebio tefte, annus *Probi* fecundus in Autumno Aerae CHRISTI 277. parietur cum anno Edeffenorum quingentefimo octuagefimo octavo, tunc ineunte; neceffe eft, initium anni ejufdem Aerae Edeffenorum tercentefimi & quadragefimi, quo gefta a Thaddaeo confignantur, pariari cum Autumno Aerae CHRISTI Communis vigefimo nono, & cum hieme, vere, aeftate anni CHRISTI 30. Sunt enim anni 248. folidi inter utrumque terminum difponendi: quare ante Autumnum anni Aerae CHRISTI 30. abfolvitur Edeffenorum 340, & inde inchoat 341. Cum vero CHRISTI Paffio, Refurrectio, & Afcenfio in Caelum praeceflerit adventum Thaddaei Edeffam, juxta Acta publica ejufdem Civitatis; impoffibile eft, poft annum Aerae Communis XXX. juxta eadem Acta differe CHRISTI mortem: quam tamen Eufebius refert ad annum tertium poft *duos Geminos Confules*, five Vulgaris Aerae, ut communiter Chronologi computant, 32, aut, ex noftra putatione, 31. Evertitur itaque manifefte per Norifii calculum, ex monumentis Edeffenis ab Eufebio memoratis, &

rece-

receptis, Eusebii sententia, plus justo differens CHRISTI mortem: & ostenditur ab iisdem Archivis, ante Autumnum anni Vulgaris Aerae CHRISTI XXX Thaddaei adventum, & multo maturius Passionem DOMINI contigisse.

Quoto autem spatio temporis Passio DOMINI praecesserit adventum Thaddaei, Archiva non produnt. Eusebius tamen ipse fatebitur vel invitus. Asserit enim, ut vidimus, *Passionis Dominicae* diem, eique connexum Pascha Judaeorum, & quartam decimam diem Lunae mensis primi, incidisse in Martium Julianum. Conteltes de mense protulimus Patres Concilii Caesariensis, Joannem Chrysostomum Antiochenum, ejusque concivem Jo. Malalam in Chronico, universos denique Patres, & Ecclesias, ac potissime Hierosolymitanam (ut intra Orientis terminos me contineam), indicantem boni Latronis exitum cum CHRISTO in Cruce pendentis VIII. Kal. Aprilis. Arqui nec anno Aerae Communis trigesimo, neque anno vigesimo nono, intra mensem Martium Julianum, incidit decima quarta Paschalis, sed tantummodo in eum mensem incidit anno Aerae Vulgaris XXVIII ex iis, qui proxime praecedunt tricesimum, ultra quem Epocha adventus Thaddaei extendi non potest. Colligitur itaque evidenter ex collatis documentis publicis Archivi Edesseni, cum ceteris per Syriam, Mesopotamiam, & Palaestinam, omnium ore, & Ecclesiarum in tabulis celebratis, cum anno Vulgaris Epochae XXVIII. pariandam esse CHRISTI mortem, *duobus Geminis Consulibus*, die 26. Martii; & adventum Thaddaei Edessam, incidisse vel in Autumnum anni proximi Aerae CHRISTI 29; vel mensibus Hiemalibus, Vernis, aut Aestivis anni trigesimi.

Quam apte vero cohaereat cum Actibus Apostolorum profectio illa Thaddaei, dilata ad annum proximum a Morte DOMINI, satis docebit Epocha, quam communiter sequuntur Chronologi, & Historici in Martyrio B. Stephani Protomartyris. Plerique censent, die 26. Decembris ejusdem anni Juliani, quo CHRISTUS obiit, Stephanum Levitam a Judaeis lapidatum. Exceptor antiquus Chronologiae, ex Africano, Eusebio, & aliis apud Scaligerum, ita collegit, cui omnes ferme assentiuntur antiqui, ac recentiores; licet nonnulli paulo plus differant Levitae Martyrium, & Pauli Conversionem. Hanc enim annis septemdecim ante Concilium Apostolorum esse statuendam cum omnes concedant ex Epistola ad Galatas cap. I. vers. 18; Concilium vero, satis sit referre ante expulsos Roma Judaeos a *Claudio* ejusdem Imperii anno nono juxta Orosium, hoc est CHRISTI 49, concludunt & Pauli conversionem, consecutam paucis diebus mortem Stephani, elongari posse per biennium a *Morte Dominica*; ita ut passo DOMINO juxta nos anno 28. Aerae CHRISTI Vulgaris diebus 25, & 26. Martii, Conversio Pauli statui possit die 25. Januarii anni 30. ejusdem Aerae Communis: Thaddaei adventus Edessam eadem tempestate contigerit, qua persecutio Sauli; cum Act. VIII. vers. I. discamus: *Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quae erat Hierosolymis, & omnes dispersi sunt per Regiones Judaeae, & Samariae, praeter Apostolos*: & versu 4. sequatur: *igitur qui dispersi erant, pertransibant evangelizantes* VERBUM DEI. Sive itaque circa finem anni Aerae Communis 29, sive circa initium trigesimi ejusdem Aerae, Thaddaeus Edessam profectus sit, dum ceteri quoque Apostolorum Discipuli ea occasione dispergebantur ad annunciandum VERBUM DEI in proximas Civitates, Aera Edessenorum tercentesima & quadragesima,

sima, qua Thaddaeus CHRISTUM annunciavit Abgaro, exacte convenit Autumno anni 29. & novem prioribus mensibus anni trigesimi Aerae Christianae.

Edessena igitur Tabularia comprobant contra Eusebium, triennio maturius, quam ipse statuat, esse Mortem DOMINI consignandam: & cum Romanis Archivis omnino consentiunt in ejusdem indicatione, ad octavum Kal. Aprilis anni Bissextilis, Aerae CHRISTI Vulgaris 28, *duobus Geminis Consulibus*, ut dispersio Discipulorum, & profectio Thaddaei, Abgarique conversio consignetur recte Aera Edessenorum trecentesima quadragesima, quae coepit per Autumnum anni Vulgaris Aerae tricesimi.

Tenemus itaque perspicue, ni fallor, primum desertorem Epochae apud Christianos vetustiores receptae de anno *Passionis Dominicae* cum *duobus Geminis Coss.* pariando, fuisse Eusebium: & in hac desertione Eusebio adversari tum Romana Archiva ab Occidentalibus Scriptoribus, & Africanis appellata, tum Edessena, ab Eusebio ipso conspecta ac descripta. Tenemus, constare cum Epochae receptae rationibus enunciationem Concilii Caesariensis, diem Aequinoctialem componentis cum obitu SALVATORIS. Demum comperimus, etiam Lunares motus, & anni Judaici systema, exhibere diem quartamdecimam mensis primi, eo anno 28. Aerae Communis incidentem in diem 26. Martii Juliani, & Feriam sextam. Omnes igitur characteres, diei, & anno Passionis CHRISTI attributos, tum in Divinis literis, tum in testimoniis Patrum antiquiorum, tum in Archivis publicis, complectitur & fideliter reddit Aera Victorii, & nostra, vindicata ab Eusebii desertione, & ab oppositionibus recentiorum; posteaquam semel compertum fuit ex prolatis Eclipsibus, anno *Augusti* emortuali, *duos Sextos Consules* referendos esse ad annum Vulgaris Aerae decimum tertium; & *duos Geminos*, quindecennio proximo subsecutos, spectare ad annum Aerae CHRISTI Communis XXVIII.

Haec ferme dixerim evidentia sententiae Victorianae, & nostrae, in *Consulatu Geminorum*, & XXV. Martii conjungendis cum Passione DOMINI, licet aetatibus superioribus in eo lumine collocata nondum esset, quo hodie positam judicari posse speramus; attamen tanto Patrum antiquorum consensu, & adeo unanimi Ecclesiarum omnium receptione consecrata reputabatur usque ad Saeculum XIII; ut religio esset, extra Martii mensis limites proferre diem Passionis. Rogerius Bachonus Anglus, ex Ordine S. Francisci, rerum Mathematicarum peritus (pro tenui earundem disciplinarum cultura, quam illa ferebant tempora) novam rationem inivit; & affirmavit, CHRISTUM DOMINUM passum fuisse die tertia Aprilis; qua de re suspectus est habitus erroris: *Sed cum antiqua Ecclesiae traditio* (ut verbis Pagii utar), *quae* CHRISTUM *mense Martio crucifixum ferebat, in Fidelium mentibus tenacius haereret; non tantum ab omnibus rejectus est, sed & de errore suspectus habitus: qua de re videndus Wadingus, ejusdem Franciscanae Familiae Alumnus & Historicus, in Annalibus*. Pagius, & ipse Minorita, nostri temporis Chronologus illustris, post recitata verba, observat, *& Paulum Brugensem Bachoni sententiam postliminio revocasse*: tum ita prosequitur: *Post aliquot annos* (inquit) *idem negotium Tostatus resumpsit, & inter capita Thesium, quae Senis in Hetruria, ubi Eugenii IV. Curia tunc erat, disputavit, hoc unum fuit*: CHRISTUM, *vigesima quinta die Martii non esse mortuum, sed tertia Aprilis, idque anno aetatis suae tricesimo tertio non completo, sed ineunte. Qua in re*

LIBER CHRONOLOGICUS.

multorum animos commovit , a quibus de religione vehementer coepit agitari ; qui ut purgaret se , Defensorium scripsit , seu Apologiam , in qua cap. 10. narrat , diebus suis , & prius in Curiis duorum Summorum Pontificum quaestionem hanc agitatam fuisse , introductosque Astronomos, necnon Judaeos, qui affirmavere , fieri non potuisse , ut die vigesima quinta Martii CHRISTUS *moreretur ; tum quod Astrologiae repugnaret, die illa in iis annis Lunam dari XV, tum quod Judaicarum Solemnitatum terminis non minus adversaretur* . (Pagius ad annum CHRISTI 32. num. 6. 7. 8.)

Illud etiam a Pagio recte observatur, recentem hanc recessionem a Consulatu, die & mense Passionis DOMINI, contra veterum testimonia inductam Saeculo XIII, & XV iterum tentatam non sine Auctorum censura, duplici ex fonte manasse: nempe primum ex nimia Astronomiae fiducia, quam sibi vendicarunt Bachonus, & Brugensis; licet inter celeberrimos Astronomos neuter recenseatur: & ex altera causa, quam S. Augustinus pervidit in libro 2. de Doctrina Christiana cap. 28. ubi ait: *Nam & per Olympiadas, & per Consulum nomina, multa saepe quaeruntur a nobis ; & ignoratio Consulatus, quo natus est* DOMINUS, *& quo passus est, nonnullos coegit errare* : & paulo post ait, quot annos in hac vita CHRISTUS egerit, *de Historia Gentium, collata cum Evangelio, liquidius, certiusque colligitur*.

Utrique erroris fonti itum est obviam in hoc Libro Chronologiae. Fiducia Astronomiae nimia, quam sibi vendicantes Bachonus, & Brugensis, aliique Astronomi, necnon Judaei consulti sub Eugenio IV, negabant pariari posse cum die XXV. Martii Mortem DOMINI, & Lunam XV; satis ut arbitror evidenter ab hoc judicio repulsa est: ostendi enim cum Patruo meo illa duo, in quibus totius disputationis cardo versatur, ex Fastis Coss. & legibus Astronomiae, felici hoc saeculo, & superiori redactis ad exquisitum consensum Tabularum, cum observatis motibus Lunisolaribus. Primum est, comprobari, uti a Veteribus traditur, Passionem DOMINI VIII. Kal. Aprilis cum Luna XIV. Judaeorum, apprime convenire, anno XXVIII. Aerae Communis per Victorium, & nos attributo *duobus Geminis Consulibus*, & *Coenae Dominicae*, Feria V; tum sequentis diei VII. Kal. Aprilis Feriam VI, esse diem consummatae a CHRISTO Passionis, in aliquot Lactantii Codicibus recte consignatam, perspicue vero declaratam a Canone Victorii, (*Victor. in Praef. Can. pag.* 8. *Edit. Bucherii*) asserentis initio Canonis, CRUCIFIXIO CHRISTI, *Coss. duobus Geminis Ruffino* & *Rubellio*, anno Bissextili suae Periodi primo, & Vulgaris Aerae 28. tum in Praefatione ita scribentis, VIII. *Kalendas Aprilis, primo mense, Luna XIV. vespere procedente, V. Feria &c. Primo vero Azymorum die* DOMINUS JESUS CHRISTUS *coenans cum Discipulis suis, postquam sui Corporis, & Sanguinis Sacramenta patefecit, ad Montem Oliveti, sicut Evangelia Sancta testantur, progressus, ibique detentus est a Judaeis, tradente Discipulo. Deinde VI. Feria subsequente, idest VII. Kalendas Aprilis crucifixus est, & sepultus; tertia die, hoc est V. Kalendas Aprilis, Dominica resurrexit a mortuis.*

Alterum, quod ostendimus exquisitis Astronomiae legibus respondere, illud fuit, *duos Sextos Consules*, & utramque Eclipsim, iisdem Consulibus memoratam ab Historicis, nempe Solis totalem paulo ante mortem *Augusti*, a Dione, & Eusebio assertam, Lunae vero partialem in Illyrico, a militibus conspectam, narrante Tacito, paulo post obitum ejusdem *Augusti*, per Tabulas Astronomicas exacte exhiberi anno Vulgaris Aerae decimo tertio,

tio, diebus 28. Aprilis, & 6. Octobris. Unde illud necessario intulimus, *Augusti* mortem, & *duos Sextos Consules* ab anno eodem non posse disjungi. Quibus Consulibus ita constitutis, post annum ab eo quintum decimum (qui Aerae Christianae sit vigesimus octavus, & Bissextilis) necesse est *duos Geminos Consules* recensere, & *Dominicam Passionem*, iisdem, a Veteribus Patribus attributam. Mensura vero annorum quindecim, a *duobus Sextis*, ad *duos Geminos*, certa redditur lapidum antiquorum fide, ac Veterum Historicorum Annalibus. Postquam hanc Libri Chronologici Partem ita dirigendam suscepimus, & conciliandam curavimus cum dictis Patrum, & eum exactis motibus Luminarium, accessimus ad alterum erroris fontem obstruendum, qui, teste S. Augustino, manabat ex ignorantia Consularis Chronologiae, & ex neglecta, vel segnius curata Gentium Historia, ejusque collatione cum Euangelio.

Seriem Consulum ex genuinis documentis Nummorum, Lapidum, & Codicum antiquorum jam pridem expurgare coeperunt a situ & squallore, contracto ex vitio desidum & obscurarum aetatum nostri Aevi celebres Antiquarii; quibus Astronomi curas suas & calculos adjecerunt, ex commensu Eclipsium ab Historicis descriptarum. Post uberem messem tot illustrium ingeniorum, non exiguum Spicilegium relictum est sedulitati Saeculi nostri. Ea nobis cura, aetasque communis, tenues utcumque, labores excitat ingenioli, fortasse non poenitendos. Jam protuli quotquot erant necessarii ad *duos Sextos*, & *duos Geminos Consules*, juxta Victorii Canonem, loco suo restituendos in Aera CHRISTI.

Superest, ut ostendam, eosdem Consules ab indicata sede non dimoveri, tam per Collegia Consulum praecedentium, & subsequentium, quam per Astrorum motus tum temporis observatos; sed respondere adamussim tum Laterculis & Inscriptionibus ea aetate sculptis, tum commensui ab Historicis aequalibus memorato. Non desisterem id perficere, nisi paulo prolixior Liber iste futurus esset, quam ut inseri possit in hoc primo Tomo *Demonstrationis Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae*. Specimen tamen dabo hujus continuatae Chronologiae, instauratae ex Antiquitatis studio, nuper adaucto tot genuinis documentis, quae in dies eceruntur, praesertim e ruderibus Urbis aut Agri Romani. Faxit DEUS, ut isthaec Chronologica exercitatio, Religionis Christianae studio suscepta, & devota usibus Fidei Catholicae, praeconceptoque Vaticano Cimeliarchio, ad Historiam Ecclesiae ordinato, inutilis si forte sit, proficuos saltem labores excitet doctorum hominum ad ea felicius enodanda, quae pro imbecillitate virium mearum solidius confirmare, aut prae imperitia uberius tractare non potui.

CAPUT DUODECIMUM.

Illustratio fragmenti insignis Kalendarii marmorei, reperti in ruinis Veteris Antii an. 1716. in quo habentur Romani Consules Ordinarii, a Consulatu Cn. Acerronii Proculi & C. Pontii Nigrini emortuali Tiberii (Aerae CHRISTI 36), usque ad quintum Consulatum Tiberii Claudii (Aerae CHRISTI 51.)

IN praecedenri capite hujus Libri Chronologici propositum nobis fuit oculis subjicere illustriora SS. Patrum testimonia, comprobata experimento minime dubio Paschalium Tabularum, nempe Caelestium Corporum motibus, quos Solis, ac Lunae periodi exhibent, quosque etiam in Eclipsi anni *Augusti* emortuali (superioribus Capitibus illustrata) evidentes reddit quantitas, ac mo-

LIBER CHRONOLOGICUS.

modus obscurationis. Producta namque est in publicum ratio diligenter definiendi utramque Epocham perspicua methodo, atque accomodata ad perceptionem, et usum illorum, qui Chronologicis exercitationibus minime sunt assueti; vel multo longius progressi non sunt in Astronomica disciplina, sed tantum elementa doctrinae sphericae, ejusque decem circulos, & graduum ac minutorum colligendorum rationem noverunt: quae, prima rudimenta sunt, adolescentibus tradi solita, & tyrocinia Geometriae vix professis.

Haec tamen certitudo ac facilitas colligendi Fastos Consulares, describendique Caelestes motus, & ex iis explorate definiendi temporum intervalla in Eclipsibus, pertrahi non posset ad praxim Historicam Chronologiae, sive reparationis temporum, eorundemque assignandorum rebus ante nostram aetatem gestis; nisi documenta certa superessent peractarum observationum, quae ostendant Eclipses, & motus Caelestium corporum tunc manifeste conspectos, et memoriae mandatos ab hominibus, qui gestis rebus intererant, et res easdem gestas, ac motus, sive Eclipses spectabant. Publica vero auctoritas (in Civilibus annis attemperandis cum Solis et Lunae motu, necnon in consignandis temporum intervallis per Magistratus annuos, quales in Romana Republica, et Imperio sunt Consules, praesertim post annum Julianum a *Caesare* constitutum), praestat cuicumque privato testimonio. Nam, si certa sit series annorum publica auctoritate descripta in Fastis Consularibus, et publicum sit exemplar Actorum, vel Annalium, Eclipses memorantium, praesertim Auctoris, cui mentiri apud aequales nec ratio permittat in re omnibus nota, nec suadeat utilitas in negotio disparato a re familiari; his certe indiciis, tanquam humanae societatis concordi testimonio firmatis, ita fidendum esse omnes concedent; ut in temporum intervallis tutissime colligendis, ea documenta ceteris praeferantur. Age igitur, accedamus ad ea documenta singillatim exponenda Eclipsium, et annorum, quae publico auctoramento Magistratuum, Civitatum, & Nationum constituunt eam certitudinem continuatae Chronologiae Primi et Secundi Saeculi JESU CHRISTI (post annum Passionis ejus, nempe 28. Aerae Vulgaris) quae haberi possit maxima, in rebus humana auctoritate subnixis.

Quoniam vero constitutum mihi est hoc in Capite partem Chronologiae degustandam proponere, non autem universam complecti; ad illa documenta temporum praecipue vertar, quae Cajanum Imperium metiuntur, aut certe proximos illi annos connexionis necessitate perstringunt. Ita enim respondebit exactius praecedentibus Capitibus, *de Anno Augusti emortuali*, a nobis praecipue ordinatis, ad Christianae Chronologiae clavum figendum in salutis nostrae Mysterio: cui nulla non Aetas servire debet; cum Regi Saeculorum, in Ligno Crucis colligenti praeterita, praesentia, et futura tempora, cum rebus universis suae dominationi subjecta, omne genu flectatur Caelestium, Terrestrium, et Infernorum. Attendamus itaque, cum Augustino, et ceteris Patribus, ordinem temporum transactorum in illa, quae appellatur Historia, per Consulum nomina; et exploremus, num ex memorato Lapide Antiate (in quo Romani Consules Ordinarii serie continuata signati sunt, quinque inchoat a Consulatu *Cn. Acerronii Proculi* et *C. Pontii Nigrini*, emortuali *Tiberii*, Aerae autem CHRISTI 36, atque pertingit *ad Consulatum V. Tiberii Claudii, Collega Orphito*, Aer. CHRISTI 51. publica auctoritate positus eadem tempora colligantur, quae

ex

ex Eclipsibus obsignatis anno *Augusti* emortuali proveniebant, juxta leges motuum Caelestium tunc temporis observatas. Jam a nobis productae sunt mensurae Civiles annui temporis, quibus a *Caesare Dictatore* uti coepit Romanum Imperium, per tractus Orientis, & Occidentis late diffusum. Annus Julianus a *Caesare Dictatore* ordinatus, erat illa universalis mensura temporum, ad quam Societatis humanae Acta privata & publica exigebantur; praecipue vero Consulatus Ordinarii suscipiendi ratio ex Kalendis Januarii; ut nomine illorum, qui tunc Magistratum inirent, tercenti sexaginta quinque dies anno Communi vertente, in Bissextili vero, tercenti sexaginta sex consignarentur. Quo autem facilius Romae, & in Coloniis ea lex observaretur temporis ordinandi, & mensium, ac dierum numerandorum, proponi consueverant in Foro, aut loco alio publico marmoreae Tabulae incisae literis, annum Julianum exprimentibus: atque in iis Tabulis, Fasti dies, & Nefasti, Festi, Profesti, Lunae cyclus, per menses, & dies singulos legebantur. Quin etiam videmus, in compluribus ejusmodi Kalendariis, quorum fragmenta supersunt, signatos esse dies certos, nobilitatos Gestis *Caesarum* insignioribus, Natalibus, Victoriis, memoria Sacerdotii, aut Magistratus initi, Dedicationis Aedium, tum etiam obitus, & inferiarum. Duo prae ceteris extant Kalendaria, incisa CHRISTI Saeculo primo, quae ad nos pervenerunt, Farnesianum unum, alterum vero Albanum in Capitolium translatum. Primum illud, olim apud Cardinalem Maphaejum, dum a Grutero ederetur, repertum, teste Georgio Fabricio, in Urbe sub Colle Hortulorum, tot ab egregiis Viris illustratum fuit, praesertim a Paulo Manutio, qui primus vulgavit; ut notum omnibus esse possit Antiquitatis cultoribus, *Augusti* aetate fuisse incisum: quemadmodum in editione Anastasii Bibliothecarii Patruus meus amantissimus Franciscus Blanchinus animadvertit. Hoc in Farnesianis Aedibus ad Campum Florae iterum repertum est anno 1704, & Cyclum Lunarem exhibet, ab eodem Patruo meo declaratum in Opusculo de Cyclo & Kalendario *Caesaris*. Alterum vero Kalendarium (de quo in praesentiarum sermo est instituendus) anno 1716. feliciter egestum (ut diximus) inter Antiaris Coloniae rudera, liberalitate Eminentissimi D. Alexandri Cardinalis Albani nunc Museum Capitolinum mirifice illustrat. Dimidia ferme pars hujusce Kalendarii hactenus est reperta; quae sex posteriores anni menses describit, & utriusque Domus *Augustae*, nempe *Juliae*, & *Claudiae* tunc temporis imperantis Principes Viros. Praeter Kalendarium vero, exhibet nobis partem non modicam Fastorum Consularium, postremos scilicet Consules, quibus *Tiberius* decessit, & consecutos, ab initio *Claudii*, ad quintum ejusdem Consulatum, Collega *Orphito*. Ne series integra Consulum, a postremis *Augusti* annis, per *Tiberii*, & *Caji Caesaris* Imperia consecuta, ad nos perveniret, ruinae adhuc impediunt, quae fortassis contegunt inter Antiatum rudera priorem partem hujus monumenti, omnium praeclarissimi, si integrum detegeretur. Nam constat ex dispositione Fastorum Collegii Libertorum, in dimidiata hac Tabula superstitum, incisam fuisse seriem Consulum ab anno Aerae CHRISTI Communis circiter decimo, usque ad quinquagesimum primum, cum annuis Magistris Collegii: quae mirifice illustraret Chronologiam Aetatis CHRISTI DOMINI, & Aevi Apostolici. In calce Chronologiae *Tomi II. Anastasii Bibliothecarii pag. CCXXII.* Patruus meus edendum curavit hocce Frag-

LIBER CHRONOLOGICUS.

mentum Inscriptionis, superstes, ut diximus, in marmorea Tabula, reperta in ruinis Veteris Antii, studio Emi ac Reverendissimi Principis Alexandri Sanctae Romanae Ecclesiae Card. Albani, de re Antiquaria optime meriti. Et utinam reperiantur in proximis parietinis alia fragmenta Marmoris, quae ostendant evidentius, quidquid ex dimidiato colligimus. Interea utamur oblatis hoc in fragmento notionibus.

Observare possumus primum, incisum fuisse Kalendarium circa postremos *Augusti* annos. Quaecumque enim de *Julii Caesaris* Gestis adnotantur, IIII. Idus Julii de ejus Natali die, IIII Nonas Augusti de Victoria Hispanica, v. Idus Augusti de Victoria Pharsalica, xv. Kal. Septembris de Aedis dedicatione in illius honorem ab *Augusto* peracta, ea omnia nomen *Julii* praeferunt, semper cum Titulo, DIVI: nam legitur, DIVI IVL. NATALIS, DIVVS IVL. HISP. VIC., DIVVS IVL. PHARS. VICIT, AEDIS DIVI IVL. DED. Quae vero pertinent ad *Augustum*, omisso *Divi* titulo consignantur. Quin etiam, *Augusti* mors exprimitur XIV. Kal. Septembris, & nomen *Divi* reticetur: AVGVSTVS EXCESSIT. Unico tantum in loco, qua die olim Togam Virilem sumpserat, *Divi* nomen *Augusto* tribuitur XIV. Kalendas Novembris N P. DIVVS AVG. TOG. VIRILEM SVMPSIT. Ex his colligitur, pleraque adnotata fuisse in Kalendario ante *Augusti* obitum, nonnulla quoque ejus gesta adjecta post ejus mortem, & post Apotheosim. Indicat rursus alia observatio, insculptum fuisse Kalendarium ante Imperium *Claudii*: nam ipsius *Natalis* Kalendis Augusti exprimitur, nullo cum adjuncto Imperatoris, aut Caesaris, sed tantum TI. CLAVDII; series vero Consulum supra Kalendarium incisa, cum pertingat ad quintum *Claudii* Consulatum, *Caesaris* & *Augusti* nomen ei tribuit. Colligimus itaque, Kalendarium incisum marmori *Augusto* jam sene, ejusdem obitu, & Gestis compluribus adauctum sub *Tiberio*, & *Cajo*: Fastos vero Consulares superpositos ex decimo circiter anno ante mortem *Augusti*, quotannis fuisse continuatos nominibus Consulum Ordinariorum, quibus subdebantur nomina sex totidem Libertorum *Augustae* Domus, eodem anno Ludos procurantium in Aede, ut ego arbitror, Vernani, ibidem recensita; ad quam pertinuisse Kalendarium, arguere possumus ex effossione hujusmodi Tabulae, & fragmentorum. Haec enim ex ruinis Templi veteris Antii fuerunt effossa. Ex decimo circiter anno ante *Augusti* obitum hanc feriem Consulum coepisse, arguo ex dispositione illorum, qui leguntur supra sex postremos anni menses in Tabula.

Contemplantibus vero nobis complura nomina distincta in tres memoratas columnas, sive series, quae supra Kalendarii menses senos in hac Tabula superstites conspiciuntur, satis manifestum fit, fuisse per annos circiter quadraginta incisos marmori Consules, qui Magistratum Romae inibant Kalendis Januarii; & sub iisdem Consulibus per annos singulos insculpta fuisse nomina sex totidem Libertorum, aut Vernarum Domus *Augustae*, qui eo anno Magistratum Collegii gerebant, & Ludos edebant, aut procurabant Aedem Vernani (ut arbitror) in hoc marmore memoratam, cum ejus Aedituo Lisimacho. Licet integrum non sit marmor, attamen dispositio nominum evidenter ostendit, eandem consuetudinem heic observasse Libertos, & Vernas *Augustae* Domus, quae in Coloniis, & Municipiis vigebat, nempe, ut annui Magistri recenserentur sub Consulibus Ordinariis. Exempla sunt obvia apud Gru-

Gruterum pag. CCIC. & sequentibus, tam in Fastis Municipalibus, quam in Tabulis Fratrum Arvalium, aliisque Collegiis, signantibus cooptationem novorum Sacerdotum, per eorundem nomina, praemissis Consulibus, qui eum annum signabant. Milites quoque missi Honesta Missione, aut frumento publico donati, recensentur sub Consulibus in Tabulis marmoreis, & aeneis, relatis a V.Cl. Fabretto *de Columna Trajana*, pag. 37. & *Inscript.* pag. 213. 239. Tres sunt ordines, seu Columnae nominum Consularium in hoc fragmento. Primus ordo, seu columna dimidiata, quae superest, imminet mensi Julii. Postremus hujus ordinis Consulatus, indicat annum *Tiberii* emortualem, *C. Acerronio C. Pontio Coss.* E directo versus, continentis nomina istorum *Coss*, anno Vulgaris Aerae 37 ab aliis tributorum, (quos ego ad 36. retrahendos esse contendo), leguntur Consules postremi seriei secundae, nempe, *T. Statilius Taurus P. Pomponius II.* qui Fastos restituent anno CHRISTI 33. In tertia vero serie nominum, posita supra Novembrem, ac Decembrem, postremum par Consulum, respondens e Regione *Pontii* & *Acerronii*, praefert *Ti. Claudium Cos. Augustum*, cum Collega *Orpbito*, qui *Coss.* pariantur ab omnibus cum anno Vulgaris Aerae CHRISTI 51. Ante postremos Consules cujuscumque seriei, sive ordinis, leguntur Consules Ordinarii annorum praecedentium, & quidem serie non interrupta; ut vero simile admodum sit, nos habituros integram seriem Consularem per annos circiter XXIV. supra hunc semestrem, a Julio, ad Decembrem (octonos scilicet per seriem singulam), si reperiretur Tabula huic proxime superius adnexa. Totidem ferme signatos fuisse oportet supra semestrem praecedentem, a Januario, ad Junium; nisi forte titulus initio positus occupavit aliquot versus, & sedem unius, vel alterius Consulatus. Quare Consulum paria plusquam quadraginta commendata fuisse oportet huic Tabulae supra Kalendarium, ex anno circiter Aerae CHRISTI Cnmmunis sexto, septimo, vel octavo, usque ad 51. signatum *Claudio Augusto V.* & *Sergio Cornelio Orpbito Consulibus*.

Quinque mensibus reliquis, ab Augusto, ad Decembrem, duae nominum series, sive columnae superponuntur, bifariam partito spatio. Quare supra integram extensionem XII. mensium hujusce Kalendarii, quinque columnas incisas fuisse colligimus; & cum duae recipiant octo Consulum paria, ut infra dicetur; Collegia Consulum quadraginta circiter huic Tabulae erant inscripta ab anno XI Aerae CHRISTI Vulgaris, ad LI. *Coss. Claudio V.* & *Orpbito*, qui postrema in Columna novissimi Consules leguntur supra mensem Novembrem, ac Decembrem.

Nihil praestantius esset hoc monumento ad restituendam seriem Consulum illius aetatis, si integra ad nos Tabula pervenisset. Attamen etiam detruncata, ut spero, sufficiet ad ordinandos Laterculos Consulatuum Ordinariorum, quo tempore potissimum indigemus, nempe *ab anno Tiberii emortuali, ad quintum Consulatum Claudii*; si gradatim retrocedamus ab hoc postremo, nulli dubitationi obnoxio, ad proxime superiores.

TI. CLAUDIO AVGVSTO V
SER. CORNELIO ORPHITO Cos.

Testatur Lapis, electos Antii Magistros ejus anni in Collegio, ad quod Lapis & Kalendarium pertinebat (puto autem ad Ludos edendos in Aede Vernani) eos, qui sequuntur,

NEM

LIBER CHRONOLOGICUS.

NEMPHIVS DEL . . AN SVBVILlicus
CA HOPVS ON . . . . M. MEDICUS
. . . . . VS. . . . . POR. . . ILICUS
. . . LVSALLA A CORINthiis
. . . SPECLARis II
. . DIVAE AVGVSTAE MEDICUS
. . VS FAVONIus THERmarius

Porro non unus Lapis hos eosdem Consules praefert, *Ti. Claudium Augustum V*, & *Serg. Cornelium Orphitum*. Extat Romae Ara elegans, dicata Isidi, & Serapidi, quam edidit V.Cl. Fabrettus pag. 472. & multo ante Gruterus pag. MLXV. II.

TI. CLAVDIO . CAISARE
AVG. GERMA'NICO . V.
SER. CORNE'LIO . OR'FITO . COS.
ISIDI . INVICTAI . ET SER'AP
MAI'DIVS . SERE'ILIAI . AIIAI
L'IB. AMERIMNVS
EX . ƎISV'

Hanc incisam fuisse *Claudio* Imperante, praeter Aeram Consulatus, indicat etiam litera Ɐ, loco V consonae, adhibita aetate *Claudii* tantum, ut alii observarunt. Eodem Consulatu *Claudii Aug. V.* & *Orphiti*, apud Gruterum celebratur marmorea Tabula, effossa in Aede nova S. Petri in Vaticano, dein in Capitolium translata, eo praestantior ad Chronologiam istorum Consulum stabiliendam, quo uberior notitia temporis inde percipitur, ex adjecta Epocha Urbis Conditae. Consignat autem cooptationem *Neronis* in Collegium Sacerdotum, quam aureo, & argenteo numismate expressit Senatus, celebri apud Antiquarios, exhibente *Neronem* adolescentem (ut constat etiam ex Tacito, *Annalium libro XII. num. 41. collato cum Sueton. in Neron. cap. 7. & 8. Vide Norif. Cenot. Pif. pag. 122.*), cum Epigraphe, *Nero Claudius Caesar Drusus Germanicus Princeps Juventutis*; in adversa vero parte, vasa Pontificalia, cum literis, *Sacerdos cooptatus in omnia Collegia supra Numerum ex S. C.* Lapis Vaticano-Capitolinus ita habet,

. . . . *Adlectus ad numerum ex S. C.*
. *Nero . Drusus . Claudius Caesar Aug. Germanicus*
Ti. Claudio . Caesare Aug. German. V
Ser. Cornelio . Orfito. Cos.
Post Romam Conditam Anno DCCCIIII.

Eodem in Lapide cum referantur *Coss. Vespasianus III*, & *Coccejus Nerva* ad annum P.R.C. DCCCXXIIII, & *Coss. Domitianus XVI.* ad annum P. R. C. DCCCXLIIII, & *Imp. L. Septimius Severus III.* cum *M. Aur. Antonino Aug. filio* P.R.C. DCCCCLIIII, constat, eam cooptationem *Coss. Ti. Claudio Aug. V.* & *Cornelio Orphito Coss.* contigisse post *Palilia* (cum annus Urbis Conditae DCCCIII inde numerari coeperit), labente Aerae CHRISTI Vulgaris anno 51. Quod etiam consentit cum fragmento ejusdem Lapidis Vaticano-Capitolini hodieque superstitis, signante Consulatum *Coelii Apollinaris* P. R. C. DCCCCXXII. qui Consulatus incidit in 169. Aerae Communis.

Maturatam fuisse Virilem Togam *Neroni* a Patre, *Claudio Augusto V.* Consulatum gerente cum *Orphito*, Tacitus asseverat. Quoto autem tempore aetatem justam praeverterit, Historicus non recenset. Triennio post eum Consulatum, decedente *Claudio* ad diem III. Idus Octobris, *Marcello* & *Aviola Coss*, (uti Seneca testatum reliquit), dicitur *Nero* apud Suetonium cap. 8. *natus annos septemdecim*; cum editus in lucem fuisset *Antii*, (eodem Suetonio teste cap. 6.) *post IX. menses quam Tiberius excessit*, *T. Acerronio C. Pontio Coss.* (qui postremi sunt in priori columna Lapidis Antiatis) *XVIII. Kalend. Januarii.* Sibi non constaret Suetonius, nisi annum septimum decimum comple-

pletum *Neroni* tribueret, moriente *Claudio*. Nam cap. 57. cum affirmet de *Nerone*: *Obiit secundo & tricesimo aetatis anno, die, quo quondam Octaviam interemerat* (Noris Epistolae Consul. pag. 45.), nempe 9. Junii; constet autem ex Lapidibus, & Nummis, annum quintum decimum Imperii *Neronem* non inchoasse: sint anutem a 17. aetatis cadente, ad 32. pariter labentem necdum completum, anni 15, quos *Neronem* attigit; necesse est, ante initium Imperii, sive in morte *Claudii*, aetatis annum XVII. completum, & decem praeterea menses anni XVIII labentis, *Neronem* numerasse, *Marcello* & *Aviola Coss.* die 13. Octobris; quando *Claudius* vita excedebat eodem anno 13. Decembris, attingebat annum aetatis XIX. Triennio igitur ante, *Claudio V.* & *Orphito Coss.* labebatur *Neroni* annus aetatis XV. usque ad 13. Decembris, & a 13. Decembris XVI. inchoabatur. Quare a postrema sede columnae primae in Tabula Antiate signatae *T. Acerronio* & *C. Pontio Consulibus*, qui annus Natalis *Neroni* fuit, ad postremam sedem columnae tertiae, sunt Consulum paria XVI. numeranda, inclusis extremis. Ostendam fuisse XVII, sed unum ex his Collegiis habendum esse suffectum circa initium *Claudii*. Quare constare debet, columnas singulas dicti Lapidis, continuisse octo Collegia Consulum. Tria postrema, in duabus columnis posterioribus, integra cum permaneant; & cum legatur postremum par Consulum, *C. Acerronii C. Pontii* in fine columnae praecedentis; non erit fortasse difficile, seriem universam XVII Consulatuum restituere, in Lapide hodie desideratam, qualis antiquitus legebatur, & qualem fortasse deprehenderemus, si daretur, deperdita Lapidis fragmenta recuperare.

Observo igitur, parem numerum fuisse oportere eorum Consulatuum, qui implebant duas posteriores columnas hujus Tabulae Antiatis. Nam directio versuum conjungit in eadem linea Consules trium columnarum. Quare, vel septem, vel octo in singulis numerabantur. Non certe septem; pauciores enim forent laterculi, & anni, quam qui sufficiant, pariando *Neronis* anno aetatis XV, & XVI. ineunti, *Claudio V.* & *Orphito Coss.* cum Natali ejusdem, *C. Acerronio* & *C. Pontio Coss.* Erant igitur paria Consulum sedecim, digesta in duabus columnis posterioribus, & in earum singulis, octo paria sunt perquirenda. Legimus postremos Consules annum Aerae CHRISTI Communis 51, Romae autem Conditae DCCCIIII. ita signare,

TI. CLAVDIO AVGVSTO V
SER. CORNELIO ORPHITO COS

Annum praecedentem Aerae Christianae Communis quinquagesimum, & P. R. C. a *Palilibus* 803 Consules denominarunt *C. Antistius Vetus M. Suillius Nervilinus*, memorati etiam apud Tacitum, ut observat Card. Norisius in Epistola Consulari; quam confirmat hoc Marmor Antiatum, in quo, properante Sculptore, prior Consulum recta positione, alter obliquo casu inconsulte incisus legitur,

C. ANTISTIVS VETVS
M. SVILLIO NERVILINO COS

His Consulibus, Antiatii Collegii Magisterium, seu Ludorum procurationem susceperunt,

MYRO . AVGusti	Libertus	PICTOR
FELIX . AVGusti	Libertus	TVSCVLanus
ANTEROS		TEGVLarius
EVPHEMVS	ALIANUS	DISPENsator
IANVARIVS		PISTOR
APOLLONIVS		ATRIensis

Anno proxime antecedenti, CHRISTI 49, P. R. C. 802, Consules memorati a *Tacito lib. XII. num. 5*, a *Solino cap. 2*,

LIBER CHRONOLOGICUS.

cap. 2, & ab Inſcriptione componuntur cum anno Urbis Conditae 801, ante *Palilia*,

Q. VERANIO
A. POMPEIO GALLO COS

Eadem munera praeſtiterant,

HELLVS	ATRienſis
HER	LAPIDarius
.......,	HRESAD
H.......	PAVIMENTarius
SATVRNINVS	SPHAERiſter
GORA	ATRENſis

Praeceſſerant in ea cura anno 48, P.R.C. 801, cujus anni C nſules intruncato marmore deſiderantur, ſed ſupplentur facile ex Hiſtoricis, & Lapidibus per nomina *A.Vitellii* & *L.Vipſanii Poblicolae*:

TI. IVLIVS . GRAPHINATA
TI. CLAVDIVS . ROMANVS (theca
BATHYLLVS . VERNA . CAPRENſis A BYBlio
PRIMVS . HILARIANVS A SVPELlectile
ARGAEVS . GEBER . CENSORINVS
SECVNDVS . TEC. EVPORIANVS

In annum huic praemittendum, CHRISTI 47, cum incideret Romae Conditae octingenteſimus die *Palilium*, certum eſt, Conſules tunc proceſſiſſe *Claudium Auguſtum IIII.* cum *L.Vitellio III*, ex Kalendis Januarii, teſte Cenſorino; *de die Nat. cap. V. Tacito lib. & num.XI. Nerone* annum undecimum tunc agente, juxta *Suetonium*, *cap.*7, annos ab *Auguſti* Ludis Saecularibus LXIIII. numerat Tacitus. Hoc probat noſtram Chronologiam.

Tres anteacti Conſulatus, hac in columna ita praemiſſi, fuerint, qui ab Hiſtoricis & Lapidibus memorantur.

46. Aerae CHRISTI, P.R.C. 799. *T. Valerius Aſiaticus II. M. Junius Silanus*, Tacitus Annal. XI. num. I. meminit *Valerii*.

45. Aer. CHR. P.R.C. 798. *M. Vinicius II Taurus Statilius Corvinus*. Dubitari non poteſt, quin Coſs. hi pertineant ad annum Aerae Chriſtianae 45. ex Eclipſi.

44. Aer. CHR. P.R.C. 797. *L. Quintius Criſpinus II. M. Statilius Taurus*. Praecedens columna Tabulae Antiatinae, docet in poſtrema parte ſuperſtite, quinam Conſules ſint aſſignandi anno

43. Aer. CHR. P.R.C. 796. ſunt vero *T. Statilius Taurus P. Pomponius Secundus*.

Joſephus *P. Pomponio Secundo*, Collegam in Conſulatu tribuit, *Cn. Sentium Saturninum*, ad convocandos in Capitolium Patres, eoſque concitandos ad libertatem. Id vero per me liceat; modo *Pomponio II.* alter Collega reddatur, ante diem IV. Nonas Maji, juxta Lapidem Antiatinum, & aliud apud Vejos effoſſum, quem edidit *Cl. Fabretus Inſcript. pag.* 701. *num.* 224. & habet,

GELOS . DIVI . AVGVSTI . L. EX DEC....
POST . MORTEM . FILII . SVI . NO....
FECIT . ET . DEDICA....
IIII. NONAS. MAIAS. T.STATILIO. TAVRO. P. POMPO

Hos ego Conſules, reperio ſignatos in Lapide Antiate cum Magiſtris Ordinarii Collegii, ita deſcriptis in calce columnae, ad quam pertinent:

T. STATILIO TAVRO P. POMPONIO SECVDO COS
RYPO ATRienſis
PHILETVS AEDITVS FORRVNARVM
CHRESIMVS A BIBliotheca
FELIX CAMP
AGATHOPVS TECTOR
VENVSTVS SPECularius
ANTIPATER AVG. L. EX D. D. H-S ∞

Et dico, Promagiſtros illos, a Decurionibus interim deſignatos, dum novi Principis auctoritate, Magiſtri legitimi legerentur, aut probarentur, Faſtis celeriter inciſos, impleviſſe cellam deſtinatam in hoc Lapide, Magiſtris anni tunc labentis, Aerae CHRISTI Vulga-

garis 41. Postmodum Magistros legitime declaratos, *Tryphonem atriensem* cum reliquis, dum fasces praeferrentur, *T. Statilio Tauro P. Pomponio Secundo Coss*, in gratiam a *Claudio* receptis, post oblivionem rerum gestarum dictarumque biduo illo, ex hominum memoria eximendo, persunctos fuisse munere Magisterii, usque ad exitum anni ejusdem 41 Aerae Vulgaris, non tamen illico incisos marmori sive incuria sive haesitatione. Anno 42. cum Kalendis Januarii processisset Consul *Claudius Augustus* iterum cum *Caecina Largo*, consueta Magistrorum electio peracta est anni die constituta ex Collegii legibus: non secus ac praestitum fuit anno consequenti, per tertium *Claudii* Consulatum cum altero *L. Vitellii*. Insculpta de more Consulum nomina, cum subjectis Magistris annuis in Tabula Antiate. Verum Magistris electis sub Consulatu *T. Statilii Tauri* & *P. Pomponii* conquestis, non sua, sed Promagistrorum nomina in Fastis legi anno 41, indultum fuit, ut quo possent loco ejus columnae, & Consulum nomina, & sua redderentur. Probabiliorem causam postpositorum Consulum ac Magistrorum video nullam. Quare fidendum censeo indiciis hujus monumenti, satis perspicue ostendentibus, anno emortuali *Caji Caesaris Germanici F.* deberi Consules *T. Statilium Taurum* & *P. Pomponium Secundum*, vel ordinarios, aut saltem suffectos (illum ante IV. Nonas Maji, *Publium* vero *Pomponium* ante diem IX. Kal. Februarii) habitos loco ordinariorum: & ad eundem annum 41. referri, tam Promagistros *Felicem Caesaris Libertum*, *mensorem*, ambosque *Claudios Libertos Nessum II.* & *Hermetem* cum ceteris cjus anni Collegis Promagisterii a Decurionibus demandati, praemissos Consulatui *Claudii* & *Caecinae*, quam Magistros electos seu ratos habitos procedente eodem anno 41. per *Claudium*, vel per alios, ad quos electio vel ratihabitio pertinebat, & causa, vel negligentia curatorum loco suo non insculptos ab initio, sed memoriae sero commendatos, post Consulatum *Claudii* & *Vitellii*. Tres igitur anni erunt in quatuor postremis cellis, superstitibus columnae secundae: quibus si addas, & alia quatuor Consulum paria, per totidem superiores columnae cellas, disposita; summa parium Consularium, sive annorum hujus columnae fuerit septem: ambarum vero columnarum, scilicet hujus & postremae, Chronologia quindecim annos complexa fuerit. Cui summae, ubi addideris Consules, in calce praecedentis columnae positos, *C. Acerronium* & *C. Pontium Consules*, videbis integram seriem, & respondentem aetati *Neronis*, in lucem editi his eisdem *Coss. C. Acerronio C. Pontio* die 13. Decembris, novem circiter mensibus, ut Suetonius memorat, *postquam Tiberius excessit scilicet XVIII. Kalendas Januarias*. Iis autem Coss. Magisterium Antii gesserunt Liberti infrascripti:

C. ACERRONIO C. PONTIO COS
...... II A SVPELLECTILE
.... ATRIENSIS
EVGENIVS ATRIENSIS
....
EX . D. D. ALLEC. H-S ∞ ATR
ARGAEVS TOPIARIVS
AMERIMNVS . PEDISQ. DELP
CAIVS LIBERTVS ADI

Necesse fuit, haec sedecim paria Consulum, ordine retrogrado percensere, ex Quinto *Claudii* Consulatu, retrocedendo ad *C. Acerronium Proculum* & *C. Pontium Nigrinum*: ut ex methodi legibus, a perspicuo termino postremi illius anni, tot characteribus insigniti, qui certam illius & proximorum sedem constituunt in anno Aerae

CHRI-

CHRISTI Vulgaris 51, regredi possemus positione, atque illatione minime dubia, ad annum emortualem *Caji Augusti*, obvolutum ambagibus ex silentio, aut detruncatione Scriptorum, mandatis Principum, decretis Senatus, turbatione Civium; & inde possemus fidenter ascendere, usque ad annum *Tiberii* emortualem, eumque ostendere, quindecennio solido cum suis *Consulibus Acerronio* & *Pontio*, esse praemittendum anno Consulatus Quinti a *Claudio* gesti, Collega *Orphito*: licet Fasti hactenus editi, nonnisi quatuordecim annis, priores Consules a posterioribus disjungant.

Scio Consules *T. Statilium Taurum P. Pomponium Secundum*, in Fastis communibus non reperiri. Sed auctoritate Lapidis Vejentini, & etiam hujus autographi & synchroni monumenti, reponendos esse contendo: Taciti Annales, hac in parte deperditi, contestem Historicum aequalem non praeservarunt. Attamen in iis, qui supersunt, Libris, meminit *P. Pomponii Consularis* ad annum Urbis Conditae 800. *Annal. lib. XI. num.* 13. Sed Scriptores ejusdem Saeculi minime deerunt, qui demonstrent, hoc spatio temporis, inter *Tiberium*, & finem *Claudii*, esse annum solidum Fastis restituendum. Facilis vero fuit descriptorum error, in enumerandis Consulibus hujus triennii, Aerae Communis 43. 44. 45. & Urbis Conditae 796. 797. 798; quia hoc triennio per annos singulos processit Consul diversus nomine *Statilii Tauri*, vel *Tauri Statilii* insignitus: quae nominum affinitas confusionem intulit Descriptoribus: praesertim in ea copia Consulum suffectorum, quae turbat hujus aetatis Chronologiam. Noster Lapis post Consulatum a *Tiberio Claudio Augusto* gestum Collega *L. Vitellio iterum* (gessit autem anno Vulgaris Aerae 43. P. R. C. a *Palilibus* 796., refert Collegium Consulum ordinariorum, jam memoratum in Marmore apud Vejos effosso, necnon Antiate, *T. Statilio Tauro*, *P. Pomponio II. Cos.* eique anno assignat Magistratus apud Antium jam memoratos. Et quidem *P. Pomponius* fuerat Consul, uti Dio narrat *in fine lib.* 59, anno necis *Caji*, Collega *C. Sentio Saturnino*. Verum obtruncato *Cajo* ad diem IX. Kal. Februarii, cum Consules, ut diximus, auctores fuissent Senatui recuperandae libertatis, & *Saturninus* acrius concionaretur de restituenda Republica, ut Josephus testis synchronus memorat, *P. Pomponius Secundus* alter Consulum, se contulit ad *Claudium*, salutatum *Augustum* a Praetorianis, eumque sibi ita reconciliavit, ut facile reddi ei potuerit post paucos annos Consulatus honor, abrogatus in eo tumultu, quo Consules ad privatum statum redactos Josephus memorat, ut suo loco ostendemus; praesertim cum Dio perscribat, eos quoque honoribus a *Claudio* auctos, qui formam Reipublicae popularem expetiissent. Recte igitur exhibet Marmor Antiatinum, Consules *T. Statilium Taurum P. Pomponium Secundum*. Cur autem *P. Pomponius* non dicatur iterum Consul, inde factum arbitror, unde *Claudius* ipse Consul dicitur (non tamen *III.*) cum *Vitellio II.* in hoc eodem marmore idemque *Claudius*, Collega *Caecina Largo Coss*, exhibetur, nulla addita nota numerali Consulatus II, licet apponatur numeralis nota ejusdem Consulatui V. gesto cum *Scipione Orphito* post annos IX.

Hae omnes animadversiones suadent, ut affirmem, heic potissimum Fastos communes indigere medica manu, & satis tuto corrigi posse ex indiciis, nostro in marmore praeservatis. Porro ex indiciis subolet Consulatum *Claudii Augusti* (III.) cum *L. Vitellio II.* qui pertinet ad annum Aerae CHRISTI

sti Vulgaris 42. Urbis Conditae a *Palilibus* 795. non fuisse Ordinarium:

T. CLAVD. CAESARE AVG.
L. VITELLIO II. COS

eodem anno apud Antium curabant Ludos ii, qui sequuntur,

ZELVS AVGUSTI LIBERTUS
CLAVDIUS ATIMETVS A BIBLIOTHECA
LYSIMACHVS. AEDITUUS VERNANI
PRINCEPS . . . . . . TABELLARIUS
TANCI . . . . TOPIARIUS
. . . TA. TAIVS . . . TOPIARIUS

Tiberium Claudium III. Consulem Ordinarium non fuisse, sed suffectum, demonstro. Ostendam deinde, cur Ordinarii Consulis locum debuerit occupare cum Collega in hac Inscriptione.

Suetonius in *Claudio* cap. 14. ejusdem Principis Consulatus ita numerat: *Consulatus super pristinum* (suffectum intelligit cum *Caligula* initio Imperii *Cajani*, gestum per duos menses (cap. 7.) ex Kal. Julii, ut scripserat in vita *Caji* cap. 17.) *quatuor gessit; ex quibus duos primos junctim: sequentes per intervallum, quarto quemque anno, semestrem novissimum, bimestres ceteros, tertium autem novo circa Principem exemplo in locum demortui suffectus.* Est igitur *Claudio* nondum imperanti unicus Consulatus tribuendus, isque cum *Cajo* gestus ex Kal. Julii per bimestre. Rursus *Claudio* jam imperanti sunt alii quatuor Consulatus, juxta Suetonium, assignandi: priores duo junctim, nec ambo tamen Ordinarii; sed alter ex his, nempe III. suffectus in locum demortui, *novo circa Principem exemplo*. Exempli novitas, ut arbitror, in causa fuit, cur numerus Consulatuum II. & III. huic marmori non incideretur.

Ex duobus Consulatibus II. & III. junctim gestis a *Claudio* jam rerum potiente, tertium fuisse suffectum in locum demortui Consulis, praeter Suetonium, Inscriptio Portae Ravennatis a Panvinio relata evidenter ostendit. Ita enim in ipsa legitur,

LIBER CHRONOLOGICUS.

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CAESAR. AVGVSTVS GERMANICVS. PONT. MAX. TRIB. POT. II COS. DES. III. IMP. III. P. P. DEDIT

Claudius Tribuniciam Potestatem, cum Imperio adeptus biduo post necem *Caji*, Consul Ordinarius in annum proximum designatus, Nummos percusit PONT. MAX. TR. P. COS. DES. II. S. C. Anno igitur sequenti, cum *Caecina* Consul procedens Kal. Januarii, sui Imperii primo nondum exacto, TR. POT. I. complevit circa finem Januarii, & iniit secundam; quam explens Januario subsequenti, Imperii sui secundo, inivit tertiam. Kalendis Januarii hujusmet anni, sui regiminis secundi, adhuc labentis, si Ordinarius Consul tertium processisset, antequam expleret Tribuniciam Potestatem secundam, non posset inscribi in Viennensi Columna apud Gruterum TR. POT. III. COS. II. Atqui Inscriptio talis est, Gruteri pag. CLXXXVIII. 8.

TI. CLAVDIVS
DRVSI. F. CAESAR
AVGVST. GER
MANICVS
PONT. MAX.
TR. POT. III.
IMP. III. COS.
II. RE . . . . .

nam, si iniisset Consulatum III. & ordinarium Kalendis Januarii, adhuc Tribunicia Potestas tertia, inchoanda tantum die 26. mensis ejusdem Januarii, reperisset *Claudium* jam Consulem tertium, non vero II, ut fert Inscriptio. Potuit quidem componi Tr. Pot. II. cum designatione Consulatus tertii; & revera cum eo connectitur in epigraphe Portae Ravennatis apud Panvinium, in Fastis ita descripta, uti paulo ante retuli-

e. c

tulimus, & in altera pariter Ravennati apud eundem Gruter. pag. CCXXXVII. 5. nam, si alter ex Consulibus Ordinariis decessit ante diem vigesimam Januarii, labente adhuc Tr. Pot. II. *Claudii*; potuit in ejus locum *Claudius* designari Consul suffectus, & inscribi Tr. P. II. Cos. Des. III. usque ad diem 26. Januarii: qua die Tr. P. III. Cos. Des. III. diceretur, si Consulatum suffectum inire distulisset ad dies, vel menses proximos; donec, Consulatum in decursu anni capessens, dictus fuisset Tr. Pot. III. Cos. III. ut perscribitur in alia Epigraphe vetusta apud Panvinium, in Fastis relata ad annum U. C. DCCXCVI. Evidens igitur est testimoniis Lapidum, & Suetonii, tertium Consulatum *Claudii* habendum esse non Ordinarium, sed suffectum, in locum demortui Consulis, novo apud Principem exemplo; & initum a *Claudio* non fuisse ante diem 26. Januarii, cum ex ea die Tribuniciam Potestatem tertiam coeperit numerare.

Quaeratur itaque potius, cur Consulatus iste *Claudii* tertius, quem constat fuisse suffectum, non vero Ordinarium (sive initum Kal. Januarii), attamen in hac Tabula suo numero non distinguatur, & locum occupet Ordinarii Collegii Consulum.

Certe non inconsulto heic reticetur numerus Consulatuum in *Claudio*, quamvis recenseatur in Collega *Vitellio*. Causa parta reticendi Consulis Ordinarii, in cujus locum suffectus fuit *Claudius*, multiplex esse potest. Ominosum fortasse duxerunt Antiates, Consulem fato functum Principi succedenti praemittere. Sive etiam honestius duxerunt tum Antiates, tum Romani, Imperatoris nomine potius, quam privati hominis annum signare, cui paucos Januarii dies mors immatura concesserat: praesertim, cum, novo circa Principem exemplo moderationis, novum grati animi & laudis decretum quodammodo deberetur, ut scilicet Consul suffectus annum denominaret. At, numeri Consulatuum dissimulandi tum in secundo, tum in tertio Consulatu *Claudii*, si causam quaerimus; erit profecto non una, quae reddi possit. Prima est rescissio Actorum sub *Cajo*, de qua *Dio lib. LX.* Cum vero, inter cetera sub *Cajo* gesta & decreta, esse Consulatum cum illo gestum, & sortitionem secundi Consulatus in quadriennium, scirent Antiates; dubitarunt forsitan, num *Claudio* gratum futurum esset, prioris illius Collegii, ac designationis auspicia repeti, an potius novae tantum electionis, per Senatum Populumque Romanum & Praetorianos celebratae, haberi rationem. Quare tutius consilium arbitrati sunt, si, solo Consulis titulo, Principis maximum Reipublicae Magistratum cum *Caecina* gestum exprimerent, qui *Claudio* erat secundus. Tertium vero Consulatum, utpote cum secundo junctim ferme gestum, exemplo superioris, absque numero reliquerunt. Interea *Claudius*, confirmatis rebus post Britannicam victoriam, cum redemisset invidiam (si quae supererat) temporum praeteritorum, non dubitavit Consulatuum numerum a superioribus arcessere: neque Antiates inde repetere imposterum dubitarunt. Et certe Antiatibus necessaria prae ceteris fuit cautela & studium abolendae memoriae *Cajani* Imperii, & invidiae declinandae, ne Romanos Cives, & Senatum novis in se odiis incenderent; cum probe nossent, Antium *Cajo ita fuisse praelatum omnibus semper locis, atque secessibus* (Suetonio teste in vita Caji cap. 8.), *ut eum non aliter, quam Natale solum dilexerit: tradaturque, etiam sedem, ac domicilium Imperii, taedio Urbis transferre eo destinasse*. Prae oculis etiam versabantur *Claudii* Principis exempla, studiose praecaventis publicam invidiam; *cum nihil praeter nomina Impe-*

Imperii accepisset, (ut ait Dio *lib.* 60. *pag.* 667. *E*, & *pag.* 671. *B.C.*) & in Consulatu secundo idem Historicus affirmet de *Claudio*, *in Augusti Acta jurare alios jussit, ac ipse quoque fidem dedit (neque enim passus est quemquam in sua jurare Acta); & Consulatu se abdicans, itidem, ut alii, juramentum praestitit, solitus id omnibus suis Consulatibus facere*. Non itaque mirum videri debet, si numerus Consulatus II. & III. Antiatibus omissus fuit sub initium Imperii *Claudii*, quem videbant tantopere studiosum inclinandi Principalis fastigii ad quandam aequalitatem cum ceteris Civibus, & oblivionem rerum gestarum, tum *Cajani* Imperii, tum ejus interregni, & bidui praesertim, eximendi ab hominum memoria, de quo Suetonius haec literis mandavit cap. XI. in Vita *Claudii*: *Imperio stabilito, nihil antiquius duxit, quam id biduum, quo de mutando Reipublicae statu haesitatum est, memoriae eximere. Omnium itaque factorum, dictorumque in eo veniam & oblivionem in perpetuum sanxit, ac praestitit*.

Opportune heic recidit memoria oblivionis conciliatae tum Actis *Caji* Principis, tum interregno, & nominibus, gestis, dictisque Consulum, ac Senatus, decernentis de libertate restituenda. Suetonius iterum audiendus cap. ultimo de vita *Caji*. *Senatus in asserenda libertate adeo consensit, ut Coss. primo loco non in Curiam, quae Julia vocabatur, sed in Capitolium convocaret. Quidam vero, sententiae loco, abolendam Caesarum memoriam, ac diruenda Templa censuerunt*. His Consulibus, & Senatui quid acciderit, post delatum a Praetorianis Imperium *Claudio*, declarat Josephus de bello Judaico lib. XIX. cap. III. *Ita Senatus desertus est a suis propugnatoribus, & Consules ferme in privatorum redacti ordinem, moestitia stuporeque occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum, post irritatum in se Claudium*. Abrogatio gestorum *Caji*, oblivio pacta & praestita Actorum Senatus per interregnum, & Consulum ferme redactio ad conditionem privatam, copia Consulum suffectorum, tot causae sunt ad confusionem Fastorum collectae, ut aliunde non sit quaerenda occasio illius perturbationis, subortae in Chronologia Imperii *Caji*, & *Claudii*; de qua praecipui Chronologi conqueruntur, prae ceteris vero Petavius *de Doctr. Temp. lib. XI. cap. IX.* ubi, postquam recensuit cum Dione Eclipsim Solis a *Claudio* praedictam die Natalis sui, hoc est Kal. Augusti, *M. Vinicio II.* & *Statilio Corvino Coss.* ac demonstravit pariari cum anno Vulgaris Aerae CHRISTI 45. (ut nostra quoque sententia, & supputatio refert), haec subdit: *Ex hac certissima temporis nota demonstratur, initium* Claudii, *anno* CHRISTI XLI *convenire, non* XLIII, *ut Annales vulgati, ac Chronologiae censent*.

Quo autem evidentius agnoscatur utilitas & veritas Chronologiae, per hunc Antiatem Lapidem, & alia monumenta genuina, & per Eclipsium observatarum certa tempora, restitutae, placet adducere complura Scriptorum loca, quae extensionem hujus intervalli desiderant. Bono literarum fato effectum est, ut non modo vitae *Caesarum*, sed aliorum quoque illustrium Virorum istius aetatis integrae ad nos pervenerint; &, cum ea diligentia fuerint Romani passim, in numerandis non modo annis, & mensibus, sed quandoque etiam horis vitae privatorum quoque hominum, ut saepe inveniantur incisa hujusmodi minuta tempora in epigraphe sepulcrali; dubitare non licet, quin adjumenti plurimum afferant, ad cognoscenda temporum intervalla, quae a Natali die, ad emortualem eorundem Principum, sive privatorum sint enumeranda.

Dico itaque, annum solidum, qui fuerat

LIBER CHRONOLOGICUS.

rat deperditus in Fastis hactenus evulgatis, ita restitutum a nobis huic quindecennio inter mortem *Tiberii*, & Quintum Consulatum *Claudii*, aequare rationes Scriptorum; quae mutilae apparenr, ac inter se pugnantes, si annus ille omittatur, quem nos eum Antiatibus restituimus. Peculiare caput attexam.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Ostenditur ex annis vitae complurium Principum, & illustrium Virorum, qui ante Caji *Principatum, aut ipso nondum occiso, nati, eidem convixerunt, aut supervixerunt, esse annum solidum Fastis Communibus restituendum.*

INitium ducam ab ipso *Cajo*, cum de Natali ejusdem anno satis eonstet: licet Suetonius confusum repererit eum Natali fratris eognominis, editi ab *Agrippina*. Ipse reperit consignatum in Actis publicis, fuisse editum Antii, Consulibus Patre suo *Germanico*, & *Fontejo Capitone*, pridie Kal. Septembris, biennio antequam *Augustus* diem clauderet (*Suetonius in Cajo cap.* 8.). Quin etiam producit *Augusti* epistolam ad *Agrippinam* neptem, de hocce *Cajo* perscriptam XV. Kalendas Junii, ante paucos quam obiret menses, ex qua bimulum ferme *Cajum* tunc fuisse ostendit. Vixisse annis XXIX. affirmat, cum caederetur IX. Kalendas Februarii. Exploremus, an rationes aequentur.

Cajo tribuantur ex Kalendis Septembris, die Natalis sui, ad XIX. Kalendas Septembris, obitus *Augusti*

	Ann.	Mens.	Dies
Imperii *Tiberii* post obitum *Augusti* juxta Sueton. cap. 73.	I.	XI.	XII.
	XXII.	IV.	XII.
Imperii *Caji* juxta Sueton.	III.	X.	VIII.
Summa est annorum	XXVIII.	II.	II.

Non itaque vixisset *Cajus* annos undetriginta, ut tefert Suetonius, sed libasset tantummodo de undetricesimo menses II. ac dies duos.

Nostrae rationes, quae annum solidum inferunt, addendum Imperio *Caji*, ejusdem vitae numerant annos solidos XXIX. menses II. & dies totidem.

Joannes Malala Antiochenus, qui plura enumerat beneficia a *Cajo* collata Patriae suae, eidem tribuit annos Imperii solidos quatuor, & menses septem. Verum ex comparatione vitae *Caji*, apud Suetonium, alia suboritur difficultas, exigens additamentum unius anni, Capite XVII. agens de Consulatibus a *Cajo* gestis, ita scribit Historicus: *Consulatus quatuor gessit: primum ex Kalendis Julii per duos menses: secundum ex Kalendis Januarii per triginta dies: tertium usque in Idus Januarii: quartum usque ad septimum Idus easdem. Ex omnibus, duos novissimos conjunxit.* Si ex omnibus, duo novissimi conjuncti; eeteri non continuantur. Duplex igitur annus intersit necesse est, disjungens primum a secundo, & hunc pariter a tertio. Summa omnium si colligatur, excedet quadriennium. Tribuet ergo *Cajo* Imperii annum quintum inchoatum, ut nostra fert sententia, & indicant spatia annorum relati Lapidis Antiatis. Verum ego, uti in Suetonio ἀςύνδετον esse demonstro, intra annos tres, & menses X. Imperii quatuor Consulatus disponere, quorum duo tantum postremi jungantur; ita mendum in Codicibus suspicor, & legendum capit. 59. *imperavit quadriennio* (omnes legunt triennio), *& mensibus X, diebusque VIII.* Ceterum de Consulatibus disjunctis ante duos postremos, redargui potest Suetonius evidenti testimonio Nummorum *Caji*, qui supersunt obvii ex Aere minimo. In his inscribitur *Cajus*,

C. CAE-

C. CAESAR DIVI AVG PRON AVG S. C.
PONT.M.TR.P.III.P.P.COS.DES.III.R.C.C.
PONT.M.TR.P.III.P.P.COS.TERT.R.C.C.
PONT.M.TR.P.IIII.P.P.COS.TERT.R.C.C.
PONT.M.TR.P.IIII.P.P.COS.QVAT.R.C.C.

In priori Nummo, si tertia Tribunicia Potestas labebatur *Cajo* nondum assecuto Consulatum III, sed tantum designato, eademque Tribunicia Potestas tertia in Nummo altero perseverans usque ad 16. Martii, componitur cum tertio ejusdem *Caji* Consulatu; impossibile est, singulos *Caji* Consulatus usque ad tertium fuisse disjunctos per duos intermedios. Nam tertius *Caji* Consulatus obvenisset *Cajo* post annos tres Imperii solidos jam evolutos; & menses IX. Tribuniciae Potestatis quartae jam numerasset, cum procederet Consul tertium. Legendum igitur in Suetonio: *Ex omnibus tres novissimos conjunxit*, uti Petavius aliunde conjecit *lib. XI. cap. 8. de Doctr. Temp.* Verum addendus est Imperio *Caji* annus, post quartum Consulatum initum & expletum, quem Fasti communes non referunt, & Antiochenus Chronographus Malala recte admittit cum nostro Lapide, signante Pro-Magistros Antiatis Collegii, ex Decreto Decurionum constitutos eodem anno *Caji* emortuali.

In *Claudii* quoque liberis, altero a se genito Britannico, adoptato altero, hoc est *Nerone*, agnoscetur manifeste necessitas anni solidi Fastis inferendi, quo *Caji* Imperium, ultra quadriennium integrum, obtineat menses X.

Nero dicitur a Suetonio (*ejus vitae cap. 6.*) *natus Antii post IX. menses, quam* Tiberius *excessit, XVIII. Kalendas Januarii*, seu 15. Decembris, *Acerronio Proculo* & *Pontio Nigrino Coss.* Patri successit in Imperio (cum die 13. Octobris *Claudius* obiisset *Asinio* & *Aviola Coss.*) *annos natus septemdecim* (tradente Suetonio *cap. 8.*), eosque completos ex Decembri praecedente. Nam, cum dicatur imperasse paulo minus annos XIIII. (Sueton. *cap.* 40, Nummis contestibus); obierit vero anno CHRISTI 69. mense Junio, annum agens *secundum & trigesimum* (Sueton. *c.* 57.), die 15. Decembris praecedentis Aerae CHRISTI 68. primus & trigesimus completus fuerat: unde, si detrahas annos 13. solidos, complebat *Nero* 18. aetatis suae annum, eo quo *Claudius* obierat anno (post bimestre ferme spatium a morte *Claudii*), die 15. Decembris CHRISTI 55. Anno autem sequenti CHRISTI 56. die 15. Decembris complebat *Nero* annum aetatis decimum nonum, ad finem vergente Consulatu suo, inito cum *Antistio Vetere*. Atqui iisdem Consulibus (*Nerone & Vetere*) mense Decembri paulo ante Saturnalia festa *Britannicus explebat quartum decimum aetatis annum* (Tacitus Annalium XIII. 15.): differentia igitur aetatis inter *Neronem*, & *Britannicum*, erat annorum quinque solidorum.

Cum natus *Nero* sit die 15. Decembris, mensibus IX. post excessum *Tiberii* (qui obierat die 15. Martii); & *Britannicus* in lucem editus fuerit parente *Claudio*, non *vigesimo Imperii die, inque secundo Consulatu*, ut Suetonii lectio vitiata retinet (cum nequeat dies XX. Imperii a *Claudio* suscepti ex 26. Januarii componi cum secundo Consulatu, eoque Ordinario, inito Kalendis Januarii); sed procreatus fortasse a *Claudio* fuerit vigesimo Imperii die, *natus vero ex Messalina vigesimo die ante secundum Consulatum Claudii* (ita enim emendandum esse colligimus Suetonii textum ex *Tacito Annal. XII.* 15. affirmante annos *Britannici* compleri paulo ante Festa Saturnalia, quae incidunt in 17. Decembris); necessario sequitur, Imperium *Caji* extendi ad annos 4. solidos, & menses X.

Siquidem dies XX. ante secundum

ConsulatumClaudii inchoatumKalend. Jan. labente anno sui Imperii primo, est XII. Decemb. Aerae Christianae 41. undecimo mense nondum exacto a morte Imperatoris *Caji*. Atqui triduo post *Nero* complebat annos quinque, quibus aetate superavit *Britannicum*, ut antea vidimus: necesse igitur est, ab ortu *Neronis*, ad exordium Imperii *Claudii*, seu ad mortem *Caji Augusti Germanici* filii, annos quatuor, & mensem unum fuisse numeratos: quibus, ubi novem menses addideris regiminis *Caji* Principis ante natum *Neronem*, qui nono post obitum *Tiberii* mense nascebatur, summa Imperii, *Cajo Caligulae* tribuendi, est annorum solidorum quatuor, & mensium decem, uti antea definitum fuit.

Constanti huic ratiocinio videtur opponi alter Taciti locus *Annal. XII. num.* 25. ubi Historicus, *Neronis* aetatem comparans, dum adoptaretur a *Claudio*, cum aetate *Britannici*, illum dicit biennio majorem. Verum Petavius, qui antea perviderat, prudenter praefatus est, corruptos esse numeros imprudentia Scriptorum, vel incuria Librariorum; licet ex ipso Tacito non indicet, quomodo sint numeri corrigendi, quod hcic praestamus. Scribendum itaque est, *quinquennio majorem Britannico* fuisse *Domitium*, dum adoptatus a *Claudio*, *Neronis Claudii* nomen assumeret. Constat ex antea productis testimoniis, tum ex his quae subdemus ex ipso Tacito excerptis.

Annalium libro XIII. num. 11. & 15. narrat, *Claudio Nerone* & *L. Antistio Coss.* paulo ante Festos Saturni dies (quo tempore *Britannicus quartum decimum aetatis annum explebat*) turbatum *Neronem* insidias *Britannico* struxisse. Quandoquidem biennio major supponitur *Nero*, compleverit ipse annum aetatis sexrum decimum biduo ante Saturnalia, iisdem Consulibus, eodemque mense. At *lib. XII. num.* 58. initio anni, quem aperiebant *Coss. D. Junius* & *Q. Haterius*, ait, *Neronem* sedecim annos natum (quos scilicet compleverat die 15. Decembris praecedentis) *Octaviam Caesaris* filiam in matrimonium accepisse. Consules *D. Junius* & *Q. Haterius* biennio praecedunt Consulatum *Neronis* & *Antistii*, quo ad finem vergente, *Britannicus* complebat aetatis quartum decimum. Triennio itaque maturius pertigerat *Nero* ad finem anni aetatis suae XVI, quam *Britannicus* compleverit XIV. Sunt ergo anni quinque, differentiae aetatis inter adoptatum *Claudii* filium, & ex se genitum, numerandi a Natali *Neronis*, ad ortum *Britannici* etiam ex Taciti libris.

Hinc etiam textus Suetonii mendosus, cap. 7. in *Nerone*, corrigendus est ex Taciti Annalibus. Tranquilli Codices ibidem perhibent de *Nerone*: *undecimo aetatis anno a Claudio adoptatus est*. Tacitus adoptatum memorat *C. Antistio M. Suillio Coss*, annis quatuor, & aliquot mensibus antequam *Claudius* mortem oppeteret: quod etiam constat ex numero Trib. Pot. x. ejusdem *Claudii Cos. IIII*, designati V, in eodem Lapide apud Panvinium; in quo pro salute ipsius, ac *Neronis Caesaris*, vota suscepta dicuntur. Moriente *Claudio*, numerabatur ejus Tribunicia Potestas XIV. *Nero* autem jam compleverat annum aetatis XVII Decembri praecedente (teste eodem Suetonio cap. 8. in *Nerone*), septendecim annos natus, ut de *Claudio* palam factum est inter horam sextam, septimamque &c. Imperator, Consulatus &c. Si Trib. Potestas XIV. *Claudii* pariatur cum XVIII anno labente *Neronis*, Tribunicia Potestas x. *Claudii*, quae hanc adoptionem tulit, parianda est cum *Neronis* quartodecimo aetatis anno; & Suetonii textus ex eodem Suetonio corrigendus.

Jam pergo ad ceteras comparationes, quae annum solidum Fastis re-

sti-

ſtituendum demonſtrant hac aetate.

Suetonius (*cap.* 4. *in Galba*, *& Noris de ann. Syromaced. Diſſertatione* 1. *pag.* 55.) *Galbae* Imperatoris Natalem aſſignant diei 24. Decembris, *Coſs. L. Cornelio Lentulo M. Valerio Meſſalino*, quos Faſti communes adſcribunt Periodi Julianae anno 4711. Caedes vero narratur, ipſomet *Galba* & *Tito Vinio Rufo Coſs.* die XV. Januarii, tum ex Tacito lib. I. Hiſt. tum ex Suetonio, & Victore, Imperii menſe ſeptimo, putando ex die 9. Junii, qua *Nero* ſemet interfecit, Per. Jul. 4782. Ab eodem Suetonio dicitur *Galba* occiſus aetatis anno ſeptuageſimo tertio, inchoato ſcilicet ante dies 22. ex die 24. Decembris, quem compleviſſet in ſuo Conſulatu cum *Vinio* 24. Decembris, ſi vitam prorogaſſet. Si ab anno Periodi Julianae 4711. numeres annos ſolidos 73. pervenies ad annum Periodi Julianae 4784, Aerae CHRISTI 71. Faſti communes, biennio ante, Conſulem *Galbam II.* ferunt cum *T. Vinio*, nempe Per. Jul. 4782. CHRISTI 69. Non igitur attigiſſet *Galba* aetatis annum ſeptuageſimum tertium, niſi inſeratur annus, quem nos deprehendimus. Tunc enim retrahetur Natalis *Galbae*, & Conſulatus *Lentuli* & *Meſſalini* ad annum Periodi Julianae 4710. unde ad annum 4782, Conſulatu *Galbae* inſignitum, computatis extremis, numerantur 73. quot nempe aſſignat initos ejus vitae Suetonius. Difficultatem viderat Petavius lib. XI. cap. XVI. tum *Galbae*, tum *Othonis*, ac *Vitellii* aetatis pariandae cum rationibus receptae Chronologiae. Quare initio Capitis ingenue fatetur, *Trium, qui ſequuntur, Imperatorum, confuſa ſunt & perplexa tempora*. Si ex noſtra ſententia addatur annus Imperio *Caji*; conſtabit ratio temporis, vitae ſingulorum tributa.

Othonem natum IV. Kalendas Maji ſeu 28. Aprilis, *Camillo Aruntio Domitio Abenobarbo Coſs*, Suetonius tradit: qui cap. X. ejuſdem vitae, commemorat Patrem ſuum fuiſſe Tribunum Auguſticlavium XIII. Legionis bello *Othoniano*. Praedicti Conſules aſſignantur a communi Chronologia anno CHRISTI 32, Periodi Julianae 4745; ex noſtra vero promoventur in anteriora, & tribuuntur CHRISTI 31, Per. Jul. 4744. Narrat Suetonius cap. ultimo in *Othonis* Vita, eundem Principem manus ſibi intuliſſe aetatis anno trigeſimo octavo, die autem XCV. Imperii, ex quo *Galba* violentam mortem pertulerat, Conſulatu ſuo altero, & *Vinii*, Aera CHRISTI 69, Per. Julianae 4782, nempe die 20. Aprilis. Ex communi Chronologia nondum expletus *Othoni* fuiſſet aetatis annus 37; ex noſtra vero, ad 38. ſolidum complendum, dies 8. tantum deerant. Ajunt, Suetonium corrigendum ex Tacito Hiſt. lib. 2. num. 50, in morte *Othonis* ita ſcribente: *Hunc vitae finem habuit ſeptimo & trigeſimo aetatis anno*. Sed, citra correctionem, Tacitus ad Suetonium accedet; ſi de anno expleto 37. ſit intelligendus. *Majus* (inquit Petavius) *in annis* Vitellii *Hiſtoriae diſſidium eſt &c. Septimum & quinquageſimum annum explevisse Tacitus in calce lib. III. Hiſtoriarum ait. Suetonius anno ipſo LVII. mortuum eſſe. Dio vero, vixiſſe refert annos LIV. Natus eſt, auctore Suetonio, VIII. Kal. Octobris, vel VII. Idus Septembris,* Druſo Caeſare, Norbano Flacco Coſs. *Eſt hic annus Julianus LX.* CHRISTI XV. *Ab hoc anno dieque Septembris XXIV. ad finem anni* CHRISTI LXIX. *quo occiſus eſt* Vitellius, *anni ſunt ſolidi LIV. menſes tres. Aut igitur quinquaginta tantum annos explevit (lege quatuor & quinquaginta), ut Dio ſignificat; falſique ſunt Tacitus, Suetonius, Eutropius, qui ſeptuageſimum ſeptimum imputant (lege quinquageſimum ſeptimum), Victor amplius quinque & quinquaginta: aut unus* hal-

LIBER CHRONOLOGICUS.

hallucinatur Suetonius, qui biennio tardius Natalem illius reddit.

Dissidia haec mitigantur, si annus deperditus Fastis restituatur. *Drusus Caesar* & *Norbanus Flaccus Coss.* proximi a morte *Augusti*, nostra ex putatione respondent anno CHRISTI 14. Ex ejus anni die 24. Septembris, qua natus est *Vitellius*, ad 24. Septembris anni CHRISTI *69*, sunt anni solidi 55. Labebatur itaque *Vitellio* ex die 24. Septembris anni notati *Galba II.* & *T. Vinio Coss*, annus aetatis inchoans *56*, cum necatus sit post mensem octavum Imperii, ab *Othonis* morte (quae contigerat die 20. Aprilis), circa finem anni *69*. Aerae Christianae.

Praeterea, si natus supponatur *Vitellius* Septembri, Aerae Vulgaris 13, eodem anno, quo *Augustus* obiit (*duobus Sextis Consulibus*), Parentes ejus fortasse signarunt annum ab Urbe Condita, coeptum die 21. Aprilis; qui decurrens, & *Vitellii* Natalem tulit, & Consules subsequentes *Drusum* & *Norbanum* complexus est. Utrumque potest conjungi, nempe natum *Vitellium* eodem anno Urbis Conditae, quo processerunt *Consules Drusus* & *Norbanus Flaccus*, defunctum vero vita an. 57, cum trucidaretur circa finem decurrentis anni Aerae CHRISTI *69*. Labebatur inquam *Vitellio* annus vitae LVI. Facile irrepsit in Codices Suetonii, ac Taciti unitas adjecta a Librariis, itaut modo legatur LVII. non LVI. ut Chronologia nostra vetustis monumentis conformis palam ostendit. Porro Taciti Codices non affirmant, jam exactum fuisse annum 57. sed tunc expleri labentem: neque enim utitur Historicus verbo expleverat, sed, explebat. Dicatur ergo *Vitellius* occisus anno vitae septimo & quinquagesimo, juxta lectiones concordes Taciti, ac Suetonii, & natus pariter, cum Suetonio, eodem anno, quo Consulatum gesserunt *Drusus* & *Norbanus*. Fac enim, ut innuimus, parentes *Vitellii* signasse ejus Natalem annis ab Urbe Condita: hi, cum incipiant ex XI. Kal. Maji, duo paria Consulum complectuntur; eos scilicet, qui Kalendis Januarii praecedentibus annum Julianum aperuerunt, ejusque anni ab Urbe Condita menses octo ac dies XI. signant; & proximos Consules, qui eodem anno Urbis ex *Palilibus* coepto, necdum expleto cum Decembri Juliano, obtinent reliquos menses tres, ac dies XX, signatos ipsis Consulibus sequentis anni Juliani, usque ad *Palilia*, diem nempe Natalem Urbis. Nasci *Vitellius* potuit anno 13. Aerae Communis (in nostra Chronologia *duobus Sextis Consulibus*) mense Septembri, hoc est mense proximo ab *Augusti* morte, quo ex *Palilibus* fluebat annus Urbis Conditae *766*. Mensibus tribus, cum dimidio circiter post natum *Vitellium*, eodem anno Urbis Conditae *766*. fluente, processerunt novi Consules Ordinarii *Drusus* & *Norbanus* Kalendis Januarii anni Aerae CHRISTI Communis, juxta nos 14; atque adeo, cum potior pars anni primi vitae *Vitellii* acta sit sub *Consulibus Druso & Norbano*, eodem anno Urbis Conditae Magistratum adeptis, hi Consules eidem sunt pariati recens nato. Jam vero ex Septembri anni 13, ad Septembrem anni *69*. Aerae Communis, sunt anni solidi *56*. Occisus est *Vitellius* mense Decembri ejusdem anni *69* Christiani, ab Urbe Condita 822; cum jam iniisset ex tertio mense annum vitae septimum & quinquagesimum. Salva est lectio Taciti, ac Suetonii in nostra sententia, quae nullo modo retineri potest in communi Chronologia.

Utrumlibet vero statuatur, sive unitas adimenda Codicibus vitiatis, sive, integra Librorum lectione servata, pariatus intelligatur annus idem Urbis Con-

Conditae nato *Vitellio*, & *Coss. Druso* ac *Norbano*; certe apparet conciliatio Chronologiae nostrae, cum auctoritatibus Scriptorum a Petavio productis, admodum facilis: quae impossibilis omnino redditur cum communi usu recepta aliorum Chronographia, biennio solido, aut solido saltem anno vitam *Vitellii* minuente.

In *Tito Vespasiani* filio calculus fit etiam evidens. Suetonius cap. 2. in *Tito*, *natus est* (inquit) *III. Kal. Januarias, insigni anno Cajana nece*: nempe biduo, antequam is annus iniret Aerae CHRISTI 41., qui insignis fuit nece *Caji*, obtruncati a Conjuratis die 24. Januarii: cujus anni Consules Ordinarios communis opinio statuit *Cajum Augustum IV.* & *Saturninum*. De morte autem *Titi* scribit cap. XI: *Excessit in eadem, qua Pater, Villa, Idibus Septembris, post biennium ac menses duos, diesque viginti, quam successerat Patri, altero & quadragesimo aetatis anno*.

Si ex die 30. Decembris anni Aerae CHRISTI 40. numeremus annos solidos 41, pertinget summa usque ad diem 30. Decembris anni Aerae Christianae 81; & inde incipiet annus vitae alter & quadragesimus *Titi*. At is excessit e vita anno 81 Aerae Communis, Idibus Septembris: nondum igitur attigisset *Titus* annum a Natali suo alterum & quadragesimum, si ductum Fastorum communium sequamur. Petavius desperat consensum Chronologiae, nisi Natalis *Titi* retrahatur in anteriora. Sed, si Consulatus quartus *Caji* Principis referatur ad Aeram CHRISTI 40 (ut nos referimus), qui dicimus alios Consules in Fastis suppressos, & indicatos in Lapide Antiati, aperuisse annum 41 *Titi* emortualem; Natalis *Titi* referetur ad diem 30 Decembris anni 39. Aerae Christianae, & inde numerabitur ejusdem vitae annus alter & quadragesimus, incipiens 30. Decembris Vulgaris Aerae 80, & decurrens in proximo anno 81, quo decessit, Id. Septembris. *Vespasianus* autem pater, natus XV. Kal. Decembris, *Q. Sulpicio Camerino C. Poppaeo Sabino Coss.* CHRISTI octavo ad finem vergente, ex nostra putatione, annum aetatis egerit non LXIX. sed LXX. & menses VII. ac dies VII; cum vita abiret Consulatu suo IX, die autem VIII. Kal. Julii, CHRISTI 79.

A Principum vita, quam fortassis vel Historici, vel Amanuenses accommodarunt ad rationes assumptae Chronologiae, accedamus ad Illustrium Virorum annos, cum nostra, & cum aliorum putatione pariandos.

Lucani vitae Auctor, ex antiquissimo Commentario editus cum ejusdem Operibus, liquido demonstrat, additamentum anni solidi esse Fastis communibus inserendum. *Natus est*, inquit, *III. Nonas Novembris, Caesare Augusto Germanico II. L. Caesiano Coss. &c. periitque pridie Kal. Majas, Attico Vestino & Nerva Sullano Coss. 27. aetatis annum agens*. Vulgata Chronologia priores Consules refert Aerae CHRISTI Communis anno 39, postremos anno 65. Quare, nisi annus inseratur, ut nos contendimus, dicendus esset Lucanus e vivis ereptus annum agens 26. Nostrae autem rationes, a quibus priores Consules referuntur ad annum CHRISTI 38, relinquunt Lucano spatium attingendi annum aetatis 27. ut Auctor ejus Vitae commemorat.

Persii quoque Vita, quae cum Suetonio vulgata, eidem tribuitur, necessitatem indicat restituendi Consulatus adempti: *Aulus Persius Flaccus* (inquit) *natus est pridie Nonas Decembris* (lege Novembris), *Fabio Persico L. Vitellio Coss. Decessit* 8. *Kal. Decembris, Rubrio Mario, Asinio Gallo Coss. &c.*

 Deces-

LIBER CHRONOLOGICUS.

Decessit autem vitio stomachi, aetatis anno xxx, Postremos Consules *Marium* & *Asinium* Fasti Communes referunt in annum Periodi Julianae 4775, Aerae CHRISTI 62. Priores autem adscribunt anno Per. Jul. 4747. CHRISTI 34. Si ex pridie Nonas Novembris anni 34, numeres ad Nonas Novembris 62, erunt anni solidi 28; ac de 29, anno delibaverit Persius paucos dies, qui supersunt ex pridie Nonas Novembris, ad VIII. Kal. Decembris; nusquam vero trigesimum attigerit. At nostra Chronologia, quae annum huic intervallo restituit, ab aliis ademptum, & *Fabium Persicum* cum *L. Vitellio* Consulem exhibet Aera CHRISTI 33, recte numerat ad *Consules Marium* & *Gallum*, CHRISTI 62, Nonis Novembris completos annos 29. vitae Persii, & inde ad VIII. Kal. Decembris annum trigesimum labentem eidem Poetae attribuit, cum Vitae Scriptore.

Eundem annum huic intervallo restituendum esse indicat aetas *Cn. Julii Agricolae*, a Tacito ipsius Genero cum Soceri vita descripta. *Natus erat*, inquit, *Agricola C. Caesare tertium Consule, Idibus Juniis: excessit sexto & quinquagesimo anno, decimo Kal. Septembris, Collega Priscoque Consulibus*. *C. Caesaris* tertium Consulatum communiter referunt Chronologi ad annum Aerae Vulgaris CHRISTI quadragesimum: *Collegam* & *Priscum* Consules tribuunt anno Aerae CHRISTI 93.

Aetas igitur *Agricolae* attingeret tantummodo aetatis annum 54: sed in Taciti textu legendum esse, *Natus erat Agricola, C. Caesare iterum Consule*, ostendi potest ex nece patris *Agricolae Julii Graecini*, mandato *C. Caesaris* interempti, *quod M. Silanum accusare jussus fuerat; & quia abnuerat, interemptus est*. Nam *Silanus* ipse altero Principatus anno indignatione adactus est ad necem sibi inferendam ante Consulatum tertium *Caji* Principis; uti constat ex Philone in libro *de Legatione ad Cajum*, tunc temporis Romam misso, & ex Dionis libro LIX. Alter *Caji* Consulatus a nobis ponitur Aerae CHRISTI Vulgaris anno 38: unde, si numerentur anni solidi 55. (inserto, quem restituimus, Consulatu), summa desinit in annum Aerae CHRISTI 93, *Collega Priscoque Consulibus*: quo anno, ex die Iduum Juniarum, *Agricola* inchoabat aetatis suae annum sextum & quinquagesimum, labentem ad diem decimam Kal. Septembris, qua naturae concessit, juxta Generi Taciti enumerationem.

Verum, si omittenda sunt argumenta deducta ex Codicum numeris, quos facile vitiant Amanuenses in tanta exemplorum copia, quando autographi Historicorum libri non supersunt; revertamur ad testimonia Lapidum, ac Metallorum, de quibus negari non potest, quin genuina sint documenta ejus aetatis, quam demonstrant inscriptam. Quoniam vero potissima disputatio est de anno *Tiberii* emortuali, & de initio imperantis *Caji*, componendo per nos cum Aerae CHRISTI Communis 36., qui a ceteris pariatur cum 37; demonstrare oportet, non posse initium *Caji* differri ad 37, sed necessario incidere in 36, evidenti testimonio veterum & aequalium monimentorum. Ex Nummis ita demonstro.

Celebrat Emus Norisius, in Epochis Syromacedonum illustrandis, circa finem Dissertationis secundae aliquot Nummos Caesareae Germa[illegible]cae Civitatis Commagenorum, p[illegible] [illegible]ussos sub *M. Aurelio*, & signatos Aera ejusdem CXXV. ΕΚΡ, deducta numeratione temporis, & nuncupatione Civitatis a beneficio *Caji* Principis, *Germanici* filii, sub initium ejus Imperii collato in *Antio-*

Antiochum Antiochi filium Commagenem, *cui paternum Regnum, adjectis Ciliciae maritimis, dedit, uti scribit Dio lib. 59. ad annum Urbis 790. Addit Suetonius cap. 16. in Cajo, hunc tradidisse Antiocho Commageno HS millies confiscatum. Hinc novus Rex Antiochus, ut profusum erga beneficum Caesarem obsequium insigni quopiam monumento testaretur, Urbi intra Commagenem, de agnominibus Caji Caesaris Germanici, Caesareae Germaniciae nomen imposuit, quae postea Germanitia dicta est*. Haec de nuncupatione, & nummis Caesareae Germanicae memoranda esse duxi verbis doctissimi Cardinalis; qui subinde exponit Epocham indicatam EKP his verbis; *Jam vero, si ab A. U. Romae 791, numeres annos 125 in laudato Nummo signatos; horum postremus coepit A. U. Romae 911, eodemque altero Imperii M. Aurelii; qui, cum capite laureato in utroque Nummo scalpatur, idem non purus Caesar, sed plane Augustus proditur*. In ea sententia, quam Fasti Communes ferunt, pariantes initium *C. Caligulae*, cum exitu anni Urbis Romae 789, & ineunte 790, & cum Aera CHRISTI 37, citius inchoari non potuit nova Epocha Caesareae, quam ab anno Urbis 791, CHRISTI 38, siquidem beneficium *Caji*, collatum *Antiocho*, unde hic Civitatis appellandae occasionem sumpsit, refertur a Dione loco laudato, *postquam Cajus morbo conflictatus mortem evasit*, quod pertinet ad annum CHRISTI 38 in sententia Fastorum communium; cum ejus anni Consules statuant *Julianum* & *Asprenatem*, ex eo quod *Cajus* morbo impeditus, auspiciorum causa inire non posset Consulatum Kalendis Januarii. Si autem beneficium *Caji* pertinet ad annum 38, novum nomen Civitati Germanicae ea de causa inditum, anteverti minime poterit. Ab anno autem 38. Aerae CHRISTI, ad annum 161, quo *M. Aurelius* inibat Imperium, mortuo *Pio* ante diem 7. Martii, erant anni tantum 123, completi, & inibat 124, inchoato jam *Marci* Imperii secundo; cum Antiochenses annum ab Autumno numerarent, & *Marcus* ab initio Veris. Quare inserebat merito Cardinalis Norisius, in systemate communi Fastorum pertinere Nummum signatum Epocha Germanicensi CXXV. ad annum secundum *Marci Aurelii* Imperantis, Aerae CHRISTI 162.

Fastos profecto corrigendos esse cognovisset anni unius insertione, si Nummum vidisset Caesariensium, eadem Epocha Urbis consignatum EKP 125 in Nummo *L. Veri*; in quo, praeter Epocham Caesareae Germanicae, perspicue legitur annus primus ejusdem Imperii, cum *Marco* Fratre communis. Nummus in Cimeliarchio Regis Christianissimi asservatur. In antica parte visitur caput laureatum *L. Veri*, omnino conspicuum, cum aliquot literis superstitibus ejusdem nominis ...... ,. ..., detritis ceteris. Pars aversa integrior est, tum in literis, tum in figuris. *Visitur enim mulier turrita, monticulos insidens, dextera extensa florem proferens, medio subtus homine ab aquis emergente*, qualem protulit ibidem, & descripsit Card. Norisius in Nummo *Commodi*, apud eosdem Caesarienses signato. Literae adhuc superstites, sunt evidentes, A scilicet in area Nummi, quae annum primum *L. Veri* imperantis denotat; ut in Nummis Antiochiae percussis initio Imperii *Tiberii* apud eundem Norisium: tum nomen, & Epocha Germanicensium ΚΑΙCΑΡΕωΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚ. EKP Caesareorum Germanicensium anno CXXV.

Hujus quidem Epochae litera P, centenarium numerum indicans, paulo obscurior est, praesertim in parte in-

LIBER CHRONOLOGICUS.

inferiori: sed reliquae, cum sint evidentes, & similes observatis a Vaillantio in Nummo sui Cimeliarchii, quem percussum *M. Aurelio*, idem Vaillantius Cardinali Norisio communicavit, literis EKP efformatum, relati quoque Numismatis lectionem confirmat. Nos igitur cum retrahamus exordium Imperii *Caji* ad annum Aerae CHRISTI Vulgaris 36; annus alter *Imperii Cajani*, quo *Antiochus* praestabat *Cajo* grati animi testimonia per novum Civitatis nomen (Caesareae Germanicae) a Principis appellatione petitum, parat Germanicensibus intervallum anno solido excedens communem aliorum Chronologiam; propterea recipit extensionem requisitam a numeralibus notis Numismatis EKP, CXXV, ut inde exorsa Epocha Civitatis non excedat limites anni primi duorum Fratrum *Marci*, & *Lucii* imperantium ex Nonis Martii anni Epochae Christianae 161. Siquidem exordium Aerae, & recens nomen Caesareae Germanicae cum assumpserit Urbs vertente anno Syromacedonum, hoc est circa initium Autumni Vulgaris Aerae CHRISTI 37 (quo anno beneficia *Caji* in *Archelaum* collata fuerant); post annos 124 solidos, nempe circa initium Autumni Aerae CHRISTI 161. inchoabitur annus 125 Germanicensium. Admittunt omnes Chronologi, Imperium fuisse a *M. Aurelio* & *L. Vero* susceptum post obitum *Antonini Pii*, cujus anni primi utriusque regiminis extremus limes figitur Nonis Martii anni sequentis 162, unde annus secundus utrique fratri *Augusto* dilabi coepit. Habent itaque commune spatium nostra in Chronologia uterque numerus anni *Marco*, & *Lucio* primi, ex quo Imperio praeerant, & anni CXXV, ex quo Caesarea Germanicia novum nomen sub *Cajo* gerebat, habent inquam commune spatium ex Nonis Martii, ad initium Autumni ejusdem anni 161, quo cusa moneta fuit. Sed Chronologia communis, differens mortem *Tiberii*, & successionem *Caji* ad annum CHRISTI 37, hujusque morbum, & reparationem salutis, necnon beneficia in *Antiochum* post novos Consules *Julianum* & *Asprenatem* anno 38 Magistratum adeptos, cum debeat ab Autumno ejusdem anni 38 novam Epocham inchoare; completur ejusdem annus 124 ineunte Autumno anni 162 Aerae CHRISTI Communis, quando annus primus Imperii *Lucii Veri* cum *Marco* signatus in Nummo desierat ante menses quinque: & nulla ratione potest pariare initium, aut finem anni CXXV cum parte ulla prioris anni duorum *Fratrum Augustorum*, quem tamen aere perenni expressum, & compositum cum illo intuemur.

Publica igitur & genuina documenta Nummorum, quae ostendunt Regem & Civitatem data opera instituentem exordium Epochae suae a *Caji Principis* beneficio, demonstrant etiam Aeram istius Imperii esse sociandam cum anno Vulgaris Epochae CHRISTI 36, quemadmodum Eclipses, & alia antiqua monumenta jam exposita comprobarunt.

Vidimus namque ex Tabulariis publicis Edessenorum corrigi Eusebii Chronologiam, nostram vero mirifice comprobari. Idem nunc experti sumus in publicis monimentis Caesariensium apud Commagenos genuino in Nummo asservatis. Non vacat modo experiri, num ab Antiochenis Syriae eadem testimonia reportemus. Spero tamen, in ejusdem Metropolis Numismatibus repertum iri consensum plane similem cum nostra Chronologia, quae statuit, omnes Consulatus ante *Claudium Augustum Drusi* Filium retrahendos esse in anteriora per annum solidum, inferendum inter quartum *Caligulae* Con-

Consulatum, & Consulatum *Claudii* cum *Caecina*.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

De Chronologia Consulari per Imperia Principum Romanorum distributa a Quarto Trajani *Consulatu, ad Tertium* Philippi *Senioris, & Secundum Junioris; nempe ab Anno Urbis Conditae* DCCCLIII. *ad* M, *absolutum in Palilibus anni Aerae* CHRISTI *Vul.* CCXLVIII.

Anni ineuntes Aerae CHRISTI Vulgaris Kalendis Januarii.

101. *Consules Trajanus Augustus IIII. & Sextus Articulejus Paetus.* — * Trib. Pot. IV, usque ad diem Kal. Nov. ex Inscript. Vatic. Trib. Pot. V, ex die Kal. Novemb. ex Lap. Vaticano.

Trajanus numerat in Nummis Tr. P. xx. nempe subsequuntur an. XVI. post Tr. P. IV. seu post annum 101. *Trajano IV. & Paeto Coss.* Adde 16. quibus numeranda sunt paria Consulum XVI. Fiunt 117.

117 igitur anno Aerae CHRISTI Vulgaris *Trajanus* egisset Trib. Pot. XX. usque ad Kal. Novembris. Sed, cum decesserit Selinunte, post annos *undeviginti, menses sex, ac dies quindecim* (ex Dione) ab inito Imperio post mortem *Nervae* die 28. Januarii; non explevit annum integrum Tribuniciae Potestatis XX. sed in eadem obiit IIII. Idus Augusti, seu die 10. Augusti, *Nigro & Aproniano Coss.* (*Vide Card. Norisium in Epist. Consf.* pag. 77.)

117. Eodem anno *Hadrianus* die XI. Augusti, (vel die V. Idus Augusti), literas Adoptionis recepit; quo die (*Noris. Epoch. Syromac.* *pag.* 559.) init Imperium, ac Tribunitiam Potestatem primam: nam Dio, vita functum asserit post annos XX, menses XI. Imperii. Agebat itaque, dum vita excederet, mensem undecimum Tribunitiae Potestatis XXI. non XXII. ut male habetur in Lapide apud Gruter. fol. CCLII. & CCLVI. correct. in marg. & a Noris in Epist. Consulari pag. 85.

Annis 117. *Nigro & Aproniano Coss.* adde 21, quibus debentur paria Coss. XXI. Contigit ergo mors *Hadriani* anno 138. Aerae CHRISTI Vulgaris, *Nigro & Camerino Coss.*

In Fastis *Cameri..us & Niger* occurrunt biennio post Consulatum *Cejonii Commodi & Civicae Pompejani*. His autem Coss. lapis Capitolinus a Magistris Vicorum Regionum Urbis XIIII. positus praefert *Hadriani* Trib. Pot. XX, quam scilicet inierat eodem anno, die XI. Augusti. Annum XXI. Imperii *Hadriani* exhibet Nummus ejusdem in Aegypto percussus, cum notis, L K A. Inverat Imperium *Hadrianus* die XI. Augusti. Die autem IX. ejusdem *litteras adoptionis accepit, quando & Natalem adoptionis celebrari jussit* (Spartianus *in Hadriano*), ut observat Emus Noris Epoc. Syrom. Diss. V. cap. 6. pag. 559.

138. Eodem anno 138, quo vita excessit *Hadrianus* die VI. Id. Julii, adoptatus ab eo fuerat *Antoninus* die VI. Kal. Martii, Imperatoris titulo, Tribunitia Potestate, ac Imperio Proconsulari eadem die cum ipso communicatis, ex Capitolino, de Vita *Pii* cap. 4. cui di-

hh catur

* Dio lib. 53. pag. mihi 508. lit. D. „ Gerere „ quidem Tribunatum Plebis nefas ducunt Imperatores, quum utique ipsi Patricii sint: „ omnem vero Tribunitiam Potestatem, quanta umquam maxima fuit, accipiunt: & quia „ quotannis eam cum Tribunis Plebis ejus „ anni renovant, Annorum Imperii ipsorum „ hinc Summa concipi solet.

catur Inſcriptio, ſuperſtite adhuc *Hadriano*, Trib. Pot. XXI, (corrigenda ex Notis Epiſt. Conſularis pag. 85.) *Nigro* & *Camerino* *Conſulibus*,

Antoninus Pius attigit Tribuniciam Poteſtatem XXIIII, ex Nummis: &, cum vita functus ſit Nonis Martii, ut probat Panvinius ad annum Urbis Conditae 914. in Faſtis, eandem geſſit diebus XI. Conſentiunt Nummi notati Tribunicia Poteſtate XXIIII,

Coſs. igitur *Nigro* & *Camerino*, CHRISTI 138,
adde paria 23,

fient anni 161
Epochae Vulgaris CHRISTI, idemque annus erit emortualis *Pii*.

161, *Coſs, M. Aurel, Ant. Caeſ. III. & L. Aelius Aurel. Verus Caeſ. II.*
M. Aurel, Trib, Pot. XV. adhuc Caeſar, & nondum P. M. Idem Trib. Pot, XV. Imp, *Aug*, P, M. ex Fabret. p. 513. & ex Lap. Puteolano, Vide Vignol. de Col. *Pii* p. 323.

Nummi *M. Aurelii* numerant Trib. Poteſt. XXXIIII. ſunt igitur a Trib, Poteſt, XV, ad XXXIIII paria Coſs, XVIIII, uſque ad annum Aerae Vulgaris 180, quo diem obiit *M. Aurelius*, 17, Kal, Aprilis, ſeu die 15, Martii, ex Dione: ex quo etiam conſtat, *M. Aurelium* imperaſſe poſt mortem *Pii* annos XIX, & dies XI, Nummi conſentiunt: Inſcriptiones etiam adſtipulantur, Nam Puteolana edita à laudato V. Jo. Vignolio de Col, *Pii* pag. 323. dedicata X. Kal. Aprilis,

„ *Imp. Caeſ. M. Aurelio Antonino*
„ *Aug.* III. & *Imp. Caeſ. L. Aurelio*
„ *Vero Aug. II. Coſs*, denotat initium Imperii *Marci* praecedere eam diem 21. Martii. Rurſus Nummi praecedentes, qui Coſs, III, *Marci* praeferunt, nondum *Auguſti* & nondum P. M., ſed adhuc *Caeſaris* & *Pii F.*, oſtendunt, eo Conſulatu III. conſignandam *Pii* mortem, & *M. Aurelii* Natalem Imperii ante diem 21, Martii,

Eodem anno, ſeu iiſdem *Coſs. Patre* ſcilicet, ac *Patruo*, natus eſt *Commodus* pridie Kal. Septembris, teſte Lampridio; qui cum vixerit annos XXXI, & menſes quatuor, juxta Dionem in fine lib. & obtruncatus fuerit pridie Kalendas Januarii, ineunte ſcilicet anno 32, poſt *Coſs. Patris*, & *Patrui*,
192. quo natus fuerat; neceſſe eſt fateri, *Commodum* caeſum, e vita migraſſe die poſtrema anni Aerae CHRISTI Vulgaris 192, ſuccedentibus eadem nocte Kalendis Ja-
192, nuarii anni 193,

193. Initium *Pertinacis*, & *Severi*, ſeu *Falco* & *Clarus Coſs.* ſtatuendi ſunt 31. Collegiis Coſs, interpoſitis, a *Coſs, M. Aurelii III.* & *L. Veri II*, nam, *Patre* & *Patruo* *Coſs.*, natus eſt *Commodus*, qui pridie Conſulatus *Falconis* & *Clari* vivere deſiit, natus annos XXXI, menſes IIII,

Ex hoc numero interpoſitorum Conſulum paria XIX. tribuenda ſunt Imperio *Marci*, & paria XII. Imperio *Commodi*,

Confirmatur haec diſtributio ex numero Trib. Pot. *Marci*, & *Commodi* in marmoribus, & Nummis. *M. Aurelius* a Trib. Pot. XV. (cujus partem exegit *Caeſar*, partem *Auguſtus*, & *Pont. Maximus*), ad Trib. Pot. XXXIIII, in qua deceſſit, numerat paria Coſs. XIX. *Commodus* Tribuniciam Poteſtatem, Senatu rogante, a Patre adeptus eſt intra menſem Auguſti (ut Emus No-

Norisius ostendit Epistolae Consularis pag. 119. ex literis *Faustinae* ad *Marcum*, & acclamationibus Senatus relatis apud Vulcatium in Cassio) anno CHRISTI 175, *Pisone* & *Juliano Coss*, paucis diebus postquam allatum fuerat ad *Marcum* Cassii praefectum caput. Numeratur in *Commodi* Nummis Trib. Potestas XVIII, quam scilicet inivit post annos solidos XVII, mense Augusto, anno 192, ipso VII. Consule cum *Pertinace*, cujus etiam anni suprema die necatus est. Hunc ipsum numerum Trib. Pot. XVIII. praefert Inscriptio Sepulchralis *Commodi* apud Gruterum fol. CLXII. num. 6. Sunt igitur paria Consulum XVII, annique totidem solidi, ab initio Trib. Potestatis primum collatae *Commodo* mense Augusti, *Pisone* & *Juliano Coss*, ad mensem Augustum ejus anni, quem ipse Consulatu septimo consignabat, & morte sua clausit. Ex his XVII. Consulum paribus, quinque priora Fastos aperiunt, in vivis agente *M. Aurelio*, & *Commodo* gerente Trib. Pot. I. II. III. IV. V. Quinta vero nondum absoluta, e vivis exempto Patre ad diem XVII. Kalendarum Aprilis, Pontifex Maximus efficitur *Commodus*, & Trib. Pot. V. absolvit, ac VI. exorditur mense Augusti ejusdem anni. Quare in Nummis (vide Mediobarbum, & Vaillantium) legitur *L. Aurelius Commodus* TR. P. V. necdum Pont. Max. & M. COMMODVS ANTONINVS TR. P. V. IMP. IIII. COS. DES. III. PP. LIB. AVG. non secus ac TR. P. V. IMP. IIII. COS. II. PP. S. C. LIBERAL. AVG. Quibus ex Nummis colligimus, mortem *M. Aurelii* contigisse, dum adhuc ageret *Commodus* Tribuniciam Potestatem V: quippe cum *Marci* praenomen *Commodus* praeferre coeperit post obitum Patris; & Liberalitatem *Augusti* eodem anno cognoscimus indicare Congiarium a *Commodo* distributum, cum solus Imperium ob mortem Patris obtinuit, ut Co. Mediobarbus observat.

Ab hoc igitur anno Trib. Pot. V. usque ad Augustum mensem, & Trib. Pot. VI, post mensem Augusti, usque ad mensem Augustum anni Trib. Potest. XVII. & XVIII. numeranda sunt paria Consulum XII, Imperio *Commodi* tribuenda usque ad diem 31. Decembris Aerae CHRISTI 192.

Sequuntur Kal. Januarii anni 193 Aerae Christianae *Coss*. *Falco* & *Clarus*, eademque die *P. Helvius Pertinax* breve capessit Imperium usque ad diem III. Kal. Aprilis (Capitolinus dicit occisum V. Kal. Apr. Vide Herodianum lib. 2. pag. 113.) ejusdem anni, quo a militibus occisus est. Ad diem autem Iduum Majarum iisdem Coss, *L. Septimius Severus* ab exercitibus Illyricianis, & Pannoniacis contra *Pescennium*, & *Julianum* Imperator dictus, accepto Augusti nomine, Senatus etiam Consulto, P. M. TR. P. IMP. II. ad d. Kalendar. Julii occiso *Juliano* appellatur. Spartianus tamen in *Severo* hunc ipsum ait appellatum Imperatorem Carnuti, Idibus Augusti; mox Romam fuisse profectum. Dio tamen, qui tum temporis inter Senatores in Urbe agebat, scribit in fine lib. LXXVI. juxta Epitomem Xiphilini: *Vixit annos LXV. menses IX. dies XXV. erat enim natus III. Idus Aprilis. Regnavit annos decem & septem, men-*

LIBER CHRONOLOGICUS.

menses octo, dies tres. Ex hoc testimonio colligitur, eumdem vita functum die VI. Februarii, adeoque consequitur, Natale Imperii habuisse die 3. Junii.

193. Anno igitur Aerae CHRISTI 193. die 3. Junii exordium fecit imperandi *Septimius Severus* Trib. Potestate prima. Numerant ejus Nummi Tribuniciam Potestatem XVIII. quae tamen haudquaquam completur; cum vita excesserit die 6. Februarii. Sunt ergo paria Consulum XVIII. inclusis extremis, a Kalendis Januarii 193, ad 6. Februarii 211. per sex menses imperantium *Pertinacis*, & *Juliani*, ac per annos XVII. menses IX. & dies XXV. imperantis *Severi*.

Inter memoratos annos XVIII. imperantis *Severi* annus ejus Tr.P.VII. usque ad Mensem Julii, & VIII. post Julium mensem, centesimus esse debet Secundi Saeculi

200. Aerae CHRISTI Vulgaris, quem in Fastis consignant Consules *Severus*, & *Victorinus*. Hoc autem Consulatu a Kal. Januarii ad *Palilia* seu XX. Aprilis diem, numerabant Romani Urbis Conditae annum DCCCCLII. uti legimus in Lapide edito apud Gruterum fol. CCC. num. 2.

TI. SEVERO. C. AVFIDIO. VICTORINO. COS. A. P. R. C.
DCCCCLII. EID. APR. IN. PALATIO. IN AEDE. IOVIS PROPVGNAT
IN LOCVM CLAVDI . PATERNI . VITA FVNCTI....... ALLIVS
COLONIVS ..... COOPTATVS.

Panvinius Commentarius in Fastis pag. 238. ita eundem Lapidem,

TI. CLAVDIO . SEVERO . C. AVFIDIO . VICTORINO . COS.
A. P. R. C. DCCCCLII. III. EID. APRIL.
IN . PALATIO . IN . AEDE . IOVIS . PROPVGNATORIS.
IN. LOCVM. CL. PATERNI. VITA. FVNCTI. ALLIVS. COLONIVS. COOPTATVS.

Sunt igitur disponenda Consulum Ordinariorum paria centum (inclusis extremis) a Consulatu *Trajani Augusti IIII.* cum *Sex. Articulejo Paeto*, ad annum Urbis Conditae DCCCCLII, *Severo* & *Victorino Coss.* Ex his autem Collegiis Consulum,

17. Kalendis Januarii ineunt Magistratum superstite *Trajano*.
21. imperante *Hadriano*.
23. rerum potiente *Antonino Pio*.
19. sub Imperio *M. Aurelii*.
12. sub Imperio *Commodi*.
1. in acclamatione *Pertinacis*.
7. evecto ad Imperium *Severo*.

100. Summam annorum C. & Consularium Collegiorum totidem ita disposuimus ex Nummis, ac Lapidibus, exactis ad annos Urbis Conditae Varronianos usque ad Palilia, necnon ad annos Tribuniciae Potestatis eorumdem Imperatorum, in Tabula I. Secundi Saeculi, servata distinctione quinquenniorum.

Antequam integra Saeculi series in Chronologia ad calcem hujus Voluminis edita exhibeatur, commodum videtur adnectere computationem annorum, quae usque ad annum Urbis conditae millesimum in Nummis, & Lapidibus Romanis evidens asservatur: ne scilicet in III. CHRISTI Saec. eadem repetere cogamur, quae ad Chronologicos characteres utriusque spatii colligendos, & connectendo

dos hic opportunius, et brevius exponi possunt.

Ex Nummis igitur atque Inscriptionibus, consignatis num. XVIII Tribuniciae Potestatis *L. Septimii Severi*, demonstravimus, eundem Principem vita excessisse anno Aerae CHRISTI Vulgaris 211, *Gentiano* & *Basso Consulibus*, postridie Nonas Februarii (ex Auctoribus ipsi aequalibus), dum ageret annum XVIII Imperii, a se initi circa mensem Julium anni 193. *Coss. Claro* & *Falcone*. Eodem anno Aerae CHRISTI 211. gerebat *Antoninus Severi* filius Tribuniciam Potestatem XIIII. post mensem Julium: nam quatuor annis ante, dum ipse Consul designatus III. in annum proximum, inscriberetur Trib. Pot. X, *Severus* Pater obtinebat Tr.Pot. XV. quam inchoavit Julio Mense anni 207 Aerae CHRISTI proxime praecedentis Consulatum III. filii sui *Antonini*. Quocirca in veteri Lapide Anagnino apud Gruterum pag. CL. num. 5. legitur, *L. Septimius Severus* &c.

TRIB. POT. XV. IMP. XII COS. III. P. P. ET
IMP. CAESAR. IMP. CAESARIS. L. SEPTIMI
SEVERI. PII &c. FIL. &c.
M. AVRELIVS. ANTONINVS. AVG
PIVS. FELIX. PONTIF. TRIB. POT. X.
IMP. II. COS. III. DES.

Itemque in alia Inscriptione apud Panvin. in Fast. pag. 245. Numerat *Antoninus Severi* filius Trib. Potestatem XX. in Nummis pluribus; quam scilicet inchoaverat ante Julium anni 217. imo & ante diem VI. Id. Aprilis, cum ea die fuerit occisus (a). Siquidem in ea Inscriptione, quam Panvinius in Fastis secundam attulit ad annum Urbis Conditae 953, dedicatum PR. NON. APRIL. TI. CLAVDIO SEVERO C. AVFIDIO VICTORINO COS., *Antoninus* Imperatoris *Severi* filius dicitur TRIB. POT. III. Hi Consules pertinent ad annum Aerae CHRISTI Vulgaris ducentesimum, ut supra demonstravimus ex Lapidibus, ac Nummis *Severi*, qui eodem anno circa mensem Julium complebat Trib. Pot. annum VII. & inchoabat VIII. Cum igitur *Caracalla* CHRISTI anno 200. PRID. NON. APRILIS Tribuniciam Potestatem ageret III. eamdemque retineret per reliquam ejus anni partem (qua scilicet constat per mensem Julium ad anni postremam diem effluxuram ipsi Tr. P. III. cum Patris VIII.); & aliunde constet, Nummos, ac Lapides nullam praeferre Tribuniciam Potestatem *Caracallae* auctiorem XX, consequens est, ut die VI. Idus Aprilis, qua occisus fuit, Tribuniciae Potestatis numeraret annum XX. labentem, qui scilicet fuit XVII annis posterior Aerae CHRISTI ducentesimo signato *Claudii Severi* & *Aufidii Victorini* Consulatu; cum ipse ageret, saltem ex Prid. Non. Aprilis per reliquum anni tempus, Tribuniciae Potestatis annum III. jam inchoatum. Obtruncatus itaque evincitur ex Nummis, ac Lapidibus idem *Antoninus* cognomento *Caracalla* anno Aerae CHRISTI 217. Dionis(a) Fragmentum p. 891. perhibet, *Caracallam* habuisse vitae exitum anno XXIX expleto, & diebus IV. post Prid. Nonas Aprilis,

(a) Extat Dionis fragmentum post lib. 78. pag. mihi 891. in quo dicitur *Caracalla* natus Prid. Nonas Aprilis, & occisus VI. Idus Aprilis, cum vixisset aetatis annos XXIX. & dies quatuor; imperasset vero annos sex, menses duos, ac dies totidem.

Aprilis, quibus natus fuerat, nempe natum asserit 4. Aprilis, caesum die octava.

Sunt igitur sex Collegia Consulum, post mortem *Severi*, quae contigit anno CHRISTI 211. *Basso* & *Gentiano Coss.* ut supra demonstratum fuit, ad annum 217. *Coss. Praesente* atque *Extricato* II. Fastis assignanda; (consentit de Sexennio Herodianus pag. mihi 379.) ut annos aperiant Kal. Januarii, *Antonino Caracalla* Imperante. Post caedem *Antonini*, ejusdem die Natali perpetrata VI. Idus Aprilis ipsis Megalensibus, ut scribit Aelius Spartianus in *Caracalla* (pag. mihi 91.), biduum morati milites, Imperium deferunt *Advento* (Dio lib. 78. pag. mihi 885, scribit die 4. post mortem *Caracallae* Imperatorem consalutatum fuisse *Macrinum*.), quo recusante, oblatum sibi suscepit *Macrinus*. Die IIII. Idus Aprilis ejusdem anni Aerae CHRISTI 217. *Macrinus* Imperator ab exercitu dicitur in Mesopotamia, inter Carrhas, et Edessam, (juxta Dionis fragmenta pag. 893.) ipsa die natali *Severi* (quae ex Kalendario Lambeciano, est IIII. Idus Aprilis): mox etiam legitur cooptatus inter Fratres Atvales, sive aliud Sacerdotum Collegium, in antiquo Lapide apud Gruterum pag. CCC. n. 1. relato per Emum Norisium Epistolae Consularis pag. 128.

IMP. Opelius SEVERVS. Macrinus
COOPTATVS
C. BRVTIO. PRAESENTE T.
MESSIO EXTRICATO II. COSS.
P. R. C. ANN. DCCCCLXX.

qui est ipse annus Aerae CHRISTI Vulgaris 217. ante *Palilia*: tum a Senatu Trib. Potestate, et honoribus Augusti decretis, reliquum anni degit in Oriente: ubi per hyberna opportunam occasionem nanciscitur *Moesa* avertendi a *Macrino* animos militum, et deficiendi ad *Helagabalum*. Interea

218. Kalendis Januarii anni 218. Fastos aperit *Macrinus Cos.* cum *Advento*, ut ex antiquorum testimonio probavit Emus Noris in Epistola Consulari pag. 130; licet postmodum *Pseudoantoninus Helagabalus* ad Imperium evectus, eodem anno *Macrini* nomen e Fastis expungi, et suum induci voluerit: quod praestitum fuisse videmus in marmore Romae adservato in Villa Fonseca in monte Coelio. *Macrinus* cum filio *Diadumeno* caesus ab *Helagabali* militibus Chalcedone, anno uno, duobus mensibus, triduo minus postquam Imperio praefuit, (ut Dio scriptor aequalis, et Senator asseruit in Fragmentis ad lib. 78. pag. mihi 905.), nempe die III. Junii (ut ostendit Pagius) eodem anno 218, vacuam sedem reliquit victori *Helagabalo*, qui postridie ejus diei, quo victoria potitus fuerat, Antiochiam ingressus, ausus est Imperator prius fieri, quam Senator esset. (Dio initio lib. 79. pag. mihi 907.) *In Epistola vero, quam ad Senatum, & Scripto, quod ad Populum misit* (verba Dionis refero), *& Imperatorem, & Caesarem se, filiumque Antonini, Severi Nepotem, Pium, Felicem, Augustum, Proconsulem, Tribunitiae Potestatis inscripsit*, haec nomina, necdum sibi decreta, prior occupans.

Licet ergo *Helagabalus* postridie ejus pugnae, & Victoriae, quam apud Antiochiam obtinuit contra *Macri-*

crinum, ejusque Praetorianos die 3. Junii, ausus fuerit Imperator prius fieri, quam Senator esset, nempe die 4. Junii 218. Aer. CHRISTI Communis: attamen ante aliquos menses a militibus hyberna agentibus Emesae in Phoenicia salutatus fuerat Imperator, ut contextus Herodiani docet, quando subornatis militibus avaris sponsione pecuniae ab anu sagaci, Julia Moesa noctu *admissa fuit in Castra cum liberis, & nepotibus suis*, & *Antoninus* est appellatus, ac purpura indutus. Tum commeatu importato, se comparant ad tolerandam obsidionem. Ubi *Macrino* Antiochiae agenti haec nunciata sunt, ille primum despicere coepit rem totam veluti puerilem, domi sedens; tum *Julianum* Ducem traditis copiis mittit ad rebelles expugnandos. At Copiae *Juliani*, ostensione pueri, & facculorum invitantur ad proditionem & caedem suimet Ducis, quem obtruncant. Copiae *Juliani*, milites *Helagabalo* faventes ita adaugent, ut non modo ad obsidionem tolerandam, sed ad manum conferendam pares jam sint. Tum *Macrinus* contra hos congredi parat, & copias omnes movet. Dupplex ista expeditio videtur postulare plusquam bimestre spatium. Igitur mense Martio, vel fortassis etiam circa Februarii finem, perductus primum in castra *Helagabalus*, & purpura ornatus, inde auspicatur Imperium.

Distant Emesa et Antiochia ex Itin. Antonini M. P. 134. Quare dies xv. justis itineribus impendendi videntur ab exercitu, ut hanc viam metiatur.

Dio, seu potius Epitomes Xiphilini videtur obstare, dum 16. Maji narrat introductum noctu in Castra *Pseudoantoninum*. At mihi videtur Xiphilinus male confundere receptionem militum *Juliani*, cum prima receptione militum in hybernis agentium apud Emesam. Constat enim ex serie rerum gestarum, in duplici expeditione contra *Helagabalum* a *Macrino* mandata *Juliano* Duci, non sufficere dies 22, quot effluxerunt ab 16. Maji ad 7. Junii. At detruncator Xiphilinus fortasse aptavit diem datarum literarum *Macrini* ad Senatum, ipsum admonentium de praecedenti rebellione, quam primo neglexerat, post obtruncationem *Juliani* fortasse datis, cum ipse moturus esset contra *Pseudoantoninum*. Et revera ita fert contextus Historiae: nam XVI. Kal. Junii, seu 16. Maji non videtur tempus agendi in hybernis; milites vero in hibernis ad *Helagabalum* defecerunt, ut patet ex Herodiano, quem integrum habemus, Scriptorem aequalem, nec detruncatum a Xiphilino.

Praeterea Xiphilinus loquitur de acclamatione *Lupi*, *Moesae* nepotis, matre et avia inscientibus, perducti in castra, et acclamati die 16. Maji: quae diversa est ab acclamatione Pseudoantonini, quem *Moesa* avia eduxit cum matre, imo cum utraque filia sua, et liberis istarum, et studiose recipi curavit in castra, narrante Herodiano, alium fortasse substituens in eo discrimine, ne filius jam acclamatus periclitaretur.

P. Virginius Valsechi in sua Differt. de Trib. Pot. v. *Helagabali* ostendere putat, numerandos esse annos ita signatos a die caedis *Caracallae*, cujus haberi filius ipse volebat. Do-

LIBER CHRONOLOGICUS.

Doctissimus a Turre Episcopus Adriensis,& V.Cl. Vignolius ostendunt ex Nummis, non posse id obtineri.

Numerat autem in Nummis *Helagabalus* Trib. Pot.v. initam scilicet anno Aerae CHRISTI 222,paucos ante dies,quam a militibus obtruncatus, ita in Tyberim deturbaretur. Licet autem caedes *Helagabali* peracta sit die VI. Id. Martii,atque adeo quatuor anni solidi non interfuerint inter necem *Macrini*, & *Helagabali*, videaturque propterea hic idem Imperator quintum annum Tribuniciae Potestatis ne die quidem unica attingere potuisse; attamen, cum titulos antea memoratos prius usurpaverit, quam fuerint illi a Senatu decreti, mirum non est, si exordia Tribunitiae Potestatis non desumpserit a nece *Macrini*, sed a prima illa militum acclamatione, quam excitavit factio & avaritia eorum, qui hyberna castra posuerant circa Emesam, prope Templum Solis, ubi *Bassianus*, sive *Helagabalus*, Sacerdotio fungebatur: dum *Moesa*, clanculum Urbe egressa, puerum militibus ostentans, eumdem *Antonini* nomine salutari, & purpura indutum, eorundem praesidio custodiri sategit. Quae enim consequuntur apud Herodianum de perlato defectionis rumore ad *Macrinum*,Antiochiae tunc agentem, & ejusmodi ausus tanquam pueriles negligentem; tum de expeditione Juliani Ducis contra perduelles;mox de quotidiano incremento factionis Antoninianae; demum de *Macrini* adventu, aliisque pluribus gestis,inter Dionis Fragmenta occurrentibus, haec inquam omnia multo majus desiderant spatium temporis, quam trimestre ad perficiendum. Quin etiam designatio filii *Diadumeni* consortis Imperii a *Macrino* facta, ut eos, qui defecerant ad *Pseudoantoninum*,ad se retraheret, abunde comprobat,plusquam trimestri spatio primam acclamationem *Helagabali* praecessisse pugnam, & caedem *Macrini*. Siquidem ex Nummo ejusdem, inscripto IOVI. VICTORI, (quo titulo colebatur Jupiter a Romanis Idibus Aprilis, Ovidio in Fastis canente,

Occupat Apriles Idus cognomine Victor Jupiter &c.)

arguit Vaillantius, *Helagabalum* a militibus in Syria electum,contra *Macrinum* ea die votum fecisse, ut *Macrini* exercitum funderet: quae conjectura confirmat, plusquam mensem jam effluxisse a prima defectione militum ad haec vota, adeoque ineunte Martio fuisse purpura indutum, & Augustis insignibus saltem, ac nomine donatum ipsum *Bassianum*, cum ab avia *Moesa* in Castra productus, *Antonini* nomen jactaret: ut inde numerantibus ad VI.Idus Martias,quadriennio post subsecutas, dies aliquot tribui possint *Helagabalo* Tribuniciae Potestatis quintae, cum quarto ejusdem Consulatu compositae, pluribus in Nummis aereis, & argenteis, antequam scelerum poenas, obtruncatus a militibus, daret,anno Aerae CHRISTI Vulgaris 222: quem nemo negare potest, esse primum *Severi Alexandri* ante Idus Apriles; cum ex certissimis characteribus Lunae XIIII. Paschalis,ac diei Dominicae, eidem anno tributis in celebri Canone S.Hippolyti, antiquo mar-

marmori inciso, omnium eruditorum consensu constet, ad ipsummet annum Aerae CHRISTI 222. eandem Epocham anni primi Imperantis *Alexandri* pertinere.

Confirmat alius Lapis, paulo ante prolatus in *Macrino*, & consignatus Epocha Urbis Conditae Varroniana, Chronologiam Imperii *Helagabali* ita constitutam: siquidem in eo legitur,

Q. ARADIVS RVFINVS COOPTATVS
IMP. ANTONINO II. ET SACERDOTE II. COS.
P. R. C. ANN. DCCCCLXXII.

Nam *Antoninus* hic, a *Macrini* caede, proximis Kalendis Juliis cum primum Consulatum iniisset in Syria anno 218, sequentis anni 219 Fastos aperuit Consul Ordinarius cum *Licinio Sacerdote II*, labente usque ad *Palilia* anno Urbis Varroniano DCCCCLXXII; & ante *Palilia* Tribuniciam Potest. II. gerebat, quam Nummi demonstrant.

Unicum itaque par Consulum erit Imperio *Macrini* tribuendum: & quatuor paria sunt assignanda *Helagabalo*, quorum postremum sit Consulatus ejusdem Quartus, Collega *Severo Alexandro* adhuc *Caesare*, Kal. Januarii anni Ae-

222. rae CHRISTI Vulgaris 222.

Hinc numerandi essent anni solidi XIII. ac dies IX, quos Lampridius tribuit Imperio *Alexandri*, ex die VI. Idus Martii anni 222. ad diem XIII. Kalend. Aprilis

235. anni 235. emortualem ejusdem Principis: consentientibus Nummis, qui Tribunic. Potestatem XIIII. paucis diebus gestam eidem assignant; dum a militibus perfidis scelefte obtruncaretur.

Videntur attamen assignandi *Alexandro* Imperatori supra annos XIII. solidos, etiam menses duo. Siquidem observat recte V. Cl. Praesul Jo: Vignolius ex Dione, circa Junium differendam esse ejus caedem; cum pulvis excitatus oriente Sole memoretur, quod tempus adulti veris, aut ineuntis aestatis denotat; & somnum pomeridianum circa horam 7. capere dicatur *Alexander*, dum obtruncatur in Tabernaculis apud Moguntiacum.

Subsequitur *Maximinus*: qui, cum attigerit annum IIII. Tribuniciae Potestatis, quam cum Imperio inierat anno 235. die 18. Martii, & Aquilejae necatus fuerit cum filio circa Junium mensem, hoc est post S. C. Romae habitum VII. Kalend. Junias, & Legem latam de Imperio *Maximi*, ac *Balbini*, & *Gordiani Caesaris*, teste Capitolino, necesse est, ut vitam producat ad annum Aerae CHRISTI 238.

238. Huic autem anno tot alligat Characteres Chronologicos celeberrimus Censorini liber, ut clavus quidam sit maxime firmus, ad universam rationem temporum sustinendam in Orbe Romano. Occurrit enim Kal. Januarii *Ulpii* & *Pontiani* Consulatus, necnon *Julianus* 283. *Augustaeus* 265. ex Kal. Januarii. Ad diem X. Kal. Maji *Paliliorum* Festum: aperit annum Urbis Conditae DCCCCXCI. Init annus Olympiadicus 1014. ex diebus aestivis, Nabonassari 986, & Epochae a morte *Alexandri Macedonis* DLXII. ex prima Thoth, quae incidit eodem anno Censorini in diem VII. Kal. Julii; cum ante annos centum, *Pio*, & *Praesente Coss.* incidisset in diem XII. Kal. Augusti. Connexio ista Epocharum illustrium cum anno

LIBER CHRONOLOGICUS.

CHRISTI 238, *Ulpio* & *Pontiano Coss.* jam a nobis expensa est. Heic vero, ubi Romanae tantummodo numerationis intervalla metimur, per annos vertentes Julianos Augustorum, & ab Urbe Condita, satis fuerit adnotasse, *Ulpii* & *Pontiani* Consulatum esse Tertium, eundemque postremum Imperii *Maximini*, Centesimum a *Pio* & *Praesente Coss.* & Primum agonis Capitolini undequadragesimi a *Domitiano* instituti, *ipso XII.* & *Dolabella Coss.*

Succedunt Consulum paria sex, tribuenda *Gordiano Pio*, cum Nummi ejus praeferant Trib. Pot. VII. ex die scilicet VII. Kal. Junias anni 244. qua die ante sexennium ex S. C. *Gordianus Caesar* Trib. Pot. particeps factus fuerat, ut ante vidimus ex Capitolino.

244. Eodem anno 244. *Gordianus Pius* in Persidis finibus interfectus, *Philippum* habuit successorem cum filio cognomine.

245. *Philippus* Pater anni sequentis 245 Fastos signavit, una cum Collega *Titiano*, cujus Collegii Coss. memoria legitur in veteri marmore apud Sponium Miscellan. pag. 98. quo Consulatu Tribuniciam Potestatem primam complevit, secundam inchoavit. Mox interposito Collegio *Coss. Praesentis* & *Albini*, secundam Tribuniciam Potestatem ad exitum perducens, suscepit tertiam

246. anno CHRISTI 246. Annum pro-

247. ximum 247. ipse Consul aperuit, Collega *Philippo* filio. Tum vero *Philippus* Pater tertium annum Tribuniciae Potestatis absolvens, eodem Consulatu II. dum fungeretur, inivit ejusdem Tribuniciae Potestatis annum quartum; prout in Nummo legitur ejusdem *Augusti*, qui pertinet ad secundum semestrem anni Aerae Vulgaris 247. nam primo semestri Consul quidem erat II. *Philippus*, sed Trib. Pot. III. Anno autem

248. proximo, nempe 248. cum Kalendis Januarii processerit Cos. III. cum filio Collega II. ut Fasti, ac Nummi docent, Trib. Potestas IIII. perseverabat, sed Consulatus unitate augebatur. Hunc ipsum vero annum maxime illustrem reddit completus millenarius annorum ab Urbe Condita, ad *diem Palitiorum*, & exordium novi Saeculi *Ludis Saecularibus ab utroque Philippo Augusto* celebratum; ut in Nummis maxime obviis observatur, ubi SAECVLARES AVGG. passim leguntur, cum iconismis animalium, quae *Philippus* in iisdem Ludis vel dedit, vel occidit, ut Capitolinus testatur, & numerat in *Gordiano*. Nos aliquot eorundem Nummorum exhibuimus pag. XXXVII, qui *milliarium saeculum* completum ostendunt die *Palitiorum*, atque eadem die *saeculum novum* feliciter auspicantur, & claudunt seriem hujusce nostri Libri Chronologici, in quo *Caesarum* Chronologiam ex superstitibus monimentis omnigenae Antiquitatis comprobare instituimus, usque ad annum M. Urbis Conditae, juxta numeros Varronianos a Romanis tunc usurpatos.

Cum igitur paria Consulum, Kal. Januariis procedentium, partiti jam sumus per Imperia Principum Romanorum, certum unicuique numerum tribuendo a IV. *Trajani* Consulatu, ad III. *Philippi Senioris* eundemque II. *Philippi Junioris* (nempe ad U. Conditae annum M, absolutum in *Palilibus* anni

anni Aerae CHRISTI Vulg. 248.); exponenda erunt in Tabula I. Saeculi III. nomina Consulum ita procedentium per annos singulos ab anno Aerae CHRISTI Vulg. 201. & probanda auctoritate veterum monimentorum. Sunt enim superius numerata solum Collegia Coss. electorum usque ad annum Aerae CHRISTI CC, sive usque ad eos, qui Magistratum inierunt labente anno VII Imperantis *Septimii*, nempe *Severum* & *Victorinum*, qui claudunt Saeculum Aerae CHRISTI Secundum. Supersunt ad annum Urbis Conditae millesimum Epochae Vulg. Christianae 248 Collegia Consulum XLVIII. ita distribuenda (ex demonstrationibus supra recensitis in Tab. I. Saeculi III. jam a nobis elaborata, atque strenuissimo juveni *Antonio Barbatiae* Chalcographo Romano tradita, ut quantocius incidatur aere, nunquam, nisi cum typis, interituro.)

11. *Septimio Severo*.
6. *Antonino Caracallae*.
1. *Macrino*.
4. *Helagabalo*.
13. *Severo Alexandro*.
3. *Maximino*.
6. *Gordiano Pio*.
4. *Philippis* (incluso Senioris III. & Junioris II.)

Summa erit 48. annorum post ducentesimum Aerae Christianae.

Nunc ergo describenda non sunt nomina, & cognomina Consulum I. & 2. Saeculi Aerae Christianae, ex monumentis autographis, quae supersunt. Id jam praestitimus in Tabula I. Saeculi utriusque, seu priorum CC. annorum hujus nostrae *Demonstrationis Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae comprobatae monumentis pertinentibus ad fidem Temporum, & Gestorum*.

EXPLICIT LIBER CHRONOLOGICUS.

LIBER

LIBER
HISTORICUS
PRIMI ET SECUNDI SAECULI
DEMONSTRATIONIS
HISTORIAE ECCLESIASTICAE
QUADRIPARTITAE.

CAPUT PRIMUM.

Proponuntur genera Doctrinae ab Hebraeis, Ethnicis, *&* Haereticis *usurpatae Primo, & Altero* CHRISTI *Saeculo adversus Ecclesiae a* JESU CHRISTO *fundatae magisterium: ac Methodus indicatur, quam heic servare instituimus in eorundem Saeculorum Historia, & in Monumentis sigillatim ostendendis tam ante, quam post inventas literas, in Tabulis Chalcographicis Barbatianis.*

QUI primi mandato Dominico in universum Terrarum Orbem ablegati Gentes omnes Doctrina CHRISTI imbuendas susceperunt Apostoli, licet officium, DEO auctore collatum, ita exercerent illa ipsa die, qua, divino Spiritu illabente, fuerant Magistri Orbis Terrarum e Piscatoribus confirmati, ut omnium linguarum vocibus extemplo uterentur (*Actorum* 2. *vers.* 7. *& seq.*), admirantibus passim eloquentiae repentinae prodigium Parthis, Medis, & Aelamitis, *& qui habitant Mesopotamiam, Judaeam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam, Aegyptum, & Partes Lybiae*, Romanis, Judaeis, Proselytis, Cretensibus, Arabis; attamen experti sunt, tot inter admiratores divinitus infusae Sapientiae, nonnullos ita stupidos irrisores, ut calumniam ebrietatis, ab his per summam impudentiam oppositae, ducerent repulsandam; dum omnium Nationum aures, & voces, DEI magnalium a se perceptorum contestes, in frequentissimis Hierosolymorum coetibus adhibebant. Ea nempe jam tum parabantur a perditis derisoribus Disciplinae CHRISTI convicia, quem solum Apostoli docere noverant, & hunc Crucifixum; licet Judaeis quidem scandalum, Gentibus autem diceretur stultitia. Neque aliter contigit Paulo, tam inter Areopagitas, quam coram Judice Festo differenti de Resurrectione; ut ibi quosdam irridentes repererit, heic audiverit sibi reponi, multis literis ad insaniam se fuisse perductum: quare & Apologiam subtexere coactus fuit veritatis & sobrietatis verborum, quae praedicabat; non secus ac in Areopago maluit experimentum sani consilii Atheniensibus demonstrare, productis in medium sententiis illustrium Poetarum, quos ipsi doctrinae causa suspiciebant. Omnibus enim omnia factum se testabatur, ut omnes CHRISTO lucrifaceret.

Apostolorum doctrinae, passionum, & gloriae proximi haeredes, nempe

eorundem Discipuli, similem plane vicem experti irrisorum, & contumacium, eadem regia via contra ipsos procedere in armis Christianae militiae decreverunt. Et quidem, monente Paulo, noverant, quod *arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia a* DEO, ad destructionem munitionum: &, cum eodem Apostolo, profitebantur, *in carne ambulantes, non secundum carnem militamus &c.* consilia destruentes, & omnem altitudinem, extollentem se adversus scientiam DEI; & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium CHRISTI; & in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam.

Omnem igitur altitudinem, extollentem se adversus scientiam DEI, impetendam sibi esse armis Apostolicis cum perciperent; eandem primum detegere, & circumlustrare decreverunt, utriusque Testamenti Tabulis hostili Jerico saepe circumlatis, Sacerdotalibus tantum buccinis primo clangentibus, mox etiam universo Populo vociferante, & scientiam DEI (hoc est Fidem) Judaeis, ac Gentibus annunciante, quam a CHRISTI Sacerdotibus ministratam acceperat. Ita enim interpretatus est Paulus, cum affirmaret, *Fide muri Jericho corruerunt circuitu dierum septem*.

Tres vero altitudines, extollentes se adversus scientiam DEI, tum Apostolicum Saeculum, tum aetates proximae protulerunt: nempe carnalia Judaeorum arma, quae spiritum CHRISTI opprimere tumore literae occidentis audebant; Gentium superbiam, quae in humilitatem Christianae Doctrinae tamquam e Turri Babilonica despiciebat; & Haereticorum inobedientiam, per quam similes esse Altissimo, & solium in Caelo erigere adversus DEUM, cum nefario eorundem erroris Magistro, appetebant. Prima elevatio illa, qua impediebantur Judaei, ne humilitatem, simplicitatem, veritatem, ac lucem CHRISTI in umbra Legis agnoscerent, de medio tollenda fuit, inducta ipsius Divinae Legis complanatione, & exaequatione, qua, juxta monitum Praecursoris, *omnis mons, & collis humiliaretur, & redigerentur aspera in vias planas*. Exponendus nempe fuit Judaeis incredulis sensus legitimus Scripturarum, juxta explanationem Vaticiniorum a CHRISTO DOMINO suis Apostolis manifestatam, ab his vero, Sacerdotibus successoribus in Ecclesia traditam, & per utrosque, fidelibus pariter, & infidelibus declaratam. Ut vero detegeretur inanis tumor praesumptionis incredulae Judaeorum, necesse antea fuit, de Sacrarum Literarum Canone cum eisdem loqui. Nam in verbo DEI utrimque admisso, certus veluti consistendi dabatur locus, in quo simul positi, manus deinde consererent, & vindicarent hujus Divinae sortis integram possessionem, unice pertinentem ad CHRISTUM DOMINUM Regem in Cruce elevatum, necnon ad Ecclesiam Catholicam, in Novi Testamenti Tabulis ipsius sanguine consignatis, bonorum omnium, adeoque & CHRISTI sapientiae scriptam haeredem. Statuenda igitur fuit primum ante oculos Judaeorum, hinc quidem series Librorum Legis, & Prophaetarum, in quibus ipsi concederent, veram DEI scientiam contineri: inde autem Novi Foederis Tabulae, sive Auctores Canonici, a CHRISTI Spiritu Ecclesiae dati ad interpretanda mysteria Scripturarum, quae ipse DOMINUS JESUS, in Cruce spiritum agens, consummata esse declaravit; idemque, post triduum redivivus, Discipulis Emmauntem profectis interpretabatur (incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis), & reliquis, eosdem audientibus, scripta

in

in Lege Moysi, Prophetis, & Psalmis, quando aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de Regno DEI.

Prima igitur Demonstratio Christianae Sapientiae, qua tollitur Judaeorum perfidia, est indicatio Sacrarum Scripturarum, seu dinumeratio Auctorum in Canone Ecclesiae receptorum, juxta duplex Testamentum, DEO auctore nobis revelatum, nempe Vetus, a Judaeis, & a Christianis admissum tamquam DEI verbum; & Novum, ab iis quidem exclusum ac rejectum, a nobis autem, & Majoribus nostris receptum tanquam Veteris implementum, & regulam morum, ac Fidei, a JESU CHRISTO DEO ac DOMINO nostro perpetuo constitutam. Utrasque Tabulas circumferimus Judaeorum muris cum Apostolicis Sacerdotibus in historia Primi, & Secundi Saeculi a CHRISTO nato: demonstrantes primum ex vetustissimis Martyrum monumentis, & Basilicis, ac Titulis Urbis, earumque Musivis, Anaglyphis, Inscriptionibus, eandem Librorum summam ab Ecclesia Apostolica receptam, quae hodie apud nos viget, adhibitam fuisse a Patribus, & Fidelibus Primi, & Secundi Saeculi, adversus Judaeos disceptantibus; ut subinde procedi possit ad ostendendam depressionem falsi nominis scientiae, a Synagoga jam tum reprobata oppositae nostris Ducibus, & assertoribus verbi DEI, in Novo Foedere de Judaeorum perfidia Fidei triumphum agentis; quemadmodum Sanctus Iraeneus demonstrabat adversus Judaeos, ita scribens *lib.* 4. contra Haereses *cap.* 26. *pag.* 262. ubi ostendit, quod sola Ecclesia recte legat Scripturas: *Omnis Prophetia*, inquit, *priusquam habeat effectum, aenigmata, & ambiguitates sunt hominibus. Cum autem venerit tempus, & evenerit quod prophetatum est; tunc prophetiae habent liquidam & certam expositionem. & propter hoc quidem Judaeis cum legitur Lex in hoc nunc tempore, fabulae similis est: non enim habent expositionem omnium rerum pertinentem ad adventum* FILII DEI, *qui est secundum hominem: a Christianis vero cum legitur, thesaurus est, absconsus in agro, Cruce vero* CHRISTI *revelatus est, & explanatus, & ditans sensus hominum, & ostendens Sapientiam* DEI, *& eas, quae sunt erga hominem dispositiones ejus, manifestans, &* CHRISTI *Regnum praeformans, & haereditatem Sanctae Hierusalem praeevangelizans; & praenuntians, quoniam in tantum homo diligens* DEUM *proficiet, ut etiam videat* DEUM, *& audiat sermonem ejus, & ex auditu loquelae ejus in tantum glorificari, uti reliqui non possint intendere in faciem gloriae ejus, quemadmodum dictum est a Daniele: Quoniam* intelligentes fulgebunt, quemadmodum claritas firmamenti, & a multis justis sicut stellae in saecula, & adhuc. *Quemadmodum igitur ostendimus, si quis legat Scripturas, (etenim* DOMINUS *sic disseruit Discipulis post Resurrectionem suam a mortuis, ex ipsis Scripturis ostendens eis, quoniam* oportebat pati CHRISTUM, & intrare in gloriam suam; & in nomine ejus remissionem peccatorum praedicari in toto Mundo) *& erit consummatus Discipulus, & similis patrisfamilias, qui de thesauro suo profert nova, & vetera.*

Genus alterum superbae altitudinis, sese extollentis adversus scientiam DEI, residebat in Ethnicorum arrogantia ex literarum Prophanarum studiis, apud ipsos tum maxime florentibus, cum Imperatores Romani Secundo Aerae Christianae Saeculo, amplificata ditione, pacis artibus incumbebant, & Philosophicis Disciplinis ita exercebantur, ut inde nomen mutuarentur. Confligendum cum Graecis

fue-

LIBER HISTORICUS.

fuerat etiam Apostolo Gentium, qui haustam in Caelesti raptu sapientiam, pro eorundem captu ita suscepit attemperandam, ut, eorundem ex monimentis, & Auctoribus, in Areopago maluerit exordium dicendi, & occasionem docendi sumere. Ejus autem exempla sequuti Christiani Doctores Secundi Saeculi, disputationes inchoarunt ab enumeratione & descriptione Auctorum, tum nostrae Religionis, tum Ethnicae superstitionis, ac literarum; hanc veluti basim superponentes semel jacto per Apostolum fundamento, ut Ecclesiae aedificium, a Sapienti Architecto delineatum ex Judaeis, ac Gentibus, comparatione ac demonstratione solidioris doctrinae, compositum cresceret usque ad conspectum DEI, & ad veritatis contemplationem pacificam; in qua Summam verae Sapientiae constituit omnium Magister DOMINUS, interprete Beato Augustino. Quae autem necessitas foret hujusmodi methodi constituendae, diserte legitur apud S. Justinum Martyrem initio celeberrimae ipsius *Cohortationis ad Graecos*, quam praestat heic summatim exprimere; ut ratio totius dispositionis eluceat, in nostro Cimeliarchio Barbatiano servata, ad exhibendam Demonstrationem Historicam Primi, & Secundi Saeculi Aerae Christianae.

Ostenderat Paulus in ea concione, quam S. Lucas memorat in Areopago habitam ab Apostolo, duos Articulos in Fidei nostrae Symbolo expressos: nempe, DEUM Caeli, & Terrae conditorem, esse a nobis colendum certo cultu ab ipsomet instituto, quod erat primum: alterum vero, quod est Symboli Apostolici complementum, a primo illo dependens, & affirmans, DEUM Judicem futurum humanarum actionum *in viro*, in quo statuit, *fidem praebens omnibus, suscitans eum a mortuis*; atque ita declarans Demonstrationem cultus istius, Fidei, Legi, & Gratiae per ipsum omnibus impertitae ubique respondentem.

His fundamentis Apostolicis ita superstruit Justinus suae Paraenesis basim: „ Itaque (*S. Justinus pag. 6. columna prima*) cum propositum Nobis sit de vera Religione disserere (quandoquidem nihil iis, qui vivere extra periculum volunt, antiquius esse arbitror, propter futurum post finem hujus vitae judicium, quod quidem non nostri solum in DEI cultu progenitores praedicant, Prophetae & Legislatores, sed ii etiam, qui apud vos sapientiae opinionem habuere, tum Poetae, tum, veram ac divinam apud vos scientiam assecutos se esse profitentes, Philosophi) praeclarum factu judicavi, primo quidem de Religionis nostrae simul, atque vestrae magistris inquirere, qui, & quales, quibusque temporibus fuerint; ut & qui prius falso appellatam Religionem a Majoribus accepere, nunc, re cognita, inveterato illo liberentur errore; sed & nosmetipsos clare & aperte demonstremus eorum Religionem sequi, quos in DEI cultu progenitores habuimus. „

Unicum hoc Justini testimonium ostendit, connexionem ipsius methodi cum Apostolico fundamento, & aptam superstructionem demonstrationis verae pietatis (apud nos tantummodo custoditae) necessario requirere (si cum externis agendum sit) comparationem Auctorum utriusque cultus, Divini scilicet, domi nostrae residentis, & alterius superstitiosi ac mendacis illorum, qui Ethnicae disciplinae Magistros sequi profitebantur: atque adeo producendos esse in publicum lumen ex nostris quidem partibus Apostolos, & Prophetas, & omnium Doctorem ac DOMINUM, DEI Verbum, in quo creata, ac reparata credimus universa: ex adversa vero Schola Ethnicorum, Poetas, Sa-

Sapientes, Legislatores, Philosophos, quos ibi singillatim enumerat, expenditque Justinus. Considerandam utrobique aetatem, mores, doctrinam; ut, comparatis indicationibus, cognosci possit, utra ex parte pietas, veritas, sapientia habeatur; cujus ductu vitam formantes, ac disciplinam, humanarum actionum Judicem propitium in sententia experiamur.

Descendendum igitur fuit singillatim fortissimo Apologistae ad Homerum, & Hesiodum inter Poetas; ad Thaletem, Anaximandrum, Anaximenem, Heraclitum, aliosque successores inter Sapientes Jonicos; ad Pythagoram, & Empedoclem inter Italicos Philosophos; Platonem, & Aristotelem inter Socraticos. Singulorum aetas fuit expendenda, & conferenda cum nostris Auctoribus; Dogmata comparanda, adscitis etiam in commune certamen Oraculis, ubi hominum praestantia defuerit. Ceterum, praeter Graecae eruditionis Magistros, tentandas etiam duxit origines Aegyptiorum, ac Phoeniciae disciplinae, unde Graeca profecta est, Cadmi literas, Solonis Leges, Orphaei, ac Musaei Theologiam, Sybillarum fatidicas voces, quidquid denique antiquae eruditionis jactabant; ut consona, & dissona singulorum, collata cum harmonica Scripturarum nostrarum compage, demonstrarent ejus propositi veritatem, in quo persistens Justinus, (*pag.35.columna secunda*) suam Cohortationem ita conclusit. „ Omnino igitur perspectum & exploratum esse debet, nulla alia ratione DEUM, aut rectam Religionem cognosci posse, nisi ex solis Prophetis, qui Divino numine afflati nos docent. „

Cogitantibus itaque nobis Historicam ostensionem ante oculos ponere ejusmodi Gestorum Ecclesiae, Primo, & Altero CHRISTI Saeculo feliciter occupatae in hac Demonstratione perficienda; vix quidquam occurrere poterat argumento conformius, atque utilius, quam nostrorum Scriptorum Veteris Testamenti seriem, genus, tempora, atque imagines exhibere, petitas a documentis Justino proximioribus: quod similiter praestitum fuit in Primi Saeculi Historica Demonstratione contexenda, allatis Novi Foederis monimentis, unde Librorum, apud nos Divina auctoritate pollentium, usus ostenditur ex imaginibus, antiqua pictura, aut opere vermiculato atque anaglyphico passim expressis, tum in Cryptis, ac Coemeteriis, tum in Fontibus, Titulis, Oratoriis, Basilicis Martyrum, ac Confessorum: quibus adjunximus etiam imagines aliorum, qui post Canonicos Auctores maximo in pretio habentur, sive primo, aut altero CHRISTI Saeculo vixerint, sive ad subsequentis initium vitam produxerint, post receptam ab Apostolis, & Apostolicis viris Catholicam disciplinam.

Consequebatur & alterum, nascentis Ecclesiae maxime proprium, & a Justino fusius explicatum, nempe, ut Auctores praecipuos eruditionis cujusque generis proferremus in medium, quos sequi gloriabatur Ethnica superstitio, abusa literis, cultuque, ac nomine Philosophiae, ad imbuendos erroribus animos Romanorum pariter, & Graecorum. Ut enim ex Irenaeo, (*Lib. IV. contra Haereses cap. 24. pag. 260. col. 2.*) alii observarunt, *plus laborabat, qui in Gentes Apostolatum acceperat, quam qui in Circumcisione praeconabant* FILIUM DEI: *illos enim adjuvabant Scripturae, quas confirmavit* DOMINUS, *& adimplevit, talis veniens, qualis & praedicabatur: hic vero peregrina quaedam eruditio, & nova doctrina*, DEOS *Gentium non solum non esse* DEOS, *sed & Idola esse Daemoniorum &c.*

Accedebat & altera difficultas, ab Ire-

LIBER HISTORICUS. naeo ibidem expensa, retrahendarum Gentium ab iis criminibus admittendis, ad quae frequentanda, Numinum suorum exemplo, & placitis Philosophorum, quandoque etiam Legibus Populorum, aut Vatum responsis (tamquam naturae, aut ratiocinii regulis aptata) concitabantur.

Judiciaria igitur methodo erant singillatim producendi Auctores ejusmodi sententiarum, & criminum, Poetae, Sophistae, Legum latores, Philosophi, Chaldaei, Aegyptii, Phoenices, Barbari, Graeci, Etrusci, Romani; ut veritatis, ac rectae rationis ad tribunal, a Christiana Sapientia, rei violatae justitiae, atque inducti erroris peragerentur.

Justini vestigiis esse insistendum ducunt aequales, ac proximi ab illo Scriptores nostrarum partium: quorum ante oculus posita memoratorum Auctorum tam Simulacra, quam Scripta, occurrebant, modo in Bibliotheca Ulpia, & in Foro sui nominis a *Trajano* dedicata, modo in Antiati secessu, ac Villa Tiburtina posita ab *Hadriano*, tum ab *Antoninis* ornata titulis, & honoribus aucta, &, ad formandos mores, Imperiumque constituendum, adhibita, tradita Magistratibus, inserta Legibus, & vitae professione praesentibus ac posteris commendata.

Propterea non aliter arbitrati sumus procedendum esse nobis in Historica Demonstratione alterius istius depressionis humanae philodoxiae, contra scientiam DEI audacter insurgentis inter agmina Philosophorum, stipantium Ethnicos Imperatores. Nam, productis primum imaginibus, & insignioribus monimentis eorundem *Caesarum*, qui Primi, *&* Secundi Saeculi Chronologiam, atque Historiam constituunt, disponimus deinde in Tabula II. *Antoninorum* Imperatorum eadem vetusta Simulacra Poetarum, Philosophorum, Sapientum, quae ipsorum jussu fuerant in Bibliothecis, Foris, Porticibus dedicata; ut, ad Scripta eorundem perlegenda, sectandasque sententias, Civium suorum mentes allicerentur. Inquiremus autem in Historia Ecclesiastica, ad calcem hujus Operis Tabulas universas octodecim Saeculorum fusius explicatura, singulorum Auctorum genus, aetatem, dogmata, scripta, mores; quibus ad criterium rationis revocatis, ostendemus cum Justino, aliisque Sanctis Patribus, quae vere & commode dicta apud eosdem occurrunt, eadem, ut plurimum, fuisse mutuatos a nostris Auctoribus Antiquae Legis, Patriarchis, Sacerdotibus, ac Prophetis, in Aegypto, Phoenicia, & Assyria versatis: quae autem falsa, & incommoda suopte ingenio procuderunt, eadem ab Apostolis, eorumque successoribus Apostolicis viris, Episcopis, & Doctoribus Novi Foederis invicta ratione convulsa esse, atque ab hominum mentibus eradicata: ut plane constet, optimo jure prolatam a Beato Leone Magno sententiam, quam collocavimus in Prima nostri Cimeliarchii Tabula, complexa Historiam praecipuam Ecclesiae Magisterii Secundo Saeculo feliciter asserti contra hostiles aggressiones Judaeorum perfidiae, Ethnicorum Philosophiae, & contumacis Haereticorum inobedientiae,

HIC CONCULCANDAE PHILOSOPHIAE OPINIONES,
HIC DISSOLVENDAE ERANT TERRENAE SAPIENTIAE VANITATES.
(*S. Leo Serm. 1. in Natali SS. Apostolorum Petri & Pauli.*)

Quoniam vero ratio temporum antiquorum, quae nostrae *Demonstrationi Historiae Ecclesiasticae* favet adversus opiniones ac fabulas Aegyptiorum, Phoenicum, Graecorum, aliarumque Gentium, postulat, ut prius de Sacris, quam

quam de prophanis Auctoribus in ea disseratur, prius expediemus quae pertinent ad Ecclesiae Catholicae Scriptores Canonicos, quorum doctrina dissolvendae erant terrenae Sapienttae vanitates. Neque enim contendimus nostras literas confirmare ex alienorum testimonio; quando ipsae probatae fuerint soliditate sua stare; utpote omnipotenti DEI verbo constitutae ab origine rerum, & in Catholica Ecclesia eodem DEI verbo aeternitatis fideijussore firmiter conservatae, ac perenniter duraturae. Narrabimus deinde per summa capita Historiam confutatae vanitatis contra DEI Sapientiam insurgentis, atque exhibebimus praecipua Dogmata Ethnicorum Philosophiae; ut irritos eorumdem conatus, ac loco dejectam inanis doctrinae persuasionem, a vera CHRISTI sapientia demonstremus.

Ordo demum *Librorum Critici*, & *Antiquarii*, qui *Historicum* consequentur, talis futurus est in prophanis Auctoribus numerandis, atque expendendis. Initium ducturi sumus ab antiquioribus. Sunt autem hi, qui apud Aegyptios, et Phoenicas vixisse in Africa, et Asia memorantur ante inventas literas, et Hieroglyphicis notis usi ostenduntur. Licet vero Fabulis obscurata plerunque fuerit eorundem Historia, ac nomina ipsa variata; conabimur tamen ostendere, juxta Patrum Veterum, et recentiorum suffragia Criticorum, *Mercurium Taautum*, omnis Prophanae Ethnicorum Literaturae parentem, proxime post Noeticum Diluvium aetate Chanaan floruisse, aut ipsum Chanaan Chami filium habendum esse. Tum digrediemur ad Athlantem Maximum, et reliquos Auctores, imaginibus, ac Symbolis usos, ad suam doctrinam Posteris contradendam. Hinc ad Cecropem, Danaum, Cadmum, Herculem, et ejusmodi advenas Aegyptios, ac Phoenicas temporum ratio nos deferet; qui, post inventas a Mose literas, animi sensa vocibus articulatis expressa, cum suis Coloniis, ex Asia, Aegypto, Lybia in Europam ductis, ante Trojana tempora Graeciae, et Hesperiae finibus intulerunt. Primi procedent Literarum usum edocti, et, institutis ad easdem Regiones itineribus, eruditi Graecorum Poetae, simul ac Theologi, Sapientes, Sophistae, Legumlatores bello Trojano recentiores, concisis sententiis parsimoniam in scribendo sectati. Succedent Philosophorum Scholae; Jonica a Thalete Milesio instituta, qui ansam philosophandi coepisse dicitur ab Homeri rhapsodia; Italica, cujus auctor Pytagoras habetur auditor Pherecydis Syri, qui e Septem Sapientibus Pittacum audierat; Attica, per Anaxagoram Clazomenium ex Jonia Athenas perlata, in qua Socrates de Caelo evocasse Sapientiam fertur, cum a contemplatione naturae, ad hominum mores formandos traduxerit Philosophiam. Hujus autem auditores abierunt in Sectas plures. Siquidem Antisthenes constituit Cynicam, in qua Diogenes claruit: Plato, Academiam veterem, unde Archelaus Mediam, Carneades vero Novam eduxit: Aristoteles Peripateticorum Princeps, propriam Sectam a Magistro Platone secrevit. Tum vero floruerunt in Graecia, Tragici, & Comaedi potiores, Historici, Sophistae, Oratores. Natus inter hos Alexander, Imperium Orbis Terrarum dum profert ad Oceanum, vestigia Literarum veterum, novis additamentis auctarum, retulit in Aegyptum, & Asiam. Proximi autem Reges, ex illius Ducibus constituti, Bibliothecas celeberrimas condiderunt; Eumenes Attalicam seu Pergamenam; Antiochus Magnus Syriacam; Ptolemaeus Philadelphus Alexandrinam, Romanorum spolia paullo post evasuras,

LIBER HISTORICUS.

fas. Aemilius enim Paullus, devicto Perseo Macedonum Rege, Librorum supellectilem in Urbe cumulavit, auctam a *L. Lucullo e Pontica* praeda; quorum erat usus, quam comparatio, liberalior; ut Plutarchus affirmat in ejus Vita. *Julius* autem *Caesar*, cum destinasset, Suetonio teste, Bibliothecas Graecas, & Latinas, quam maximas posset, publicare, data *M. Varroni* cura comparandarum ac dirigendarum; morte praeventus, destitit. *Asinius Pollio* Orator & Senator nobilis, hortatu *Augusti* Atrium Libertatis exstruxit, atque in eo Bibliothecam publicavit; quod primum inter Romanos fecisse constat ex Plinio. *Primus*, ait, *Romae Bibliothecas publicavit Pollio, Graecas, Latinasque; additis Imaginibus in Atrio, quod de manubiis magnificentissimum instruxerat*. *Palatina*, & *Octavia Augusti* Bibliothecae; *Flavia*, seu *Pacis, Vespasiani*; Capitolina, *Domitiani*; *Ulpia, Trajani*, aliaeque posteris temporibus adornatae claudent enumerationem Virorum, Prophanis Literis memorabilium, altero CHRISTI Saeculo.

Suprema igitur genera Auctorum Illustrium apud Ethnicos erunt duo; initio desumpto ab iis, quos inter DEOS, ac Heroas retulerunt.

Genus primum, est eorum, qui usi sunt Symbolis, ac Hieroglyphicis: quo censu includentur non modo Aegyptii veteres, Atri, Syri, Caldaei; verum, & Indorum Gymnosophistae, Brachmanes, & Sinae. Agetur ergo de quinque Hermetibus sive Mercuriis praecipuis, a Cicerone memoratis: & de triplici Atlante, aliisque Auctoribus, qui clari habiti sunt doctrina Hieroglyphica ante repertas literas.

Alterum vero illorum, qui literas adhibuerunt. Et proponentur genera doctrinae a praecipuis eorum Auctoribus adinventae.

CAPUT SECUNDUM.

De totius Libri Historici Summa, necnon de titulo priori Tabulae Saeculi utriusque praefixo ex Sermone I. Sancti Leonis Magni in Natali Apostolorum Petri, & Pauli, *ad ostendenda praesidia Sacrae Doctrinae, B. Petri monitu ac disciplina constituta, tum in Urbe, tum in reliquis Sedibus Patriarchalibus. Primum praesidium statuitur in delectu Presbyterii, & Cleri, & in Scholis Catecheseon designandis. Alterum vero in Cleri convictu cum proprio Episcopo Apostolica institutione collocatur.*

GESTA Civitatis DEI Primo, & Altero CHRISTI Saeculo duobus praesertim generibus circumscribuntur: quorum primum spectat ad fundationem Ecclesiae, alterum vero refertur ad ejusdem amplificationem, & elevationem supra vani nominis scientiam, ejusque tumidos Sectatores. Aetas enim ista ducentorum annorum complectitur subjectas CHRISTO Provincias (*Tertul. adversus Judaeos*) usque ad Britannos, & Indos, diffusamque Catholicam Fidem (*Vellejus Patereulus lib. 2.*) *in tractus Orientis, & Occidentis; & quidquid Meridiano, aut Septemtrione finitur*, multo augustiori progressu, ac laude, quam Vellejus tribueret paci, virtutique Romanae. Rursus hoc geminum Saeculum explicat Apostolorum, & Apostolicorum Virorum clarissima Scripta, quae DEI sapientiam a CHRISTO, ejusque Discipulis mutata, ita elevatam ostendunt supra Academicorum platanos, ac porticus Zenonis, & Peripateticorum Lycaea superemimentem scientiam CHRISTI, ut in obsequium Fidei altissima quaeque ingenia aequa docilitate componerent; superbam vero arrogantiam adversantium Philosophorum, etiam nolentem & contranitentem, deprimerent. Haec duo nimirum genera actorum respiciebat S. Leo Magnus (*in Sermone I. Apost. Petri, & Pauli*), cum affimaret, *Beatissimum Petrum Brincipem Apostolici Ordinis ad arcem Romani Imperii Divinae Providentiae consilio idcirco destinatum; ut lux veritatis, quae in omnium*

omnium Gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipsoCapite per totum Mundi corpus effunderet, quod pertinet ad Cathedrae fundationem, & amplificationem Ecclesiae: & praeterea subderet, *heic fuisse conculcandas Philosophiae opiniones, & dissolvendas terrenae sapientiae vanitates*, quod refertur ad elevationem Christianae Sapientiae supra vani nominis scientiam, ejusque tumidos Sectatores.

Duplicem igitur Classem divisimus monimentorum in nostro MUSEO CHRISTIANO, ab optimo & insigni Chalcographo *Antonio Josepho Barbatia* in Tabulis aeneis insculpto, quae utrunque illud genus actorum indicent, simul & comprobent; atque subjiciant oculis tum Romae ex Ethnica Sacrae antiquiora vestigia, ac numerum Provinciarum, & Regionum jam CHRISTO subjectarum; tum elevatum Verbi DEI Magisterium supra Aegyptiam, Graecam, ac Barbaram Philosophiam. Primum vero locum huic secundae Classi duximus tribuendum, post Canonem Divinarum Scripturarum ab Ecclesia receptum ante & post CHRISTUM natum, ut ordinata ratio temporis etiam in Tabularum partitione constaret. Videtur enim amplificatio nostrae Fidei usque ad Britannos, & Indos, paulo ante a nobis indicata cum Tertulliano, & Eusebio, aliquanto posterior dicenda, quam ejusdem Fidei elevatio supra inanem sapientiam filiorum hominum: cum Legationes ab extremis illis terrarum tractibus, ad petendos, & impetrandos a Sede Romana, & Alexandrina Euangelii Praecones, hinc quidem Lucium, inde vero Pantenum, contigerint circa Imperium *Commodi*, aut *Severi*, nempe Secundo CHRISTI Saeculo ad finem vergente; econtra vero Apologiae pro Christiana Philosophia, & Paraeneses contra Gentium errores, conscriptae atque oblatae jam essent a Quadrato, a Justino, ab Apollonio, a Rodione, aliisque Patribus, dum rerum potirentur *Hadrianus*, *Pius*, *Marcus Antoninus*, & *Lucius Verus*, intra quinquagenos propemodum annos, qui Imperium *Commodi* praecesserunt.

LIBER HISTORICUS.

Classis igitur illa monimentorum, hoc genere Philosophico locupletata, & promotis Ecclesiae finibus designandis idonea, Tabulae tertiae Secundi Saeculi reservetur. Secunda vero Tabula ejusdem Saeculi fere tota impendatur in exhibendo priori genere Cimeliorum, quae totidem titulos praeferunt Fidei nostrae triumpho, quot Sectas Philosophorum ostendunt, quot Haereses inde exortas, quot Poetarum figmenta, quot Sophistarum errores, quot praestigias denique impostorum indicant, suorum Auctorum cum Simulacris, heic expositis, & marmori antiquitus consignatis, non tam ad celebrandam eorum memoriam (quod Ethnici contendebant, dum haec insculperent), quam ad asserendas nostrorum Patrum victorias, ex praeclatione spoliorum, quae, ad rei gestae fidem uberius adstruendam, providentiae superioris consilio, nobis ac Posteris praeservabantur.

Quare, principem locum ac veluti frontem Secundi Saeculi, nempe Tabulam Primam inscribendam tribuimus eloquentissimo stylo Leonis Magni, ejusque sententiae paulo superius laudatae; ut argumentum *Demonstrationis Historiae &c* ejusdem Saeculi, ac veluti Epigraphem dedicationis ejus, praescriberet idem Sanctissimus & Doctissimus Pontifex, qui superioris quoque Saeculi gestis, ac marmoribus eorundem indicibus primam comodaverat Inscriptionem. Quemadmodum enim felici auspicio verborum ejus ostendimus, ex vetustis marmoribus primitivorum Martyrum comprobari

LIBER HISTORICUS.

Victorias Fidei Christianae, ab Apostolorum Principibus Petro, & Paulo huc praesertim illatae, cum praeviderent, quod HIC CONFUTANDI ERANT DAEMONUM CULTUS, HIC OMNIUM SACRILEGIORUM IMPIETAS DESTRUENDA, UBI DILIGENTISSIMA SUPERSTITIONE HABEBATUR COLLECTUM, QUIDQUID USQUAM FUERAT VANIS ERRORIBUS INSTITUTUM; ita aequm duximus & in Secundi Saeculi Historica Demonstratione eundem Pontificem subsequi, in verba quodammodo praeeuntem tum nobis, tum monimentis nostri Musei Christiani, ipsamet gesta testantibus, dum ibi prosequitur indicare caelestem Sapientiam, a Petro, & Paulo in Urbe disseminatam, *ut efficacius se ab ipso Capite per totum Mundi corpus effunderet: neve unquam Gentes ignorarent, quod Roma dedicisset*. HIC enim, inquit, CONCULCANDAE PHILOSOPHIAE OPINIONES, HIC DISSOLVENDAE ERANT TERRENAE SAPIENTIAE VANITATES. Haec gemina Leonis dicta, pluteis Monumentorum superne imposita, praefigenda esse duximus fronti prioris Tabulae duorum Saeculorum, quae nunc damus, ut per ea paucis complecteremur veluti Summam, & potiorem partem Historiae; juxta quam sumus expostituri disjectas opiniones falsi nominis scientiae, (quas Romae, & in Regiones illius Imperio subjectas intulerat Sophistarum, Poetarum, & Sectariorum colluvies, huc derivata a coenosis & palustribus rivulis Aegyptiae, Graecae, Assyriae, & Barbarae non tam Philosophiae, quam Philodoxiae, ut merito appellat S. Augustinus contra *Academicos*), earunque opinionum subversa fundamenta a legitimis haeredibus ac Successoribus Cathedrae universalis Ecclesiae in Urbe a Petro constitutae, necnon ab Episcopis, ceteras Apostolicas Sedes obtinentibus, easque potissimum, quas Petri auctoritas haberi voluit praecipuas in Dioecesibus Romani Orbis; aut ejusdem praesentia, inspectio, & praecepta, in Fide solidaverunt. Etenim tum per Episcopos Successores ipsius Principis Apostolorum in Urbe ac Primates totius Ecclesiae Catholicae, tum per Antistites illarum Sedium, quae subinde Patriarchales sunt appellatae, tum per Metropolitas, & Consacerdotes, ac fratres a Petro confirmatos, necnon per Doctores prope easdem Cathedras in Scholis Catechéseon constitutos juxta exempla Marci Petri Discipuli, perspicuum fiet, detectas fuisse humanarum ineptiarum fallacias, destructa consilia temere affirmantis, aut negantis Philosophiae, solo denique aequatam fuisse omnem altitudinem ac tumorem superbae cogitationis, sese extollentem adversus scientiam DEI. Verum haec distinctius intelligentur ex iis, quae dicenda erunt singillatim in Historia de uniuscujusque Sectae, earunque Auctorum, aut propugnatorum maxime illustrium confutatione: heic enim tantum exponimus brevi compendio conspectum Primi, & Sedi Saeculi, necnon Philosophos Imperatores humano more opinantes, & in caligine otiosarum atque interminabilium quaestionum temere viam tentantes, ac nunquam pertingentes ad veritatem; ut Demonstratione Historica tandem inclarescat, Divini Verbi Praeconum luculentis institutionibus, & solida ostensione virtutis, ad veram Sapientiam feliciter manuductos fuisse Populos, ab Indis, ad toto divisos Orbe Britannos.

Cum autem veritas ac Prophetia errorem anteverterit caelesti quadam providentia, qua illi praeservare placuit *Gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam* (*ad Eph. V. v. 27.*), idcirco videtur congruum narrare primum praesidia, contra subsecuturos Veritatis hostes divinitus praeparata ab Apo-

Apostolis, ut subinde producantur errata Philosophorum, pariter atque Haereticorum, ac victoriae de his feliciter reportatae.

Uterque Apostolus Orbi universo concessus Doctor, ex Civitate omnium Domina opportune monuerat (ut suadet etiam S. Hilarius *lib. primo de Trinitate, cap. 2.*), cavendum esse Fidelibus CHRISTI sapientia imbutis, *ne in aliquo saecularis prudentiae tardarentur errore*. Nam & Paulus Romae in vinculis constitutus edixerat Colossensibus (*ad Coloss. II. 8.*), *Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa Mundi*. Petrus vero omnium Pastor, tabernaculo corporis deponendo jam proximus, & Tulliano carceri inclusus, in secunda Epistola universis Fidelibus praedixerat, (*2. Petri II. versibus 1. 10. & 17.*) fore, ut inter eos essent *Magistri mendaces, qui introducent Sectas perditionis*: quos etiam ita describit: *audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes &c.* & paulo post, *fontes sine aqua, & nebulae turbinibus exagitatae, quibus caligo tenebrarum reservatur. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriae eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur: libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis*. Horum igitur tendiculas ut caute declinaremus, sive Philosophico tantum pallio eas contegerent, (quemadmodum Sectae illae, quae in Urbe, ac Provinciis Imperii prae ceteris tunc vigebant, Academica scilicet, Stoica, & Epicurea), sive etiam Christianae professionis integumento eas velarent, (quod statim ab Apostolorum excessu, nempe altero CHRISTI Saeculo, complures Haeretici facturi erant, Gnostici praesertim, qui ab Epiphane Platonico; Marcionitae, atque Hermogeniani, qui ab hujusce nominis Auctoribus Stoicae Sectae studiosis originem traxere; aliique complures, qui ex commixtis atque a se depravatis dogmatibus tum Christianae, tum Ethnicae institutionis, novarum opinionum monstra procudere sunt edocti), contra hos omnes mendaces magistros Ecclesiam instituens Princeps Apostolorum, *2. Petri 3. 16.* (una cum Collega Paulo, cujus Epistolas per indoctos & instabiles depravari ibidem conqueritur, nempe *cap. primo vers. 12. & 13.*, quemadmodum & reliquas Scripturas) nonmodo *justum* arbitratur, *quamdiu* inter homines agit, *suscitare eos in commonitione*, & quidem scientes & confirmatos in praesenti veritate; verum (*vers. 15.*) & daturum *se operam* pollicetur, eos *frequenter* habendi *post obitum* suum, *ut horum memoriam* faciant. Quod praestitisse & praeclare cumulate videmus per Successores. Nam, ut observant Ecclesiae Patres, eorundem voce adhuc repetit Petrus (*ibid. cap. 3. vers. 17.*): *Vos igitur, Fratres, praescientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate*. Quidquid igitur Leo Magnus sentiebat de permanente veritatis dispositione, *qua Beatus Petrus in accepta fortitudine perseverans, susceptа Ecclesiae Gubernacula non reliquit*, referendum est tum ad caelestis Doctrinae vim inconcussam, adversus quam portae Inferi non praevalebunt, tum etiam ad ejusdem doctrinae praesidia, Apostolico monitu ac instituto per manus tradita, & successorum moribus custodita, quae mox enumerabo. Idcirco enim adscribebat Auctori primo hujus disciplinae, *quidquid*, inquit, *a nobis recte agitur, recteque discernitur, quippe qui nunc plenius & potentius ea, quae sibi commissa sunt, peragit: & omnes partes officiorum atque curarum in ipso, & cum ipso, per quem est glorificatus, exequitur &c. in quo & omnium Pastorum sollici-*

licitudo cum commendatarum sibi ovium custodia perseverat. Eadem praesidia indicat Sermone III. ubi observat, *cunctis Ecclesiae Rectoribus Petri formam praeponi, in quo omnium fortitudo munitur*. Et profecto, si Petri institutio ac disciplina fuit Ecclesiae Rectoribus necessaria in illa gratiae administratione, quam Divini consilii ratio designavit, cum eundem constituebat sequestrem clavium Regni Caelestis, & fratrum suorum confirmationi addicebat; certe Saeculo CHRISTI II. (cujus etiam Historicam Demonstrat. heic prosequimur) fuit inprimis expetenda, & procuranda diligentius. Superiori enim aetate, dum adhuc supererat aliquis ex Apostolico coetu, potissimum vero Joannes, usque ad *Trajanum* Principem perseverans (*S. Hieronymus de Script. Ecclesiasticis*), visae sunt Haereses, & adversantium Ethnicorum ingenia sive minus audere, sive infelicius efferri contra Euangelicam veritatem. Filius enim tonitrui, qui fluenta Euangelii de Dominici pectoris fonte potaverat, necnon ejusdem Collegae (quorum linguis ita Mundum concusserat Divini SPIRITUS vehementia, ut in fines Orbis Terrae verbum DEI perferrent), ineluctabili demonstratione veritatis, & gratiae quas non disjicerent machinas, ab humanis, aut infernis Potestatibus excitatas? Quis vero auderet aut Gentium, aut Haereticorum Philosophus mussitare contra Joannem, ad hujusmodi exordia paratum? *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud* DEUM, *&* DEUS *erat Verbum*: &, *quod fuit ab initio, quod vidimus, & manus nostrae contrectaverunt de Verbo vitae, & vita manifestata est, & vidimus, & testamur*. Aut quis Petro refragari contenderet, inter arcana Divinitatis admisso, ut omnibus testaretur, *Non enim doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis* DOMINI *nostri* JESU CHRISTI *virtutem, & praesentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis*? Contra ejusmodi testium experimenta, ne Daemonum quidem temeritas integrum sibi esse confidit (non secus ac Sanctissimus Ap. Judas referat illi contigisse (*Judae 9*) adversus Archangelum) *judicium inferre blasphemiae*. At, cum dormitionem mortis acciperent Apostoli, ut scite advertit Augustinus, *venit Diabolus, & superseminavit zizaniam, hoc est eos, quos malos filios* DOMINUS *interpretatur, Haereticorum scilicet dogmatum damnatos Auctores*, DEI *nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem, ac* DOMINUM *nostrum* JESUM CHRISTUM *negantes &c. illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus* juxta Apostolicas praedictiones. S. Augustino talia narranti facem praetulit Eusebius; huic vero Hegesippus Scriptor Secundi Saeculi. Propterea observant antiqui & recentiores Historici, *Euseb. lib. 3. cap. 32. Hist. Eccl. & Baron. ad ann.* 109., Ecclesiam ejus temporibus *Virginem* fuisse appellatam ab eodem Hegesippo: licet enim Basilides, Saturninus, & Carpocras jam ante coepissent *sincerae Fidei integritatem errorum labe conspergere*, ut ait Breviator nostri Venerabilis Cardinalis Baronii Spondanus (*Epit. ad ann.* 120. *num.* 4.); *tamen quoad vixerunt* (vide Eusebium Hist. Eccl. lib. 3. cap. 26) *Apostoli, vel Discipuli* DOMINI, *qui* Trajani *temporibus esse penitus desiere, haud tam procaciter, ut postea fecerunt in Ecclesiam grassantes, irrumpere conati sunt*: quamobrem *& sub* Hadriani *Imperio haereses coepisse*, *Clemens Alexandrinus scribit* Strom. lib. 7.; *& antecedentium temporum Ecclesiam antonomastice dictam esse* Virginem, *Hegesippus* (apud eundem Euseb. Hist. Eccl. lib. 4. cap. 32.) *testatur*.

Quanto autem damno Dominicae se-

segetis pestiferum hoc lolium succreverit post obitum Apostolorum, diserte tradit Eusebius lib. 4. cap. 7. ubi etiam memorat, quantam inde ansam perceperint contra nos declamandi Ethnicorum Sophistae, ac reliqui hostes Ecclesiae Dei; cum ejusmodi farinae homines, Christiani nominis communione, seu potius larva quadam & usurpatione contectos, nobis, ac Gentibus illudentes, confunderent atque commiscerent, per summum dedecus & injuriam, cum nostrae professionis consortibus. Praestat id enunciare ipsis Eusebii verbis, ne quid Historiae videamur adjicere, aut immutare: *Ecclesiis*, inquit, (lib.4. cap.7. pag. 119.) *jam per universum Orbem instar clarissimorum syderum fulgentibus, & vigente per omnes Nationes fide in* DOMINUM *ac* SERVATOREM *nostrum* JESUM CHRISTUM, *malignus ille Daemon, utpote veritatis inimicus, & humanae salutis hostis semper infestissimus, omnes machinas adversus Ecclesiam movens, prius quidem externis eam persecutionibus oppugnaverat; tum vero hac via ipsi praeclusa, improbis quibusdam ac maleficis hominibus, tanquam instrumentis & ministris utens ad exitium ac perniciem animarum, comparatis, alias belli artes tentavit; nihil non comminiscens, ut praestigiatores, ac subdoli homines, Religionis nostrae vocabulum sibi assumentes, tum eos ex fidelibus, quos forte deceperant, in profundum exitii gurgitem abducerent, tum Fidei nostrae ignaros vitae ipsorum exemplo deterritos ab via, quae ad salutare* DEI *Verbum ducit, procul averterent. Igitur ex Menandro illo, quem Simonis successorem fuisse supra retulimus, exorta venenata quaedam bestia bilinguis ac biceps, duarum haereseon inter se discrepantium duces constituit, Saturninum, domo Antiochenum, & Basilidem Alexandrinum. Quorum ille quidem in Syria, hic vero apud Aegyptum impiae doctrinae scholas condidit*. Tum, pluribus interjectis, ita prosequitur (*eodem cap. VII. pag.120.*): *sed & Carpocratem quendam iisdem vixisse temporibus scribit Irenaeus, alterius Sectae, quae Gnosticorum dicitur, conditorem*. Hunc patria fuisse Alexandrinum (ut id quoque non otiose adnotemus), ex ejusdem gentili Scriptore Clemente in Stromatibus lib. 3. noster Ven. Card. Baronius scite observavit ad annum CHRISTI CXX. Denique his accensendus est Marcion, ille primogenitus Diaboli a Beato Polycarpo appellatus (*vide S. Hieronymum de Script. Eccl. in Polycarpo, & Tertull. de Praescript. cap.30.*), qui ex Pontico nauclero Stoicae Sectae Philosophus, subinde Christianus, demum Haeresiarcha, ab extremo & inhospito littore Euxini Maris, in Urbis frequentiam transferre sua portenta conatus est; quemadmodum & praeceptor ejus Cerdo (*vide Iren. cont. Haereses lib. primo, cap.28*) Romam profectus sub Hygino; ne qua Sedium Patriarchalium foret immunis ab internis tumultibus hostium domesticorum: quoniam externis armis Romanorum Principum, & Provincialium persecutorum, Christiana Fides vinci, prosternique non poterat.

His igitur ministris usus (inquit Eusebius *Hist. Eccl. cap.7. pag.120.*) *malignus ille Daemon, primum effecit, ut ex fidelibus quicumque ab illis decepti essent, ad miserabile exitium tanquam captivi adducerentur. Deinde Gentibus a Fide nostra alienis amplam obtrectandi & calumniandi Euangelii materiam subministravit: dum ab illis primum orta infamia, ad totius Christiani nominis obbrobrium diffunderetur. Atque hinc factum est, ut absurda quaedam & impia de nobis opinio apud Infideles tunc temporis spargeretur*. Haec autem ipsa ducentis ferme annis ante Eusebium scripserat Justinus Martyr in Secunda

Apologia pro Christianis, pag. 100. n. 12. cum aliam quoque criminationem, recte Simonianis objectam, Catholicis vero impudenter affictam, ita diluceret: *Pravorum quidem Daemonum impulsu jam nefarii quidam homines hoc facinus edidere. Cum enim nonnullos occiderent ob afficta illa nobis crimina, rapuerunt etiam ad tormenta nostrorum servos, partim pueros, partim mulierculas; ac horrendis cruciatibus fabulosa illa facinora, quae palam & aperte ipsi perpetrant, proferre coegerunt.* Verum de his alias, cum de cruentis Persecutionibus agendum erit.

Sistendum nunc est in acrioribus illis a stylo Scriptorum profectis, & animos hominum ac veritatem Christianae Religionis impetentibus adverso ictu, & collatis signis falsarum opinionum; quas tum Ethnici, tum Haeretici petere consueverunt ex armamentariis Saecularium Literarum, (*Philost. in Vita Apoll. lib. 4. cap. 12. Dio, & alii a Baron. relati ad annum* CHRISTI 85.), praeserrim vero ex Aegyptiis, Graecisque officinis degeneris illius Philosophiae, postliminio reducis etiam in Urbem, post antiquatas *Neronis* leges, ac *Domitiani* de expellendis inde Philosophis. Habuit Christiana Religio sub placidis Imperatoribus Secundi Saeculi *Antoninorum* hunc immanissimum hostem, ad insultandum propugnatoribus Catholicae veritatis immissum tam e Castris Gentium, quam Haereticorum: superbum scilicet eum Gigantem, quem Fides Orthodoxorum Patrum aggressa in nomine DOMINI, electis de torrente lapidibus, funda primum Davidica in fronte percussit, & solo aequatum suomet gladio deinde interemit. Gladium ejus appensum in Templo DOMINI, contra secundos hostes e medio Israele natos, aliquando etiam coronatos, (ut videbimus in *Juliano Caesare* desertore) opportune ministravit Apologistis, ut ipsum verterent in defensam. Verum ordo utriusque rei gestae tum apud Judaeos, tum apud Christianos requirit, ut prius producamus ex humili familia Isai puerum parvulum, qui pascit oves, ejusque mysticam unctionem, Sacerdotis & Prophetae manu administratam, ac spiritus directione completam; ut subinde proferamus adversus innoxium hunc Pastorem, citharae sonitu fugantem Daemonas, hinc quidem immanem Philistbaeum quinque millibus aeris loricatum, inde autem invidum Saulem insonti medico ferales ictus conantem infligere, & Genero triumphali vitae discrimen inferre. Pertinet inquam ad seriem Historiae prius explicare, quonam modo Petri Apostoli providentia & auctoritate, ut olim Samuelis Prophetae, Judicis, ac Sacerdotis oleo ac spiritu perfusus atque confirmatus Bethleemiticus ille Pastor, ita hic instructus Athleta Fidei ad singulare certamen descenderit cum doctissimis quibusque Philosophorum, & cum Haereseon Auctoribus, aut patronis. Intelligi autem id poterit, si enumerentur singillatim praesidia Sacrae Doctrinae, ab eodem Apostolorum Principe constituta tum Romae, tum in reliquis Sedibus, secundùm hanc, dignitate, & potestate praestantibus, Alexandrina scilicet, atque Antiochena: unde normam acceperunt docendi, ac disputandi Religionis nostrae Apologistae clarissimi, in his praesertim Sedibus eruditi.

Primum igitur genus praesidiorum, quibus Catholicam doctrinam tutati sunt Patres Primi & Secundi Saeculi iis in Ecclesiis, quarum fungebantur Episcopatu, versabatur in Presbyterii, & Cleri delectu, eorumque Doctorum, quibus cura Catecheseos exponendae concrederetur. Nam Divini Praeceptoris nostri methodum, & exempla

pla imitari caelitus jussi, cum exordia Praedicationis suae auspicatum illum novissent a vocatione Discipulorum, nihil antiquius habere poterant, quam delectum idonei Cleri, atque adjutorum Apostolici ministerii. Quocirca legimus etiam in Actis Apostolorum, eorundem Senatus Principem adeo sollicite huic muneri incubuisse, ut, recepto in Caelum DOMINO, & confidente atque orante juxta ejusdem mandata Fidelium coetu, hoc primum universis edixerit, supplendum esse numerum ordinis, a Juda Proditore imminuti; ac deligendum testem idoneum *Resurrectionis Dominicae* virum, iis moribus, ac doctrina praeditum, ut ex his haberetur, qui suffragio maturae vocationis, & constantia non intermissi, praerogativam Dignitatis ab ipso Magistro tulerant: *Ex his*, inquit, (Act. primo vers. 21.) *viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intravit, & exivit inter nos* DOMINUS JESUS. Non secus ac Hierosolymis instituerant, praecepisse legimus Petrum ceteris in Ecclesiis, in quibus Cathedras insigniores fundavit, in Romana, inquam, Alexandrina, & Antiochena. Cum enim Prophetico spiritu, quo pollebat, praevidisset illa discrimina, quae in Epistola sua praedixit Fidelibus instare a seductoribus, & mendacibus Magistris, eadem usus providentia, qua DOMINUS noster, praeter Apostolos, designaverat Discipulos sal terrae, & quam Hierosolymis ipse exercuerat cum collegis, non modo in delectu Matthiae, sed etiam in Diaconorum institutione, Presbyterii Coetum sanctissimum, & Clericorum in Ecclesiis parari jussit, qui, inter praecipua sui ordinis ministeria, docendi munere fungerentur: atque ita possent Fidelium animos communire adversus fallacias inanis Philosophiae, & nostrae Fidei tum dogmata subsignare etiam sanguine, tum voce & scriptis asserere, ejusque vindicias assumere contra Ethnicorum calumnias. Id autem insedisse animo etiam reliquorum Apostolorum, ut in Ecclesiis, quas fundabant, prima sua consilia converterent ad Cleri electionem, abunde quoque perspicitur ex ordine Canonum, quos vocant Apostolicos: sive enim a Sanctissimo illo Coetu ita fuerint ab initio oretenus traditi (saltem priores quinquaginta), sive a Beato Clemente Petri Discipulo ac Successore in literas redacti, sive Saeculo ab Apostolis proximo (neque enim serius differri potest illorum editio, cum a Tertulliano *adv. Prax.* indicetur), constat exordium ipsorum duci ab Episcopi ordinatione, Presbyterorum, & Clericorum. Neque aliam certe methodum ostendit Paulus, ad Titum perscribens de officio Episcopi (*capite primo*), ubi, enunciata salutatione, statim aggreditur illum docere de Presbyteris constituendis per Civitates, eorumque inspiciendis moribus; quos etiam in prima ad Timotheum Epist. (I. vers. 3.) ita diligenter enumerat, ut consequenter descendat ad Diaconi probationem. Quod & aliis Apostolis placuisse, nemini dubitandum est: quippe quos constat, in utraque electione Matthiae, & Diaconorum, eadem cum Petro sensisse.

Ut igitur ad Petri curam ac studium revertamur in decernendo priori hoc genere praesidiorum Sacrae Doctrinae, (quod statuebat in Presbyterii, & Cleri designatione), ad eandem Populo administrandam; dum Sanctae Romanae Ecclesiae fundamenta jaceret sapiens ille Architectus, aliquot e fidelium numero elegit, prae ceteris aptos ad proficiendum in Divinis literis, ut eos ex auditoribus redderet Sacerdotalis ministerii consortes, & adjutores. Ita certe memorant Historici, & Patres ab eo selectos fuisse Linum, Clementem, & Cle-

Cardinalibus Sixtus Quintus, edita Constitutione, a qua nemo succedentium Pontificum adhuc recessit. Sicut igitur certum Cleri numerum CHRISTUS DOMINUS designaverat, Collegii quidem Apostolici duodenarium, Discipulorum vero sexies ampliorem, ut scilicet Verbum DEI ita se proderet Ecclesiae suae Auctorem, quemadmodum Orbis universi se Conditorem asseruerat, omnia constituens in pondere, numero, ac mensura (non secus atque architectum professus fuerat Veteris Tabernaculi Templi, ac Ministrorum ejus, quin etiam Censorem, & Principem Populi a se delecti, duodecim Tribubus institutis per Moysem ac duplicato numero vicium Sacerdotalium per Davidem distributo); ita placuit etiam Sacerdotibus Maximis recentis Foederis, quibus ille vices suas demandaverat, a Petro ad nostram aetatem Romani Presbyterii Collegas & Fratres adsciscere, eorumque Titulos, ac ministeria partiri, servato alicubi numero primaevae designationis, alicubi autem ingeminato. Apparet ea ratio partitionis etiam ex numero hebdomadum Romani ritus, qui retinetur in Anni circulo post Pentecosten ex veteri institutione. Postrema enim hebdomas quotannis dicitur XXIIII: cui si praefigatur illa omnium princeps, quae Novae Legis editionem ostendit in Divini Spiritus emissione, illico apparet aptus commensus XXV. Presbyterorum Romani Cleri cum totidem vicibus Sacerdotalibus per singulos dies Dominicos instaurandis illa anni parte, quae Christianae Ecclesiae tempus figurat: donec Adventus Dominici recursus, aetates Mundi referat eidem praemissas. De alia vero partitione hujusmet Cleri Romani per septenaria Presbyterorum Titularium in quatuor Basilicis Patriarcalibus, quae obtinuit a quarto ad sextumdecimum Ecclesiae Saeculum, & in Diaconis Cardinalibus nunquam fuit intermissa, imo nec in Episcopis Cardinalibus Domno Apostolico in Urbe assidentibus, qui cum ipso septenarium constituunt, in utriusque Instrumenti tabulis universitatis figura commendatum, alibi a nobis expendetur, ubi sermo fiet de Primatu Sanctae hujus Ecclesiae. Satis heic erit innuere, in praecipuis & antiquissimis arcubus Basilicarum, ac Titulorum, nihil depictum frequentius occurrere opere tessellato, quam utrumque numerum septenarii, ac duplicis duodenarii, ad quos refertur mystica ratio, & summa Cleri Romano Pontifici proxime inservientis ex Apostolica Institutione. Hac enim ratione vel septem Candelabra, vel Seniores quatuor ac viginti depictos retinent antiqua Musiva, nempe Basilicae Ostiensis S. Pauli sub Leone Magno a Galla Placidia sic adornatae, ac Titulorum S. Mariae Transtyberim, S. Praxedis, & S. Caeciliae, SS. Cosmae ac Damiani, hisque similium; ubi alterutrum, vel utrumque symbolum septenarii, & duplicis duodenarii, ex totidem Candelabris, atque Senioribus Apocalypseos B. Joannis, assumitur ad universitatem Cleri Christiani in illa Ecclesiae parte exprimendam, in qua ministrant vocati in sortem DOMINI. Adduntur etiam ut plurimum quatuor Euangelistae, nonnunquam & Prophetae; ut facilius intelligant universi, ad sequestres Doctrinae CHRISTI hanc Aulae partem pertinere, in qua suae gratiae dona distribuens is, qui in altum ascendit (*Epist. ad Ephes. cap. 4. vers. 11.*), *dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem Corporis* CHRISTI: *ut jam non simus parvuli & fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia* homi-

LIBER HISTORICUS.

hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput CHRISTUS: *ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem, in mensuram uniuscujusque membri, argumentum corporis facit in aedificationem sui in charitate*. Series autem haec atque mensura ministerii, tum in Musivi symbolis, tum in Cleri ordinibus, ac numero per Apostolorum Principem designato, ex ipsis Sacrarum Aedium antiquis arcubus adhuc in Urbe conspicuis heic oportune reddetur; cum alter Apostolus socius praedicationis rationem ejus instituti visus jam sit luculenter exponere.

Compago igitur atque unitas sacrae Doctrinae, a Sapientissimo Capite CHRISTO DOMINO per unctionem Divini Spiritus olim diffusae in Apostolos primum, Evangelistas, & Doctores, (hoc est primum in Principem Clerum Christianae universitatis), inde autem ad nos derivatae, praecipuum praesidium obtinet suae firmitatis in succedentis Cleri delectu, juxta regulas Apostolicae institutionis. Romana vero Ecclesia, hujus primi instituti aliarumque traditionum a Petro & Paulo acceptarum prae omnibus maxime tenax, utpote prae omnibus erudita, nunquam omisit septenos Cleri ordines, & numerum mysticum in summa initiatorum per singulos retinere, atque ostendere, tum in libris Pontificalibus, tum in disciplina Sacramentorum, tum in ornamentis Presbyterio appositis per Titulos, & Basilicas, quarum superstites parietinae a nobis non semel productae, in Conciliis Generalibus, & Pontificum literis etiam indicatae, sunt testes locupletes traditionum.

Id unum addere liceat ad complementum Historiae hoc in Capite recensitae, ubi exponendum suscepimus primum Apostolicae Doctrinae praesidium in Presbyterii & Cleri delectu, ejusque partitione per Titulos; ipsas nempe domos fidelium, quae in Titulum dedicabantur, juxta numerum a Petro Apostolo definitum, *propter Baptismum, & Poenitentiam multorum, qui convertebantur ex Paganis* (quod expresse docet Liber Pontificalis in Vitis Cleti, Evaristi, Dionysii, & Marcelli), habitas fuisse veluti Scholas Catecheseos Christianae, per Titulorum Presbyteros ibidem tradendae Catechumenis certis diebus, antequam regenerationis lavacro tingerentur. Accedebant autem omnes in Titulis eruditi ad praecipuum Doctorem Ecclesiae & Seniorum caput Episcopum, ut eorum, quae vocabantur Scrutinia, supremum ipse celebraret: nempe ut percepta Fidei rudimenta reddi curaret ab initiandis ante Baptismum, eaque luculentius exponeret, etiam post signaculum CHRISTI susceptum, antequam sacro Chrismate linirentur: quem ritum ab Apostolis traditum tuetur ita constanter Ecclesia Catholica, ejusque universales Episcopi Pontifices Romani servant, ut, quod in Oecumenica Synodo Tridentina sancitum fuerat, de certa aliqua tradenda Formula & ratione Christiani Populi, ab ipsis, Fidei rudimentis instituendi, (quam in omnibus Ecclesiis illi sequerentur, quibus legitimi Pastoris & Doctoris munus obeundum esset; ut, quemadmodum unus est DOMINUS, una Fides, ita etiam una foret tradendae Fidei, ad omniaque pietatis officia populum Christianum erudiendi, communis regula atque praescriptio), ut, inquam, hoc ipsum in Tridentina Synodo antea decretum, Sanctus Pius V. Romae praestari voluerit per delectos a se Theologos, & in Alma Urbe primum excudi: quemadmodum & Clemens VIII, & Successores, ejusdem libri breviaria duo (ar-

ctius unum, prolixius alterum), a Cardinali Bellarmino illius Pontificis jussu contexta, diversis linguis edi Romae voluerunt; & pia Collegia heic primum instituí, ad Catechismi ita contracti, atque ita exponendi procurationem: quae consuetudo etiam in reliquas Orbis partes latius emanavit. Haec autem omnia si quis contulerit cum Rituali Romano Scrutiniorum, ex veteri Ecclesiae usu restituto per Gregorium XIII. & Romae impresso ejusdem auctoritate anno 1584, necnon cum vetustissimis Codicibus Sacramentorum Leonis Magni, Gelasii, Gregorii, & Ordinis Romani, in quibus Tituli memorantur, ejusmodi Stationibus, atque Scrutiniis habendis assignati ab ipsis Ecclesiae incunabulis, videbit profecto quantum praesidii contulerit ad custodiam sacrae Doctrinae Petri Apostoli providentia in delectu Presbyterii, & Cleri Romani, ejusque gradibus, officiis, numero statuendo: cum singuli propemodum Tituli Sanctae hujus Ecclesiae, omnium Parentis ac Magistrae, totidem Scholae extiterint caelestis Philosophiae.

Alterum sacrae Doctrinae praesidium, Apostolica pariter consuetudine commendatum, in ejusdem Cleri convictu, atque exemplis Episcopi collocatur; ut ita individui propemodum comites illius haberentur tum Presbyteri in fratres adsciti, tum Diaconi e filiis adlecti ad communem Ecclesiae Patrem sua procuratione levandum. Ex hac enim regula inferebatur, ut mores etiam tacentis Episcopi, fierent disciplina domesticorum; eo solidior, quo CHRISTI DOMINI methodum fidelibus exprimebat, qui potens opere, & sermone, assuevit prius facere, quam docere. Accedebat alterum hujus disciplinae consectarium commodum, ut scilicet Episcopus morum inspector diuturna & familiari consuetudine illorum, qui educabantur in eam spem ut evaderent aliquando Doctores, suismet oculis exploraret, an, juxta omnium aetatum & officiorum gradus, praxim virtutum ipsi exercerent, qui futuri erant Populo illarum magistri: praesertim, cum Apostolica monitio decerneret, ut nemini cito manus imponerentur. Alterum itaque Doctrinae praesidium fuit, ut qui in sortem DOMINI vocabantur, annos complures exigerent in convictu Episcopi, aut Presbyterorum, & ab ineunte aetate, aut ab exordio conversionis ipsorum, comites individuos sese exhiberent. Antequam vero in nostra Historia, ad calcem universi hujus Operis evulganda, proferatur e Scriptis Veterum origo ejusmodi disciplinae, placeat ejusdem conspectu frui in Sacris Romanae Ecclesiae parietinis: quas eo lubentius adhibere solemus testes Apostolicarum institutionum, quo augustius auspicium sequimur Conciliorum, & Patrum, hoc probationum genere tuentium veritatem. Commendatur itaque convictus Clericorum in Aula CHRISTI, hoc est in Aede Sacra, apud Antistitem, aut Sacerdotes ab ineunte aetate, in Presbytero Sanctae Sabinae Petro, sub Caelestino Pontifice initium Saeculi quinti ita illustrante, Musivi operis Epigrammate adhuc superstite in eodem Titulo,

CVLMEN APOSTOLICVM CVM CAELESTINVS HABERET
PRIMVS ET IN TOTO FVLGERET EPISCOPVS ORBE
HAEC QVAE MIRARIS FVNDAVIT PRESBYTER VRBIS
ILLYRICA DE GENTE PETRVS VIR NOMINE TANTO
DIGNVS AB EXORTV CHRISTI NVTRITVS IN AVLA
PAVPERIBVS LOCVPLES SIBI PAVPER QVI BONA VITAE
PRAESENTIS FVGIENS MERVIT SPERARE FVTVRAM.

An-

Philemonem, ad Hebraeos: Petri Apostoli duae: Joannis Apostoli tres: Jacobi Apostoli una: Judae Apostoli una: & Apocalypsis Joannis Apostoli.

Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in Veteri Vulgata Latina Editione habentur, pro Sacris & Canonicis non susceperit, & traditiones praedictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.

Licet Decretum Oecumenicae Synodi nullum apud Catholicos dubium modo relinquat de Sacrae Scripturae Libris, eorumque numero; attamen, ut Canonis Historiam ab origine repetamus, operae pretium erit heic indicare veterum Patrum, & Historicorum loca, unde Catalogum seu Canonem addiscimus, in Hebraica & Christiana Ecclesia per manus traditum, omnium Sacrorum Voluminum, ipsi divinitus concessorum.

In Ecclesia namque Catholica ipsius Canonis consequutionem ab Apostolorum aevo ad Sacrosanctum usque Concilium Tridentinum satis clare demonstrant Divinorum Librorum Catalogi, quos per omnia retro elapsa Saecula Summi Pontifices, Concilia, Sancti Patres, Scriptoresque Ecclesiastici texuerunt. Nos valde fortasse utilem atque locupletissimum Indicem Chronologicum ordinabimus eorundem Auctorum, in quorum Operibus census Sacrarum Scripturarum legitur; ut verbi Dei scripti depositum, Christianae Religioni concreditum, veneranda Traditio tueatur. Et ut ex Romanae Ecclesiae Scriniis primum documenta depromam, S. Clementis Papae Epistolam primam ad Corinthios datam allegabo: quam tanto studio ac veneratione prosequutus est Orbis Christianus, ut pleraeque Ecclesiae eam non solum diebus Dominicis publice legere, sed & Canonicam quandoque dicere consueverint. Nec est quod miremur, inquit Franciscus Blanchinus Patruus meus amantissimus Tom. II. Anast. Biblioth. de Vitis Rom. Pont. pag. 48. col. 2. in Notis Historicis ad eundem S. Clementem I, Sect. 4. Tanta enim fuit (sunt ejus verba) I. & II. Clementis Epist. existimatio, ut inveniantur ambae descriptae proxime post Libros Canonicos in vetustissimo exemplari Alexandrino Sacrorum Bibliorum, quod Theclae vocant; cujus scriptura ad quartum CHRISTI Saeculum pertinet, ut ostendit V. Cl. Laurentius Zaccagnius, consentientibus Eruditis. Codex, ad Ecclesiam Alexandrinam cum pertineret, fuit a Cyrillo Lucari, ab illa Sede ad Constantinopolitanam translato, tamquam insigne donarium transmissum ad Angliae Regem Carolum I, cujus in Bibliotheca Londini nunc custoditur. Specimen characteris simillimum est vetustissimo Codici Vaticano, ex quo Sixtus V. Editionem Graecam LXX. Interpretum vulgavit typis Zannetti Romae 1587, ut videre licet in meo Euangeliario Quadruplici, Tabula II. posita post pag. CDXCII. Partis I.

LIBER HISTORICUS.

Cur autem appositae fuerint Libris Canonicis utriusque Testamenti Clementis Papae Literae ad Corinthios scriptae (quod ad rem nostram facit), ita laudatus Praesul caussam indagare conatur pag. 50. „ Ut breviter (inquit), enunciem, quod sentio; cum videam Epistolam primam Clementis ad Corinthios ita servatam & lectam apud complures Ecclesias, & in antiquissimo illo Codice Bibliorum positam post libros Canonicos, una cum secunda; suspicor esse signaculum, quo Traditio Apostolica firmetur de numero Librorum Divinae Scripturae, eorumque lectione approbata: non secus ac, Saeculo IV. desinente, Damasi Papae literae Sacris Bibliis apponi coeperunt cum Pro-

LIBER HISTORICUS.

Prologo B. Hieronymi, Apostolicis Damasi jussionibus obsequuti in restitutione germanae lectionis Divini Textus: neque aliter hodie fit, cum, post S. Pium V. & Clementem VIII. Pontifices Maximos, approbatae lectionis Editioni eorundem literae praefiguntur, ostendentes Catholicae Ecclesiae Summum Sacerdotem tradere Fidelibus universis eosdem libros, eandemque lectionem, quam ipse a suis Decessoribus, illique ab Apostolis receperunt.

Observari autem potest in priori illa Clementis Epistola produci testimonia & documenta ex singulis ferme Libris Veteris Testamenti, necnon ex Novi Testamenti partibus, quae illa aetate prodierant; cum nondum scripsisset Euangelium Joannes Apostolus, neque Apocalypsim. Colligunt enim illius Epistolae Editores datam fuisse, vel paulo antequam Hierosolymae a *Tito* expugnarentur, stante adhuc Templo, vel non ita multo post: Euangelium vero, & Apocalypsim serius edidisse Joannem, testantur cum Sancto Hieronymo Interpretes universi: illud scilicet post natam Cerinthi haeresim, hanc vero post annum quartumdecimum *Domitiani*. Quare ex hisce postremis partibus Novi Foederis nondum editis testimonia proferri non poterant in illa Epistola maturius perscripta. Ex ceteris vero libris Canonicis fere universis loca indicari comperio in Sectionibus, juxta Cotelerii Editionem ita distinctis:

Ex Libris Veteris Testamenti.

Geneseos Liber, occurrit Sect. 4. 6. 9. 10. 17. 20. 32. &c.
Exodus, Sect. 4. 17. 51.
Leviticus, indicatur Sect. 32.
Numeri, 4. 17. 29. 43. 51.
Deuteronomium, 3. 29. 34. 53.
Josue, 12.
Judices, & Ruth.
Regum I. & II. Sect. 4. III. & IV. Sect. 13.
Paralipomena.
Esdrae, I. & II.
Tobias.
Judith, 55.
Ester, 55.
Job, 18. 20. 26. 39. 49. 56.
Psalmi, 14. 15. 26. 28. 35. 36. 46. 48. 50. 52. 56.
Proverbia, 14. 21. 57.
Ecclesiastes, 30.
Cantica.
Sapientia, 3. 27.
Ecclesiasticus, 9.
Isaias, 3. 8. 13. 14. 16. 34. 50.
Jeremias, 8. 13.
Baruch.
Ezechiel, 8. 29.
Daniel, 45.
XII. Prophetae Minores, 7. 23.
Marcus, 46.
Lucas, 46.
Actus Apostolorum, 18.
Pauli Epist. ad Romanos, 30. 35.
Ad Corinthios prima, 13. 24. 34. 47. 40.
Ad Corinth. secunda, 30. 35.
Ad Ephesios, 46.
Ad Galatas.
Ad Philippenses, 21.
Ad Colossenses.
Ad Thessalonicenses prima, 42.
Ad Thessalonicenses secunda.
Ad Timotheum prima, 29. 47. 5.
Ad Timotheum secunda.
Ad Titum.
Ad Philemonem.
Ad Hebraeos, 2. 16. 17. 36.
Machabaeorum, 2.

Ex Libris Novi Testamenti.

Matthaeus, 27. 46.
Petri Epist. prima, 2. 30. 38. 49. 57.
Petri secunda, 11. 23.
Jacobus, 10. 17. 23. 30.
Judas.
Apocalypsis.

Per-

Perſpicuum igitur eſt, in hac una Clementis Epiſtola univerſos propemodum libros Canonicos indicari. Nam illi perpauci, quorum verba producere argumentum Epiſtolae non requirebat, veluti Libri Judicum, Paralipomenon, Tobiae, Canticorum, Baruch, & Epiſtolae ad Galatas, ad Coloſſenſes, ad Titum, & ad Philemonem, & Judae Apoſtoli, vel intelliguntur jugati & approbati cum proximis, quales in Eccleſia etiam Judaica fuerunt Baruch cum Jeremia, Cantica cum reliquis Sapientialibus, Paralipomena cum Libris Regum, Judices cum Heptateuco; & in Chriſtiana, Epiſtolae indicatae cum ceteris Apoſtolicis: vel fortaſſe & illi producebantur in partibus Epiſtolae Clementis, quae hodie deſiderantur; ut indicant lacunae circa finem adhuc hiantes: vel opportunum minime fuit eo loco produci teſtimonia ex iiſdem partibus Bibliorum; cum ſatis confirmata fuiſſe cognoſceret ex allegatis B. Clemens, dum S. Romanae Eccleſiae nomine eas literas daret. Quantum vero momenti jam tum afferret Romanae Eccleſiae auctoritas in ſtabiliendo Canone Scripturarum, intelligimus ex illo Catalogo, inter Canones Apoſtolicos vulgo dictos recenſito numero 85. quem, una cum reliquis Apoſtolorum dictis, Concilium Trullanum confirmavit Canone II, necnon ex Conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 2. cap. 57. At haec allata teſtimonia ſint ſatis ad tuendam primo CHRISTI Saeculo Canonis Biblici traditionem. Ejuſdem vero traditionis proſequutionem ſequens Catalogus palam oſtendet, quem a B. Clemente I. uſque ad Sacroſanctum Oecumenicum Concilium Tridentinum ſerie non interrupta perducam; ut hinc per omnes aetates authoramentum ac veluti ſignaculum peti poſſit verbi DEI, in utriuſque Foederis Libris Numine revelante perſcripti. Itaque Canonem Divinarum Scripturarum, a Petri Succeſſoribus conſtanter curatum exemplo Clementis, & a ceteris Eccleſiae Patribus ſcripturae traditum, nunc promere tam erit mihi paratum, quam ipſorum Volumina pandere, allegare literas, Concilia in medium proferre; in quibus univerſi Libri divinitus inſpirati, non ſecus ac in Archivis, agnoſcendi Fidelibus proponuntur, ut ab Haereticis ſuſcipiantur. Sit igitur:

CAPUT QUARTUM.

De Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui, ab Apoſtolorum aetate uſque ad Sacroſanctum Oecumenicum Concilium Tridentinum, Canonem Divinarum Scripturarum ſeu certum Veteris ac Novi Teſtamenti Librorum Catalogum ab Eccleſia receptum texuerunt.

SAECULO I.

Sanctus Clemens Papa I. de quo ſupra, *in Epiſtola I. ad Corinthios*.

SAECULO II.

Melito Aſianus, Sardium in Lycia Minoris Aſiae Provincia Epiſcopus, qui cum Diſcipulis Apoſtolorum verſatus eſt, & floruit anno CHRISTI 70. *apud Euſebium Hiſtoriae Eccleſiaſticae lib. 4. cap. 25.*

SAECULO III.

Origines, Adamantius dictus, anno 230. in Expoſitione prima in Pſalmos: & apud Euſebium *Hiſtoriae Eccleſiaſticae lib. 6. cap. 25.* Item Homil. 7. in Joſue.

SAECULO IV.

Euſebius Pamphili, Epiſcopus Caeſarienſis, circa annum 330. *Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 24. & 25.*

Sanctus Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus, circa annum 330. in Epiſtola Paſchali. Idem apud Zephyri Catenam in Pent. ſub initium.

Synopſis Sacrarum Scripturarum, San-

LIBER HISTORICUS.

Sancto Athanasio falso adscripta.

S. Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus, anno 350. *Cathechesi quarta*.

Concilium Laodicenum, inter annum 357. & 367. celebratum, Can. 60. seu ultimo, qui ab omnibus Graecis tanquam genuinus agnoscitur, & in eum commentantur Zonaras & Aristides, & citatur ab Arsenio Monacho in Synopsi Canonum, & a Matthaeo Blastare tanquam Canon sexagesimus agnoscitur, necnon a Balsamone in Comm. in Can. Carthag. 27. ubi item citatur ut sexagesimus, a Zonara vero dicitur quinquagesimus nonus.

S. Hilarius Pictavorum Episcopus, in Prologo in Psalmos, quem scripsit post annum 360.

S. Gregorius Nazianzenus, cognomento Theologus, anno 370 *Carmine 33. de veris & germanis Scripturae Libris*.

Amphilochius Iconii Episcopus S. Gregorii Nazianzeni aequalis, ann. 370. in carmine Jambico ad Seleucum, cui titulus, *Quinam Sacrae Scripturae libri sint legendi*.

S. Epiphanius Salaminae Cypri Episcopus, anno 374. *Haeresi* 8. *necnon Haeresi 76.* contra Aeticum: item *lib. de Mensuris & Ponderibus, numeris* 3. 4. 22. & 23.

S. Philastrius Brixianus Episcopus, Sancti Ambrosii aequalis, anno 370. *in libro de Haeresibus, capitibus* 40. & 41.

S. Hieronymus Stridonensis, Presbyter & Ecclesiae Doctor, anno 380. in Epistola ad Paulinum: in Prologo Galeato: in libris Regum: & in Praefatione in Danielem ex Hebraeo translatum. Item in Praefatione Proverbiorum: In Prolog. Tobiae, & Judith, & apud Cassiodorium de Institutione Divinarum Literarum *cap.* 12. & 14.

Concilium Hypponense, celebratum anno 393, Canone 38. Et Codex Canonum Ecclesiae Africanae cap. 24.

Ruffinus Toranus seu Turanius, Aquilejensis Ecclesiae Presbyter, anno 380. in Expositione Symboli ad Laurentium Episcopum.

Concilium Carthaginiense Tertium, (can. 47.) celebratum anno 397. Caesario, & Attico Cons. quod Leo Papa IV. adprobavit.

Sanctus Joannes Chrysostomus, magnus Ecclesiae Doctor, anno 398, *Homil. IV. in Gen. & Homil. VIII. in Ep. ad Hebr.*

S. Augustinus Hipponensis Episcopus, anno 400. *lib.* 11. *de Doctrina Christiana, cap.* 8. *num.* 13. *edit. Maur. et libro contra Epistolam Manichei capitibus* 4. & 5.

SAECULO V.

Sanctus Innocentius Papa I. anno 405. in Epistola II. ad Exuperium Tolosae Episcopum.

Concilium Carthaginiense celebratum anno 419. Can. 27.

Sanctus Eucherius Episcopus Lugdunensis, anno 434. in Quaestionibus Veteris, & Novi Testamenti.

Synodus Romana celebrata sub S. Gelasio Papa I. anno 494. Hujus Synodi Catalogum Divinarum Scripturarum, quem immerito nonnulli recentiores in dubium revocarunt, ego ex fide vetustissimorum Codicum genuinum ostendi in Prolegomenis Tomi IV. Anastasii Bibliothecarii de Vitis Romanorum Pontificum pag. LXI.

SAECULO VI.

Primasius Adrumentinus in Byzacena Africae Provincia Episcopus, anno 550. *in Apocal. cap.* 4.

Magnus Aurelius Cassiodorius Senator, anno 556. *in lib. de Institutione Divinarum Literarum cap.* 12. & 14.

Junilius, Episcopus Africanus, anno 560. *in lib. de partibus Divinae Legis cap.* 3.

Ana-

Anastasius, Martyr nuncupatus, Anastasii Sinaitae Successor in Patriarchatu Antiocheno, anno 560. *Anagogicarum Contemplationum in Hexameron, lib.* 5.

Leontius Bizantinus Monachus in Laura Sancti Sabbae, anno 590. *de Sectis Haereticorum, ac Synodo Chalcedonensi, Actione* 2.

S. Gregorius Magnus, *in Expositione in Job, sive Moralium, cap.*13.

Sanctus Isidorus, Hispalensis Episcopus, ejus aequalis, anno 600. *lib. primo Officiorum cap.* 12. Item *lib.* 6. *Originum, sive Etymologiarum, cap.*4. Et *lib. Prooemiorum de libris Veteris ac Novi Testamenti*.

SAECULO VII.

Auctor Operis *de Mirabilibus Sacrae Scripturae*, inter Opera S. Augustini, qui scripsit anno 657. *lib.* 2.

Sacramentarium Gallicanum ante annos 1000. scriptum cap. *Incipit Capitulus de Vetere* (Test.) *canonizatus*.

Ven. Beda Presbyter Anglus, qui claruit anno 700. *lib.* 3. *Comment. in Genesim. lib.* 4. *Comment. in Reg. In Apoc.* 4. *& de sex aetatibus Mundi ad annum* 3496.

Eugenius III. Toletanus Episcopus in Indiculo Sacrorum Librorum Versibus scripto.

SAECULO VIII

Sanctus Johannes Damascenus, anno 730. *lib.* 4. *Orthod. Fidei, cap.* 18.

Ambrosius Ansbertus, vel potius Autpertus, Monachus, ac deinde Abbas Monasterii S. Vincentii ad Fontes Vulturni Fluvii in Samnio siti, anno 760. *libro tertio Comment. in Apocal. ad Stephanum Papam*.

Albinus seu Alcuinus Anglus, Bedae Discipulus, anno 800. adversus Elipantum Toletanum, *Lib.* 1.

SAECULO IX.

Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, anno 806. *in Stichometria*, cum numeris simul Graecis, & Anastasii Bibliothecarii Latinis.

Agobardus, natione Gallus, Ecclesiae Lugdunensis Corepiscopus, anno 813. *de Priv. & Jure Sacerd.*

Ado Viennensis, anno 879. ex Beda, de sex aetatibus Mundi.

SAECULO X.

Tituli sive Capitula singulorum Sacrae Scripturae Librorum juxta Editionem seu LXX. Interpretum, seu B. Hieronymi ex majore parte hac aetate conscripta, atque in lucem edita a Ven. Card. Tomasio, anno 1688.

SAECULO XI.

Ivo, Carnotensis Episcopus, *in Decreto*, anno 1092.

Hermannus Contractus *in Chronico*; quod perduxit usque ad annum DOMINI 1052. Gislebertus, anno 1100. *Altercat. cap.*1.

SAECULO XII.

Petrus Abbas Cluniacensis, S. Bernardi aequalis, *in Epist. sive Tract. adversus Petrobrusianos Haereticos, anno* 1123.

Honorius, Eduensis sive Augustodunensis Ecclesiae in Ducatu Burgundiae Presbyter, anno 1130. *in Gemma animae de Officio Missae, ejusque Ceremoniis* in quatuor Partes divisa, ubi de divisione Librorum, qui juxta tempora leguntur in Ecclesia.

Radulphus, Flaviacensis seu Flajensis Monachus in Dioecesi Bellovacensi, anno 1157. *Comment. in Leviticum, lib.* 14. *cap.* 1.

Johannes Beleth, Doctor Parisiensis, anno 1162. *de Divinis Officiis, cap.* 60.

Petrus de Riga, Canonicus & Cantor B.MARIAE Rhemensis, anno 1170. in Aurora, quae est Paraphrasis metrica Veteris & Novi Testamenti. Exstat Mss. Bibliotheca Vaticana.

Petrus Comestor, Magister Historiae Scholasticae, anno 1270. *Praef. in Josue.*

rr Item

Item *Praef. in Tobiam*: item *Prolog. in Judith*, & *Praef. in Danielem*.

Johannes Saresberiensis, seu Sarisburiensis, Episcopus Carnotensis, anno 1172. *Epist.* 172.

Petrus, Patria Gallus, Abbas Cellensis primum, deinde S. Remigii, ac domum Episcopus Carnotensis, anno 1180. *in lib. de Panibus*, *cap.* 2.

Glossa ordinaria ante annum 1200. in Prologo S. Hieronymi super Reg.

SAECULO XIII.

Alexander Nekam, Anglus, anno 1215. in lib. versibus scripto, cui titulus: *Libri Bibliothecae, seu Expositiones Bibliothecae*.

Hugo de Sancto Caro Card. qui dicitur Hugo de Vienna, anno 1240. *in Prolog. Josue, Regum, & Tobiae: & in Praefationibus in Ecclesiasticum, in Baruch, & in Machabaeos*.

Sanctus Thomas Aquinas, Ecclesiae Doctor, anno 1260. in S. Dionysium Areopagitam de Divinis Nominibus, *cap.* 4. *lect.* 9. Item Summae *part.* 1. *quaest.* 89.

Johannes Januensis Monachus Ordinis Fratrum Praedicatorum, (de quo Possevinus in Apparatu sacro *Tom.* 1. *pag.* 881.) in Dictionario praenotato *Catholicon*, quod anno 1280. confecit.

Guillelmus Occham, sive de Villa Occham, Anglus, 1320. vir doctus, sed fautor Ludovici Imperatoris IV. nimis imprudens, & ob aliquot errores in Indice Librorum prohibitorum positus, *in Dialogo in tres Partes distributo, Parte 3. Tractatu 3. cap.* 16.

Nicolaus Liranus, ex Judaismo conversus ad Fidem, postmodum Ordini Minorum adscriptus, 1330. *Praef. in Tobiam: Cap. primo Tobiae: Cap. primo Sapientiae: in Baruch Cap. primo: Comment. in Isaiam Cap.* 25. & *in Machab. Cap.* 1.

Robertus seu Rupertus Holkoth, Nordthamptoniae in Anglia natus, Doctor Theologus Ordinis Praedicatorum, anno 1340. *in Prologo Ecclesiastici* (cujus septem priora Capita Commentariis illustravit) *pag.* 485.

Petrus Berchorius Pictaviensis, Gallus, Ordinis S. Benedicti, & Prior S. Eligii Parisiensis, anno 1360. *in Reductorio Morali utriusque Testamenti*.

Liber dictus *Mamotrectus super Bibliam*, impressus Venetiis anno 1479. & rursus 1506. sed diu ante conscriptus.

Glossa in Gratiani Decretum, hac aetate, vel praecedente confecta, *Dist.* 16.

Liber *Ermeneumatum*, sive expositiorum vocum Veteris & Novi Testamenti, in duobus antiquissimis Mss. Codicibus Vaticanis asservatus.

SAECULO XV.

Eugenius IV. Pont. Opt. Max. anno 1441. *in Decreto pro Jacobinis* in Concilio Florentino habito.

S. Antoninus, patria Florentinus, Ordinis Praedicatorum, & postea Florentiae Archiepiscopus, anno 1459. *in Summa Historiali* in tres Partes divisa *Parte* 1. *Tit.* 3. *Cap.* 4. Ibidem *Tit.* 3. *cap.* 9. *§.* 12. Item *Summae Theologicae* Parte 3. Tit. 18. cap. 6. §. 11.

Alphonsus Tostatus, Natione Hispanus, in Oppido Madrigali natus, atque ex Doctore & Presbytero Salmaticensi Abulensis in eadem Hispania Episcopus, anno 1450. *Comment. in Hieronymi Prologum Galeatum: in Reg. quaestion.* 27. & 28. Item *Enarrat. Praef.* 1. *in Paralip. quaest.* 7. & *Praef. in Evangelium S. Matthaei quaestionibus* 1. 2. 3.

Dionysius a Lieuvis, Patria Rickelius, Carthusianus, *Doctor Extaticus* vulgo nuncupatus, anno 1450. *in Prooemio in Sap.*, *in Eccl.*, *in Baruch*, *in Tob.*, *in Judith*, *in Capita III. & XIII.*

Da-

Danielis, *in Caput X. Hesther ae*, *in Cap. I. Machabaeorum*.

Augustinus Datus Senensis, Orator, & Philosophus insignis, anno 1470. *Orat. de Laud. S. Hieronymi*, in qua Libros Biblicos ab Hieronymo conversos recenset.

Praefatio de Libris Canonicis, *& non Canonicis*, praefixa Bibliis (una cum Glossa Ordin. & Lirani Expos.) editis anno 1498. & rursus 1506.

SAECULO XVI.

Cardinalis Ximenius Archiepiscopus Toletanus, Vir eruditione & pietate insignis, *in Praef. Bibl. Complut.* 1515.

Biblia Pagnini edita anno 1528. ad finem Veteris Testamenti: item idem Pagninus, *in Praefat*.

Cardinalis Cajetanus, Ordinis Praedicatorum, *Praef. Comm. in omnes Authenticos Veteris Testamenti Historiales Libros* ad Clementem VII. Pontificem Maximum, anno 1532. Idem ad calcem Comm. in *Esther*, & *Eccl*.

Sacrosanctum Oecumenicum & Generale Concilium Tridentinum, anno 1546. Sess. IV.

Hujus Decreti verba retulimus in hujus Capitis exordio, ad confirmandam Ecclesiae Traditionem, de qua loquimur.

Itaque, cum de Canone Scripturarum per manus Ecclesiae tradito ab aetate Apostolica ad Sacrosanctum usque Concilium Tridentinum satis jam constet, post Euangelicam Aeram producenda modo sunt ea, quae pertinent ad Historiam *Canonis Scripturarum* apud Hebraeos ante Euangelii praedicationem.

Josephus contra Apionem, disputans *lib.* 1. luculentum *Canonis* testimonium ita producit: *Infiniti Libri non sunt apud nos* (inquit) *discordantes, & sibimet repugnantes: sed solummodo duo & viginti Libri, habentes temporis totius conscriptionem: quorum juste fides admittitur. Horum ergo quinque quidem sunt Moseos &c. A morte vero Moseos, usque ad Artaxersem Persarum Regem, qui fuit post Xersem, Prophetae suorum temporum res gestas conscripserunt in XIII. Libris: reliqui vero quatuor, Hymnos in* DEUM, *& vitae humanae praecepta noscuntur continere. Ab Artaxerse vero, usque ad nostrum tempus, singula quidem conscripta, non tamen priori simili fide sunt habita, eo quod non fuerit certa successio Prophetarum. Palam namque est, ipsis Operibus, quemadmodum nos propriis literis, credimus. Tanto namque Saeculo jam praeterito, neque adjicere quidquam aliquis, nec auferre, nec transformare praesumpsit. Omnibus enim insertum est mox ex prima generatione Judaeis, haec Divina dogmeto nominare, & in his utique permonere, & propterea, si oporteat, mori libenter.* Qui de certo Canone apud Hebraeos plura desiderat, adeat Buxtorphios, Bonfrerium, Calmetum, aliosque Biblicorum Commentariorum Auctores, qui Praeludia Exagogica scripserunt ad Sacrarum Scripturarum intelligentiam. Sufficere enim credimus ea, quae incredibili, sed forte non poenitendo labore collecta protulimus, & auctoritatem habent a SS. Patribus, & ab Ecclesia universa.

LIBER HISTORICUS.

In tres autem Classes Hebraei summam Librorum Sacrorum digerebant, teste S. Hieronymo in *Praef. in Lib. Regum*, quae Vulgatis Bibliis praefigitur sub Tit. *Prologi Galeati*: „ *Viginti* (inquit) *& duas literas esse apud Hebraeos, Syrorum quoque, & Chaldeorum lingua testatur &c. Quomodo igitur viginti duo elementa sunt &c. ita viginti duo volumina supputantur, quibus &c. Atque ita fiunt pariter Veteris Legis Libri viginti duo: idest*

I. *Moysi*

LIBER HISTORICUS.

I.	II.	III.
Moysi quinque, seu Thora.	*& Prophetarum octo.*	*Hagiographorum novem.*
1. *Genesis.*	1. *Josue.*	1. *Job.*
2. *Exodus.*	2. *Sophetim, seu Judicum, & Ruth.*	2. *David, seu Psalmi* 150.
3. *Leviticus.*	3. *Somuel, seu Regum I. & II.*	3. *Salomon, seu Proverbia, & Parabolae.*
4. *Numeri.*	4. *Molachim, seu Regum III. & IV.*	4. *Ecclesiastes.*
5. *Deuteronomium.*	5. *Isaias.*	5. *Cantica Canticorum.*
	6. *Jeremias.*	6. *Daniel.*
	7. *Ezechiel.*	7. *Paralip. I. & II.*
	8. *XII. Prophetae.*	8. *Esdrae I. & II.*
		9. *Esther.*

Et in Praef. in Danielem, quae ibidem imprimitur: *Illud* (inquit) *admoneo, non haberi Danielem apud Hebraeos inter Prophetas, sed inter eos, qui Hagiographa scripserunt. In tres siquidem Partes omnis ab eis Scriptura dividitur, in Legem, in Prophetas, & in Hagiographa.* Ejusdem Divisionis meminit Cassiodorius *de Institutione Divinarum Literarum* capite 12. de qua Divisione pluribus differit Cl. Martianeus in III. Prolegom. *in Divinam Bibliothecam S. Hieronymi* num. IV. Beda Venerabilis lib. 3. *Comm. in Genesim* arbitratur, ad eandem Divisionem respexisse SPIRITUM SANCTUM apud Genesim: *Tria canistra super caput ejus &c. Quid aliud* (inquit) *significant, nisi tripartita ipsi Populo concessa Divinae Legis eloquia, Legem videlicet, & Prophetas, & Hagiographa*: Rationem vero reddit *in More Nevochim lib. 2. cap. 45.* Maimonides: *Quare Kethubim (quae Graece dicunt* Hagiographa) *sic nuncupantur? nempe, quia Kethubim, hoc est scripta sunt per* SPIRITUM SANCTUM. Et ante ipsum, S. Epiphanius adversus Haereses lib. 1. Haeresi 29. cap. 7. *Leguntur* (inquit) *apud illos (subaudi* NAZARAEOS) *universa Lex, & Prophetae, & Hagiographa (hoc est Libri illi, qui versibus distincti sunt), & Regina, & Paralipomena, Esther, ceteraque omnia.* Aquilae temporibus, & ab ipso forte Aquila excogitatam fuisse hanc Divisionem Librorum Sacrorum in *Legem, Prophetas*, & *Hagiographa* (cum antea obtineret partitio in *Legem, Prophetas*, & *Hymnos*), conjecturis indulgens, ait Vossius de Orac. Sybillinis *cap.* 12. Αγιόγραφα ineptum dicit vocabulum, & contra naturam linguae Graecae formatum ab Aquila suspicatur, confictumque. Vocem quoque γραφῶα, qua Hagiographa interdum designantur, ab eodem fuisse excogitatam scribit in Resp. ad iteratas Simonii objectiones. Sed nos, Vossii quaestione de nomine in medio relicta, constanter asserimus, hanc Divisionem in tres Classes CHRISTUM DOMINUM innuisse, quando cum Discipulis post Resurrectionem in Coenaculo loquebatur (Lucae 24. V. 44.) dicens, *Necesse est impleri omnia, quae scripta sunt*

I. II. III.

in Lege Moysi, & Prophetis, & in Psalmis de me.

Ita enim exponunt hunc locum etiam Maldonatus, & Natalis Alexander, qui ait: *Quae scripta sunt in Lege, Prophetis, et Libris Hagiographis, in quibus Hebraei Psalmos in primis numerabant.* Lightfootus quoque *Miscel.* cap. 44. & P. Lamy in *Apparatu Biblico* (ex communi sententia) lib. 2. cap. 2. ad illam Divisionem dicunt CHRISTUM respexisse Lucae 24. vers. allegato.

Hinc itaque videtur colligi, etiam aetate CHRISTI DOMINI obtinuisse apud Hebraeos eam Divisionem Sacrorum Librorum in tres Classes, quae vigebat aetate Hieronymi: praesertim cum Philo Judaeorum doctissimus, & CHRI-

STO

STO DOMINO coaevus, in lib. *de Vita Contemplativa* pag. 893. indicet non obscure tres illas Classes Librorum *Legis*, *Prophetarum*, & *Hagiographorum*, quae sua aetate in Aegypto distinguebantur, dicens: *Legem tantum, & Prophetarum Oracula divinitus prodita, Hymnosque, & quaedam alia, pietati scientiaeque promovendae utilia*: & passim apud Talmudicos reperiatur eadem Librorum Sacrorum divisio. Consulantur Gemaristae *in Sanedrin* cap. 11. §. 2. iidem *in Maccbot* cap. 2. §. 4. & alibi, ubi de Jonathanis Paraphrasi sermonem habent. Liber quoque *Schiltae*, ap. Append. libri *Cosri* pag. 430. *Haggaborim* inscriptus eandem agnoscit Veteris Testamenti in tres Classes partitionem. Praeterea ex variis locis Novi Testamenti constat, eadem aetate in Synagoga lectitatos fuisse, praeter Libros legales Moysi, etiam reliquos ex duabus Classibus Prophetarum, & Hagiographorum, quas duas posteriores S. Paulus *Ep. ad Rom.* 3. 21. complectitur solo nomine Prophetarum: *Justitia* DEI *manifestata est, testificata a Lege, & Prophetis*. Quemadmodum & in Euangelio Lucae cap. 16. *Lex, & Prophetae usque ad Joannem*. Et vers. 29. & 31. ejusdem cap. *Habent Moysen, & Prophetas: si Moysen, & Prophetas non audiunt &c.* Ita & Actorum 24 Paulus Fidei Professionem emittens coram Felice Praeside *vers.* 14. *Sic deservio Patri, et* DEO *meo, credens omnibus, quae in Lege, et Prophetis scripta sunt*. Et cap. 26. vers. 22. coram Agrippa Rege: *Usque in hodiernum diem sto, testificans minori, atque majori, nihil extra dicens, quam ea, quae Prophetae locuti sunt futura esse, et Moyses*. Et cap. 28. Romae agens, & interrogatus a Judaeis de Christianae Ecclesiae confessione vers. 23. *Exponebat, testificans Regnum* DEI, *suadensque eis de* JESU, *ex Lege Moysi, et Prophetis, a mane, usque ad vesperam.*

Siquidem & in Synagoga, praeter Legales Libros, perlegebantur Prophetae die Sabbati. Act. 13. vers. 14. *Venerunt Antiochiam Pisidiae: & ingressi Synagogam die Sabbatorum sederunt. Post lectionem autem Legis, & Prophetarum &c.* Et CHRISTO DOMINO in Nazareth Synagogam ingresso juxta consuetudinem suam die Sabbati, & ad legendum surgenti, cap. 4. vers. 17. traditus est illi Liber Isaiae Prophetae. Elias Levita in *Thisbi* apud Voisin de Lege Divina cap. 36. ait, Antiochi Regis aetate inductam fuisse consuetudinem legendi Haphtaras ex Prophetis, respondeutes singulis Parafchis Legis, quum impius ille Rex publicam Legis lectionem vetuisset.

Cum itaque constet ex locis supra allatis, aliisque plurimis, praeter Moysi Pentatheucum, alios quoque libros in Synagoga Judaeorum ante Euangelii publicationem asservatos fuisse tamquam Propheticos, & divinitus inspiratos, ex quibus testimonia licebat petere ad causas Fidei dijudicandas; etiam in Conciliis seu Synhedriis Magnis, quemadmodum Herodi perquirenti ubi CHRISTUS nasceretur, *Matth.* 2. respondet Concilium legitimum Principum, Sacerdotum omnium, & Scribarum, ex Micheae Prophetia, *In Bethleem Judae*; necessario consequitur, Indicem seu Catalogum ejusmodi Librorum (quem nos appellamus *Canonem Scripturarum*) in Ecclesia Hebraea jam extitisse ante CHRISTUM natum.

Quin ex hoc ipso Matthaei testimonio inferre possumus, Prophaetae nomine aliquando enunciari secundam illam Classem Librorum, qui appellantur Prophetici, in unum corpus compactam, quem Librum appellabant *Prophetam*: non secus ac observatum est, a compluribus in Ecclesia Christiana prioribus etiam Saeculis appella-

LIBER HISTORICUS.

tum fuisse *Apostolum*, Codicem illum, qui complectebatur Canonicas Literas Novi Testamenti, sive Apostolorum, unico Libro comprehensas, ut a Subdiacono perlegerentur in Missa: vel etiam suspicari possumus, secundam, ac tertiam Classem, Prophetarum scilicet, atque Hagiographorum, in unum Volumen redactam, dici *Prophetam*, seu *Prophetas*, a potiori parte ita denominatam, sive a nomine, & re, communi Prophetis, & Hagiographis, CHRISTUM pariter annunciantibus.

Quemadmodum enim ex Libro secundae Classis, seu Prophetarum licebat causas de Fide certo definire, ita etiam ex tertia Classe Hagiographorum, eadem vi praedita, petebantur argumenta in causis Fidei. CHRISTUS enim DOMINUS Matth. 22. vers. 44. congregatis Pharisaeis, & interrogatis, quid ipsis videretur de CHRISTO, & cujus esset Filius, ac respondentibus, *David*, testimonium Divinitatis suae a Psalmis Davidis illico produxit: *Quomodo ergo David vocat eum* DOMINUM, *dicens*: Dixit DOMINUS DOMINO meo? *& non poterant respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex ea die eum amplius interrogare*. Ad Machab. I. cap. 1. v. 57. & ad Daniel. 9. v. 27. & 28. videtur alludere CHRISTUS Matthaei 24. *v.* 15., Marci 13. *v.* 14., Lucae 21. *v.* 12. Item locus Machab. I. cap. 2. *v.* 54. refertur ad Ecclesiastici 45. v. 28. 30. & Machab. 2. v. 56. refertur ad Ecclesiastici 46. *v.* 9. 10. *&* 11.

Concludimus igitur, in Ecclesia Hebraea etiam ante CHRISTUM natum extitisse Canonem Scripturarum, ex Lege, & Prophetis, sive ex Libris Legalibus, Propheticis, & Hagiographis certo numero constitutum, unde licebat testimonia proferre in causis Fidei, tamquam ex Libris divinitus inspiratis.

CAPUT QUINTUM.

De Libris Autographis, & Apographis Legis, & Prophetarum, eorumque Historia.

Volumen Legis Autographum Pentateuchi scriptum fuisse a Moyse, divinitus revelatum est *Exodi* cap. 17. v. 14. & 24. 4. 7. *Scripsit autem Moyses universos sermones* DOMINI. Vers. 4. &c. *Assumensque Volumen Foederis, legit audiente Populo*. Versu 7. *Traditum ab ipso Moyse Sacerdotibus filiis Levi, & Senioribus*. Deut. 31. *v.* 9. 10. 11. 25. 26. *Scripsit itaque Moyses legem hanc, & tradidit eam Sacerdotibus filiis Levi, qui portabant Arcam Foederis* DOMINI, *& cunctis Senioribus Israhel*. V. 9. *Et septimo quoque anno legi praecepit coram Populo*. Ibi v. 11. 12. *Et recondi per Levitas in latere Arcae*. Ibi v. 24. 25. 26. *Postquam ergo scripsit Moyses verba Legis hujus in Volumine, atque complevit, praecepit Levitis, qui portabant Arcam Foederis* DOMINI, *dicens: Tollite Librum istum, & ponite eum in latere Arcae Foederis* DOMINI DEI *vestri &c.* In Musivo Sixti III. Liberianam Basilicam adornante, ab eruditissimo Ciampino typis edito *Par. II. Tab. LX.* & a Francisco Blanchino Patruo meo *Tom. 3. pag.* 136. Anast. Bibl. relato, Moyses Levitis volumen tradit, in quo Deuteronomium descripserat; jussitque in Arca Foederis DOMINI custodiri, ut ex Deut. cap. 31. ubi etiam visuntur Levitae Arcam deferentes.

Aliud Autographum, sive potius primum Apographum Deuteronomii, proxime post obitum Moysis, a Josue scriptum legimus in Lapidibus Altaris ab ipso erecti in Monte Hebal, Josue cap. 8. v. 30. 31. & 32. *Tunc aedificavit Josue Altare* DOMINO *&c. de lapidibus impolitis &c. & scripsit super lapides Deuteronomium Legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israhel*.

Singuli deinde Reges jubentur Deutero-

teronomii Librum sibi describere, &, accepto Exemplari a Sacerdotibus, ex eo legere cunctis diebus vitae suae, Deut. 17. 18. Vide Voisin de Lege Divina, in fine capitis 31.

Redeo ad Autographum Moysis Levitis traditum, ut in Arcae latere conditum servaretur. Doctissimus Huetius *Demonstr. Euangelicae* Prop. 4. pag. 41. num. 2. expensis rationibus Tostati, Ahabanelis, & Levi Ben-Gerson, propendet ut credat, ad Istus Arcae asservatum fuisse non modo Deuteronomium, sed universum Pentateuchum.

Quin observat, in Debarim Rabba affirmari, XIII. Exemplaria Legis descripta fuisse Mosis jussu ante ejus obitum, ut singulis Tribuum Principibus singula contraderentur, & unum in Arca custodiretur.

S. Epiphanius in lib. *de Pond. & Mens.* cap. 4. credidit, non Legem solummodo, sed & Libros omnes Canonicos intra Arcam fuisse reclusos. At refellitur ex testimonio lib. III. Regum cap. 8. vers. 9. ubi diserte dicitur: *In Arca autem non erat aliud, nisi duae Tabulae Lapideae, quas posuerat in ea Moyses in Horeb*: & II. Paralip. cap. 5. v. 10. *Nihilque erat aliud in Arca, nisi duae Tabulae, quas posuerat Moyses in Horeb*: & ex Gentium Apostolo, qui in *Ep. ad Hebraeos* cap. 9. v. 4. ait: *In qua (scilicet Arca) urna aurea, habens Manna, & Virga Aaron, quae fronduerat, & Tabulae Testamenti*. Prosequitur Huetius: *Lex autem fuit ad latus Arcae exterius: quo & Urna aurea, Manna plena, & Aaronis Virga* (ad Hebr. cap. 9. vers. 4.), *hoc est, si Jonatanen Paraphrastem Chaldaeum audimus, in capsa ad latus dextrum Arcae: vel si Gemaram Thalmudici libri &c., in Scrinio*. Simillima habentur I. Regum *cap. 6.* Philistini enim ponunt in capsellam ad latus ejus icunculas aureas, quas finxere; ad latus nempe Tabularum, quibus capsula componebatur. Eadem ergo ratione, inquit etiam Calmet *in Commentario litterali Sacrarum Scripturarum* cap. 31. Deut. vers. 26. collocatus est Liber Legis, de quo agimus. Cum ille, nonnisi aliquis Tabellarum numerus esset (ego autem cum Vulgata, & Musivo, volumen fuisse puto), hae commode intus in Arca circum illius parietes secus Lapideas Tabulas collocari potuere. Cum autem post Templi aedificationem, Tabernaculum, plurimaque Tabernaculi vasa, & supellectilem, in Templi ipsius Gazophilaciis fuisse reposita verisimile sit; illuc quoque illatam fuisse capsulam Legis, Volumini recondendo destinatam, credere par est. Quae, postquam diu illic neglecta & ignorata jacuit, tandem ab Helcia Pontifice reperta est IV. Reg. 22. vers. 8: *Dixit autem Helcias Pontifex ad Saphan Scribam: Librum Legis reperi in Domo* DOMINI. Librum autem hunc fuisse autographum Moysis, Joseph Antiq. *lib. X. cap. 5.* testatur. Qua in re, siquid dubii esse videretur, illud subduceret Textus, II. Paralipomenon 34. vers. 14: *Cum efferent pecuniam, quae illata fuerat in Templum* DOMINI, *reperit Helcias Sacerdos Librum Legis* DOMINI *per manum Moysi*. Quamobrem, non in Arca DOMINI, sed in Domo DOMINI repertum a se Librum Legis praedicat Helcias, non fimeto infossum, ut conjectavit S. Jo. Chrysostomus *in Matth.* cap. 2. hom. 9. & in I. *ad Corinth.* 2. hom. 7. sed in capsula illa reconditum, quae, stante Tabernaculo, fuerat ad dextrum latus Arcae.

Gesta sunt haec anno XVIII. Regis Josiae, *IV. Regum* 22., hoc est annis circiter 624. ante Aeram CHRISTI communem, ut Chronologi supputant. Post annos vero 28. ex Chronico Eusebii Nabuchdonosor Templum incendit.

LIBER HISTORICUS.

An

LIBER HISTORICUS.

An Levitae in captivitatem abducti Volumen Legis Autographum ab incendio praeservaverint (quemadmodum & Sacerdotes in Persidem abducendi *II. Mach.* 1. 19. acceptum ignem de Altari occulte absconderunt in Valle, ubi erat puteus altus & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus) nemo quidem, quod sciam, diserte id enunciat: sed probabile admodum est, Godoliam nepotem Saphan, qui a Chaldaeis constitutus fuerat Princeps Populi in Palestina relicti; vel Levitas in Terra superstites, & mox in Aegyptum profectos, occiso ipso Godolia; vel potius Joachimum Regem in Babylonem abductum haec Sacra Pignora custodisse; aut Nehemiam filium Helciae, aut Esdram Scribam; praesertim, cum post annos LXX. Captivitatis Cyrus Persarum Rex protulerit Vasa Templi DOMINI, quae tulerat Nabuchdonosor de Jerusalem, & posuerat ea in Templo DEI sui (*I. Esdrae* cap. 1. vers. 8.) eademque vasa numerata contradiderit Sassabasar Principi Juda, eademque vasa & argentum in Templum secundum illata sint, *I. Esdr.* 8. 30. *Susceperunt autem Sacerdotes & Levitae &c. Die autem quarta appensum est argentum, & aurum, & vasa in Domo* DOMINI *&c.* (v. 33.) *Propterea* II. Esdr. cap. 8. *post Templi instaurationem* (v. 1.) *dixerunt Esdrae Scribae, ut afferret Librum Legis Moysi, quam praeceperat* DOMINUS *Israheli. Attulit ergo Esdras Sacerdos Legem coram multitudine virorum & mulierum &c. & legit in eo aperte &c. Stetit autem Esdras Scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum &c. & legerunt in Libro Legis* DEI *distincte et aperte ad intelligendum; et intellexerunt, cum legeretur etc.* Et cap. 13. vers. 1. *In die autem illo lectum est in volumine Moysi, audiente Populo: et inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites, et Moabites in Ecclesiam* DEI *usque in aeternum etc. Factum est autem, cum audissent Legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israhel etc.* Quae omnia indicant in Autographo potius, quam in Apographis haec observata; praesertim, cum ipse Esdras Chaldaicis characteribus imposterum exprimenda curaverit ea, quae ex primitivis Moysi literis Populo in LXX. annorum Captiviture eas ignoranti, & Chaldaeorum stylo assuescenti, sua interpretatione noverat esse aperienda.

Post ejusmodi instaurationem Templi, & Legis, quae Autographum Moysi superfuisse indicat non obscure (cum Templum secundum substiterit usque ad *Titum*, licet ab *Antiocho* profanatum, & expurgatum a Juda Machabaeo, *II. Machab. cap.* 10. & interea temporis translata sint Sacra Biblia in Graecum idioma per LXX. Interpretes), probabile admodum fit, Mosis Autographum nunquam fuisse deperditum usque ad CHRISTI DOMINI adventum. Et profecto luculentum habemus Philonis testimonium in lib. II. de Vita Mosis, sub initium, ubi de Pentateucho haec scribit: *Res certa non caret miraculo, per tot Saecula mansisse Leges easdem incolumes.* Et S. Epiphanius in lib. *de Mens. et Pond.*, binorum Interpretum triginta sex a Ptolemaeo Philadelpho advocatorum Historiam narrans, Autographum Scripturarum Sacrarum ipsi Regi tunc temporis allatum fuisse innuit, cum inquit: *Igitur septem et viginti illi Libri, qui viginti duo numerantur cum Psalterio, ac ceteris, qui Hieremiae accensentur, hoc est Lamentationibus, et Epistolis Baruchi, quamvis apud Hebraeos Epistolae istae non repe- riantur, sed Lamentationes dumtaxat ad Hieremiae Prophetiam attextae; eo, quem dixi, modo per Orbem in unumquodque par Interpretum distributae fuit: puta a primo pari ad secundum, ab hoc ad tertium pervenerunt; donec sexies ac tri-*

gesies

gestes singuli Graece conversi sunt, ut fama vulgari perhibetur .... Postremo, absolutis omnibus, Rex in sublimi solio consedit, ad quem triginta sex lectores cum totidem Exemplaribus adducti sunt, cum altero, qui Hebraicum Archetypum *tenebat*. En qua de causa latores Legis delecti fuerint ex florentissimis Ordinibus, & a Ptolemaeo Rege tot commodis, honoribus, & praemiis prosequuti: scilicet Archetypum deferebant, ut quisque facillime posset ex illa Regis ablegatione, ac Hebraeorum studio, sollicitudine, curaque tam pretiosi Depositi, judicare.

Autographum Josue, in ipso Legis Volumine propria Auctoris manu conscriptum fuisse, docent nos Sacrae Paginae, *Jos.* cap. ult. vers. 25. 26. *Percussit ergo in die illo foedus, & proposuit praecepta atque judicia in Sichem. Scripsit quoque omnia verba haec in Volumine Legis* DOMINI: *& tulit lapidem praegrandem, posuitque eum subter quercum, quae erat in Sanctuario* DOMINI, *& dixit ad omnem Populum: En Lapis iste erit vobis in testimonium &c.* Eadem igitur praeservatio contigisse dicenda est Autographo libro Josue, quam adscripsimus Autographo Pentateuchi. Non secus ac Samuel I. Regum cap. 10. *Locutus est ad Populum Legem Regni* (vers. 25.) *& scripsit in Libro, et reposuit coram* DOMINO.

Quod pertinet ad Libros reliquos Veteris Testamenti, breviter perstringemus.

Primo observandum est, Prophetas consuevisse Libros suos mittere ad Sacerdotes, & Prophetas, necnon ad Seniores, & ad omnem Populum; ut Jeremias misit, cap. 29. *Et haec sunt verba Libri, quem misit Jeremias Propheta de Hierusalem ad reliquias Seniorum transmigrationis, et ad Sacerdotes, et ad Prophetas, et ad omnem Populum, quem traduxerat Nabuchodonosor de Hierusalem in Babylonem &c.* Necesse autem erat in scripturam redigere, aut publico testimonio ea consignare, quae Prophetico nomine aliquis proloquebatur; ut ex eventu judicarent Rectores Populi de veritate, aut mendacio ejusdem asserti Prophetae, juxta mandatum DOMINI, a Moyse traditum Deuteronomii cap. 18. Inter cetera vero, quae falsis Prophetis minatur DOMINUS Ezechielis cap. 13. haec legimus v. 9. *Et erit manus mea super Prophetas, qui vident vana, et divinant mendacium: in Consilio populi mei non erunt, et in Scriptura Domus Israel non scribentur.*

LIBER HISTORICUS.

Secundo, haec indicant, post eventum praedictionis impletae, inter Scripturas Domus Israel, hoc est in Canonem Scripturarum redactos fuisse ejusmodi Commentarios Propheticos, sive Auctoris manu, sive alterius Ministri Synagogae conscriptos; quos ita vindicaverat & approbaverat Auctoritas DEI loquentis, & verbum suum perficientis: quemadmodum & Samuel ea, quae scripsit, reposuisse dicitur coram DOMINO, *I.Reg. cap.10. vers. 25.*

Tertio denique, Libri ita vindicati, & Canoni adscripti, in Synagoga publice legebantur post Legem die Sabbati: ut autem legerentur in Synagoga, asservabantur, quemadmodum hodieque fit, a Judaeis in Armario, seu scrinio. Ritu non dissimili primitiva etiam Christianorum Ecclesia suum habuit Armarium, in quo Sacros Libros reconderet, quod expressum videmus in Musivo Ravennati apud Cl. Ciampinum Tom. I. fol.217. Tab.67. Fig. II. & in vitro Coemeteriali nostri Musei Vallicellani, edito a Bonarotio Senatore amplissimo, doctissimoque Sacrae Antiquitatis Cultore.

Confirmantur haec ex Versionibus Bibliorum, quae non Legales modo Libros, verum & Propheticos, & Hagiographos etiam antiquitus sunt comple-

LIBER HISTORICUS. xae, ut in meis *Vindiciis Canonicarum Scripturarum*, Latinae Vulgatae Editionis, necnon in *Euangeliario Quadruplici* edito sub auspiciis JOANNIS V. *Portugalliae et Algarbiorum* REGIS FIDELISSIMI fuso calamo probatum est.

CAPUT SEXTUM.

Historia Textus Biblici, ac Versionum, comprobata ex antiquis Christianorum monumentis, praesertim Romanis.

Exemplaria Sacrorum Bibliorum antiquitate praestantiora jam dedimus in *Euangeliario Qradruplici*, atque in nostris *Vindiciis Canonicarum Scripturarum*, (ex quibus haec V. Capita mutuati sumus), complexa partes universas Divini Textus primitivi, praecipuarumque Versionum. Quare heic eosdem Codices non recensebimus, nec vetustissimos Rituales Libros Ecclesiarum, ubi Lectiones, & versiculi ex Veteri Testamento assumpti maximam partem Precum constituunt: cum ista Classis non pertineat ad argumentum nobis propositum. Merito tamen advocantur & ejusmodi Codices inter potiora praesidia Biblicae auctoritatis; cum testimonia genuinae lectionis Ecclesiis traditae ibidem praeservata inveniantur, autographis non superstitibus Textus Divini.

Itaque, praeter illa adjumenta Codicum veterrimorum utriusque Foederis, quibus fuit custodita germana Lectio, ac mirifice comprobatur Traditio Ecclesiae, cui acceptas ferimus Divinas Literas (ut optime observant Patres, & Theologi cum Veteres, tum recentes apud Le Longh), genus est aliud Testimoniorum in primis utile ad confirmandam Historiam traditae Sanctis Fidei, & Lectionis antiquae Divinorum Voluminum, in Catholica Ecclesia custoditae. Ea vero sunt Anaglypha, veterum Christianorum Sepulcris, & Lucernis incisa: picturae cryptis Coemeteriorum inductae, virreis orbiculis, & calicibus commendarae, & una cum Corporibus Sanctorum Martyrum primis Ecclesiae Saeculis conditae in subterraneis illis recessibus, ut in apertam lucem educerentur post pacem Ecclesiae restitutam, & renovarentur atque augerentur in Musivis operibus Basilicarum, ac Tricliniorum Pontificalium; & in Generalibus Conciliis producerentur, tamquam luculenta Veteris & Apostolicae Doctrinae, Consuetudinis, ac Traditionis testimonia.

Eorundem Conciliorum suffragio didicimus, haec ipsa Christianorum Cimelia considerare tamquam apertos libros, ipsis rudibus ingeniis, ac literarum expertibus propositos, ad perlegenda nostrae Religionis mysteria; quemadmodum S. Gregorius Magnus in Epist. ad Serenum Episcopum Massiliensem una cum Hadriani I. literis in Synodo Nicaena II. perlectis differte docet: *Nam quod legentibus* (inquit) *Scriptura, hoc idiotis praestat Pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident, quod sequi debeant; in ipsa legunt, qui literas nesciunt. Unde praecipue Gentibus pro lectione Pictura est*; *quod magnopere a te, qui inter Gentes habitas, attendi debuerat.*

Hoc igitur adjumenti praestant Monumenta illa Coemeteriorum, atque Ecclesiarum primis Ecclesiae Saeculis constituta; ut, sicuti cum ponerentur una cum Voluminibus autographis Apostolorum, Actisque Martyrum, atque Exemplaribus primigeniis, etiam rudibus in Plebe DEI atque expertibus literarum, supplebant librorum vices, ita, postquam Codices autographi vel apographi primae aetatis inrerciderunt, praeservent nobis mutam quamdam historiam, sed coaevam Libris Apostolicorum Virorum, & Confesso-

rum

CHRISTI, quos Persecutorum rabies, *Decii* praesertim, *Diocletiani*, & *Juliani*, feralibus Edictis ac flammis absumpsit. Neque enim dubium relinquunt, quin ad illa pertineant Saecula, quae Martyrum sanguine SacraOracula consignabant; quemadmodum de plerisque Codicibus dubitatur, an tantundem antiquitatis praeseferant, ut ad tempora tam remota referri possint.

Si Divini Textus Historiam ex autographis hisce documentis Ecclesiae repetimus, quae produci meruerunt in Oecumenicis Synodis, offeret se primo,tum in Martyrum Coemeteriis picta & insculpta, tum in Basilicae Liberianae Musivis colorata Mosaicae Legis perceptio ab Auctore DEO, in Tabulis Lapideis ab ipso traditae: tum ejusdem promulgatio, in Volumine Mosis manu conscripto, & Levitis commendato, ut in latere Arcae depositum custodiretur. Auctorem pariter aliorum Voluminum Propheticorum testantur DEUM sacra illa Christianorum Cimelia,quae ab Ezechielis *cap.II.* desumptam visionem revelati caelitus verbi exprimunt symbolo *manus* librum Prophetae porrigentis,aut *quatuor Animalium* Spiritu DEI actorum, quae rursum occurrunt in Apocalypsi.

Quemadmodum vero de Auctore Divinae revelationis nos admonent,ita etiam de numero Sacrorum Librorum saepe testantur anaglypha *Romae Subterraneae*, & antiquissimae Picturae Coemeteriales. Nam & Tobiam, cum piscis indicio noscendum praebent, una cum reliquis Bibliorum historiis; & Susannam a Senioribus circumventam, orationi intendentem cum ostendunt; & Habacuc Prophetam prandium Danieli ministrantem inter Leones dum exprimunt; quid sentiendum sit de auctoritate libri Tobiae,ac utriusque Capitis XIII. & XIV. Danielis aperte docent. Et Jonae, a cete absorpti, & in aridam evomiti, & septem Fratrum Machabeorum, Tobiae iterum, & Susannae, & Danielis historias luculenter exprimunt vetustissima vitrea Fragmenta, quae produxit & illustravit Philippus Bonarrotius in libro *De Atiquis Viteris Fragmentis*, Italico sermone exarato editoque anno 1716. *pag.* 1. 2. 5. 13. 18. *et* 141.

Quin etiam Versionis utriusque vestigia, Grecae scilicet LXX, & Antiquae Latinae *Italae*, ipsosque fontes Hebraeos licet in his deprehendere; in Jonae praesertim umbraculo, ex Augustini, & Hieronymi Epistolis admodum celebrato. Siquidem in Coemeterio Callixti Tabula III. depingitur, et caelatur in Lamina aenea, quam profert idem Cl. Bonarrotius Figura I. *pag.*1, in duobus vero Sarcophagis Vaticanis sculpitur Jonas sub Cucurbita dormiens; et in alio Sarcophago apud Callixti Coemeterium effosso nitide exprimitur supra Jonam Frutex peramplis foliis praeditus, nulli fulcro subnixus, qualem Hieronymus ex fonte Hebraeo, Cicaion, hederae similem in sua correctione, et post Hieronymum hodierna Vulgata restituit. Qua de re videndus est noster Aringhius Romae Subterraneae *Tom. II. lib. V. cap. XXII. num.* 10. et 11. Productis enim literis utriusque Doctoris (Hieronymi scilicet, atque Augustini), ita loquitur de Jonae umbraculo sub Cucurbita.

Porro Jonam haud sub Hederae, sed sub Cucurbitae umbraculo quiescentem ob eam potissimum rationem in Coemeterialibus Tabulis olim a Christianis repraesentatum fuisse arbitramur, quia videlicet antiqui Fideles acceptissimae Septuaginta Interpretum sententiae mordicus adhaerentes, quidquid conceptis apud eosdem verbis Scripturarum Textui insertum legebatur, ac si Vulgata earundem Scripturarum foret Editio, constanti

LIBER HISTORICUS. *ti animo retinuere &c.* Haec Aringhiusi additurus profecto, post Hieronymum lectionem Hederae, cum Vulgata, loco Fruticis ipsi persimilis, Ecclesiam jam tum recepisse; si diligentius attendisset Sarcophagis, postremo loco per nos indicatis apud Vaticanum, & ad Callixti Coemeterium, ab ipso autem Aringhio expressis, ubi Frutex ille Cicajon Hebraei Textus, sive virgultum, ad Hederae formam accedens exhibetur.

His vero Picturis, et Anaglyphis, propositis aetate Martyrum in Coemeteriis, et proximo Saeculo in praecipuis Romanae Ecclesiae Basilicis, ac Titulis, si conjungantur vetustissimae Sacrorum Bibliorum Versiones, Codices Manuscripti admirandae antiquitatis in nostro EuangeliarioQuadruplici summo studio curaque collecti, Liturgiae, Rituales, et Sacramentales Libri Graecorum, & Latinorum, ac testimonia Patrum, et Conciliorum, quibus Mysteria Novi Testamenti deteguntur adumbrata in antiqui Foederis historia, et Oraculis Prophetarum, resultat inde evidentior nexus ille non interruptus Apostolicae traditionis a CHRISTI Saeculo ad nos perductae; et legitimus Scripturae usus, et lectio germana, ipsis in Persecutionibus praeservata, non modo in privatis Codicibus, quos industria Christianorum subduxit praedae atque incendio, verum et consignata publicis hisce Monumentis autographis eorundem Saeculorum, quibus debetur Ecclesiae Catholicae Rituum praecipuorum institutio, et augumentum.

Praemissa itaque Historia Canonis Scripturarum, Textusque Autographi, & Apographi, necnon amandato amico Lectore ad nostram *Euangeliarii Quadruplicis* Editionem, heic nos abstinemus ab iterum proferendis vetustioribus Exemplaribus utriusque Foederis, ac speciminibus characterum omnium fere Versionum, quas (utpote ab erroribus Fidei ac morum immunes) adhibuit olim Ecclesia Catholica, hodieque adhibet in solemni Conventu, rebusque Sacris, in Catechesi & Doctrina sua Fidelibus proponenda, & Infidelibus praedicanda; contenti breviter indicare cetera authoramenta, quae hujusmodi historiae ac traditioni accedunt, ab aliis autographis Monumentis veterum Christianorum derivata, ad ipsa Monumenta singillatim consideranda, servato ordine Scripturarum, ut a primo Geneseos Capite, ad postremum Apocalypseos, ostendatur non deesse Divinis Literis haec sive praesidia sive ornamenta, quae vicem suppleant Autographorum. Quare ea Monumenta pertingam, quae Canonis Biblici seriem, traditionemque respiciunt, atque Romanae Ecclesiae Fidem exhibent in Imaginibus, referendis ad prototypum Librorum per eas expressis, colligens pro coronide ex Patrui mei amantissimi Francisci Blanchini Notis ad Anastasium Bibliothecarium ea quae ad rem propositam pertinent; nempe ut ostendam ex antiquissimis hisce Picturis, Musivis, Anaglyphis clarius adhuc cognosci posse, delectum talem a Summis Pontificibus, aliisque Romanae Ecclesiae filiis habitum in Coemeteriis, Basilicis, ac Titulis ita decorandis; ut Imagines sacrae, quas ibi exprimendas curarunt, a solo Sacrarum Scripturarum censu petitae, & memoriam rerum gestarum in utroque Testamento excitarent, & Christianae Fidei dogmata oculis subjecta proponerent, ex Libris authenticis derivata. Praestat ergo, ex laudati Viri Notis ad Sanctum Gelasium Papam Tom. III. Anastasii Bibliothecarii *pag.* 197. *col.* 1. nonnulla exscribere, quae nobis suggerunt praecipuas Sacrarum Scripturarum Historias, pa-

rie-

rietibus, tabulis aeneis, atque marmoribus commendatas, quaeque huic Historicae Demonstrationi VeterisTestamenti librorum supremam manum imponunt. *Locus* (inquit) *a me requirit, ut indicem brevissime selectum quidpiam e singulis utriusque Testamenti Libris, & dedicatum vel in Sanctorum Martyrum Coemeteriis, vel in sacris Aedibus primorum Titulorum, ac Basilicarum, ab ipsa aetate Apostolica ante Pontificatum Gelasii: itaut cupienti tradere Canonem Sacrorum Bibliorum, satis sit intendere digitum in haec praetiosa Monumenta quinque priorum Saeculorum Aerae Christianae, quae Romana Ecclesia praeservat.*

Unica Liberii Basilica in Xisti III. Musivis ostendit seriem gestorum tum in Pentateucho Moysi, tum in Libris Josue, ac Judicum enarratorum. Unus Sarcophagus Junii Bassi, signatus Consulatu Eusebii & Hipatii, nempe anno Aerae Christianae 359. in Basilicae Vaticanae cryptis constitutus ante Confessionem Sanctorum Apostolorum, ostendit nobis, ex Genesi lapsum primorum Parentum, & Abrahami sacrificium; ex Jobo vero, Daniele, aliisque Divinae Scripturae libris alia selecta documenta. In Basiliea S. Pauli Via Ostiensi, a S. Leone Magno Musivis, Picturis, & Historiis decorata, explicantur Oracula Sacrorum Bibliorum a Genesi ad Apocalypsim; Prophetae enumerantur in supremo parietum fastigio, eorumque nomina Oseae &c. pedalibus literis sub ipsorum Imaginibus exprimuntur. Quare & in Valvis aeneis, Saeculo XI. pro eadem Basilica constructis, tam Majores, quos vocant, quam Minores recensentur; uti constat ex literis superstitibus complurium ex utroque numero ibidem adhuc spectandis, nempe ΒΑΡΟΥΚ Baruch, qui adjungitur Jeremiae; ΙΕΖΕΚΙΗΛ Jezechiel; ΔΑΝΙΗΛ Daniel; ΙΩΗΛ Joel; ΑΒΔΕΙΑΣ Abdias; ΙΩΝΑC Jonas; ΝΑΟΥΜ Naum; ΑΒΒΑΚΟΥΜ Abbacum (ubi advertendum est, nomen Habacuc, scriptum esse in Exemplaribus Graecis ΑΜΒΑΚΟΥΜ); ΣΟΦΟΝΙΑC Sophonias; ΖΑΚΑΡΙΑC Zacharias. Reliquorum Imagines, ac Nomina exciderunt. Inde autem mos propagatus, & retentus per sequentes aetates, eorundem Prophetarum Imagines, Nomina, aliquando etiam Sententias depingendi, & insculpendi tum in Basilicarum portis, tum in Titulorum, Diaconiarum, & Baptisteriorum absidibus, ac parietibus, vasis, & ornamentis. In aeneis Valvis ejusdem Basilicae Paulinae, Constantinopoli elaboratis undecimo Saeculo Aerae Christianae, quas edidit saepe laudatus Praesul Jo. Ciampinus Vet. Monim. *Tom. I. cap.* 4. alii quoque Prophetae incisi sunt, quorum gesta in libris Regum, & Paralipomenon recensentur; nempe Elias num. XXXV. & Eliseus num. XLIV. Aliorum vero etiam oracula in Voluminibus exprimuntur: ut in Volumine Prophetae David num. XXXIII. versiculus ex Psalm. 44. *Audi Filia, & vide, & inclina aurem tuam* In pugillari Jeremiae *vers.* 36. *Hic Deus noster, & non imputabitur alius* ex cap. 3. Baruch: In Volumine Habacuc, cujus nomen legitur Graecis literis incisum ΑΒΒΑΚΟΥΜ, insculptus est versiculus 3. capitis III. *Deus a Libano veniet, & Sanctus de Monte*. In manibus Isaiae vers. 14. capitis VII. *Ecce Virgo &c.* Praefert Sophonias expectationem Resurrectionis ex commate 8. cap. II. Jonas spem caelestis auxilii ex vers. 3. cap. II. & hujusmodi methodus observatur in ceteris.. In Diaconia omnium principe S. Mariae in Vialata, ubi vetus traditio est, Paulum Apostolum cum Luca Euangelista Cathechesim habuisse, & Lucam scripsisse Acta Apostolorum, conspiciuntur Prophetarum Imagines, cum suis picturis antiquissimis coloratae; quem-

Liber Historicus.

admodum & in hypogaeo sub Presbyterio Diaconiae S. Nicolai in Carcere Tulliano. Alias complures Coemeteriorum Picturas praetermitto, videndas apud Aringhium in Roma Subterranea, unde integer Scripturarum Sacrarum Canon colligi potest, ab ipsis Martyribus, & Confessoribus CHRISTI, necnon a Decessoribus Gelasii adornatus.

Nec minori studio proximae post Saeculum Gelasii aetates in Romanis Titulis sacram haereditatem Divinarum literarum per suos Presbyteros diligenter curarunt. Unus sit instar omnium Titulus S. Clementis; cujus Aram principem cum instauraret magnificentius felicis recordationis Emin. & Rever. D. Annibal Cardinalis Albanus S. R. E. Camerarius, relegens Magni Patrui sui Clementis XI. vestigia in eadem Aede Sacra excolenda, Marmor illud omni auro atque argento praetiosius invenit, antiquitus conversum in frontem Altaris; in quo legitur studium Gregorii ejusdem Tituli Presbyteri Cardin. sub Sancto Pontifice Zacharia in utriusque Testamenti Libris, intra Bibliothecam aut Sacrarium sui Tituli dedicandis, hac Epigraphe comprobatum:

ISRAELITICVS DÕ OFFEREBAT POPVLVS RVRI
ALIVS QVIDEM AVRVM ALIVS NAMQVE ARGENTVM
QVIDAM COQVE AES QVIDAM VERO PILOS CAPRARVM
INFELIX AVTEM EGO GREGORIVS PRIMVS PER ALME
SEDIS APOSTOLICAE HVIVSQVE TITVLI GERENS
CVRAM AC BEATI SVPREMVS CLIENS CLEMENTIS
OFFERO DE TVIS HAEC TIBI XRE THESAVRIS
TEMPORIBVS SCISS ZACCHARIAE PRAESVLIS SVMMI
PER MARTVREM ET SCM PARVA MVNVSCVLA TVVM
CLEMENTEM CVIVS MERITIS MEREAR DELICTIS CARERE
ATQVE AD BEATAM AETERNAM INGREDI VITAM
AISTI QVANTVM HABES REGNVM VALET CELORVM
SVSCIPE HOS DOMINE VELVTI MINVTA VIDVAE QVAESO
VETERIS NOVIQVE TESTAMENTORVM DENIQVE LIBROS
OCTATEVM REGVM PSALTERIVM AC PROPHETARVM
SALOMONEM ESDRAM STORIARVM ILICO PLENOS
REQVIRE SYLLABARVM LECTOR SEQVENTIAM HARVM.

Postremus versus hujusce Inscriptionis indicat aliam Tabulam Marmoream, a Gregorio Presbytero non longe ab hac priori distitam fuisse collocatam, in qua incidi curaverat versus, qui consequebantur. Vix enim aliter possumus interpretari postrema illa verba, quae minutiori charactere insculpta sunt in calce illius Tabulae, ubi Lector jubetur inquirere consecutionem sententiae praecedentis, LECTOR REQVIRE SEQVENTIAM HARVM SYLLABARVM. Dolendum est, fuisse deperditam consequentem illam partem donationis, ubi Gregorius enumerasse credendus est, post Libros Veteris Testamenti, omnes, qui pertinent ad Novum, adeoque integrum Canonem Sacrae Scripturae; si utriusque Testamenti complexum Exemplar Titulo suo largitus est, ut in penultimo Versu significat; vel alia donaria cum superius enumeratis libris oblata.

Mox, paucia interjectis, *Superest* (inquit) *nobis spicilegium non negligendum, quod colligamus, ex enumeratione Sacrorum Codicum in hac Epigraphe enunciatorum &c.* Exprimitur ibi Series libro-

brorum Veteris Testamenti, Hebraico Canoni respondens, dum enumerat primo Octateuchum, deinde Libros Regum, tertio Psalterium, quarto Prophetas, postmodum Salomonem, tum Esdram, denique libros Historiarum. Venerabilis memoriae Card. Thomasius, non minus pietatis, quam eruditionis Ecclesiasticae merito Romanae Ecclesiae adhibendus ad praetiosa sua monumenta decoranda, ex Cassiodorii libro *Divinarum Institutionum* docet, ad quintum Saeculum (nempe Gelasianum, de quo nunc agimus) esse hunc Ecclesiae Christianae morem potissime referendum, qui pertinet ad Sacrorum Bibliorum Editionem juxta Interpretes LXX. & S. Hieronymi Veteres titulos. Ita vero orditur ab Octateucho Card. Thomasius, non secus ac iste Gregorius S. Clementis Presbyter in sua Epigraphe.

De Octateuchi (inquit), *idest octo Voluminum Geneseos, Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Josue, Judicum, atque Ruth Titulis ita scribit* Cassiodorus lib. *de Instit. Divin. Lit.* cap. I. *ut Textus memorati Octateuchi quodam nobis compendio panderetur, in principio librorum de universa serie lectionis Titulos ei credidimus imprimendos, a Majoribus nostris ordine currente descriptos &c.* Tum sequitur:

De Titulis librorum Regum, & Paralipomenon ita loquitur idem Cassiodorus, ut Regum quidem veteres habuisse titulos videantur, dum libris Paralipomenon novos se addidisse dicat &c.

Tertium Codicem *Prophetarum*, Quartum *Psalterii* recenset Cassiodorius. Gregorius vero noster, eadem divisione in titulis Codicum retenta, praefert in Serie Psalterium Prophetis, juxta ordinem scilicet temporis, quem servat Graeca Editio LXX. in vetustissimo Codice Vaticano Sixtinae Editionis; licet Hebraeorum Biblia Psalmos,& Hagiographos,quos dicunt, libros postponant Prophetis. Quintum CodicemCassiodorius habet *Salomonem*, perinde ac Gregorius iste Presbyter S. Clementis: in quo complectitur (ut observat Card. Thomasius) quinque Libros, Proverbiorum scilicet, Ecclesiastis, Cantici Canticorum, Sapientiae, & Ecclesiastici. In Sextum Codicem congerit Libros octo, Hagiographorum nomine,& Historicorum mixtim expressos, nempe *Job*, *Tobiae*, *Esther*, *Judith*, *Esdrae* duos, & totidem *Machabaeorum*: qui respondent numero & ordini vetustissimi Codicis Alexandrini, quem vocant Theclae, si primum excipias, nempe Job, quem Codex ille Alexandrinus Psalmis adjungit, & praeponit libris Salomonis, adaucto etiam ante Psalterium tertio,& quarto Machabaeorum. Gregorius Presbyter *Esdram*, & *Storiarum* vocabulo compendiosius enunciat Historicos illos simul,& Hagiographos,cum Esdrae Canonicis copulatos: nam Job cum Psalterio,ut pote ad Classem metricorum librorum pertinentem, una cum Proverbiis, Ecclesiaste, & Canticis ponunt S. Cyrillus Hierosolymitanus, & S. Gregorius Nazianzenus, ut observant Ferrandus Summ. Bibl. lib. I. cap. ult. aliique agentes de Canone Scripturarum. Machabaeorum denique Libri duo claudunt censum Historicorum, adeoque nomina Generis, seu Classis istius *Storiarum* vocabulo significatae: in qua propterea Tabula videmus collectum Canonem Veteris Testamenti, pro more LXX. Interpretum Editionis, in easdem Classes & Seriem distributum. Per haec igitur illustria documenta, in Romanae Ecclesiae Titulis, Basilicis, Coemeteriis passim dedicata, ex antiquissimis Saeculis viget in nostris Altaribus, Musivis, Marmoribus, non secus ac in Bibliothecis, & Archivis ge-

genuinus Canon Sacrarum Scripturarum ab Apostolica aetate collectus, & per manus traditus continenti cura Pontificum Romanorum, qualem in Gelasio probat Conciliom Romanum sub ipso celebratum, & Constitutum illud de Ecclesia, quod enunciat Anastasius Bibliothecarius.

Si quis vero & in Clementis Papae ac Martyris Epistola Saeculo I. & in Marmoribus Tituli S. Clementis Saeculo VIII Canonem Sacrorum Bibliorum recognoscens, adhuc desiderat in aliis Romanae Ecclesiae monimentis ejusdem antiquitatis singulos Scripturae Divinae libros cognoscere, videbit expressum Heptateuchum in Musivis Basilicae Liberianae a S. Xisto III. constructis: Libros Regum, & Paralipomenon recognoscet in Historiis, Davidem exhibentibus funditorem in Pictura cubiculi tertii Coemet. Callixti *Tab. I. num.* 3. Eliam, atque Elisaeum insculptos Sarcophago Coemeterii Vaticani *pag.* 305 apud Aringhium Romae Subterr. *lib. II. cap. X.* Jobi historiam in Sarcophago Junii Bassi, in Cryptis Vaticanis reperto, & ibidem ad Confessionem SS. Apostolorum constituto, aliisque pluribus in Aringhio occurrentibus monumentis: Prophetas Majores, ac Minores recognoscet depictos in Basilica S. Pauli, aliisque Titulis, Diaconiis, ac Coemeteriis supra indicatis: Tobiae historiam & piscem, in pictura Coemeterii Callixti, Tabula scilicet tertia Cubiculi tertii num. 11. ubi & Jonas Propheta sub Cucurbita dormiens depictus est; sculptus vero in pluribus Sarcophagis passim occurrit, & voratus a Ceto, & ad littus rejectus, & redivivus: Ezechielis Concio ad resurgentes pariter observatur in Anaglypho Vaticano apud Aringhium *Tom. I. pag.* 327. Daniel orans inter leones frequens occurrit, ut in Sarcophago Junii Bassi in Cryptis Vaticanis: tres Pueri in fornace illaesi: Susanna casta a Seniorum injuria & calumniis vindicata, in pluribus pariter Coemeteriorum Picturis & Anaglyphis apud eundem Aringhium, nempe in Vaticano, in Callixti, in S. Agnetis; denique Saphan, Volumen Legis ab Helcia repertum offerens Josiac, sculptus est in Anaglypho Veteris Sarcophagi reperti in Coemeterio Lucinae, & inde translato cum Reliquiis SS. Innocentium a Sixto V. in Sacellum intra Basilicam Liberianam a se magnificenter constructum ad Altare S. Luciae, cujus Imaginem excudit Aringhius Romae Subter. *Tom. I. pag.* 423. cum pluribus utriusque Testamenti Historiis ibidem expressis.

CAPUT SEPTIMUM.

Historia Primi dissidii inter Fideles Antiochiae suborti, & ab Apostolis sublati per Literas Apostolicas, & per Missos Apostolicos, ex Actibus Apostolorum deprompta.

ACtorum cap. XIV. status Ecclesiae Antiochenae ita describitur vers. 1. & seqq.

Erant autem in Ecclesia, quae erat Antiochiae, Prophetae, & Doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchae collactaneus, & Saulus. Ministrantibus autem illis DOMINO, *& jejunantibus, dixit illis* SPIRITUS SANCTUS: *Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi a* SPIRITU SANCTO *abierunt Seleuciam, &c.* Post varias peregrinationes, & fundationes Ecclesiarum in Provinciis Asiae, Paulus, & Barnabas revertuntur Antiochiam, *ibi* cap. XIV. ubi legimus versu 25. *Et inde navigaverunt Antiochiam,*

ebiam, unde erant traditi gratiae DEI *in opus, quod compleverunt*. Abundabat itaque Ecclesia Antiochena viris Apostolicis, Prophetis, & Doctoribus, & tamen in ea suboritur dissidium de dogmate. Tum sequitur Cap. xv. narratio dissidii suborti in dogmate apud Antiochenos, *v.* 1. & seqq. *Et quidam descendentes de Judaea, docebant fratres: quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. Facta ergo seditione non minima Paulo, et Barnabae adversus illos, statuerunt, ut ascenderent Paulus, et Barnabas, et quidam alii ex aliis ad Apostolos, et Presbyteros in Jerusalem super hac quaestione*.

Delata causa ad Tribunal Apostolicum per viros ex utraque parte dissentiente lectos, quomodo hi suscepti fuerint, & quid inde consilii coeperint Apostoli, narrat *S. Lucas* vers. 4. & seqq. Et primo Paulus, & Barnabas suscepti, & auditi: *Cum autem venissent Jerosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & Senioribus, annunciantes quanta* DEUS *fecisset cum illis*.

Deinde contradicentes dogmati Apostoli Pauli, & Barnabae, suam dissidentem doctrinam proferunt, *ibi* v. 5. *Surrexerunt autem quidam de Haeresi Pharisaeorum, qui crediderunt, dicentes: quia oportet circumcidi eos, praecipere quoque servare legem Moysi*.

Ita contestata causa, indicitur Concilium Apostolicum vers. 6. *Conveneruntque Apostoli, & Seniores videre de verbo hoc*.

Magnae conquisitionis dissidium Definitione Beati Petri ita dirimitur, conquiescente ejusdem vocibus universa Ecclesia, & venerationis testimonium silentio suo conferente: *ibi* versib. 7. & seqq. *Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus* DEUS *in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Evangelii, & credere. Et qui novit corda* DEUS, *testimonium perhibuit &c.*

Dogmate Catholico exposito, & confirmato, increpat Petrus adversantes doctrinae Apostolicae *vers.* 10. *Nunc ergo quid tentatis* DEUM? *&c.*

Denique dogma Fidei ita definit, & controversiam dirimit *vers.* 11. *Per gratiam* DOMINI JESU CHRISTI *credimus salvari, quemadmodum & illi*.

Ecclesia universa, silentio facto, recipit, ac veneratur definitionem Principis Apostolorum: ita ut, sublata omni dubitatione, jam nemo adversetur, aut mussitet, *ibi* versu 12. sed audiat *Barnabam, & Paulum narrantes ... signa, & prodigia in Gentibus* a DEO per ipsos patrata, eodem vers. 12. *Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam, & Paulum narrantes quanta* DEUS *fecisset signa, & prodigia in Gentibus per eos*.

Jacobus Apostolus Hierosolymorum Episcopus exemplo suo statim docuit, quomodo definitioni Petri non solum veneranter accedere debeat Ecclesia, silentio contestans, fuisse pacata per ejus auctoritatem universa dissidia in dogmate; sed etiam quomodo Episcopis Apostolorum Successoribus, Primae Sedis judicio sententiam & mandata sua omnino conformia proferre necesse sit, cum per os Petri expositum fuerit dogma Catholicum, indicans modum juxta vaticinia Prophetarum a DEO inductum ad omnes Gentes edocendas: *ibi* vers. 13. & seqq. *Et postquam tacuerunt, respondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me. Simon narravit, quemadmodum primum* DEUS *visitavit sumere ex Gentibus Populum nomini suo. Et huic concordant verba Prophetarum &c. propter quod ego judico non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad* DEUM.

Addit e re Christiana fore, ut Epi-

LIBER HISTORICUS.

ftola Synodica perfcribatur, explicans praxim, quam tenere debeant Judices in obtemperando Decretis Apoftolicis fuper Legalibus: quandoquidem omne diffidium doctrinae fublatum fuerat voce Petri, & filentio Ecclefiae Petro affentientis: *Sed fcribere ad eos, ut abftineant fe a contaminationibus fimulacrorum, & fornicatione, & fuffocatis, & fanguine.*

Ceteri Apoftoli, Presbyteri, & omnis Ecclefia his affenfum praebentes, ut praxis doctrinae, & difciplinae Apoftolicae apud Antiochenos impofterum fervandae felicius procedat, conftituunt, ut non modo perfcribatur ab Apoftolis, & Senioribus Epiftola Synodica, fed etiam Miffi Apoftolici cum iifdem literis dirigantur ad Antiochenos. Quot autem, & quales, declarat Sacer textus, *ibi* verf. 22.

Non modo remittendos judicant ad eos eum mandatis duos illos, qui venerant, Paulum, & Barnabam, fed etiam totidem e Hierofolymis ad eos ablegandos, *Judam, qui cognominabatur Barfabas, & Silam Viros primos in fratribus*: & infra verfu 32. de iifdem afferitur, quod effent Prophetae, *Judas autem, & Silas; & ipfi cum effent Prophetae etc.*

Quales itaque viros elegerint, qualefque eligendi fint qui mittantur cum literis Decretalibus Apoftolorum ad praxim obedientiae a Fidelibus exigendam, docent Apoftoli in fua Synodica, *ibi* verfu 25. *Placuit nobis collectis in unum eligere viros, et mittere ad vos cum charifsimis noftris Barnaba, et Paulo, hominibus, qui tradiderunt animas fuas pro nomine* DOMINI *Noftri* JESU CHRISTI.

Hoc pertinet ad mores mifforum. Ad doctrinam refertur, quod paulo poft Lucas recenfet, fuiffe Prophetas etiam Judam, & Silam.

Hac itaque methodo ufi Apoftoli in proponenda, cognofcenda, & judicanda controverfia, & in praxi judicii a fidelium obedientia exigenda, feliciter fuftulerunt omne diffidium, & pacem Ecclefiae contulerunt, *ibi* verf. 33. *Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiffi funt cum pace a fratribus ad eos, qui miferant illos.*

CAPUT OCTAVUM.

De Cruce Stationali S. R. Ecclefiae omnium Matris & Magiftrae.

(Ex Schedis Francifci Blanchini.)

IN Cruce Stationali Sacrofanctae Romanae Ecclefiae omnium Matris & Magiftrae, collecta proponitur fumma Chriftianae Sapientiae: hoc eft praecipua Catholicae Fidei Myfteria in eadem expreffa oftenduntur. Exordium doctrinae rite defumitur a primo articulo Symboli Apoftolici, aeque inclufo in Signaculo Crucis, ac in Hiftoria Creationis Mundi, & Redemptionis ibidem expreffa; ubi unius DEI confeffio, ac Trium Perfonarum diftinctio, Verbi Incarnatio, & humani Generis reparatio in JESU CHRISTI DEI & Hominis morte annunciatur.

Figurae hiftoria, atque expofitio Crucis Stationalis.

Figura exhibet Crucem, quam vocant Stationalem, Sacrofanctae Bafilicae Lateranenfis, Romanam Ecclefiam referentis omnium Matrem ac Magiftram. **A.**

Eadem Crux ex veteri confuetudine praefertur Clero in publicis Supplicationibus, quemadmodum Conftantinopoli praeferebatur fignum Crucis in Litaniis quarto CHRISTI Saeculo aetate Chryfoftomi, eodemque Saeculo Hierofolymis adorandum propone- **B.**

ba-

batur, reducto velo: & ante quartum Saeculum Romae erigebatur in Titulis,
C. incidebatur in loculis Martyrum, et ipsis in Confessionibus Apostolorum (quae idcirco a Cajo antiquo Theolo-
D. go apud Eusebium vocantur Trophaea); cum ab hoc signo salutari, Fidei nostrae signaculo, et Christianae Religionis ac Sapientiae compendio, ex traditione Apostolica omnis processus, et egressus, actusque vitae sit inchoan-
E. dus, ut ostendi posset ex Patribus.

Ordo Romanus memorat, Crucem
F. Stationalem ab Altari fuisse desumptam in Basilicis Patriarchalibus, quoties esset publice procedendum ad Stationes. In Musivis operibus earundem Basilicarum visitur Crux ista in Altari
G. erecta. In Lateranensi quidem, Musivum Absidis a Constantino Maximo conditum, et a Nicolao IIII. reparatum (teste Casalio de Sac. Rit. Christianorum) quale fuerat sub Constantino, ostendit Crucem Stationalem Agni mystici figura ornatam, et reliquis
H. symbolis, quae ab eodem Auctore delineantur, et exponuntur. In Vaticana, opus vermiculatum Absidis Constantinianae ab Innocentio PP. III. elegantissime restitutum, Crucem Stationalem exhibet in Ara, ubi Agnus Immaculatus offertur. Ibidem figura
I. et nomen exprimitur Ecclesiae Romanae, vexillum Crucis explicans. Vide Notas Cl. Ciampinii de Sacr. Aedific. a M. Const. constr. cap. 4, unde figura desumpta est. In Basilica Liberiana Musivum opus Sixti Papae III. adhuc superstes in Arcu triumphali, exhibet in orbe medio Crucem immobilem ibi constitutam, et minorem
K. Crucem Stationalem Altari impositam et velo obductam, ad indicanda Mysteria in hoc principe Religionis nostrae symbolo inclusa. Vide figuram apud eundem Cl. Praesulem Ciampinium, Vet. Monim. Tom. I. pag. 200: & peculiare Opusculum, quod Em. Card. Noris. nuncupavit, de eadem Cruce Basilic. Lateran., in quo ejus antiquitatem observat p. 12. figuram profert, et anaglypha interpretatur ibidem insculpta. Crucem alteram minus vetustam, et instauratam anno 1451. ibidem addit pag. 23. quae una cum superiori defertur in publicis Supplicationibus.

Utramque Crucis imaginem, Titularem, ac Stationalem, sive immobilem, et portatilem, debemus Apostolico Saeculo, et proxime subsecutis. Nam in Cryptis SS. Martyrum passim obsignantur eorundem loculi monogrammate ⳨, sive ☧, CHRISTI DOMINI Nomen et ☧ Crucem exprimente. Quocirca etiam in Confessionibus SS. Apostolorum Petri et Pauli aurea Crux immobilis librarum CL. singillatim constituta fuit a Constantino Maximo, uti narrat Liber Pontific. in vita L.
Silvestri. Quin etiam in cameris Subterraneis Coemeteriorum, praecipue ubi Sacramentum Baptismi erat administrandum, non secus ac in Titulis Urbanis eidem ministerio addictis, Crux immobilis efformabatur, qualem edidit ex Coemet. Pontiani To. I. pag. 381. Aringhius Vir Doctissimus Romae Subter. lib. II. cap. XXII. Portatilem vero Crucem videmus in vetustissima Icuncula S. Petri ex aere efformata circa Saeculum Constantinianum, & a Bel- M.
lorio edita ex proprio Cimeliarchio, una cum Lucernis Christianorum ejusdem aetatis, quae Stationalis & por- N.
tatilis Crucis figuram similiter exhibent.

Hinc etiam in plerisque Marmoribus sive Sarcophagis Christianorum illius aetatis, et in Musivis Titulorum vetustiorum persaepe repraesentantur imagines S. Petri, Crucem portatilem deferentes, aliorumque Sanctorum Icones, quae tam apud Graecos, quam apud Latinos simili forma exhibentur. Con-

Constantini etiam aetate procusi Nummi exprimunt Crucem in Ara extantem, supra loculum Confessionis O. scilicet positam, ubi Altare constructum fuit: & portatilem in Labaris, & Globo ostendunt Numismata quamplurium Augg.

Crucem vero portatilem ab Altari B. Petri desumi consuevisse, ut Clero praeferretur ad Stationes procedenti P. per Subdiaconum Regionarium, passim declarant Rituales libri veteres, Ordo Romanus, Petrus Mallius, aliique ante complura Saecula conscripti, & nuper editi a Mabillon, & a Ciampinio producti in Opusculo de Cruce Stationali pag. 8. & seq.

Carolus Magnus, exemplum Constantini Augusti imitans, Crucem obtu- Q. lit Basilicae Lateranensi, quam Leo III, teste Anastasio in ejus Vita, *in Litania praecedere constituit secundum petitionem ipsius piissimi Imperatoris*.

In ejusmodi autem Cruce Stationali Basilicae Lateranensis, inter donaria Caroli Magni numerata, & Stationibus addicta per Leonem III, figuras & historias, CHRISTI Mysteria exprimentes, jam tum incisas fuisse suadent exempla aetatis illius, quae colliguntur ex Libro Pontificali. Nam ipse- R. met Leo III. in Ecclesia Ravennati simile quidpiam *exhibuit super Altare ipsius Sacrae Basilicae, ob honorem Omnipotentis* DEI, *& B. Petri Apostoli, de cujus donis, ac datis fecit vestem sericam rosatam, habentem in medio Crucem de chrysoclaro cum orbiculis, et rosas sericas, habentes historias Annunciationis, seu Natalis* DOMINI *Nostri* JESU CHRISTI, *atque Passionem, et Resurrectionem, necnon et in Caelos Ascensionem, atque Pentecosten, ornatas in circuitu simili modo, sicut et Crucem de chrysoclaro*. Opere igitur non dissimili elaboratam cernimus aetate Leonis Papae III. & Caroli M. Crucem hanc Stationalem orbiculis ornatam, in quibus anaglypha, utriusque Testamenti historias figurant, ad praecipua nostrae Fidei mysteria recolenda, quae in signaculo Crucis concludimus, maxime conducentes.

Eadem vero aetate usum ejusmodi anaglyphorum in laminis quoque exprimendorum viguisse docet ipsemet Anastasius in Vita Hadriani I. qui Leo- S. nem III. proxime antecessit. In aureis enim laminis, quibus obduxit Confessionem B. Petri, ita figuravit Apostoli gesta opere anaglypho, uti Leo in orbiculis sericis Cruci appositis acu phrygiari jussit Historiam Actorum CHRISTI DOMINI. Uterque sequutus majorum exempla. Quingentis enim annis ante Leonem III. Constantinus Maximus, inter donaria B. Petro a se T. oblata, construxerat *candelabra quatuor ex auricalco, argento conclusa, cum sigillis argenteis, unde Actus Apostolorum cernebantur* (ait Anastasius): *et ante* V. *Corpus B. Laurentii Martyris in agro Verano argento concluserat sigilla Passionis ipsius cum lucernis in myxis argenteis*.

Quemadmodum igitur in Confessionibus Apostolorum & Martyrum committebantur eorum Gesta laminis aureis & argenteis opere anaglypho aetate B. Silvestri, & Constantini; ita plerumque in ornatu ad Crucem Dominicam pertinente figurari consueverunt mysteria, quae in Crucis signa- X. culo collecta recolimus ex Apostolica traditione, ea scilicet oracula Divinarum Scripturarum, quae, juxta Patrum interpretationem, Unitatem DEI, ac Trinitatem Personarum declarant, & quae dispensationem Dominicam in carne SALVATORIS annunciant. Haec enim universa condiscimus cum Paulo Apostolo in Cruce DOMINI Nostri JESU CHRISTI: in qua una propterea gloriari cum ipso volumus, nihil arbitrati nos scire, nisi solum JESUM, et hunc Crucifixum.

A Tri-

A Trinitatis igitur revelatione Mysteria Crucis inchoans cum Divinis Literis Ecclesia Romana, proponit in editiori parte Crucis Stationalis rerum omnium originem ex cap. I. Geneseos, unde DIVINARUM PERSONARUM notionem, & commune opus in prima Mundi & Hominis Creatione, CHRISTI reparationem adumbrante, cognoscimus. Hinc etiam literas A & Ω Cruci frequenter addit ex veteri consuetudine, in Cryptis Coemeterialibus Sanctorum Martyrum observata; quae juxta Joannis Apocalypsim ostendunt, CHRISTUM DEI Verbum nobis in Cruce revelatum, unum DEUM ac DOMINUM Nostrum cum PATRE, & SPIRITU SANCTO esse rerum omnium Principium, & Finem, Principium quod loquitur nobis, & Finem Legis, eundemque nos credere ac profiteri, *qui in principo erat* VERBUM, *et* VERBUM *erat apud* DEUM, *et* DEUS *erat* VERBUM: *et qui in principio creavit* DEUS *Caelum et Terram*.

Ostendere jam oportet, ex Apostolica Traditione Crucis signaculi ad nos derivati accepisse Matrem ac Magistram nostram Ecclesiam Catholicam id quod docet, nempe summam Christianae Sapientiae; ejusque exordium duci oportere ex duplici mysterio Fidei nostrae praecipuo, Unitatis DEI in Trinitate PERSONARUM, & Incarnationis, Mortis, Resurrectionis, et Gloriae DOMINI Nostri JESU CHRISTI, in eodem signaculo Crucis manifestato: quam originem ac traditionem exponimus cap. sequenti.

A. Figura edita a Clarissimo Ciampinio in Opusculo *de Cruce Stationali*, & in *Vet. Monumentorum* Tom. 2. cap. 6. pag. 44.

B. Socrates lib. 6. cap. 8. Sozom. lib. 8. cap. 8. & Baron. ad annum 397. num. 2. ex Epistolis S. Paulini.

C. Vide Baron. ad ann. 112. num. 4.

D. Cajus Theologus apud Euseb. *Hist. Ecclesiast*. lib. 2. cap. 25.

E. Tertullianus lib. *de Corona Mil* cap. 3. pag. mihi 340. & S. Ambros. Tomo 3. Serm. 43. Vide Confess. Ambros. pag. 427.

F. Ordo Romanus a Mabillonio editus, & a Ciampinio productus locis indicatis lit. A.

G. Casalius *de Sacris Ritib. Christian*. pag. 2.

H. Ciampinius *de Sacr. Aedif. a Magno Constant. constructis* pag. 42. cap. 4. Sect. 2.

I. Ibi pag. 48. A.

K. Ciampinius *Vet. Monum*. Tomo I. pag. 200.

L. Liber Pontific. *in Vita Silvestri*.

M. *Lucernae Sepulcbr*. Bellorii fol. 161.

N. Ibi, & apud Ciamp. in Opusc. *de Cruce Stationali* pag. 6.

O. Du Cange *Constantinop. Christian*. Tab. prima.

P. Vide ap. Ciamp. *de Cruce Stationali* pag. 8.

Q. Edit. Labb. Concil. Gen. Tom. 7. col. 1083. A.

R. Ibi pag. 1104. lit. E.

S. Edit. Labb. Concil. Gen. Tomo 6.

T. Lib. Pontif. *in Vita Silvestri*.

V. Ibi.

X. Tertull. loco indicato lit. E.

CAPUT NONUM.

Origo signaculi Crucis, ejusque mystica indicatio servata ex Apostolica traditione in praecipuis Ecclesiae ritibus.

Signaculum Crucis CHRISTI non modo complectitur monimenta verbi Divini scripto consignati in utriusque Testamenti tabulis, ac Mysteriis; verum et Apostolicae Traditionis, seu verbi Divini non scripti, et ab Apostolis Ecclesiae per manus traditi est documentum ac testimonium maxime illustre.

LIBER HISTORICUS.

Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum, et exitum, ad vestitum, et calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, (inquit Tertullianus de Cor. Mil. cap. 3.) *quacumque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus*. Cujus signi legem nullam asserit scriptam esse; verum haberi ex Apostolica consuetudine ac traditione: *Harum*, ait, *& aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi praetendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix*.

Traditio ista non scripta, sed Apostolicis moribus, quasi quibusdam manibus, Ecclesiae commendata, viguit perennis & viget in cujuscumque actionis exordio; sed potissimum frequentata est in Sacrorum administratione. Nam Crucis signaculo consuevit Ecclesia Catholica tam Latinis, et Graecis, quam Syris, Aegyptiis, ceterisque Nationibus Ritus Sacramentorum inchoare, et perficere. In Scrutiniis, quae adhibebantur adultis ante Baptismum, a Crucis traditione, ejusque consignatione super Electi frontem per manus Presbyteri, Acolythi, et Patrini, ex vetustis Administrationum Codicibus a Gregorio XIII. editis, et ex recentioribus per proximos Pontifices evulgatis etiam in Baptismo infantium, initium sumitur.

Profecta est pariter ab Divina et Apostolica Traditione Crucis adoratio, quae salutis nostrae Auctorem CHRISTUM DOMINUM, Unum DEUM cum PATRE, et SPIRITU SANCTO, in ea respicit, tanquam in signaculo, annulo, charactere suo nobis propositum. Diserte id recensetur in quinto libro Apologiae B. Leontii Episcopi Neapoleos Cypri pro Christianis adversus Judaeos: quam publice recitari jusserunt in Synodo Nicaena secunda Legati Sedis Apostolicae per Stephanum Diaconum et Notarium: *Agedum*, inquit, *& deinceps de venerabiliter pictis Imaginibus Apologiam texamus; quo eorum ora, qui impietatem garriunt, obturentur*. Haec est enim ipsa Legalis Traditio. *Audi vero* DEUM *dicentem ad Moysen: Imagines duas Cherubim aureas sculptas facies, obumbrantes Propitiatorium &c.* Et paulo post addit: *Igitur si de Imaginibus me arguis, redargue ipsum* DEUM, *qui haec in memoriam eorum, quae apud nos sunt, fieri jussit. Judaeus dixit: sed ejuscemodi similitudines non adorabantur ut Dii, tantummodo in recordationem fiebant. Christianus dixit: recte dixisti. Neque enim apud nos ut Dii adorantur Sanctorum Imagines, typi, characteres. Nam si* DEOS *in ligno imaginis adorarent, futurum esset, ut omnes & reliqua quoque ligna adorarent: si vero ut* DEUM *adorarent lignum, non sane ubique extincto charactere imaginem exurerent*.

Ego vero quanteus duo ligna Crucis colligata sunt, typum quidem adoro propter CHRISTUM, *qui in eo crucifixus est: cum vero fuerint dissoluta a se, abjicio ea, & exuro quoque. Et quemadmodum qui mandatum Imperatoris suscepit, illius sigillum osculando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum veneratur; verum Imperatori ipsi venerationem, et cultum exibuit: ita quoque Christianorum filii typum Crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed sigillum, & annulum, & characterem,* CHRISTUM *ipsum aspicientes: per hoc eum, qui in illo crucifixus est, salutamus, & adoramus*. Et paulo infra:

Hinc etiam, propter CHRISTUM, CHRISTIQUE *Passiones, passim in Ecclesiis, in domibus, & foro, in picturis, in sudoribus, in promptuariis, vestibus, omnibus denique locis hanc figuram ponimus; quo continuo contemplantibus nobis haec, in mentem veniant, & non obliviscamur, quemadmodum tu oblitus es*, DOMINI

MINI DEI *tui &c.* Et paucis interpositis: *Tu vero cum me criminaris, quod, ut* DEUM, *lignum Crucis adoro, quid est, quamobrem non vertit in crimen, Jacob adorantem in summitate baculi Joseph? Sane manifestum est, quod lignum non adoravit, sed per lignum, Joseph; quemadmodum nos per Crucem*, CHRISTUM.

Duo itaque sunt hinc deducenda corollaria. Primum est, ex Traditione Divina ita doctos suisse per Moysen Judaeos, ut scilicet imaginem futurorum, sive mysteriorum CHRISTI proponerent publicae venerationi in sculptis imaginibus Cherubim, protegentibus Propitiatorium; quemadmodum eadem mysteria, completa in signo Crucis, veluti signaculo, annulo, & charactere CHRISTI, exprimendi consuetudinem ab Apostolicis acceperunt Christiani. Alterum est, ut Discipuli Apostolorum, intelligentes haec ipsa Fidei Catholicae mysteria comprehendi in Cruce CHRISTI tamquam in sigillo, annulo, charactere divinitus instituto, Crucis figuram ubique imprimerent, & oscularentur; exprimerent etiam digitis in re Divina; & fronti, oculis, ori, pectori, manibus commendarent; aliquando etiam componerent cum Monogrammate seu nomine JESU CHRISTI, eumque in Cruce sua ita expressum maximo venerationis cultu ubique prosequerentur.

Utrumque igitur corollarium ex Apostolica Traditione ad nos emanasse tam perspicuum est, quam quod maxime. Intueri enim licet ubique Gentium Liturgias Catholicorum, & Sacramentorum ritus ab hoc signaculo consecrari; sive Latino more extensa manus Crucem figuret, sive addat ex Graecae Ecclesiae institutis conformationem digitorum, JESU nomen in Cruce exprimentium. Observare licet Martyrum cryptas, signacula, Titulos Cruce insignitos, additis literis A & Ω, quae Fidei nostrae auctorem & consummatorem, principium & finem, DOMINUM scilicet JESUM in signo Crucis a nobis adorandum testantur. Et quantum quidem pertinet ad Crucis constructionem etiam aetate Martyrum, ejusque mysteria, & adorationem, praeclarum testimonium ejus rei recitatum fuit in eadem Synodo Nicaena secunda ex Martyrio B. Procopii, Gestisque Neaniae; quem Acta declarant, aetate Diocletiani venisse Scythopolim, & Crucis constructionem demandasse artifici Marco, ab aurifabrorum, & argenti fusorum Collegio sibi proposito, cujus imaginis mysterium spoponderat se Regi occultaturum: *Persuasus itaque Marcus, in abdito ex auro & argento noctu Crucem fabricavit. Cum autem opus consummatum erigeretur, tres in eo imagines apparuerunt. Scriptum autem erat Hebraica dialecto in superiore parte, Emmanuel, & utrimque in summitate alarum, Michael, & Gabriel. Voluit autem Marcus sibi timens expungere imagines: verum non potuit. Confestim enim manus illi sicca permansit. Sub gallicinium autem Dux, qui dicebatur Neanias, ad Aedes Marci, quo Crucem auferret, properat. Videns autem illam, protinus adoravit.* En igitur in Actis Martyrum ante Concilium Nicaenum & consuetudo legitur Crucis efformandae ex auro & argento, & mysteriorum in ea occultandorum, ejusque adorandae: quae omnia in Persecutionibus clam Diocletiano ex antiqua disciplina Martyres fieri curabant. Sequuntur Acta: ac de imaginibus Cruci impressis interrogantem describunt Neaniam.

LIBER HISTORICUS.

CA-

LIBER HISTORICUS.

CAPUT DECIMUM.

De Paschalis temporis delectu, & mysteriis. Sanctorum Patrum diligentia in iis procurandis. Cur Nicaena Synodus eam curam demandaverit Ecclesiae Alexandrinae? Hujus praestantia declaratur in Mathematicis.

(Ex Schedis Francisci Blanchini Patrui.)

PAschalis Festi ordinandi cura solertior ita exercuit Ecclesiae diligentiam, ut cum ista sapienter psallere CHRISTO DOMINO ubique gestiat, in hoc tamen celebrando mysterio colligere satagat, quidquid in ceteris disciplinae, quidquid est sacramenti DEO auctore atque institutore divisum. Nova enim & vetera Dilecto suo servans, Temporis, & Mundi primitias illa die dedicat, quam fecit DOMINUS mense novorum, anni exordio, quando utriusque Luminaris radii Terrae universae sui copiam praebent, maximo aequinoctiorum circulo, proferente omnibus late Populis quidquid lucis ab utroque Sydere vel emittitur, vel reflectitur. In hac scilicet magnificentia fulgoris praedicandum quotannis ducit Divinae Sapientiae consilium, a constitutione quidem Mundi reconditum, revelatum vero in ea plenitudine temporum, quam Aeternus Dierum supremam morti constituens a se obeundae simul, ac perimendae, restituti hominis immortalitati principem dedicavit. Quadam igitur pompa mysterii omnium aetatum Patres exercuisse videtur Ecclesia in omnibus disciplinae numeris Paschali Festo tribuendis; quamvis se CHRISTI libertate solutam agnosceret a prisca coeremoniarum Religione per Moysen tradita. Quin etiam eo diligentius intendit animum ad novam Christiani Paschatis disciplinam sancte custodiendam, quo se felicius exemptam agnovit ab umbra Veteris instituti, & in aperta luce veritatis Euangelicae collocatam. A primis itaque Saeculis studiosam hanc sollicitudinem auspicata, nihil de illa contentione remisit aetate nostra. Memorat enim Polycarpum Joannis Apostoli auditorem, totiusque Asiae Principem, Romam accitum ab Aniceto, ut subortas de Paschate quaestiones componeret. Sequenti Saeculo addictos fuisse videt Clarissimos Patres condendis Paschalibus regulis, & Cyclis disponendis. Nam Victor, & Irenaeus sub Severo, Hippolytus Episcopus sub Alexandro, Cyprianus sub Valeriano, Zeno Veronensis sub Gallieno illustria hujus curae monimenta in Occidente reliquerunt: & in Palaestina Theophilus, in Asia Anatolius, Corinthi Bacchylus, qua Conciliis coactis, qua Scriptis editis, omnium Regionum industriam excitaverunt. Ut vero sub Constantino respirare visa est Ecclesia superioribus a Tyrannis vexata, nihil antiquius habuit in prima illa Nicaena Synodo, post Verbi Divinitatem assertam, quam ut ejusdem Verbi Paschale mysterium sapientissime ordinaret. Adhibendos itaque censuit ad eam curam Pontifices Alexandrinos, utpote qui abundarent omnibus praesidiis disciplinarum, quas necessarias fore praeviderat ad utriusque Luminaris motus certis legibus explicandos; ne quid non optimum dedicaretur DEI Sapientiae ex iis, quae hominum mentibus a DEO data, studio & industria perfici potuissent. Alexandriam vero viderat hac laude florere, non modo veteri Gentis instituto (unde a Sacerdotibus Aegyptiis utraque Graecia in Thalete, Pythagora, & Platone hujusmodi studiis fertur imbuta); verum & recenti delectu *C. Julii Caesaris Dictatoris*; quum is, Civilem annum ordinaturus, ab Alexandrina Schola Sosigenem accersivit. Cumulaverat Majorum laudes sub Ptolemaeo Epiphane Eratosthenes Cyrenaeus

naeus

naeus Bibliothecae Alexandrinae Praefectus, armillis constitutis ad observanda Aequinoctia. Easdem laudes compleverat Ptolemaeus libris Magnae Syntaxeos, Alexandrinae Scholae concontraditis: quos deinde praelectos per plura Saecula ibidem novimus, una cum altera Collectione, quam nomine μίκρου ἀστρονόμου ex Pappo memorat Vossius. Ut vero priscus ille Judaeorum Doctor & Legislator Moyses, qui Paschales ritus DEO mandante primus instituit, eruditus fuisse traditur in omni sapientia Aegyptiorum, prius quam divinitus adhiberetur ad Neomeniarum, & Paschatis, aliorumque Festorum scribendas leges; ita etiam praecipui Patres in Alexandrina Ecclesia nati, vel educati, ad Christiani Paschatis mysteria aptis temporibus explicanda atque ordinanda caelitus dati, humana illa praesidia non neglexerunt, quae ab Astronomicis institutionibus Scholae potissimum domesticae hauriri poterant. Certe Anatolius Patria Alexandrinus, ad Laodicensem Episcopatum in Asia Minori assumptus (cui primam tribuunt applicationem Enneadecaeteridos Methonicae ad usum Paschalem) ita excelluit in Mathematicis, ut de illo scribat Eusebius *Eccl. Hist.* lib. 7. cap. 32. pervenisse ad summum apicem Arithmeticae, Geometriae, atque Astronomiae; ad haec, & Dialecticae, & Physicae, & Rhetoricae supremum ad fastigium pervenisse: eoque nomine rogatum ab Alexandrinis, ut Aristotelicae successionis Scholam ibidem institueret. Hieronymus vero judicat, ejus ingenii magnitudinem, de Volumine quod super Pascha composuit, & ex decem libris *de Arithmeticae Institutionibus*, intelligi posse. Quot ante ipsum floruerint, quot etiam postea sequuti sint in ejusdem Patria Christiani Doctores, a Claudii Ptolemaei, ad Theonis, & Pappi aetatem, dispositi serie propemodum continenti, ostendunt praeclara illa nomina Clementis, Origenis, Heraclae, Dionysii, Theophili, Cyrilli; quorum plerique cum Theologicis, etiam Astronomica Studia junxerunt; rati fortasse cum Synesio, Astronomiam esse continentem quendam trajectum, (ut ipse eleganter definit), ad reconditam Theologiam. Quare & eorumdem Cycli perpetui, & Paschales Epistolae ad aetatem nostram pervenerunt. De Clemente Pantaeni auditore, juxta quandam veterem in Alexandria consuetudinem (ubi, a Marco Evangelista, semper Ecclesiastici fuere Doctores) tradit Hieronymus, scriptum ab eo librum *de Pascha*. Idem Hieronymus de Origene a Clemente erudito haec dictavit: illud de immortali ejus ingenio non tacens, quod Dialecticam quoque, & Geometriam, & Arithmeticam, & Musicam, & Grammaticam, & Rhetoricam, omniumque Philosophorum Sectas ita didicit; ut studiosos quoque Saecularium Literarum sectatores haberet, & interpretaretur eis quotidie, concursusque ad eum miri fierent: quos ille propterea recipiebat, ut sub occasione Saecularis Literaturae in fide CHRISTI eos institueret. Heraclam, ex Origenis Schola, ad Thronum Alexandrinae Ecclesiae vocatum, admiratione tanta prosequutus est Africanus (celeberrimus ille Temporum Scriptor), ut narret, se profectum fuisse Alexandriam, Heraclae fama & existimatione incitatum, quam in Philosophia, aliisque Graecorum Disciplinis maximam obtinebat. Dionysium, Theophilum, Cyrillum Alexandrinos Antistites, Paschalium Canonum, ut ita dicam, sequestres & conditores, ostendunt eorum monumenta. Quae si deficerent, unus posset Synesius Cyrenensis, a Theophilo datus Episcopus Ptolemai-

LIBER HISTORICUS. lemaidi, aetatis, & Patriae suae gloriam asserere in Mathematicis, & in Astronomicis praesertim exercitationibus, quae Paschali computo habendae sunt proximiores: cum & Hipparchi inventa theorematibus, ac problematibus a se perfecta demonstret in eo Libro, quem *de Astrolabio* conscripsit.

Merito igitur Nicaenae Synodi providentia praeferebat in Paschalibus computis Ecclesiam Alexandrinam, quam Studiis Astronomicis florere prae ceteris & excellere animadverterat. Poterant equidem plerique Patrum Graecorum, ac Latinorum non immerito pertractare Mathematicorum quaestiones; cum plurimi eorum prodirent e Schola Platonis, quam scilicet ingredi nemo poterat inexpertus Geometriae, juxta legem illam Οὐδεὶς εἰσίτω ἀγεωμέτρητος, Academiae suae vestibulo a Platone praefixam. Inde processerat Justinus Martyr; ut ipse de se testatur apud Eusebium: frequentaverant vero eandem plurimi e Patribus, etiam Latinis: quare & ejusdem Philosophi libros maxime commendarunt; uti Simplicianus, & Augustinus: vel Commentariis. illustraverunt; sicuti Ambrosius: sive etiam Latinitate donarunt; quod praestitit Victorinus.

Neque deerant in Occidente Astronomi satis periti, qui motuum Caelestium Canones probe tenerent, quantum ea tempora ferabant; cum & *Claudius* Imperator Eclipsim Solis Edicto praediceret; *Domitianus* Lunae positum; *Menelaus* sub *Trajano* obscurationes Solares; sub *Gordiano Censorinus* aureum Opusculum ederet de die Natali: ut copiam Astrologorum praetercam, qui, licet somnia venditarent, eoque nomine Urbe pellerentur; attamen inerrantium Stellarum motus ad datam diem colligere ex Astronomorum abacis plane didicerant. Licet, inquam, plerique Patrum Graecorum ac Latinorum non immerito possent de rebus Astronomicis judicare (cum ubique tanta Mathematicorum copia suppeteret), ea tamen fuit apud omnes Aegyptiae Scholae praestanria & existimatio in hoc genere Literarum, ut consultatione Sanctorum torius Orbis ad ejusmodi munus deligerentur Pontifices Alexandrini: quibus & Gentis antiqua laus, & patriae Academiae Doctores, ipsique adeo Episcopi ibidem nati, vel educati, tantum de se specimen in rebus Astronomicis edidissent. Ut enim Ecclesia nihil non optimum dedicare nititur CHRISTO DOMINO, ita colligit omne studium Divinarum, humanarumque rerum, ubi arcana mysteria Veteris, ac Novi Paschatis, Caelo Terraque testibus, rite proponenda ac disponenda esse cognoscit. Quanam vero lege ordinanda esse duxerint Patriarchae Alexandrini, in Capite sequenti explicabimus, producemusque etiam Canones Latinorum; quum aetate Sanctorum Patrum non infeliciter fuisse cultam Astrorum ac Temporum disciplinam etiam in Occidente antea indicaverimus.

CAPUT UNDECIMUM.

Paschalis Computi ab Ecclesia in Festis usurpati Brevis Historia.

(Ex Schedis Francisci Patrui mei Blanchini Praesulis.)

COmputus Ecclesiasticus est certa regula temporis Civilis ita ordinandi juxta mensuram motuum Lunisolarium, ut dies, menses, & anni, ad cultum Divinum exercendum legitima auctoritate designati, constitutis a Legislatore conditionibus apte respondeant, si ex ejusdem regulae praescripto ad calculos reducantur.

In utraque Ecclesia, nempe Judaica ante

ante CHRISTI DOMINI adventum, & Christiana post eundem Terris datum, hujusmodi ars et regula temporis apte assignandi juxta praeceptum Legislatoris quaesita est.

Quaenam vero constructa regula, & constituta fuerit apud Hebraeos, a Mosis & Israelis profectione, ad Imperium Macedonicum, dubitatur inter Auctores. Plerique autumant, de Caelo spectasse Viros huic muneri addictos, ut Novilunia tum primum nunciarent Synhedrio, cum a Solaribus radiis emergentem prospicerent Lunam in vespertina, quam vocant, phasi, e turribus, aut aliis editis locis: prout etiam hodieque praestant tum ipsi, tum Muhamedani. Verum Josephus Scaliger *de Emend. Temp.* in Proleg. p. VI. eam phasim observari ait, non ad computi necessitatem, aut difficultatem supplendam (indicunt enim Judaei etiam ex scripto Neomenias); sed ad novam Lunam sanctificandam. P. Harduinus in Libro *de supremo* CHRISTI *Paschate* pag. 16. docet, Hebraeos Karaitas hausisse observationem phaseos Lunaris non ab antiquis Patribus, sed a Turcis, & Arabis, quos inter versantur. An igitur Aegyptiis rationibus, an Babylonicis Cyclis uterentur Hebraei ante Regnum Magni Alexandri, videtur incertum. Eusebius in fine lib. 7. *Ecclesiasticae Historiae* praeter Philonem, Josephum, & Musaeum, de Methodo Paschalis Festi apud Hebraeos designandi, ait, disertissime disputasse utrumque Aghathobulum, quos praeceptores habuit Aristobulus ille, inter LXX. Interpretes a Synhedrio delectus, qui mitteretur ad Ptolemaeum Philadelphum. Post Aeram Magni Alexandri, & post anni Macedonici usum inductum in Syriam, usurpasse Judaeos Periodum Calippicam annorum LXXVI, quae constat quatuor Enneadecaeteridibus Methonicis, colligi videtur ex libris Machabaeorum: ubi Chronologia contexitur juxta menses, & annos Aerae Syromacedonum: de cujus usu, in plerisque Syriae Civitatibus celeberrimum edidit librum Eminentissimus Cardinalis Norisius, colligens e pluribus antiquis Nummis in ea Ditione percussis Aeras Urbium praecipuarum. De illo autem anno Macedonico lucubrationem edidit eruditissimam Jacobus Usserius Armachanus: ubi etiam egit de Asianorum anno Solari, cum Graecorum Astronomorum parapegmate, ad Macedonici, & Juliani anni rationes accomodato. *Parapegma* indicavit Theon in commentariis ad Aratum (pag. mihi 61. versu 20.) fuisse tabulam gypso oblinitam, quae in Foro proponebatur Civibus, cum expansione anni Civilis, & Lunarionum per dies singulos; non secus ac deinde proposuit Romae Julius Caesar, & qui ab eo proximus imperavit Augustus, suum Kalendarium marmoreae Tabulae insculptum; quod adservatur inter selectas antiquitates Palatii Farnesiani. Indicantur a Francisco Blanchino Patruo meo in Libro *de Kalendario & Cyclo Caesaris* pag. 63. alia *parapegmata* proposita fuisse Siculis ab Archimede, Samiis a Conone, ut e Virgilio Scaliger docuit. Hujusmodi Parapegmatibus, ac potissime Macedonico, proxime post Alexandrum Philippi filium, deinde etiam Juliano (cum a victoribus Romanis imperante Augusto universis ferme Provinciis proponeretur), Anni Civilis modum fuisse ab Hebraeis accomodatum, minime dubium videri debet; cum apud ipsos celebris fuerit *Aera Dhilkarnaim*, quae dicitur etiam *Contractuum*. De hac videndus Scaliger *de emend. Temp.* lib. V. pag. 427. & seqq. & lib. VII. pag. 653. ubi agit de ejusdem connexione cum Judaeorum computo, quem *Magnum* appellant.

Per

LIBER HISTORICUS.

Per eam vero aetatem, qua CHRISTUS DOMINUS spectandum se Terris praebuit, cum Romani sub Augusto proprii Kalendarii methodum longe lateque vulgassent, & fortasse etiam Cyclum Lunarem, quem Eusebius, Beda,& Antiquus Chronographus apud Petavium, repertum memorant Annis XXX. circiter ante illum, quem CHRISTI Natalem numerat Vulgaris Epocha; placuit fortasse & Hebraeis eodem uti: quippe qui castigatus demonstratur, si is fuerit Octagrammus, quem ex marmore Farnesiano laudatus Praesul Franciscus Blanchinus collegit: praesertim, cum Caesar Sosigenem Mathematicum in primis celebrem adhibuisset in Kalendarii sui ordinatione. Verum, sive is Cyclus non satis receptus fuerit, sive facilior methodus visa sit *decemnovennalis*, & ex hac descendens *Calippica*, sive antiquioribus regulis uti maluerint Hebraei, colligi posse videtur ex S. Epiphanio ad Haeresim LI. num.26. ut in Notis ad eumdem locum collegit Petavius, prioribus CHRISTI Saeculis usurpatum fuisse ab Hebraeis Cyclum annorum LXXXIV. quantum nempe spatium temporis obtinuit Cyclus Latinorum, a Christianis receptus, ac retentus ad Paschales usus, quarto praesertim, & quinto CHRISTI Saeculo, ut mox dicemus. Qua de re videndus Petavius in Notis ad eumdem locum, & Card. Norisius in dupliciDissertatione Paschalium Cyclorum, quae subnectitur ejusdem Epochis Syromacedonicis.

Ceterum Judaei observantes vitia ejusmodi Cyclorum, quos antea usurpaverant, circa annum CHRISTI 369. novitium suum Kalendarium, & Cyclum induxerunt, aptatum spatio periodi Calippicae annorum 76. eumque duplici methodo collegerunt juxta diversam rationem Tekupharum duo eorumdem praecipui Magistri, nempe Rabbi Adda,& Rabbi Samuel. Cum nihil intersit nostri eorumdem Epochas explanare, & eum superstitiosas observationes in aliquot Feriis hebdomadae ab anni capite removendis induxerint, satius fuerit Auctores indicare, qui easdem exhibent. Dilucide id praestitit inter ceteros Sethus Calvisius *in IsagogeChronologica* c.XII., ubi agit de Kalendariis Judaicis.

P. Harduinus vindicat a superstitionis nota exclusionem Feriae IV. a die anni principe, juxta regulam a Rabbinis dictam *Badu*, de qua luculenter pertractat pag. 39. & sequentibus in Opusculo *de supremo* CHRISTI *Paschate* Parisiis impresso anno 1693.

Hactenus indicavi regulas ab Hebraeis assumptas ad Paschatis Legalis celebrationem, tam ante, quam post Aeram CHRISTI, juxta computum ipsis tributum ab Auctoribus antea laudatis: quorum omnium instar esse potest celeberrimus Dionysius Petavius. Quae autem regula servata sit in Ecclesia Catholica, ex quo huic Sacro initiata fuit Sanguine immaculati Agni CHRISTI DOMINI, uberrime ac nitidissime pertractarunt omnium ferme aetatum Patres ac Doctores, ab ipso Redemptionis Saeculo, ad nostrum. Horum potiores si quis amat cognoscere, adeat Opus praeclarissimum nuper laudatum Petavii *de Doctrina Temporum*, maximo labore, & pari eruditione adornatum. Paschalis Historiae Breviarium quoddam inveniet in Appendice huic Operi adjecta postrema in parte Tomi Secundi: ubi collegit Epistolas praestantiores SS. Patrum, de Paschalibus Cyclis proxime a Nicaena Synodo pertractantes. Praeteriterit etiam consulere P.Bucherii Commentarium eruditissimum in Paschalem Cyclum S.Hippolyti Martiris, de quo infra loquemur. Verum universam ser-

ferme doctrinam Paschalium Cyclorum & Regularum addiscere quisque poterit multo castigatius & compendiosius, si attente legerit duplicem Dissertationem Eminentissimi Cardinalis Norisii, aliam de Paschali Latinorum Cyclo, alteram de Ravennati, quas reperiet adjectas Operi, ad aeternitatem nominis sui, & ad Historiae adjumentum plane singulare typis mandato Florentiae anno 1689., & Lipsiae iterum, ac Veronae cuso inter ejus Opera omnia.

Primo, & altero CHRISTI Saeculo Paschalem Computum ab Hebraeorum consuetudine, ac Cyclis, quandoque etiam a Civilibus regulis sive Romanorum, sive Alexandrinorum, circa novilunia e Parapegmatibus addiscenda, deduxisse Christianos, plerique affirmant. Paulus de Middelburgo, optime de hisce literis meritus, Lunarem Caesaris Cyclum a se adinventum inservisse autumat huic ministerio, suffragantibus Pitato, & Stoeffeto, quibus utpote peritis Mathematicis, vir summus Petavius fidem praestitisse videtur lib.2. *de doct. Temp.* cap.68. Verum nec aureos numeros Cyclo Caesaris, & Alexandrino Parapegmati tunc inhaesisse, quales opinati sunt Auctores praedicti, demonstravit Cardinalis Norisius in Dissert. *de Paschali Latinorum Cyclo*. Conatus est quoque Patruus meus Franciscus Blanchinus Cyclum Lunarem Caesaris expiscari in ejusdem Kalendarii marmorea tabula e Romanis ruderibus educta post editionem Operis Pauli Forosemproniensis Episcopi, cui proinde suspicari integrum fuit de methodo plane diversa, cum ejusmodi monumentum non inspexisset. Ostendit in Libro *de Kalendario, & Cyclo Caesaris*, juxta illam methodum potuisse Novilunia satis apte designari ad Civiles usus omnium Nationum, quae humano Imperio parebant. Quod vero pertinet ad usum Paschalem, ostendit pag.172. posse ex illo contexi Tabulas satis accurate indicantes Neomeniam Paschalem, non modo a *Caesaris* aetate, ad nostram, verum & ab ipso Mosis Saeculo, si ad ea Tempora per prolepsim retrahatur expansio anni Juliani. Nam Lunae praecessio, & Aequinoctiorum, (quae duo non admodum innotuerant aetate *Caesaris*, a nostris vero Astronomis definita sunt satis exacte) in methodo ab ipso producta ibi computantur.

Cum hac aequatione, quam abhibuit, constat *Caesaris* aetate non fuisse usurpatum ejus Cyclum Lunarem. Propterea credi par est, ejus methodum laborasse aliquot vitiis aliorum Cyclorum, qui pridem a Graecis, & ab Alexandrinis reperti fuerant a Metone, Calippo, Eudoxo, & reliquis nondum instructis tanta copia Caelestium Observationum, quanta requirebatur ad medios Luminarium motus per pluta Saecula diligentissime definiendos.

Hinc abiere Christiani in diversas methodos designandi Novilunii Paschalis, & quartaedecimae, pro libera facultate assumendi Cyclum, quem maluissent. Nam S. Dionysius Patriarcha Alexandrinus, qui *Gallieno* imperante floruit, *Octaeteride* usus fuit, teste Eusebio *Hist. Ecclesiasticae* lib.7. cap. 15. Eamdem geminatam adhibuerat Hippolytus Martyr, ut cernimus in ejus Canone omnium antiquissimo, qui fuerint a Christianis compositi, & ad nos pervenerint. Hunc in Vaticana Bibliotheca asservatum doctissimo quidem commentario illustravit P. Aegidius Bucherius; sed Patruo quoque meo reliquit ea spicilegia, quae post illius messem in Dissertatione de illo edita typis Aloysii & Francisci de Comitibus impressorum Cameralium an.1703. Annus primus Canonis Hippolytei refertur ad primum

LIBER HISTORICUS.

Imperatoris *Severi Alexandri*, prout ibi diserte legitur, nempe ad annum CHRISTI 222. S. Hieronymus in libro *de Scriptoribus Ecclesiasticis* cum Eusebio lib. *6. Eccl. Hist.* cap. 21. narrat, hunc Hippolytum, praeter Heccaedecaetericum Cyclum, vulgasse etiam librum de Paschate, cujus titulum indicari adhuc legimus cum ceteris Doctissimi ejus Patris Operibus in laterculo ipsius basis marmoreae, quae incisum antiquitus Cyclum asservat. Ante Hippolytum solido ferme Saeculo Romam concesserat insignis CHRISTI Martyr Polycarpus Smytnaeorum Episcopus a Joanne Apostolo constitutus, cujus fuerat auditor, Ecclesiam regente Aniceto Papa, ut quasdam de Paschate subortas Quaestiones componeret. Polycarpi Discipulus Irenaeus, qui *Commodo* imperante floruit, ad Victorem Papam plures dedit Epistolas super controversia Paschali. Ipse Victor Pontifex Romanus tertius decimus, super Quaestione Paschae, & alia quaedam scripsit Opuscula. Ante hunc Melito Asianus Sardensis Episcopus de Pascha ediderat libros duos, testibus Hieronymo *de Script. Eccl.* & Eusebio lib. v. cap. 21; qui etiam afferunt, peculiarem Librum de eodem argumento compositum a Clemente Alexandrino. Ceterum a Victore Pontifice Romano consulti plerique Episcopi Orientales & Occidentales super Quaestione Paschali, complures Synodos collegerunt. Caesariensi in Palaestina praefuerunt Theophilus, & Narcissus Hierosolymitanus, suffragium conferentibus voce, & scriptis Cassio Tyri, & Claudio Ptolemaidis Episcopis. Ponti Palmas, per Gallias Irenaeus, Corinthi Bacchilus; alii per Osrhoenam praesederunt: praeter eam Synodum, quam Romae indictam Victor Papa celebrari coram se jussit. Omnium vero ex monumentis nonnulla literis consignata recitans Eusebius eodem libro, cap. 23. indicat permissum fuisse a Romanis Pontificibus Aniceto, Hygino, Telesphoro, & Xysto, ut, salva unitatis pace, unusquisque in sua Paroecia unitatis suae semitam sequeretur. Post horum autem Conciliorum concorde suffragium, placuit Dominicam diem deputari solutioni jejunii & Resurrectionis Festo, juxta Apostolicae consuetudinis instituta ubique Terrarum concelebrando.

Hinc orta necessitas proponendi nitidius regulas universales, unde posset unaquaeque Paroecia tria illa observare in Christiani Paschatis ordinatione, quae sunt, Vernum Aequinoctium, Dies Lunae XIV. absoluta, & Feria prima subsequens proxime, seu dies Dominica.

Eadem suasit Hippolyto Martyri construere Cyclum Heccaedecaetericum, Dionysio Alexandrino octaetericum, Anatolio Laodiceno Enneadecatericum, Latinis Periodum annorum LXXXIV, aliis vero diversas, prout mox explicabimus.

Omnium, & singulorum consilium fuit, tria illa complecti in Paschatis designatione, quae Patrum consensu servari ab universis placuerat, nempe *Dominicam diem* sive Feriam primam, quae sequeretur *post quartamdecimam diem* aetatis Lunae, *ab Aequinoctio Verno* proxime affulgentem.

Verum & in hac regula decernenda non eadem fuit Alexandrinorum, quae erat Latinorum sententia. In duplici enim assumpto invicem dissidebant, nempe in terminis Mensis primi, & in exclusione diei quintaedecimae Lunaris a gaudio Festi Paschalis. Terminos ac limites mensis primi, seu mensis novorum, appellarunt dies illos anni Civilis, in quos Novilunia cum inciderent, ea Luna ad mensem Aequinoctii Verni, seu ad mensem Nisan

ſan pertinere judicabatur. Hos igitur limites Latini juxta Cyclum annorum LXXXIV. collocabant a die 5. Martii, ad ſecundam Aprilis. E contra Alexandrini a die 8. Martii, ad 5. Aprilis. Hinc Alexandrinis (ſecus ac Latini cenſebant) omnis lunatio Martii, cujus Novilunium praecederet diem 8, non erat Paſchalis; Paſchalis vero habebatur illa, quae ultra diem 5. Aprilis non excurreret ſuo Novilunio. Quare, cum triduo tardius Alexandrini Menſem *novorum* figerent, quam Latini; in utroque extremo citimae, ac tardioris Neomeniae diſſidere ab invicem utroſque neceſſe fuit. Praeterea Latini, qui mature conſignaverant exordium Menſis *novorum*, Paſcha Dominicum celebrare detrectabant die lunaris aetatis quintadecima, quam ſcilicet ſilentio & lacrymis tranſigendam potius cenſebant; quod ſcilicet CHRISTUS DOMINUS, qui Luna XIV. Paſcha celebrarat, Luna quintadecima in Crucem actus, non niſi ſextadecima, vel poſt ſextamdecimam reſurrexiſſet. E contra Alexandrini aſſerebant, myſterium Paſſionis in quartadecima ſe rite recolere, qua Judaeis olim praeceptum fuerat Agni figuram praemittere CHRISTO DOMINO, olim paſſuro eodem vertente Feſto Judaeorum: ut ſubinde liberum foret ejus Anaſtaſimon Paſcha laetanter indicere ad diem Dominicam, quae poſt eam Paſſionis ſive Crucifixionis Σταυρωσιμῦ *Stauroſimi Paſchatis* quartam decimam proxime ſequeretur. Hinc eveniebat, ut etiamſi Tabulae Lunares Latinae, & Alexandrinae conſentirent in alicujus Anni Novilunio Paſchali, numerando ab eadem die Anni Civilis, quae dies incideret in Feriam primam; diſcrepare attamen poſſent per integram hebdomadam in Paſchae deſignatione; cum XV. dies Lunae in Dominicam incidens, apud Alexandrinos utilis haberetur Paſchali gaudio recolendo, inutilis vero apud Latinos.

Controverſiam hujuſmodi terminorum non diremit Canon Nicaenae Synodi, cui tantummodo placuit ſtatuere, ut Alexandrinus Antiſtes curam Paſchalis Computi aſſumeret, ac Romano Pontifici mature indicaret; ut iſte quotannis poſſet univerſis Eccleſiis eamdem diem, concordi ſuffragio ſelectam edicere, ad Paſchalia Feſta peragenda.

Alexandrini Praeſules, Anatolii methodum ſequuti, ſui ſcilicet conterranei, qui Laodicenus Epiſcopus in Aſia vixerat circa annum CHRISTI 275, *Enneadecaeteridas* ſive decemnovennalem circulum Parapegmati Paſchali indiderunt. Hujus certe Cycli in Eccleſiaſticas Tabulas referendi (qui olim a MetoneGraecis traditus fuerat) Auctorem Anatolium narrat Euſebius (*lib. 7. cap. ultimo*), cujus praeſtantiſſimum ingenium in Mathematicis Diſciplinis, & in libro *de Paſchate* ab eodem compoſito laudat etiam B. Hieronymus. At Latinis potior viſa eſt Periodus annorum 84. ſive ab Hebraeorum aequidiuturna peterent, de qua S. Epiphanius ad Haereſim LI., ſive novam ſuopte ingenio procudiſſent ad Feriarum Apocataſtaſim, ſive inſtaurationem ſpatio breviſſimo repetendam. Eamdem ſcripto illuſtravit omnium doctiſſime Cardinalis Noriſius in laudata Diſſertatione; cum is omnium primus demonſtraverit, eam ipſam eſſe, quam Anonymus Quarti Saeculi Scriptor, in membranis vetuſtiſſimis Bibliothecae Vindobonenſis Caeſareae aſſervatus, extenderat juxta ſeriem Conſulum Romanorum. Quarto pariter CHRISTI Saeculo laterculum Paſchalem laborioſo computo edidit Alexandrinus Patriarcha Theophilus, Magno Theodoſio adhortante, a primo ejus Conſulatu, nempe ab anno CHRI-

STI

LIBER HISTORICUS.

STI 380., ad centum proximos a se perductum. Verum B. Cyrillus ejusdem Theophili nepos & Successor, cum videret a Latinis expeti Cyclum restituentem hebdomadae Ferias, qualem diximus nuper laudatum annorum 84., a quo ratio Enneadicaeteridum non servatur, alium ipse adinvenit, ex quinque decem novennalibus Anatolii sive Theophili collectum, nempe constantem annis XCV. in cujus absolutione Feriarum apocatastasis repeteretur, Lunationibus insuper restitutis. Ingenti laude susceptum probant, etiam in Occidente apud Latinos, tum plura veterum testimonia, tum antiquissimus ac celeberrimus Lapis adhuc in Ravennate Ecclesia asservatus, & eodem Cyclo Cyrilli incisus, qui ansam praebuit Cardinali Norisio Dissertationis de illo in publicam lucem edendae.

Non adeo tamen exactua visus est Occidentalibus Cyrilli Cyclus, quin saepe dubitarent, num Paschalibus regulis ubique responderet. Certe Victorius Aquitanus anno CHRISTI 457. vicennio scilicet post evulgatum Cyrilli Cyclum, cum animadvertisset erroneam aetatem Lunae ab eodem prodi, magnum Cyclum annor. DXXXII., quo dudum utebantur non pauci Orientalium, ad Latinorum Canones nonnihil deflexum contexuit. Eodem vero usum fuisse Hilarum Papam, cui tunc Romanae Ecclesiae Archidiacono Victorius Opus nuncupaverat, ac plurimas etiam Ecclesias Occidentis eumdem usurpasse, docet Cardinalis Norisius in memorata Dissertatione *de Cyclo Ravennati* cap. 3. Exstare nunc etiam ferunt in Ecclesia Petrocoriensi vetustum Lapidem, Victoriani Cycli characteres exhibentem, quem Gruterus vulgavit inter Antiquas Inscriptiones.

Quod attinet ad primum Auctorem magnae hujus Periodi, annor. DXXXII. spatio recurrentis, tradit Syncellus, circa ipsam Cyrilli aetatem inventorem habitum fuisse quemdam Aegyptium Monachum nomine Anianum, quem floruisse asseverat *Arcadio* imperante. Photius asserit, Metrodoro nomen Auctori fuisse, qui Cyclum annorum 532. ab anno *Diocletiani* primo auspicatus est. Perperam vero attributam indicat Cl. Card. Norisius (p. 183. in fine capitis 3.) Dionysio Abbati cognomento Exiguo aptationem Cycli Orientalium sive Aegyptiorum Latinis regulis, quam Victorio Aquitano deberi probavit; licet Viros praestantes ea ratio numerorum fefellerit, quam late prosequitur pag. 156. Nam S. Cyrilli Cyclus, qui coeperat anno 437., cum ad finem vergeret instante anno 531, & succidaneus aliquis a Latinis desideraretur, qui Cyrillianum jamjam desiturum exciperet; opportune rogavit Petronius Episcopus Dionysium Abbatem, Graece ac Latine doctum, & ob sacros Synodorum Canones Latinitate donatos in Romana Ecclesia clarum, ut Cyclum Paschalem procuderet, ita diligenter & apte dispositum, ut controversiis Paschalibus magnum diem tandem imponeret. Obsequutus Episcopo adhortanti Dionysius, Cyclum quidem edidit, non tamen illum, quem ei vulgo tribuunt, annorum 532., imo alterum Cyrilliano parem, nempe constantem annis 95. ut in ejusdem Prologo ipse luculenter expressit. Coepit autem anno CHRISTI 525, cum sex adhuc anni superessent ad exitum Cyrilliani, qui complebatur anno CHRISTI 531. (*Vid. Card. Noris cap. 3. de Cyclo Ravennati*). Cum vero anno CHRISTI 531. expleretur Cyrilli Periodus, & insequenti anno 532. Dionysiana subrogaretur (licet complures Ecclesiae in Gallia, Hibernia, & Hispania adhuc Victorianae adhaererent), ab illo

illo annorum numero, qui Aegyptiam Aniani Monachi, seu Metrodori Periodum annorum 532. apud Graecos in dies invalescentem, & Victorianam ipsam aequidiuturnam, & a pluribus Ecclesiis in Occidente observatam, metiebatur, erroris occasio suborta est. Tribui etiam vulgo coepit Dionysio inventio Periodi annorum 532., licet ipse Cyrillianam mensuram annorum 95. in sua non excessisset. Ut vero Beda apud Latinos parem Victorianae Periodum induxit, & celeberrimam reddidit ex Epocha annorum CHRISTI, juxta numerationem suam, quae vulgo recepta est, & initio Cycli praefixa; visus est Oriens, & Occidens concordi sententia de Paschali Cyclo deliberasse. Quare, cum Beda novum Cyclum ab anno CHRISTI 532. per totidem consequentes produxisset ad 1064. hinc auspicati Posteri tertiam addiderunt pari annorum summa, ad 1594 Vulgaris Epochae desituram; non secus ac Septimo Saeculo S. Isidorus Hispalensis, ad finem vergente Dionysiana 95. annorum, post B. Cyrilli Aequidiuturnam Periodum, suam produxerat lib. VI. *Originum* cap. 17., expansam ab anno Aerae CHRISTI Vulgaris 627. ad 721. Tertiae autem Periodi annorum 532. ab eo, quem diximus 1065, ad 1596. procedentis, cum Gregorius XIII. animadverteret rationes nimium esse luxatas, atque in dies recedere longius ab utriusque Luminaris motibus post intervallum annorum mille, ex quo recepta ab Ecclesia fuerat (conquestis jam pridem ea de re ad Apostolicam Sedem Episcopis doctissimis, in Concilio praesertim Generali Lateranensi sub Leone X.), de nova Paschalis Computi ratione in usum Christianae Reipublicae inducenda feliciter cogitatum fuit: idque praestitum in *Emendatione* veteris *Kalendarii* ab eodem Pontifice per Cyclum Epactarum, qui, aureis numeris Alexandrinorum imposterum amputatis, eorumdem in locum suffectus est.

In tanta igitur Cyclorum diversitate, quae in Oriente, atque Occidente usurpata fuit ad Paschalis Festi rationes Ecclesiae proponendas, singulis ferme Saeculis ante Bedam peculiaris quidam Computus fuit addiscendus. Post Bedae vero ordinationem ab anno CHRISTI 532. per alios totidem ad 1064. deductam (unde posterior Aetas tertium Cyclum aequidiuturnum perduxit ad annum 1596.), regulae computi petebantur ab Auctoribus supra memoratis. Verum ab anno 1582., quo Gregorius XIII. opportune providit futuris aetatibus, inducta nova ratione Kalendarii, novoque Epactarum Cyclo per Aloysium Lilium adinvento, & nonnihil castigato per Viros peritos ab eodem Gregorio selectos, utimur Canonibus, ab ipso met Pontifice editis una cum Bulla, & ratione, in libro Kalendarii perpetui; ubi etiam facilis atque ordinata methodus aperitur computi recentioris, quam deinde P. Clavius Clementis VIII. jussu grandiori Volumine expansam evulgavit.

EXPLICIT LIBER HISTORICUS.

LIBER CRITICUS
PRIMI ET SECUNDI SAECULI DEMONSTRATIONIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE QUADRIPARTITAE.

CAPUT PRIMUM.

Stoicae Sectae Philosophi, Primo & Secundo Christi *Saeculo Haereticorum antesignani, & praecipui errores eorum.*

ORDINEM temporis certum, ejusque partium accuratam assignationem Gestis quibusque praeteritis, una cum documentis proximioribus ac genuinis, spatia aetatis ac res demonstrantibus, esse praecipuam Historicae Fidei curam, nemo negaverit, qui formare animum studeat veris exemplis & narrationibus castigatis, potiusquam figmentis & fabulis, aut temere garrientium opinionibus onerare. Quae cum in singulis Historiae generibus quaerenda sint, multo diligentius praestari oportet in eo gravissimo geoere narrationum, ubi Religionis Mysteria, & Sanctissima Ecclesiae monimenta conquiruntur; repetenda potissimum ex Gestis Pontificum, Coociliorum, Patrum, atque Sanctorum; & derivanda ad usus Historiae universae Ecclesiae, B. Petri Successoribus ad erudiendum regendumque contraditae. Id certe curatum diligenter a nobis est in duobus praecedentibus Libris hujus *Demonstrationis Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae*, priora duo Saecula Jesu Christi complexis; dum ea, quae in ipsis descripta sunt, comprobata fuisse credimus documeotis publicis Temporum, ac Gestorum nondum deperditis. Promisimus autem in Libro tertio, Criticae reservato, proferre singillatim praecipua dogmata Catholicae Religionis adversus commenta Stoicorum, qui doctrinae laude apud Ethnicos maxime commendati, suorum delirameotorum professores & asseclas, Haereticos reliquerunt. Cum igitur pro virili id praestare parati simus, ab iisdem Stoicis ducimus incipiendum. Esto igitur nostri laboris exordium.

Actorum XVII. v.16. *Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idolatriae deditam Civitatem.* v. 17. *Disputabat igitur in Synagoga cum Judaeis, & cum colentibus, & in foro per omnes dies ad eos, qui aderant.* v. 18. *Quidam autem Epicurei, & Stoici Philosophi disserebant cum eo &c.*

Contigisse id anno Aerae Christi 52. docet Venerab. Dei Servus Caesar Card. Baronius, *Claudii* nempe *X*, quo postmodum venit Corinthum, ubi L. Ju-

Junius Gallio Proconsul Achajae Provinciam administrabat: ante cujus Tribunal adductus fuit Paulus a Judaeis (*Act.* XVIII. 12.) anno sequenti. Porro *L. Junius Gallio* Senecae Stoici frater germanus erat, ut ipse testatur in Praefatione lib. 4. *Quaest. Natural.* Et cum Seneca Magister Neroni datus fuisset a *Claudio* anno 52, floruisse tunc in Urbe constat etiam Stoicam Philosophiam, ut docet vetus Inscriptio in Hortis Urbanis Clarissimorum Ducum Matthejorum ad Naviculam.

Epictetus Philosophus Stoicus Epaphrodito *Neronis* familiari servisse dicitur: tum *Domitiano* imperante, Roma pulsus, atque iterum in Urbem redux, pertigisse dicitur ad tempora *M. Antonini*. Ejus Philosophiae summa, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *sustine, & abstine*.

Stoici quamplures (& quidem celebres) primum, & alterum CHRISTI Saeculum illustrarunt; sed praesertim sub *Antoninis*: quos inter *M. Aurelius* cognomento Philosophus Stoicam doctrinam a multis hausit, & quidem praeclaris ejusdem Philosophiae Sectatoribus. Capitolinus in vita Marci ait: *Fuit a prima infantia gravis. At ubi egressus est annos, qui nutricum foventur auxilio, magnis praeceptoribus traditus, ad Philosophiae scita pervenit &c. Nam duodecimum annum ingressus, habitum Philosophi sumpsit; & deinceps tolerantiam; cum studeret in pallio, & humi cubaret &c. Usus est etiam Commodo Magistro; cujus ei affinitas fuerat destinata. Usus est & Apollonio Chalcedonio, Stoico Philosopho. Tantum autem studium in eo Philosophiae fuit, ut ascitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad domum* Apollonii *discendi causa veniret. Audivit & Sextum Cheronensem Plutarchi nepotem*, Junium Rusticum, Claudium Maximum, *&* Cinnam Catulum *Stoicos. Peripateticae vero studiosos audivit* Claudium Severum, *& praecipue* Junium Rusticum, *quem & reveritus est, & sectatus, qui domi, militiaeque pollebat Stoicae disciplinae peritissimum: cum quo omnia communicavit publica, privataque consilia: cui etiam ante Praefectos Praetorio semper osculum dedit: quem & Coss. iterum designavit: cui post obitum a Senatu statuas postulavit. Tantum autem honoris magistris suis detulit, ut imagines eorum aureas in Larario haberet, ac sepulchra eorum aditu, hostiis, floribus semper honoraret &c. Educatus est in* Adriani *gremio, qui illum (ut supra diximus)* Verissimum *nominabat*.

Ex his itaque testimoniis constat, Stoicae Sectae professores non Athenis modo, sed etiam Romae celeberrimos extitisse primo CHRISTI Saeculo, cum, ad eorumdem errores convincendos, uterque Apostolus Petrus & Paulus in has Occidentales plagas ex Oriente devenerunt. Altero autem Saeculo Aerae Christianae, quo Petri Successores in ejus Cathedra Romana docebant universam Ecclesiam, constat pariter ejusdem Sectae Philosophos complures & eximios extitisse, imperante praefato *M. Aurelio*, eosdem honestante Magistratibus supremis, & necessitudine sua, dum viverent: mortuos autem statuis, a Senatu decretis & impetratis, atque in Larario domestico positis imaginibus aureis, aditu, ac etiam hostiis, & floribus ad eorum sepulchra; ut scilicet profiteretur, ex ipsius Sectae dogmatibus, esse plusquam humanis honoribus prosequendos, quorum animos in Caelum receptos cum anima Mundi, DEI partem constituere impie sentiebat; quemadmodum ex anaglypho in stylobate Columnae *Antonino* Patri positae expressum ab eo fuisse conspicimus, & infra ostendemus ex libris ejusdem *Marci Antonini de Vita sua*, adducendis circa finem istius Libri.

Ad hujus itaque Sectae perniciosos errores de medio tollendos in Urbe,* praesertim rerum Domina, & omnium impietatum tunc temporis serva, missus Apostolorum Princeps, tum per caelestem doctrinam oretenus, ac scripto traditam, tum per Successores in Cathedra, ita eandem delevit ac rescidit radicitus, ut Haereseon quoque surculos inde subortos, verbo DEI, gladio scilicet ancipiti, resecare nunquam desistat etiam aetate nostra, qua similes Stoicae impietati Sententiae abolitae sunt.

Nunc expendendae nobis sunt praecipuae Stoicorum Sententiae, in iis praesertim, quae potioribus veritatis dogmatibus adversantur: earumque testimonia promenda, ut argumenta deinde proferamus Christianae Sapientiae, quibus evulsus error Stoicae Philosophiae, & Romanis ex arcibus depulsus est per discipulos Petri, & Successores.

Praecipuos errores voco eos, qui Sapientiae fundamenta convellunt, nempe eos, qui falsam Divinitatis, ejusque providentiae & cultus ideam obtrudunt: tum etiam de justitia, de causa & origine boni & mali, ac de humanorum actuum regulis perperam sentiunt.

Singillatim proponendi sunt Stoicorum errores praecipui, nempe

1. De idea, & cultu Dei.
2. De Providentia & Mundi rectione.
3. De Summo Bono.
4. De origine boni, & mali.

**Haec autem Civitas ignorans suae provectionis auctorem, cum pene omnibus dominaretur Gentibus, omnium Gentium serviebat erroribus*: S. Leo Serm. pr. *de Nat. Apostolorum Petri & Pauli*.

CAPUT SECUNDUM.

Errores Stoicorum circa ideam, & cultum Dei.

DE DEO ita sentiunt Stoici, ut animam Mundi credant. S. Epiphanius in eorumdem Haeresi ait *Tomo I. pag. 12. Edit. Paris. 1622.* Σαὶ Στωϊκοὶ μὲν φρονοῦσι περὶ θεότητος τοῦτο, φάσκοντες εἶναι νοῦν τοι Θεὸν, ἢ παντὸς τοῦ ὁρωμένου κύτους, οὐρανοῦ τέ φημι καὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἐν σώματι ψυχή. μερίζουσι δὲ οἱ αὐτοὶ τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς οὐσίας, εἰς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὴν καὶ ἀέρα καὶ τὰ ἄλλα. *Quod ad Stoicos pertinet, haec est de Divinitate illorum opinio*: DEUM *esse mentem asserunt, quae totius aspectabilis molis, caeli nimirum, ac terrae, ceterarumque rerum velut corporis anima sit. Rursus Divinitatem unam in plures ac particulares naturas distribuunt, Solem videlicet, Lunam, ac Stellas, animam, aerem, resque ceteras.*

Sentiunt autem ita constitui unumquidpiam ex mente illa sive anima, quae corpus Mundi pervadit; ut ipsum Mundum appellent, animal rationale mente praeditum, & DEUM. Laertius in Vita Zenonis, ubi de Stoicorum dogmatibus(*pag.*255.*n.*285.*Edit.*Henrici Stephani) ait: *Chrysippus autem in primo de providentia, & Posidonius in Libro de Diis, Caelum, ajunt, principale esse Mundi: Cleanthes vero Solem: Chrysippus autem rursus a se dissidens in eodem purissimum dixit ac liquidissimum aetera, quem etiam primum asserunt esse* DEUM, *sensibiliter veluti infusum per ea, quae sunt in aere, ac per cunctas animantes, & arbores, per terram autem ipsam secundum habitum. Unum esse Mundum, & hunc finitum, globosaque figura &c.* Et num. 286. *Quod autem sit animal Mundus, & rationale, & animatum, & intelligibile, & Chrysippus in primo de providentia disserit, & Apollodorus in Physica, & Posidonius &c.* Et eod. num. 286. *Porro animatum esse inde manifestum est, quod ani-*

LIBER CRITICUS.

ma nostra inde veluti avulsa sit &c. Conferantur haec cum assertis per Stoicos apud eundem Laertium num. 284. *Mundum vero tripliciter dicunt, ipsumque* DEUM, *quem ex omni substantia dicunt propriam qualitatem; qui & incorruptibilis, & ingenitus sit opifex tanti operis, ac ornamenti, ut quotannis orbes suos peragat Sol in seipsum, omnium substantiam consumens, ac eam rursus ex se ipso gignens.* Tum num. 119. *Divinos quoque esse, quod in se ipsis quasi habeant* DEUM. Rursus conferantur cum gestis ac monumentis *M. Aurelii Antonini* Imperatoris, Stoicam Sectam profitentis, & idcirco divinis honoribus prosequuti Magistrorum suorum animos, positis in Larario imaginibus aureis, & hostiis ad sepulchra mactatis, praecipue autem cum Anaglypho ipsius jussu caelato in Apotheosi Patris Antonini supra stylobatem Columnae; ubi Genius alatus, Mundi globum, ejusque animam serpentis imagine expressam manu gestat, & Superis infert Pium, cum uxore Faustina; ut scilicet indicare videatur, animas parentum e Mundi anima seu DEO Stoicorum avulsas per Genium cujusque Praesidem (quem pariter Stoici admittunt, Seneca testante lib. 19. Epistola III.) restitui rursus Divinae Naturae, Universi scilicet Menti, cujus partes fuisse creduntur a Stoicis, ac veluti partiales Dii habentur, quemadmodum Epiphanius observat.

Quisquis haec omnia complectitur animo, & comparat, is profecto videt expresse, Stoicorum errores circa ideam Divinitatis, Mundani corporis mentem, tanquam alterum animalis naturae principium ab ipsis habitam. Duo enim principia, & naturae, partes constituunt, ut ex Lactantio lib. 7. cap. 3. aliisque notavit Lipsius Phisiologiae Stoicorum lib. I. Differt. V. & seqq. *Stoici*, (inquit Lactantius Edit. Parisiensis 1748. Tom. 1. pag. 519.) *Naturam in duas partes dividunt, unam, quae efficiat: alteram, quae se ad faciendum tractabilem praebeat. In illa prima, esse vim sentiendi, in hac materiam, nec alterum sine altero posse. Quomodo potest idem esse quod tractat, & quod tractatur? Si quis dicat, idem esse figulum, quod lutum, aut lutum idem esse, quod figulum, nonne aperte insanire videatur? At isti uno Naturae nomine duas res diversissimas comprehendunt,* DEUM, *& Mundum, Artificem, & opus; dicuntque, alterum sine altero nihil posse, tamquam natura sit* DEUS *Mundo permixtus. Nam interdum sic confundunt, ut sit* DEUS *ipsa mens Mundi, & Mundus sit Corpus* DEI. Hanc vero naturam artificem, seu mentem Mundi, ignem quoque appellant, & cum Caelo, Syderibus, & Fato confundunt, ut ibidem ex Plutarco, Athenagora, & Stobaeo Lipsius observat. Plutarchi vera sunt: DEUM *Stoici dicunt esse Ignem artificiosum, via vadentem in generatione Mundi, continentem intra se omnes seminales rationes, juxta quas singula Fato deinde fiunt.* Neque aliter Posidonius apud Stobaeum, DEUS *est spiritus intelligens, & igneus, formam ipse non habens, sed in omnes se vertens, & omnibus assimilans.* Quare & Virgilio ita canenti,

> *Spiritus intus alit, totamque infusa per artus*
> *Mens agitat molem, & magno se corpore miscet*

ita accinit Manilius:

> *. . . . vivere Mundum,*
> *Et rationis agi motu: cum spiritus unus,*
> *Per cunctas habitet partes, atque irriget Orbem,*
> *Omnia pervolitans, corpusque animale figuret,*

& Julius Firmicus juratissimus Stoicus figuram quoque circularem huic menti Mundi non veretur adscribere: *Mens illa*

illa divina, animusque caelestis, per omne Mundi Corpus in modum circuli collocatus, & nunc intrinsecus, nunc extriusecus positus, cuncta regit atque componit: & propria originis generatione conceptus, se ad creanda, & conservanda omnia, ignita & sempiterna agitatione perpetuat. Iterum Manilius:

Qua pateat Mundum Divino numine verti,
Atque ipsum esse DEUM.

Didymus apud Eusebium Praep. Evang. cap. 15. *Stoici totum Mundum cum partibus ejus, appellant* DEUM. Et Seneca Epist. 94. *Totum, hoc quo continemur, & unum, &* DEUS *est: & socii ejus, & membra sumus.* Plutarchus vero lib. 1. de Placitis Philos. cap. 7. DEUM *Stoici dicunt & Mundum, & Stellas, & Terram, sed supremum illum, mentem in aethere.* Quibus autem gradibus Divinitas haec dividua, & versatilis, a Stoicis, cum Varrone, distribuatur in Mundi mentem, & partes omnium, clarissime exponit S. Augustinus de Civit. DEI lib. 7. cap. 6. *Dicit ergo idem Varro adhuc de naturali Theologia praeloquens,* DEUM *se arbitrari esse animam Mundi, quem Graeci vocant κόσμον, & hunc ipsum Mundum, esse* DEUM. *Sed sicut hominem sapientem, cum sit ex corpore & animo, tamen ab animo dici Sapientem; ita Mundum,* DEUM *dici ab animo, cum sit ex anima & corpore. Hic videtur quoquomodo confiteri unum* DEUM. *Sed, ut plures etiam introducat, adjungit, Mundum dividi in duas partes, Caelum & Terram: & Caelum bifariam in aethera, & aera, terram vero in aquam & humum. E quibus summum, esse aethera, secundum aera, tertium aquam, infimum terram. Quas omnes partes quatuor animarum esse plenas, in aethere & Vere immortalium, in aqua, & terra mortalium: a summo autem circuitu Caeli, usque ad circulum Lunae, aethereas animas esse astra, ac Stellas, eosque Caelestes* DEOS *non modo intelligi esse, sed etiam videri. Inter Lunae vero gyrum, & nimborum, & ventorum cacumina, aereas esse animas, sed eas animo, non oculis videri, & vocari Heroas, & Lares, et Genios. Haec est videlicet breviter in ista praelocutione proposita Theologia naturalis, quae non huic tantum, sed et multis Philosophis placuit etc.* Hactenus Augustinus.

LIBER CRITICUS.

Mirum propterea videri non debet, si Stoica supercilia deflexere aliquando ad Poetas Viri tantam gravitatem professi, ut Divinitatis Mundanae partitio ab Homericis etiam carminibus suffragium referret. Diserte hoc tradit Lactantius capite duodecimo Libri primi *de falsa Religione*, quod ita inscribitur: *Quomodo Stoici figmenta Poetarum ad Philosophicam transferant rationem.* Singulis autem Homericorum Deorum nominibus ita compellant DEUM suum, Mundi mentem, simul & partem apud Laertium n. 287. *Namque Grecis* Δία *appellari, quod per ipsum sint omnia. Eundem* Ζῆνα *vocari, quod vitae omnium sit auctor:* Ἀθηνᾶν *autem, quod in aethere distentum sit imperium ejus:* Ἥραν *vero, quod in aere:* Ἥφαιστον, *quod in artificiali igne:* Ποσειδῶνα, *quod in humore:* Δήμητραν, *quod in terra ect.* ut omnino perspicuum sit, hanc etiam sententiam contineri in illa inani Philosophia & fallacia secundum elementa Mundi, a qua, ut caverent, monuit Apostolus Collossenses cap. 2. vers. 6.

Satis haec fuerint ad exibendos Philosophiae Storicae praecipuos errores circa ideam simplicem Divinitatis: cui perperam ipsi coniungunt, esse partem Mundi se ipsam ignentem, & inconstanter concipiunt modo mentem, modo ignem, modo aethera, sed figura minime praeditum, & ceteroqui sensibilem, ac partitionis, & graduum capacem. Cui etiam Divinitati notionem unitatis

tis cum tribuant, unici tamen Principii vim negant; cum ipsi aequalem & coaeternam materiem per summam impietatem comminiscantur: id etiam addentes blasphemiae, DEUM omnium mentem & artificem, nihil posse sine materia. Seneca Epist. 65. *Dicunt, ut scis, Stoici nostri, duo esse in rerum natura, ex quibus omnia fiant: Causam, et Materiam. Materia jacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moveat. Causa autem, idest ratio, Materiam format, et quocumque vult, versat: ex illa, varia opera producit. Esse ergo debet aliquid unde fiat, deinde a quo fiat. Hoc causa est, illud materia. Quaerimus quid sit Causa: Ratio faciens, idest* DEUS. Et concludit: *Nempe universa ex materia, et Deo constant.* Et Cicero de Stoicis: *Naturam dividebant in res duas: ut altera esset efficiens, altera autem quasi huic se praebens: ex qua efficeretur aliquid. In eo quod efficeret, Vim esse censebant: in eo quod efficeretur, Materiam quandam: in utroque tamen utrumque. Neque enim materiam ipsam cohaerere potuisse, si nulla vi contineretur, neque Vim sine aliqua Materia.* Ubi scite animadvertit Lipsius, qui utrumque locum adnotavit, *in quo tamen opinio sive error vetus notandus, censentium materiam simul cum Deo aeternam, nec alterum sine altero fuisse.*

CAPUT TERTIUM

Primus Stoicorum error a Schola tertii Zoroastris, sive Magorum Persidis; atque primorum Haereticorum Sectae ab utrisque progenitae, nempe a Magis Persis, ac Stoicis.

Tertullianus adversus Hermogenem disputans, cum Stoicis impie asserentem, fuisse materiam DEO coequalem, recte observabat, tum hujus, tum complurium Haereseon Patriarchas fuisse Gentium Philosophos. Quocirca utrosque merito irridet, dum ait (pag. 269. Edit. Lutetiae Paris. an. 1634.) *Sane et sibi praestitit aliquid materia, ut et ipsa cum Deo possit agnosci coaequalis* DEO, *imo et adjutrix: nisi quod solus eam Hermogenes cognovit, et Haereticorum Patriarchae Philosophi. Prophetis enim, et Apostolis usque adhuc latuit, puto et* CHRISTO. Dictum Tertulliani assumit B. Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem, ita scribens: *Pulchre quidam nostrorum ait: Philosophi, Patriarchae Haereticorum, Ecclesiae puritatem perversa maculavere doctrina.* Nec minus scite animadvertit Barraeus in hunc Tertulliani locum, vocari merito ab ipso Hieronymo eosdem Philosophos, *primogenita Aegypti, et vectes Damasci.* Ab antiquissimis enim Aegyptiorum, Phoenicum, & Assyriorum, Doctoribus dicam, an impostoribus, Ethnicae Philosophiae falsa dogmata, Haeresum scilicet semina, inspersa sunt Asiae, Orienti, Aegypto, unde Graecia, & Occidens subinde accepit.

Aequalem igitur DEO Materiam, a Stoicis assertam, & ab Hermogene, aliisque Haereticis pari pertinacia propositam, praesertim ut Mali principium adstruerent, ante Stoicos commenti sunt Magi Persarum, qui apud Plutarchum in lib. de Iside & Osiride *existimant duos esse* DEOS, *contrariis actibus veluti deditos, unum bonorum, alterum malorum opificem:* quos etiam *Oromazan* & *Areimanium* appellant, ex illius Zoroastris sententia, quem suae superstitionis, & Philosophiae putant auctorem, & fabulantur quinque annorum millibus ante bellum Trojanum floruisse; cum tamen ex ipso Persae nomine, quod ei tribuitur, jure arguat Stanlejus in *Historia Philosophiae Orientalis* lib. I. cap. 2. non esse vetustiorem aetate Cyri, & propterea tertium

tium inter Zoroastres recensendum; & cum primo Zoroastre Chaldaeo perperam ab iis confundi, qui aequalis habetur Nino. Potissima hujus erroris occasio desumebatur ex origine malorum, quam optimae Dei naturae cum minime convenire cognoscerent, nescirent autem, bona quidem universa fuisse a DEO condita, sed abusu libertatis vitium in rationales Creaturas irrepsisse, deflexis actionibus ad alium finem, quam ad regulam morum a DEO constitutam (cujus errati poenas DEUM exigere administratione justitiae; unde irrogantur ea, quae suapte natura bona cum sint, perditis mentibus, & a fine aversis, molesta contingunt, & habentur mala); haec, inquam, cum ignorarent, confusam mali notionem, cum DEO summo Bono confligere quodammodo, ac decertare, tanquam rem illi coacternam, statuerunt: duo inducentes Principia a nemine condita, sibique adversa, Bonorum scilicet causam, & Malorum. Huic autem absurdae illationi, ex praejudicata notione Boni, & Mali, non modo subscripsit Heraclitus, rerum omnium causam tribuens discordiae, ut ibidem refert Plutarchus; verum & universi ferme Ethnicorum Philosophi, eodem Plutarcho teste, diversis licet ambagibus verborum, suffragium contulerunt. Hinc etiam Apostatae Christiani, ubi a fide Scripturarum desciverant, & ad elementa Mundi convertebantur cum inanis Philosophiae Professoribus, statim in has symplegadas impegerunt, in duo scilicet aeterna Principia, duosque DEOS, Bonum, & Malum; quos Simon ille Magus & Haereticorum antesignanus confinxit, & coram Apostolico Coetu obtrudere non est veritus, ut Cerdoni, Basilidi, Valentino, Marcioni, Hermogeni proxime subsecuturis viam sterneret. Rem paucis exhibet Tertullianus adversus Hermogenem pagina 266, *Bonum et optimum definiens* DOMINUM, inquit, *qui bona atque optima tam velie facere, quam sie; imo nihil non bonum atque optimum et velle eum, et facere. Igitur omnia ab eo bona et optima oportuisse fieri secundum conditionem ipsius. Inveniri autem et mala ab eo facta, utique non ex arbitrio, nec ex voluntate: quia si ex arbitrio et voluntaee, nihil incongruens et indignum sibi faceret. Quod ergo non arbitrio suo fecerit, intelligi oportere ex vitio alicujus rei factum; ex materia esse sine dubio.* Cur autem in haec absurda dogmata prolapsus sit Hermogenes, paullo ante dixit p. 265: *A Christianis enim*, inquit, *conversus ad Philosophos, de Ecclesia in Academiam, et Porticum, inde sumpsit a Stoicis Materiam cum* DOMINO *ponere, quae ipsa semper fuerit, neque nata, neque facta, nec initium habens omnino, nec finem, ex qua* DOMINUS *omnia postea fecerit*. Neque aliter de Marcionis errore sentiendum contra ipsum scribit lib. 5. pag. 613: imo & contra Haereses universas peculiari Opere demonstrare cum pararet, ita assentitur Apostolo, praemonenti, ut inani seductione falsi nominis Sapientiae propterea caveremus: *At*, inquit, (ibi lit. C.) *cum monet cavendum a subtililoquentia, & Philosophia, ut inani seductione, quae sit secundum elementa Mundi: non secundum Caelum, aut Terram dicens, sed secundum literas seculares, & secundum traditionem; scilicet hominum subtililoquorum, & Philosophorum: longum est quidem, & alterius Operis, ostendere, hac sententia omnes Haereses damnari, quod* OMNES *ex subtililoquentiae viribus* (λεπτολογία) *& Philosophiae regulis constent. Sed Marcion principalem suae fidei terminum de Epicuri Schola agnoscat,* DOMINUM *inferens hebetem, ne timeri eum dicat: collocans & cum* DEO *Creatore materiam de porticu Stoicorum &c.*

LIBER CRITICUS.

Otiosum propterea non fuit commemo-

LIBER CRITICUS.

morari inter Acta Apostolica Epicureos, & Stoicos cum Paulo disceptasse; dum is Athenis agens, ab eisdem pertraheretur in Areopagum: ut scilicet intelligeremus, quorsum Apostolus coeperit ab Articulo principe in Symbolo, utriusque Sectae erroribus veritatis normam opponere, dicens, (Act.XVII. 24.) DEUS, *qui fecit Mundum, et omnia quae in eo sunt, hic Caeli, et Terrae cum sit* DOMINUS *etc.* Nec aliunde exordiendum sibi esse duxit Tertullianus, dum radicitus evellere constituit in duplici Marcionis Principio omnium Haereticorum succrescentes inde propagines: *Duos*, ait, (pag. 431. lit.B.) *Ponticus* DEOS *affert, tamquam duas symplegadas naufragii sui: quem negare non potuit, idest, creatorem, idest nostrum; & quem probare non poterit, idest suum &c. Languens enim (quod & nunc multi, & maxime Haeretici) circa mali quaestionem: Unde malum? & obtusis sensibus ipsa enormitate curiositatis, inveniens Creatorem pronuntiantem: Ego sum, qui condo mala; quando ipsum praesumpserat mali auctorem, et ex aliis argumentis, quae ita persuadent perverso cuique, tanto in creatorem interpretatus, malam arborem malos fructus condentem, scilicet mala, alium* DEUM *praesumpsit esse debere in partem bonae arboris bonos fructus etc.*: & infra:

„ Principalis itaque & exinde tota „ congressio de numero, an duos „ DEOS liceat induci, si forte Poetica, „ & pictoria licentia, & tertia jam „ Haeretica. Sed veritas Christiana „ districte pronunciavit: DEUS, si non „ unus est, non est &c.(pag.432.l.B.) „ Non quasi dubitemus esse DEUM, „ dicendo, si non unus, non est: sed „ quia, quem confidimus esse, id eum „ definiamus esse &c. Porro summum „ Magnum, unicum sit necesse est. Ergo & DEUS unicus erit: non aliter „ DEUS, nisi summum Magnum: nec „ aliter summum Magnum, nisi parem non habens: nec aliter parem „ non habens, nisi unicus fuerit. Certe quemcumque alium DEUM induxeris, non alia poteris eum forma „ tueri DEUM, quam ut & illi proprium Divinitatis adscripseris, sicut „ aeternum, ita & summum Magnum. „ Duo ergo summa Magna quomodo „ consistent; cum hoc sit summum „ Magnum, par non habere?

Hinc etiam in libro de Praescriptionibus, tam Haereticos, quam Philosophos aestuantes in ea Quaestione, *unde malum*, impegisse turpiter innuit in duo Principia, ita scribens (pag. 232. lit.D.): „ Eadem materia apud Haereticos & Philosophos volutatur; „ idem tractatus implicatur: Unde „ malum, & quare? & unde homo, „ & quomodo? &, quod proxime Valentinus proposuit, unde DEUS? &c. „ Hinc & illae fabulae & genealogiae „ interminabiles, & quaestiones infructuosae, & sermones serpentes „ velut cancer: a quibus nos Apostolus „ refraenans, nominatim Philosophiam „ contestatur caveri oportere, scribens „ ad Collossenses „ Videte ne quis vos circumveniat per Philosophiam, et inanem seductionem, secundum traditionem hominum, praeter providentiam Spiritus Sancti. „ Fuerat „ Athenis; & istam sapientiam humanam, adfectatricem & interpolatricem veritatis, de congressibus „ noverat: ipsam quoque in suas Haereses multipartitam, varietate Sectarum invicem repugnantium. Quid „ ergo Athenis, & Hierosolymis; „ quid Academiae, & Ecclesiae; quid „ Haereticis & Christianis? Nostra „ institutio de porticu Salomonis est. „

Errotem alterius Principii mali, & DEO fupparis, a Persarum Magis derivatum in Stoicos, licet in Simone, Marcione, atque Hermogene toties pro-

proscriptum, & Ecclesiae Decretis rejectum, iterum mutuatus est Manes (& ipse Persa) suis a gentilibus Magis; quorum disciplinis excultus cum esset a Terebintho Scythiani discipulo, visus est sibi assumere posse vocabulum optimi Disceptatoris (quod Persica lingua sonat *Manes*), ut falsi nominis scientiam praejudicata vocabuli auctoritate confidentius venditaret.

Ab obscuro igitur antro Persici Mithrae, ad porticum Stoicorum, inde autem ad Simonem Magum, ad Marcionitas, Valentinianos, Hermogenianos, & Manichaeos, quasi per manus Sapientum, tradita dogmata Principii duplicis Boni, & Mali Etnicorum, & Apostatarum Scholae contra nos afferunt: quibus erit in fine Operis occurendum certamine singulari. Nunc vero alia Stoicorum effata a Divinae Scripturae oraculis reprobata proferantur in medium, juxta seriem quatuor summorum Capitum, quibus constare Methodum Christianae Sapientiae in evertendis inanibus Philosophorum Sectis paulo ante memorabamus ad eaeem Capitis primi.

CAPUT QUARTUM

Secundus error Stoicorum circa Providentiam, & Mundi regimen, eorumque Fatum.

Licet Stoicorum Philosophia lubens admitteret, providentia illius DEI, quem Mundi Mentem appellant, & collegam Materiae faciunt, rerum universitatem administrari; attamen ipsam Materiam rerum negabant esse Divina Providentia effectam. Quod Cotta Epicureus arripiens a Stoicis apud Ciceronem, ita extendit ad elementa; ut ne terram quidem, nec aquam, nec aerem, & ignem a DEO factum fuisse deduceret. Locum adnotavit Salvianus. Et Lactantius *de Origine erroris* lib. 2. cap. 9. pag. 146.: „ Nam „ Cicero de Natura Deorum disputans, „ sic ait: Primum igitur non est pro„ babile, eam Materiam rerum, unde „ orta sunt omnia, esse Divina provi„ dentia effectam; sed habere, & ha„ buisse vim & naturam suam. Ut „ igitur faber, cum quid aedificaturus „ est, non ipse facit materiam, sed ea „ utitur, quae sit parata, fictorque „ item cera; sic isti Providentiae Di„ vinae materiam praesto esse opor„ tuit, non quam ipse faceret, sed „ quam haberet paratam. Quod si „ non est a DEO materia facta, ne ter„ ra quidem, & aqua, & aer, & ignis „ a DEO factus est. „ His autem Cottae sententiis recitatis ex Academicorum mente, & Ciceronis, merito subdit Lactantius exclamationem: „ O „ quam multa sunt vitia in his decem „ versibus! „ quae subinde luculenter confutat eodem Capite invictis rationibus. Ante Lactantium, confutaverat Apostolus Paulus in Areopago, diserte docens, non esse de arte Divina sentiendum, quod vulgo experimur de fabrilibus hominum laboribus, materia indigentibus ad opera perficienda. Verum, omissis Academicis, atque Epicureis, pressius est heic inquirendum, quid in Stoicorum sententia consequatur, ubi semel concesserint, citra Divinae Providentiae jussum, materiam per se constitisse.

LIBER CRITICUS.

Consequebatur nempe id, quod Cotta recensuit, babuisse materiem, nulla donante Providentia, vim & naturam suam. Si vim obtinuit, qua foret; profecto et qua ageret. Non mentis vim: hac enim una distinguitur a DEO Stoicorum: ergo necessitatis. Necessitas ergo aliqua cum sit, quae citra Providentiae consilium materiae vim infert, hanc ipsam Necessitatem, quam invertere Providentia non potest, Fatum Stoici appellarunt: licet alibi Fatum

tum ita definiant apud Laertium in Zenone (pag.257.num.288. Editionis Henrici Stephani ann.1570.): „ Est „ autem Fatum connexa rerum series, „ sive ratio, per quam Mundus administratur „. Repeteret hic rursum Lactantius: „ O quam multa sunt vitia in his decem versibus! „

Admitti tamen a Stoicis Fatum, et Necessitatem vim DEO inferentem, cognoscimus ab eorumdem sententiis: quarum aliquas utcumque mollire conatur Lipsius (in *Physiol. Stoic.* l.1. Diss. XII. pag.27.), alias omnino aspernatur. „ Asper, *inquit*, initio sermo; sed „ examinatus, Stoicorum etiam vero „ sensu mitescit. Voces quidem asper„ namur, quae dicunt: „ destinatam sortem, nec DEO fas est effugere (*Herod.* 1.): *et Philemon*: „ sunt Regibus „ servi, Rex servus est DEO, DEUS „ Necessitati. Etiam noster doctor „ Seneca *De Providentia* capit. 7. „ „ eadem necessitas et DEOS alligat: „ irrevocabilis, Divina pariter, atque „ humana cursus vehit. Ille ipse „ omnium Conditor ac rector scripsit „ quidem Fata, sed sequitur. Semper „ paret; semel jussit. „ Haec talia, *subdit Lipsius*, parum decore ex dignitate DEI dicta: etsi, ut tetigi, interpretatione, ad verum sensum liquidumque deducas. Illa vero, quae consequuntur eodem loco apud Stoicum, vereor ne aliquando ad liquidum sensum deducat. Quaerit enim Seneca „: Quare tamen DEUS tam iniquus in distributione Fati fuit, ut „ bonis viris paupertatem, vulnera, „ et acerba funera adscriberet? „ Interogat insipienter, et blasphemere respondet: „ Non potest artifex mutare „ materiam. Haec passa est „. Incidit nempe in eandem comparationem DEI, et artificis cujusque e trivio, ex materia fingentis: quam similitudinis regulam Paulus in Areopago damnaverat (Actor. XVII. v. 29.): „ Non „ debemus aestimare auro, aut argento, aut lapidi sculpturae artis, et „ cogitationis hominis, Divinum esse „ simile „. Multo autem infelicius labitur haec Providentia, Fatum materiae immutare nequaquam valens, si alia Stoicorum dissidia in Rectoris assignatione observentur, quae Cicero diserte tradit 2. libro Academicarum Quaestionum: Ait enim „ Zenoni, „ et reliquis fere Stoicis Aether videtur Summus DEUS, mente praeditus, qua omnia regantur. Cleanthes (qui quasi majorum est Gentium Stoicus) Zenonis auditor, Solem dominari, & rerum potiri putat. Itaque cogimur dissensione Sapientum Dominum nostrum ignorare: quippe qui nesciamus, Soli, „ an Aetheri serviamus „. Confer nunc his, ea quae Seneca in eodem Lib. *de Providentia* exponit cap.7. postquam in 3. dixerat, pro universis majorem Diis curam esse, quam singulorum. „ Fata, *inquit*, nos ducunt: & quantum cuique temporis restet, prima „ nascentium hora disposuit. Causa „ pendet ex causa: privata, ac publi„ ca longus ordo rerum trahit „. Videbis praeclaro nomini Providentiae subesse Fatum, Caelo illigatum, atque horae nascendi, & ipsum, quod amoliri conantur a Stoicis, *Fatum Astrologorum*. An vero defensio S. Augustini (*de Civit. Dei* lib.5. cap.8. & seq.), quam Lipsius accomodat Senecae, faveat aeque etiam reliquis Stoicis, plurimum ambigo. Video enim ex ea Schola celebres Viros admodum diversa sensisse; ut iisdem exprobat Tullius loca indicato.

Ut igitur mitius agere velimus cum aliquibus Stoicis in eorundem sententiis interpretandis de Providentia, et Fato, et Mundi regimine, inconstantiae saltem damnare illorum Sectam necess-

necesse fuerit, aut levitatis et oscitantiae in definienda et assignanda certa notione Providentiae, et Fati, et regiminis hujus universitatis, quae materia per eos constat, et mente. Neque enim clare percipiunt, neque constanter affirmant, aut negant, a Mundi Mente ita legem statui materiae motibus, ut ejusdem contumaciam flectat invicte, quo lubeat, eique Fatum praescribat: an potius quaedam materiae vis ad gignenda mala (dum non obsequens arti est optimi Conditoris), ejusdem quodammodo Fatum adversum fiat, ac dira necessitas; atque adeo Stoicorum sententia ad Platonis dogma inclinanda sit, ita scribentis apud Plutarchum (in lib. *de Iside, & Osiride*): „ Mundi animas ab eo statui natu „ jam grandiore in libris de Legibus: „ & cum diu fluctuasset, Beneficam, „ & Maleficam. „ Observat Lipsius, Eusebio praeeunte de Praepar. lib.14. „ vetus hoc dogma, et a Pythagora „ etiam usurpatum, Principiorum „ alterum esse Unionem, idest DEUM, „ & Bonum: alterum infinitum Bi„ nionem, idest Daemonem, & Ma„ lum, circa quem Materialis multi„ tudo est. „ Hinc autem Hermogenem haereticum transcripsisse Materiam aeternam cum Creatore; ut Malum a materia, non a Creatore deduceret. Quibus propterea Tertullianus, Maximus, Arnobius, Eusebius, aliique scripta sua opposuerunt.

Verum, ne actum agamus, redargueotes iterum duo Principia Stoicorum, satis detecta Capite superiori, ostendum heic in censura Fati Stoicorum, male cum Providentia compositi. Nemesius putat, etiam cum libertate humanarum actionum aegre ab iis posse componi. Nam in lib. *de animae facultatibus* c.35. ita scribit (Vid. *Bibl. PP.* To. 9. p.616.): „ Qui autem utrumque te„ nent, & in nostra potestate esse ali„ quid, & Fato omnia evenire (omni„ bus enim, quae fiunt, datum esse „ aliquid fatale, ut aquae refrigerate, „ cuique stirpi talem fructum edere, „ lapidi deorsum ferri, igni sursum, „ item animali assentiri, & appetere: „ & cum huic appetitui nihil rerum „ externarum, neque Fatum obstiterit, tum ambulationem in morbis perfectam esse, & prorsus ambulaturos): „ qui haec dicunt (sunt autem e Stoi„ cis Chrysippus, & Philopater, alii„ que multi & nobiles), nihil aliud „ explicant, quam omnia Fato fieri: „ si enim & appetitus, ajunt, nobis da„ tos esse Fato, eosque aliquando Fato „ impediri, aliquando non impediri; „ planum est, omnia fieri Fato, etiam „ quae in nobis sita videntur. „ Et cap.44. pag. 630. lit.C. ita concludit, ubi notionem Providentiae praemisit: „ Stoici, qui & Fatum, & in nostra „ esse aliquid potestate tuentur, nul„ lum locum Providentiae relinquunt: „ imo revera voluntates nostras liber„ tate spoliant, quod supra a nobis „ probatum est „. Id ipsum in Chrysippi Fato redarguit Eusebius *Praepar. Evang.* lib. 6. cap. 7. Quin etiam Plutarchus eodem Saeculo, quo Stoica Philosophia prae ceteris in Urbe vigebat, universa haec vitia detexit in Stoicis, praesertim vero in Chrysippo, scilicet inconstantiam dictorum, & repugnantiam Fati per ipsum asserti, cum Providentia, & cum libertate moralium actionum. Nam in Commentario *de Stoicorum repugnantiis*, postquam compluribus ex Chrysippi effatis ostendit, juxta ejus mentem, „ Nihil singu„ larum rerum, ne minimum quidem, „ fieri posse aliter, quam secundum „ communem naturam, et ejus ratio„ nem; „ subdit: „ Ceterum commu„ nem naturam, ejusque rationem „ esse ipsi Fatum, Providentiam, Jo„ vem, ne Antipodes quidem nesciunt.

LIBER CRITICUS.

„ Haec enim ubique ab illis jactantur: „ etHomerum(aitChrysippus isthuc), *Jovis est confecta voluntas* „ recte „ dixisse , ad Fatum respicientem , „ universique Naturam , qua omnia „ administrantur. Quomodo ergo haec „ cohaerent ? DEUM nullius turpis rei „ quovis modo causam esse ; et , nihil „ vel minimum secus fieri posse,quam „ secundum communem Naturam , „ ejusque rationem ? „ Et , paucis interpositis , ait : „ Qualis est ergo Ju„ piter (de Chrysippo loquor) , rem „ puniens , neque ultro , neque inuti„ liter factam? namChrysippi ratio ef„ ficit , vitia omnino culpanda non „ esse , sed Jovem : sive is fecit vitia, „ quae nihil prodessent ; sive punit , „ cum fecisset non inutilia .

Labitur ergo in praeceps mutilaStoicorum DEI providentia, cum Fato suo, et cum Necessitate perperam alligata ; ac libertatem abrumpit tum Divini consilii , tum rationalis naturae , ipsis fatentibus Ethnicis, eamque impellentibus ad ruinam dissidiis , tum asseclarumZenonis inter se,tum ipsius Chrysippi a se ipso . Causam vero suggerit tam frequentis discordiae inter Stoicorum dogmata Plutarchus ipse ; recte considerans , propensionem in Paradoxa , quam Sectae illius asseclae profitebantur , occasionem dedisse diversimmode pronunciandi de ideis non definitis et involutis quodammodo in confusa notione . Ita enim loquitur apud ipsum (pag.474.col.2.circa fin.) Lamprias in Dialogo adversus Stoicos: „ Sed Stoici adeo cupiunt semper con„ tra communes notitias dixisse vide„ ri; ut novitatis causa saepe a se ipsis „ desciscant .

CAPUT QUINTUM

Origo secundi Stoicorum erroris a Fato Chaldaeorum illustratur antiquis Lapidibus utriusque Sectae dogmate consignatis.

PHilo Judaeorum Philosophus maxime illustris, ea praesertim aetate, quae Senecam , atque Epictetum Stoicorum magna lumina tulit , eandem ferme sententiam Chaldaeis tribuit , quam asseri vidimus aScholaZenonis.(a)*Chaldaei,*inquit,*super alios homines Astronomiam,et Genethliacam excolentes , Infera Superis, Caelestia terrenis adaptare et jungere nitebantur : tanquam Musicis rationibus omnia concinere,et convenire inter se ajebant , locis disjuncta , cognatione conjuncta . Iidem , apparentem hunc & sensibus subjectum Mundum , suspicati sunt & ediderunt , aut solum ipsum esse* DEUM, *aut, quae eo continetur, Universi animam . Fatum autem, & Necessitatem Deificantes , ut sic dicam , & consecrantes , summa impietate vitam humanam repleverunt , docentes , praeter haec quae conspiciuntur , nullam esse omnium causam . Sunt ipsa Stoica* (inquit Lipsius) , *quae* Rationem *in hac anima* , Fatum et Necessitatem *etiam interpretabantur . Absurda igitur sic accepta &c.* Idem Philo in Libro, *Quis rerum Divinarum haeres*, suggillat Chaldaeos etiam aetateAbrahami viventes, quod Mundum dicerent DEUM , non vero opus DEI . Verba Philonis Latine reddita , sunt (ex Edit. Lugd. an.1561, pag.mihi426.):*Siquidem duatum donatum bonum,exitus erat e Meteorologia Chaldaica , quae docebat credere , Mundum non opus* DEI , *sed* DEUM *ipsum esse , & bona, malaque imputare Stellarum certis ordinatisque cursibus , unde bonorum , malorumque causae pendeant . Hanc tam prodigiosam opinionem Homines ad credendum faciles hauserant ex aequabili motu orbium Caelestium .*

Scio ad haec objicere Clericum in In-

(a) *Lib.* περὶ ἀποικίας *&c.*

Indice ad Stanleji *Historiam Philosophiae Orientalis*, voce *Mundus*: *Calumniam sane redolet*; *nisi forte Philo Platonicam sententiam cum Chaldaica confuderit*. *Imo ne Plato quidem negavit*, *Mundum esse opus* DEI; *licet* DEUM *crediderit propter animum eum inhabitantem*. Vide Timaeum. At heic nulla est nobis cum Platonicis disceptatio. Sive Philoni assentiamur, criminanti Chaldaeos Abrahamo aequales, quod Mundum, vel animam Mundi dicerent DEUM, necnon cumularent nominibus *Fati*, & *Necessitatis*; sive tribuamus Chaldaeis recentioribus Zoroastris antiqui doctrinam de uno DEO omnium DOMINO & conditore, & Genethliacae superstitionis Artem, quam postmodum Aegyptios, & Graecos instituerunt; certum est, Chaldaeos Genethliacos & Magos praeivisse Stoicis in ea sententia, qua sunt opinati, aut Mundum, aut ejus Animam solum esse DEUM, & rerum omnium Fatum, ac Necessitatem: & moveri ab hoc animante DEO (per lumen errantium & inerrantium Syderum, aut per aetheris insitam vim) universa & singula Mundo inclusa ad certos & ineluctabiles cursus. Hujus autem magni animantis DEI, Fati, & Necessitatis, partes quasdam minores esse autumant XII., quas appellant Principes Deos, eosque respondere putant totidem Signis Zodiaci, Divinis honoribus cultis cum Baal, Sole, ac Luna, et omni Militia Caeli, antequam pius Josias 4. *Regum* XXIII. v. 5. haruspices, et cultores eorundem deleret. *Diodorus Siculus* lib. 2. sect. XXX. et sequentibus Theologiam Chaldaeorum ita digerit, ut Stoicae videatur exemplar:

Ceterum, inquit, *Chaldaei Mundi quidem naturam sempiternam esse perhibent, quae neque certum principii ortum habeat, neque corruptionem ullo deinceps tempore admittat: sed ordinem hunc, & ornatum universi a Divina quadam Providentia existere: quaeque nunc in Caelo fiunt, singula non casu, aut sua quadam sponte, sed determinato, & firmiter rato* DEI *judicio perfici*. Haec nempe, quam Diodorus describit in sempiterna Mundi natura providentiam, ordinem et ornatum universi curantem, juxta Chaldaeos providentia est, Fatum et Necessitas Stoicorum, ab anima Mundi, sive ab ipsorum praecipuo DEO seu Ratione profecta; ut singulas sui partes animantium more procuret ac moveat legibus, materiae et Mentis indoli indeclinabiliter constitutis. Sub hoc autem DEO universos complexo, Mundi scilicet anima, XII. Deos Principes, et duplum Judicum numerum (pro totidem Asterismis Chaldaeorum) ita recensent: „ Deos, *inquit*, Principes numerant XII. singulis Mensem, & de XII. Zodiaci signis unum attribuunt. Per haec Sol, et Luna ipsis cursitant, ceterique Planetae quinque: ita ut Sol anni, Luna mensis spatio orbis sui iter metiantur. Planetarum unicuique proprium assignant cursum, qui per disparia celeritatis momenta, temporumque spatia exigatur. Has stellas plurimum tum boni, tum mali ad hominum generationes et ortum conferre, et ex naturae illarum consideratione eventus humanos cognosci etc. Privatis etiam, quid eventurum sit, exponunt tam certo, ut experti, pro miraculo humanum excedente modum istud reputent. Extra Zodiacum porro XXIV. definiunt stellas, quarum XII. Borealem, XII. Australem sibi Regionem vendicent. Inter has, quae apparent, viventibus deputant; quae latent, vita functis congregatas existimant: et has omnium rerum IUDICES appellant.

Reliquum Chaldaicae hujus doctri-

nae

LIBER CRITICUS. nae systema petendum est ex Teucro Babylonio apud Scaligerum in Notis ad Manilium, ex Firmico, aliisque, Apotelesmaticae Artis originem Chaldaeam, et additamenta Aegyptiorum atque Arabum exponentibus.

Monumentum satis illustre, nescio an unicum quod superfit, Chaldaicae Disciplinae, aeri incisum in Tab. I. Saeculi II. nostrae *Demonstrationis Historiae Ecclesiasticae Quadripartitae*, asservatur in Palatio Pontificio Vaticano, effossum in Monte Aventino; ubi etiam reperta sunt nonnulla fragmenta, ad Graecorum Sapientes pertinentia, opere Musivo elaborata, quae in nostro pariter Cimeliarchio Barbatiano expressa visuntur.

Hoc ipsum, quod indicamus, Chaldaicae doctrinae testimonium exposuit Franciscus Blanchinus patruus meus in Opere infra edendo, quod inscribitur, *de Globo Farnesiano*, ubi de Sapientibus Assyriis, sive Babyloniis, et Aegyptiis loquitur. Recolenda tamen snut heic nonnulla, quae pertinent ad Decanos, et Terminos Signorum, in eodem monumento consignatos; quae Chaldaicam Disciplinam ab Aegyptia distinguunt.

Signis igitur XII. per Zodiaci fasciam distributis, sive XII. Diis Principibus assignavere singillatim Chaldaei gradus XXX, tres in decurias ita ordinatos, ut singulis Decuriis praesideret Decanus, DEUS scilicet aliquis succenturiatus Planetae, ex VII. erronibus, cui eandem Decuriam subjiciunt. Stanlejus in *Historia Philosoph. Orientalis* p. 2. cap. 20. ex Veterum testimoniis ita descripsit: *Haec fuisse veterum Chaldaeorum inventa, liquet non modo ex eo, quod de hisce scripserit Teucer Babylonius, sed etiam, quod ab Aegyptiis, qui, auctore Josepho, ex Chaldaeis hanc eruditionem derivaverunt, observata fuerint. Nicipto Rex Aegypti, idemque justissimus Princeps (si Firmico credimus), ex Decanis morbos omnes collegerat, ostenderatque, quinam ab unoquoque curentur Decano: quoniam Natura ab alia Natura*, DEUS *unus ab alio superaretur* DEO. *Idem Scriptor docet, etiam a Petosiride hanc Astrologiae partem leviter perstrictam fuisse, non quod eam ignoraret, sed quod nollet suam eruditionem ad Posteros traduci.*

Audiendus etiam Scaliger in Notis ad Manilium pag. 296. „ Quum autem „ tricenarum partium signum sit; „ unumquodque Decurias ternas habet. Singulis Decuriis, singuli Decani praesident. Primae parti Arietis, praesidet Aries ipse, & reliquis novem. Undecimae, & reliquis novem, Taurus &c. Eadem ratio in reliquis: ut nimirum in uno Signo terni Decani sint: quia tribus contuberniis, seu Decuriis distincta sunt. Res admodum prisca est: (nam & vetustissimus Scriptor Teucer Babylonius Decurias istas tractavit). abrogata vero a Ptolemaeo, & ab Arabibus relata, qui has partes vocant Wageah.

Consueverunt autem prisci Aegyptii certis nominibus & figuris exprimere singulorum Signorum Decanos tres, quos a Chaldaeis fuerant mutuati. Marmorea Tabula in Aventino e ruderibus egesta, eosdem proponit, una cum Planeta, cujus potestati Decanus subjicitur. Nomina vero Decanorum Arabica leguntur apud Scaligerum in Notis ad Manilium pag. 442. accepta ex R. Aben Ezra.

Aries. ♂ Primus Decanus ASSICAN Martia: audaciae fortitudinis, elationis, inverecundiae.

☉ Secundus Decanus SENACHER Solis: nobilitatis, magnanimitatis, regni, & magni Dominii.

♀ Tertius Decanus ACENTACER Veneris: solertiae, mansuetudinis, ludorum, jocorum, munditiarum.

In

In marmore obſervari poteſt eodem ordine impoſitos fuiſſe tres planetas Martem, Solem, ac Venerem tribus figuris Decanorum, incluſis in ſigno Arietis: quarum ſymbola Aegyptia, nemo eſt qui non videat; cum ſecunda donetur accipitris capite, ut Solis vim exprimat, cui ſubeſt, & nobilitatis, magnanimitatis, ac regni ferat indicium, juxta interpretationem Decani SENACHER dicti: quemadmodum Decanus illi praecedens ASSICAN geſtat bipennem, ad ſignificandam *audaciam, & fortitudinem*, ab Apoteleſmaticis Chaldaeis illi tributam; ac tertius figuram exhibet utraque manu corollas gerentem, ac ſtolatam, ut referat indicationes Decani ACENTACER, munditiarum, & ludorum amantis. Conſequitur in marmorea Tabula primus Decanus Tauri, Mercurio ſubjectus: qui, cum exprimatur per figuram pallio ornatam, & canino Anubidis capite praeditum, ſatis congruenter proponit ſymbola Scientiarum Civilium, & Geometriae, juxta Chaldaeos & Aegyptios aſſignata huic Decano ASITACH ſub tutela Mercurii, quemadmodum tradit Aben Ezra apud Scaligerum loco indicato. Poſſemus facile ſingulos Decanos cum iconibus hiſce conferre, niſi abruptum marmor deſiderium ceterarum nobis relinqueret, praeter ultimum Decanum *Virginis*, ac tres *Librae* ſubjectos; qui figurantur imaginibus accommodatis ad ejuſmodi praejudicia Fati Chaldaeorum.

Verum haec uberius proſequitur Patruus meus in Diſſertatione infra edenda de Globo Farneſiano, in qua agit de Sapientibus Chaldaeis, Babyloniis, & Aegyptiis, eorumque inventis, ex hoc praecipue marmore manifeſtis. Unum tantummodo heic eſt adnotandum, nempe duodecim ſtellas (quas extra Zodiacum in hemiſpherio Boreali, juxta Diodori narrationem, ſtatuerunt Chaldaei, & *omnium rerum Judices* appellarunt, viventibus deputatas, ad diſcrimen aliarum duodecim extra Zodiacum in Auſtrali hemiſpherio mortuis aſſignatas), figurari hoc in marmore inter Zodiaci circulum, & tres Phoenicum Aſteriſmos Arctico circulo incluſos, Urſas videlicet, & Draconem. Sunt autem illi XII. Judices, aſteriſmi animalium figuris expreſſi; e quibus quatuor cum fragmento Tabulae nondum reperto deſiderantur. Econtra termini Planetarum, juxta quos uniuſcujuſque Signi XXX. gradus numerabilibus Graecorum literis diſtribuit Marmor, definiti non ſunt ex ſyſtemate Chaldaeorum, ſed juxta Aegyptiorum Monomoeriam: ut facile intelliget quiſquis contulerit expreſſos in Marmore graduum numeros, cum triplici partitione, quam Tayus retulit in notis ad Manilium lib. 2. verſ. 745. pag. 204. Ibi enim termini Planetarum in ſigno Arietis ita exprimuntur:

Juxta Aegyptios	♃6. ♀6. ☿8. ♂5. ♄5
Juxta Chaldaeos	♃8. ♀7. ♄6. ☿5. ♂4
Juxta Authorem ignotum	♃6. ♀8. ☿5. ♂5. ♄4.

In Marmore ipſiſſima eſt Aegyptiorum diſtributio, nempe

Ϛ. Ϛ. Η. Ε. Ε.
6. 6. 8. 5. 5.

Singulis vero gradibus in ſua Myriogeneſi, & monomoeriis aptarunt Aegyptii (& Arabes male feriati a male feriatis acceperunt), ut ait Scaliger, ſingulas imagines: quas ille ex Aben Ezra cum deſcriberet in notis ad Manilium pag. 442, dignum cordato viro judicium protulit de hujuſmodi naeniis, dicens: *Haec nos ideo proponimus, ut ματαιοτεχνίας potius traducamus, quam ut in illis aliquid ullius bonae frugis eſſe putemus. Imo contra, haec omnia tam digna illorum otio, qui haec commenti ſunt, judicamus, quam indigna occupationibus eorum, qui nobilioribus curis capiuntur.*

fff Nec

LIBER CRITICUS.

Nec tamen inutile nobis fuit, haec figmenta Decanorum, & Fati Chaldaici simul, ac Stoici comprobasse testimoniis Lapidum antiquorum; ut oculis subjecta fidelibus demonstrent origines Fati, & Necessitatis, cum Providentia aeternae Materiae malis serviliter obsequente, quam in Mundi Anima Genethliacorum, & Stoicorum error pari ferme audacia aut imprudentia confinxit.

Quin, ut evidentius percipiatur systema Stoicorum, de quo nunc agimus, coagmentans Fatum, & Necessitatem cum Providentia in ea Ratione, (seu λόγῳ), quam asserit esse Mundi Animam, & Principem omnium DEUM materiae a se non conditae sed aeternae intimum ac circumfusum; dabo documentum asserti erroris, a Stoico Imperatore propositum in Apotheosi Patris *Antonini*, tanquam praecipuam suae Teologiae professionem, & dedicatum in Campo Martio, ut omnium praesentium pariter ac posterorum oculis usurparetur.

Marci consilium fuerat, in funere Patris *Antonini* cognomento *Pii*, honores Divinos eidem decernere more Majorum. Ne quis tamen obtenderet, ambitione potius, quam verae pietatis studio id officium a se praestari, rationem sententiae suae censuit publice proponendam, eamque depromptam ostendere ex placitis sanctioris & gravioris Philosophiae, qualem in Stoicae Sectae cultoribus, a quibus fuerat ipse institutus, Roma tunc maxime venerabatur. Proposuit itaque supra Stylobatam Columnae, nunc ante Curiam Innocentianam, olim in Campo Martio excitatae, ubi crematum fuerat cadaver Principis consecrati, Genium alatum, ferentem humeris in sublime protomen *Antonini* patris, & matris *Faustinae*, & manu gestantem stellatum Globum, cui serpens circumfusus advolvitur.

Symbolum Globi, spiris a serpente praecincti, nemo dubitat esse apud Aegyptiorum Sapientes imaginem Mundanae universitatis, ab anima seu mente moderatrice illi circumfusa & insidente vitam motumque omnem trahentis, juxta eorumdem sententiam, quam a Chaldaeis accepisse dicuntur, licet a se illis traditam assererent. Nihil frequentius occurrit ejusmodi symbolo in Obeliscis, aliisque monimentis Aegyptiorum, quae hjeroglyphicis characteribus sint incisa. Videndus passim P. Kitcherius in Obelisco Panphil. pag. 348. & 399. lib. 5. cap. 3. & Hierogramm. 17. lib. 4. & in expositione Obelisci Mahutei pag. 37. ubi adducit ex Horo in *Hieroglyphicis*, & Eusebio in *Praeparat. Evang.* luculenta testimonia, quibus ostenditur, tum Globo, tum etiam circulo, cui serpens sit insertus, Spiritum igneum toti universo infusum apte signari. Consulendus etiam P. Bonjour in Dissert. *de Joseph Patriarcha* pag. 3. ubi ex Macrobio, & Auctore Orphicorum apud Athenagoram ostendit, Mundi simulacrum in Ethnicorum Sacris exhiberi per ovum forma tereti, ac pene spirali, & per serpentem apud Aegyptios. Quam vero Divinitatem huic aspectabili Mundo, & praesertim Caelestibus corporibus, tribuant iidem Aegyptii, eamque alligatam Fato, & Necessitati, satis superque cognoscimus ex Porphyrii Epistola ab Eusebio producta *Praep. Evang.* lib. 3. ubi etiam addit, aetate quoque sua vigere apud Aegyptios ejusmodi Theologiam, quam ad Graecos emanasse ipsi concedunt. Summa est, Solem, sive animam Mundi, esse praecipuum DEUM & conditorem, una cum syderibus in Deorum numero censitis: horum ex mutibus pendere necessario Fatum universorum. Praeter hos vero DEOS, nullam esse intellectualem substantiam, quae aliquando con-

condiderit ea, quae videmus. Quare etiam vota Soli, ac Syderibus tantum nuncupant, tamquam arbitris Fati & Necessitatis omnium rerum.

Hisce Principiis addebant Stoici nomina rationalis Naturae, & Providentiae, quam Mundi animae, suo scilicet DEO, Fatoque ac Necessitati, ignea natura praedito, & materiam in motum agenti ita aptaverunt, ut in animis singulorum agnoscerent non modo vim, sed etiam partem illius DEI providentis, parentis tamen Fato, & Necessitati. Eam vero partem Mundanae ac universalis Deorum animae, Fatis urgentibus in sublunaria corpora illapsam hora Natali, iisdem Fatis donantibus tandiu inter nos versari & ciere diversos motus, donec soluta vinculo materiae sublunaris, reciperetur iterum fatali lege in eam sedem Caelestis corporis, Astri scilicet Deique sui, quam prius animando obtinuerat, DEUM ubique constituens, cujus pars esse nunquam destiterat. Hinc Mundi Genius sive anima Universi, & DEUS Stoicorum, qualem Globus & serpens etiam ostendunt, a *Marco Aurelio* exhibetur, humeris efferens in sublime illam sui partem, quae constituerat, juxta eorumdem principia, animas utriusque Parentis *Pii*, & *Faustinae*. Eodem vehiculo in Caelum ferri videtur anima uxoris *Faustinae* in alio anaglypho Capitolino, ubi Apotheosim ejusdem exhibuit ad radices montis Tauri, necnon in Nummis eodem typo obsignatis ex Senatus Consulto. Eodem, inquam, vehiculo caelestis ignis. Licet enim Genius mas & alatus in stylobate Columnae cernatur, & in Tabula Capitolina ac Nummis Figura muliebris *Faustinam* in Caelum vehat (non secus ac hominum mentes, quae Fati circulis recurrentibus eo reverti dicebantur, unde abreptae nascendo fuerant), face tamen instructa eadem figura cum sit, symbolum prodit caelestis ignis, quo animam Mundi constare utrobique Marcus affirmat, juxta ejus Philosophiae dogmata, quam a Chaldaeis Aegyptii, ac ab Aegyptiis Graeci & Latini, Stoici potissimum, hauserant. Hujus autem sententiae suae testimonium luculentum reliquit *Marcus* lib. VI. *de vita sua* num. 22, ubi haec perscripsit: *Alexander Macedo, agasoque ejus mortui, in idem sunt redacti: aut enim assumpti sunt ad Mentem Mundi eam, qua sati sunt reliquorum animi, aut dissipati sunt in atomos, unus perinde atque alter*.

Jure igitur Philo damnaverat Sectas, sive antiquissimas a primo Zoroastre profectas, sive paulo recentiores ex Meteorologia Chaldaica disseminatas inter Aegyptios, & Graecos, quae docebant, Mundum non esse opus DEI, sed DEUM ipsum, & bona, malaque imputare certis Stellarum cursibus, unde bonorum, malorumque causae pendeant non tam Providentiae legibus, quam Fati, & Necessitatis: quemadmodum jure damnasset Stoici Cleantis assertum DEUM, apud Tullium *de Nat. Deorum* lib. I. *cum ipsum Mundum, esse* DEUM *dicit: tum ultimum & altissimum, atque undique circumfusum & extremum, omnia cingentem, atque complexum Ardorem, qui Aether nominatur, certissimum* DEUM *judicat*; necnon Scipionis simile Numen, a Stoico Panaetio praeceptore ita perceptum: *Orbis Caelestis ultimus, qui reliquos complectitur, Summus ipse* DEUS, *arcens, & continens reliquos*.

Adnectendae heic forent infaustae soboles elementaris hujus Philosophiae, diversae scilicet Haereses, quae originem trahunt a Chaldaeorum, & Stoicorum Fatis, male cum Providentia & Necessitate consertis. Verum id paulo infra praestabitur, ubi prognatas e duplici Principio Stoicorum Haereses enu-

LIBER CRITICUS. enumerabo (ceteri enim errores, consectaria sunt illius dogmatis). Quare temperandum nunc esse censeo ab iis nominibus repetendis, quae ibi recensita videri possunt.

Addam solummodo, Aquilae Pontici defectionem a Fide Catholica, eadem ex propensione in Chaldaeorum sive Astrologorum & Stoicorum Fata descendisse. Consueverat Aquila Genethliacae Arti, quam a puero didicerat, ita confidere, ut quotidie consuleret Genitalis horae suae thema Caeleste, operum auspicia, & sortes inde ducturus. Qua de re cum ab Ecclesiae Doctoribus persaepe admonitus non resipisceret, sed occasionem inde sumeret Fati pertinacius asserendi, Ecclesia tandem ejicitur, ut ex S. Epiphanio *de pond. & mens.* num. 14. necnon ex Auctore Chronici Alexandrini adnotarunt Ven. Dei Servus Caesar Card. Baronius ad annum CHRISTI 137. aliique Scriptores. Tum vero Judaeis accessit, eorumque Linguam mira celeritate assequutus, novam Bibliorum Translationem edidit Graece, eo praesertim consilio, ut Versionem LXX. Interpretum eluderet, ac testimonia de CHRISTO in Scripturis prolata perverteret.

Haec leviter attigisse sufficiat de consectariis erroribus, a Fato Chaldaeorum & Stoicorum prognatis Saeculo CHRISTI I. & II. quo praesertim sub Imperatoribus *Antoninis* vana Astrologiae judiciariae commenta, una cum Stoicorum, et Platonicorum Sectis, frequentabantur in Scholis Ethnicorum: quas propterea configendas & rescindendas susceperant invicto DEI verbo Apostolicae Cathedrae Successores, et assertores ac vindices Divinae Sapientiae, Petri auctoritate constituti in praecipuis Sedibus Romani Imperii, ubi Judaeorum atque Ethnicorum Academiae in primis celebres habebantur; ut opportune ibidem confligerent cum falsi Nominis Scientia sub conspectu Episcoporum Christiani Catechistae ac Doctores; quemadmodum S. Justinus, qui contra Fatum Stoicorum declamavit in Senat. Apol. II. Erit alibi locus indicandi singillatim easdem Scholas Thronis Apostolicis adhaerentes. Nunc autem institutum ordinem prosequamur, exponentes eos, qui supersunt, errores Stoicorum praecipuos circa summa Sapientiae capita, juxta enumerationem a nobis praemissam Capite primo.

CAPUT SEXTUM.

Tertius error Stoicorum in Quaestione de summo Bono.

Stoici, cum semel aberrassent, in vera DEI notione obvolvenda ac permiscenda cum Mundi anima, Fato, & Necessitate, Summi etiam Boni rationem, in DEO bonorum omnium origine ac termino unice sitam, ad alias res traduxerunt, ejusdem loco impie subrogatas, tanquam album humanis actionibus propositum, in quem vota Beatae vitae consequendae collinearent. Tumida nempe opinione suorum animorum elati, cum DEI Mundani ac supremi, quem, compegerant, se ipsos singuli partem constituissent, nihil extra se quaerendum asseverabant, ut summum Bonum assequerentur. In hominis autem animo virtutem excellere facile admittebatur. Bonum itaque summum, in animi nostri virtute situm esse inde inferebant. Quae ut concedatur cum honesto perpetuo componi, ut plurimorum Philosophorum sententia fuit, a Stoicis nomine potius, quam re dissidentium, (quemadmodum Cicero in tertio & quarto *de Finibus* saepe affirmavit;) attamen honesti fontem a sui dilectione cum peteret Stoicorum studiosissimus

mus Cato, tum in his quae sunt consentanea naturae seligendis virtutem poneret, ac summum bonum; io utroque falli Viro ceteroqui doctissimo contigit. Neque enim integram consuluit naturam, uti erat a Conditore Optimo constituta; neque ipsum Conditorem Optimum, naturae a se conditae uti Auctorem ac DOMINUM, ita etiam finem ac terminum, solumque compotem ejus reparandae, atque beandae usquam vidit. Duplex igitur error Stoicos imprudenter abrepit; dum animi nostri naturam DEI partem esse constituit, ab eo non extraneam, neque alienatam mali delectu voluntario.

Primus error est, quo perperam sistitur in hominis natora, tanquam in DEO; cum sit ad DEUM haec ipsa referenda, tanquam ad terminum, coi laudando fruendoque sit condita.

Secundus error, in naturali principio sui diligendi, a Catone & a Stoicis posito, latet, atque insidiatur corruptis mentibus. Siquidem confusis plerumque notionibus obscurant Zenonis asseclae suas enunciationes; quod eisdem objectat Cicero (*De Fin.* lib. 4. num. 1. & 2.): heic autem obscurae notioni falsum assumptum copulant. Judicant enim secundum naturam vivere, satis a se teneri; cum tamen haudquaquam noverint, an ulla natura suae primae institutionis oblita sit, atque ita exciderit, ut vim non retineat suam, a primo ad extremum. Hac igitur omissa animadversione, obscurant objecta cogitationom, & falso de attributis pronunciant. Jure igitur Tullius (*ibi* num. 34.) intulit, in Aristonis vitia Stoicorum Philosophiam incidere etiam nolentem: *ipsa institutio hominis*, inquit, *si loquerentur, haec diceret: primos suos quasi coeptus, appetendi fuisse, ut se conservaret in ea natura, in qua ortus esset. Nondum autem explanatum satis erat, quod maxime natura vellet. Explanetur igitur*. Verum nec Cicero Stoicis felicior fuit in assequendis *primis* naturae, quibus ita perficeretur, ut, suo percepto principio & fine, foret beata: licet ad rem propius accesserit, quum ita loquentem induxit naturam (ibi num. 39.): *Natura jure respondebit, non esse verum, aliunde finem beate vivendi, a se principia rei gerendae, peti: esse enim unam rationem, qua & principia rerum agendarum, & ultima bonorum continerentur: atque, ut Aristonis esset explosa sententia, dicentis, nihil differre aliud ab alio, nec esse res ullas, praeter virtutes, & vitia, inter quas quidquam omnino interesset: sic errare Zenonem; qui nulla in re, nisi in virtute, aut vitio, propensionem, ne minimi quidem momenti, ad summum bonum adipiscendum diceret: & cum ad beatam vitam nullum momentum ea res haberet, ad appetitionem autem rerum esse in his momenta diceret, quasi vero haec appetitio non ad Summi Boni adeptionem pertineret.*

Stoicorum superbiam utilius compresserunt Lactantius, & Augustinus, per Fidei Christianae dogmata manuducentes corruptam naturam hominis ad finem bonorum, eundemque Summum Bonum, a qoo peccando desciverat. Et Lactantius quidem Lib. 3. *Institutionum* cap. 7, & consequentibus (ubi omnes perstriogit Philosophos Ethnicorum), ita ad Zenonem descendit (Tom. I. cap. 8. pag. 206.): *Audiamus etiam Zenonem: nam is interdum virtutem somniat. Summum*, inquit, *est bonum, cum natura consentanee vivere. Belluarum igitur nobis more vivendum est. Nam, quae abesse debent ab homine, in iis omnia deprehenduntur: voluptates appetunt, metuunt, fallunt, insidiantur, occidunt, &, quod ad rem maxime attinet,* DEUM *nesciunt. Quid ergo me docet, ut vivam secundum naturam, quae ipsa in deterius prona est, & quibusdam blandimentis lenioribus in*

LIBER CRITICUS.

vitia praecipitat? Vel si aliam mutorum, aliam hominis dicit esse naturam, quod homo ad virtutem sit genitus, nonnihil dicit: sed tamen non erit definitio summi boni; quia nullum est animal, quod non secundum naturam suam vivat. Qui Scientiam, summum bonum fecit, aliquid homini proprium dedit: sed scientiam, alterius rei gratia homines appetunt, non propter ipsam &c. & paulo post: *Virtus autem cum Scientia conjuncta, est Sapientia. Superest, ut eos etiam refellamus, qui Virtutem ipsam summum bonum putaverunt (in qua opinione etiam M. Tullius fuit*, qui idcirco monuit saepius, nomine potius, quam re, Stoicos ab antiquis Academicis diffidere); *in quo multum inconsiderati fuerunt. Non enim Virtus ipsa est summum bonum, sed effectrix & mater est Summi Boni; quoniam perveniri ad illud sine Virtute non potest.* Tum, confutatis opinionibus Stoicorum, & his affinibus sententiis, caput 9. ita exorditur (pag.208.): *Venio nunc ad verae Sapientiae summum bonum, cujus natura hoc modo determinanda est: Primum, ut solius hominis sit, nec cadat in ullum aliud animal: deinde, ut solius animi, nec communicari possit cum corpore: postremo, ut non possit cuiquam sine scientia & virtute contingere.* Et, paucis interpositis, contra Anaxagoram ita aperit summum bonum (pag.210.): *Si quis hominem, qui vere sapiat, interroget, cujus rei gratia natus sit? respondebit intrepidus ac paratus, colendi se* DEI *gratia natum, qui nos ideo generavit, ut ei serviamus. Servire autem* DEO, *nihil aliud est, quam bonis operibus tueri & conservare justitiam.* Postremo concludit ignotam Anaxagorae, Stoicis, ceterisque Philosophis sententiam (cap.x. pag.211.): *Summum igitur hominis bonum, in sola religione est.* Firmamentum vero tam rationabilis pronunciati breviter explicat undecimo Capite (pag.213.), dicens, *Naturam hominis hanc* DEUS *esse voluit, ut duarum rerum cupidus, & appetens esset, religionis, & sapientiae. Sed homines ideo falluntur, quod aut religionem suscipiunt, omissa sapientia, aut sapientiae soli student, omissa religione; cum alterum sine altero verum esse non possit. Cadunt ergo ad multiplices religiones, sed ideo falsas, quia sapientiam reliquerunt, quae illos docere poterat,* DEOS *multos esse non posse: aut student sapientiae, sed ideo falsae, quia religionem Summi* DEI *omiserunt, qui eos ad veri scientiam potuit erudire. Sic homines, qui alterutrum suscipiunt, vitam deviam, maximisque erroribus plenam sequuntur; quoniam in his duobus inseparabiliter connexis, & officium hominis, & veritas omnis inclusa est. Miror itaque, nullum omnino Philosophorum extitisse, qui sedem ac domicilium summi boni reperiret.* Sed pressius urget Stoicos, negantes sine virtute effici quemquam beatum posse (cap.12. pag. 216.): *Ergo virtutis praemium*, inquit; *beata vita est; si virtus*, (ut recte dictum est) *beatam vitam facit. Non est igitur*, (ut ajunt), *propter se ipsam virtus expetenda, sed propter vitam beatam, quae virtutem necessario sequitur. Quod argumentum docere eos potuit, quod esset summum bonum.*

Pari ferme progressu Stoicorum erroris originem assequitur Augustinus lib.xix. (Cap. 1. pag.539.) *de Civitate* DEI, cujus argumentum praecipuam fecit quaestionem de summo bono: *Quoniam*, inquit, *de Civitatis utriusque, terrenae scilicet, & Caelestis debitis finibus deinceps mihi video disputandum; prius exponenda sunt, quantum Operis hujus terminandi ratio patitur, argumenta mortalium, quibus sibi ipsi beatitudinem facere in hujus vitae infelicitate moliti sunt, ut ab eorum rebus vanis spes nostra quid differat, quam* DEUS *nobis dedit, & res ipsa, hoc*

est,

est, vera beatitudo, quam dabit, non tantum auctoritate divina, sed adhibita etiam ratione, qualem propter infideles possumus adhibere, clarescat. De finibus enim bonorum, & malorum, multa, & multipliciter inter se Philosophi disputarunt: quam quaestionem maxima intentione versantes, invenire conati sunt, quid efficiat hominem beatum. Illud enim, est finis boni nostri, propter quod appetendà sunt cetera; ipsum autem, propter se ipsum: & illud, finis mali, propter quod vitanda sunt cetera, ipsum autem, propter se ipsum. Finem ergo boni nunc dicimus, non quo consumatur, ut non sit; sed quo perficiatur, ut plenum sit: & finem mali, non quo esse desinat, sed quo usque nocendo perducat. Fines itaque isti sunt, summum bonum, & summum malum.

De quibus inveniendis, atque in hac vita summo bono adipiscendo, vitando autem summo malo, multum, sicut dixi, laboraverunt, qui studium sapientiae in hujus saeculi vanitate professi sunt: nec tamen eos, quamvis diversis errantes modis, naturae limes in tantum ab itinere veritatis deviare permisit, ut non alii in animo, alii in corpore, alii in utroque fines bonorum ponerent, & malorum. Ex qua tripertita velut generalium distributione Sectarum, Marcus Varro in libro de Philosophia tam multam dogmatum varietatem diligenter & subtiliter scrutatus, advertit, ut ad CCLXXXVIII. *Sectas, non quae jam essent, sed quae esse possent, adhibens quasdam differentias, facillime perveniret.*

Hic scite enumerat truncos, ut ita dicam, praecipuos, unde tot rami ac surculi suboriuntur, Sectarum differentias constituentes diversis positis finibus bonorum, & malorum: *Neque enim existimat* (ait de Varrone) *ullam Philosophiae Sectam esse dicendam, quae non eo distet a ceteris, quod diversos habeat fines bonorum, & malorum. Quandoquidem nulla est homini causa philosophandi, nisi ut beatus sit. Quod autem beatum facit, ipse est finis boni. Nulla est igitur causa philosophandi, nisi finis boni. Quamobrem, quae nullum boni finem sectatur, nulla Philosophiae Secta dicenda est.* Praecisis igitur ramulis, in quibus nulla diversitas finis ejusmodi Sectam peculiarem distinguit, tres omnino supersunt stipites ac genera summa Philosophiae, cui accenseri unaquaeque familia debeat illorum, qui studio Sapientiae teneri se praedicant. Voluptas enim, Quies, Utrumque, & Prima naturae, quatuor erant discreti termini humanae appetitionis; qui singillatim comparati cum arte vitae, quae virtus dicitur, dum ei subduntur, vel praeponuntur, aut copulantur, duodenarium numerum finium, & consequenter sectarum statuunt. Verum sapienter Varro contrahit summam, dum ostendit in primis naturae, & Voluptatem, & Quietem, atque adeo Utrumque reperiri. Reliquum igitur est, ut ad tres Sectas redigat universam Philosophiam, pro triplici differentia finis bonorum, & malorum. Prima enim statuit hunc finem in primigeniis naturae, virtuti praeponendis. Altera virtutis gratia, appetit prima naturae, quae idcirco virtuti subduntur. Tertia denique Secta tum virtutem, tum prima naturae per se appetenda constituit: quam cum veteribus Academicis etiam amplectitur Varro; secundam Stoici sequuntur; primam Epicurei.

LIBER CRITICUS.

Hoc autem loco, ubi de secundae erroribus disputatur, Augustinum sequimur ducem, Stoicorum fines ita evertentem cap. 4. pag. 547. E. *Tantus autem superbiae stupor est in his hominibus, hic se habere finem boni, & a se ipsis fieri beatos putantibus, ut sapiens eorum; hoc est qualem mirabili vanitate describunt, etiamsi excaecetur, obsurdescat;*

ob-

LIBER CRITICUS.

obmutescat, membris debilitetur, doloribus crucietur, & si quid aliud talium malorum dici, aut cogitari potest, incidat in eum, quo sibi mortem cogatur inferre; hanc in his malis vitam constitutam, eos non pudeat beatam vocare. O vitam beatam, quae ut finiatur, mortis quaerit auxilium! Si beata est, maneatur in ea: si vero propter ista mala fugitur ab ea, quomodo est beata?

Verum heic producenda non sunt argumenta, quibus Christiana Sapientia inanem Stoicorum persuasionem evertit. Erit oportunus eadem explicandi locus, quando Fidei nostrae positiones contra singula Philosophantium errata ab Apostolico symbolo deducemus. Palam enim fiet, ita per primum ejusdem Articulum, quo rerum omnium (ipsiusque adeo materiae) conditorem fatemur DEUM, everti quidquid falsi pronunciaverant Stoici capite superiori; quemadmodum ex postremo articulo, (ubi vitam aeternam a DEO Judice nobis paratam gratia multiplici, clementique remissione criminum initiatam, & carnis resurrectione complendam), DEUM ipsum statuimus principium simul, ac terminum Beatae vitae, in eo perpetuo degendae, contra stupidam Stoicorum superbiam, recte sugillatam ab Augustino, & a nobis hoc ipso Capite ostensam, in duplici eorundem errore circa bonorum fines, quo tum a se beatos fieri, tum in hac vita posse, falso asseverant.

CAPUT SEPTIMUM.

Quartus error Stoicorum circa originem boni ac mali.

QUaestio, *Unde malum*, celeberrima fuit prioribus Ecclesiae Christianae Saeculis, cum undique obstreperent portentosa illa nomina Principii duplicis, a Secta Chaldaeorum, ad Aegyptios expansa, utrimque vero ad Orientales pariter, & Occidentales Ethnicos disseminata, tum a Simone Samarita haereticorum principe, deinde a Basilidianis, & Marcionitis, postremo a Manichaeis recocta. Quot autem germina inde pullulaverint ad inficiendum Orbem Terrarum, satis indicatum fuit tertio Capite.

Heic sistimus in Stoicorum sententia circa originem boni & mali: quae minus impedita difficultatibus esse debuerat, quam reliquae omnium Philosophorum. Cum enim Stoici solum dicerent bonum, quod honestum est, malum vero tantummodo, quod esset inhonestum, (ut Cato apud Tullium *de fin. bon. & mal. lib. 3.* toties repetit); inhonestae actionis principium non erat necesse inter DEOS referre, nec eadem aeternitate potiri, qua necessario fruitur optimus ille omnium conditor, honesti regulam in se continens, & a se conditis voluntatibus ita imprimens, suadensque eligendam connisu opis suae, ut arbitratus proprii abusione, deserendam quandoque permittat. Perinde enim poterant cogitare principium Boni, & Honesti regulam suapte natura aeternam, antequam inhonestae actionis principium e creata libertate proflueret; ac poterant in Republica Sapientum leges supponere constitutas, quibus nondum inveniretur, qui obsisteret.

In aliis vero Sectis mali naturam extendentibus ad ea, quae non sunt inhonesta, gravior imminebat necessitas quaerendae originis rerum, quas nec bono principio tribuendas arbitrabantur, quippe quas conditas malas ducerent, nec malo audebant adscribere, nisi aequa potestate cum eo polleret, cui reluctanti adversas obtrudere, & condere vi propria posset. Dicam brevius, ac fortasse nitidius: Stoicorum mala, sive inhonesta, defectum in-di-

LIBER CRITICUS.

dicabant directionis in temporaria mente ac voluntate adſuum terminum, in qua ſcilicet negatione tota vis reſidet inhoneſti; atque adeo neque aeternum, nec DEO ſuppar principium requirebant. Mala vero Academicorum, aliarumque Sectarum nulla recenti & fluxili negatione praeſtari poterant, ſed ſolida poſitione naturae per ſe conſiſtentis citra boni principii ſententiam, imo, eodem averſante, & fruſtra reluctante, cudenda erant.

In hac tamen facilitate negandae aeternitatis, Divinae perſimilis, Malo Stoicorum, ſive Inhoneſto iidem turpiter abripi ſe permiſerunt a conſuetudine judicandi juxta etrata Sectarum, duo principia admittentium. Sin vero e propriis dogmatibus id petere maluiſſe dicendi ſunt, non alia profecto ab origine deducere potuerunt, quam ab admiſſa notione Fati, & confuſione humanae mentis cum DEO, cum ejus nos eſſe partem contenderent. Hoc enim ſemel poſito, animos ſcilicet hominum praeciſos ex ignea Mundi anima (DEO nempe ſuo) pro ejuſdem animae Mundanae impulſu (hoc eſt Fato), Stellis contrariis urgentibus, honeſta, ſive inhoneſta patrare; conſequebatur & alterum, ut honeſtae, atque inhoneſtae actionis, nempe boni, & mali principia, tam ponerentur aeterna, quam ſtellae, & anima Mundi, ſive DEUS Stoicorum, ex igne ſtellarum ſibi adverſantium, & igneis adverſiſque hominum mentibus conſtitutus.

Non aliam certe ſententiam indicare videtur Stoicorum alumnus *M. Antoninus* in lib. VI. *de Vita ſua* num. 22. ubi haec ſerio meditata perſcripſit: *Alexander Macedo, agaſoque ejus, mortui, in idem ſunt redacti. Aut enim aſſumpti ſunt ad mentem Mundi eam, qua ſati ſunt reliquorum animi, aut diſſipati ſunt in atomos unus perinde, atque alter.* Tum etiam lib. V. n. 26: *Vivendum eſt cum Diis. Vitam vero cum Diis agit, qui continenter iis ſuum animum oſtendit, probantem ea, quae ipſi Fatum tribuit, agentemque ea, quae genio placent: quem Juppiter ſuae quandam particulam naturae unicuique praeſidem ducemque dedit, nimirum mentem atque rationem.* Huic autem praejudicatae opinioni quam male congruerent tot praeclare dicta ab eiſdem Stoicis de vitiis, & virtutibus, tanquam in noſtra poteſtate poſitis (cum tamen Fato nos agi citarique contenderet), jure objecit Juſtinus Martyr, coram eodem *M. Aurelio* & frequenti Senatu ita declamans: *Id etiam declarant, qui in qualibet Regione apte ad rectam rationem leges tulere, aut philoſophati ſunt, ex eo quod alia fieri praeſcribant, alia vitari. Haec eadem conſtanter probant Stoici, cum de moribus diſputant; ut facile pateat in principiis & rebus incorporeis pertractandis non rectam eos viam inſiſtere. Nam ſi Fato fieri dicent, quae ab hominibus fiunt; vel* DEUM *nihil aliud eſſe ſtatuent, praeter ea, quae vertuntur & immutantur, & in eadem ſemper reſolvuntur; ſicque nullius rei, quae quidem corruptioni non ſit obnoxia, notionem habere, ac* DEUM *ipſum tum per partes, tum per univerſum in omni miſeria & nequitia conſtituere videbuntur: vel nihil eſſe vitium, neque virtutem, quod ab omni ſana notione & ratione & mente alienum eſt.*

Ad haec abſurda, & ſibi contraria non raro adigebantur Stoici, genus hominum ad paradoxa propenſum, atque adeo proclive in ſententias invicem repugnantes. Locus propterea ferax argumentorum contra eorundem dogmata habebatur in deductione ad impoſſibilem ſeu falſam illationem, quae ex eorundem principiis neceſſario colligitur. Hac nempe methodo, contra finem bonorum, & malorum ab ipſis poſitum, concludit Tullius (poſtquam abſurdum conſequens inde profluere animadver-

LIBER CRITICUS.

tit), aequalia scilicet esse peccata. *Vos autem*, inquit, *cum perspicuis dubia debeatis illustare, dubiis perspicua conanimi tollere. Itaque eadem ratione, qua sum paulo ante usus, haerebitis. Si enim propterea vitia alia aliis majora non sunt, quia ne ad finem quidem bonorum eum, quem vos facitis, quidquam potest accedere; quoniam perspicuum est, vitia non esse omnium paria, finis bonorum vobis mutandus est. Teneamus enim illud necesse est, cum consequens aliquod falsum sit, illud cujus id consequens est, non posse esse verum.*

Fluxit itaque quartus hic error Stoicorum de origine boni & mali a praemissis assertionibus Fati, & a male constituta DEI notione; quae tanquam radix habenda est monstrosorum dogmatum inde erumpentium. Videntur idcirco Stoicis eadem insusurrata ab hoste veritatis Diabolo, quae Primis Parentibus a se decipiendis is olim callide proponebat, quum boni & mali notionem suggereret, assequendam per gradum quendam aequalitatis cum DEO: *Eritis*, inquit, *sicut Dii, scientes bonum, & malum*. Ita etiam Stoici animum hominum aequalem DEO cum statuerent, ex eadem ignea Massa utrumque formantes, ad originem boni & mali inspiciendum ex hac specula, ad quam nitebantur, perductum iri nos asserebant. Fatalem impulsum animae Mundi, pro diverso syderum positu, ciere motus putabant varios in mentibus hominum, partibus scilicet ejusdem animae circumfusae atque infusae rerum universitati: neque aliud esse principium honestae actionis & inhonestae (quod unicum malum dicebanr), quam Fatum, animae mundanae motus in mole universi temperans, & in singulis voluntatibus pari necessitate disponens.

Verum quidem est, non omnibus perinde Stoicis eandem stetisse sententiam circa Fati necessitatem, in assensionibus animi determinandis, adeoque circa originem boni, & mali; cum alii declinarent ad alterutram ex duabus extremis opinionibus, alii mediam amplecterentur cum Crysippo. Sed hac ipsa in explicanda iisdem Philosophis haesit plerumque aqua, uti ex Cicerone cognoscimus in Libro *de Fato*, ubi ita loquitur: *Ac mihi quidem videtur, cum duae sententiae fuissent veterum Philosophorum, una eorum, qui censerent omnia ita Fato fieri, ut id Fatum vim necessitatis afferret (in qua sententia Democritus, Heraclitus, Empedocles, Aristoteles fuit); altera eorum, quibus viderentur sine ullo Fato esse animorum motus voluntarii: Chrysippus tamquam arbiter honorarius medium se ferre voluisse: sed applicat se ad eos potius, qui necessitate motus animos liberatos volunt. Dum autem verbis utitur suis, delabitur in eas difficultates, ut necessitatem fati confirmet invitus.* Tempero a pluribus exscribendis ex Tullio, cum praecipuum hujusce capitis nostri argumentum sit, Stoicorum errores considerare circa originem boni, & mali, ad Fati autem constitutiones leviter perstringendas connexio utriusque dogmatis nos adegerit.

Monuisse tamen juvabit, eadem de causa excidisse Stoicos a veritate, dum originem inquirunt mali, qua in errore prolapsi sunt Manichaei, dum eandem quaestionem renovant. Causam aperit Sanctus Augustinus in libro *contra Epistolam Manichaei* cap. 32. *Praepostere instituerunt de hoc ipso quaerere unde foret, cujus nondum tenebant notionem, quid esset.* Quocirca acutissimus Doctor, ut ad veritatis semitam revocet, methodum inquirendi convertit, & constituit prius definire quid esset malum, sive peccatum, quam stabilire, unde sit: *Sed quoniam*, inquit cap. 36, *quaesivimus quid esset malum, neque hoc naturam, sed contra naturam esse cognovi-*

vimus, consequenter quaerendum est, unde sit? quod ille si fecisset (Manichaeus), minus fortasse in has tanti erroris angustias laberetur. Praepopere quippe, ac praepostere quaesivit unde esset, quod primo non quaesierat, quid esset.

Quaerendum igitur insinuat mali definitionem in voluntate, ubi residet: voluntatis vero notionem ex ipso quotidiano experimento jam tenemus. Definit tamen in libro *contra Manichaeos* cap. 15: *Voluntas est animi motus, cogente nullo, ad aliquid, vel non amittendum, vel adipiscendum.* Hac praemissa voluntatis notione, ad peccati ideam descendit: *Peccatum, est voluntas retinendi, vel consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Libertatem autem innotescere satis ostendit ex idea coactionis, quam excludit. Ordo igitur quaerendi *unde malum?*, ita per S. Augustinum disponitur: *Animus hominis consulens suas notiones ingenitus, invenit sibi uitide impressam ideam sui motus ad aliquid quaerendum, seu retinendum, & ad refugiendum aliquid sive aversandum.* In his autem motibus, distinguit peculiari notione coactum, a spontaneo: quo in postremo vim collocat liberae voluntatis. Intelligit enim se libere velle suum motum, quotiens esse sibi praesto novit quaecumque pertinent tum ad eligendum, tum ad deferendum terminum hisce motibus constitutum. Nec vero destruet notionem liberi, si quid ita se interserat electuro, ut facilius disponi, aut aegrius peragi motus possit, omnino tamen non adigatur cogaturque animus in eum motum cieri, violenter pertractus, aut a motu desistere ineluctabiliter impeditus. Difficultas enim, aut facilitas, salva potestate motus edendi, vel abrumpendi, ideam voluntatis, electionis, arbitriique non tollit.

His autem consideratis ab animo, conscio illorum motuum, quos experitur, progreditur cogitatio ad terminum hisce motibus constitutum, necnon ad ordinem positum a natura inter se, suosque motus, & electiones, facilitates, difficultates, ipsumque terminum. Est autem meta seu terminus a natura positus motibus voluntariis *consecutio boni*. At ordo praescriptus prosecutioni, ut ad consecutionem pertingat, dicitur ratio, seu lex aeterna & immutabilis justitiae, ab animo in libera electione ita tenenda, ut nunquam deserat voluntario. Si enim deserat, aut cesset ab ordine, cum praesto illi sunt adiumenta ad retinendum ordinem jam in peccatum labitur, sive in malum.

LIBER CRITICUS.

Quandiu igitur voluntas arbitrio praedita, & instructa praesidiis, quibus indiget, ad potestatem bonae electionis, non deserit ordinem, sed prosequitur; tandiu nullum oritur malum sive peccatum, cujus propterea de origine nulla tunc est causa inquirendi. Ubi autem voluntas, licet idoneis instructa viribus, a prosecutione ordinis cessat, haec demum cessatio & interruptio ordinis, malum est: cujus de causa cum ita quaeritur: *Unde malum?* recte Augustinus respondet, *A libero arbitrio*, hoc est, uti fusius exponit in primo libro Retractationum, capite IX. *Ab abusu liberi arbitrii*. Ex qua responsione non sequitur, ut esse malum conditorem liberi arbitrii (cum sit optimus auctor, qui res ex nihilo conditas tantam haurire permiserit ex se bonitatem, quantae sunt compotes) aut malum esse libertatem arbitrii, quae ad virtutis notionem cum spectet, recenseri inter bona merito debet. Sequitur unicum illud, nempe abusum libertatis esse originem mali, seu cessationis ab ordine legis aeternae, in qua cessatione, mali naturam (si tamen natura dici potest, quod contra naturam est) litam deprehendimus. Quae-

Quaerentibus ergo *Unde malum?*, exponenda primum est vis interrogationis. Sentiant se inquirere, quonam agente fiat, ut ab ordine prosequendo desistatur. Cum autem noverint, per eum desisti, qui potestate prosequendi facta non utitur, sed abutitur libertate sistendi; profecto intelligent, originem mali satis luculenter ostendi in origine minutionis boni, hoc est in origine cessandi a bono: quae cessatio, neque in DEO esse potest, indesinenter bona effundente, neque ex DEO, voluntates a se conditas ad se dirigente legibus aeternis, atque salubri adjutorio; sed a dissensu libero feriantis in se voluntatis, quando ei foret juxta inditam ordinis regulam naviter progrediendum ad finem.

Propterea nihilo videtur obscurior causa mali, quam obscura sit causa cessandi a bono. Deprehenditur enim in ea mente, quae bonorum usu, sibi a conditore indicato abstinet non coacta, sed libens, dum vires non exercet sibi divinitus praeparatas. In hisce viribus est causa moralis boni: in illa autem desidia, qua sponte cessat animus a prosecutione praecepti boni, origo mali moralis expresse continetur. Uberius haec addiscuntur ex Augustini libris *de libero arbitrio*, & potissimum lib. 1. cap. XI. & lib. 3. cap. 13; necnon ex *Enchiridio ad Laurentium*, Capitibus praesertim XII. XIII. & XIV: quorum postremum ita concludit Tom. VI Col. 200: „ Ex bonis igitur mala orta sunt, & „ nisi in aliquibus bonis non sunt: nec „ erat alias unde oriretur ulla mali na„ tura. Nam si esset, in quantum na„ tura esset, profecto bona esset: & „ aut incorruptibilis natura magnum „ esset bonum, aut etiam natura cor„ ruptibilis nullo modo esset, nisi ali„ quod bonum, quod bonum corrum„ pendo posset ei nocere corruptio. „ Satis igitur constare arbitror, tam Stoicos, quam Manichaeos de origine mali idcirco absurde sensisse, quod mali naturam neque curassent satis dilucide definire, nec satis nitide ac distincte secernere ab extraneis ideis fategissent. *Praepopere*, inquit, *ac praepostere quaesivit unde esset, quod primo non quaesierat quid esset*. Quaesivit eorundem censor Augustinus primo & altero Libro *de libero arbitrio*: ac tum demum postremo capite ejusdem libri secundi disputatione recte ordinata, ita contra utrosque pervicit (Tom. 1. Col. 608.): „ Sed tu fortasse quaesiturus es, „ quoniam movetur voluntas, cum se „ avertit ab incommutabili bono ad „ mutabile bonum, unde ei iste motus „ existat? qui profecto malus est, ta„ metsi voluntas libera, quia sine illa „ nec recte vivi potest, in bonis nume„ randa sit. Si enim motus iste, idest „ aversio voluntatis a DOMINO DEO, „ sine dubitatione peccatum est, num „ possumus auctorem peccati DEUM di„ cere? Non erit ergo iste motus ex „ DEO. Unde igitur erit? Ita quae„ renti tibi, si respondeam, nescire „ me, fortasse eris tristior: sed tamen „ vera responderim. Sciri enim non „ potest, quod nihil est. Tu tantum pie„ tatem inconcussam tene, ut nullum „ tibi bonum vel sentienti, vel intel„ ligenti, vel quoquomodo cogitanti „ occurrat, quod non sit ex DEO. Ita „ enim nulla natura occurrit, quae non „ sit ex DEO. Omnem quippe rem, ubi „ mensuram, & numerum, & ordi„ nem videris, DEO artifici tribuere „ ne cuncteris. Unde autem ista peni„ tus detraxeris, nihil omnino rema„ nebit: quia & si remanserit aliqua „ formae alicujus inchoatio, ubi ne„ que mensuram, neque numerum, „ neque ordinem invenias, quia ubi„ cumque ista sunt, forma perfecta „ est, oportet auferas etiam ipsam in„ choationem formae, quae tanquam ma-

„ materies ad perficiendum subjacere „ videtur artifici. Si enim formae „ perfectio bonum est, nonnullum jam „ bonum est & formae inchoatio: ita „ detracto penitus omni bono, non „ quidem nonnihil, sed omnino nihil „ remanebit. Omne autem bonum ex „ DEO: nulla ergo natura, quae non „ sit ex DEO. Motus ergo ille aversio- „ nis, quod fatemur esse peccatum, „ quoniam defectivus motus est, om- „ nis autem defectus ex nihilo est, vi- „ de quo pertineat, & ad DEUM non „ pertinere non dubites. Qui tamen „ defectus quoniam est voluntarius, „ in nostra est positus potestate. Si enim „ times illum, oportet ut nolis: si au- „ tem nolis, non erit. „ Haec Augustinus: quae ita explanat ex communi Theologorum sententia Fregosus interpres: „ Peccatum, quod recti fa- „ cti privatio est, efficientem non habet „ causam, sed deficientem; nam ut vi- „ dere tenebras, non est videre, sed „ deficere a videndo; sic peccare, non „ est agere, sed deficere. „ Hausit Fregosus ex ipso Augustino in Libro XII. *de Civitate* DEI, capitibus sexto, & septimo, ac proxime consequentibus. Quaerit enim S. Doctor Cap. VI. „ Quo- „ modo ergo res bona, efficiens est vo- „ luntatis malae? Quomodo, inquam „ bonum, est causa mali? Cum enim „ se voluntas relicto superiore ad in- „ feriora convertit, efficitur mala: non „ quia malum est, quo se convertit; „ sed quia perversa est ipsa conversio. „ Idcirco non res inferior voluntatem „ malam fecit, sed rem inferiorem „ prave atque inordinate ipsa quae fa- „ cta est, appetivit: „ & cap. VII. ita concludit (Col. 306.): „ Nemo igi- „ tur quaerat efficientem causam ma- „ lae voluntatis: non enim est effi- „ ciens, sed deficiens; quia nec illa „ effectio est, sed defectio. Deficere „ namque ab eo quod summe est, ad „ id quod minus est, hoc est incipere „ habere voluntatem malam. Causas „ porro defectionum istarum, cum „ efficientes non sint, ut dixi, sed de- „ ficientes, velle invenire, tale est, „ ac si quisquam velit videre tenebras, „ vel audire silentium: quod tamen „ utrumque nobis notum est: neque „ illud nisi per oculos, neque hoc nisi „ per aures; non sane in specie, sed „ in speciei privatione. Nemo ergo „ ex me scire quaerat, quod me ne- „ scire scio, nisi forte ut nescire di- „ scat, quod sciri non posse sciendum „ est. Ea quippe quae non in specie, „ sed in ejus privatione sciuntur, si di- „ ci, aut intelligi potest, quodam- „ modo nesciendo sciuntur, ut scien- „ do nesciantur. Cum enim acies etiam „ oculi corporalis currit per species „ corporales, nusquam tenebras videt, „ nisi ubi coeperit non videre. Ita „ etiam non ad aliquem alium sen- „ sum, sed ad solas aures pertinet sen- „ tire silentium: quod tamen nullo „ modo nisi non audiendo sentitur. „ Sic species intelligibiles mens qui- „ dem nostra intelligendo conspicit, „ sed ubi deficiunt, nesciendo con- „ discit.

Constare igitur arbitror ex comparatione Christianae Philosophiae, ac veritatis nostrorum dogmatum sibi cohaerentium, ex horum, inquam, comparatione cum vagis, obscuris, & a se invicem diffidentibus placitis Stoicorum, in origine mali tum inquirenda, tum assignanda, quam crassus ac perniciosus error eorundem Sectam involveret Aegyptiis plane tenebris Magorum veterum, & succedentium Manichaeorum, abducentibus ab unico rerum Principio ad somnia duorum, & ad funesta, quae inde consequebantur, aenygmata Fati, & Necessitatis, nunquam componenda cum notione virtutis, licet hanc ipsam profiterentur;

LIBER ANTIQUARIUS PRIMI ET SECUNDI SAECULI DEMONSTRATIONIS HISTORIAE ECCLESIASTICAE QUADRIPARTITAE.

ARGUMENTUM.

De Auctoribus praecipuis Ethnicorum, qui ante inventas Literas celebrantur: & de multiplici Hermete sive Mercurio, ejusque nomine, aetate, simulacro, historia, & inventis, potissimum vero Hieroglyphicae, Notariae, ac Literariae Scripturae, ipsi attributis: ubi etiam agitur de Hermis Antiquorum tam Mercurio positis, quam reliquis Viris Literarum laude praestantibus; item de triplici Atlante, aliisque Auctoribus, qui clari habiti sunt doctrina Hieroglyphica, tam ante, quam post repertas Literas: ac demum de GLOBO FARNESIANO, in quo habentur insignia rudimenta Astronomiae, Chronologiae, & Historiae aetatis Heroicae a Graecis transmissa, usque ad Saeculum Antonini Pii.

CAPUT PRIMUM.

Hermetis seu Mercurii Nomen, & Simulacrum: ubi de Hermis, & Hermathenis.

(Ex Schedis Francisci Blanchini Patrui mei.)

CHANAAN filius Chami, Chananaeorum sive Phoenicum Pater, ab Aegyptiis *Thoyt*, *Theutb*, *Thotb*, *Taautus*, & *Tautus*, a Graecis *Hermes* sive Interpres, a Latinis *Mercurius*, hoc est mercimonii curam gerens, ab Hetruscis *Carnillus*, seu *Casmilus*, nempe Minister dictus; ab omnibus his habitus est characterum Inventor, ac plurium Disciplinarum, Grammatices, Eloquentiae, Musicae, Arithmetices, Geometriae, Astronomiae, ac Theologiae a Gentibus usurpatae. Complures vero Mercurii cum ab Ethnicis memorentur Aegyptiorum ac Phoenicum Diis sanguine juncti, unius res gestae, alteri facile tribuuntur: potissime cum nomen primitivum & proprium *Chanaan* כנען, quod Hebraeis sonat *Mercator*, Chananaeis omnibus ac Phoeniciis Chanaani nepotibus subsequentes Aetates attribuerint.

Mercurios quinque numerat Cicero *de Natura Deorum*, libro tertio: *Mercurius*, inquit, *unus Caelo patre, Die matre natus; cujus obscaenius excitata natura traditur, quod adspectu Proserpinae commotus sit. Alter Valentis, & Phoronidis filius, is, qui sub terris habetur, idem* Trophonius. *Tertius Jove tertio natus, & Maja, ex quo, & Penelopa Pana natum ferunt. Quartus Nilo patre, quem Aegyptii nefas habent nominare. Quintus, quem colunt Pheneatae, qui & Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Aegyptum profugisse, atque Aegy-*

ptiis

ptiis leges & literas tradidisse . Hunc Aegyptii Thoth *appellant : eodemque nomine Anni primus Mensis apud eos vocatur .*

Mercurium illum principem in Hermis, quas vocant, ab Ethnicis passim exhiberi, constat ex indicio unico ipsi attributo juxta M. Tullium. Chami enim filius Chanaan, quod impudentius spectata a patre suo Avi Noemi verenda olim fuissent, maledicto servitutis ab eodem Avo Noemo addictus est (*Geneseos cap. IX. vers. 22, & 25.*) . *Herodotus in Euterpe* lib. secundo affirmat, a Pelasgis Samothraciae cultoribus Athenienses olim addidicisse inter Orgia ab eisdem accepta ejusmodi sacrum sermonem de Mercurio traditum; *Itaque*, ait, *e Graecis primi Athenienses a Pelasgis edocti statuas Mercurii, erecta virilia habentis, fecerunt . De qua re sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothracum mysteriis declaratus est* . Cum vero ipsemet Hermes, seu Mercurius, aut Chanaan, literarum ac disciplinarum Inventor haberetur, ut paulo infra ostendetur, hinc usus apud Athenienses inolevit, ut simulacra eorum, qui literis inclaruissent, ejusmodi Hermis ita compositis exhiberentur, tanquam Mercurium fuissent imitati. Quadrilatero enim trunco, seu cippo tretragono caput imponebatur sine manibus, ejus viri vultum praeseferens, cui Herma ejusmodi statuebatur, in qua ejusdem nomen, praeclara inventa, res gestae, aut laudes inciderentur. Sponius *Miscellaneorum Eruditae Antiquitatis* Sect. 1. Art. 4. ita scribit: *Hermi, seu Hermae, erant Statuae Mercurii marmoreae, sine brachiis & pedibus, quas in compitis collocabant Graeci, & Romani: quales in hac Tabula ex Gemmis & Nummis depinguntur : de his Servius ad* Aeneid. *lib.* 8. *Mercurium quum in monte invenissent, manus ei amputaverunt: unde & ipse Cyllenius, & Mons dicuntur; namque Graeci χύλλας aliqua mutilatos parte corporis dicunt : unde etiam Hermos vocamus quosdam stmnlos in modum Signorum sine manibus . Suidas in voce* Ἑρμῶν . Ἑρμαῖ ἦσαν *&c. Hermae erant Athenis lapideae in vestibulis Aedium, atque Templis . Quia enim ajunt, Mercurium sermonis, & veritatis praesidem esse, propterea & ejus imagines quadratas & cubicas fecerunt, indicantes, quod quemadmodum ea, quae hanc habent figuram; in quam partem cadant, semper stabilia, & recta sunt; ita sermo, & veritas similis semper sibi ipsi est ; mendacium vero fluxum, multifidum & minime sibi cohaerens.* His addit Sponius: *observandum autem, Suidam Atheniensium dumtaxat* Hermarum *meminisse, tum quia in hac Urbe primum fuerant inventi, tum quia eorum maxima erat illic copia . Inter alias* vero Atheniensium Hermas, Hipparchaeos potissimum memorat. *Erant*, inquit, *& Hermae Athenis, Hipparchaei dicti, quod eos* Hipparcus *Pisistrati filius erexisset partim in Urbe, & inter Atticae populos, inscribens iis varia ad sapientiam & virtutem hortatoria, testibus Hesichio & Harpocratione . Accidit vero, ut ait Cornelius Nepos in Alcibiade, ut una nocte omnes Hermae, qui in Oppido erant, Athenis dejicerentur, praeter unum, qui ante januam Andocidis erat, Andocidisque Hermes vocatus est .*

Fragmentum vidi figlinae, inter Urbis rudera repertum, ubi Porticus exhibetur, in qua Mercurii Simulacrum, Herma senis coronati, & amphora anaglyphis signis inter columnas ita disposita visuntur, ut Museum sive Bibliothecam, aut Templum Mercurii referant. Nulla Mercurii imago indicat evidentius Chanaani historiam, in suum Hermetem principem ab Ethnicis transformatam. Nam Herma Senis coronati, & virilia adjecta, quae a Chanaani patre Chamo impudentius obscr-

obſervata ſunt in ebrio parente Noemo, (ut amphora etiam proxima videtur ſignificare, & corona ſenis capiti impoſita, unde etiam Sileni, & Bacchi Sacra ita ab Ethnicis exercebantur circa Hermas ſive Terminos ſimiliter effictos & coronatos), vix referri aliter poſſunt ad Mercurium, ejuſque Simulacrum, in eadem Figlina olim expreſſum, ut oſtendit caduceum adhuc in fragmento ſuperſtes.

CAPUT SECUNDUM.

Hermae conſtituti in veſtibulis templorum Mercurii, necnon pro foribus Aedium privatarum in Bibliothecis.

M*Arcus Aurelius* Imperator cognomento Philoſophus Nummum cudit anno Aerae CHRISTI Vulgaris 172., ut ex Tribunicia Poteſtate XXVII. ac ex Titulis Imp. VI. Coſ. III. ibi numeratis colligitur, cujus in adverſa parte Mercurii Templum exhibetur. Hermas autem quadrilateres collocatos in Mercurii templis proxime oſtendam ex Romanorum monumentis, & veterum Teſtimoniis, cum Epigraphe ſubſcripta, RELIGIO AUGUSTI. Templum Mercurii intelligimus, ejuſdem ex Simulacro ſupra aram in illo ſitam erecto, & ſymbolis univerſis Mercurio attributis tympano Templi inciſis, nempe caduceo, petaſo, ariete, gallo gallinaceo, marſupio, ac teſtudine, ipſius inventa indicantibus, ut infra exponemus. Frons Aedis illius quatuor Hermis innititur, cujuſmodi figurae cippos extitiſſe in veſtibulis Aedium, atque Templis ex Suida demonſtrabitur. Franciſcus Angelonus in hujus Nummi expoſitione affirmat, Franciſcum Paſſeri Romanum Antiquarium ſibi enarraſſe, hoc ipſum Mercurii Templum, gradibus, ara ſymbolis caducei ac petaſi inciſa, & Hermis quatuor infronte inſtructum, a ſe fuiſſe ſpectatum inter Circum Maximum & Aventinum, dum rudera vineae ibidem ſitae effoderentur; Hermis quatuor ſua e ſede nondum emotis.

Cum vero & in veſtibulis Aedium Romani conſtituerent non modo Simulacra Majorum, ſed etiam Lararium, in quibus DEOS Penates, alioſque ſibi potiſſimum cultos venerarentur, quemadmodum addiſcimus ex Lampridio in vita *Severi Alexandri*; hinc etiam legimus, Mercurii, & Majorum Hermas in veſtibulis ἐν προθύροις, teſte Suida, collocatas. In celeberimo Muſivo Praeneſte aſſervato in Aedibus Principum Barberinorum, Syllanis temporibus in Praeneſtino Fortunae Delubro, (hoc eſt ibidem) conſtituto, quod omnium primum in Italia memorat Plinius lib. 36. cap. 25. (ediderunt autem Kirkerus in Latio; & Ciampinus in Veter. Monim. pag. 81), viſuntur Hermae in privatarum aedium veſtibulis collocati. Scite autem animadvertimus, in eodem Muſivo exhiberi Aegypti inundationem, Nilo exuberante, ut manifeſte colligitur ex animalibus ibidem expreſſis, obeliſcis, palmis, ceteriſque indiciis Aegyptiae Regionis propriis. Quare conſtat, Hermas licet a Pelaſgis in Graeciam illatas, attamen apud Aegyptios quoque uſurpatas; a quibus proculdubio accepimus, tum quadrilateram Obeliſcorum formam, ſymbolis eorundem ſapientiae impreſſam, tum cadaverum conditorum figuram, Hermis Graecorum & Romanorum perſimilem, & notis hieroglyphicis pariter conſignatam.

Secundus itaque Ciceronis Mercurius, qui Valentis, & Phoronidis filius habetur, & Trophonius, utrumque indicium refert ad Chanaan. Phoronis, eſt Iſis Regina Jovis Aegyptii ſive Ammonis Conjux (Ammon vero eſt ipſe Cham, eliſa gutturali Hebraea ח,

LIBER ANTIQUARIUS.

& in Atticam haspirationem, seu Latinam H, emollita initio dictionis ita nuncupatus, ut pluribus ostendit Bochartus Geogr. Sacrae lib 4. cap. primo, qui & Aegyptum de nomine suo appellavit Chemiam, in Sacris litteris nitidius expressam nomine terrae חם Cham), & cornibus proinde instructa, regio antiquorum more. Trophonius vero Mercurius, ejusdem, & Ammonis filius, seu Valentis Ciceroni, cui propterea cornua sunt addita (indicium roboris) est Mercurius inferus (Amon Aegyptiis, pro Hebraeo *Almoni*, quod LXX. κρύφιον reddunt, ut Bochartus observat) cui Mercurio, scilicet κρυφίῳ, sive occulto & Trophonio, cadaverum Aegyptiorum cura tribuitur ita inscribendorum symbolis seu literis Sacris ab ipso adinventis una cum superstitiosis Apotheosibus Majorum, quos divis intulit Idololatria in Orbem inducta. Nam Trophonii oraculum subterraneum, quemadmodum & Aegyptias cryptas, sive subterraneos recessus, Mercurii Syringas appellatas, prope Thebas Aegyptias a Marcellino memoratas lib. 22. describit Philostratus in vita Apollonii. Huetius autem Dem. Euang. prop. 4. pag. 24. num. XIV. Hermas seu Cippos ejusmodi ostendit fuisse celebres illas Mercurii columnas, quibus ad Philosophiam veluti Magistris usi sunt *Pythagoras, Plato, & alii.* Constat enim ex Auctoribus tam Sacris, quam Prophanis ibidem productis, consuevisse Veteres truncis arborum primo, mox etiam postibus januarum uti ad inscriptiones (unde & in Divinis literis legimus, *laudent in portis opera ejus*, & Israelitas jubet Moyses Deut. VI. 9. praecepta Decalogi in liminibus domorum describere); & Sepulchris Majorum, qui a Gentibus Dii habebantur, columnas, cippos, stelas ipsorum gestis incisas passim imponere: e quibus Erthemerus Messenius, Diodoro & Lactantio testibus, (a) eorundem Historiam descripsit.

Ex his igitur Hermis, stelis, cippis, a Mercurio Aegyptio hieroglyphicorum promicondo incisis, & in sepulchris, templis, aedibus olim positis, cum omnes propemodum disciplinas Antiqui addiscerent, consuetudinem mutuati sunt Pelasgi, Athenienses, & Romani Clarorum Virorum imagines in Haermae seu cippi quadrilateri formam concidendi, eisque cippis inscribendi nomen, dicta, inventa, historiam, & symbola singulorum. Quare & in Templis religionis ergo, ut in Nummo *M. Aurelii*, & in privatis Aedibus, uti in Musivo Praenestino, & in Gymnasiis, Xystis, Bibliothecis ejusmodi Hermae collocabantur: quod praeter Boissardum, Rosinum, & Cartarium, Sponius observat ex Tullio ad Atticum ita scribente Epist. 6. lib. 1. *Hermae tui Pentelici cum capitibus aeneis ...jam nunc me admodum delectant. Quare velim, & eos, & signa, & cetera, quae tibi ejus loci, & nostri studii, & tuae elegantiae esse videbuntur, quamplurima, quamprimumque mittas, & maxime quae tibi Gymnasii Xystique esse videbuntur.,, Inde autem* (b) *& Hermathena statua, Hermam, & Athenam repraesentans, idest Mercurium, & Minervam; cujus hic elegantem habemus delineationem ex Nummo* Hadriani *a* Fulvio Ursino *in Virorum illustrium imaginibus exhibito. Simile signum cum* Titus Pomponius Atticus *reperisset Athenis, Romam illud misit,* ut Ciceronis amici *sui Bibliothecae ornamento esset : haec enim Cicero ad eum scribens* Ep. 3. *lib. primo,,. Quod ad me de Hermathena scribis, per mihi gratum est ornamentum Academiae proprium meae : quod & Hermes, commune omnium, & Minerva, singulare est ejus Gymnasii. Quare velim, ut scribis, ceteris quoque*

(a) *Diod. lib. VI. apud. Eusеb. Praep. lib. 2. cap. 2. Lact. lib. primo cap. XI.*
(b) *Sponius pag. 12.*

que rebus quamplurimis eum locum ornes.

Transferre igitur consueverant veteres in suas Academias, Gymnasia, Xystos, & Bibliothecas antiquos Hermas, sapientiae Majorum testes, & libros ut ita dicam primigenios. Quare & in gemmis annularibus, si qui Philosophi, aut Literati Viri insculpti sunt, plerumque exhibentur ante Hermam sedentes, ex eaque in volumen describentes memoriam rerum Hermis commendatarum per symbola Aegyptia, aut literas post hieroglyphica adinventas & usurpatas a Moise omnium Scriptorum Principe: ex quo suum Mercurium Thoyt, seu Thoth, Ciceroni quintum Aegyptii deformarunt, ut proxime demonstrabimus cum Doctissimo Praesule Huetio; ubi praemissum fuerit, praecedentes Mercurios, seu Chanaan ejusque posteros Chananaeos, unde suos Hermetes Graeci conflarunt, invenisse, aut excoluisse inventam ante Diluvium artem aperiendi animi sensus per symbola seu Hieroglyphica, cujusmodi sunt in monumentis Aegyptiis.

CAPUT TERTIUM.

Inventa Mercurii sive Hermetis, nempe Chanaani, & Phoenicum ejus posterorum, ex Nummo Hadriani *superius allegato, & ex alio, ipsius nomine, ac notis hieroglyphicis inscripto.*

Consentiunt tam veteres, quam recentes Auctores, quibus rerum origines diligenter scrutari placuit, Idololatriae crimen, supremum cultum uni Deo debitum ad res ab ipso creatas impie transferens, nonnisi post diluvium mentes hominum occupasse. Longaevi enim Patriarchae antediluviani continebant in officio nepotes, cum inter eos exercebant diuturnum magisterium primi Parentis, ultra nonum Saeculum occupati in humili confessione semel admissi criminis, ejusque deprecandi studio, ac solvendis poenis, quibus justa Conditoris ac Legislatoris judicia in patris lapsu filios obstrinxerant universos. Ut vero Divina clementia, post alteram universalem censuram supra humanum Genus exercitam in Cataclysmo, promisit se imposterum temperaturam a poenis per Diluvium exigendis, visa sibi est Noemi nepotum temeritas confidentius audere posse, non contra leges modo, sed etiam contra majestatem praecipientis, neglecto ejusdem cultu, cujus imperium indulgentius exercitum iri etiam in fontes, quasi abjecto eo terribili flagro, commentabatur. Licet vero Deus Optimus Maximus, contracta hominum vita, mortem celerius intentaret; attamen corruptae semel perduellium mentes ipsa moriendi festinatione abusae sunt ad licentius proruendum in majora crimina. Videbantur enim sibi oblivisci facilius posse, ac ferme eludere divinam censuram, ex quo Patriarcharum praesentia, Dictatoris veluti legibus per plura Saecula eosdem nepotes ac subditos antea coercens, maturis funeribus jam sublata, desuetudinem quamdam auctoritatis induxerat frequenti mutatione illius domestici Magistratus, quo patresfamilias inter suos utebantur. Per hos igitur gradus impietatis a Dei cultu ita recessit humanus furor, vergente in extremum vitae Noemo, sive paulo post ejus obitum, ut unus ex ipsius liberis Chamus, sive Chami filius Chanaan, Toth ab Aegyptiis, a Graecis Hermes, a Latinis Marcurius appellatus, ausus fuerit Divinos honores Majoribus vita functis adhibere, atque ita mortalibus Diis humano generi datis, ex Monarchico Mundi regimine sibi a Deo praeservato, Olygarchiam in mentes hominum primum inducere, mox etiam Democratiam sive statum popularem nobiscum peccantium Deorum, unde in Anar-

LIBER ANTIQUARIUS

LIBER ANTIQUARIUS.

Anarchiam Athenarum prolabi facilius possent maligni spiritus asseclae, ejusque exempli ac superbiae, in unius DOMINI contemptu, seduli imitatores.

Adversus temeritatem toties peccantis, ac toties correpti Orbis nullum potentius aut praesentius praesidium adhiberi poterat, quam ipsum DEI verbum, quo fuerant ab initio condita, ac semper administranda sunt universa. Salutare igitur DEI verbum unicuique menti natura inditum cum lege honesti, quam spiritus hominis a se amoliri cupiebat propria libertate abusurus, opportune excolendum susceperant Patriarchae, constitutis signis externis piarum cogitationum, quibus praecipuus ejusdem DEI cultus, atque confessio tum praesentibus, tum posteris annunciaretur, sacris quibusdam ritibus ac ceremoniis institutis, unde omnis disciplina emanavit primitias offerendi universorum bonorum Auctori ac Largitori, certaque signa effluxere hujus interni sensus nostrae omnimodae servitutis eidem sacrandi ac devovendi. Ac viva quidem voce liberos ita erudire, & hujusmodi ritibus exercere facile poterant, quamdiu unius linguae usus obtinuit; in ea praesertim longaeva vita, quam hominum antiquissimos degisse constat, ex omnium Nationum, atque Historicorum consensu. Verum, correpto vivendi spatio, & plurium linguarum sobole proxime post diluvium suborta, perennitas verbi DEI, quam in cordis tabulis divinitus impressam malitia hominum suspicere detrectabat, & contracta piorum parentum vita, vocis institutione vegetam vivamque alere & consovere nonnisi apud praesentes, ejusdemque sermonis consortes, poterat, aperienda fuit etiam posteris vicario quodam invento substituto, quo seris nepotibus praesens quodammodo redderetur. Ars igitur enunciandi per symbola quaedam perennia internas animi cogitationes, & cultum DEI Majestatis, ita necessaria piis parentibus visa est, imo & hujusce cultus Auctori atque Exactori omniumque DOMINO, ut nonnulla ex his instituere ipsemet Conditor dignatus sit, alia ab hominibus oblata ultro recipere atque approbare (a). Invocationem itaque Divini Nominis ab Enoso coeptam (b), altaris constitutionem a Noemo peractam, utrumque autem ritum (c) ab eorundem nepote Abrahamo servatum, una cum decimarum usu monstrato, DEUS Optimus Maximus ratum habuit: quem institutorem novimus fuisse plurium signorum, tum ipsis, tum posteris commendatorum, hoc est foederum (d), quae constituit vetato sanguinis esu, iride in nubibus constituta, quatuor anni tempestatibus demonstratis, mundis animantibus ad Sacrificium admissis (e), eorumque certa aetate, sectione, ac specie designata, tradita lege circumcisionis, aliisque pluribus ad jus Sacrorum pertinentibus etiam ante Mosis aetatem. Horum autem signorum memoriam an iis duabus columnis inciderint Sethi nepotes, quas ante diluvium constitutas, & sua aetate superstites monstrari narrabat Josephus, cum Sacrae literae non affirment, quae antiquissima sunt testimonia, nobis asseverare non placet. Id tantum novimus, constare ex oraculis Scripturarum, complura signa cogitationum ad cultum DEI pertinentium fuisse posteris tradita, tam ante, quam post cataclysmum a Patriarchis per symbola, saxis, atque arboribus memoriae causa commendata; cum nondum Moyses eorundem nepos expedita illa signa cogitationum simul ac vocum, in lapideis tabulis digito DEI impressa, e Monte Sina perferret, unde videtur ars emanasse exprimendi unico ductu cogitatio-

(a) *Genes. IV. vers. ult.* (b) *Gen. VIII. 20.* (c) *Gen. XII. 8.* (d) *Gen. IX. 5. 17.* (e) *Gen. XV. 9.*

tiones animi, & vocum differentias.

Duae sunt artes praecipuae exprimendarum cogitationum per signa externa: quarum una, propositis imaginibus rerum animo obversantium, excitat ideas notionum potius, quam affirmationum ac negationum nostrarum; altera vero tum ipsa objecta proposita, tum comparationes ac judicia de iis efformata complectitur, ac manifestius aperit mirabili invento vocum & cogitationum insimul reddendarum per literas. Prima constituit Graphicen, Pictoriam, Plasticen, Statuariam symbolicam atque Aenigmaticam; altera vero Grammaticem quae rursus in duo genera subdividitur. Aut enim indicat voces integras peculiari charactere unicuique voci attributo, prout Sinae solent; quod exponendi genus multo laboriosius addiscitur, pro ingenti numero dictionum, quibus aliqua lingua constat, neque ad alias transferri potest citra novam congeriem, propemodum innumeram, ejusmodi characterum: aut vocum elementa considerat, & singillatim componit; quod exprimendi genus, tum brevius tum elegantius habetur, tum etiam uberius est, licet perceptu facilius, & ad omnium linguarum differentias exhibendas maxime accommodatum. Cum enim observatum fuerit, quinque spiritus omissiones in voce edenda moderari nos posse dentibus, labiis, palato, lingua, omnium emissionum signa quinque vocalibus literis aut simpliciter positis, aut per dyphtongos copulatis exprimere satis fuit, moderationum vero discrimina significare per consonas, quae vicenarium numerum non excederent. Hac vero animadversione atque invento effectum est, ut quae difficillima & propemodum infinita fuisset ars pingendi dictiones innumeras per totidem ductus, & eos quidem ex integro addiscendos post comparatam notitiam vocabulorum, ea redderetur maxime facilis atque expedita, utpote comprehensa brevi numero literarum quatuor & viginti, pro aequali summa emissionum ac moderationum spiritus, in quas resolvitur universitas vocum ubique gentium usurpatarum: quibus semel intellectis, citra novam addiscendi necessitatem, illico reddi possent juxta unamquamque linguam earundem signa ac differentiae ab eo, qui pingere percepisset omnibus communia bis duodecim elementa.

Utramque igitur artem exprimendi cogitationes per symbola, seu hieroglyphica, (quae prima & rudior fuit hominum caelatura, potiusquam Grammatice) necnon easdem elegantius & aptius enunciandi una cum vocibus per cifras primum, & monogrammata, deinde per elementa literarum, Mercurio antiquitus attributam Veteres prodidere. Mercurium vero a Latinis dictum, Hermen Graeci, Thoth Alexandrini, reliqui Aegyptii Thoyth, Phoenices Taautum appellarunt, testibus Platone, Tullio, Philone, Byblio, & Porphyrio apud Eusebium *Praep. Euang. lib. primo*: in quo tamen uno plurium Virorum gesta complexi sunt, ita ut quinque Mercurii etiam a Latinis Doctioribus distinguantur cum Cicerone, licet unico Simulacro Graeci Hermetis expressi: quorum si tempora conferamus, apparet neque antiquiorem ullum haberi Chanaano Chami filio, neque recentiorem Mose, omnium Scriptorum principe, ut constat ex Justino, & ceteris Patribus, secundi praesertim Saeculi. Et quidem quae attinent ad primum Mercurium Tullii, sub finem I. Capitis satis probata sunt ad Chanaan referri. Quae vero spectant ad quintum Ciceronis Mercurium, esse Moysis propria, & ab ejus libris deflexa, luculenter ostendit saepe laudatus Praesul Huetius, capite praesertim ter-

LIBER ANTIQUARIUS.

tio & quarto *Demonstrationis Euangelicae* cum aliis Clarissimis Auctoribus, quos producit. Hunc autem Mercurium quintum, Thoyt ab Aegyptiis dictum (ipse Cicero testis est) & literarum repertorem: neque alius est a quarto existimandus. Nilo enim patre natus cum dicitur Mercurius quartus, palam est indicari Mosem infantem ab eo flumine eductum, ut vitae reservaretur, cumque ita Aegyptiis invisum, ut nefas habuerint nominare.

Tres igitur superiores Mercurii, ad Chanaan, ejusque liberos ante Mosis aetatem sunt referendi: quorum inventa praecedunt literas, a quarto & quinto (hoc est a Moyse) primum ostensas. Inter illorum inventa eminet ars hieroglyphica sive emblematica, hoc est ars exprimendi cogitationum nostrarum signa per symbola quaedam figurata, eademque signa ceteris interpretandi, unde Hermetis nomen obtinuit princeps ejusdem disciplinae circa aetatem Chanaani, & Nembroti, dum linguae hominum in Babilonica Turri construenda divino consilio confunderentur. Hoc enim tempus & causam nominis Hermeti tribuit Hyginus fol. 143. *Postquam*, inquit, *Mercurius sermones hominum interpretatus est, unde Hermeneutes dicitur interpres* (*Mercurius* enim, Graece *Hermes* vocatur) *idem Nationes distribuit: tum discordia inter Mortales esse coepit, quod Jovi placitum non est*. Quod vero ibidem subsequitur de Idololatria ab eodem Mercurio adinventa, pertinet plane ad ipsummet Saeculum Chanaan, quo impius rerum creatarum cultus in Chami familia fuit adinventus. *Itaque exordium regnandi* (scribit Hyginus) *tradidit Phoroneo ob id beneficium, quod Junoni Sacra primus fecit*. Nemo non videt in Phoronei nomine servata ferme integra vestigia nominis Pharaonum: quos primum in Aegypto regnantes memorant Sacrae (*a*) literae in Abrahami historia, & quidem capite proximo illi, in quo linguarum divisio percensetur: unde etiam constat, Heberum Abrahae atavum, & Phalegum abavum (quorum aetate linguae divisae sunt) origines Regum Babyloniorum, Assyriorum, & Chananeorum, non secus ac Aegyptiorum Pharaonum attigisse, & Abrahamo nepoti iis superstitibus adulto narrare potuisse: quemadmodum & Chananeum obtinuisse regionem Bethel, dum in Aegyptum peregrinaretur Abrahamus, a Pharaone hospitio excipiendus, idem Sacer textus diserte tradit. Pertinet igitur ad eandem aetatem Phoroneus sive Pharao in Aegypto primum regnans, & Chanaan inde profectus ad Palaestinae terminos occupandos, ad quam aetatem refertur Hermes, Phoroneo aequalis Mercurius, interpres notarum Hieroglyphicarum juxta varia linguarum genera tum primum divisa, dum Nembrotus Babylonem, Assur Ninivem conderent, & Regna instituerent omnium antiquissima, castumque DEI cultum impie subversum transferrent ad simulacra.

Cum autem interpretem potius, quam Scriptorem appellent Mercurium primum sive Chanaan, ejusque Posteros Chananeos, in quibus alter, ac tertius Ciceronis Mercurius deprehenditur, Hermetis sive interpretis munere, non secus ac primus, pariter donati, causa non est admodum longe repetenda. Si vera enim sunt quae de Sethi posteris ante diluvium Josephus tradit, nempe erectas ab iis fuisse columnas duas, easque notis inscriptas indicibus suarum praedictionum, & artium ab ipsis adinventarum, ante Mercurium primum sive Chanaan ars Hieroglyfica statuenda est: cujus interpretandae ratio tum de-

(a) *Genes. cap. XII.*

demum necessaria magis est reddita, quando turbatis sermonum rationibus post Diluvium, signa cogitationum, quae diversa jam evaserant in pronunciando, licet in pingendo eadem perseverarent (utpote reperta nondum divisis generibus linguarum), Interpretis sive Hermetis vocem desiderabant. Sin autem nullae supponantur notae cogitationum a Sethi liberis impressae ante diluvium, sed tum demum usurpari coeptae, cum dissidentes in usu vocis populi commune subsidium sermonis aliunde quaerebant, ad interpretandos animi sensus; palam est nihil prius occurrere potuisse, quam symbola quaedam, & figuras rerum vicarias, earumque imaginibus non dissimiles: in quibus eodem modo perciperent oculi, quidquid aures & ora diversum sonarent. Chanaan vero, ejusque posteri, quos inter Chaldaeos, Assyrios, & Aegyptios, prima scilicet orbis regna, (a) constat esse disseminatos, mercaturae potissimum exercendae causa (unde & nomen apud Latinos obtinuit Mercurius a mercimoniis, quibus etiam praefectus habebatur) prae ceteris incumbere debuerunt inveniendis atque interpretandis signis cogitationum earundem, quas idiomatum diversorum Nationibus exponere, contraendi praecipue gratia, cupiebant. Sive igitur Chanaan, ejusque posteri primum repererint artem Hieroglyphicam ad eadem cogitata enuncianda diversis linguis, antequam literae distinguerentur, sive (quod verosimilius videtur) primi excoluerint post linguarum turbationem artem interpretandi notas cogitationum, a posteris Sethi relictas ante diluvium, cum nulla idiomatum diversitas adhuc usurparetur; constat Interpretis nomine potius, quam Scriptoris donatos fuisse Mercurios, sive Mercatores Chanaanitas, Phoenicios, atque Aegyptios, Hermetes a Graecis dictos, utpote symbolis tantum usos; cum Scriptoris, & inventoris Literarii nomen & laus tribuenda sit Moysi, primo elementorum Auctori, ex quo Mercoriom quartum & quintum cum Chanaan & Chanaanitis tribusque primis Hermetibus perperam confusum Ethnici confinxerunt.

Satis id percipimus ex Nummo *M. Aurelii* jam allegato, necnon ex altero elegantissimo, quem Patruus meus possedit liberalitate Illustrissimi Praesulis Leonis Strozzii: in quo Hermetis nomen legitur: & in adversa parte visuntur Hieroglyphicae notae, a Phoeniciis seu Chananeis Aegyptiisque Hermetibus ante Moysis inventum usurpatae.

Quinque Hermetes sive Hermas a Tullio celebratos possumus contemplari in Templo Mercurii, a *M. Aurelii* Nummo eadem figura expresso, quae ejusdem Aedis vestigia ad Circum Maximum detexerat Franciscus Passeri teste Angelono. Neque enim frustra sustinebant Aedis frontem Hermae quatuor, in qua Aede praecipui Hermetis, sive quinti Mercurii, simulacrum visebatur, caducaei symbolo ornatum, quod etiam in basi sive ara simulacri erat insculptum. In caducaeo literarum inventum significari infra videbimus, cum sermo erit de quinto Mercurio omnium praestantissimo Thoth Aegyptiorum, seu Phoenicum Taauto, in quem Ethnicorum licentia transformavit Moysen Scriptorum principem, conversa in caducaeum ejus virga: quod ante nos adnotarunt Viri praestantissimi, praesertim inter antiquos Eusebius, ac inter recentes Huetius *prop.4.cap.3.& 4.* ex Philone Byblio, Porphyrio, Eupolemo, Theodoreto, adstipulantibus etiam Rabbinis, praecipue vero Abrabaniel in Exodum II. Ne nimius in hoc argumento sim, pauca transcribam ex Huetio, quae indicant per symbola caducaei

(a) *Genes. X.* 18.

ducaei Mosen, & quintum Mercurium Thoth, eum scilicet, qui juxta Pheneates ejusdem cultores, apud Ciceronem dicebatur Argum interemisse, ob eamque causam Aegypto praefuisse, atque Aegyptiis leges & literas tradidisse. *Praestigiator* (inquit Huetius) *fingitur Mercurius, propter edita a Moyse per totum vitae cursum prodigia. Quaecumque autem adversus Magos Aegyptios vi divina gessit, incantamentis, & vi daemonum gerere creditus est. Caducaeum Mercurio tribuitur, virga nimirum serpentibus intexta, portentorum effectrix: virgae scilicet illius mirificae instar, quae a Mose demissa in terram, colubri more reptavit, veneficorum Aegyptiorum absorbuit virgas, & mirabilia subinde opera patravit. Atque his etiam ratio inest, cur* ἀργειφόντης *Mercurius dictus sit. Nam quae vulgo afferri soles, caedes nempe pastoris illius* πολυομμάτου, *qui Argus dicebatur, naenia est sopiendis infantibus idonea. Verius est quod proposuit Pausanias in Lexico* ἀργειφόντην *sonare* ὀφιοκτόνον, *ac si dicas anguicidam; quippe* ἀργῆν *anguem notare. Idem hoc testantur Grammatici veteres Hesychius, Harpocration, & Suidas: testificatur & Plutarchus eo sensu dictionem hanc apud Poetas aliquos reperiri. Addit Eustathius, Pausaniam non subjecisse causam, cur* ὀφιοκτόνος *dictus sit Mercurius. At nos subjiciemus: nempe quod Magorum Aegyptiorum virgas in angues conversas illa Mosis, anguis itidem facta, deglutierit: vel quod serpentium ignitorum lethalem vim Moses proposito aeneo serpente represserit.* Verum de transformato in Mercurium Thaautum seu Thoth ab Ethnicis Mose erit infra dicendi locus, ubi de literarum inventore differemus. Interea regrediamur ad Mercurium primum seu Chanaan, ejusque nepotes Chananeos, Aegyptios simul ac Phoenicios habitos, a Graecis autem dictos Hermas sive Interpretes Hieroglyphicarum notarum, & Mercurio quinto superiores. Symbola seu figurae ante literas ad significandum inventae, quae postmodum hieroglyphicae dictae sunt, in ejusdem templi tympano colliguntur. Visitur enim praeter caducaeum galericulus seu petasus, aries, gallus gallinaceus, crumena, ac testudo, symbola Mercurio attributa, ad indicandas artes ac scientias, a Phoeniciis seu Chananeis ex Aegypto, Assyria, Babylone, ac Phoenicia in Occidentem translatas: quae, utpote inventae ante repertas literas, adeoque expressae primum per symbola, nostra etiam aetate retinent aliquid antiqui moris; cum plures admisceant characteres nullam literam denotantes. Illae autem artes ac scientiae, quae tribuuntur Hermetibus primis Aegyptiis simul & Phoeniciis, sive Chananeis ex Aegyptio Chanaoriundis, adauctae vero sunt a Mercurio Thoth, hae potissimum numerantur a Platone, Arithmetice, Geometria, Astronomia, & Musica, praeter mercaturam, & nauticam, quas nemo attribuit Taauto, sed aliis Hermetibus praecedentibus aetatem Mosis. Mercaturam expressere marsupio, in quo etiam Arithmeticen intelligimus in numerando occupatam: Nauticam petasus alatus, ac talaria Mercurio addita significarunt: Geometriam radius seu virga: gallus gallinaceus horarum index Astronomiam; quam etiam indicat Arietis signum reliquis in Zodiaco praepositum. Musicen denique testudo manifestat, cui scilicet ferunt tetrachordum a Mercurio superinductum, fratrique Apollini dono datum, hoc est Horo Aegyptio, a quo virgam seu radium, ipsamque adeo Geometriam ipse Mercurius dicitur accepisse.

Compluribus praetermissis, quae pertinent ad origines istarum facultatum a Chanaano & posteris auctarum, potius quam inventarum (pleraeque enim

enim ex his ante Diluvium inchoatae probari possunt), intendimus id unum observare, quod ostendit, Hermetes priores seu Chananeos hieroglyphicis ac symbolis usos in hisce artibus circumferendis, cum literae nondum extarent. Servantur enim adhuc in Astronomia, Musica, Arithmetica, & Geometria compendiariae notae, loco dictionum, quas (ab antiquis acceptas hisce tantummodo in disciplinis), reliquae post literas adinventae, nempe Grammatica, Rhetorica, Poesis, Philosophia non recipiunt. Astronomorum Hieroglyphica, dici possunt Planetarum characteres proprii, necnon adspectuum, ac signorum: atque hinc deducta Astrologiae Apotelesmaticae figmenta, hoc est Aegyptii termini, Decani, & sphaerae barbaricae commenta, quae a Babyloniis, & Chaldaeis jamtum emanarunt, una cum imposturis divinationum, & Magicae Artis, Mercurio Trophonio (qui secundus est Ciceroni) a Veteribus attributae; necnon Pani, quem a tertio Mercurio Majae filio natum eodem Tullio teste ferebant. Musica tum antiqua, tum recens, notis peculiaribus usa est, ad vocis elevationes, ac depressiones, moras, ac modulationes significandas. De Geometria nihil attinet dicere; cum universa ejus ratio figuris constet, triangulis, circulis, conis, cylindris. Arithmetica denique cifris utitur, ab Indis ad nos emanantibus. Licet vero Graeci ac Latini literis uterentur ad numeros consignandos, palam est iisdem nequaquam usos ad vocis elementa significanda, qua quisque numerus efferretur; sed loco notae, seu characteris, unitatum summam complexi, nulla ratione habita Graecae, aut Latinae dictionis, qua summa hujusmodi exprimeretur. Quin etiam conferentibus figuram unitatis, & decadis, aliorumque nomerorum, qui a nostris Latinis pingebantur cum notis, quae ab annis ferme quatuor millibus obtinent, similem potestatem apud Sinenses, constare satis potest, proxime post diluvium, dum ex Asyria ad eam Regionem incolendam Semi posteritas proficisceretur, hoc est aetate Chanaan, eosdem propemodum characteres Arithmeticen habuisse: indicio ferme certo ejusdem originis ac temporis, quo literis nondum repertis universa scribendi ratio symbolis ac notis compendiariia constabat. Quemadmodum vero numerales cifrae aetate Chanaan ad extremum Orientem propagatae figuram retinent primaevae institutionis; ita etiam universa ratio Arithmetices in Pythagoricae tabulae novem columnis disposita eadem habetur jam tum apud Sinas, quae a Graecis & Romanis usurpabatur: ut alibi ostendit Patruus meus ex antiquis monumentis abaci Velseriani, collatis cum simili machina numerali, a Lixeo Sinicae Arithmeticae inventore suis popularibus communicata Saeculis septem ac viginti ante Aeram CHRISTI, hoc est ipsa aetate Chanaan, seu Hermetis primi, qua viguisse colligitor etiam inter Aegyptios ex dispositione totidem striarum non dissimilium inter Obeliscorum anaglypha, ubi numeros consignatos Antiqui produnt. Singularum figuras retulit idem Patruus meos *Historiae Universalis cap.* 3. ubi earundem collatio & expositio videri potest. Id unum addere placet, quod hujus argumenti videtur proprium, scilicet in Obeliscorum anaglyphis, ubi novem striae occurrunt, abaco Arithmetico Sinarum ac Latinorum persimiles, proximum observari signum cynocephali, hoc est Hermetis seu Mercurii, rudimento caducaei instructum; sive ipsam caducaei figuram angue & circulo instructam imminere prope accipitrem galericulo ornatum: quae symbola sunt attributa Mercurio & Horo Apollini seu Pythio, nempe

mmm Cha-

Chanaano, ejusque fratri Puth, inter Chami, hoc est Ammonis, liberos memoratis *Geneseos cap.X. vers.6*, quibus prima disciplinarum ratio ab Ethnicis tributa est. Vide prae ceteris Bochartum *in Geogr. Sacra*.

Ut igitur colligam quae de Chanaan seu Mercurio primo, atque duobus proximis Hermis, sive Aegyptiis ac Phoeniciis Chanaani posteris, mercaturae, disciplinarum, & artis hieroglyphicae cultoribus ac propagatoribus dicta sunt, constare satis videtur, ex quinque Hermetibus seu Mercuriis a Cicerone numeratis, & in templo, ac Nummo *M. Aurelii* expressis secundo CHRISTI Saeculo, tres priores, nempe Caeli filium, Trophonium, & patrem Panos, pertinere ad Chanaan, ejusque posteros, ab eisque expressa per Orientem & Africam symbolis & hieroglyphicis notis (quae solae tum temporis repertae fuerant, literis nondum excogitatis) Majorum suorum inventa, artes, res gestas, easque cippis ut plurimum quadrilateris rudi minerva consignatas, prout illa ferebat aetas: unde Sinensium prima scribendi ratio, Aegyptiacis anaglyphorum figuris omnino comparanda, necnon Arithmeticae usus ac methodus plane similis, Musicae quoque notae, ac Geometriae rudimenta lineis & circulis explicata, Astronomiae characteres antiquissimi, & Astrologicae ac Magicae superstitionis imposturae, & artium divinandi indicationes & commenta petenda sunt, tribus illis Hermetibus assignata. Quartum denique, & quintum, ipsumque praecipuum ac sapientissimum Mercurium Thoth Aegyptiorum, Taautum vero Phoenicum, esse ad Mosis aetatem referendum, imo ipsum fuisse Mosem, (ex detorta interpretatione Sacrarum Literarum, quas identidem ab Hebraeis Ethnici suffurabantur, ita variatum) paulo post repetemus, cum de literarum elementis primo repertis agendum erit.

Jam, quae supersunt de Hieroglyphicis ejusmodi notis comprobanda ex monumentis Aegyptiis ac Sinensibus, breviter exponamus.

CAPUT QUARTUM.

Cum symbolis & figuris hieroglyphicis compendiariae natae dictionum producuntur (repertae, aut certe usurpatae aevo trium priorum Hermetum apud Aegyptias, Indos, Brachmanes, & Sinas) ex veteri Cylindro magnetica utroque genere notarum antiquitus inciso, aliisque ex monumentis Romae asservatis.

CRebra cum Indis Aegyptios agitasse commercia recte inferebat Huetius *pag.*80. compluribus ex argumentis, iisque non obscuris. Praeter historicorum auctoritatem (quae in Indiam confugisse docet complures Aegyptios, cum Aegyptum Cambyses invasit), imo & Sacrarum literarum testimonia, unde colligitur, occasione navigationum jussu & auspiciis Salomonis in Ophir susceptarum, Arabicum, Persicum, & Indicum mare etiam ab Hebraeis fuisse lustratum, alia quoque afferebat documenta, ex Sinica scribendi ratione Hieroglyphicae Aegyptiae persimili; ex cultu Pyramidis apud Brachmanes instar Aegyptiarum, in qua ossa servari credebant DEI cujusdam ab ipsis habiti; ex pari forma Idolorum in serpentium formam fere fabricatorum; & ex capitibus praecipuis Pytagoricae Philosophiae, olim in Aegypto perceptae a Pytagora, quaeque Brachmanes pertinaciter ad hanc diem retinuerunt; potissimum vero doctrina Metempsychoseos, quam primi Aegyptii tradiderunt (ut auctores sunt Herodotus, & Clemens Alexandrinus), & a quibus profecta, in Indiam & Sinenses manavit.

Recte autem cum procedat illatio artium communicatarum ex eadem ratio-

tione instituti, utrobique conformi & conspicua, tam antiqua saltem sunt commercia admittenda utriusque gentis Aegyptiae ac Sinicae, quam vetusta ostenditur similitudo ac methodus hieroglyphicae artis ab utraque gente usurpatae. Et quidem quod pertinet ad Aegyptios, vidimus supra, uno aut altero saeculo post diluvium usurpatas ibidem fuisse figuras animalium, aliasque imagines, tanquam symbola cogitationum, quibus interpretandis Chanaan, ejusque posteri, sive tres priores Hermetes aut Mercurii a Cicerone numerati, sedulo incubuerunt, idcirco etiam habiti disciplinarum Magistri. Neque aliter de Sinensium hieroglyphicorum aetate statuere licet; cum illius nationis historiae una voce testentur, septem ac viginti Seculis ante Aeram CHRISTI abacum Arithmeticum, nostris persimilem a Lixeo productum fuisse,& Saeculo notarum formam, quam hodie usurpant, subrogatam fuisse imaginibus rerum, quibus antea utebantur ad animi sensus patefaciendos. Ceterum Diodorus narrat duplicem scripturarum formam apud Aegyptios subinde excogitatam, quarum una posterior ac Aegypti vernacula(vulgo communis),altera vero antiquior & Sacra, solisque Sacerdotibus reservata, ab Aethyopibus emanarat. Hanc autem ita describit (ut plane intelligatur eadem esse, quae visitur in Obeliscis): *Primae* (a) *istarum variis bestiis, & hominum membris, instrumentisque fabrilibus potissimum assimiles sunt. Nam ars apud eos literaria, non compositione syllabarum, sed descriptarum imaginum significatu, & translatione per exercitationem memoriae insculpta, subjectam orationem exprimit & absolvit. Jam enim Accipitrem, Crocodilum, Serpentem; jam de corpore Humano aliquid, puta oculum; manum, faciem, & id genus alia, scribunt. Accipiter, illis cuncta, quae celeriter fiunt, significat; quod avis haec omnes fere alias velocitate superet. Ratioque congruis metaphoris (translationibus) ad omnia subita & his affinia, perinde ac si dicta forent, applicatur. Crocodilus, omnis malitiae index est. Oculus, justitiae servator, & custos corporis. Inter extrema corporis membra, dextera expansis digitis victus suppeditationem, sinistra contractu conservationem facultatum & custodiam denotat. Eadem se ratio ad ceteras quoque corporis & instrumentorum, adeoque omnium formas extendit. Dum enim in unoquoque significationes abditus sequuntur: animosque diuturno studio & memoriae cultu exercitatos intendunt, exacte singula figuris adumbrata legunt & intelligunt.*

LIBER ANTIQUARIUS

Cum igitur Aethiopicae illius antiquioris & Sacrae Aegyptiis ac Sinensibus communicatae scripturae genus superius illustratum sit ex allegato Hermetis Nummo, sequitur ut posterioris scripturae tum, Sinensium, tum Aegyptiorum documenta heic producamus. Dabimus vero elegantissimum,ni fallor, in amuleto ex magnete lapide; in quo utrumque genus visitur notarum, Hieroglyphicum scilicet, atque vulgare. Utrumque autem invaluit aetate Chanaan, tam apud Sinas, quam apud Aegyptios: apud Sinenses quidem,cum Saeculo ante CHRISTI Aeram.... assignent mutationem symbolorum in notas seu monogrammata verborum, quibus hodie communiter utuntur; apud Aegyptios vero, cum Aethiopum colonos sese affirmarent deductos ab Osiride, qui uxorem Isidem Aegyptio Regno praeficiens,consiliarium illi adjunxit Mercurium sive Hermetem. Hermetem autem, qui aequalis Isidi fuit, eique a consiliis, hoc est secundum Ciceronis, habendum esse ipsum Cha-

(a) *Diodor. Sicul. Bibliot. Histor. lib. III. pag. 101.*

LIBER ANTIQUARIUS.

Chanaan, jam vidimus ſupra. Verum praeſtat in ipſo lapide hieroglyphica, & monogrammata ſimul intueri.

Amuletum cylindricum ex lapide magnete juxta menſuras prototypi in hac figura delineatum.

口 曰 *Keu*, os, *bocca*
Ibu, loqui, *parlare*

米 *My*, oryza, *orzo*

采 *Chay* ſeu *Tſay*, *Principium*.

Superior pars iſti aliquatenus accedit, & poteſt haberi duplicata.

斤 *Kin, Libra*: cum diverſo accentu aliud ſignificat.

正 *Ching*, ſignificat aliquid rectum.

甘 Pars iſta ſuperior, eſt pars dictionis ſignificantis inſtrumentum Muſicum, in quo digitis ludimus, quemadmodum apud Italos *Clavicembalo*.

Prima, eſt eadem ac ſecunda prioris columnae.

Partem inferiorem ſupra explicuimus in prima Columnae primae.

Adjumentum literae apud Sinas; ſed proprie non eſt litera.

吕 Duae iſtae literae apud Sinas invicem ſuppoſitae, ſignificant vocum differentiam in Muſica, & pronunciantur Lira.

Cll. Virorum Praeſulis Maygrot, & P. Noel judicium.

口 *Keu*, os, oris.

曰 *yue*, dicere.

日 *ge*, Sol, Dies.

旨 *chi*, intentio, bomis, ſapor.

太 *tay*, primus omnium, maximus.

泰 *tay*, primus omnium, maximus.

斤 *Kin*, libra.

珏 *Kio*, par gemmae.

琴 *Kin*, cithara.

正 *Chim*, rectus, ſancitus.

吕 *liu*, muſicae regulae ſex.

凵 *Kan*, os operire.

凹 *yao*, deprimere.

凸 *to*, attollere.

Aegyptias eſſe figuras, quae in hoc amuleto exhibentur nemo inficiabitur, qui viderit virum ſedentem, qualis ferme obſervatur in ſuprema parte obeliſcorum, Solis orbem, & Lunae meniſcum manu praeferre: eique proximum cynocephalum, Mercurio ſcilicet tributum animal, cum aliis figuris Aegyptio more ornatis adſtare. Aethiopica vero hieroglyphica, ſeu Sacra Aegyptiorum ſymbola, in orbem columnae diſpoſita, manifeſte ſunt illa, ubi caput humanum, apis, & cynocephalus, qualia etiam in Obeliſcis perſaepe occurrunt, & a Diodoro paulo ante deſcripta recitamus.

mus . Duae vero columnae characterum eidem proximae, cum ductibus suis imitentur Sinica monogrammata; consuluit Patruus meus ejus linguae peritos Viros Illustris. Praesulem Maygrot, & admodum Rev. Patrem Franciscum Noel , qui ad hanc Urbem inde advenerunt, num aliquid aetate nostra apud eosdem Sinas similibus linearum plexibus scriberetur. Respondent Viri doctissimi , nonnullos ex iis characteribus quam proxime accedere ad notas hodie usurpatas , alios vero videri sibi antiquiores , ac tantummodo in vetustis Sinensium monimentis, idque perraro occurrentes . Utinam Patruus meus apposuisset singulis numerales notas , ut posset facilius intelligi quinam characteres exponantur , & quinam interpretatione donari hactenus non potuerint .

Ex iis quae perspicue sunt reddita , satis colligitur, epigraphen Amuleti continere Sinensium idiomate expressas origines loquendi per duplex characterum genus , nempe symbolicum sive Aethiopicum aut Aegyptium hieroglyphicum & Sacerdotale, quod erat primum ; & per lineares plexus, dictiones integras olim vulgo reddentes apud Aegyptios , nunc vero adhuc vigentes in Sinarum Imperio , quod est secundum . Figurae autem Aegyptiae, nempe Cynocephalus Hermetis Icon , & vir ille sedens, qui Solem ac Lunam manu gestat , nempe Horum & Isidem Aegyptiorum , aetatem indicant , & Auctores aut interpretes hujus inventi, Chanaanum scilicet filium Ammonis seu Chami , ejusque posteros Chananeos , in tres priores a Tullio recensitos Mercurios sive Hermetes a Veteribus transformatos .

Aethyopicas vero notas cum diceremus ex origine habendas esse Obeliscorum symbola seu figuras , utpote ab Aetyopibus ad Aegyptios perlatas; intelligendum est de veteris Athyopiae parte , quam posteri Arabiam Felicem dixere, Sabiis coterminam , & inter duos Sinus , Persicum scilicet , atque Arabicum, constitutam. Ostendit Franciscus Blanchinus Praesul Patruus meus Historiae Universalis cap. 30. num. x. ex Homeri auctoritate , Herodoti , Strabonis , aliorumque veterum Scriptorum , a Sinu Arabico bifariam dividi antiquos Aethyopas , nempe in Orientales,& Asianos, qui juxta Herodotum (a) Indis connumerantur trans Erythraeum;& in Occidentales sive Africanos Lybiae & Aegypto contermiInos, cis eundem Sinum incolentes . In Aetyopia Orientali ita definita ostendit eodem cap. 30. num. 13. & cap. 20. num.4. & 5. Chusi filios Chami Nepotes eum tractum incoluisse: qui numerantur *Geneseos* cap. x. vers. 7. nempe Saba , & Herila , & Sabatha, & Regma , & Sabatacha , necnon alter Saba, & Dadan a Regma nati quorum de partitionibus consulendus est *Bochartus Geogr. Sacrae parte prima lib. 4. cap. 3. & seqq.* Ostendit insuper hos eosdem Orientales Aethyopas Chami filios institutores fuisse Regnorum meridionalium; quemadmodum Nembrotus eorundem frater , Bacchus a posteris appellatus, quasi בר כוש Bar-Chus *filius Chus* , qui primus coepit esse potens in Terra (ut narrant Sacrae Literae) Babylonicum & Assyrium Imperium instituit : quem Osirim & Dionysum a natali solo Nysei montis in Arabia fabulatores Graeci dixerunt , & ad Indos usque dominationem suam protulisse . Constat similiter ex auctoritatibus eodem loco per ipsum allatis, in illa regione dicta primum Aetheria , mox Atlantia , atque Aethyopia Babyloniis , & Chaldaeis, perinde ac Sabiis seu Zabiis ad incolendum data, origi-

LIBER ANTIQUARIUS

nnn nem

(a) *Lib. 7. num.70.*

LIBER ANTIQUARIUS.

nem trahere Idololatriam Aegyptiam, Phoeniciam, Graecam, Romanam, tum quae Mundi elementis ac partibus, Soli praesertim ac Lunae, Deorum cultum instituit, tum quae parentibus vita functis, & inter numina relatis, astrorum similitudinem ac Divinos honores decrevit. Utriusque vero apotheoseos testimonia esse voluerunt Obeliscos, Bethylia, columnas, sive, ut Plinius expressius habet (*a*), praelongas trabes ex lapide Thebano Solis Numini sacratas, & prostitutas juxta Hermatelem a Tertulliano indicatum: quorum usum Romani propterea transtulerunt tum ad suos Circos, elementarium Deorum concilia, tum ad sepulchra Principum, quos Deorum in numerum referebant. *Obeliscorum prolixitas ad Circi altitudinem sublevatur* (inquit *Cassiodorius* Ep. lib. 3. ad Faustum); *sed prior Soli, inferior Lunae dicatus est, ubi Sacra priscorum Chaldaicis signis, quasi literis, indicantur*. Et in basi columnae *Antonini Pii* in Campo Martio detecta duplex indicium & auctoritas ipsius apotheoseos exprimitur, nempe Genius alatus, inter sydera eundem transferens cum uxore *Faustina*, ad exemplum veteris superstitionis Globum stelliferum ostensans, Solis, ac Lunae, primorumque Deorum asterismis insignitum; necnon obelisci dedicatio, alterum scilicet indicium consecrationis & cooptationis in DEOS, cum in ea pariter intelligatur auctoramentum ritus, ab Aethyopibus illis Orientalibus, seu Babyloniis primis & Chaldeis, Chami sive Ammonis filiis, ad Aegyptios primum, & Phoenicios, deinde ad Graecos, & Romanos transmissi. Veterum enim sacra ibidem expressa noverant Chaldaicis signis quasi literis indicari, ut ait Cassiodorius.

Hujusmodi vero Sacrorum Interpretem vel etiam auctorem Hermetem seu Mercurium, hoc est Chanaan Chami filium cum veteres tradant, eidem propterea signum attribuunt inversi obelisci, sive Hermae: in quo, ut ejusdem inventa Chaldaicis sive Aethyopicis signis, nempe hieroglyficis symbolis insculpunt (in primis autem caducaeo, per quod omnium literarum potestatem exprimi infra colligemus); ita etiam Deorum cultum exhibent a Chami posteris excogitatum, atque eisdem characteribus impressum, quibus artes reliquas, Chanaano sive Mercurio attributas Ethnicorum mystae configurarunt.

CAPUT QUINTUM.

Cultus Idololatricus a Chami filiis excogitatus, & Mundi partibus, ac parentibus vita functis impie tributus, hieroglyphicis signis ab eisdem exprimitur: unde Hermetes, & Sacrorum Interpretes habiti sunt tres Mercurii superiores.

AD Historiam hieroglyphicae Scripturae, per Chanaani aetatem usurpatae, pertinere videtur, ut ejusdem usum ostendamus antiquis ex Monimentis in utraque Deorum classe, & cultu assignando per initia Idololatriae, inter Chami liberos in Orientali Aethyopia natae, tam scilicet in classe Deorum elementarium, quam in classe mortalium illorum, unde erant ipsi progeniti.

Inter DEOS elementares a Chamo & posteris impie adoratos, Sol, Luna, & Sydera primas obtinuerunt: quibus propterea dicati sunt obelisci, uti observavimus cum Tertulliano (*b*). Ejusdem Solaris naturae participem censebant ignem, cui Persae sacra fecerunt: non recedentes a superstitione Aethyopica ad Aegyptios transmissa, & in obeliscorum ac pyramidum figura illius elementi naturam colere assueta, & idcirco etiam Diis Olympicis tributa: quod tradidit Por-

(a) *Plin. lib. 36. cap. 8.*

(b) *Tertull. de Spectac.*

Porphyrius apud Eusebium *Praep. Euang. lib. 3. cap. 7.* Πυραμίδας δὲ καὶ ὀβελίσκους, τῇ πυρὸς οὐσίᾳ, ἀνέθηκαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ὀλυμπίοις θεοῖς ὥσπερ αὖ κῶνον μὲν Ἡλίῳ γῇ δὲ κυλίνδρον. Aquarum naturae, quam omnium maxime validam & beneficam praedicarunt Aegyptii, vas Canobicum tribuerunt, signis hieroglyphicis perinde ornatum, ac sunt obelisci: cujus typum vidimus in doplici monumento Romano, hoc est in insigni Museo a Cl. Viro de la Chause jam edito atque explicato, necnon in Nummo *Hadriani* penes Emin. Card. Ottboni. Hunc Nummum duximus indicandum, utpote documentum Aegyptiae superstitionis & doctrinae, quod Romano Imperatori disciplinas & artes fere omnes professo dicatum fuit altero CHRISTI Saeculo: cui accedit alius Imperatoris *Hadriani* Nummus duplici vase Canopico insculptus in Museo Vaticano.

Alterius autem classis, Deorum in quam, Majores suos vita functos referebant Aethyopes Orientales, & Aegyptii, dedicatis eorundem honori cippis, cylindris, obeliscis, ac pyramidibus, una cum hieroglyphicis notis eorundem gesta complexis. Passim occurrunt testimonia tum in translatis antiquitus in Urbem, editis autem a Kirkero, Fabretto, aliisque Clarissimis Viris, tum in descriptis ab eruditis itinerantibus, per Aegyptum praesertim, ubi loquuntur de subterraneis Sepulchris veterum, quae in ea Regione monstrantur, tum ex antiquis Ethnicorum Historicis, praesertim autem ab Erhemero, aliisque, Deorum suorum gesta exscribentibus ex ejusmodi stelis, ad illorum sepulcra & templa constitutis.

Hermeti autem id negotii datum, ut animas Orco evocaret, ac Deorum esset Interpres (Majae scilicet filio, juxta Horatium, qui secundus est Ciceroni), confirmat ipsum esse Chanaan, institutorem idololatrici cultus, Chamo parenti aliisque hominibus praestiti, non secus ac Mundo, Soli, Lunae, Syderibus, & Elementis, eundemque Auctorem aut Interpretem primarium hierogrammaticae scripturae, illius aetatis & cultus propriae, necnon ejus Philosophiae, unde Pythagoras suae metempsychoseos errorem antiquitus hausit, mordicus adhuc haerentem in animis Brachmanorum. Pendet enim ab hoc falso ab Ethnicis assumpto principio communis animae, Mundo & partibus ejusdem infusae, tota ratio Divinitatis impie tributae per Gentilium Ethnicorum commenta syderibus, elementis, hominibus, necnon brutis quibusque animantibus, oleribusque ipsis, ac stirpibus eorum, *quorum nascuntur in hortis Numina*, ut ex toto libro secundo Ciceronis *de natura Deorum* constare cuique potest. Cui propterea malo ut occurreret DIVINO SPIRITU afflatus Moses, ab unius DEI Conditoris notitia exorsus est verae Theologiae Summam Orbi universo proponere, eamque non involutam occultis Aegyptiorum technis, quas soli hierophantae pro lubitu interpretarentur, sed novo & admirabili invento humanas voces reddendi per literas, omnium ore peraeque proferendas; quibus propterea non subesset fraudis periculum in pronunciandis semel conscriptis verbis, sententiis, ac traditionibus Patrum, tum inter praesentes, tum inter posteros, constantem doctrinae modum eisdem ex commentariis perpetuo percepturos.

Verum de utilitate comparationis rudis inventi obscurae loquutionis per symbola hieroglyphica Aethyopum atque Aegyptiorum cum praestantissima arte nitide exprimendi verborum elementa per literas, jam satis constat ex Christiano usu prophanae eruditionis,

nis, quem singulis ex Auctoribus literarum laude florentibus apud Ethnicos colligi posse docuerunt Patres secundi Saeculi, ad arguendam in omni patientia & doctrina eorundem inscitiam, & falsitates. Itaque heic prosequamur argumentum semel assumptum enumerandi reliquos Hermas sive Mercurios a Cicerone indicatos, ipsorumque inventa ac disciplinas comprobandi ex veteribus monimentis, praesertim Vaticanis, atque Capitolinis.

CAPUT SEXTUM.

De quarto, & quinto Ethnicorum Mercurio omnium praestantissimo, Aegyptiis Thoth, Phoenicibus Taauto appellato, literarum inventore: in quem Ethnicorum licentia Moysen transformavit primum Auctorem vocum scribendarum per literas.

TRes Mercurii antiquiores, a Tullio numerati, & in Chanaano, ejusque liberis hactenus ostensi, una cum vestigiis artis hieroglyphicae eorundem aevo transmissae ad ultimum Orientem, haberi potius debent vitiatores, quam institutores illius inventi, cujus de interpretatione tantopere gloriabantur. Auctores enim tantummodo fuerunt traducendorum ejusmodi characterum ad impium usum utriusque Idololatriae, Superum, ac Inferorum, sive Mundialium, ac Manium, a se repertae; cum rationem exprimendi cogitationum objecta per figuras corporum, fortassis etiam voces integras per linearum plexus, seu cifras, perinde callerent Semus, ejusque posteri, idolomaniae hostes acerrimi: a quibus eandem receperunt tam Sinae Chanaani aetate πολυθεότητος erroribus nondum infecti (licet hieroglyphicis literis uterentur, ut eorundem ex Historiis passim ostenditur); quam Sabiorum genus illud, avitae & castae religionis tenax a Patre Saba Jectanis filio perceptae, imo & a Semo Atavo quingentis annis post Diluvium superstite (diversi hi sunt a Zabiis & Sabiis a duplici alio Saba e Chami stirpe progenitis Ethnicae superstitionis propagatoribus, uti ostendit Franciscus Blanchinus Praesul Patruus meus *Hist. Univ. c.*30.); necnon ab Obal translatae etiam in Africam, unde memorantur in Aegyptum descendisse principes superstitiosi cultus eversores: quae Nationes vetustioribus signis, aut certe aequalis Antiquitatis, ac Aegyptia hieroglyphica sint, videntur usae ad animi sensus posteris explicandos, praesertim si vera sunt ea, quae Josephus tradit de Columnis a Sethi posteris olim inscriptis ante Diluvium Noeticum. Quin etiam recolentibus nobis ex Diodoro superius allato, a Sacerdotibus Aegyptiorum retentum usum hieroglyphicorum, etiam post aliud scribendi genus longe commodius repertum, a Sinensibus vero abjectum & antiquatum, statim ac plexus literarum apud ipsos inducti sunt, dictionibus integris efferendis apti: statim occurrit, Hermetes illos Idololatriae Aethiopicae atque Aegyptiae parentes non tam dicendos Interpretes sermonum, quam affectatores occultandae ac vitiandae veritatis, per notas nullius vocis vestigia retinentes, sed paratas ad aenigmatica quaeque commenta jerophantarum recipienda, unde fabularis Ethnicorum Theologia Sacerdotibus reservata est, ut ignaro & admiranti populo pro ipsorum lubitu venderetur.

Procedere jam debemus ad quartum, & quintum Ciceronis Mercurium agnoscendum. Quartum ferebant Nilo patre genitum, & nefas ducebant Aegyptii nominare. Quintum appellarunt Thoyt seu Thoth, Phoenices vero Taautum. Huic assignantur literae ad voces articulatim scripto consignandas repertae, & omnium ferme disciplinarum institutio, aut certe amplificatio,

catio, quae nascitur ex certa & completa cogitationum & verborum expressione, per hujusmodi artem perennitate donata, & vindicata ab omni fraude & ambiguitate signorum, in hieroglyphicis occursura: ubi nulla affirmationum, aut negationum, fortassis etiam vocum vestigia cum sint, sed nudae objectorum imagines, amplissima fallendi licentia permittitur impostoribus; praesertim post hominum vitam breviori termino circumscriptam: quae decuplo longior cum esset Patriarchis ante divisas Nationes, adimebat opportunitatem salsae interpretationis, obtrudendae in symbolis olim positis a parentibus unica lingua usis, & per complura saecula comprobantibus antiquam & veram ideam primaevae institutionis ejusmodi characterum.

Eundem esse Taautum Phoenicum, Thoyt Aegyptiorum, & Graecorum Hermetem praecipuum, sive Latinorum Mercurium omnium praestantissimum, non semel affirmant Philo Byblius, & Porphyrius apud Eusebium *Praep. Euang. lib.* 1. Ab Huetio (*a*) uberius demonstratur, Taautus idem habendus, ac Moses, ex natali Aegypti solo, officiisque Sapientis, Regis, & Legislatoris ipsi tributis, sed praecipue ex literarum invento, ipsiusque libro Sanchoniatoni tradito ab Hierombalo (quem Josuem probat), & ex rebus in eo contentis, hoc est creati Mundi historia, ejusque serie, & principiis, maxima denique parte Geneseos, ex commentariis Taauti a memorato Sanchoniatone Phoenicum Sctiptorum antiquissimo olim excepta. Theuth vero seu Thoyth Aegyptiorum, ipsum esse Mosen, tot argumentis evincit saepe commendatus Huetius (*b*), ut ne ullum quidem illius Mercurii nomen a Moyse, ejusque gestis non derivatum ostendat: qui & Monymi seu Monii vocabulum, ab aquis, unde insans eductus, nomen sortitus est; & Nomii, a ferendis legibus; & Casmili seu Cadmili aut Camilli, a sacro Ministerio; & Argiphontis, a serpentum caede; & semitarum praesidis, a ducatu Israelitis praestito; & Cabiri navigantibus praefecti, a transmisso Mari; & Praestigiatoris, ab his, quae contra Magos Aegyptios Divina virtute edidit (nam quae ad caducaei symbolum prodigia pertinebant, ex Mosis virga ad hunc Mercurium traducta antea retulimus); & inventoris literarum, quae heic a nobis potissimum considerantur, tam Phenicio Taauto, quam Aegyptio Mercurio Thoth; hoc est Mosi, primam deberi laudem ex Antiquorum probatissimis demonstrat (*c*): *Observavimus*, inquit, *suprascriptum reliquisse Philonem Byblium, Taauto deberi inventionem literarum, primamque commentariorum lucubrationem. Idem de Mercurio Aegyptio, praeter Ciceronem, Plutarchum & alios, memoriae prodidit Plato in Phoedro & Philebo. Ait ille, scribendi ac legendi artem excogitavisse Theuth Aegyptium, et variarum rerum singendis nominibus operam dedisse, quia opinor Mosaicos libros omnium antiquissimos esse acceperat*. Et paucis interpositis, addit, rerum omnium inventionem Mercurio suo tribuisse Aegyptios, ut testificantur Jamblicus in libro de Mysteriis, & Joannes Tzetzes, propterea-que libros ei suos inscripsisse, & sapientiae totius Praesidem existimasse. Quid ita vero? quia scilicet rerum omnium primordia libro suo Moyses complexus est; nec Mundi solum, & naturae, sed Religionis etiam, & Theologiae, historiae quoque humani generis, & animalium, Geographiae, Politicae scientiae, Castrensis disciplinae, aequi bonique ac legum ferendarum

(*a*) Dem. Euang. prop. 4. cap. 3. num. 2. (*b*) Cap. 4. pag. 62. (*c*) Pag. 63.

rum doctrinae, Staticae artis, Architectonicae, fabrilis, fusoriae, futoriae, baphicae, coriariae, phrygionicae, aliarumque complurium. Sanxit idem sacrificia, ac perpetuos ritus sacrorum; annum Sacrum & Civilem Festis distinxit quibusdam, spatia temporum in certas discrevit periodos, & Israelitis leges tulit. Merito ergo scripsit (*a*) Pseudo-Eustathius in Hexaemeron, & ante Eustathium Artapanus in libro de Judaeis, armorum, navigiorum, antliarum, tollenonum, sacrarum Literarum, & civilis disciplinae inventionem Mosi Aegyptios debere. Merito quoque dixit Clemens Alexandrinus: Ἔστιν οὖν ὁ Μωϋσῆς ἡμῖν προφητικὸς τακτικὸς, στρατηγικὸς, πολιτικὸς, φιλόσοφος. Est ergo nobis Moses praescius futurorum, legum lator, aciei instruendae, exercitus ducendi, Reipublicae administrandae peritus ac philosophus.

Quintum itaque Mercurium Ciceronis, Thoth appellatum ac Taautum ex nominibus ac rebus gestis, Mosen fuisse plane demonstravit Huetius. Quartum vero non alium a Moyse haberi oportere, ipsum Aegyptiorum odium ostendit, quo nefas duxerant eundem nominare; a quo scilicet tot poenis plexi, & funeribus oppleti fuerant: cum ceteroqui e Nilo eductum ad ipsorum perniciem recordarentur. Quare idem Huetius inter alia Mosis indicia Mercurio ab Aegyptiis accommodata, hoc ipsum recensens, ait (*b*): *Mercurium Thebatum fuisse, narrat Clemens Alexandrinus, Cicero vero Nilo patre natum. Moses Aegyptius fuit; & infans, Nili aquis impositus, atque inde extractus a Thermutide Pharaonis filia, ejusque famulabus. Id etiam causae fuit, cur in Triereuis lotus a Nymphis Mercurius creditus sit, quemadmodum Pausanias in Arcadicis scriptum reliquit.*

Haec indicia universa quarti & quinti Mercurii cum Moysen prodant, sola superest ratio temporum conferenda, ut inde pariter comprobetur, non alius is Mercurius esse, quam Moses.

Porphyrius apud Eusebium de *Praep. Evang. lib.* 1. & 10. affirmat Sanchoniatonem Berytium, qui antiquissimus habetur scriptor rerum Phoeniciarum, ex Regum Phoeniciae successoribus, uno alterove saeculo recentiorem esse Mose, Trojanis vero temporibus vetustiorem. *Hujus Opus*, inquit (*c*), *e lingua Phoenicum Graece reddidit Philo Byblius*. Observat insuper ex eodem Porphirio (*d*), *commentaria accepisse Sanchoniatonem ab Jerombalo Sacerdote* DEI *Jero, & de Judaeis verissima prodidisse; Jerombalum autem, eum esse Gedeonem, ex libro Judicum (e), ubi non semel Jerobaal cognominatur, sciunt eruditi, & docuit Suidas &c.* Quae autem a Gedeone commentaria Sanchoniaton accepit, quid aliud esse dicamus, quam Mosis libros, quorum doctrina tinctae sunt & adspersae, ut dixi, superstites Sanchoniatonis reliquiae. Omnem vero dubitationem tollit quod notatum est a Philone Byblio (*f*), Sanchoniatonem, cum de rerum principiis, & mundi origine commentaturus esset, summa diligentia Taauti libros evolvisse, utpote quem sciret esse literarum repertorem, ab eoque sumpsisse scribendi argumentum &c. atque hunc Taautum, ab Aegyptiis Thoyth, a Graecis Mercurium appellari. Verba (*g*) Sanchoniatonis sunt: *Taautus invenit primorum elementorum scripturam. Ejus interpres Graecus Philo Biblyus ita reddebat.* „ *Taautus primus literas excogitavit, & ad memoriae subsidium scribendi Auctor fuit, quem Aegyptii vocant Thoth* „. Et Plato in Phileto: „ Theuth in Aegypto pri-

(a) *Apud Euseb. Praep. Evang. lib. 9. cap. 27.* (b) *Pag. 63.* (c) *Pag. 42. initio cap. 3. prop. 4.* (d) *Pag. 43.* (e) *Jud. 6. 32. & 7. 1. & 8. 35. Boch. lib. 2. cap. 17.* (f) *Philo Bybl. apud Euseb. Praep. Evang. lib. primo.* (g) *Euseb. Praep. Evang. lib. primo pag. 36. 31.*

primus literas vocales a consonantibus, & mutas a liquidis distinxit, artemque Grammaticam protulit. Ex hoc postremo testimonio conciliat Thomasinus apparentem contradictionem inter eos, qui primas literas tribuunt Aegyptiis, atque alios, qui easdem repetunt a Phoeniciis, ut his assignent inventum exprimendi voces per elementa, Aegyptiis vero artem Grammaticam: nam fama est, Phoenices usos fuisse literis, dum Aegyptii Solis symbolis uterentur. Lucanus lib. 3. vers. 224.

Phoenices primi, famae si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris,
Noadum flumineas Memphis contexere biblos
Noverat, & saxis tantum volucresque, feraeque,
Sculptaque servabant Magicas animalia linguas &c.

Concludit ergo, Cadmum e Phoenicia, non ex Aegypto suas literas in Graeciam detulisse. Siquidem Aegyptii aetate Cadmi non utebantur literis, sed hieroglyphicis; propterea Cadmus, si inventa Aegyptiaca nobis communicasset, hieroglyphica potius, quam literas nos pingere docuisset. Confirmat ex Diodoro lib. 3. pag. 200. et quod Cadmus literas a Phoenicia allatas primus ad Graecorum enunciationem transtulerit, suum cuique nomen attribuens, & characterem effingens. Hinc literas vocabulo communi Phoenicias denominatas.

His testimoniis cognoscitur eadem aetas, Mosis & Mercurii, Aegyptii Thoth, sive Phoenicii Taauti. Moses eduxit Israelitas ex Aegypto juxta computationem Petavii, a qua parum admodum dissident castigatiores quiquam Chronologi, anno ante Aeram CHRISTI Vulgarem 1534. eodemque anno legem a DEO, & literarum inventum accepit. Cadmi adventus in Europam, & Arcis Thebanae fundatio in Boeotia, ex Epochis marmorum Arundellianorum incisis anno ante CHRISTI Aeram 263. & ex Paro Insula in Angliam translatis (quae vetustissima sunt ex genuinis Graecorum monimentis), refertur ad annum MCCLV. ante incisas easdem tabulas, qui est ante CHRISTI Aeram 1517. Cadmi autem filia Semele Dionysium edidisse dicitur, grandaevo jam Mercurio Aegyptio. Huic enim a Jove concreditum infantem in Nysa editum, ut Nymphis alendus traderetur, Graecorum fabulae ferunt, historiam quidem transformantes, Chronologiae vero non admodum oblitae. Perspicuum igitur est, aetatem Cadmi, & Mercurii Aegyptii cadere juxta Graecam Chronologiam in annos ita proximos Exodo, & legi, ac literis per Moysem a DEO acceptis, & Israelitico populo traditis, ut ne ipsa quidem Epocha Urbis Conditae ab antiquis Historicis Romanorum certius definiatur. Porro Dionysii natalem e Semele Cadmi filia habemus in antiquissimo lapide Musei Vaticani, cujus in uno latere genealogia describitur nepotum Cadmi, in alio vero Iliadis pars exhibetur, tum anaglyphis expressa, tum literis: ut in eodem monumento liceat intueri primam originem Graecarum literarum, a Cadmo repetendam, et primam illis additam gloriam, ab Homeri Poemate derivatam.

LIBER ANTIQUARIUS.

Cum itaque Mosis nomen, patria, aetas, res gestae ita conveniant Aegyptio Thoth, ac Phoenicio Taauto, qui habitus est quartus, et quintus Mercurius Ethnicorum, et literarum repertor; tres autem Mercurii praecedentes, ad Canaan, ejusque liberos referendi, probati jam fuerint Interpretes hieroglyphicarum notarum, quae ante literas inventas a Semi quidem posteris adhibebantur ad rectum usum exprimendorum animi sensuum, a Chami autem stirpe translatae sunt ad im-

impia commenta superstitionum, unde omnes Ethnicorum fabulae de Diis Mundanis, Superis, Inferis, Medioxumis emanarunt; satis exposuisse videmur, quae ad Hermetis historiam pertinebant, & ad originem Hermarum, qui literatis viris a veteribus ponebantur. Cetera, quae de Mosis historia, literis primigeniis, earumque forma dicenda sunt, reservaverat, vita comite, Franciscus Blanchinus Patruus meus alteri libro, in quo Sacrorum Auctorum nostrae Religionis memoriam, nullis Ethnicorum fabulis impeditam, sed puris e fontibus haustam, allaturus erat in medium; singulorum aetatem, nomina, gesta, libros, imagines, & monumenta, si quae sunt, percensendo: quod scilicet praestiterunt Christiani Patres, praesertim saeculi Aerae Christianae secundi, eorumque proximi Successores, ut veritatis seriem non interruptam, & in domesticis nostrorum scriniis perpetuo custoditam, demonstrarent: quemadmodum hoc in libro, extraneorum Scriptorum historiae ac documentis producendis addicto, cum iisdem Patribus ostendit, puerilem, novitiam, inconstantem, mendacem, impiam eruditionem aliarum Gentium, (sive de Poetis, sive de Historicis, sive de Philosophis, Sophistis, Sapientibus, ac Theologis gloriarentur), ubi a nostris literis recedebant.

CAPUT SEPTIMUM.

De omnium Mercuriorum inventis, unico symbolo caducaei a Veteribus indicatis: ac de Canina specie Mercurii Simulacro attributa.

Licentia fabularum modo uni Mercurio attribuit plurium Auctorum gesta, modo unius viri nomina, & historiam divisit in plures Hermetes sive Mercurios: quorum tamen praestantissimus ille habebatur (uti constat ex indicato Nummo *M. Aurelii*) qui caducaei symbolum praeferebat. Nam illi digniorem locum inter quatuor Hermas tributum observavimus, & aram positam atque incisam eodem symbolo caducei, quod in Simulacri manibus iterum, ac in Aedis tympano tertium exprimebatur.

Innumera ferme sunt, quae de symbolica Mercurii virga veterum ac recentiorum eruditio congessit. E pluribus seligam, quae hujus loci sunt propria. Sunt autem illa, quae comprobant, in caducaei signo collecta exhiberi omnium Hermetum inventa. Nos ea bifariam partiemur. Ostendemus enim primo, in caducaeo, Aegyptio scilicet hieroglyphico, reddi praecipua inventa, tribus prioribus Mercuriis Chanaanitidis attributa, nempe Idololatriam, & artes ac scientias, quae symbolicum scripturae genus hodieque retinent (licet etiam literis exprimantur) hoc est Musicen, Arithmeticen, Geometriam, Astronomiam, necnon fallacias Astrologiae Apotelesmaticae, aliasque divinatorias superstitiones eidem affines. Ostendemus secundo loco, per idem symbolum caducaei repraesentari inventa clariora quarti, & quinti Mercurii Taauti, elementa scilicet literarum, Cosmogoniam a divina Mosis historia transcriptam, leges Sacrorum, & reliquas, quae inde ortae sunt, disciplinas.

In Mercurii caducaeo origines Deorum suorum ab Ethnicis indicatas diserte probavit secundo CHRISTI Saeculo inter nostrates Auctores eloquentissimus Athenagoras. Nodum enim Herculeum duorum Draconum in virga Mercurii sese amplexantium ita exponi, affirmat ex Orphicis Deorum originibus, quas etiam Homerus sequutus est: apparent autem perspicue desumptae ex Taauti libris, sive ex Divina Ge-

Geneſeos hiſtoria Phoenicum, atque Aegyptiorum, & Graecorum fabulis vitiata. Narrat itaque ex Orphicis & Homericis aſſumptionibus, Oceanum ac Thethyn eſſe Deorum progenitores (en originem mundanae Idololatriae, divinam naturam impie tribuentis phyſicis rerum principiis: quae a DEO creata Moyſes diſerte ſcripſit, impietatis vero Auctores ſtudioſe reticuerunt): cum ex aqua ſubſidente producta eſt Illys ſive lutum, iiſque parentibus ſubortus Draco, cui Herculis Chroni cognomentum addunt. Ab eo natum ovum: quod in duas partes diſſiliens, Caelum ac Terram produxit. Inde autem Phaneta primogenitum ſerpentis ſpecie prodiiſſe, quem etiam Saturnum vocant. Quin & ipſe Caelus matrem Rheam, quae concubitum ejus reſpuebat, perſequutus eſt: & cum illa ſe in Dracaenam, hoc eſt ſerpentem foeminam, convertiſſet; mox ipſe Draco factus, mixtus eſt cum illa, Herculeo quem vocant nodo ſuis ſpiris adſtricta: & hujus concubitus ſpecies in caducaeo Mercurii ſpectatur. Poſtea etiam Proſerpinam filiam ſuam ſimiliter ſub Draconis ſpecie violavit, & Dionyſium ex ea genuit filium. Ita nempe ex theogonia Deorum mundialium inſerunt idolomaniam ſuorum parentum.

Haec igitur omnia Athenagoras cum aſſeveret ab Ethnicorum fabulis indicari, in ſerpentibus, nodo, & ſymbolo caducaei Mercurio tributi; plane conſtat, eorundem theogoniam, Mundialium videlicet, ſimulque Mortalium, & Infernorum Deorum, quam tres Mercurii priores Chami & Chanaani ſoboles invenere, in eo hieroglyphico ſigno compendioſe colligi & memorari.

Paulo diſſimiles caducaei figuras obſervare licet in hieroglyphicis Obeliſcorum: praecipue vero inter ſuperiora inſignis Obeliſci Lateranenſis: ubi vidimus rudimentum caducaei, nempe figuram elementorum in manubrio decuſſatim ſecto, & ovi ſectiones duas, inferam Terrae, ſupernam Caelo tributam, & natum inde ſerpentis forma Phanetem primogenitum. Alibi vero compendioſius exprimitur caducaeum, ovi ſeu circuli figura, & elementorum cruce ſubjecta paſſim appoſitis cynocephalo ſedenti (quem Hermetis eſſe imaginem demonſtrabimus), ut in Obeliſco Flaminio, in Mahuteo, atque in Iſidis ſimulacris ferme omnibus exhibetur: cui Mercurium tribui jam diximus conſiliarium. Manubrium caducaei quatuor lineis conſtans, ad rectos angulos invicem incidentibus, ſive duabus rectis ſe interſecantibus in modum crucis, quae figura etiam eſt numeri denarii non apud noſtrates modo, ſed apud Sinas, idque a prima gentis origine, exhibet Arithmeticen: in quaternario enim, ac in denario, numerorum univerſitatem repraeſentari ſolemne fuit apud Pythagoricos. Teſtis eſt Plato in Timaeo, & in eundem Chalcidius, qui ait: „ Decumanum numerum Pythagorici appellant primam quadraturam, propterea quod ex primis quatuor numeris conſit, uno, duobus, tribus, quatuor. „ Conſulendus eſt liber eruditus Meurſii de Pythagorico denario, cap. ultimo. Nicomachus apud Photium cod. 187. aſſeverat, a Pythagorae ſectatoribus denarium numerum appellari aliquando Mundum, Caelum, Fatum, Saeculum, Poteſtatem, Fidem, Neceſſitatem, Atlantem, indefeſſum Deum, Phaneta, Solem, Uranum, Memoriam, Mnemoſynem: quaternarium vero ab eiſdem Pythagoricis dici θαῦμα μέγιστον, ἄλλη θεὸς, πολύθεος, μᾶλλον δὲ πάνθεος, miraculum maximum, alias Deum multiplicem, ſeu potius pantheum. Haec autem Nicomachi explicatio confirmat

LIBER ANTIQUARIUS

LIBER ANTIQUARIUS.

firmat, tum in caducaeo serpentibus instructo, tum in Aegyptio illo rudiori, omnibus ferme simulacris Isidis & Anubidis seu Mercurii appicto, quod sola cruce & circulo sive ovali figura, & quaternarii ac denarii symdolis constat, expressam fuisse Arithmeticen simul, ac Polytheismum, a Chami & Chanaani stirpe adinventum: Musica vero, cum sit numerorum proportio atque harmonia, in ipso Arithmeticae symbolo continetur.

Eadem ratione, qua decussatio linearum in manubrio crucigero Aegyptii caducaei exhibet omnes numeros, & circulus impositus unitatem, ipsamet symbola repraesentant etiam Geometriam linearem superficierum, ac solidorum, tam rectilineam, quam curvilineam, necnon angulorum dimensionem, in rectis quatuor, & in circulo satis expressam, ut norunt Geometrae. Quae autem inventa pertinent ad primam illam adhuc infantem Astronomiam, Hermetum aetate vix audentem alia in Caelo metiri, quam annos, ac menses, & quatuor anni cardines seu tempestates, ac totidem Lunares hebdomadas, in quas orthogonales ad Solem anguli, & oppositio, atque conjunctio menstruum orbem partiuntur, ea continentur omnia in rectis quatuor angulis, & orbe imposito, quibus Aegyptium compingitur caducaeum.

Apotelesmaticae vero Astrologiae, & universae superstitiones divinatoriae, ac Magicae, quas Aegyptii profitebantur, tum in virga Mercurii anguifera, nodoque Herculeo, tum in Necessitatis & Fati vi, juxta Numenium Pythagoricum, per denarium mystice figurata, etiam in cruciato manubrio Aegyptii caducaei, intelligi satis possunt ex his, quae supra sunt explicata, dum Arithmeticen in illo expressam observaremus.

Inventa igitur trium Chanaanitidum Mercuriorum, in utraque figura caducaei, cruciata, & anguifera, nodo & circulo instructa, repraesentantur.

Rursus quarti & quinti Mercurii Tauti sapientia & artes in eodem caducaei symbolo inveniuntur expressae, quarum praecipua, & reliquarum instrumentum, est ars literaria, sive methodus pingendi dictiones singulas per sua elementa. Jo. Petrus Ericus in suo Principio Philologico, ubi literarum originem inquisivit *p.* 7. ostendit, caducaeum Mercurii, symbolum esse omnium literarum: quemadmodum etiam affirmat, symbolum esse quatuor elementorum in ea manubrii parte, quam cruci vidimus assimilari. Pars enim superne recta ascendens, naturam & motum ignis figurat: adversa vero recte descendens, terram: quae ad horizontem utrinque librata est, aquam & aerem: siquidem aer, attenuata videtur aqua in vapores. His autem ex lineis, quae rerum elementa quodammodo pingunt, vocum singularum principia constituisse literarum architectos affirmat. Et sane literarum vetustissimarum figuram rectis lineis constasse, tum apud Graecos, tum apud Romanos (unde quadratarii dicti sunt earundem scalptores) constat ex antiquissimis characteribus, qui Graecum *Omicron* per ▭ quadratum exprimunt, & *Pi* & *Sigma* per Γ et ⊏, licet celeritatis gratia ex pluribus rectis unieus ductus curvatus deinde fuerit: quemadmodum et in numeria contigit, observante Vossio: ubi Millenarii figura prima, per duplicem parallelogramum ⊏|⊐ ita conformata, abiit in CIƆ. mox in ∞, ejusque dimidium in D. Vide Vossium de Mathematicis cap. 8. §. 4. pag. 33. Sinensibus etiam placuit litararum suarum plexus componere ex rectis potius, quam curvis lineamentis. Phoeniciorum denique elementorum vetustissima

ma in ficlis figura, vix ullos flexus admittit: quemadmodum & Punici characteres in Nummis Africanis expressi; quorum typum dedit Blanchinus Patruus meus *Historiae Universalis* c. XI. atque ego pariter in Tabulis Barbatianis, ubi literarum antiquiorum exempla ex autographis descripta produxi. Interim absolvamus ea, quae pertinent ad Hermetes, auctores primos aut propagatores hieroglyphicorum, & inventores articulatae scriptionis per literas, aliosque Aegyptios, & Phoenicas, qui utramque artem hieroglyphicam, & Grammaticam, ab Hermetibus acceptam, Europae communicarunt.

Supersunt in caducaeo detegenda signa Divinae cosmogoniae, & sacrae Historiae, ex Mosis sive Taauti Commentariis ab Ethnicis acceptae. Quae, ne cogamur singillatim enumerare, & secernere a fabulis, hierophantarum fraude ipsi adjectis in Orphicorum carminum institutione, id unum caducaeo adjectum symbolum indicabo, in quo sacra omnia Judaeorum videntur occultata.

Alae geminae adduntur Mercurii caducaeo. Interrogati autem Ethnicorum Mystae, cur alas tam virgae, quam galero Mercurii adhibeant, respondent cum Macrobio, & Apulejo, alas ejusmodi Sacrum Scriptorem denotare. Consuevisse enim docent sacrorum Interpretes, quos Graeci Γραμματεῖς etiam in Nummis vocant, alarum ornamento capiti adhibito ejusmodi officium apud Aegyptios exercere. Quemadmodum igitur sacri Scriptoris munus, a Judaeorum doctore Mose primo exercitum, mox etiam a Josue, & a Prophetis, denique ab iis, qui etiam in novo Foedere nominantur Γραμματεῖ τῦ λαῦ & Scribae in Lege doctissimi, perversa imitatione Ethnici transtulerunt ad impia arcana sua conscribenda & interpretanda; ita etiam non omiserunt alarum integumentum petere ac suffurari ab Arca Mosis, ubi virga Aaron, & Legis tabulae, ac volumen custodiebatur, & ab operculo Propitiatorii eidem Arcae imposito, quod a duobus Cherubim (hoc vocabulum sonat Magister) alas expandentibus, & oraculum contegentibus sustinebatur: cujus dispositionis architectus DEUS ipse fuerat. Loco autem duorum Cherubim sese invicem respicientium, ac rationabilem & veram DEI scientiam humano vultu recte indicantium, placuit Ethnicorum antesignanis serpentem duplicem adhibere, in caducaei mysterio consarcinando. Nec certe poterant aptiori symbolo repraesentare spiritum mendacii, ab ipsis adoptatum in suis fabulis, loco Mosaici Magisterii, & Divinae veritatis, quam deturpabant; cum in eadem serpentis specie, primis parentibus olim deceptis, idem mendacii spiritus, errorum omnium & malorum sobolem in universum genus humanum late disseminaverit. Quare, cum Judaeorum Sacra, virga, & alis ejusmodi magisterii indicibus protecta, dicerentur *in Arca foederis* contineri, Ethnici Sacrorum nostrorum mimi & corruptores, virgam alatam Mercurii, ad Pacis foedera traduxerunt: ita ut Caduceatores dicerentur etiam Delegati Romanorum ad pacem cum exteris componendam.

Jure itaque ex his inferebat circa finem secundi Saeculi Clemens Alexandrinus Stromatum lib. primo, *Sic ergo barbara & Graeca Philosophia, aeternae veritatis avulsam quandam particulam, non e Bacchi Mythologia, sed ex Verbi, quod semper est, Theologia decerpsit.*

Idem symbolum caducaei, simulacro Anubis cum adderetur, Mercurium indicasse merito dicitur ab Huetio; qui propterea etiam appellatus est

LIBER ANTIQUARIUS.

est Hermanubis. *Anubin*, ait, *eundem esse ac Mercurium, suadet Apulejus: Ille*, inquit, *superum commentor, ac inferum, nunc atra, nunc aurea facie sublimis, attollens canis cervices arduas, laeva caducaeum gerens, dextera palmam virentem quatiens. Suadent & hieroglyphica Georgii Heurarti, in quibus eundem habitum gestat Anubis, si dexterae ornatum excipias, qui non palmae termes, sed sphera est. Suadet & Plutarchus, qui eundem Anubim & Hermanubim vocari scribit. Suadet & Servius in octavum Aeneidos. Typhone, quem esse Mosen sumus mox probaturi, natum eum prisca aetas docuit. Sane, quod idem fertur, ac Mercurius, quod superos & inferos adire, quod facie ambigua esse, quod virgam, eamque circumplexos angues, gerere, haec Mosen aperte indicant, ut ex superioribus manifestum est.*

Tempero a pluribus afferendis; cum possint hucusque dicta sufficere, ad Hermetum historiam inter Ethnicorum fabulas assequendam, eorumque simulacra quadrata, & caducaei symbola intelligenda, tum etiam inventa, & artes ab iis excultas ac propagatas; praecipue vero hieroglyphicam, & grammaticam, hoc est utrumque genus consignandi praesentibus ac posteris animi sensus, unum per symbola, idque admodum rude, mancum, obscurum, & facile, admittens mendaces interpretationes; alterum vero distinctius multo, ac veracius, per vocum & dictionum signa exprimens non tantum objecta cogitationum, sed etiam assensus, ac negationes, dubitationes, & motus animi: quod rursus in duo subdividitur, nempe in methodum monogrammaticam, quae singulis vocibus aptat singulos characteres; & in methodum literariam, quae vocabula universa resolvit in sua elementa; dum spiritus emissiones ac moderamina, labiis, palato, dentibus in pronunciando efformata singillatim consignat exiguo numero literarum, unde componitur alphabetum universale, sufficiens & idoneum omnium Nationum sermonibus, articulatim, & citra fallaciae periculum exprimendis.

Cum itaque cogniti sint in Hermetibus Auctores primi triplicis methodi Graphiariae, nempe Hieroglyphicae, Notariae, & Elementaris, cognoscendi jam sunt vetustissimi Ethnicorum Sapientes, qui singulas hasce methodos suis Operibus illustrarunt, quorumque icones & monumenta producta sunt in nostri Musei tabulis Barbatianis.

Complemus interea caput hoc VII. Hermetibus sive Mercuriis assignatum, indicando nonnullas Mercurii Toth imagines antiquas, sub Anubidis figura.

Prima asservatur in Museo Vaticano. Constat autem ex nigro lapide: cujus una facies complectitur Aegyptias notas hieroglyphicas; adversa vero pars ipsum exhibet Mercurium, sive Anubim sedentem canina facie, & utraque manu tenentem imaginem literae, quae Phoenicium Alpha videtur referre, alphabeti principem apud Nationes universas. Ptolemaeus Chennus, & Helladius Besantinous, observante Huetio *p.61*, memorant, Mosi fuisse nomen *Alpha* attributum. Licet autem mendacem hujus appellationis causam recenseant, quod scilicet vitiligine laboraret, quae ἀλφός Graece appellatur; attamen vera nominis origo emanare potest ab inventis literis, sive a doctrinae praestantia: cujus rei ergo etiam Eratosthenes in Aegypto sub Ptolemaeis Philopatore, & Epiphane appellatus est *Beta* literatorum: *quod si non primas, antiquioribus illis merito reliquendas, certe secundas, in omni doctrina tulerit*, ut ex Marciano, & Hesychio, contra Suidam, censet Fabritius *Biblioth. Graecae* Tom. 2. lib. 3. cap. 18. num. 12: adeoque & in hac imagine Anubidis sive Mercurii Taauti

ti potuit indicium cognomenti *Alpha*, quod Mosi tributum est, significari, ut verus Auctor literarum, Symbolicae Scripturae surrogatarum, in ficto Anubide agnosceretur. Forma lapidis est persimilis tabellis sepulchralibus, quas Sinae statuunt singulis vita functis, praecipue autem literatis viris, eorundem nomine inscriptas.

Alterum anaglyphum Mercurii Thoth, sub Anubidis forma, asservabatur in suburbana Villa Julii III, & a Boissardo editum fuit parte prima *Antiquit. Urbis* fol. 78. a Kirkero lib. 4. *de Obelisco Pamphilio*, & ab Herrartio *in Theatro Jeroglyphico*. In *Historia* quoque *Univ.* Blanchini Patrui mei cap. 3. Anubis, sive Mercurius, canino capite & pallio Philosophico ornatus, dextera globum caelestem tenet circulis pluribus instructum, sinistra autem gerit caducaeum; anguibus & alis ornatum. Adduntur circa Mercurii caput stellae duae (Venerem interpretor, & Mercurium, ex epigraphe eisdem proxima ΘΕΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ); tum palma, Taauto & Anubidi tributa etiam ab Apulejo. Caput appositum Jovis, Hammonis cornibus & modio Serapidis insignitum, ad Chamum primi Mercurii seu Chanani Patrem refertur in Aegypto regnantem: cujus regionis figura in triangulo, Jovis capiti suppositum ita est intelligenda, uti etiam inter caelestes imagines Triangulum, Arietis signo imminens, Aegyptum referre dicitur ab Hygino, aliisque Mythologis. Hoc uno in Anaglypho Mercurii sive Hermanubis nomen, Patria, cognatio, inventa, & symbola colliguntur.

CAPUT OCTAVUM.

Antiqui Ethnicorum Auctores, qui monumentis hieroglyphicis inclaruerunt.

Atlantem Astronomum referendum esse duximus post Mercurium, licet ejusdem Avus per Majam filiam a Mythologis habeatur. Nam is Mercurius, qui Maja natus dicebatur Atlantis filia, tertius est apud Ciceronem supra relatum. Duo igitur Mercurii praecedentes, eorumque prior Chanaan non sunt Atlantis posteri, sed vel aequales, vel superiores. Appollodorus lib. primo pag. 6. Atlantem Promethei fratrem Japeti filium praedicat lib. primo pag. 6. *Japeto autem ex Asia Oceani filia nascitur Atlas, qui suis humeris Caelum sustinet; Prometheus item, & Epimetheus ac Monoetius, quem in Titanico bello fulminatum in Tartarum Jupiter detrusit.* Japetum fabulam Asiae ex Oceano filium desumptum esse ex vero Japhet sacrarum literarum, filio Noemi, cum quo in Arca praeservatus a Cataclysmo ex Asiae Montibus descendit, et in terrarum partitione obtinuit insulas, et litorales ac Mediterraneas Europae partes habitatoribus frequentandas, unde liberos etiam dimisit ad Africae partem Occidentalem, invictis rationibus demonstratum est a Bocharto *Geogr. Sac.* lib. primo cap. 1. facem illi praeferentibus Arnobio lib. 4. *contra Gentiles*, et Lactantio *Divinarum Instit.* lib. primo cap. XI. Idcirco etiam Mythologi, teste Apollodoro in loco supra indicato, inter Japeti liberos recensent Hesperum, et Atlantem; cum Occidentales Europae tractus, et adversam Africae oram, ubi Atlantii sunt Montes, Japheti soboles susceperit incolendam: quemadmodum ex Dionysio Periegete, ejusque interprete vetusto Rhemnio Grammatico jam observavit

LIBER ANTIQUARIUS

Blanchinus Praesul *Hist. Universf.* cap. 18. num. 2, ubi Aethiopes Macrobii, juxta Atlantem montem degentes, iidemque justi ac longaevi, dicuntur originem ducere ex Hyperboreis montibus, unde in Africam commearunt.

Huic vero Atlanti Japeti filio in Africam perlato, ibique longaevae sobolis auctori, et Astronomiae cultori, nomen Atlantis Maximi, cum Virgilio (Aeneidum libro VIII) tribuit antiquitas. Tres enim insigniores Atlantes in Commentariis ad eundem Poetam locum Servius recenset. Primus est *Maurus* iste, qui et *Maximus Atlas* dicitur; alter *Italicus* pater Electrae; tertius *Areas* pater Majae, unde natus est Mercurius. Diodorus lib. 4. *Atlantem, qui loca Lybiae tenuit*, inter Caeli filios numerat, fratremque esse dicit Saturni: eundem asserit Hesperidum patrem, Mercurii avum, et consultissimum fuisse rationis astrorum: cumque frequenter montem sibi cognominem, ut cursus siderum intueretur, conscenderet, occasionem dedit fabulae, qua creditus est humeris Caelum sustinere. Plin. lib. 7. *Atlantem Libyae filium, hunc haud dubie, qui in Africa imperavit* (ibi fortassis genitum a Maximo Atlante), *repertorem Astrologiae fuisse*, ait: & lib. 2. asserit, *Sphaeram Astrologicam ab ipso inventam fuisse*.

Imaginem Atlantis Maximi, Caelum a se descriptum in Sphaera sustinentis, celebris Statua Farnesiorum Ducum in Aedibus Romae asservata, & in Antonini Pii raro numismate expressa, (quod pariter visitur Romae in Thesauro Ducis Odescalchi, olim Christinae Suecorum Reginae), talem exhibet, qualem Philostratus expressit (imaginum lib. 2. pag. 813) ab Hercule spectatum Atlantem, cum oneri ferendo successit. *Eum namque*, ait, *incurvatum atque oppressum, genuque alteri innixum, ac vix consistentem cernebat*. Eodem corporis habitu Atlas exhibetur, tum in Farnesiano simulacro, Antoninorum aetate efformato, (ut ostendit idem Franciscus Blanchinus Praesul ex loco fixarum, ibidem in asterismis apparente *Histor. Universal.* cap. 28. num. primo), tum in laudato Nummo aeneo maximi moduli, quem in Catalogo Reginae Christinae pridem recensuerat Franciscus Cameli, nuper autem graphice expressit & Commentario illustravit Cl. Vir Paulus Maphei Eques Hierosolymitanus Raphaelis Volaterrani stirpe & imitatione conspicuus.

Paulo dissimilem Atlantis figuram exhibet Nummus a Patino pridem vulgatus, & in pluribus Cimeliarchiis, tum etiam in Vaticano asservatus, quem edidit Patruus meus *Hist. Univ.* cap. 24. Atlas ibi sedens exprimitur, 1 contemplando Zodiaco intentus, quem, in Orbe a se conformato, ac Tripodi imposito, duodecim caelestibus signis distinxit. Recolendam heic esse censui hujusmodi imaginem; cum, ex Elephantis proposcide Atlantis capiti imposita (Africae scilicet symbolo in aliis Nummis Adriani & Antonini [eodem saeculo percussis, quo Atlantis simulacrum marmoreum, & Nummus, de quo supra, cudebatur], Africae caput ita adornantibus), ad illius Regionis indicium referatur, quam Atlas Maximus incoluit.

Haec ipsa monimenta declarant, imaginum caelestium inventum deberi Maximo Atlanti: quando scilicet indicaturus posteris observationes a se peractas tam circa fixas, quam circa Planetas, excogitavit, distinctionis gratia, Asterismorum figura complecti certum stellarum numerum, praecipue autem Zodiaci, ubi inerrantium situm a se conspectum posset facilius designare. Usus propterea fuit hieroglyphi-

phica methodo, quae tum vigebat. Nam loco peculiarium vocum, quas unicuique stellae si tribuisset, earundem sonum absentibus & posteris aperire nondum sciebat, ut pote literis nondum repertis, supplevit indicationem figuris duodecim animalium in Zodiaci fascia utcumque delineatis: eaque ratione potuit unamquamque stellam ab alia proxima discretam significare, in ipsa figura ostendendo, num caderet in cornu, vel collum, vel pedes, aut caudam Arietis, in primo Zodiaci segmento (exempli causa) suopte ingenio collocati.

Rem aliter exequuti sunt Sinae. Zodiacum enim dividere illis placuit in signa octo & viginti, pro totidem Lunae stationibus, quas hebdomadis quatuor observarunt ad easdem stellas redire. Animalium vero figuras Caelo non intulere; sed lineares plexus duodetriginta extendentes, totidem Asterismos distinxerunt in fascia Zodiaci, pro sua methodo scribendi, Notaria potius, quam Hieroglyphica.

Ea discriminis ratio, quae utrimque viget, ex quo Gentes divisae sunt a Noemi posteris, ostendit aetatem inventi Asterismorum Atlantis, ac Sinensium, adeoque probat usum hieroglyphicae exprimendi methodi, tum inter Chami liberos in Aethiopia, Aegypto, Syria, Chaldaea, & India, tum inter Japeti posteros in Scythia, Europa, Mediterraneo Mari, & Mauritania, unum ex primis Astronomiae monimentis (nam globum caelestem ita possumus appellare) ad nos transmissum reliquisse.

Quod sphaeram primus composuerit Atlas, ex Diodoro lib. 3. pag. 193. noverunt eruditi. Verum, quod Zodiaci signa primus Cleostratus addiderit, ut ex Harduino ad Plin. hist. II. 8, & Menagio ad Laertium pag. 70. aliisque indicavit eruditissimus vir Jo. Albertus Fabricius Biblioth. Graecae Tom. 3. pag. 457, admittere vix possum, salva tantorum Scriptorum auctoritate; si nomine Signorum, indicent Asterismos. Longe aliter senserunt secundo CHRISTI Saeculo Sanctus Justinus Martyr, & auctor Homiliae quintae Clementinae ab eodem Fabricio producti: quibus est eo securius fidendum, quod scriberent illa aetate, quam illustrabat Ptolemaeus in Aegypto Astronomiae coryphaeus, & Menelaus Romae, aliique celebres sideralis scientiae cultores. Verum citra necessitatem consulendi Mathemathicos veteres, satis fuerat Poetas novisse, ut constaret, tribus circiter ante Cleostratum saeculis Homerum atque Hesiodum carminibus suis celebrasse complures Asterismos; utpote jam tum insignitos nominibus & figuris illorum, qui a Phaenicibus, Cretensibus, Assyriis, Aegyptiis, Aethiopibus fuerant Diis accensiti, aut, Artium inventarum gratia, caelesti imagine commendati. *Jam ergo Jupiter* (inquit *Auctor V. Homil. Clem.*) *Callistonem stellam fecit, quae vocatur Ursa minor, quam veCynosuram appellant nonnulli. Neptunus in Caelo collocavit Delphinum Amphitrites gratia; & Orionem, ex Euryale Minoris filia natum, propter matrem Euryalem astris donavit. Bacchus, Coronam Ariadnae: Jupiter Aquilam, qua in rapiendo Ganymede usus fuerat; ipsumque Ganymedem in Aquarii honore constituit; ac Taurum honoravit ob Europam. Quin & Castorem, & Pollucem, ac Helenam, Laedae gratificans, stellas fecit, & Perseum, propter Callistonem virginem, & Dice, ob Themin, Herculem, propter Alcmenam &c.*

Repetendum heic est, quod paulo ante addiscebamus ex Commentario Servii in Virgilium, tres Atlantes a Veteribus memoratos: & insuper observandum, quod Servius addit in primum Aenei-

Aeneidum ad illud carmen,

. . . . . *docuit quae Maximus Atlas*. *Dicitur*,inquit,*Hercules ab Atlante Caelum sustinuisse susceptum propter Caeli scientiam traditam*. *Constat enim Herculem fuisse Philosophum*; *& est ratio*, *cur omnia illa monstra vicisse dicatur*. *&c. Sane Atlas Graecum est*, *sicuti & Nilus*: *nam Ennius dicit*, *Nilum Melonem vocari*; *Atlantem vero Telamonem*. *Rursus a Plutarcho memoratur*, *colloquutum fuisse Herculem cum Chirone*, *& cum Atlante Sophistis*: *quemadmodum & idem Chiron instituisse dicitur Achillem Telamonis Nepotem*, *ejus inquam Telamonis*, *qui in Trojana expeditione Herculis comes describitur*. Plures igitur Atlantes, aut Telamones, Astronomi & Sophistae memorantur totis decem saeculis, quae excurrunt ab Atlante Maximo Japeti filio, ad Atlantem juniorem seu Telamonem Sophistam, aequalem temporibus Trojanis. Hoc autem spatio temporis completa videtur descriptio Asterismorum; cum & ipse Hercules, & Chiron, inter sidera suas Imagines obtinuerint. Quare inferendum est, nonnullos quidem Asterismos esse Trojano bello recentiores; alios tamen, qui ab Homero, atque Hesiodo nominantur, esse opus Curetum, Phoenicum, atque Aegyptiorum, & Atlantis Maximi; cum tribuantur Jovi, Neptuno, & ejusmodi Viris Atlanti maximo aequalibus, qui sideralem Scientiam excoluerunt, Nauticae rei gratia, aut causa Philosophiae, sive etiam Apotelesmaticae vanitatis studio, quam Babylonii, Chaldaei, Aegyptii, atque Aethiopes ab initio Idololatriae exercuerunt.

Luculentum ejus rei testimonium reservavit nobis Manethonis Sebennytae carmen Apotelesmaticum ad Ptolemaeum Philadelphum, qui ex Hermetis Libris, & columnis suam doctrinam excepisse affirmat sub initium libri v. ita vertente Fabricio:

E Libris, *Ptolemaee sacris sacrisque columnis*
Arcanis, *sapiens*, *quas his in reperit Hermes*,
Signavit vires proprias caelestibus astris.

Et hujusmodi quidem Opus, antiquissimum esse habendum prae ceteris Astrologiae judiciariae monimentis, docet Abrahamus Hinckelmannus hisce verbis a Fabricio productis *Biblioth. Graecae* Tom. 2. lib. 3. cap. 20. *De Astrologia Apotelesmatica nullum forte in Orbe terrarum superest monumentum antiquius sex Libris Manethonis Sacerdotis Aegyptii*, *qui versibus elegantibus Graecis concinnati in hac Urbe exstant &c. Inscriptum est hoc Opus*, Regi Aegypti Ptolemaeo, *Philadelpho haud dubie*, *qui artem illam magni faciebat*, *ut patet ex ipso statim limine Poematis* Χαίροις ὦ Πτολεμαῖε *&c. Testatur quoque Manetho*, *Hermetis se doctrinam afferre lib. V.* Ἐξ ἀδύτων ἱερῶν βιβλίων *&c. Addit Fabritius* (*quod pertinet ad historiam ejus codicis confirmandam*): *Illud vero de Philadelpho apertissime etiam confirmatur libro V. versu* 208. *ubi* Ἀρσινόης ὑμεναίοι *diserte memorantur*, *quod & erudito editori observatum*. *Ceterum tulere aetatem Apotelesmatica Manethonis in unico*, *quantum scium*, *codice Mediceo sexcentorum circiter annorum*, *e quo varii Virorum doctorum LucaeHolstenii*, *& Lucae Langermanni apographa*, *utque Jacobi quoque Gronovii editio profluxit*.

Qualis autem scribendi ratio fuerit in Hermetis libris, Manetho declarat proxime post versus recitatos, ubi ceris impressam loquacem picturam, hoc est Asterismos ab Hermete impressos ceratis tabellis, declarat, consilii adjutore Asclepio medicinae inventoris nepote, ad quem Hermetis nomine scri-

ſcriptus Dialogus circumfertur. Ibi laudat tum patrem, tum avum ſuum Hermetem, tum avum Aſclepii cognominem: *Avus* (a) *enim tuus, o Aſclepi, Medicinae primus inventor, cui Templum conſecratum eſt in Monte Libyae, circa litus Crocodilorum*:

Conſilii adjutor fuit illi Aſclepius: inde
Ceris mandavit formas, divinaque imago
Florigerae impreſſa eſt dono pulcherrima Muſae:
Aſt ego, ſi illuni caeleſtia ſidera nocte
Saepe reviſendo, picturam ſiſto loquentem,
Nec quiſquam potis eſt partem hujus cernere laudis,
Quam ſolus, quem plurimum amo, magnus Petoſiris,
Non levis iſte labor, Ptolemaee, videbitur ulli.

Porro Aeſculapius ſive Aſclepius, Medicinae inventor habitus, & Hermetis adiutor in Aſteriſmorum doctrina, & iconibus in Commentarium redigendis, dicitur Chironis Centauri Aſtrologi ac Medici diſcipulus a (b) *Pindaro*, Pyth. Od. 3. *Apollodor*. lib. 3. pag. 172. *Xenoph*. de Venat. pag. 972. *Ovid*. Metam. lib. 2. cap. 9. *Diod. Sic*. lib. 4. cap. 9, & lib. 5. cap. 15. *Pauſan*. lib. 2. pag. 69, & *Lactantio* lib. primo cap. x. Qui & Achillis inſtitutor fuiſſe traditur; adeoque pertinet proxime ad Trojana tempora. Utrumque Aſtrologum Chironem, atque Aeſculapium, inter Aſteriſmos retuliſſe videntur Aſclepius hic Nepos, & Hermes diſciplinae Aſtrologicae amplificator, exemplo Majorum ducti, qui Imagines ſuae ſtirpis, ac doctrinae Auctorum, inter ſidera collocaverant.

Ceterum quales fuerint Atlantis Aſteriſmi, aut quae Zodiaco intulerint Animalia & Signa, ante hunc poſtremum Hermetem, Aegyptii, Chaldaei, aliarumque Nationum Aſtrologi, certo definire non licet. Comprobare tamen ea poſſumus ex fragmento Planiſpherii Graeco-Aegyptii reperto in Monte Aventino, & in Vaticanum Cimeliarchium translato, repraeſentante Hermeticam ſcribendi formam per Hieroglyphicas imagines, Zodiaci ſignis ſubjectas, in quo tres Decani cuique ſigno attributi, figuris totidem oſtendunt vires, Apoteleſmaticae artis decreto ſingulis attributas. Illius monimenti iconem damus in noſtra Tabula I. Secundi Saeculi, ab egregio Chalcographo Antonio Joſepho Barbazzia ex autographo inciſam.

LIBER ANTIQUARIUS.

Conferenti autem numeros graduum xxx. unicuique Signo attributos, & Graecis literis expreſſos, cum terminis Aegyptiorum, ut vocant, a Gemiro recenſitis, plane conſtat eoſdem adamuſſim reſpondere.

CAPUT NONUM.

Tria genera Artis Graphicae ſeu Scriptoriae ab Aegyptiis retenta poſt inventas literas viſuntur in eodem Monimento Planiſpherii Vaticano, & illuſtrantur ex teſtimonio Clementis Alexandrini, aliiſque ſimulacris, & Nummis.

Ex Planiſpherio Graeco-Aegyptio, quod capite praecedenti indicavimus, mirifice comprobantur ea, quae Clemens Alexandrinus Stromatum libro v. memorabat de triplici genere Scriptoriae ſimul, et Graphicae Artis, ab Aegyptiis uſurpato ad propriae doctrinae inſtituta ſignificanda. Praeſtat illa cognoſcere ejuſdem verbis expoſita: *Jam vero*, inquit p. 555, *qui docentur ab Aegyptiis, primum quidem docent, Aegyptiarum literarum vim ac rationem, quae*

r r r vo-

(a) *Vide Fabric. lib. primo cap. 8. Biblioth. Graecae.*
(b) *Vide Indicem Hiſtorico-Chronologum Mergellini in Aeſculapio.*

vocatur Ἐπιστολογραφικὴ, hoc eſt, apta ad ſcribendas epiſtolas: ſecundo autem Sacerdotalem, qua utuntur ἱερογραμματεῖς, ideſt, qui de rebus Sacris ſcribunt, ultimam autem ἱερογλυφικὴν, ideſt ſacram, quae inſculpitur, ſcripturam: cujus una quidem eſt per prima elementa κυριολογικὴ, ideſt proprie loquens, altera vero ſymbolica, ideſt per ſigna ſignificans. Symbolicae autem, una quidem proprie loquitur per imitationem, alia vero ſcribitur veluti tropice, alia vero contra ſumitur allegorice &c. Qui Solem itaque volunt ſcribere, faciunt circulum: Lunam autem, figuram Lunae cornuum formam praeſeſerentem, convenienter ei formae, quae proprie dicitur. Tropice autem, per convenientiam traducentes, & transferentes, & alia quidem immutantes, alia vero multis modis transfigurantes, imprimunt. Regum itaque laudes fabulis Theologicis mandantes, anaglyphicis deſcribunt. Tertii autem generis, quod fit per aenigmata, hoc ſit indicium. Alia quidem aſtra propter obliquam converſionem, aſſimilabant corporibus ſerpentum: Solem vero, ſcarabei: quoniam cum rotundam ex bubulo ſtercore effinxit figuram, eam vultu adverſo convolvit. Ajunt autem hoc quoque animal, ſex quidem menſibus ſub terra, alteram vero partem anni vitam degere ſuper terram, & ſemen in globum emittere, & gignere, & non naſci ſeminam ſcarabeum.

Trium generum igitur artis graphicae ſive ſcriptoriae ſpecimen genuinum continetur in fragmento Planiſpherii Graeco-Aegyptii, quod allegavimus capite praecedenti. Viſuntur ibi Graeci characteres ΑΒΓΔΕ &c. unde conſtat uſus eorundem obtinuiſſe, cum illud monimentum inſculperetur. Epiſtolographicae igitur ſcripturae genus conſpicimus in figura elementorum Alphabeti Graeci communi ſermoni & vocibus uniuſcujuſque exprimendis idonei. Licet autem Graecae literae ad numeros ſignificandos aſſumptae in hac tabula rerum potius ſigna ſint, quam ſermonum; cum Alpha, exempli cauſa, ibi expreſſa litera, nullius vocis articulatam prolatianem oſtendat, ſed indicet unum Zodiaci gradum, eodem pacto, quo B duos, Γ tres, Δ quatuor; attamen aſſumptae litterae ſervant indicium artis literariae, jam a Graecis admiſſae, ad vocum differentias articulatim pronunciandas: quae per prima dictionum elementa κυριολογικὴ, ideſt proprie ſignificare, & loqui perhibetur. Secundum vero genus ſcripturae hierogrammaticae, Sacerdotibus & Scribis ſacrorum reſervatum, elucet in notis Aſtronomicis unicuique Planetae affixis, quod proprie quidem loquitur, ſed per imitationem. Exempla duo, quae Clemens producit, circuli ſcilicet inventi ad Solem figurandum, & cornuum, lunarem formam praeſeferentium, & illuſtrationem ejuſdem corporis, quod imitatione fideliter exponunt. Illa autem ipſa continet hoc Planiſpherium in VII. Planetarum figuris externo circulo adjectis: ubi & Saturni falx, & Jovis nomen initiali charactere ita expreſſum ♃, & Martis ſcutum ac ſagitta, & Mercurii caducaeum. Tertium denique genus theologicum ſimul & aenigmaticum apparet in figuris Decani, cujuſque vires, & influxus exprimentibus, juxta ſymbolicum alluſionis modum, quem obtruſerunt Apoteleſmaticae Aſtrologiae profeſſores.

Praeter haec veſtigia trium Scripturae generum, apud Aegiptios vigentium poſt repertas literas, complectitur ejuſmodi Planiſpherium aliquot Aſteriſmos Phoenicum, & Graecorum ad nos tranſmiſſos, nempe utramque Urſam, & Draconem, aliquot vero nobis incompertos. Sunt vero duodecim, reſpondentes totidem ſignis Zodiaci ibidem repetitis: quae num ſint antiqua ſigna Atlantica in Zodiaci faſcia deſcripta ante Arateos Aſteriſmos, an potius

tius aliae hemiſpherii Borealis imagines, inter Urſas, & Zodiacum prius figuratae, quam Graeci, & Phaenices ſuas intruderent, definiri facile nequit. Repetitionem XII Signorum aliqui interpretantur, ad indicandum duplicem Zodiacum, rationalem, & ſtellatum, ex deprehenſo lentiſſimo fixarum motu inductum ab Aſtronomis. Alii autem putant utriuſque Luminaris gratia fuiſſe adjectum, ut in uno, Solaris Orbita Eclipticae adamuſſim reſpondens, in alio autem latiori, Lunaris ſemitae, ac Planetarum hinc inde excurrentium latitudo demonſtraretur. Eodem plane modo duplicantur Zodiaci ſigna in Aegyptio Nummo majoris moduli aetate Antonini Pii percuſſo, & in numiſmate Coloniae Sidoniorum paullominori, adornante Muſaeum Vaticanum, & Helagabali caput ac nomen praeferente. Utriuſque monimenti imaginem indicaſſe placuit, ut Zodiaci duplicandi mos tam apud Aegyptios, quam apud Phaenicas viguiſſe oſtendatur: quae ſcilicet duplicatio habenda eſt unum ex ſymbolis hieroglyphicis ex tertio genere ſcriptoriae artis ab utraque Gente frequentatum, praecipue in numiſmatibus, etiam poſt literas adinventas.

Symbolicam ſcribendi Methodum, ab Aegyptiis, ac Phoeniciis retentam etiam inventis literis, demonſtrabant Nummi ſuperiores, ubi utrumque genus Scripturae expreſſum obſervabatur. Nam ſemel admiſſa ratio ſignificandi, cum ita figuratis veterum cogitationibus adderet nativam ſpeciem antiquitatis, de medio tolli non poterat, quin ſimul deperiret nonnihil auctoritatis, quam aetas diuturna, & uſus eiſdem ſignis conciliabat. Alterum quoque argumentum retinendi generis hieroglyphici, poſitum erat in compendioſa methodo complectendi plures cogitationes unico ſymbolo (quemadmodum in caducaeo Mercurii oſtenſum paullo ante fuit), quod erat idcirco aptiſſimum ad exhibendum vel in anguſto ſpatio; & omnium oculis ita propoſitum, excitare poterat etiam illorum cogitationes, qui literas non didiciſſent. Qua igitur de cauſa viguit ſymbolicae ſcripturae methodus apud Aegyptios, & Phoenicas, etiam poſt literas adinventas, eadem ſuadente perlatum eſt ſymbolicum ſcribendi genus ab iiſdem Aegyptiis, ac Phoenicibus, una cum literis jam repertis, in tractus Europae, & Africae, quos ſuis navigationibus frequentarunt. Cadmus nempe, ac Danaus, qui proxime poſt egreſſum Iſraeilitarum ex Aegypto, adeoque non multo poſt literas a Moiſe eodem anno repertas, in Graeciam navigaſſe memorantur, tria illa ſcripturae genera Hellenibus communicarunt, non ſecus ac Cecrops in Atticam, Janus ſive Jones in Italiam, Telchinii & Lydi in Hetruriam ſeu Tyrrheniam, Tyrii ac Sidonii in Africam, Phoenicii Hercules in utramque Heſperiam, Curetes, Trojani, Graeci, littorales denique Nationes oram Mediteranei incolentes, in proximas primum, deinde in remotas plagas Hieroglyphicam, Notariam, atque Literalem ſcribendi artem circumtulerunt.

Manent ſingularum veſtigia in duplici potiſſimum genere monimentorum, nempe in Simulacris & cultu ſuorum Numinum, & in prima philoſophandi methodo, quam antiquiſſimi earumdem Nationum Sapientes obſervaverunt.

Quod attinet ad cultum Ethnicorum Deorum, ſymbolica exprimendi ratio adhibita demonſtratur a Graecis, & Romanis vel ante humana ſimulacra ſuis Numinibus attributa. Plutarchus in Romulo affirmat, Martem appellari conſueviſſe quirim, ſive haſtam in Regia erectam, unde Quirini nomen Marti & Romulo datum, & Quiritidis

Ju-

LIBER ANTIQUARIUS

Junonis signum hastae praefixum. Tertullianus adversus Gentes cap. 16. eisdem exprobrat Palladis & Cereris Atticae idola vetustissima, sine effigie, rudi palo & informi ligno prostasse. Postquam vero Caeli effigiem, ac vultus Deorum Saturni, ac Dagonis effinxit Aegyptius ille Mercurius (quem cum Taauto confundunt Ethnici, apud Eusebium Praepar. Evang. lib. primo), & sacra simul characterum elementa adinvenit; tum vero Hermis quadratis sive cippis imposita primum sunt Deorum capita (non secus ac obeliscis Soli sacris, globus, ejusdem symbolum, imponebatur), & addita hieroglyphica primum, deinde literae, quae singulorum Deorum nomina, & res gestas complecterentur. Hinc Cecrops, primus Atticae Rex Mosi coaevus, teste Eusebio in Chronico, qui Jovis nomen appellare coepit, nequaquam istijusmodi rebus in Graecia usquam visis diphyes figuratur: quemadmodum & Janus geminus apud Romanos, bifronte facie, cippo quadrilatero sive Hermae imposita, exprimitur. Addebatur autem & hastae symbolum, Divinitati jam attributum, & clavis, quod annum diceretur aperire, & numerus CCCLXV. articulis digitorum efformatus, ubi ex Herma bifronte, aut quadrifonte, humanum ejus DEI simulacrum effingi caepit: licet ad classem Deorum Mundanorum, hoc est ad Solem, hujus idoli cultus referretur, ut prolixe demonstrat Macrobius in Saturnalibus. Cippo quadrilatero ex nigro lapide praefecto, sine alia figura in aurea basi sito, alto quatuor pedes, duos lato, Martis simulacrum apud Arabas efformatum, testatur Suidas (a). Arcadum quoque DEOS vetustissimos, quos inter Mercurius recensetur, in Hermae modum conformatos, Pausanias asseverat. Postquam vero humana capita, sive etiam corpora, Deorum imaginibus sunt adjecta, symbolorum quoque usus ad eosdem significandos retentus fuit. Hinc Saturni caput, cum falce apposita, in Nummis Romanis, & in Basi Soli sacra, (nam & Saturnum ad Solem retulerunt) Calbiensium literis inscripta, visitur. Jovi fulmen, Apollini Lyra, Herculi clava, Minervae clypeus & galea (quibus antea solis Palladium rude conflabat), Veneri specillum, Neptuno tridens adjiciebantur. Quin etiam animalia hisce Numinibus attributa tantam significandi vim retinuerunt, etiam post usus literarum, ut in quampluribus Nummis tria Capitolii celleberrima Idola Jovis, Junonis, Minervae, solis volucrum imaginibus Aquila, Pavone, Noctua repraesententur: quemadmodum & Dionis imaginem, ex qua Venerem natam ferunt, columbae figura expressam apud Phaenicas sculpsere in Nummis Ascalonitae: ubi licet animadvertere, symbola hujusmodi suppleviffe vicem notarum, cum excitarent memoriam communis vocis, Jonae, qua Dionem feminam, & columbam, observante Vossio (b), Syri significabant. Reservata fuit igitur vestigia methodi scripturae symbolicae sive hieroglyphicae, etiam post receptum literarum usum, in cultu Deorum.

Alterum vestigium ejusdem Methodi observatum fuit in antiquissimis Graeciae Sapientibus, qui apud Phaenicas, & Aegyptios ut plurimum peregrinati, symbolicae doctrinae genus ibidem acceptum in Patriam retulerunt, Aenygmaticis plerumque sententiis complexi regulas Philosophiae. Pleni sunt libri Pythagoraeorum hujusmodi symbolis, atque aenigmatibus, quae Jamblichus, Hierocles, Plutarchus, Suidas inter antiquos, e recentioribus vero Beroaldus Rhodiginus, Ficinus, Gyraldus, Daccrius Kulterus, aliique intra

(a) *Suidas in vocibus*, Θεὸς Ἄρης. (b) *Voss. de Orig. Idol. lib. primo, cap. 23.*

infra recensendi, ubi de Pythagora sermo erit, justis Operibus illustrarunt. (a) Pherecydes Syrus Pythagorae institutor, Thales Milesius, unde Jonica derivatur Philosophia, Chilo Lacedaemonius, Solon Legislator, aliique inter septem Graeciae Sapientes recensiti, brevibus apophtegmatis imitati sunt concisum & aenigmaticum docendi genus, quod ab Orientalibus, & ab Aegyptiis didicerant. Aequalis Soloni Aesopus Fabulas edidit, a Socrate versibus expressas, Philosophiam symbolicam vulgari quodam integumento, ne dicam puerili, convestiens. Ephesias quoque literas, ad occultanda naturae mysteria adinventas, ad exemplum hieroglyphicae artis Aegyptiorum, observat Clemens Alexandrinus (b) ex Androcyde Pythagoraeo; necnon translata, more symbolorum, posita obscure apud Orpheum, (c) ex Epigene in libro de Poesi Orphei: quo loco subdit: *Hujusmodi etiam aenigmatibus utebantur Pythagoraei: Proserpinae quidem canes, stellas errantes: Saturni autem lacrymam, mare dicentes allegorice &c.* Mox Heracliti libros hisce gryphis refertos memorat, unde Obscuri cognomentum illi tributum fuit: necnon Pherecydis Syri Theologiea, & Euphononis, Callimachi, atque Lycophronis aliquot Opera simili stylo descripta asseverat. Sed & in Platonis Timaeo, aliisque Scriptis Philosophorum complura supersunt.

Claudemus tamen Caput hoc IX. iis Auctoribus attributum, qui Symbolicam & Hieroglyphicam docendi methodum adhibuerunt, auctoritate Clementis Alexandrini, docentis, ejusmodi genus vetustissimum significandi placuisse etiam Barbaris, Philosophiae studio correptis. Ita vero contulit Diospolitarum Sacerdotum hieroglyphicas expositiones, cum Scytharum symbolicis locutionibus Strom. lib. V. pag. 566. LIBER ANTIQUARIUS

Porro autem Diospoli quoque, quae est Urbs Aegypti, in Aede sacra, quae vocatur Pylon, expressus est puellus, signum generationis; senex vero, interitus: & rursus Dei symbolum, accipiter; ut piscis, symbolum odii. Et in alio rursus significato crocodilus, est signum impudentiae. Videtur ergo universum hoc symbolum simul positum significare, O qui nascimini, & interitis, Deus odio habet impudentiam &c. Mox ad Scytharum symbola proponenda accedens, ait: *sed enim, non solum qui ex Aegyptiis vi ratiocinandi plurimum valuere, sed ex aliis quoque Barbaris qui erant dediti studio Philosophiae, symbolicum genus sunt consectati. Ajunt quidam, certe Idanthram quoque Scytharum Regem, ut refert Pherecides Syrius, Dario, qui Istrum trajecerat, bellum minantem misisse pro literis murem, ranam, avem, jaculum, aratrum. Cum autem de his, ut erat consentaneum, exorta esset dubitatio, Orontipagas quidem Tribunus Militum dicebat, eos tradituros imperium; conjectans ex mure quidem, habitationes: ex rana autem, aquas: ex ave vero, aerem: ex jaculo autem, arma: ex aratro vero, regionem. Xiphotes autem contra est interpretatus. Dicebat enim: nisi tanquam aves evolaverimus, seu tanquam mures terram, vel tanquam ranae aquam subierimus, illorum tela non effugiemus. Non sumus enim Domini regionis.*

EXPLICIT LIBER DE MULTIPLICI HERMETE. SEQUITUR ARGUMENTUM CAPITIS ULTIMI EJUSDEM LIBRI, DE GLOBO FARNESIANO, EX ALIO OPUSCULO PATRUI MEI FRANCISCI BLANCHINI PRAESULIS, ANTEHAC INEDITO.

sss PRAE-

(a) *Vide Fabricium, de Pythagora, & Pythagoraeis Tom. primo Bibl. Graecae pag. 457. Et Acta Erudit. Mensis Januarii 1708.* (b) *Clem. Alex. Strom. lib. V. pag. 568.* (c) *Ibi pag. 571.*

PRAEFATIO
IN OPUSCULUM, QUOD INSCRIBITUR,
GLOBUS FARNESIANUS
ET IN EO

Rudimenta Astronomiae, Chronologiae, & Historiae Aetatis Heroicae, a Graecis ad nos transmissa.

(Ex schedis Francisci Blanchini Praesulis Patrui mei.)

QUartus jam, supra quinquagesimum, annus elabitur, ex quo Praesul Franciscus Blanchinus Patruus meus amantissimus in *Historia Universali* Antiquorum de monimentis collecta, & comprobata, symbolisque figurata, promiserat a se aliquando productum iri diligentiorem imaginem Caelestis Globi, suis Asterismis opere anaglypho incisi, necnon distincti circulis Sphaerae armillaris, & sufsulti ab Atlante vetere illo Astronomo Herculis Magistro, quem Palatii Farnesiani Gaza Antiquaria inter vetusta Signa Eruditis contemplandum praeservat, tamquam Opus plurium disciplinarum nomine praestantissimum. Illius monimenti auctoritate, probatorum Scriptorum testimoniis respondente, demonstravit per singula ferme capita Decadis secundae, Historiam Heroici, quod dicunt, temporis, necnon Astronomiam, & Chronologiam ejusdem aetatis mirifice illustrari. Nam Chronologi, & Astronomi observare ibidem possunt fixarum positus, ex incidentia Asterismorum in Coluro utriusque Solstitii, & Aequinoctii, qualis spectabatur aetate Hipparchi bis mille ante nos annis; quae collata cum cardinibus quatuor anni tempestatum hodie apparentibus, demonstrat quantitatem praecessionis Aequinoctiorum ab aetate Astronomi Ptolemaei, imo et a superioribus Saeculis tum Hipparchi, tum Eudoxi, & Metonis; ita ut colligi ex ea differentia possit summa temporis, nos inter, & illos intercepti: ex quo gradatim ascenditur ad figendum clavum expeditionis Argonautarum, ac Trojanae obsidionis, ubi Heroici temporis metas Historia reperit. Gaudet vero Historia, in Asterismis Caelesti globo per ea rempora consignatis, vestigia deprehendere Argonautarum; qui necessitate compulsi ad observanda sydera, ut navigationis securitati consulerent, Sphaerae armillaris prima rudimenta vel compegerunt, vel renovarunt; & imagines suas, suarumque navium Caelo intulerunt; ut certis nominibus stellas singulas indicarent, quarum conspectus adhibendus erat, & posteris commonstrandus, nisi vellent crebris naufragiis propria itinera funestare. Observaverat etiam Patruus meus, plerosque Asterismos referre aliquem ex Argonautis, eorumve institutoribus, vel Insigne alicujus ex navigiis apud eos celebratis, aut artium inventa eisdem attributa. Nam Castor, & Pollux, necnon Hercules inter Argonautas censentur, quemadmodum & Theseus, quem Ingeniculi Asterismum, sive engonasis, communem cum Hercule habere putant, non secus ac Draconem, Sagittam, & Lyram, ut Hegesianax, & Anacreon apud Hyginum, licet alii ad Orpheum hanc referant & ipsum Argonautis adnumeratum. Nam de ipsa Navi ab Argo

Argo constructa, & astris inlata, non est qui ambigat, quin pertineat ad Argonautas, quemadmodum & Arietis signum. Naves quoque fuisse eadem aetate celebres, quae Tauri, Cancri, Hydrae, Leonis, Ceti, Scorpionis, Pegasi insigne in prora ferebant, plerique narrant: alii ad Herculis gesta referunt. Argonautarum vero magistros, Chironem scilicet Centaurum, Astronomiae aliarumque disciplinarum peritia celebrem, Herculis, & Aesculapii institutorem, cum ipsis inter Astra relatum. Sunt etiam, qui ad antiquiores Astronomos nonnullarum imaginum memoriam afferunt pertinere: quorum inventa renovavit, & auxit aetas, ac labor Herculis, & Argonautarum. Engonasin scilicet nonnulli referunt ad Prometheum Astronomum Japeti filium, quem fabulae affigunt Caucaso, & apud Strabonem post annos mille liberatum ab Hercule confingunt; propterea quod Hercules is Heros expeditionis Colchicae, ac Trojanae socius, Astronomicas observationes Promethei, Seculis decem ante ipsum florentis, necnon Atlantis Maximi sphaericam doctrinam, in Asia, & Africa perceptam, ad Graecos pertulerit, quemadmodum ex Diodori historia percipimus. Vidit Patruus meus, haec observata sua (quae recognoscunt documenta illustria gestorum aetatis Heroicae in Asterismis Globo caelesti inscriptis aetate Argonautarum) non displicuisse Viris disciplinarum illarum peritissimis, utpote quarum subsidio firmantur Historia, et Chronologia. Editio posthuma Operis Chronologici, quod Vir Mathematicarum disciplinarum studio celeberrimus Isaacus Nevvton in suprema senecta adornavit, satis superque ostendit, quantum adjumenti percipere possint Historia, & Chronologia (apud plerosque desperata) temporis Heroici, ex contemplatione Asterismorum, una cum Sphaerae circulis Globo Caelesti inscriptorum. Neque Patruum meum turbavit, aut retraxit a vulgando diligentiori Iconismo eorundem Asterismorum, & Circulorum, qui in veteri illo Monumento Globi Farnesiani spectantur, difficultas a peritissimo pariter Auctore contra aliquot rationes temporum Nevvtonianas promota, ex Asterismorum positu, & typis vulgata. Quin haec ipsa peritorum dissidia urserunt ad proponendum, tum antiqui illius Monimenti exemplum, tum Orientalium Nationum ea studia colentium, ineditas adhuc fixarum ordinationes, ex quibus inter se collatis utriusque sententiae momenta expendi maturius valerent, & librari felicius posset, veluti apto facomate superaddito genuinae hujus antiquitatis, fluctuans adhuc inter utrasque assertiones judicium Eruditorum.

Liberabo igitur Patrui mei fidem, jamdiu obstrictam tum studiosis Historiae, & Antiquitatis, tum sectatoribus Astronomiae, & Chronologiae, per Editionem hanc veteris Globi Caelestis Farnesiani, adornatam imaginibus tantae amplitudinis, quanta satis est ad situm Asterismorum recognoscendum, ut in Historia Universali promiserat. Neque omisit observationes, quas duxit opportunas, ad suggerendum Lectoris animo quidquid solus Iconismi conspectus non potest oculis exhibere.

Ut autem clarius procedant, quae ab ipso dicenda erunt de Globi illius Caelestis conformatione, & usu; bifariam partitus est Tractatum hunc, quem ego edere aggredior. Pars ejus prima proponit hujus veteris monimenti prospectum, cum circulis, Imaginibusque Asterismorum, anaglyptice in illius superficie sculptis. Describit quoque Atlantis eundem Globum sustinentis figuram, & quaerit indicationes. Deinde exponit quaecumque colligi posse videntur, ad

ibi-

ibidem recognoſcendas Aſtronomiae origines, & progreſſus apud Graecos, & Latinos illius ſtudii cultores. Pars autem Secunda alium uſum conſiderat earumdem Imaginum, & circulorum in Globo extantium, directum ſcilicet ad Chronologiae veteris firmamentum apud noſtrates Mediterranei Maris accolas Graecos, ac Latinos. Huic demum parti coniungere volebat, vita comite, Patruus meus inſigne additamentum, ex Aſtronomia Sinenſium perceptum, quod ſperabat Eruditis omnibus perinde placiturum, non modo rei hactenus non vulgatae documento, ſed etiam momentis rationum ſolidarum, quae inde trahi ajebat ad illius antiquiſſimae Gentis Orientalis perinde ac noſtrarum Occidentalium Aſtronomiam, et Chronologiam, ferme dixerim, ex aequo demonſtrandam, et conſenſum utriuſque cum Sacra Hiſtoria.

PARS PRIMA.

DE GLOBI FARNESIANI

STRUCTURA, FIGURA, ET INDICATIONIBUS,

Uſuque primo, ad rei Aſtronomicae originem, ac progreſſus demonſtrandos apud Graecos, et Latinos.

CAPUT PRIMUM.

Proponitur Figura hujus antiqui Monimenti, in Palatio Farneſiano Romae aſſervati, & primum Atlantis, a quo Globus ſuſtinetur.

INter praeclara monimenta Eruditae Antiquitatis Romae ſpectanda in Palatio Farneſiano ad Campum Florae, pauci admodum hoſpites contemplantur Signum ceteris omnibus ferme dixerim anteferendum, nempe marmoreum illud Atlantis, Caeleſtem Globum fulcientis, in quo rite inſculpti conſpiciuntur Sphaerae circuli, & Imagines Aſteriſmorum, utriuſque linguae Scriptoribus, Graecis, ac Latinis, poſt Eudoxi ſpeculum, & Arataea phaenomena celebratae. Quin etiam incolis pleriſque, & quidem eruditis, Urbiſque domicilio diuturno utentibus ignotus eſt ferme Globus, & Atlas ille, utpote non aſſervatus in ea parte Aedium, quam indicant Antiquarii hoſpitibus perluſtrandam, nempe in ſuperiori & nobiliori triſtego, veterum Imperatorum, & Philoſophorum, Rhetorum, Ducumque illuſtrium clypeatis imaginibus, aliiſque ſignis artis elegantia praeſtantibus referto, necnon picturis ornato Caracciorum, aliorumque Artificum, maximo in pretio habitis. Servatur Atlas & Globus, de quo eſt ſermo, in conclavi ſito in eodem plano, in quo Herculis uterque Coloſſus, nempe in plano impluvii & periſtylii, ad angulum proximiorem Herculis Coloſſo, non quidem illi praeſtantiori a Glycone Athenienſi ſculpto, ſed alteri, Sculptoris nomen non exprimenti. Nobilibus plerumque Viris Ditionis ſuae conſueverant Seren. Parmae Duces (dum ſtarent) haec inferiora conclavia ad tempus incolenda concedere; qui (uti etiam nunc) lubentiſſime adventantes excibant, & conſpectum Simulacri non denegabant accedentibus, praeſertim eruditis. Hoc igitur in Conclavi, in quo pre-

pretiosa suppellex veterum Signorum visitur , ac prae ceteris Caput Julii Caesaris colosseae staturae , conspicitur etiam haec statua Atlantis, ad justam humani corporis mensuram sculpti , qui, collo, ac dorso impositum Caelestem Globum utraque manu admota valide sustinet,innixus genu dextero : quemadmodum ostendit Figura dupplex heic inserta ad duos ejusdem Simulacri conspectus repraesentandos ; quorum in priore, Tabula II. exhibet spectatori obversos Hemisphaerii caelestis quadrantes duos , Vernum scilicet , ac Aestivum , a signo Arietis, ad Virginem;in altero vero,Tabula III. spectandum offert Aestivum,cum Autumnali. Eadem statua, ni fallor,appareret expressa in Nummo Latino maximi moduli,percusso in Tribunicia Potestate xx. Imp. Antonini Pii Cos. iv. quae respondet anno Aerae Christianae 157. ex die v. Kal. Martii, ad v.Kal. Martii 158. Nummum ostendit Tabula I. a Vaillantio recensitum , & spectatum in Cimeliarchiis Eminentissimorum Cardinalium Otthoboni,& Albani: ubi Jovis Juvenis Colossus mediam Nummi aream tenet ; ante quem Ara conspicitur, Aquila superstante : pone autem Jovem,Atlantis nostri simulacrum Caelestem Globum sustinentis.Ostendi jam ex Diodoro lib. 2. num. 9. producto in nostrae Historiae Universalis capite 21. pag. 257 Jovis Beli , hoc est Nini, cultum, a Semiramide uxore inductum apud Assyrios in editissimo templo; unde Chaldaei sydera contemplabantur, & a se habitas Astronomicas observationes, ab Aristotele , & a Ptolemaeo memoratas , posteris prodiderunt : eumque cultum,una cum Astronomiae rudimentis,tractu temporis ex Asia Mediterranea,ad littoralem Phoeniciorum, inde vero per Insulas,& oras Mediterranei propagatum , occasione navigationis & commercii cum Occidente instituti,& primum in Cretam a Curetibus perlatum , ubi Jovis Cretagenis , & Crescentis nomen suscepit. Memoravi etiam ejusdem Historiae nostrae cap. 22. pag. 281 , ex Apollonio collegisse Tristanum in expositione Nummi , Jovem Cretagenem & Crescentem globo Caelesti impositum exhibentis , proditum ab antiquis Scriptoribus,Globum illum Caelestem fuisse a Vulcano elaboratum,& Adralteam Curetum Sororem dono obtulisse Jovi Juveni,cui nomen Asterii propterea aptatum legimus apud Lycophronem . Alibi quoque ostendi , quod infra expendam solertius , Atlantem Maurum Principem & Astronomum,Globi Caelestis usum ad ultimos Mediterranei terminos derivasse , ab ipso perceptum in Asia , aut in Aegypto , sive a Phoeniciis,&Syris adnavigantibus Mauritaniam;& suis fortasse additionibus locupletasse doctrinam Sphaericam . Quare in Nummo Antonini utrumque signum Jovis Beli , et Atlantis insculptum , memorare videtur utriusque narrationis vestigia , repetentis Astronomiae originem , et Globi Caelestis, Sphaeraeque artificialis structuram apud Occidentales , tum ab Atlante , tum ab Assyriis , Phoeniciis , et Cretensibus . Verum de Numismate illo haec indicasse sit satis: quae leviter attingenda heic etiam duxi ; ut Atlantis nostri , ejusque Globi notitiam uberiorem praemitterem, necnon praecipuarum Nationum, quae Sphaerae Caelestis doctrinam , et Astronomiae prima elementa per illum accepta ceteris tradidisse gloriantur. Statua igitur Musei Farnesiani ita configurata repraesentat Atlantem Sphaericae doctrinae inventorem , sive propagatorem , non vero Herculem illius discipulum , de quo aliquando dubitaveram. Licet enim antiquitas Herculi quoque detulerit Globi caelestis fulcimen, cum Atlanti succede-

LIBER ANTIQUARIUS.

ttt

LIBER ANTIQUARIUS

cederet ab illius onere fatigato; attamen artifex certos nos reddit, a se nihil de Hercule cogitatum, quando simulacrum expressit; cum neque clavam, neque leonis spolia, neque symbolum ullum Herculis proprium addiderit; sed nudo huic seni tantummodo injecerit pallium, Heroico more ac Philosophico negligenter ex humero pendens, ac ferme decidens circa sinistrum latus. Quisnam vero, ex tribus Atlantibus a Servio memoratis, habendus sit Caeli suffultor, hoc in marmore figuratus, expensum a nobis fuit Historiae Universalis capite vigesimo quarto, numero IX. Observaveram ibi cum Servio in Notis ad I. & VIII. librum Aeneidos, tres Atlantes celebrari apud Veteres, *unum Maurum, qui est Maximus: alterum Italum, patrem Electrae; unde natus est Dardanus: tertium Arcadicum, patrem Majae; unde natus est Mercurius*. Hos vero a Poetis confundi, atque a Virgilio ipso, Servius tradit. Neque tamen admodum dissitos inter se aetatis serie fuisse, comprobavi; sed ad Cecropis aetatem quamproxime referri, cui Tabulae Arundellianae, (antiquissima illa monumenta Graecae Chronologiae, insculpta annis CCLXIII. ante Aeram CHRISTI communem) tribuunt superioris aetatis annos MCCCXVIII. adeoque referunt Cecropem ad Saeculum sextum decimum ante communem Aeram Christianam. A Cecropis aetate non longe abesse Atlantem illum Maximum, docet Macrobius lib. I. cap. 23. Saturnalium, in fine, quem juxta aliquos Cecropi convixisse, juxta alios hunc praecessisse tradit annis LX. aut XC. De Italo etiam Atlante, cum natam Electram ferant Dardani matrem (primi scilicet Regis Trojanorum, pertinentis ad Saeculum XV. ante Aeram Christianam), fateantur necesse est, a Cecropis aetate non elongari. Tertius quoque Atlas, utpote Majae pater, avusque illius Mercurii, qui apud Tullium dicitur Tertius, atque ex Tertio Jove progenitus, neque anterior memoratis habendus est, cum tertius ordine memoretur, neque admodum recentior, cum Joves omnes, ac Mercurii praecedant Trojana tempora. De primo autem Atlante, qui Maurus, & Maximus, scribit Clemens Alexandrinus Stromatum libro primo pag. 307. quod primus *Navem fabricatus sit Libys, & mare navigarit*. Fuisse autem Japeti filium, & Promethei fratrem cum asserunt antiqui Genealogi, & Poetae (apud Apollodorum scribentem libro primo pag. 6: *Japeto autem ex Asia Oceani filia nascitur Atlas, qui suis humeris Caelum sustinet; Prometheus item, & Epimetheus, ac Menetius, quem in Titanico bello fulminatum, in Tartarum detrusit &c.*) antiquiorem Cecrope statuunt, si ad Universalis Diluvii proxime consecutum tempus haec referunt; aequalem vero, si haec de Diluvio intelligant Deucalioneo & peculiari, cui Tabulae Arundellianae assignant Epocha IV. ann. XLV. post Cecropem. Est autem juxta Mythologos Promethei filius etiam Deucalion: de quo Prometheo Japeti filio & Atlantis Maximi fratre haec rursus tradit Servius in Eclogam Virgilii sextam: *Prometheus vir prudentissimus fuit: unde etiam Prometheus dictus est ἀπὸ τῆς προμηθείας, idest a providentia. Hic primus Astrologiam Assyriis indicavit: quam residens in monte altissimo Caucaso, nimia cura & sollicitudine deprehenderat. Hic autem mons positus circa Assyrios, vicinus est pene syderibus. Unde etiam majora astra demonstrat, & diligenter eorum ortus, occasusque significat*.

Colligitur itaque in universum, de tot Atlantibus a Servio indicatis ex veterum testimonio, floruisse identidem complures viros Sphaerica doctrina illustres, qui primam illius theoriam

exco-

excogitarunt, & tractu temporis perfecerunt, & accomodarunt praxi cultus agrorum, & navigationis, a prima aetate post Universalem Cataclysmum (in qua ex Japeto Noemi filio (patre Insulanorum maris Mediterranei) suum Japetum ex Asia profectum & Maris Dominum, nempe Neptunum suum Graeci procuderunt, ut probatum fuit in Historia Universali cap. 18. num. 11.), ad aetates consequentes, in quibus navigandi ars sensim adolevit, donec per Argonautas maximum reciperet incrementum. Hos igitur variarum aetatum viros industrios, Sphaericae theoriae, & praxeos cultores, & propagatores (qui idcirco finguntur Caelum fulsisse), intelligimus fuisse donatos non tam nomine, quam cognomento *Atlantis*: id siquidem profectum est a Graeco verbo ταλάω, contracte τλάω, quod indicat sustinere. Nam & apud Aegyptios Atlantem vocari *Telamonem*, Ennius dicit, testante Servio, quos sequitur Vossius. Hercules vero Alcmenae filius, & socius Argonautarum, dicitur a Plutarcho versatus cum Chirone, & Atlante; a quo Caelum fulciendum suscepisse narratur juxta Plutarchum, Servium, ac Diodorum, propter Caeli scientiam ab eo perceptam. Idem quoque Hercules (Telamonis, & Pelei collega in Trojana expeditione, & Achillis, ab Astronomo Chirone Caucaso secum eruditi), fingitur, Prometheum Atlantis Maximi fratrem, & antiquissimum, ut vidimus, Syderalis scientiae cultorem, olim Caucaso alligatum, post annos mille solvisse non alia de causa, quam quod Astronomiae ac Sphaerae Caelestis doctrinam, (a Japeti liberis Prometheo & Atlante Maximo olim inchoatam, & a consequutis aliis Atlantibus occasione navigationum per plura Saecula perlatam ad varias oras maritimas & Insulas Mediterranei, & Aegei, ab Argonautis vero perductam usque ad Euxinum, & plurimum auctam ac nobilitatam figuratione Asterismorum, inducta ad Stellas singulas internoscendas, earumque ortus, et occasus in artificialibus globis ac sphaeris indicandos) amplificaverit suis cogitatis, atque pertulerit ad Gaditanas columnas. Videndus ea de solutione Strabo lib. XI. pag. 505: de sphaerica vero doctrina per Atlantem Herculi tradita, consulendus prae ceteris est Historicus Diodorus Sic. l. 4. ἀνθ' ὧν τὸν Ἄτλαντα χάριν quod ita reddit in Latina sua versione Laurentius Rhrodomanus numero XXVII. ejusdem libri: *Pro quo ille (Atlas) merito gratiam rependens &c. Astrologiae quoque scientiam non gravatim ipsum (Herculem) docuit. Singularem vir ille (Atlas) Astrologorum disciplinae curam & operam impenderat: & quia Sphaeram Syderum artificiose elaboratam habebat, totum humeris suis Mundum gestare putabatur. Eodem modo Hercules etiam, cum doctrinam Sphaericam ad Graecos transtulisset, praeclaram obtinuit existimationem, ut qui Mundi onus ab Atlante excepisset, cum obscure, quid tum accidisset, significaretur.*

Temperabo a pluribus congerendis de Atlante Caeli gestatore, ex diversis Astronomis efformato et in unum compacto, quem Statua Farnesiana repraesentat. Unicum inseram auctoramentum, quod addit huic Statuae Atlantis Farnesiani Philostratus in imaginibus lib. 2. Videtur enim eandem figurare, dum Atlantem suum describit *incurvatum, atque oppressum, genuque alteri innixum, ac vix consistentem.* Qua de causa confictum a fabulis refert, ut Hercules sese obtulerit ad relevandum a nimio pondere oppressum senem, quasi ipse esset facilius gestaturus. Ostendunt igitur universa in hoc Simulacro expressa, non alium, quam Atlantem per illud repraesentari.

Hacte-

Hactenus instituta disquisitio, de Atlante per statuam repraesentato, referenda est ad indaginem nostri instituti primariam circa Globum Caelestem humeris ejusdem impositum: in quo Atlantis, sive Atlantum, hoc est Astronomorum Herculem Alcmenae praecedentium, reperta circa Sphaerae circulos et Asterismos a consequutis deinde professoribus Caelestis disciplinae retentos, oportet recognoscere. Et quidem duo sunt in Globo isto observabilia, nempe lineamenta Circulorum Sphaerae Armillaris partes mobiles constituentium, et figurationes Asterismorum a Graecis adhibitorum ad Stellas singulas suis in Globis Caelestibus appingendas, et aptandas propriis locis; unde ortus earundem, et occasus, aliaque phoenomena explicarentur: quae omnia deinde Eudoxus, Aratus, Cicero, Germanicus, aliique suis carminibus illustrarunt, Hipparchus vero, ac Ptolemaeus suis observationibus et Catalogis ad nos transmissis.

Mobiles Sphaerae circuli, nempe, Aequator, Ecliptica cum lata Zodiaci fascia, uterque Colurus, et Tropicus uterque heic visuntur expressi. Polarium vero duorum in locum, sculpsit artifex duos eisdem parallelos, unum maximum semper apparentium, alterum semper latentium stellarum maximum, ad elevationem Polarem graduum circiter 40. aut 41.

Ex comparatione deinde circulorum Sphaerae, cum Asterismorum partibus in eosdem circulos incidentibus, quae notiones consequantur praecessionis Aequinoctiorum, aliaeque in primis utiles ad perficiendam Astronomiam, necnon ad Chronologiam, & Historiam inde firmandam, apertum fiet, postquam singillatim explicuerimus sectiones Globi universas, & Asterismos eidem inscriptos a vetusto illo Artifice, qui diligenter a se curatum hoc veteris Astronomiae monumentum ad nos transmisit.

CAPUT SECUNDUM.

De Globi Sectionibus, Circulis, & Imaginibus: unde infertur, in illo expressa Asterismorum dispositio, juxta Arati Phoenomena, & Fixarum situs, qualis erat aetate Ptolemaei, hoc est imperante Antonino Pio.

Pigeret me de serio argumento agentem, scientiae scilicet Astronomicae, & Chronologicae veterum Mathematicorum, diutius immoratum fuisse Capite praecedenti in Atlantis, & Herculis memoria, & gestis, quorum historiam tot fabulis interspersit Poetarum licentia, ut propemodum obruta illius veritas ab ingestis commentis videatur; pigeret me, inquam, illi diutius immoratum fuisse, nisi considerem ex his, quae sequuntur, nostro in Globo considerandis, apertum iri tot semitas ad veros Astronomiae, & Chronologiae progressus intelligendos, ac demonstrandos; ut inde pateat regressus ad vindicandum a fabulis quidquid certi statuerant Heroicae Aetatis Astronomi, licet per injuriam posterorum male feriatis litteratoribus subinde mancipatum. Age igitur, cum de simulacro Atlantis Globum Caelestem fulcientis satis loquuti simus, jam de Globo ipso, in quem praecipue tendit ratio instituti nostri, sit sermo.

Monuimus supra, insculptos esse Globo, tum Sphaerae circulos, tum Asterismos. Ex circulis, qui in Sphaera dicuntur mobiles, indicavimus deesse heic Polares duos, eorumque loco fuisse ab Artifice expressos totidem parallelos, quorum unus est semper apparentium maximus, alter maximus semper latentium, ad elevationem Poli graduum quadraginta quamproxime, seu 41. Patet id evidenter ex commensu

ſu arcus graduum circiter 27. in utroque Coluro ſecti, progrediendo a Tropicis, ad hoſce Circulos Tropicis parallelos. Si enim addideris gradibus 23. & ſemis (quanta eſt declinatio Tropici ab Aequinoctiali) gr. 27. indicatos a Tropico, ad circulos ſupradictos, ſumma erit graduum quinquaginta eum ſemiſſe. Superſunt itaque inde ad Polum gradus quadraginta, indices elevationis Poli ſupra Orizontem regionis, cui Circulus ille definit ſtellas in eo climate ſemper conſpicuas, & idcirco dicitur Maximus ſemper apparentium.

Ex hujus Circuli indicatione perſpicuum fit, ad Macedonicum Clima fuiſſe ab Artifice elaboratam Sphaerae θέσιν, atque adeo juxta Arati phaenomena: quem in eo Climate verſantem (utpote accitum ab Antigono Gonata Macedoniae Rege Demetrii Poliorcetis filio ad Eudoxi Speculum ſuis carminibus illuſtrandum) exegiſſe conſtat ad ejuſdem Climatis poſitum ſua phaenomena, monentibus Petavio, & Voſſio ex Achille Tatio.

Nec ſponte (inquit Voſſius de Arato loquens in libro de Illuſtribus Mathematicis §. 19.) *hoc Poema condidit, ſed juſſu Regis Macedoniae, qui ajebat, ſic Eudoxum ab eo redditum iri* ἐνδοξότερον. *Is Rex Antigonus Gonatas, Demetrii Poliorcetae filius, Seleuci Nicatoris gener; quo tempore Ptolemaeus Philadelphus in Aegypto regnabat. Cum vero pangeret hoc Poema, Sphaerae* θέσιν *conſtituit ſecundum clima Helleſponti, ac Macedoniae, ut ad* φαινομένων *cap. XXV. Achilles Tatius adnotavit. Atque inde Theo in Scholiis emendandus, apud quem legitur vulgo:* πρὸς τὸ κλίμα τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Λακεδαίμονος δοκεῖ τὴν τῶν φαινομένων πραγματείαν συνθεῖναι καὶ ἔστι πιθανὸν ἐκεῖσε διατρίβειν, ἔνθα καὶ τοὺς λόγους ἐποίησεν. Ad Helleſponti, & Lacedaemonis clima videtur phaenomena ſua accomodaſſe; ac veriſimile eſt, ibi illum vixiſſe, ubi & libros ſuos conſcripſit. *Nam quis ignorat, Lacedaemona non eſſe ejuſdem climatis ac Helleſpontum! ſed Macedoniam; ut quoque proditum ab Achille Tatio, & apud Theonem legi oportere, monuit Dionyſius Petavius in Auctario Operis* de Doctrina temporum *lib. 4. cap. VI.*

Geminus in Elementis Aſtronomiae cap. IV. quinque circulos in Sphaera parallelos ſtatuit, Aequinoctialem ſcilicet, duos Tropicos, & Maximum ſemper apparentium, quem vocat *Arcticum circulum*, & Maximum nunquam apparentium, quem dicit *Antarcticum*: Polares vero duos, quos Sphaerae noſtrae loco duorum modo recenſitorum continent, ductos per Polum Zodiaci ex Polo Mundi non recenſet. Maximum ſemper apparentium, in ſuo climate deſcribi affirmat ab anteriori pede Urſae Majoris, ex quo Petavius colligit aptari elevationi Poli gr. 37. vel 38. Idem praeſtat Achilles Tatius in *Iſagoge*, ſectione 25. ſed Arateae deſcriptionis clima docet eſſe Helleſponti, Macaedoniae & Graeciae.

Sufficere poteſt haec una indicatio, ad recognoſcendum, in Globo Farneſiano imagines Aſteriſmorum juxta Arataeam delineationem diſpoſitas fuiſſe. Verum, quia, retentis Arati Imaginibus ſive Aſteriſmis, ejuſque Methodo deſcriptionis, obſervatus eſt per Hipparchum, & per Aſtronomos hunc conſecutos, ſitus Aequinoctiorum ſubinde recedere a prima Stella Arietis Aſteriſmi contra ſignorum ordinem, ſive, quod idem eſt, fixas eaſdem, ac reliquas progredi ultra ſectionem Aequinoctii verni juxta Signorum ordinem, ita ut pro aetatum ſucceſſione variare neceſſe ſit diſtantiam imaginum ſtellatarum a punctis cardinalibus Aequinoctiorum, & Solſtitiorum; idcirco praeſtat diſquirere, ad cujus aetatis Epocham referenda ſit poſitio Stellarum ſive

Asterismorum hoc in Globo servata. Breviter dicam, stellarum positus, ex collocatione Imaginum, sive Asterismorum hcic expressos, evidenter ostendere, a Globi hujus Artifice repraesentatam fuisse constitutionem earundem, qualis fuit a Claudio Ptolemaeo observata, & in Catalogum redacta sub initium Imperii Antonini Pii, ad Epocham scilicet ab eodem Astronomo praefixam suis Tab. lib. VII. cap. V. *Almagesti*.

Id ut evidenter ostendam, satis est exhibere fideliter prospectum Globi, ut, ex commensu distantiae praecipuarum fixarum (quae certis Asterismorum in partibus collocantur) a sectionibus Aequatoris cum Ecliptica, & a Signorum XII. inde ductis initiis, patere euique possit, eandem Epocham heic reddi, quam suis Tabulis fixarum Ptolemaeus constituit sub initium Principatus Antonini, hoc est ejus Imperii anno secundo, qui fuit Aerae CHRISTI Communis annus 140.

Hanc vero comparationem distantiae clarius processuram duxi, si distincte exhiberem per Icones quatuor (a) discretas, prospectus totidem ejusdem Globi, & Imaginum: collocato scilicet spectatoris oculo primum in plano Coluri Aequinoctiorum, qua parte Vernam sectionem, & signum Arietis exhibet; deinde per secundam Iconem translato observatore ad planum Coluri Solstitii aestivi in Cancro; postmodum per tertiam Iconem constituto in sequenti plano Coluri Aequinoctiorum per Autumnalem Librae cardinem; tandem in postrema contemplaturo ex plano Coluri Hyberni Solstitii sydus Capricorni, eique proximos Asterismos: ita fiet, ut singillatim possimus expendere arcus interceptos inter stellarum loca, & sectiones Eclipticae cum Aequinoctiali, unde consensus explorandus est figuratarum hocce in Globo Imaginum, & loci fixarum cum assignatis a Ptolemaeo.

(b) Contemplemur itaque in primo Iconismo Globi prospectum ex Coluro Aequinoctiorum, qua parte Vernam sectionem inspectantibus offert. Adnotavi in calce Iconismi, hoc in prospectu repraesentari per lineam A G B Circulum Ascensionis rectae, ductum per Polos Mundi, & per Cornu Arietis, primam scilicet Stellam in eo Asterismo coeteras praecedentem, Bayero notatam γ. Hunc tamen Circulum, non dixi Colurum Aequinoctiorum; nam Colurus ille ex Mundi Polis ducendus est per Vernam intersectionem Aequinoctialis cum Ecliptica. Circulus per primam Arietis ductus ex Mundi Polis, fuisset Colurus Aequinoctiorum aetate Hipparchi, ante CHRISTI Aeram anno circiter 160; cum tunc temporis Circulus Ascensionis rectae per indicatam intersectionem ductus pervaderet Stellam eandem, quam nominant *primam in Cornu Arietis*. Nam scite adnotavit Petavius in Auctario *Doctrinae Temporum* lib. 2. cap. IV. stellam eandem tunc pertigisse ad gradum 3. cum minutis 9. circiter Arietis Signi in Ecliptica in latitudine Borea, quam servat gr. 7. 9'. cui propterea deberi asserit Ascensionis rectae gr. 359. 58', sive ex Tabulis Vitalianis gr. 360. 2, nempe eandem fere, quam cardini Vernae sectionis Colurus Aequinoctiorum assignat. In Globo autem Farnesiano Circulus Ascensionis rectae A G B per cornu Arietis transiens, secat Aequinoctialem in O, quem Ecliptica secat in puncto X ita ut Arcus OX graduum circiter trium intercipiatur inter Circulum Ascensionis rectae per Cornu Arietis, & Circulum per cardinem Vernae sectionis, sive Colurum Aequinoctiorum. Haec itaque positio Asterismorum in Globo nostro expressa, attri-

(a) *Tab. III. IV. V. VI.* (b) *Tab. III.*

tribuit primae Arietis Stellae gradus 3. rectae Ascensionis, quanta scilicet ei debebatur sub initium Imperii Antonini, quo tempore ex observatis suis Ptolemaeus eandem collocat in longitudine grad. 6. 40. cum latitudine Borea gr. 7. 20. Huic longitudini, ac latitudini relatae ad Eclipticam, ex Doctrina Sphaerica respondent Ascensionis rectae in Aequinoctiali gr. 3. 15'. Rursus si intelligatur ad planum Eclipticae R X Z supra Vernam intersectionem seu cardinem X ductus circulus longitudinis ad rectos angulos versus Polum Zodiaci paulo supra L, & alius Circulus longitudinis ex eodem Zodiaci Polo per Cornu Arietis producendus ad Eclipticam; arcus Eclipticae ab utroque interceptus ostendet, inter sextum, & septimum longitudinis gradum versari eam Stellam, in quo eandem reperit Ptolemaeus.

Graduum, quos in Globo numeramus, mensura capitur ex intervallo Tropici ab Aequinoctiali: quod scimus constare gr. 23. & semis. Quare ille arcus, scalae, ut vocant, loco adhiberi potest in superficie Globi, & servata Perspectivae lege, satis quoque potest nostro in Iconismo recognosci.

Comparatio altera huic Stellae adhibenda est, ut constet undequaque, Stellarum positus ab Artifice hujusce Globi exactos esse ad initium Imperii Antonini juxta Epocham Ptolemaei. Vidimus illius longitudinem in Globo consignatam, qualis fuerat aetate sua reperta a Ptolemaeo sub initium Antonini Pii, hoc est anno ejus Imperii secundo, qui fuit Aerae CHRISTI 140. Erat vero longitudo in Ecliptica in gr. 6. 40. Arietis Signi, in Dodecatemorio non stellato. Eadem aetate nostra reperta est a Flamstedio, aliisque Astronomis, diligenter observantibus, anno Aerae Christianae 1690. desinente, progressam ad gradum ejusdem Signi Arietis 28. 51. Progressa itaque fuerat ex anno 140. ad 1690. (spatio scilicet annorum 1550.) per longitudinis gradus 22. 11. Constat ex universorum Astronomorum observatis diligentissime collatis, fixarum motus in longitudinem spatio annorum 71. absolvere gradum unum; quinque vero gradibus progredi spatio annorum 355. & decem gradus absolvere annis 710. Quare progressus annorum 1550. fuerit graduum 22. circiter, qualis recognoscitur ex comparatione loci hoc in Globo occupati a prima Stella in Cornu Arietis, Romae imperante Antonino Pio, ad locum ejusdem diligentissime observatum a nostratibus Astronomis anno 1690, Urbem, & Ecclesiam moderante Alexandro VIII.

Possem exempla paris progressus ex hoc primo Iconismo adnotare aliis in Asterismis ibidem expressis. Verum properandum est ad Iconismum secundum, ut in eo pariter, ex plano Coluri Solstitiorum, cognoscantur Stellae in Globo Farnesiano occupare loca ad eandem Antonini Epocham a Ptolemaeo observata, earumque progressus ab illa aetate ad nostram paria facere cum adnotatis in primo Iconismo, & par intervallum temporis indicare.

In Asterismo Geminorum Lucida in Capite seu Collo subsequentis Geminorum, sive Pollucis, ita dicta a Bayero, & signata B. ex dispositione Iconis in Globo expressae, videtur quatuor circiter gradibus distare a Coluro Solstitiorum. Exprimitur itaque ab Artifice hujus Globi circa gradum 26. Dodecatemorii Geminorum. Ibidem collocat Ptolemaeus, affigens gr. 26. 40. ejusdem signi. Recte id pariatur cum progressu annorum 1550. a Ptolemaeo ad nos evolutorum; cum nostrates Astronomi in Tabulis anni 1690. eandem referant ad gr. 18. 56' Cancri. Ex gradu enim 26. 40. Geminorum, ad gr. 18. 56'. Can-

LIBER ANTIQUARIUS.

56'. Cancri, numerantur gradus 22. 51. quot ferme reperti fuerant in superiori Iconismo, dum progressum primae Stellae Arietis contemplaremur ab aetate Ptolemaei ad nostram.

Rursus in Asterismo Canis Majoris, fulgentissima Stella in ore extremo ejusdem Imaginis figurata & *Sirius* dicta, collocatur a Ptolemaeo in gr. 17. 40. Signi Geminorum. Distat propterea a Coluro Solstitiorum gradibus 12. 20. Totidem colliguntur ex mensura circini Globo applicata. Progressus vero aetatis nostrae, qua delata fuit anno 1690. ad gr. 9. 49'. Cancri, prodit pariter gradus 22. cum aliquot minutis juxta longitudinem emensos spatio annorum 1550, quot in superioribus comparationibus reperiebantur.

In eadem Costellatione Canis, cauda ejus, paulo ultra Colurum Aestivi Tropici in Globo prominens, respondet positioni ejusdem Stellae in Cauda, quam Ptolemaeus asseruit a se repertam in gradu 2. 10. Cancri. In Tabulis Flamstedianis anno 1690. constituta asseritur in gradu 25. 12'. ejusdem Signi. Quare progressus indicatur gr. 23. 2'. exigua cum differentia a superioribus.

Consulamus & Iconismum Tertium, in quo Circulus Ascensionis rectae A B C non ducitur per cardinem Aequinoctii Autumnalis D, sed per gradum ab illo circiter tertium B: nam idem circulus est, qui in primo Iconismo per tertium Arietis non stellati gradum similiter permeabat. Satis ex hoc indicio manifestatur aetas Ptolemaei in Asterismis Globi express... per Ascensionis rectae circulos, Stellas singulas permeantes. Sed observemus Alam Virginis Australem, cujus partem summam secat initium signi Virginis in Dodecatemorio non stellato per arcum S T heic expressum. Ptolemaei Tabulae collocant stellam in summa Ala Virginis Austrina figuratam, quam Stellam Bayerus indicat littera B. & appellat *in Ancone*.

Ala *Austrina* in gr. 29. Leonis (ubi etiam ab Artifice Globi statuitur), Anno Aerae Christianae 1690. pervenit ad gr. Virginis 22. 46'. consueto ferme progressu, si Tabulas Flamstedianas attendimus. Pes vero Austrinus ejusdem Asterismi Virginis in Globo Farnesiano occupat gr. 10. circiter Librae, numeratum a Cardine Aequinoctii, seu ab intersectione Ecliptica cum Aequinoctiali. In decimo gradu Librae recensetur etiam a Ptolemaeo. Post annos autem 1550. nempe Aerae Christianae 1690. ex Tabulis Flamstedianis cognoscitur perlatus ad 2. 38' Scorpionis: progressu scilicet toties deprehenso graduum 22. & semis circiter.

Succedit Iconismus Quartus, spectatorem Globi constituens in producto plano Coluri Solstitiorum per Cardinem Hibernum Capricorni. Respondet commensus illius Quadrantis cum reliquis supra consideratis. Nam in Asterismo Capricorni duae Stellae in radice subsequentis cornu junctae, gradibus circiter septem elongantur a Coluro Solstitii Hyberni. Sunt igitur in septimo ejusdem Signi gradu a sculptore Globi indicatae, quemadmodum a Ptolemaeo enunciantur, una scilicet in 7. 20. alia in 7. 40. Capricorni. Anno 1690. unam Flamstedius reperit in gr. 29. 27, aliam in 29. 32. ejusdem Signi: consueto progressu in longitudinem gr. 22. cum quadrante circiter toties deprehenso.

Quae in ore Cygni, Bayero B. litera notata, a Ptolemaeo statuitur in gr. 4. 30 Capricorni, ubi constituta etiam in Globo apparet.

Hanc Flamstedius reperit ann. 1690. in gr. 26. 55'. perinde promotam gr. 22. & semis circiter, ut superiores.

Non secus visitur in Lucida Aquilae, quae in ejus Asterismi occipite indica-

ta

ta a Ptolemaeo aetate sua refertur ad gradum 3. 5ò Capricorni. Si in Globo nostro distantia sumitur occipitis Aquilae a Coluro, deprehenditur graduum ferme 4. qualis a Ptolemaeo statuta est. Eadem stella progressu facto ad gradum 27.23'. ejusdem Signi, juxta laudatas Tabulas Flamstedianas paria ferme fecisse cum praecedentibus recognoscitur ad annum 1690.

Ad aetatem igitur ab Astronomo Ptolemaeo suis Tabulis praefixam, nempe ad annum Imperantis Antonini secundum, Aerae Christianae 140, refertur situs fixarum, in Asterismis expressus ab Artifice Globi Farnesiani.

Stylum quoque ejusdem aetatis praefert sculptura simulacri Atlantis, & imaginum in Globo signatarum: ita ut conjicere inde possimus, sculptum fuisse hoc marmor, & Antonino Pio oblatum ad ornamentum Bibliothecae, una cum fixarum Catalogo per Ptolemaeum exacto ad ejus Imperii Epocham, curantibus iisdem Professoribus eruditis; quos, ad institutionem Filiorum, ac praecipue M. Aurelii Antonini, qui Philosophus dictus est, adhibuit frequentes, teste in ejus Vita Capitolino. Videtur quoque apte repraesentatus idem Atlas & Globus, una cum Jove Belo, in Nummo ejusdem Principis Antonini Pii, praeferente notam completorum Vicennalium Imperii in Tribunicia Potestate xx: ut universos nempe complecteretur progressus Astronomiae, & Doctrinae Temporum, collectos ex observatis Assyriorum, per Jovem Belum significatis, nec non Aegyptiorum, ac Graecorum, indicatis per Atlantem, & Globum Caelestem, Asterismis ita inscriptum a Graecis, & ad eam methodum perductum, quam obtinuit sub Antonino. Ratum est enim, hujusmodi Nummos, praesertim ex aere maximo, adhibitos fuisse ad seriem Temporum, Epochasque consignandas in Festis annuis, Ludisque solemnibus Populorum, & Urbium; ut eisdem ornarentur coronae Victorum, Praesidentium, & Assistentium, tam in Olympicis certaminibus, Isthmicis, Pythicis, aliisque innumeris apud Graecos, quam apud Romanos in Capitolinis, Magnis Circensibus, Saecularibus, ceterisque tum in Urbe, tum extra Urbem, & in Provinciis celebratis. Quare conspicimus, persaepe cusas in eisdem Nummis, una cum indiciis annorum Urbium, Regum, Caesarum, etiam notas Solis, & Lunae, Planetarum, & Signorum Caelestium, unde temporum ordinatio desumebatur, ad Ludos eosdem repetendos ex legum Patriarum praescripto: quemadmodum alibi comprobatum a me fuisse reor in libro de Cyclo Caesaris, ubi haec exempla retuli Signorum Caelestium in ejusmodi numismatibus expressorum, quae duplex Tabella inserta complectitur.

Quidquid attamen sit de conjectura hujus simulacri in Nummo repraesentati, certum est, Astrorum loca in Globo consignata referri ad Epocham Antonini Pii, a Claudio Ptolemaeo (tunc in Aegypto observante) suis Tabulis praefixam.

CAPUT TERTIUM

Ostenditur qua ratione in hujus Atlantis Simulacro, & Globo Caelesti Sphaerae circulis compluribus insculpto, necnon Asterismis Arataeis, ac Ptolemaeis, indicentur progressus Doctrinae Sphaericae, & Astronomicae, per aetatem, quam vocant Heroicam, & consequentes, usque ad Saeculum Antonini: & primo de re Astronomica ante Trajani tempora.

QUamvis Caelestis Globus ita signatus a Sculptore repraesentet Astrorum loca per Ptolemaeum Astronomum observata sub initium Imperii Antonini; attamen fulciendus imponitur collo ac dorso Atlantis

LIBER ANTIQUARIUS.

Astronomi scilicet Ptolemaeo longe vetustioris. Sive enim ex Atlantibus sit ille antiquissimus, quem dicunt Japeti filium, & Promethei fratrem, aetatis scilicet a Diluvio proximae; sive sit ex Atlantibus ille recentissimus, qui Herculis Alcmenae habitus est Magister; utrovis modo suscipias, semper necesse fuerit, fulcrum hoc intelligere, supra annos mille vetustius fulcito per ipsum Globo. Neque id tamen vitio vertendum est, aut dicenda imprudenter facta complexio Atlantis cum Globo Ptolemaei. Indicat enim ista connexio successiones progressuum, quos Astronomica disciplina sensim percepit, ex quo, primis ac simplicioribus Sphaericae Doctrinae praeceptis ab Atlante Maximo & antiquissimo traditis per aetatem a Diluvio proximam, veluti jactis illius Scientiae fundamentis, superstructa sunt theoremata, & praxes succedentium per plura Saecula Astronomorum, tum aetatis, quam vocant, Heroicae, tum Historicae, quae consequitur; donec ad Antonini, & Ptolemaei Astronomi annos devoluta tot ingeniorum monimenta, novis observationibus perducta sint ad illum perfectioris disciplinae gradum, quem Globus ostendit. Et scite quidem Virgilius Atlanti Maximo attribuit prima & faciliora doctrinae Sphericae documenta, dum aetate Aeneae crinitum Jopam inducit Aeneid. I. cythara canentem ea, *docuit quae Maximus Atlas*.

> *Hic canit errantem Lunam, Solisque labores &c.*
>
> *Quid tantum Oceano properent se tingere Soles*
>
> *Hyberni, vel quae tardis mora noctibus obstet.*

Versatur itaque, juxta Virgilium, Atlantis Astronomia in Sphaerae circulis considerandis, nostro pariter in Globo expressis, nempe Ecliptica, & Zodiaco, (per quos explicat

> *Errantem Lunam, Solisque labores:*),

& in utroque Tropico Sphaerae apponendo, ut ostendat,

> *Quid tantum Oceano properent se tingere Soles*
>
> *Hyberni, vel quae tardis mora noctibus obstet.*

Recenset quidem

> *Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones*

inter Atlantis reperta, per Jopam celebrata. Nullum tamen, preter hos quatuor, Asterismum Atlanti attribuit: propterea quod reliqui fere omnes a recentiori aetate, post Atlantis Maximi aevum, nomina, quae praeferunt, obtinuerunt. Hyadas Atlanti memoratas refert, quae etiam dicuntur Atlantides, &, Servio teste (in primum Georg. pag. 82.), aliquibus etiam Hesperides; licet haec nomina alii Plejadibus proximis accomodent, alii utrisque: nempe sortiuntur nomen ab *Atlante*, vel ab *Hespero* Atlantis Fratre, utroque Japeti filio; propterea quod matutinus istarum exortus Heliacus, qui aetate a Diluvio proxima, ad quam Japetus cum filiis refertur, incidebat circa Aequinoctium Vernum, primis illis observatoribus indicaret Veris initium: quemadmodum & occasus earundem matutinus, per eadem tempora Japeti & Atlantis, ferme pariabatur cum Aequinoctio Autumnali. Observabiles vero prae ceteris redduntur etiam nostratibus Agricolis praecipue Plejades. Virgilii aetate sationis tempus ferebant in occasu suo matutino, unde ait:

> *Ante tibi Eoae Atlantides abscondantur,*
>
> *Gnosiaque ardentis decedat Stella Coronae,*
>
> *Debita quam sulcis committas semina, quamque*
>
> *Invitae properes anni spem credere terrae.*

Mul-

Multi ante occasum Majae coepere;
sed illos
Expectata seges vanis elusit avenis.

Haec astra Virgilius recte constituit aetate sua sationis tempus ostendere in occasu Cosmico matutino, propterea quod progressus eorundem juxta Signorum ordinem ita ferebat, ut occasus isti in climate nostro contingerent mense integro evoluto post Aequinoctium Autumni. Annis vero bis mille circiter ante Virgilium (quae aetas Japeti, Atlantis Maximi & Hesperi fratris, fuit,) circa ipsum Aequinoctium Autumnale Sole oriente occidebant, & circa Aequinoctium Vernum occasus Heliacus Plejadum celebrabatur. Quare navigationis auctores primi, (quos inter habetur Atlas ille Maximus, ut supra ostendi ex Clemente Alexandrino Stromatum lib. 1. p. 307. *quod primus Navem fabricatus sit Libys, & mare navigarit*), hoc tempus opportunum experti ad navigandum, quod tunc pariabat Heliacum occasum Plejadum, subeuntium radios Solis, Vernae Sectionis cardinem attingentis, easdem Stellas a verbo πλεῖν, idest *navigare*, πλειάδας appellarunt, uti in suo Caelo Astronomico Caesius observat pag. 35. ubi etiam addit, fingi idcirco a Poetis, easdem Stellas Atlantis filias, prognatas ex Plejone Nympha, vel ex Hesperida, nata ex Hespero Atlantis fratre: unde promiscue vocantur *Hesperides*, & *Atlantides*.

Arcturi quoque Sydus, geminosque
Triones

apte nominavit Poeta, potius quam Booetem, & *Ursas*, cum de Atlantis Astronomia, & Sphaera loqueretur. Nam *Triones* gemini, seu *Septentriones*, a primis illis Caeli observatoribus *Plaustra* nuncupati sunt. *Ursarum* nomen serius intulisse Thaletem apud Phoenicas suos, refert Callimachus apud laudatum Caesium pag. 106. Plaustrum majus, & minus, ex similitudine curruum, quatuor rotis ac temone instructorum, appellavit aetas antiquior (neque dimissa est unquam vetus haec appellatio), quae ad agrorum culturam vitae necessariam referebat observationes tempestatum anni ex situ earundem Stellarum. Vetustis quoque Sinensibus anni principium olim fuisse designatum ex inspectione Plaustri majoris, Nicolaus Trigautius auctor est, uti observat idem Caesius pag. 109. ita scribens, cum agit de Helice, sive Ursa majori: *Hoc Signum, teste Nicolao Trigautio in Literis Sinicis, olim Sinensibus annorum principium designabat. Observabant enim, cujus mensis initio Ursae majoris Stellae, quae in cauda haerent, post Solis occasum, in media noctis hora circa axem Boreum volverentur: & ab eo mense annum inchoabant.*

Hujus delectus causam indagabimus (a) Parte secunda, quando agendum erit de origine Astronomici studii apud Sinas: ubi confido ostensum iri satis evidenter, tum hac ipsa ex observatione, tum ex aliis cum illa cohaerentibus, constare posse, annis tantummodo bis mille circiter ante Aeram Christianam, apud illos perinde, ac apud nos, prima rudimenta coepisse simplicioris illius Doctrinae Sphaericae, & Astronomicae, quae ad exercendum cultum agrorum, ordinanda tempora civilia, & capessendas navigationes, erat necessaria. Porro Poeta noster, cum utroque Plaustro, minori, ac Majori, sive Septentrionibus, memoratum fuisse canit ex Atlantis disciplina etiam *Arcturum*, majori Plaustro proximam Stellam, & *Plaustri Custodem* appellatam; quia scilicet, ante Aeram CHRISTI, mille sexcentis circiter annis, cum fixae omnes tenerent 45. gradus longitudinis, minus quam hodie habeant, Arcturus, qui

(a) *Morte praeventus Patruus meus amantissimus vota suscepta non solvit.*

LIBER ANTIQUARIUS. qui hodie pertigit ad gr. 20 Librae, cum latitudine Borea gr. 31, tunc versabatur in quinto gradu Virginis cum eadem latitudine: propterea obtinebat Ascensionis rectae a sectione Verna gr. 171; Ursae vero Majoris postrema, in Cauda, quae nunc pervenit ad gr. 23 Virginis cum latitudine Borea gr. 54.24', tunc versabatur in gr. 8. Leonis cum eadem latitudine: unde Ascensio ejus recta erat graduum fere 165. Sicut igitur per semihoram fere appulsus Arcturi ad Meridianum, aut alium Circulum horarum, subsequebatur appulsum ultimae in Cauda Helicis, sive in extremo temone Plaustri Majoris; ita per aliam semihoram a transitu Arcturi per meridianum, appellebat ad eundem Circulum sectio Aequinoctii Autumnalis. Poterant igitur primi illi observatores, Georgicae, & Nauticae rudes Magistri, utpote primi, ex transcursu utriusque stellae, Plaustri, & Arcturi, per Meridiani planum, aut per alium Circulum horarum aequalium Astronomicarum, facile explorare ingressum Solis ad puncta cardinalia utriusque Aequinoctii, ac Solstitii, atque ita ordinare tempestates anni ad terrae culturam, & maris cursus feliciter peragendos: quod Atlantis Maximi ex institutis profectum Virgilius merito innuit, silens ulteriores progressus, post ipsum additos Astronomiae.

Sunt igitur (ut in Historia Astronomiea sistamus quantum licet per Heroica tempora) inventa Atlantis primi, seu Maximi, nempe aetatis a Diluvio proximae, & per annos plusquam quingentos inde consecutae, haec, quae recenseo: scilicet I. Sistema quoddam Sphaericum, per circulos artificialis Sphaerae ostendens Caeli conversionem circa Axem Mundi, & Planetarum circa Axem Eclipticae. II. Polorum utriusque conversionis designatio, ex Plaustri utriusque Stellis, aliisque utrique Polo proximis. III. Tropicorum indicatio, & Aequinoctiorum, ex Circulis Ascensionis rectae per puncta Signorum, quae hodie dicimus cardinalia; unde anni vertentis partitio in menses, ac dies, rite desumeretur; & proponerentur Kalendaria Rustica, ad opera Georgica & Nautica tutius exercenda. Atlanti Maximo haec referuntur accepta: quae scilicet partim intulit Libyae, ex Asia, Assyriisque observatoribus, juxta eos, qui eum Asiae filium, & Promethei fratrem vocant; partim ab Aegyptiis Astronomis ipsi commonstrata, ex eorum sententia, qui edoctum referunt Atlantem etiam in Aegypto, ubi a Chami posteris haec Studia excolebantur.

Certe apud Aegyptios Mercurius ille Taautus, qui dicitur apud Eusebium, (a) Caeli imaginem edidisse, deinde etiam Icones Planetarum, refertur ad Saeculum alterum post Diluvium, ut in Historia Universali adnotavi cap. XIX. Quare etiam in antiquo Anaglypho in Villa Julii III. per Boissardum expresso, et producto etiam a Kirchero in Obelisco Pamphil. lib. 4. & ab Hervasto in Theatro Hieroglyphico, Mercurius ille Taautus Aegyptius, Canino capite insignitus ad indicandam sagacem viri industriam, dextera manu tenet Sphaeram Armillarem, instructam pluribus circulis in Polum coeuntibus, aliisque tribus Aequinoctialem ac Tropicos referentibus; manu vero sinistra tenet Caducaeum, in quo duplicem nodum, ex draconum implexu factum, suo loco ostendemus esse Polos duos, unum Mundi, alterum Eclipticae, ab eo, & a suis aequalibus observatos, quos in nodis Asterismi Draconis collocarunt primi illius imaginis Auctores, & ab eadem virga per-

(a) *Praeparat. Evang. lib. I.*

pervasos repraesentarunt, eo quod ipsorum aetate, planum ductum per flexus indicatos Asterismi Draconis, continebat utrumque Polum Mundi, & Eclipticae: quod etiam ex vetustissimis Sinensium Asterismis, eorumque appellationibus ea tempestate usurpatis deduci demonstrabo in Parte Secunda. Cum igitur apud Aegyptios aetate Taauti (quem statuimus haberi posse eundem ac Chanaam, Chami sive Jovis Hammonis filium) videamus compactam Sphaerae Caelestis imaginem quamdam, cum memoratis indicationibus circulorum, & Polis utriusque Conversionis Mundanae, ac Planetariae; jure possumus opinari, Atlantis ejus Maximi Sphaericam disciplinam, perlatam ad Lybiam, & ad Graecos, ab eo haustam fuisse non modo ab Assyriis, sed etiam ab Aegyptiis, & Phoeniciis, quibuscum consueverat, ex occasione suarum navigationum. Neque aliter sentiendum est, etiamsi Atlas alter, Cecropi aequalis, habeatur promotor illius disciplinae apud Graecos. Est enim apud Aegyptios Taautus secundus, ad Mosis aetatem referendus, uti ex Manethone ac Syncello Marshamus adnotavit, & nos cum illis Historiae Univ. cap. xxx. num. 4; idemque habitus inter antiquissimos Auctores Astronomiae, a quo Atlas alter, perinde ac vetustior, a Taauto primo acceperit rudimenta Sphaerae Caelestis, quae deinde pertulit per Oras & Insulas Maris Mediterranei.

De primordiis itaque Sphaericae Institutionis, & Astronomicae per Atlantem, & Sphaerae Circulos in hoc monumento significatis, haec attulisse sufficiat. Procedimus jam ad inspectandos ulteriores progressus ejusdem Disciplinae per consecuta Saecula aetatis, quam vocant Heroicae, hoc in Globo pariter indicatos. Sunt vero progressuum illorum indices, Asterismi, sive Imagines a Graecis delineatae suis in Globis Caelestibus circa aetatem Herculis Alcmenae filii, qui socius fuit Argonautarum non multo ante expeditionem Trojanam, cui Hercules ipse pariter interfuisse memoratur. Priusquam vero exponam additamenta Herculis illius aetate apud Graecos conlata ad studium Astronomicum perficiendum, liceat mihi ex alio Farnesiani Palatii praeclaro monumento ejusdem Herculis Gesta producere: quae non gravate ferent Lectores copulari hujusmodi Scientiarum exordiis; cum insimul exhibeant prima documenta Literarum, & Inscriptionum, quae memorantur ab Historicis antiquissimae, & in Templis dedicatae ab Herculis patre Amphitryone.

CAPUT QUARTUM.

Tabella vetus marmorea Figuris Anaglyphis sculpta, & literis inscripta, quibus Herculis Gesta continentur, ex Museo Farnesiano producitur, ac declaratur, ad confirmandam Temporis Heroici Chronologiam.

CUM ea, quae dicturi sumus de documentis Chronologiae & Historiae temporis Heroici, provenientibus ex Globo Farnesiano, ejusque Asterismis, conferenda sint cum auctoritate monumentorum, quae apud Graecos antiquissima & sacra sunt habita; idcirco duxerat Patruus meus operae pretium fore, si Tabellam hanc, Graecae vetustatis testem primariam, non indicaret modo, sed diligenter inspectandam, & per partes singulas explorandam Lectori proponeret, ac integrum Capitulum insumeret in ejus explicatione.

Tabella haec marmorea ejusdem magnitudinis, ac figurae, quam Iconismus apud Gorium (a) fideliter exprimit, similis est formae ac scripturae, quae observatur in celebri Tabella Iliaca, per V. C. Raphaelem Fabrettum explicata. Inter Pa-

(a) *Gorius Inscriptionum Donianarum Classe I. Tab. VI. pag. 37.*

Palatii Farnesiani reconditas Antiquitates adhuc delituisset, nisi, oblata occasione requirendi selectas alias Antiquitates, bono Reipublicae Literariae a Farnesiis Principibus ab interitu vindicatas, ac in sui Palatii editiore tristego, prope Atrium providenter depositas, de his quoque columnis anno 1702. quaesivissem, quae dicebantur Herculis Gesta complecti.

Serenissimi Ducis Parmensis Administer in Urbe Comes Fellini, qua erat humanitate, & ad opitulandum rei Literariae studio affectus, columnas omnes, non modo Farnesiani Palatii, verum etiam Hortorum omnium perlustrari permisit. Et certe, in columnis quaerendas esse Inscriptiones Gestorum Herculis, monuerat Sponius, hunc titulum Inscriptioni praemittens: *Duae parvae columnae Romae in Palatio Farnesiano*. Sed ex columnis nullas inscriptas reperimus, praeter duas illas ingentes Herodis Attici, repertas tertio ab Urbe lapide Via Appia, & a Grutero productas in suo Thesauro fol. XXVII. 1. Consulenti mihi Gassendum in Vita Peirescii, tandem innotuit, non in columnis, sed in Tabula marmorea quaerendas esse Inscriptiones. Ita enim indicatae fuerunt a primo earundem inspectore Jacobo Ferrerio Medico Aginnensi, e Cardinalis Lugdunensis Comitatu, dum Romae ageret an. 1637. quemadmodum observat Reinesius, dum easdem, impressas a Tollio, recudi curavit, & Notis illustravit Classe Quarta, num. XII. Nemo tamen ex tot Editoribus archetypum vidit unquam; sed universi ex Medici apographo ad Peirescium misso exempla desumpserunt. Quare nihil indicant de anaglyphis ibi expressis ad Herculis Gesta pertinentibus, & plures ex inscriptionibus mutilas retulerunt, quasdam vero penitus omiserunt. Consultum itaque volebat Patruus meus Eruditorum desiderio, ut integer Tabellae prospectus, cum anaglyphis, & epigrammatibus exhiberetur: sed quoniam eandem Tabulam aeri incisam Cl. Gorius nunc possidet, ediditque in Corpore *Donianarum Inscript.* pag. 32. parcam ego novae incisionis impensae; cum Donium habeant prae manibus Eruditi.

Retulit jure hoc idem marmor Reinesius ad Classem IV. Annalium, Actorum, & Historiarum; cum in se contineat non modo Herculis Gesta, & lumen aliquod Graecae Chronologiae, sed etiam vetustissima literarum monimenta, quae apud Graecos posita ab Historicis memorentur.

Herodotus, Graecorum Historicorum, qui extent, antiquissimus, lib. 5. sect. 58. & 59. narrat, Gephyreos fuisse ex Phoenicibus, qui cum Cadmo in Boeotiam venerant: eosque ab Argivis expulsos, Athenas concessisse docet: utrobique vero, nempe in Boeotia, & Attica, tum hi, tum ceteri, qui cum Cadmo venerant, literas intulerunt: quibus literis Phoeniciarum nomen inhaesit, propterea quod essent a Phoenicibus in Graeciam illatae. Addit Herodotus, ad haec comprobanda, visas a se fuisse Inscriptiones tres, quae habebantur omnium antiquissimae, Literis Ionicis scriptas, quae appellantur etiam Cadmaeae, ac Phoeniciae, in Tripodibus Apollini Ismenio dicatis apud Boeotos: quarum primam esse Amphitryonis declarat, Tripodem Apollini dedicantis. In hac Tabella, sub Tripode legitur in rotunda basi Amphitryonis nomen, ac dedicatio, ut mox ostendam. Sed prius dispositio anaglyphi eadem in Tabella sculpti consideranda est.

Dividitur Tabellae repraesentatio in partes duas, supernam unam, alteram inferiorem. In parte editiori, Hercules medium tenet, amplo corpore decumbens supra occisi Leonis spolium ipsi

ipsi substratum, & satis expansum ad recipiendas ad Herculis accubitum alias Figuras, quae Heroico more in sublime ferri cum ipso videntur. Uni ex iis figuris nomen Europae appositum, quae sit, declarat

ΕΥΡΩΠΗ, *Europa*.

Gestat vero hastam praelongam (sive antenna sit) humero sinistro impositam, ex qua velum insertum pendet, & explicatum hisce literis inscriptum, ad exprimendam requiem post navigationem.

ΗΡΑΚΛΗΣ	*Hercules*
ΑΝΑΠΑΟΜΕ	*requiescens*
.........ΝΟΣ	....
ΕΞΑΛΟΣ (a)	*extra mare positus.*

Postremi versus priora elementa, licet ferme detrita sint, nobis tamen assequi sinunt integram fere hujus Epigraphis sententiam, quae sonat, HERCULES REQUIESCENS ...... EXTRA MARE POSITUS. Europam hinc inde stipant duo Fauni: quorum unus cum ea colloquitur, alter vero immersa facie in amplum Vas ab Hercule sustentatum, liquorem in eo contentum videtur avide haurire. Tres hi sinistrum latus Herculis tenent. A dextra vero totidem Figurae spectantur, ejusdem sexus, & formae cum anterioribus, nempe Feminae una, Faunorum reliquae, cum Epigraphe, (quae Patrui mei amantissimi, & Cl. Gorii oculos fugit ΒΑΙ....ΤΟΠ....) duorum Faunorum capitibus superscripta, atque eorundem semesa nomina denotante. At nullum nomen, aut symbolum feminae a Fauni complexibus appetitae cum sit appositum, sed solummodo capite comptior, & ornatior appareat, ac licentius in pectore denudata, opinari possumus, Asiam, Lybiam, aut Africam per illam indigitari; ut Regiones praecipuae Herculis, (tandem requiescentis, atque extra mare positi) navigationibus illustratae, hac in parte anaglyphi proponantur. Nam ad peractam navigationem referri vas illud amplum, seu carchesium ab Hercule gestatum, colligimus ex Apollodoro, Macrobio, & Athenaeo, asserentibus, veras navigationes Herculis, per Graecos de more deformatas fabulis, significari per symbolum vasis, seu charchesii, quo ab aliquo Deorum donatus dicitur Hercules. Scribit Apollodorus lib. 2. pag. 124. Herculem, Solis radiis in Lybia calefactum, non erubuisse arcum intendere in DEUM ipsum. *Hic vero*, inquit, *hominis vires admiratus*, *Herculem aureo poculo donavit* χρύσεον ἔδωκε δέπας, quo Oceanum trajecit &c. Addit quoque eidem poculo impositas fuisse ab Hercule boves Geryonis, & Tartessum secum advexisse, ubi poculum reddidit. Macrobius autem Saturnalium lib. 5. cap. 21. ait, carchesium esse poculi genus Graecis tantummodo notum, de quo narrari a Pherecide in libris Historiarum, donatam eo fuisse a Jove Alcmenam Herculis matrem, cum eundem concepisset. Vas describit procerum, circa mediam partem compressum, ansatum mediocriter, ansis a summo ad infimum pertingentibus, &, juxta Asclepiadem virum e Graecis apprime doctum, nomen obtinere a re navali. Quippe navalis veli pars inferior, *patera* dicitur, quod est *patens ac planum* (unde Plautus in Amphitryone vocat *pateram* vas illud Alcmenae donatum, cum Latinis charchesium non innotesceret); & inde diffundi in utrumque veli latus, quae cornua appellantur; summam vero partem veli, carchesium nominari. Memoratis deinde variis poculorum speciebus, a re navali deducentibus nomen, nempe *cymbiis*, & *cantharis*, demum concludit, idcirco Herculem cum hujusmodi vase ab antiquis Artificibus figura-

(a) *Epigraphes hujus Iconismi, a Patruo meo, & a Cl. Gorio* (Inscript. Doniarum pag. 32.), *ob elementa fere detrita minus exacte descriptae, a nobis iterum collatae sunt, una cum Viro Doctissimo Vincentio a Regibus Bibliothecae Vaticanae Scriptore.*

LIBER ANTIQUARIUS.

gurari, ut ejusdem Navigationes significent. Herculem vero, ait, *fictores veteres non sine causa cum poculo fecerunt, & nonnumquam quassabundum, & ebrium; non solum, quod is Heros bibax fuisse perhibetur, sed etiam, quod antiqua Historia est, Herculem poculo, tamquam Navigio vectum, immensa maria transisse.* Et paucis interjectis, addit: *Est etiam Historia non adeo notissima, Nationem quamdam hominum fuisse prope Heracleam, ab Hercule constitutam, Cylicranorum, composito nomine ἀπὸ κύλικος, quod poculi genus, nos utica littera immutata calicem dicimus. Poculo autem Herculem ductum, ad* Ἐρύθεια *Hispaniae Insulam navigasse*: quod a Pimaste & Pherecide fabulis admixtum innuit; atque ita concludit: *Ego tamen arbitror, non poculo Herculem transvectum, sed navigio, cui scypho nomen fuit: ita ut supra cantharum, & carchesium, & a cymbiis derivata cymbia, omnia haec asserimus esse navigiorum vocabula.* Eadem ferme scribit Athenaeus lib. XI. cap. VI. a quibus transcribendis supersedeo. Nam satis constat ex hactenus adductis, ad requiem Herculis, post navigationes per Europae ac Lybiae oras peractas, ea omnia referri, quae in superiori parte hujus anaglyphi continentur.

Cetera inferius disposita pertinent ad ejusdem Herois alia Gesta, & expeditiones. Centrum Tabellae occupat expiatorium Sacrificium, quod a Victoria fit, aliaque femina, vannum tenentibus supra Aram rotundam, libante victoria ex gutto supra taedam accensam, quam praefert mulier eidem adversa. Hercules pone hanc sistens, manu dextera extensa vannum brevius, seu pateram porrigit, quasi proxime libaturus. Prope Herculem eminet basi rotundae impositus tripus eleganter ornatus; & in basi legitur Amphitryonis dedicatio hisce literis expressa, quarum aliquot aetate detritas, in Iconismo punctatim, obducta lacuna, signamus,

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ ΥΠΕΡ	*Amphitryon pro*
ΑΛΚΑΙ.......ΤΡΙΠΟ	*Alcaeo Tripodem*
Δ ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ (1)...	*Appolloni....*

. . . .

Suppleri posse videntur his suo loco redditis, *Amphitryon filius Alcaei Tripodem Apollini dedicavit.*

In primo versu postrema dictio, quae legitur, est ΥΠΕΡ, qualem retulit Medicus Agennensis Ferrerius ante annos ferme centum a se transcriptam: quare interpretatio subsequens accomodari eidem facile poterit, Ἀμφιτρύων ὑπὲρ Ἀλκαίου (subaudi σωτηρίας) τρίποδα Ἀπόλλωνι ἀνέθηκε *Amphitryon pro Alcaeo* (patre) hoc est pro *Alcaei patris salute Tripodem Apollini dedicavit.* Nam similes dedicationes ita expressae passim leguntur, non solum ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ *pro salute & incolumitate Domini Imperatoris Commodi ab Alexandrini portus Naucleris positae.* Et, *pro salute Imp. L. Septimii Severi, ac filiorum* ab A. Septimio Tryphone apud Reines. p. 313. & in Hortis Justinianeis (nunc in Capitolio) Palmyrena illa L. Aurelii (a Sponio quoque relata pag. 1.) pro salute sua, uxoris, & filiorum, aliaeque plures. Sed etiam ΥΠΕΡ ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ *pro se, & suis*, ut apud Fabrettum de Col. Traj. pag. 74. Subsequitur in eadem basi altera inscriptio Herculis nomen praeferens:

. . . . ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ	. . . *Herculis*
...ΙΑΣΥΩ...Ν(2,ΦΟΡΗ	.... *gestan-*
ΣΑΝΤΟΣ..ΑΡΕΦΗΝΑ..	*tis*.............
ΤΟΠΑΡΩΝ...ΑΣΟΥΔΗ	....
ΡΑΚΑΗΙΑ(3)..ΠΑΡΟΝ	....
ΕΑΥΤΟΝ ΚΑΛΕΙΣΘΑΙ	*seipsum vocari.*

Hujus sententiam assequi non sinunt nimium frequentes lacunae, verba ferme singula detruncata nobis exhibentes. Occurrit tantummodo id breviter

Variantes Lectiones, & supplementa Patrui mei, & Cl. Gorii. Nostra editio iterum ad archetypum exacta, ceteris est praeferenda.
(1) ΑΝΕΘΗΚΕΝ *dedicavit.* (2) ΦΟΝΕΥΣΑΝΤΟΣ *interficientis.* (3) ΑΛΛ ΑΛΚΑΙΟΝ *sed Alcaeum.*

ter indicare, quod de Tripode per Herculem asportato ex Templo Apollinis, ac de propria sibi oraculorum Aede constructa scribit Apollodorus pag. mihi 134. De caede Iphiti, expiari cum vellet, licet a Deiphobo Hippolyti filio sceleris contage lustratus, gravique morbo iterum detineretur, *Delphos adiit* (inquit), *ac morbi finem roganti illi Pythia nihil respondit. At Hercules eo nomine spoliare Templum voluit, avectoque Tripode, propriam sibi oraculorum Aedem construxit.* Quidpiam simile expetenti expiationem, Hercules heic stans, extenta manu cum patera, aut vanno, videtur praeferre. Sacerdos vero sacrificans, ab eodem aversa parte, Pythiam illam fortasse signat, Herculi non respondentem. An postrema Inscriptionis verba, ΕΑΥΤΟΝ ΚΑΛΕΙΣΘΑΙ *se ipsum vocari*, indicare velint, Tripodem Apollini prius sacrum, & ab Hercule avectum, hujus ex nomine imposterum appellandum, qui sibi propriam Oraculorum Aedem construxerat, aliorum esto judicium. Nos ex conjectura tantum proponimus. Ceterum Ara rotunda, supra quam Victoria, & Pythia illa sacrificant, cognoscitur Apollini dedicata, ex insculpta figura ejusdem, talari veste induti, ac lyram pulsantis; quale fuit Apollinis simulacrum, ex Delphis, & Actiaco Sinu in Palatium illatum ab Augusto, & in Nummis expressum. Apollini Musae hinc inde assistunt in eadem Ara coelatae.

Limbus inferior hujus Tabellae praefert ejus dedicationem ab Admeta factam (quam, *Admatam* heic Dorica dialecto servata nominat) filia Eurysthei, hisce verbis, & quidem ampliori, quam in ceteris versibus sit, forma expressam:

ΗΡΑΣ ΑΡΓΕΙΑΣ ΙΕΡΕΙΑ
ΑΔΜΑΤΑ ΕΥΡΥΣΘΕΩΣ
ΚΑΙ ΑΔΜΑΤΑ ΤΑΣ ΑΜΦΙ
ΔΑΜΑΝΤΟΣ ΕΤΙ . . . Ν ΤΟ

Junonis Argivae Sacerdos
Admeta Eurysthei (filia)
& Admetae filiae Amphi-
damantis . . . . . .

δῶρον ἢ μνημόσυνον donarium, seu memoriam.

Supplevimus ΔΩΡΟΝ *donum*, sive ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ *memoriam*, dictionem fortasse detritam aetatis vitio in extremo limbo, post articulum ΤΟ, in quo epigraphis quartus versus desinebat: quae tamen subticeri elegantius potest, ad brevitatem Epigraphis commendandam. *Admetam* vero reddimus nomen, tam Admetae filiae Regis Mycenarum Eurysthei, a qua heic gestum intelligimus Sacerdotium Junonis Argivae; quam Admetae matris, genitae ex Athamante. Ita etiam ducimus observandum in articulo τῆς, ubi ΤΑΣ expressit sculptor Epigraphes. Haec enim mutatio Η in Α, juxta Doricae Dialecti stylum, in ceteris quoque Inscriptionibus hujus Tabellae observata jam fuit a Reinesio, in notis ad duas prolixiores Inscriptiones Gestorum Herculis, paulo post exponendas: ubi versu 87. ΖΑΤΑΝ, pro ΖΗΤΗΝ scriptum indicat.

Erat autem causa, cur memoriam Herculi, ejusdem Gestis, ac laboribus XII. inscriptam, dedicaret Admeta Eurysthei Regis filia, non modo, quia Heroem illum genere attingebat, vel quia, mandante Eurystheo Patre labores XII. praecipuos Hercules exanthlarat; sed etiam, quia unus ex his, quando dimittebatur ad capiendum baltheum Hippolytae Amazonum Reginae, in gratiam Admetae Eurysthei filiae, quae illum enixe desiderabat, susceptus fuit. Diserte id retulit Apollodorus pag. 118. *Nonus labor est*, inquit, *quo Hippolytae cingulum ad se ferre jussit Eurystheus. Haec erat Amazonum Regina, quae circa Thermodontem Amnem habitabat &c. Ceterum Hippolytae matris baltheum, argumento, ut omnibus aliis prae-*

praeesset, habebat. Ad hunc igitur Hercules capiendum emittebatur, ut, illum cupienti, Admetae filiae Eurysthcus obsequeretur.

Porro, quod Junonis Argivae Sacerdotium a se gestum Admeta memoret, cum Tabellam hanc dedicaret, non vacat auctoritate. Novimus enim, primaevas Graecorum memorias, unde Gentis illorum Historia desumpta est, & apprimis Scriptoribus in literas relata, triplici ex notione temporum fuisse consignatas, & juxta eandem fuisse ordinatas. Una petitur ex Genealogis, qui, juxta seriem successionis natorum parentibus superstitum, Gentis Prosapias contexuerunt. Hanc rationem observarunt Pherecydes, & Epimenides, & retinuit Apollodorus. Altera disposita fuit ab Hellanico, Tempora numerante ex feminis in Sacerdotio Junonis Argivae sibi succedentibus. Tertia denique, post Olympiadas institutas, aut renovatas, ex Victorum nominibus per singulas celebratis, distinguit tempora: cui rationi Hippias, Eleates, & Ephorus Heracliti discipulus occasionem dederunt, quando Catalogum nobis reliquerunt eorundem Victorum; perfecit autem Timaeus Siculus, adjectis nominibus Ephororum, & Regum Laconum, necnon Archontum Atheniensium, & feminarum Sacerdotium Junonis Argivae pro tempore gerentium. Est igitur character auctoritatis Chronologiae & Historiae admodum utiliter adhibitus, ille, quem addunt vetustis Gestorum documentis nomina feminarum Junonis Argivae Sacerdotio fungentium: qualem addit huic Tabellae nomen & Sacerdotium Admetae Eurysthei Regis & alterius Admetae filiae, quae progenita fuerat ab Amphidamante. Hujus nominis Princeps ab Homero celebratus, ut refert Strabo *in excerptis libri* VII, Cissei nepos fuisse dicitur, ab avo educatus in Thracia, quae nunc, inquit, Macedonia vocatur. Verum de genere, ac Sacerdotio Admetae, satis; cum haec abundent, ad ostendendam aetatem virorum, & feminarum Herculi aequalium, & morum illius Aevi, signantis rudimenta prima Historiae, & Chronologiae Graecorum hujusmodi Tabellis, & Inscriptionibus.

Non disjungendus est ab hoc loco conspectus alter instituti, per haec tempora apud Graecos inducti, purgationis a caedibus perpetratis. Videmus Herculem in hoc anaglypho talis purgationis obtinendae studiosum. Apollodorus contestis est, non semel per eum perceptae, primum a Thestio pag. 106, deinde ab Eurystheo pag. 108, tum ab Eumolpo pag. 130, aliisque.

Epochae Paro ex Insula advectae (Chronologiae Graecorum prima fundamenta), quae Tabulae Arundellianae apud antiquitatis studiosos celeberrimae nuncupantur, num. XVI. memorant lustrationis, & purgationis a caede primum exemplum Athenis datum anno illius Aerae MLXII. regnante Athenis Pandione Cecropis filio. Is annus ab adventu Cadmi XCIII esse cognoscitur ex comparatione Epochae VII; & ante expeditionem Trojanam XCII ex comparatione Epochae XXIV: indicat vero annum ante Communem Aeram Christianam MCCCXXVI in prima Atheniensium expiatione, & in expeditione Trojana, cui Hercules interfuit, MCCXXXIV.

Eadem distantia temporum colligitur ex Asterismis Globo inscriptis circa expeditiones Nauticas Herculis, & Argonautarum, ut infra expendemus. Eadem provenit ex Genealogia Danai, & Cadmi, & posterorum, perducta ad Herculem, Euristheum, & Admetam. Sunt enim, a Cadmo, & Danao, ex communi Avo Epapho consobrinis Lyncei, qui a Danao Argivum Regnum suscepit,

pit, usque ad Herculem, generationes septem, quae annos circiter ducentos inferunt, ex communi putatione Historiae. Totidem vero numerantur juxta Epochas Arundellianas a Cadmo ad Herculem superstitem expeditioni Trojanae. Quare plurimi faciendum est hoc monumentum antiquitatis, ita respondens commensui aetatis, & consuetudinum, ex aequo resultanti ex tribus generibus documentorum, Historiae, & Chronologiae suffragantium, nempe Genealogicis, Sacerdotalibus, & Politicis Principum, & Magistratuum, quibus Acta publica, & genuinae memoriae apud Graecos consignabantur. His accedet quartum genus aequationis ex Astronomicis characteribus, in Globo considerandis post hujus Anaglyphi expositionem.

Hanc igitur Epigraphen, seu titulum dedicationis Tabellae, positae ab Admeta Junonis Sacerdote & Eurysthei Regis filia, utrinque excipiunt mediam in eodem limbo inferiori versus Hexametri, Herculis labores enumerantes: e quibus novem tantummodo Tollius edidit notisque illustravit, quot fuerant ipsi communicati a Peirescio; sed multo plures in marmore conspiciuntur. Viderat Reinesius mutilum reddi Epigramma; sed divinare non potuit, a descriptore Marmoris sinistram tantummodo partem limbi fuisse observatam, dexteram vero, licet totidem versibus exaratam, fuisse omissam, ea forte de causa, quod versuum eorumdem partem dimidiam fractura marmoris interceperit. (Iconismus a Cl. Gorio publici juris factus, partem superstitem utrobique ostendit). Priores versus totidem ferme verbis redduntur in Anthologia lib. quarto cap. VIII. num. 5. & 6. Discrepant attamen subsequentes. Praeter labores XII. ab Eurystheo demandatos, in Anthologia refertur tertiusdecimus. In Tabella vero, de qua loquimur, multo plures. Ordo quoque in XII. illis recensendis parumper variat: quod in ceteris quoque laborum Herculis praecentoribus observat Reinesius. Carmina Tabellae Farnesianae insculpta ita leguntur, uti exprimunt literae capitales. Quae paulo minoribus characteribus heic redduntur in margine, supplementa sunt aliunde petita. Praemittitur titulus,

ΟΥΣ ΠΟΤ ΥΠ ΕΥΡΙΣΘΕΙΟΣ ΑΝΑΓΚΑΣΘΕΙΣ	*Quos* (labores) *ab Eurystheo coactus*.
ΠΡΩΤΑΜΕΝ ΕΝ ΝΕΜΕΑ ΒΡΙΑΡΟΝ ΚΑΤΕΠΕΦΝΕ ΛΕΟΝΤΑ	*Primo in Nemea immanem occidit Leonem*.
ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΥΔΡΑΝ ΛΕΡΝΑΙΑΝ ΕΚΤΕΙΝΕ ΤΡΙΤΟΝΔΕ	*Secundo Hydram Lernaeam prostravit. Tertio*
(1) . . . . . ΟΝ ΕΝ ΑΡΚΑΔΙΑ ΣΤΙΚΤΗΝ ΕΛΑΦΟΝ ΔΕ ΤΕΤΑΡΤΟΝ	. . . *in Arcadia maculatam Cervam. Quarto*
(2) . . . ΠΤΟΝΔΕ ΣΤΡΟΥΘΟΥΣ ΣΤΥΜΦΑΛΙΔΟΣ ΗΛΑΣΕ ΛΙΜΝΗΣ	. . . *aves Stymphalide expulit palude*.
(3) . . . ΑΥΓΕΙΑ ΔΕΦΟΡΕΙ ΚΟΠΡΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ ΕΛΘΩΝ	. . . *Augiae egessit fimum. Septimo veniens*
(4) . . . ΗΣ ΤΑΥΡΟΝ ΜΕΓΑΝ ΗΓΑΓΕΝ ΟΓΔΟΟΝ ΙΠΠΟΥΣ	. . . *Taurum magnum eduxit. Octavo Equos*
(5) . . . ΣΕΞΕΛΑΣΕΝ ΔΙΟΜΗΔΕΟΣ ΙΠΠΟΛΥΤΗΣ ΤΕ	. . . *abegit Diomedis. Hippolytaeque*
(6) . . . ΣΤΗΡΑ ΕΞΕΚΟΜΙΣΣΕΝ ΑΜΑΖΟ-	. . . *detraxit Amazonidae. Decimo autem*

Verba in Marmore oblitterata ita supplentur.
(1) ΚΑΠΡ *Aprum*.
(2) ΠΕΜ *Quinto*
(3) ΕΚΤΟΝ *Sexto*
(4) ΕΚΚΡΗΤ *ex Creta*
(5) ΘΡΗΚΗ *e Tracia*
(6) ΖΩ *cingulum*

LIBER ANTIQUARIUS.

(1) ΓΗΡΥΟΝ Geryonem.
(2) ΚΑΙ et.

ΖΟΝΙΔΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΔΕ	tem
(1) . . . ΗΝ ΕΚΤΕΙΝΕ (2) . . . . ΗΓΑΓΕ	. . . *occidit . . . boves eduxit gregales*
ΒΟΥΣ ΑΓΕΛΑΙΑΣ	

Sequitur Inscriptio in laeva parte ejusdem limbi inferioris:

(3) ΜΟΛΩΝ adveniens.

ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ ΔΕΞΑΔΟΥ ΑΝΕΓΑΓΕ ...	*Undecimo ex inferis eduxit* ...
ΕΣΠΕΡΙΔΩΝ ΔΗΝΕΓΚΕ Μ (3) ...	*Hesperidum tulit* . . .
ΧΡΥΣΕΑ ΜΗΛΑ ΔΡΑΚΟΝΤΑΛΑΘ ...	*Aurea mala . Draconem* . . .
ΔΩΔΕΚΑ ΜΕΝ ΤΟΥΣ ΔΕΞΕΝ ...	*Duodecim bos* (labores) *ostendit* . . .
ΒΟΥΣΕΙΡΙΝ ΜΕΝΕΝΑΙΓΥΠ ...	*Busirin in Aegypto* . . .
ΑΝΤΑΙΟΝ ΦΟΛΟΗΝ ΚΕΝΤ ...	*Antaeum Pholoen Centaurum* . . .
ΚΥΚΝΟΙΣΙ ΔΑΕΤΟΝ ΟΣΤΟ ...	*Cycnum . . . Aquilam* . . .
ΕΝΛΥΔΟΙΣ ΠΥΜΑΤΟΝΘ ...	*In Lydis extremum* . . .
ΟΥΤΟΝ . . . ΕΝΤΕ . . . Ε ...	. . . .

Labores hi, qui recensentur, post duodecim ab Eurystheo demandatos, dicuntur ab Hygino Fab. xxxi. Herculis laborum Parerga. Non est cur iis supplendis, aut exponendis immoremur diutius; cum satis nota sint (indicatione nominis Busiridis, Anthei, Cycni, Lydiae, & Omphales) ex Graecis Latinisque scriptoribus; & a nobis heic adducantur eo tantum consilio, ut compertum sit, tum Herculem Alcmenae, tum ceteros cum ipso agentes heic memoratos referri ad eamdem aetatem expeditionis Argonauticae, ac Trojanae; quae, ex marmoribus in Paro incisis tertio labente Saeculo ante Aeram Christianam, referuntur ad Saeculum decimum tertium ante eamdem Aeram CHRISTI communem.

Superest, ut epigraphen afferamus duarum columnarum, quae Anaglyphi Farnesiani partem potissimam constituunt, & inscribuntur titulo Gestorum Herculis, ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.

Inscriptionis verba desumam ex archetypo. Interpretationem vero latinam adjiciam ex Sponio, adhibitis Reinesii, nostrisque castigationibus ad interpretationem, ubi videbuntur autographi marmoris sententiam fidelius reddere.

In summa coronide prioris columnae seu stelae legitur obliquo casu nomen Herculis incisum Dialecto Dorica ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ. Hujusmodi consuetudo ad Romanos transiit, praecipue in dedicandis cippis, stelis, columnis Virorum illustrium, in quibus nomen superne incisum legitur casu secundo, PETRONII MAXIMI apud Gruterum CCCCXLVIIII. ACONTII fol. 463. 4. CL. CLAVDIANI fol. CCCXCI. 5. quae Inscriptio servatur in eodem Palatio Farnesiano. Quandoque etiam in tertio casu praefigitur: cujus exemplum est FLAVIO STILICONI. V. C. posita Inscriptio, apud eundem Gruterum fol. CCCCXII.

Sub denticulis ejusdem coronidis in columnae astragulo,

ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ	*Herculis*
ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	*Herculis gesta*
ΗΡΑΚΛΗΣ ΕΝ ΝΕΑ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ	*Hercules cum esset adolescens*
ΜΙΝΥΑΝ ΟΡΧΟΜΕΝΟΝ ΕΙΛΕ ΤΑΝ	*Minyam Orchomenum coepit*
ΠΟΛΙΝ ΕΡΓΙΝΟΝ ΦΟΝΕΥΣΑΣ ΤΟΝ	*Civitatem , Ergino interfecto*
ΒΑΣΙΛΕΑ ΚΑΙ ΤΑΝ ΛΙΜΝΑΝ ΕΠΙ	*Rege , & paludem in*

ΤΟΛ cam-

ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΕΘΗΚΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΑΠΟ	*campo posuit, transitu aquis*
ΦΡΑΞΑΣ (1) . . . ΚΑΙΕΙΣ ΑΥ	*obturato . . - & in Ly-*
ΔΙΑΝ ΕΣΤΡΑΤΕΥΣΑΤΟ ΠΟΤ ΟΜ	*diam profectus est, ubi cum Om-*
ΦΑΛΑΝ (2) . . . ΔΑΝΟΥΚΑΙΜΑ	*phale . . . & Mae-*
ΟΝΑΣ . . . (3) ΟΥΣ ΕΠΟΙΗ	*ones . . . filias genu-*
ΣΕ ΙΔ ΚΑΙ (4) . . . ΠΟΛΙΝ (5) ΠΟΜ	*it XIV, & . . . Civitatem Pom-*
ΦΑΜΟ . . . (6) ΑΕΠΙΣΤΑΣΑ	*phamo . . . cum animadvertisset*
Σ ΛΑΟΜΕΔΟΝΤΑ . . . ΕΒΟΑΤΟ	*Laomedontem . . . vocavit*
ΗΣΕΓ . . . (7) ΣΦΑΣ . . . ΠΟΑ . . .	*. . . . . . Civitatem*
ΟΡΧΟΜΕΝ . . . ΟΚΗΤΕΩΣΚΑΙ	*Orchomen . . . . . .*
ΑΠΕ . . . ΗΡΑΚΛΗΣΥΠΟΛΑ	*. . . . . . Hercules a La-*
ΟΜΕΔΟΝΤΟΣ ΕΙΣ ΑΡΓΟΣ ΑΠΕΛΘΩΝ	*omedonte in Argos dimissus est:*
ΙΔΟΜΕΝΟΣ ΜΕΝ (8) ΤΙΡΥΝΘΙ . . . ΤΕ	*videns quidem Tyrinthi*
ΜΕΝΟΣ . . . ΕΝΥΑΛΙΟΥ ΜΕΤΑ	*. . . . . eum*
ΤΕΛΑΜΕΝΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΠΗ	*Talemone & Pe-*
ΛΕΩΣ . . . ΟΙΚΛΕΟΣ ΕΠΙ	*leo . . . . ad*
ΤΡΟΙΑΝ ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕ	*Trojam expeditionem fa-*
ΝΟΣ ΕΙΛΕΝ ΤΑΝ ΠΟΛΙΝ	*ciens, coepit civitatem*
. . . ΛΑΟΜΕΔΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ	*. . . Laomedontem, &*
ΥΙΟΥΣ (9) . . . Σ ΠΑΑΝ	*filias . . . excepto*
ΠΡΙΑΜΟΥ . . . (10) ΑΜΩΝΤΕ	*Priamo . . . . . .*
ΗΣΙΟΝΑΝ ΕΛΑΒΕΝ ΤΑΝ	*Hesionem coepit*
ΠΡΙΑΜΟΥ ΑΔΕΛΦΑΝΕΣ	*Priami sororem*
ΑΣΓ . . . Π . . . ΕΘΕΤΟ	*. . . . . posuit*
ΓΕΓ . . . ΟΠΑΓΕ	*. . . . .*
ΩΝΑ . . . (11) ΛΑΚΕ	*. . . . .*
. . . . . . ΠΙΔΑΦΟ	*. . . . . inter-*
ΝΕΥΣΑΣ . . . ΚΑΙ	*ficiens . . . . . &*
ΚΑΤΑ . . . ΤΟΣ ΑΥΤΑΣ	*. . . . . . ipsas*
. . . . . . ΘΕΣΣΑΛΟΝ	*. . . . . . Thessalum*
. . . . (12) ΙΦΙΤΩΣ	*. . . . .*
. . . . ΤΙΡΥΝΘΑ	*. . . . . Tiryntha*
ΠΟΛΙΝ . . . ΤΟΥΣΟΛΕ	*civitatem . . . occi-*
ΘΡΙΑΣ . . . ΕΝΟΣ ΟΔΙΣΟΡ	*sionis . . . .*
ΕΙΣ . . . ΑΤΙΟΤΟΚ . . .	*. . . . .*
ΝΣ . . . ΦΟΝΟΥΜΕΤΑΔΕ	*. . . . caedis: post autem*
ΤΑΝ . . . ΛΑΟΝΗΡΑΚΛΗΣ ΦΙΚΟΜ	*. . . populum Hercules*
ΤΟΝ . . . ΔΕΝΑΩ ΓΕΥΣΑΣ ΥΔΩΡ	*. . . navi degustans aquam*
ΠΡΟ . . . ΣΑΙΘΩΛΙΑΝ ΕΛΘΩΝ	*. . . Aetholiam veniens*
. . . ΝΕΝ ΤΟΥ . . . ΚΑΙΡΩ	*. . . . . tempore*
. . . ΤΙΩΝ ΜΑΧΑ . . .	*. . . . .*
. . . ΣΥΝΤΩ . . .	*. . . . .*
. . . ΑΡΓΟΙΣ ΟΙΤΙΝΕΣ . . .	*. . . . Argivis qui . . .*
. . . ΚΑΛΗΣΑΣ ΜΑ . . .	*. . . . . vocans . . .*
. . . ΤΟΚΑΤΑΚΡΑ . . .	*. . . . . per vim . . .*
ΤΩΝ . . . ΑΙΡΒΑΝΑ . . . ΚΤΙ . . .	*. . . . .*
Ν . . . ΥΙΟΥΣ ΠΛΑΝΦΥΛΕ . . .	*. . . . . filios . . .*
ΟΣ . . .	

LIBER ANTIQUARIUS.

Variantes, & suppletae lectiones Blanchini, & Gorii.

(1) ΕΙΤΑ ΤΑΜΩΝ *quem deinde fecit.*

(2) ΤΑΝ ΙΑΡΔΑΝΙΟΥ *filia Jardani*, vel ΣΥΝΔΙΕΤΡΕΨΕ *conversatus est.*

(3) ΥΠΑΚΟΟΥΣ *subditos.*

(4) ΕΚΤΙΣΕ *condidit*, vel ΕΝΕΠΥΡΙΣΕ *incendit.*

(5) ΠΟΛΥΦΑΜΟΥ *Polyphemi*, vel ΠΟΣΑΜΩ *Posamo.*

(6) ΜΕΤΑΣΤΑΣΑΣ *inde profectus.*

(7) . . . ΑΣΙΑ

(8) ΤΙΡΥΝΘΙΑΝ *Tirynthiam.*

(9) ΑΠΟΚΤΕΙΝΑΣ *interficiens.*

(10) . . . ΑΩΝΤΕ

(11) ΕΛΑΒΙ *coepit.*

(12) ΙΦΙΤΟΣ *Iphitus.*

Variantes, & suppletae lectiones Blanchini, & Gorii.	ΟΣ . . . ΕΙΣ (1) ΑΙΓΙΑΛΟΝ ΤΡΑ . . .	. . . . *ad littus* . . .
(1) ΠΥΛΟΝ *Pylum.*	. . . Φ . . . ΚΑΙ ΜΑΣΣΑΝΙΑ	. . . . *& Messanem*
	. . . . . . ΤΟΥΣ ΥΙΟΥΣ ΑΠΕΣ	. . . . *filios inter-*
	ΦΑΞΕ ΠΛΑΝ ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΣΠΑΡ	*fecit, praeter Nestorem. Spar-*
	ΤΑΝ ΔΕ ΛΑΒΩΝ ΔΟΡΥΛΑΟ . . .	*tam autem capiens* . . .
	ΤΟΝ ΙΠΠΟΚΟΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ	*Hippacoontem &*
	ΠΑΙΔΑΣ ΦΟΝΕΥΣΑΣ ΣΥΝ	*filios interficiens, cum*
	ΚΑΣΤΟΡΙ ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΕΥΚΑ	*Castore, & Polluce*
	ΦΕΥΓΟΝΤΙ ΚΑΤΑΓΑΓΕ ΚΑΙ	. . . *deduxit, &*
	ΕΔΩΚΕ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΑ	*dedit Lacedaemonem.*
	ΤΟΥΤΩ ΔΕ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣ ΠΙ	*Post haec rursus Pi-*
	ΣΑΝ ΕΛΘΩΝ ΔΙΟΣ ΟΛΥΜ	*sam adveniens, Jovis Olym-*
	ΠΙΟΥ ΑΓΩΝΙΣΑΤΟ ΚΑΙ	*pii certamina constituit, &*
	ΑΓΩΝΑ ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ	*certamina Olympia*
	ΠΡΩΤΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ	*Protagonistes subivit.*
	ΔΡΥΟΠΑΣ ΤΕ ΑΠΟ . . .	*Dryopas vero* . . .
	ΠΑΝΤΑΣ ΕΛΑΒΕ . . .	*omnes coepit* . . .
	ΦΥΛΑΝΤΑ ΤΟΝ . . .	*Phylanta* . . .
	. . . ΒΑΣΙΛΕΑ ΑΠΟ	. . . . . *Regem ju-*
	ΣΦΑΞΑΣ . . . ΕΝ . . .	*gulans* . . . . . .
	ΤΑΣ ΘΥΓΑΤΕΡΑΣ . . .	*filias* . . . .
	ΑΥΤΟΥ . . .	*ejus* . . . .

In altera Columna sinistrorsum.

(2) . . ΔΑΝΑΗΣ	. . . (2)ΜΗΔΗΣΥΙΟΝ ΕΘΕΤΟ ΚΤΗΣΙΠ	. . . *filium adoptavit Ctesip-*
	ΠΟΝ ΗΡΑΚΛΗΣ ΜΕΝΟΥΝ ΤΡΑΛ . . .	*pum. Hercules igitur Tral-*
	ΩΝΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΕ ΠΟΛΙΝ ΚΑΙ ΤΙ	. . . *ona aedificavit Civitatem, & Ti-*
	ΡΥΝΘΙΟΥΣ ΕΝ ΑΥΤΗ ΚΑΤΩΚΙΣΕΤΟ	*rynthios in ea habitare fecit. In-*
(3) ΤΙΩΙ Δ *plio.*	(3) ΥΓΩΙ ΕΠΙ ΘΡΑΚΑΝ ΣΤΑΓΕΥΣΑΜ	*de autem in Thraciam expeditionem*
	ΕΝΟΣ ΔΙΟΜΗΔΗΝ ΕΦΟΝΕΥΣΕ ΚΑΙ	*faciens, Diomedem interfecit, &*
(4) ΠΙΝΟΝ ΤΕΛΑΒΩΝ *Finemque capiens.*	ΘΡΑΚΑΣ ΕΚΥΡΙΕΥΣΕ (4) ΛΙΜΟΝ ΓΕ ΛΑ	*Thracum dominatus est, & fame*
	ΒΩΝ ΣΑΡΠΗΔΟΝΑ ΤΟΝ ΑΡΧΟΝΤΑ Α	*captum Sarpedonem Ducem ju-*
	ΠΕΣΦΑΞΕ ΚΑΙ ΘΑΣΟΝ ΕΛΩΝ ΘΥΑΝ	*gulavit, & Thasum capiens* . . .
(5) ΤΟΡΩΝ ΤΟΤΟ	Ω ΚΑΙ ΑΛΚΑΙΩ ΠΑΡΕΔΩΚΕ (5) ΠΟΡΟΝ	. . . *& Alcaeo tradidit, transitum*
	ΑΝΤΕ ΕΙΛΕ ΠΟΛΥΓΟΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΛΕ	. . . *coepit. Polygonon, & Tele-*
	ΓΟΝΟΝ ΑΠΕΚΤΕΙΝΕ ΠΟΛΙΝ ΓΕ	*gonon interfecit: & Civitatem*
	ΑΒΔΗΡΑ ΕΠΙ ΘΡΑΚΑΣ ΗΡΑΚΛΗΣ Ω	*Abdera in Thracibus Hercules*
	ΚΙΣΕ ΤΟΥ ΘΡΟΝΙΚΟΥ ΥΙΟΥ ΕΠΩΝΥ	*condidit, Thronici filii cognomi-*
	ΜΟΝ ΑΒΔΗΡΟΥ ΚΑΙ ΖΑΤΑΝ ΚΑΙ	*nem Abderi, & Zeten, &*
(6) ΠΑΙΔΙ *filio.*	ΚΑΛΑΙΝ ΚΑΙ ΒΟΡΕΑ ΤΟΥ ΘΡΑΚΟΣ (6) . . .	*Calain, & Boreae Thracis* . . .
	ΔΙ ΚΑΙ ΩΡΕΙΘΥΙΑΣ ΕΠΙΒΟΥΛΕΥΣΑΝ-ΤΟΣ	. . . *& Orithyae insidiantis*
	ΑΥΤΩΙ ΠΑΡΕΔΩΚΕΟΝ ΣΦΡΑΞΑΝΤΕΣ	*sibi tradidit, quem, jugulatis*
	ΑΥΤΟΥΣ ΕΙΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΡΡΕΙΨΑΝ ΤΟΥ	*ipsis, in mare projecerunt. In-*
(7) ΑΡΑ	ΤΩ ΔΕ ΕΠΙ ΣΚΥΘΙΑΝ ΔΙΑΒΑΣ (7) ΑΙΑ . . .	*de autem in Scythiam transiens* . . .
	ΜΑΧΑΙ ΕΝΙΚΙΑΣΕ ΤΑΙ ΔΕ ΘΥΓΑΤΡΙ	*praelio superavit. Cum filia autem sua*
	ΑΥ-	*rem*

ΑΥΤΟΥ	
ΣΥΝΓΕ ΝΟΜΕΝΟΣ (1) ΕΔΙΔΝΑΙ ΥΙΟΥ-	*rem habens Edidna filios . . .*
Σ Α . . .	
ΡΑΘΥΡΣΟΝΕΘΕΤΟΚΑΙ (2) ΣΚΥΘΑΝ (3).	*. . . Thyrsum posuit, & Scysham . . .*
ΤΩ ΔΕΠΑΜΑΖΟΝΑΣ ΗΛΘΕ ΚΑΙ Ε	*. . . adversus Amazones venit, &*
ΠΙ ΤΟΝ ΘΕΡΜΩΔΟΝΤΑ ΠΟ ΤΑΜΟΝ	*ad Thermodontem fluvium*
ΕΝΙΚΑΣΕ ΜΑΧΑ(4)ΦΟΝΕΥΣΑΣΑ ΜΑΙ...	*vicit praelio, interficiens . . .*
ΚΑΙ ΦΟΝΕΥΣΑΣΑ ΙΠΠΟΛΥΤΑΝ ΚΑΙ	*& interficiens Hippolytam, &*
(5)ΩΠΑΝΤΑΝΠΟΛΙΝΗΡΑΚΛΗΣ ΕΛΩΝΑΜ	*Opan Civitatem Hercules capiens, A-*
ΑΖΟΝΑΣ ΕΞΕΒΑΛΕ ΚΑΙ ΕΛΛΑΝΑΣ	*mazonas expulit, & Hellenas*
ΕΝΑΥΤΗ ΚΑΤΩΚΙΣΕ ΤΟΥΤΩ ΔΕΠΙ	*in ipsa habitare fecit. Inde in*
ΘΡΑΙΚΑΝ ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΟΣ ΔΙΟ	*Thracas expeditionem faciens, Dio-*
ΜΗΔΗΝ ΕΦΟΝΕΥΣΕ ΚΑΣΤΟΡΑΔΕ	*medem interfecit. Castor autem,*
ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΕΥΚΑ ΗΡΑΚΛΕΙ (6) ΣΥΜ	*& Pollux cum Hercule navi-*
ΠΛΟΥΝΤΑΣ ΑΜΥΚΟΝΑ ΕΝΙΚΑΣΑ	*gantes Amyconem, superarunt*
Ν ΜΑΧΗ ΤΟΝ ΒΕΒΡΥΚΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ	*praelio Bebrycum Regem.*
ΗΡΑΚΛΗΣ Δ ΕΠΙ ΤΟΝ ΙΝΔΟΝ ΗΛΘΕ	*Hercules autem ad Indum venit*
ΠΟ ΤΑΜΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΝ ΗΡ . . .	*flumen, & Civitatem . . .*
ΤΑΝ ΕΝ ΣΙΒΑΙΣ ΟΙΚΙΣΕΙ ΑΜΑΖΟ	*quae in Sibais habitavit; Amazo-*
ΝΕΣ ΔΕΣ ΤΑΝ ΑΤΤΙΚΑΝΕ . . .	*nes autem in Atticam . . .*
ΛΟΝ ΘΗΣΕΥΣ ΔΕ ΚΑΙ ΠΥΡ . . .	*. . . Theseus autem, & Pyr . . .*
ΟΣ ΑΥΤΑΣ ΕΝΙΚΑΣΑΝ Μ . . .	*. . . eas vicerunt . . .*
ΚΑΙ (7) ΕΛΑΒΟΝ ΘΗΣΕΥΣ ΑΥ . . .	*& coeperunt, Theseus . . .*
ΤΑΝ ΙΠΠΟΛΥΤΑΝ (8) ΕΞΑ . . .	*. . . Hippolytam . . .*
ΙΠΠΟΛΥΤΟΝ ΠΟΙΗ ΤΑΙ . . .	*Hippolytum facit . . .*
ΚΛΗΣ ΔΕ ΕΠΙ ΤΟ ΚΑΛ . . .	*Hercules autem ad . . .*
ΟΡΟΣ ΗΛΘΕ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟ . . .	*montem venit, & ad . . .*
ΣΟΝ ΟΡΟΣ ΗΛΘΕ ΚΑΙ . . .	*. . . montem venit, & . . .*
ΝΟΕΙΠΟΛΕΜΟΥ ΑΛ . . .	*. . . belli . . .*
(9) Ο ΑΡΠΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ . . .	*. . . Harpyiarum, & . . .*
ΣΑΙΣ ΥΙΟΥ ΔΠΙΣΚΟ . . .	. . . .
ΤΟΥΤΩ ΔΕ ΕΙΣ (10) ΑΙΘΙΟ . . .	. . . .
ΗΛΘΕ ΚΑΙ ΗΜΑΘΙΩΝ (11) . . .	*venit, & Emathion . . .*
ΝΕΥΣΕ ΤΟΝ ΛΑΟΜΕ . . .	. . . . *Laomedon-*
ΤΟΣ ΥΙΟΝ (12) ΤΙΘΩΝΑ . . .	*tis filium Tithonem . . .*
ΗΜΑΘΙΩΝ ΔΕ (13) ΑΠΕ . . .	*Emathion autem*
ΤΑΝ ΒΑΣΙΛΗΑΝ . . .	*Reginam . . .*
ΟΝΤ ΤΟΡΤΙΣ . . .	. . . .
ΕΙΣ ΔΕ (14) ΑΙΓ . . .	. . . .
(15) ΑΠΕΚΤ . . .	. . . .
ΘΩΝΔ	. . . .
Μ	. . . .
Α	. . . .
Σ ΤΑΜΑ	. . . .
ΑΤΟΕ	. . . .
Α Τ	. . . .
Η	. . . .

LIBER ANTIQUARIUS.

Variantes, & suppletae lectiones Blanchini, & Gorii.
(1) ΕΔΙΔΝΑ *Elidna.*
(2) ΣΚΥΘΙΑΝ *Scythiam*
(3) ΤΟΥΤΩ
(4) ΦΟΝΕΥΣΑΣΤΙΩΝ ΚΑΙ ΦΟΝΕΥΣΑΣ
(5) ΑΠΑΥΤΗΣ *ab ipsa.*
(6) ΣΥΝΑΓΟΥΝΤΟΣ
(7) ΣΑΛΑΣΕ *coepit.*
(8) ΕΞ ΑΣ *ex qua.*
(9) Ω ΑΡΓΕΙΩΝ *Argivorum.*
(10) ΑΙΘΙΟΠΙΑΝ *Aethiopiam.*
(11) ΕΦΟΝΕΥΣΕ *interfecit.*
(12) ΤΙΘΩΝΟ . . .
(13) ΑΠΕΚΤΕΙΝΕ *interfecit.*
(14) ΑΙΓΥΠΤΟΝ *Aegyptum.*
(15) ΑΠΕΚΤΕΙΝΕ *interfecit.*

Com-

LIBER ANTIQUARIUS

Complexus igitur documentorum ad Gesta Herculis pertinentium, qui hac in Tabella spectatur, non levem auctoritatem accomodat rationibus Chronologicis, & Historiae temporis Heroici, apud Graecos signatis, ex quo Cadmus, ejusque liberi usum literarum ex Phoenicia intulerant in Peloponnesum, Atticam, & Boeotiam, & conterminas Regiones. Nam exempla primarum Inscriptionum incisa Tripodibus Apollinis, in templo dicatis, (quorum primum Herodotus retulit ad Amphitryonem Herculis patrem, tamquam vetustissimum ac genuinum monimentum, heic pariter cum Tripode expressum), utpote ex Gentis sacrariis deprompta, vim habent maximam, ad factorum seriem tempusque comprobandum. Altera dedicatio Tabellae per Admetam facta (Junonis Argivae Sacerdotem) novum pondus auctoritatis addit Chronologiae, & Historiae; cum ex Historicorum antesignanis Hellanicus tanti faciendam esse ostenderit seriem illarum Feminarum in ministerio succedentium, ut ex consecutione earundem, tanquam certa notione aetatis, duxerit tempora digerenda. Columnae denique, sive stelae, & cippi, Viris illustribus, & Athletis in Graecia positae, quales Herculi constitutas heic observamus, tantam conciliant auctoritatem Scriptoribus temporum, & gestorum, ut ex illis pendeat commensus Annalium universae Nationis, per Olympiadas numeratorum (quemadmodum omnes norunt), quarum singulis victoris nomen ex iisdem columnis comprobatum praefigitur. Hoc certe de fonte Lactantius demonstrat aetatem Jovis, Herculis, aliorumque, quos Ethnica Graecorum superstitio inter Deos retulit ex vetustis Inscriptionibus eisdem positis. Lib. 1. *Divin.* Instit. cap. xi. de Jove ait: *In Sepulchro ejus est inscriptum antiquis literis Graecis,* ὁ ζεὺς τοῦ κρόνου, *idest Latine,* Jupiter Saturni. *Haec certe non Poetae tradunt, sed antiquarum rerum Scriptores: quae adeo vera sunt, ut ex Sibyllinis versibus confirmentur.* Et paulo ante praemiserat eodem Capite, ab Historico Eubemero Jovis res gestas ex vetustis ipsius Inscriptionibus in columnis ita probari: *Antiquus Auctor Eubemerus, qui fuit ex Civitate Messana, res gestas Jovis, & ceterorum, qui Dii putantur, collegit, Historiamque contexuit ex Titulis, & Inscriptionibus sacris, quae in antiquissimis Templis babebantur, maximeque in Fano Jovis Triphylii, ubi auream columnam positam esse ab ipso Jove Titulus indicabat: in qua columna sua gesta perscripsit, ut monimentum esset posteris rerum suarum. Hanc Historiam, & interpretatus est Ennius, & sequutus.*

De Hercule vero, ejusque Inscriptionibus, & columnis, praeter ea, quae Lactantius indicat collecta ab Euhemero, nota sunt Eruditis ea, quae canit Antipater de Hercule, & Baccho: qui Jovis parentis exempla imitati, statuerunt sibi pluribus in Regionibus columnas, gestorum suorum indices: memorante Bacchi columnas, sive στήλας, etiam Apollodoro lib. 3. pag. mihi 174. Quare & a posteris, & a cultoribus suis eodem genere monimentorum dedicabatur ipsorum memoria. Versus Antipatri de Bacco, & Hercule sunt,

> Ἀμφότεροι Θήβηθεν, ἀμφότεροι πολεμισταὶ
> Κ' ἐκ Ζηνὸς Θύρσῳ δεινὸς, ὁ δὲ ῥοπάλῳ
> Ἀμφοῖν δὲ στῆλαι συντέρμονες &c.
> *Ex Thebis ambo, Jove nati, praelia amantes,*
> *Hunc thyrsi, hunc clavae pondera ferre juvat.*
> *Parque columnarum positus &c.*

His autem documentis genuinis ostendit comprobari vitam illorum mortalium, ac tempus, & veritatem rei gestae; licet hanc violare contenderint speciosa quadam & puerili figurandi ratio-

ratione abutentes Poetae: *Vera ergo sunt*, inquit, *quae loquuntur Poetae, sed obtentu aliquo, specieque velata* (cap. XI. pag. mihi 47.) Dixerat paulo ante (p. 44): *at enim Poetae ista finxerunt. Errat quisquis hoc putat: illi enim de hominibus loquebantur: sed, ut eos exornarent, quorum memoriam laudibus celebrabant, Deos esse dixerunt. Itaque illa potius ficta sunt, quae tamquam de Diis, non illa, quae tamquam de hominibus sunt locuti.* Quare capite postremo ejusdem libri colligit ex monumentis per Historicos observatis, cui aetati respondeant Saturnus ille, ac Jupiter, Hercules, Liber, ceterique mortales, Divinis honoribus postea culti: &, collatis rationibus Genealogicis, cum Gestorum hujusmodi Chronologia, Nationum in monumentis expressa, confici asseverat, testibus Theophilo ac Thalo, Belum, ac Saturnum ipsi aequalem antiquiores fuisse Trojano bello an. circiter CCCXXII. Ab excidio autem Trojae, ad sua tempora, numerat Lactantius, dum haec scriberet circa initium saeculi quarti Aerae Christianae, annos MCCCCLXX. A Lactantii calculis non elongantur admodum tempora in Arundellianis Pariorum marmoribus consignata: quae, cum incisa esse constet annis CCLXIII. ante Aeram CHRISTI communem, excidium Trojae praecessisse memorant annis DCCCCXLV. Summa duorum intervallorum est MCCIX: quibus si addideris annos CCCX. circiter, a capite ejusdem Aerae nostrae ad Lactantium numerandae, fiet summa annorum MDXIX, solis L. annis differens ab intervallo per Lactantium definito ex Trojae excidio, ad annum quo ipse scribebat.

Utroque igitur ductu, tum vetustissimorum Graeciae monimentorum, quae Tabella haec repraesentat (& ipsa inter genuinae Antiquitatis documenta referenda), tum Scriptorum in Chronologia, Genealogia, & Historia apud Graecos principum, ad eamdem metam pertingimus, quae Herculis Alcmenae, ac Trojani belli aetatem per Saecula quindecim dirimit, ab initio Aerae Christianae. Hoc intervallum temporis confirmari ostendam ex dispositione Asterismorum in Globo Farnesiano signata: sed mihi permitti peto, ad firmiorem persuasionem Trojani temporis recte constituti, producere tres veteres Tabellas, (a) quarum duas hactenus ineditas inter domestica cimelia Patruus meus servabat, nunc vero Ill. Capitulum Veronense custodit: ut appareat quaenam documenta ex illa aetate Graecis suppeterent ad sua tempora rite consignanda.

CAPUT QUINTUM

Aetas Herculis ac belli Trojani illustratur ex Tabella Iliaca per Fabrettum V.C. edita, & ex fragmentis aliarum duarum Tabellar. nondum editarum.

HErculem cum dico Alcmenae filium, & socium Argonautarum, ac Trojanae Expeditionis, unusquisque intelligit de illo me loqui, qui Ciceroni in lib. 3. de Nat. Deorum dicitur sextus, seu postremus. Hunc Virum vetusta Graeciae monumenta docent (ut vidimus capite superiori) cum Telamone, & Peleo ad Trojam obsidendam profectum, eamdem diripuisse, jugulatis filiis Laomedontis, solo excepto Priamo. Hanc deinde cladem Trojanam, ab Hercule inflictam juxta Eusebii Chronicon anno Abrahami 768, subsecuta est secunda sub eodem Priamo, bellum inferente Agamemnone, cum ceteris Graecis, post annos LXVII. ab illa priori evolutos, juxta idem Chronicon.

Hujus itaque Herculis, & Trojanae utriusque obsidionis aetate, quaenam documenta sint posita, & ad posteros transmissa, unde Chronologia, ac Gesta Virorum cum Hercule agentium colligi subinde potuerint a primis Histo-

(a) *Vide Tab. II. Saeculi Secundi nostrae* Demonstr. Hist. Eccl. Quadripar. num. 5. 104. & 99. 107.

LIBER ANTIQUARIUS.

storiae Graecae Scriptoribus praestat nunc indagare.

Profero ex pluribus antiquis Cimeliis Tabellas tres, quae sub oculos ponunt fontes documentorum, unde areolas suas irrigarunt Scriptorum principes in Graeca Historia Hellanicus, & Herodotus. Prima Tabella, edita atque illustrata fuit nobili Commentario a doctissimo Antiquitatis interprete Fabretto. Est autem celebris illa apud Bovillas reperta, ubi Sacrarium Gentis Juliae fuit; & Trojanarum rerum Scriptores vetustissimos memorat, Homerum, Arctinem Milesium, Leschen Pirrhaeum, ac Stesichorum. Anaglyptico autem opere insculptis figuris, rerum seriem exprimentibus, sociat incisa singillatim nomina Virorum, ac Mulierum ibidem expressorum, necnon templa, columnas, aras, sepulchra, arcem, muros, portas obsessae Civitatis, Sigaeum portum, indicationes denique praecipuas monimentorum: unde Trojani Belli memoria argumentum Historicis suppeditasset, nisi praeripuissent Poetae, ut suis Fabulis admiscerent. Tabellae materiem, ad marmoris duritiem ita accedentem, ut plane ex marmore visa sit primo intuitu, diligentiori tandem examine judicavit Fabrettus ex marmore subtilissimum in pulverem reducto, & setaceis foraminibus cribrato, ac in mortarium collocato, admixta etiam arena, juxta Graecanicum illud tectorium a Vitruvio descriptum lib. 7. cap. 3., subacto, cujus crustis pro abacis quandoque utebantur, fuisse compactam. Ut ut sit, complurium marmorum duritiem vincit, tum haec Iliadis Tabella, tum huic simillimae duae, post hanc recensendae. Coelaturae stylus, & literarum incisarum forma, plane par in omnibus observatur. Ibidem effossam fuisse constat Tabulam anaglypham Apotheoseos Homeri, Columnensium in Aedibus asservatam, & plurium Antiquariorum Scriptis ornatam, ampliorem quidem, & elegantius coelatam, sed affinem argumento, utpote celebrantem opera Graecarum literarum Parentis, contexta de rebus apud Ilium gestis. Perpensis autem pluribus Tabellae locis, characterum forma, effossionis situ, & Tiberii Claudii, ac Neronis studio in res Trojanas, harumque relationem ad Gentem Juliam, & Sacrarium ad Bovillas a Tiberio Principe fundatum, necnon ejusdem Neronis elegantissimo luxu in Homericis scyphis a Suetonio memoratis cap. 47. ejus Vitae, conjicit scite Fabrettus pag. 381. aliquo ex his Principibus auctore, efformatam Tabellam ab eruditis collatoribus scriptorum Homeri Iliados, cum Arctini Milesii Aethiopicis, Leschis Pyrrhaei parva Iliade, Stesichori Troicis, necnon posteriorum quoque ingeniorum monimentis.

Hujus in Tabellae expositione non est cur immorer; cum eandem absolutissime perductam per singulas anaglyphi partes tanta eruditione nobis exposuerit eximius Antiquitatis vindex Fabrettus; ut Beggerus, ejusdem vestigia relegens, hoc elogio ornandum censuerit suum praecentorem., Tam luculenter illustravit, ut, post Homerum Iliada conscripturus videri possit, qui denuo id stadium decurrere, & & doctius quid in medium proferre conaretur ,,. Iconem vero ipsam, vita comite, heic inserendam promiserat Franciscus Blanchinus Patruus meus, ex beneficentia Marchionis Clementis Spada, ad quem, tum archetypi hujus Cimelii, tum Iconis aeneae possessio pervenerat ex haereditate Urbani Marchionis Roccii: cum is ex Cimeliarchio D. Archangeli Spagna Archetypum, Iconismum vero ab haeredibus Fabretti fuisset consecutus. Utinam licuisset & mihi Iconem inserere, a

V. Cl.

V. Cl. Marchione Spada diligenter curatam, ut collata cum duabus aliis ejusdem argumenti Tabulis nondum editis, (quas Patruus meus Museo Amplissimi Capituli Veronensis donavit, atque ego data opera adjunxi II. Tabulae Barbatianae alterius Saeculi hujus nostrae *DemonstrationisHistoriae EcclesiasticaeQuadripartitae* n. 95. 104. 99. & 107.), posset earundem antiquitatem plane supparem ex omnimoda styli similitudine demonstrare.

Materies utriusque Tabellae, seu fragmentorum nostrorum, nihil a praecedentibus differt; quemadmodum & spissitudo, & mensura, ac modulus coelaturae figurarum, & characterum. Hoc unum interest praecedentes inter, ac nostras Tabulas, quod illae ex unica parte insculptae sunt, nostrae vero ab utraque: in una quidem, figuris & literis; in alia vero, literis tantum: quemadmodum Iconismus geminatus ostendit. Prior ex nostris in antica parte (signata num. 95.) exprimit *Iliadem Homeri*, uti perspicue declarat Titulus amplioribus literis ibidem expressus, ΙΛΙΑΞ ΟΜΗΡΟΥ, in limbo superiori. At in limbo laterali ad laevam descendente leguntur enumerati singillatim Iliados Homericae libri, cum brevissimo illo argumento, sive summa libri, quod in vetustissimisExemplaribus repertum, fideliter reddiderunt complures Editiones Graeco-Latinae. Libro primo, indicato per literam A, subditur argumentum ΜΗΝΙΣ, hoc est *ira* (subaudi *Achillis*). Libri secundi numerus B, non intercidit; sed literae argumenti detritae sunt, non secus ac tertii Libri numerus, ac summa. Sequitur quartus Δ, ejusque summarium in vetustissimis pariter codicibus adscriptum, ΟΡΚΙΩΝ ΣΥΓΧΥΣΙΣ, *Foederum confusio*. Deinde quintus Liber indicatur litera E, apposito argumento, eorundem codicum auctoritate confirmato, ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΑΡΙΣΤΕΙΑ, *Diomedis magna strenuitas*, ab Homerico Heroe exercita in vulnerandis Venere, & Marte jussu Minervae. Heic vero detruncatum pretiosae hujus Tabellae fragmentum, consequentium Librorum seriem abrumpit. Hos intra limbos, inscriptos ordine & argumento singulorum Iliadis Homericae Librorum, superest anaglyphi pars, Trojanae arcis muros, ac Templum in ea fundatum exhibens iisdem omnino lineamentis, quae conspiciuntur in alia Tabella Marchionis Spada, per Fabrettum illustrata, & in secunda ex nostris, ut conferenti patebit. Nostrae Tabellae portio superstes, licet exigua sit, dum comparatur deperditae, vel etiam Fabrettianae, attamen Iliadis Homericae initium nobis praeservat, quod in illa abruptum desideratur. Exhibet enim in serie superiori icuncularum, seu sigillorum, quibus coelata est, confidentes Graecorum Duces, ut de obsidione Trojana prosequenda, sive deserenda deliberent. Leguntur Diomedis, & Achillis nomina, primariis eorum subscripta ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ. Consequitur Chryses (a) ΚΡΥΣΗΣ, ante Regem (b) Agamemnonem sedentem de genu supplex, ut filiam captivam redimat. Negante Rege, Sacerdos Chryses cum objurgatione dimissus convertit preces ad Apollinem Smyntheum, ut de Graecorum exercitu poenas sumat. Juxta Sacerdotis votum, pestis ab Apolline immissa in Graecos grassatur, quorum cadavera curribus asportata nostrum Anaglyphum indicat. Verum heic detruncatur Tabella, & contextus Rhapsodiae: nec sinit distincte nos assequi characteres subscriptos.

Ubi

(a) *Ante* ΧΡΥΣΗΣ, *legitur in marmore* . . . . . ΩΝ.
(b) *Agamemnonis priores literae fere obliteratae sunt in marmore.*

haec afferamus; ut constet, per haec cimelia, collecta fuisse diligenter ex vetustioribus primarum literarum Auctoribus apud Graecos potiora documenta, unde Historia comprobaretur. Id multo praeclarius innotescet ex minutiori fragmento alterius ex nostris Tabellis Iliacis, quod in Iconismo notavimus in Tab. II. Saeculi II. num. 99. ut hujus pariter utraque superficies observaretur; cum sit portio alterius Tabellae, nonsecus, ac praecedens, utrinque insculptae.

Ad Trojanae expeditionis argumentum etiam hoc pertinere certum est, ex figuris in antica parte anaglyptice insculptis, cum Graeca Epigraphe singularum acta demonstrante, quae literas praeservat omnino evidentes. Prima cellula ita inscribitur: ΠΕΝΘΕΣΙΛΗΑ ΑΜΑΖΩΝ ΠΑΡΑΓΙΝΕΤΟ, *Penthesilea Amazon advenit*, Priamo scilicet contra Graecos opem latura. Sufficit haec prima Epigraphe, ut ostendatur, hanc Tabellam figuratam fuisse, non ex Homeri Poemate, ubi nulla Penthesilea, aut Amazonum, subsidio Trojanis oblata memorantur; sed ex supplemento Cointi Smyrnaei, quem Quintum Calabrum nostri vocant: & quidem ex ipso initio libri primi, ubi educit in campum Trojanorum armatam Penthesileam, ejusque expeditionis causas exponit.

Cellula secunda, memorat & exprimit mortem ipsi Penthesileae illatam ab Achille, ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΕΝΘΕΣΙΛΗΑΝ ΑΠΟΚΤΕΙΝΕΙ *Achilles Penthesileam interficit*. Observat erudite Fabrettus pag. 350. ad num. 80 suae Tabellae, Penthesileam ibi non exhiberi, ex Cointi descriptione, ab hasta Achillis cum equo transverberatam; sed, ex Panaeni pictura (de qua Pausanias in Eliacis lib. v.) ab Achille sustentatam. Nostrum anaglyphum eandem ex equo delabentem (sive, ut ipse ait, defluentem, dum hasta frangitur) & ab Achille spoliatam cassìde juxta versus Smyrnaei 625. & 655. repraesentat.

Proxima areola Antilochum a Memnone occisum exhibet, ΜΕΜΝΩΝ ΑΝΤΙΛΟΧΟΝ ΑΠΟΚΤΕΙΝΕΙ, ex Q. Smyrnaei lib. II. vers. 257, quemadmodum in sua etiam Tabella num. 82. adnotavit Fabrettus.

Achilles a Nestore ad ulciscendam Archilochi filii mortem accitus versu 389. ejusdem libri cum Memnone congreditur num. 83., ut ait Fabrettus de sua Tabella. In nostra exhibetur eadem pugna, & caedes; & quidem patrata a Pelei filio, juxta Smyrnaei carmen, ense in pectus Memnonis adacto vers. 541. uti figurarum dispositio in nostro anaglypho demonstrat; quae idcirco recognoscitur ad Q. Smyrnaei descriptionem exacta.

Infima areola hanc praefert epigraphen, ΕΝ ΤΑΙΣ ΣΚΑΙΑΙΣ ΠΥΛΑΙΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΑΠΟ...... In Porta Scaea Achilles Apollinis occulto telo vulneratus cadit, juxta Cointi versus 60. & consequentes in lib. tertio. Diffractio Tabellae seriem subsequentium Gestorum intercipit. Sauciatus vero, & jamjam moriturus assurgit, hostesque obtruncat, ibi vers. 150. Ἀλλὰ κ' ὣς ἀνόρουσε κ.λ.

Nihilominus tamen surgit, & incurrit in hostes, quassans validam hastam; confoditque Ornithona eximium Probatum Hectoris socium &c.

Epigraphes in adverso limbo incisae, pertinebant ad indicanda Gesta in medio Tabellae expressa intra muros Trojanos ibi superstites, neque dissimiles a priori nostra, & a Fabrettiana, in qua Priami, & Agenoris caedes ad Aram Jovis Hercaei repraesentatur num. 106. a Fabretto erudite recognita, & explicata. In ejus Tabella supersunt figurae. In hac nostra figuris truncata superstes est Inscriptionis pars postrema, ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ ΑΠΟΚΤΕΙΝΕΙ ΠΡΙΑΜΟΝ

ΚΑΙ ΑΓΗΝΟΡΑ *Neoptolemus* OCCIDIT PRIAMUM ET AGENOREM. Id quoque juxta Smyrnaei Paralipomena lib. 13. verf. 217. & feq. expreffum hic titulus docet, comparatus aliorum teftimoniis a Fabretto & Beggero productis, & expenfis ad num. Fabretti 106. Beggeri vero 62.

Sequuntur nomina Ducum e Graecis illuftrium, qui ingreffi Equum, arte Minervae ab Epeo conftructum, recenfentur a Cointo Smyrnaeo lib. XII. verf. 311. & feq. Legitur ex his ΠΟΛΥΠΟΙΤΗΣ *Polypoetes*, ΘΡΑΣΙΜΗΔΗΣ *Thrafimedes*, (quem vocat *Deoparem*), & ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ *Philoctetes*, cujus fupra cecinerat verf. 80. magnanimum dimicandi ftudium. Diffractio Tabellae nos fraudat lectione fubfequentium. Singulis Ducibus enumeratis, alterius Viri nomen fubditur quarto cafu expreffum, nempe ΠΟΛΥΠΟΙΤΗΣ ΕΧΕΙΟΝ *Polypoetes Echium*, ΘΡΑΣΙΜΗΔΗΣ ΝΙΔΡΑΙΝΕΤΟΝ *Thrafimedes Nidraenetum*, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ ΔΙΟΠΘΗΝ *Philoctetes Diopten*, fubintellecto fortaffe verbo ΑΠΟΚΤΕΙΝΕΙ *occidit*, expreffo in adverfis cellulis. Fidentius judicaremus, num per has Epigraphes indicarentur totidem pugnae, vel caedes ad Aram Jovis Hercaei peractae ab his Neoptolemi fociis cum ipfo egreffis ab Equo Dureo, fi Anaglyphi pars excifa fupereffet. Satis attamen recognofcimus ex Cointi fententia hanc Tabellam fuiffe efformatam, cum hofce Duces recenfeat intra Arcem Trojanam pugnantes, & mactantes cum Priamo ceteros Phrygas fibi occurrentes; licet fortaffe defumpta fuerint aliqua nomina ex pictura Polygnoti ad Sepulchrum Neoptolemi prope Delphos, quemadmodum alia complura, quae retulit Paufanias in Phocicis lib. x. eandem picturam defcribens. Hoc autem loco obfervare non omittam, his in Tabellis cuftoditum fuiffe morem in picturis Polygnoti obvium, ut fcilicet nomina adfcriberentur fingulis ferme Figuris illorum Virorum, vel Feminarum, quas coloribus repraefentabant.

Exterior limbus fragmenti noftri in areolas pariter diftributus, Anaglyphis figillis infculptus eft. Infima areola (ex parte tamen diffracta) videtur Achillem repraefentare, agentem currum citatis equis, & trahentem Hectoris cadaver, ut Q. Smyrnaeus memorat lib. XIV. verf. 132. Imminet huic areola, in qua pyra extructa; &, compofito fupra eam cadavere ejufdem Hectoris, jufta ei perfolvuntur a Trojanis, quae, utpote prolixius defcripta ab Homero in ipfo fine fuae Iliados, leviter attigit fecundo verfu fuorum Paralipomenon Smyrnaeus. Suprema denique areola fedentem Priamum Regem, five alium Trojanum Ducem videtur referre, ejufque pedibus advolutum Sinonem dolofae indicationis auctorem. Equus ligneus in confpectu eft; apud quem affidens tanquam in afylo reperiri voluit, ut commentum fuum verofimilius redderet. Rem totam lib. XII. fufe profequitur Cointus Smyrnaeus, cujus Poemati refpondere videmus quaecumque in hoc fragmento fuperfunt noftrae hujus Tabellae.

Facies adverfa fragmenti poftremae ejufdem Tabellae Graecis characteribus infcripta eft a fummo ad imum. Recenfetur autem in ea Cadmi progenies ita confignata:

Κάδμος ἐκ αρΜΟΝΙης θυγα	Cadmus ex HARMONIA fi-
τέρος αρΕΩΣ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ	lia MARTIS ET VENERIS
ΓΕΝΝΑ ΚΟΡΑΣ Δ̄ ΙΝΩ ΑΓΑΥ	GENVIT PVELLAS IIII INO AGA-
ΗΝ ΑΥΤΟΝΟΗΝ ΣΕΜΕΛΗΝ	VENA VTONOEN SEMELEM

ΥΙΟΝ FI-

ΥΙΟΝ ΔΕ ΠΟΛΥΔΩΡΟΝ	FILIVM VERO POLYDORVM
ΑΡΙΣΤΑΙΟΥ ΔΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΗΣ ΑΚ ΤΑΙΩΝ	ARISTEI VERO ET AVTONOES ACTAEON
ΑΘΑΜΑΝΤΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΙΝΟΥΣ ΛΕ	ATHAMANTIS ET INO LE-
ΑΡΧΟΣ ΚΑΙ ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ	ARCHVS ET MELICERTES
ΕΧΕΙΟΝΟΣ ΔΕ ΣΠΑΡΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΑΥ	ECHIONIS SPARTI ET AGA-
ΗΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ ΠΕΝΘΕΥΣ	VES GENITVS EST PENTHEVS
ΖΕΥΣ ΣΕΜΕΛΗ ΠΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΕΡ	IVPPITER CVM SEMELE VERSATVS ET FVL-
ΑΥΝΩΣΑΣ ΑΥΤΗΝ ΑΝΕΛΟΜΕ	GVRE EAM PERSTRINGENS SVSCIPI-
ΝΟΣ ΤΟΝ ΔΙΟΝΥΣΟΝ ΚΑΙ ΕΝΡΑΨ	ENS (BACCHVM) DIONYSIVM ET ASSV-
ΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΗΡΟΝ ΥΣΤΕΡΟΝ	ENS COXENDICE ITERVM
ΔΙΔΩΣΙ ΝΙΝ ΩΙΤΡΕΦΕΙΝ	DEDIT IPSVM NVTRIENDVM
ΗΡΑΣ ΑΡΓΕΙΑΣ ΙΕΡΕΙΑ ΕΥΡΥΔ . . .	IVNONIS ARGIVAE SACERDOS EVRYDICE

Postremus hic versus, in quo abrumpitur consecutio Epigraphis, & Tabellae, videtur mihi longe praestare superioribus; cum *Junonis Argivae Sacerdotem Eurydicen* commemoret, quod plurimum interest ad constabilienda fundamenta Chronologiae, & Historiae, qualis haberi apud Graecos potuit hujus temporis Heroici, tot fabulis ab eisdem conspersi. Vidimus supra in Tabella Herculis gestis inscripta ex Museo Farnesio memorari *Sacerdotem Junonis Argivae Admetam* Eurysthei Regis filiam in ipsa Tabellae dedicatione, sive ut temporis characterem. Compertum siquidem est, HellanicumMitylenaeum annis duodecim Herodoto vetustiorem, cum vellet Chronologiae probatis documentis prima apud Graecos Historiae rudimenta contexere, *a serie Junonis Argivae Sacerdotio fungentium feminarum fuisse auspicatum*, eamque duobus Libris complexum fuisse, quos Stephanus in voce φρικίον produxit. Alii vero ex Genealogiis aetatum successiones, & spatia sunt expiscati; quibus hanc viam signarunt Phericydes Scyrius, & Epimenides, habiti ex Genealogis praecipui.

Nostra haec Tabella ex utroque fonte Chronologiae rivulos ad Historiam deducit: quae causa fuit, ut hoc in Opusculo eamdem illustraremos, cum reliquis paulo ante allegatis: hoc scilicet consilio ducti, ot ostenderemus, quae tandem potiora firmamenta Gestorum, ac Temporom apud Graecos invenirentur aetatis proxime praecedentis bellum Trojanum, ut conferrentur cum indicationibus ejusdem aetatis, ab Hercule Alcmenae, & Argonautis ejusdem aequalibus indicatae in Asterismorum & Globi Caelestis prima designatione, ad eadem tempora, ut videbimus, referenda.

Confirmat autem collatio quatuor, de quibus loquimur, Tabellarum conjecturam Fabretti, de sua Iliaca apud Bovillas reperta, ubi Sacrarium Gentis Juliae a Tiberio Principe aedificatum fuit, ex Taciti testimonio Annalium lib. II. arguentis, ab eodem Tiberio, sive a Claudio, aut a Nerone ibidem collocatam. Ego malim a Tiberio fuisse positam, non modo ut Gentis Juliae originem a Troja deductam vetustissimorum Auctorum scriptis illustraret, verum etiam, ut fabularis Historiae colligeret quaecumque vestigia: ejus enim, ipse, usque ad fastidium minutissimus inquisitor fuit; quemadmodum accepimus a Suetonio in ejus Vita cap. 70. Suetonii verba sunt: *Maxime autem curavit notitiam historiae fabularis*

laris usque ad ineptias, atque derisum. Nam & Grammaticos, (quod genus hominum, ut diximus, appetebat) ejusmodi fere quaestionibus experiebatur: Quae mater Hecubae? quod Achilli nomen inter Virgines fuisset? quid Sirenes cantare sint solitae?„Ad ingenium Tiberii formatae videntur quatuor Tabellae hactenus explicatae; cum fabularem historiam Gestorum Herculis,& rerum Trojanarum complectantur, aliae junctim, aliae divisim, juxta praecipuorum apud Graecos Scriptorum Opera; sive Homeri solius, ut in tertia; sive Homeri simul,& Leschis, Arctini, Stesichori,aliorumque, quos sequitur Cointus, adjectis etiam Polygnoti picturis,ut in secunda; sive Cointi Smyrnei tantum, ut in quarta; sive ex Inscriptionibus antiquissimis post inlatas in Graeciam a Cadmo literas, ut in prima, Herculis gesta indicante, & Amphitryonis dedicationem, & Argivae Junonis Sacerdotem Admetam.

Sive igitur Tiberii studio in fabularem Historiam ex omnium scriptis colligendam,sive Claudii,&Neronis propensioni in literas,ac res Trojanas, sit adscribenda collectio hujusmodi Tabellarum, quas in sacrario Gentis Juliae dedicatas vix dubito, cum de Iliaca jam constet, cui forma,stylo,& mensura respondent reliquae; id nobis ministrant utilitatis,ut fundamenta potiora nobis ostendant monimentorum Genealogiae, Chronologiae, ac Gestorum Aetatis Heroicae, quibus innititur fabularis Graecorum historia. Si placet Cadmi progeniem heic recensitam diligentius recognoscere, expedite id praestare possumus ex tertio libro Apollodori: *Neptunus*,inquit, *duos e Lybia filios, Belum, & Agenorem procreavit. Belus quidem Aegyptiorum Rex,quos superius diximus, liberos genuit: Agenor autem in Europam profectus,Telephascam conjugem duxit, ex qua Europam filiam, & Cadmum, Phoenicemque mares, & Cilicem sustulit &c.*

Cadmus,Harmonia Veneris & Martis filia in uxorem accepta, ex eadem progenuit filias quatuor, marem vero unum:*Cadmi filiae fuere* (sequitur Apollodorus) *Autonoe, Ino, Semele, Agave. Verum Polydorum unicum babuit marem.*

Haec eadem expressa legimus in nostro Fragmento,suppletis in primo versu, & in secundo aliquot literis, quas fractura detruncavit: sed satis indicantur ex consecutione superstitum, capitalibus sive majusculis characteribus heic signatarum:

κάδμος ἐκ ἁρΜΟΝΙης θυγα
τέρες αρΕΩΣ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ
ΓΕΝΝΑ ΚΟΡΑΣ Δ ΙΝΩ ΑΓΑΥ-
ΗΝ &c.

Ordo enumerationis in hac prima recensione variat ab Apollodoro, qui *Autonoen* primo nominat, tum *Ino*, *Agaven*, *Semelem*, & *Polydorum*: sed mox repetitur in Tabella filiarum series eodem ordine, quo apud Apollodorum occurrunt tum filiae, tum earundem progenies. In Tabella legimus:

ΑΡΙΣΤΑΙΟΥ ΔΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΗΣ ΑΚΤΑΙΩΝ: Apollodorus scribit: *Ex Autonoe, & Aristaeo, Actaeon filius procreatur, qui a Chirone educatus, venator evasit.* Aristaeus, Apollinis & Cyrenes filius dicitur a Mythologis. Eundem omnibus praeclaris artibus instructum fuisse, quibus ceteros homines ad honestos mores inducebat, addit Aratus in Phaenomenis: eumque affirmat in Aquarii Asterismo figuratum; quod heic obiter attigisse non piget; ut conferatur cum aetate, qua Asterismorum figurae sunt a Graecis delineatae. Servius ad Virg. Georg. asserit, hunc ab Hesiodo dici Apollinem Australem.

Sequi-

Sequitur progenies *Inus* secundae Cadmi filiae in nostra Tabella: ΑΘΑΜΑΝΤΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΙΝΟΥ ΛΕΑΡΧΟΣ ΚΑΙ ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ, *ex* (a) *Athamante & Ino* (nascuntur) *Learchus*, *& Melicertes*: non moror fabulam apud Hyginum, aliosque Mythologos perlegendam. Observo tempora his & superioribus communia, & *Isthmios Ludos* in honorem hujus *Melicertis* institutos, Hygino teste, & Apollodoro, qui eorundem addit Sisyphum fuisse institutorem. Ludorum celebratio, publicum est Chronologiae documentum ad rem nostram pertinens; cujus gratia ista commemoro. Praeterea Athamantem, narrat Hyginus, patrem Prixi fuisse, qui ad Colchos aureum vellus pertulit.

Ex tertia Cadmi filia *Agave*, Echioni collocata, quem Spartum vocat nostra Tabella, hoc est ex iis hominibus, quos, interprete Apollodoro, ex Draconis dentibus a Cadmo disseminatis subortos finxerunt fabulae, nascitur Pentheus, ΕΧΕΙΟΝΟΣ ΣΠΑΡΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΑΥΗΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ ΠΕΝΘΕΥΣ. Paterno in Regno Thebanorum sedenti Polydoro acceptum fuisse Pentheum, refert Pausanias; sed a Bacchis discerptum, quod earum occulta sacra conspexisset.

De postrema natarum Cadmi Semele, ejusque filio Dionyso, Jovis ex concubitu genito, & a genitore foemori assuto, ac nymphis ad nutriendum tradito, eadem leguntur in Tabellae fragmento, quae in tertio libro Apollodori.

Demum subsequitur alia periocha, cujus tantummodo primus versus in Tabellae fragmento superest, memorans *Junonis Argivae Sacerdotio fungentem Eurydicen*, ΗΡΑΣ ΑΡΓΕΙΑΣ ΙΕΡΕΙΑ ΕΥΡΥΔΙΚΗ &c. cetera desiderantur. Lego in tertio libro Apollodori (pag. mihi 210.) *Eurydicen* (illius *Lacedaemonis* filiam, qui Regioni nomen dedit, dicebaturque filius Jovis, ex Taygeta una e septem filiabus Atlantis) lego, inquam, hanc ipsam *Eurydicen* uxorem fuisse *Acrisii*, postremi Argivorum Regis ex *Inachidum* stirpe, cui Regi, nata ex Aganippe alia uxore, filia Danae, mater fuit Persei in Regno successoris, quod transtulit Mycenas. Locum celebris illius Templi Junonis Argivae non integris milliariis duobus distare Mycenis, Pausanias narrat in Corinth. (pag. mihi 222.) *Ad laevam*, inquit, *Mycenarum*, *stadia XV. abest Junonis Fanum*: cujus descriptionem prosequtus, addit, *pro ejus vestibulo stare illarum feminarum statuas*, *quae Sacerdotio Junonis functae fuerant*.

Harum vero princeps fuit Io antiqua, Inachi filia, & Soror Phoronei, quae prima omnium Sacerdos Junonis Argivae asseritur a Theone, in Notis ad Aratum, ut observat Caesius in suo Caelo Astronomico-Poet. pag. 32. quemadmodum & ejus frater Phoroneus, primus omnium Sacrum fecit Junoni Argivae ex Higyn. pag. 143. Quare non immerito censuit Hellanicus, Chronologiam sibi esse ex illarum serie disponendam, quam ab origine Inachidum esse ductam, & tot monumentis aequalibus contestatam videbat: praesertim cum adlegerentur ex Regia stirpe ut plurimum feminae, quae hujusmodi ministerium susciperent; uti videmus in Herculis Tabella, Rege Eurystheo prognatam Admetam; & in hac nostra, Eurydicen Acrisii Regis uxorem, & Lacedaemonis filiam, quae & Junonis Argivae Sacerdotio perfuncta est, & Junoni Argivae Templum dedicavit non longe a Lacedaemone. Nam idem Pausanias in Laconicis (pag. mihi 351.) haec habet:

dddd *Ab*

(a) *Athamas iste*, *qui duxit Ino uxorem secundam*, *fuit Boeotiae Regulus*, *pater Phrixi*, *& Helles*, *ex prima uxore Nephele*; *eaque mortua*, *ex secunda uxore Ino genuit Learchum*, *& Melicertem*. Apollodor. pag. 38.

LIBER ANTIQUARIUS.

Ab eo monumento (Pleuronis) non longe abest tumulus, in quo est Junonis Argivae Aedes. Dedicatum ajunt ab Eurydice Lacedaemonis filia, Acrisii Abantis filii uxore: qui scilicet postremus fuit ex Inachidis in Regno Argivo, succedente, uti diximus, Perseo nepote, Jovis & Danaes filio, quae Acrisio nata erat ex Aganippe altera uxore.

Intelligimus itaque ex nostra Tabella cum hisce testimoniis Auctorum collata, in serie Sacerdotum feminarum Junonis Argivae, Eurydicen hanc uxorem Acrisii, una vel altera generatione praecedere aetatem Argonautarum. Nam frater ejusdem Eurydices fuit Amyclas, ex quo natus Cynortes, genuit Perierem, cui nupsit Gorgophone Persei filia. (Apollodorus pag. 210.)

Brevius autem colligitur eadem distantia generationum duarum ex Athamante patre Phryxi: cum Phryxo geniti liberi quatuor, ab Hygino recensiti, non modo Argonautarum comites fuerint, sed unus ex iisdem Argus navem ipsam construxisse dicatur, qua in Colchos profecti sunt.

Quinque autem generationibus Sacerdos Eurydice praecedit Sacerdotium Admetae regis Eurysthei filiae, & Herculi aequalis, ut ex brevi elencho generationum, quem heic elicimus ex Apollodoro, constare potest.

Acrisius Rex Argivus. Huic nupta Eurydice Sacerdos Junonis Argivae filia Lacaedemonis.

Danae

Perseus

Alcaeus

Amphitryo

Hercules: cui Eurystheus Mycenarum Rex in gratiam Admetae filiae unum ex laboribus XII. demandavit, ut baltheum scilicet afferret Amazonum Reginae.

Tres autem generationes cum intersint a Cadmo ad Acrisium (ut hanc seriem genealogicam ex eodem Apollodoro depromptam inspectanti patebit)

Neptunus

Belus	*Agenor*
Aegyptus	*Cadmus*
Lynceus	*Autonoe, Ino, Agave, Semele, Polydorus*
Abas	
Acrisius	*Bacchus, Dionysus*

consequitur, ut octo generationum intervallum, a Cadmo ad Herculem Alcmenae, ceterosque Argonautas, sit numerandum: quod spatium aetatis 250. circiter annis aequari potest: & anni 180. circiter ab Acrisio Rege, & a Sacerdotio Eurydices, ad Herculem, & Eurystheum, hujusque filiam, & Sacerdotem Junonis Argivae Admetam, hisque aequales Argonautas, computari possent.

Porro Junoni Argivae ludos Lyncei Patruus instituerat Danaus, ut Higynus refert in nuptiis filiarum, qui cantu peragebantur, unde dictus est Hymeneus. Quare adnotat Pausanias, sua quoque aetate prope Fanum Junonis Argivae, de quo supra, ab Eurydice dedicatum, operis antiqui signum fuisse collocatum in Aede Junonis Hypercheriae, *ad quam* (inquit) *pro filiarum nuptiis sacra facere Matronas solemne est*. Ludos a Danao institutos quintos numerat Higynus: mox addit sextos iterum Argis a Lynceo Aegypti filio Junoni Argivae celebratos, quos appellare placuit ἀσπις ἐνάργυεις; propterea, quod coronae loco daretur victoribus clypeus; cum idem Lynceus Abanti filio clypeum, quem Danaus patruus in juventa gesserat & eidem Junoni sacraverat, e templo detractum munere dedisset. Aedes itaque Junonis Argivae ab aetate Danai, & Cadmi, nempe a prima literarum, & artium institutione apud Graecos, haberi debet tanquam promptuarium primae ipsorum Chronologiae, tum ex Ludorum institutionibus, tum

ex

ex feminarum ſucceſſionibus in Sacerdotio, ab Hellanico prudenter obſervatis, & adhibitis ad temporum notas hiſtoriae ſuae praefigendas.

Pauca haec ſpecimina, & documenta, quae in noſtris Tabellis & fragmentis tot ſaecula praeſervarunt, ita pretioſa mihi viſa ſunt, & utilia ad comprobanda temporum ante actorum ſpatia mox colligenda ex Globo Farneſiano, ejuſque Aſteriſmis, ab Argonautarum aetate ad nos derivatis, ut exponenda eſſe duxerim integro Capite, Eruditis Lectoribus, ut ſpero, non injucundo.

CAPUT SEXTUM.

Ex Figuris Aſteriſmorum, per Graecos efformatis & in Globo eorum Caeleſti repraeſentatis, probatur eam delineationem completam fuiſſe circa aetatem Herculis, & Argonautarum.

AD comprobandam aſſerti hujus veritatem ſatis eſſet illa colligere, quae ſparſim protuli per totam ſecundam Decadem Hiſtoriae noſtrae Univerſalis, praeſertim vero cap. 28. Decadis III. aut brevem illam indicationem repetere, quam ſub initium hujus opuſculi perſtringebam. Verum ne nimis jejune hoc argumentum ex praecipuis hujuſce libri videar delibare potius, quam pertractare, ſi contracta illa enumeratione contentus ſim; aut minus civiliter agere cum Lectore, ſi eum amandem ad integram Decadem alterius noſtri Operis evolvendam; proponam diſcretos intra terminos hujuſce Capitis quidquid a me tunc editum, poſteriores deinde curae aliorum, ac noſtrae hanc in rem collatae luculentius expoſuerunt.

Imagines Aſteriſmorum a Graecis adhibitae ad ſtellas ſingillatim enumerandas, & nominandas, referunt Argonautas, eorumque naves, & inſtrumenta, aut Viros, feminaſque, & machinas, aliaque inventa, & monumenta, vel ejuſdem aetatis cum Argonautis, vel paulo ſuperioris. Quare, ut completa eſſe non potuit Aſteriſmorum hujuſmodi delineatio ante Argonauticam expeditionem; ita nec valde poſterior habenda eſt, cum neminem e Graecis illuſtribus admittat Trojano bello, & Ilii everſioni ſuperſtitem: quos profecto non omiſiſſet Aſtris inſerre cum ſuperioribus, ſi locus occupatus antea non fuiſſet prima illa deſignatione. Nam de Coma Berenices non eſt heic ſermo, quam novimus a Conone Mathematico in gratiam Berenices uxoris Ptolemaei Lagidis ſive Soteris ſuperadditam Globo Graecorum, jam multis Saeculis ante abſoluto.

LIBER ANTIQUARIUS

Quare neque Eudoxus, neque Meton (Aſtronomi vetuſtiores Conone) neque his antiquiores Scriptores quidquam nobis de illo Aſteriſmo tradiderunt; ſed ſtellas informes reliquerunt circa Bootem; quod multo magis de Antinoi Aſteriſmo dicendum eſt, plura poſt Saecula antiquis addito ab aſſentatoribus Hadriani.

Ad expeditionem igitur Argonauticam referri Navem a conſtructore Argo compactam, ſatis liquet; cum ab illa Argonautae ſint nominati. Praeter hanc tamen navim, aliarum quoque per eadem vel paulo ſuperiora tempora conſtructarum, imagines delineatae ſunt ab Aſteriſmorum deſignatoribus. Nam *Aries*, unde Zodiaci faſciam ornare coeperunt, *Paraſemon* eſt, ſive *Inſigne* & *Tutela* ejus Navis, qua Phryxus, una cum ſorore Helle fugiens, ſe apud Colchos recepit. Sive *Aries aureus* exprimeret ſolum *Inſigne* Navis, ſive etiam *Tutelam* Jovis Hammonis, perinde eſt. Ad hoc vero ſignum e Colchis aſportandum, miſſus a Rege Pelia dicitur Jaſon, cum ceteris Argonautis. Alterius Navis *Inſigne* fuit pari-

LIBER ANTIQUARIUS.

riter *Taurus*, five ex *tutela* Apidis, Ius, aut Isidis, five ex *Tauri* ftemmate, qua Princeps ille Cretenfis, Jovis nomine a fabulis memoratus, Europam Cadmi fororem rapuit. Alii tamen autumant, referri hoc etiam *Infigne*, feu *Parafemon* Navis, ad Jafonem Argonautarum Ducem, ob Tauros illos aeratis pedibus gradientes, ab ipfo domitos, & fub jugum miffos; de quibus ita opinandum cenfet in Opere pofthumo de GraecorumChronologia nuper edito celebris Neutonus, juxta ea quaeHigynus tradiditFab.22.Ego quoque Naves arbitror fignificatas aerato roftro mare fulcantes, directafque a Jafone, fub Apidis, aut Ius tutela, ad maritimas expeditiones.

Sequitur Afterifmus duorum *Geminorum* Caftoris, & Pollucis, (qui, cum Hercule navigantes, ex numero Argonautarum fuerunt; ad quos etiam fpectat conftellatio *Cygni*, ad ipforum Matrem Laedam fub illa imagine perlato Jove) & Equi minoris juxta Caefium pag. 215. Cancri Sydus ad Herculem, unum fcilicet ex Argonautis, referri docet Germanicus, quemadmodum, & Leo, qui confequitur, ob Nemaeum ab ipfo interfectum. Quin & in ejus pelle Herculem poft navigationem quiefcentem Tabella oftendit, quam explicuimus fupra cap. IV.

Extra Zodiacum quoque *Pegafus alatus*, eft Navis Bellorofontis, cujus infigne Pegafi fuit, uti Caelius docet in fuo Caelo Aftronomico-Poetico p.212. Delphinus, navis, qua Apollo Delphos, vel qua Bacchus in Lydiam navigans, piratam vicit Lycios infeftantem. Caetus vel Piftrix, five fit alia Navis contra Perfeum & Ariadnam miffa, five monftrum marinum, ad eofdem refertur, aetate proximos Argonautis per unam aut alteram generationem, qua eos praecefferunt. Pertinent quoque ad eofdem Afterifmi *Coronae* Boreae, ipfius *Andromedae*, hujufque parentum Cephei, & Caffiopeae. Verum, ne divagemur ab Argonautis, *Orphei* Lyra, *Aefculapii* fydus, & *Serpens*, Herculis *Sagitta*, & *Vultur*, Hefperidum *Draco*, *Hydrus* five *Hydra*, quam aliqui Lernaeam putant cum Caelio pag. 273. fpectare intelliguntur ad Argonautas, quos inter Aefculapius, Orpheus, & Hercules numerantur. Multo autem proximius eofdem attingit *Chiron Centaurus* plurium Argonautarum Magifter, nempe trium jam nominatorum, & Jafonis una, cum fua *Ara*, & *Lupo* (quam *victimam Centauri* dicunt, tefte Caefio pag. 299.) & *Corona Auftrali*, ad facrificium adhibita, five hanc malis ad Bacchum referre cum iis, qui, in memoriam *Semeles* matris Caelo inlatam ab ipfo volunt, Afterifmi delineatio incidet in tempora Argonautica, cum Bacchus Semeles filius annis LX. ante Herculem deceffiffe dicatur. Quaecumque fuperfunt Coftellationes (praeter novitias Comae Berenicis, & Antinoi), ut fcite advertit Neuton, Gefta connotant aetatum Argonautis proxime fuperiorum; nulla vero indicat viros, feminas, aut facta Argonautis pofteriora. Nam *Urfa Major*, Callifto Lycaonis Arcadiae Regis filiam, Arctophylax vero filium ab illa genitum indicant. *Urfa Minor*, unam ex Jovis illius nutricibus, qui Cretenfis fuit, & raptor Europae fororis Cadmi. Ejufdem Jovis Cretenfis Capra Amalthea nutrix *Capellae*, vindicat Sydus cum *Heniocho* ejufdem geftatore, quem nominant etiam *Aurigam*. Theon vero in Aratum, afferit effe Bellorophontem. *Trianguli* Sydus Arieti imminens cum Aegypti Deltam referre dicatur & imitari, profecto defignat Regionem, unde ars navigandi per Danaum, aliofque delata in Graeciam fuit. *Arcturus*, *Virgo*, five Erigone, & *Canis minor*, juxta Higynum Fab. 130. ad gefta pertinent

tinent

tinent Icarii & Bacchi; ad Jovis, & Panis Capricornus (Vide apud Higynum); Aquarius ad Deucalionem, juxta quosdam, &, ex aliorum sententia, ad Ganymedem Jovis pocillatorem, Bello Trojano anteriorem & Argonautis. Piscis uterque, ad Venerem, & Cupidinem; tertius vero Nothius ad Isidem, teste Higyno. Orion, & cum eo Lepus, & Canis major, necnon Eridanus, sive fluvius (ad eumdem Orionem relatae Constellationes) circa eadem tempora statuendus est; cum dicatur ab Higyno Fab. 41 Jovis filius, & Europae sororis Cadmi. Sunt igitur universi veterum Asterismi, in Arateo Globo retenti, figurae Argonautarum, vel Patrum, & Avorum, per octo superiores generationes texentium stemmata Principum, eisdem Argonautis aetate ac sanguine junctorum per duas praecipuas stirpes Inachidum, & Japetidarum. Nullus vero Asterismus (seclusis, ut saepe diximus, *Coma Berenices*, & *Antinoo* post plura saecula insertis) indicat memoriam rei gestae post Argonauticam expeditionem. Quare ipsa res docet, completam fuisse delineationem hujusmodi Asterismorum aetate Argonautarum, imo & ad usum eorumdem in re Nautica exercenda; quae, stellarum singularum nomenclaturam certam statui, ac situm exacte conquiri, & in globo fideliter reddi, requirebat.

Observaveram per totam ferme Decadem tertiam Historiae nostrae Universalis, praesertim Capite XXII. & XXVIII. & XXX. num. LVI. universas Constellationes (cum referant gesta, ac viros ad eadem saecula pertinentes) jure dicendas esse opus aetatis, eosdem terminos non excedentis. Eques Isaac Neuton in sua Chronologia non modo assentitur, sed etiam opportune producit auctorem delineationis completae eorundem Asterismorum; & fuisse probat Chironem Centaurum, qui plures ex Argonautis (praesertim Herculem Alcmenae, Jasonem, Theseum, Orpheum) instituit in re Astronomica, & in variis disciplinis. Assertorem ostendit, apud Clementem Alexandrinum Stromatum libro 1. pag. 306. & 357, Scriptorem illum antiquum Gigantomachiae, qui diserte tradit, Chironem Centaurum delineasse σχήματα Ὀλύμπου. Quin etiam addit filiam Chironis Hipponem, patris exempla secutam, easdem disciplinas retinuisse. Et comprobat Euripidis testimonio, oracula tradi ab ipsa consuevisse *per ortus syderum*. De eadem Hippone in nostra Universali Historia Cap. XXVIII. id probaveram ex testimonio S. Cyrilli in lib. contra Julianum, ubi asserit, tanquam paternam haereditatem illatum fuisse ab Hippone in domum Aeoli, cui desponsata fuit, naturalem Philosophiam: per Argonautas vero in reditu ex Colchide, quando ad Phaeacam Insulam consederunt, juxta Apollodori testimonium, conjicit prudenter Neuton, Sphaerae seu Globi ejusmodi inventum, Nausicaae filiae Regis Alcinoi communicatum. Quare Corcyrenses apud Suidam in verbo Ἀγκαλίς, candem Nausicaam Spherae inventricem jactant. Sed alii apud Laertium in Prohem. lib. 1, Musaeum, unum ex Argonautis, Eumolpi filium & Orphei Magistrum, affirmant primum e Graecis Sphaeram Caelestem construxisse, communicato scilicet cum Chirone consilio, & communi studio ad eam absolutam delineationem perducto Caelestis Globi opificio suis Asterismis ornato.

Haec omnia a tam celebri Auctore circa hoc argumentum superaddita, confirmant ea, quae hactenus constituimus de absoluta Asterismorum delineatione circa aetatem expeditionis Argonauticae.

Praecipuum attamen firmamentum ad consolidanda haec asserta statuendum

eeee dum

LIBER ANTIQUARIUS.

dum est in Caeli ipsius, & stellarum singularum diligenti inspectione, & comparatione motus, per certa tempora in stellis observati, cum hisce monumentis genuinis, earundem positus exprimentibus per aetatem, qua construebantur. Deprehenditur ex hac comparatione talis evidentia Chronologiae, ut nulla possit luculentior adhiberi ad comprobandum tempus rei gestae, & humano testimonio ad posterorum memoriam perductae.

Eudoxus, aliique Astronomi celebres eundem secuti nobis tradiderunt, in Sphaera veterum (nempe illorum, qui primi Asterismos delinearunt, & stellas singulas collegerunt sub certis Imaginibus, earundem situm in Globo connotantes) collocata fuisse puncta, sive cardines Aequinoctiorum, ac Solstitiorum in medio illius Signi aut Asterismi, in quo tunc versante Sole Aequinoctia & Solstitia observabantur. Causam hujusmodi sedis deligendae deducit prudenter celebris Neuton ex complicatione anni Lunaris ac Solaris a plerisque Nationibus usurpata: quae, cum necessario requireret menses intercalares ad pariandas rationes utriusque Luminaris, ferebat quoque Novilunium mensis primi quandoque diebus 15. ante, quandoque totidem post Aequinoctia & Solstitia. Quare visum fuit opportunum complecti sub una Imagine, sive Asterismo Zodiaci, illam Caeli portionem, quae hinc inde a punctis Aequinoctii, ac Solstitii distabat per spatium, 15. diebus circiter a Solis progressu definitum. Potest alia quoque causa censeri ejusdem repartitionis, secluso etiam respectu aequandorum Lunae mensium cum Anno Solari, quam ita reputo.

Primi ex Veteribus Sphaerae inventores, qui ad usus humanae vitae prae ceteris necessarios aut proficuos, Agriculturae praesertim, Kalendarii, seu dispositionis anni Civilis; ac Navigationis, observationes suas referebant, Solstitia, & Aequinoctia, ut puto, adnotarunt in Orizonte; observantes puncta ortus, & occasus Solis, ubi dies longissimi in Aestivo Solstitio, brevissimi vero in Hyberno contingebant. Hoc spatium bifariam divisum in eodem Horizonte assignabat puncta Ortus, & Occasus, ad quae, cum Sol deferretur, aequabat horas suae morae supra Horizontem, cum horis suae revolutionis infra Horizontem. Illa igitur puncta prae ceteris attendenda censuerunt, ut ex reditu Solis ad eadem attingenda in suo Ortu, & Occasu, Aestatis, & Hyemis, Veris, & Autumni periodos definirent: ad agros colendos per Georgicam, ad Civilem anni partitionem per Kalendarium, & ad maritima commercia citra periculum exercenda per Nauticam, referentes hujusmodi observationes. Necesse igitur fuit attendere spatium temporis, quod excurrebat a Solis recursu ex uno puncto Solstitiali, exempli gratia, ita in Horizonte observato, ad punctum proximi Aequinoctii, & vicissim a punctis Aequinoctialibus, ad Solstitia proxima. temporis aestimandi, ac numerandi duo tantum organa illis suppetebant, Solis nempe repetitus gyrus supra Horizontem, quem diem dicimus, & Lunae renovata apparitio post Solis occasum, quae mensem aperit. Haec autem secunda ratio, procul dubio expeditior, & facilior, mensura fuit sub illa Astronomiae practicae infantia. Tres enim Lunae renovationes facilius numerantur, quam 90. recursus Solis, vel 91. Tres circiter Lunationes peragi cum viderent, interea dum Sol a puncto Horizontis Solstitiali procederet ad proximum Aequinoctiale, totidem Caeli spatia intra illum quadrantem circuli subdividenda censuerunt; & ita de ceteris annui circuli quadrantibus.

tibus. In Lunae autem progressu per eadem circiter spatia, cum viderent Stellas per eundem Caeli tractum disseminatas delineare quodammodo fines partitionis trifariae a se designandae in unoquoque quadrante circuli; illarum ductu rem peragendam susceperunt. Demerso igitur Sole infra Horizontem, quando attigerat, exempli causa, punctum Verni Aequinoctii in eodem Horizonte ita, ut praediximus, praenotatum, attente conversis oculis ad eandem Crepusculi Vespertini plagam, ubi Solis demersio contigerat, adnotarunt Stellas crepusculo propiores. Sin autem Lunae prima Phasis ea die forte contingeret, ex ejus vicinia fixarum earundem connotatio securius peragebatur. Quod in Vespertino Crepusculo observatum diximus, pari ratione in Matutino quoque inspiciebant. Quindecim vero gradibus circiter hinc inde a loco per Solem occupato possunt in utroque crepusculo deprehendi Stellae Zodiaci proximae, non modo primae magnitudinis, sed etiam secundae, praesertim ubi minor elevatio Poli, obliquitatem Sphaerae minorem reddit. Quare spatium illud Fasciae Zodiaci, utroque Crepusculo circiter definitum, uni Signo ex tribus in quadrante circuli statuendis jure attributum fuit, & sedes Aequinoctii in medio ejusdem Signi a primis illis Asterismorum metatoribus ac delineatoribus constituta. Utraque igitur haec ratio (quantum assequi possum) in causa fuit, ut sedes Aequinoctiorum, ac Solstitiorum a primis Imaginum Caelestium designatoribus in medio earundem Imaginum locaretur. Non enim ipsi, pro lubitu promovebant ad medium Signi puncta cardinalia Solstitii, & Aequinoctii: sed circa haec puncta a Solis situ definita quotquot Stellae hinc inde observari poterant, gradibus circiter quindecim, sive luce crepusculi utriusque dissitae, juxta Zodiaci Fasciam collectae ab ipsis fuerunt in unam ex tribus Imaginibus, unicuique quadranti attribuendis, sive duodecim Asterismis, integrum anni, & Zodiaci circulum convestientibus.

Hinc vero effectum est, ut duodecim istae Imagines assumptae, non fuerint omnino aequales, ita ut singulae per longitudinem extenderentur exacte ad gradus triginta. Partitio Imaginum sensibilis pendebat a situ fixarum, quae intra id spatium claudebantur: quas naturae conditori per singulos triginta gradus ab hominibus unicuique circulo assignatis collocare non placuit, veluti milliarios lapides. Infinita ejus sapientia alia ratione distribuit: cui pro tenuitate humanae cognitionis sese accomodantes (ut par erat) illi rudes Asterismorum delineatores, juxta positum Stellarum, a spatio graduum triginta non admodum recedentium, suarum Imaginum lineamenta per fixarum indicatarum fines duxerunt: id prae ceteris attendentes, quod maxime ex usu erat, ut Solis locus in punctis Cardinalibus medium circiter ejusdem Imaginis, seu Signi obtineret. Haec igitur rationabilis causa fuit, circumscribendarum Imaginum cardinibus utriusque Solstitii, & Aequinoctii, ac Signorum intermediorum; itaut medium Imaginis cardines obtinerent in Sphaera illa primigenia.

Postera deinde aetate observatum fuit, in regressu Solis ad puncta cardinalia utriusque Aequinoctii, ac Solstitii, quae in Horizonte non mutabantur, non apparere post aliquot Saecula in confinio lucis crepusculi vespertini, exempli causa, Stellas easdem, quae aliquot Saeculis ante ibi fulgebant; sed in Vespertino Crepusculo tardius mergi, quam antea consueverant, Sole occidente in eodem puncto Horizontis.

Ne-

LIBER ANTIQUARIUS.

Necessario igitur intellexerunt, Solem in cardine illo Aequinoctii constituti non obtinere idem centrum Imaginis, sive Asterismi, sed partem proximiorem initio, quam extremo termino ejusdem Signi. Hinc Astronomi posteriores affirmarunt, gradatim cardines Aequinoctiorum a se deprehensos non in quintadecima parte, seu gradu ejusdem Asterismi, sed in duodecima, deinde in octava, postmodum in quarta: quemadmodum Achilles Tatius in Isagoge a Petavio edita Sect. 23. diserte tradit.

Hanc dicimus *praecessionem Aequinoctiorum*: quae sero admodum reperta est ab Hipparcho, conferente suas Observationes posteriores cum superioribus ante aliquot saecula habitis. Nam ita lenta est illa praecessio, ut ad unicum gradum promoveat spatio annorum 71: & idcirco sensibilis reddi non poterat, nisi post lapsum plurium Saeculorum, ea praesertim aetate, qua Astronomi destituti erant organis aptis ad distinguenda minutiora segmenta temporis, & circulorum. Nunc vero auctis mirum in modum praesidiis Astronomiae, tum ex organorum copia, ac subtilitate, tum ex serie diuturna observationum per tres circiter Saeculorum Decades habitarum, ita Nobis constat de quantitate illius praecessionis, ut per annos singulos eidem imputanda esse noscamus minuta secunda 51. Circuli maximi, gradus vero unus per annos 71. & decem gradus per annos 710. ut ex Tabulis Ludovisianis de la Hire, a Regia Scientiarum Accademia collectis ex diligentissimis observationibus, quemadmodum etiam ex Flamstedianis, sive Britannicis constare cuique potest.

Ut igitur procedamus ad perspicue demonstrandam aetatem completae delineationis Asterismorum sub Argonautis, eorumque Magistris Chirone, & Musaeo, utendum est iisdem Asterismis in Globo Farnesiano repraesentatis, juxta positum Stellarum, quem anno Aerae Christianae Vulgaris 140. sive *Antonini Pii* secundo, obtinebant, observante Ptolemaeo illius Disciplinae supra omnes veteres peritissimo, ex iis qui supersint.

Ostendi supra cap. 2. Imagines Asterismorum in Globo Farnesiano sculptas anaglyptico opere una cum Sphaerae circulis, respondere dimensioni longitudinum a Ptolemaeo sua aetate repertae, & in Catalogo adscriptae ad Epocham indicatam anni secundi ejus *Antonini*, qui *Pius* dictus fuit, hoc est ad annum Aerae nostrae Christianae 140.

Ostendi secundo loco, quantitatem praecessionis Sectionum cardinalium Vernae, & Autumnalis, nempe Eclipticae, & Aequatoris, deprehensam ex comparatione Stellarum, Asterismos constituentium, cum cardinibus supradictis a Solis incursu manifestatis, spatio annorum 1550, nempe ex anno Aerae Christianae supradicto 140. ad annum ejusdem Aerae 1690. complevisse gradus viginti duos.

Ut igitur assequamur quot annis praecesserit Aeram Catalogi Ptolemaici incurrentem in annum CHRISTI 140 Aera completae delineationis primae Asterismorum sub Argonautis, satis erit attendere quoto in gradu illarum Imaginum & Asterismorum cardines illi sectionum Vernae, & Autumnalis versarentur, dum ita primum delineabantur. Id nobis retulit Achilles Tatius, aliique veteres confirmant, videndi apud Petavium in suo Uranologio, nempe cardines sectionum supradictarum, seu puncta Aequinoctialia (idem intellige de cardinibus Solstitiorum) obtinuisse medium illius Imaginis, in qua includebantur.

Diximus paulo ante, Stellatas illas Ima-

Imagines exacte aequales non esse, sed parum variare a duodecima parte circuli, quae constat gradibus triginta. Quo exactius itaque definiamus gradus progressuum, exploranda primum erit amplitudo Imaginis, sive Asterismi, in quo praecessio cardinum exploratur. A primo Zodiaci Asterismo, hoc est Arietis Imagine Stellata, & Vernae sectionis, cardinem in suo meditullio continente, quando primum delineata fuit, erit inchoandum. Id vero facile praestamus per fixarum Catalogos diligentissime constructos aetate nostra ex observatis accuratissimis potiorum Astronomorum.

In Britannico Flamstedii, ad annum 1690. ineuntem Stella *Arietis prima*, seu in *Cornu praecedens*, quae Bayero notatur litera *γ*, erat in longitudine dissita a Sectione Verna Eclipticae, & Aequatoris gr. 28. 51. 0". Stella vero, dicta *Ultima Caudae Arietis*, Bayero indicata litera *T*, erat ab eadem sectione Verna, seu cardine Aequinoctii elongata gradibus 49. 3'. 42". Amplitudo igitur Asterismi extenditur gr. 20. 12'. 42". si Arietis Imaginem figurarunt Chiron, Musaeus, & ceteri Argonautae intra fines hujusmodi Stellarum, cujus arcus dimidia pars constat gr. 10. 6'. 21". Sin autem usque ad Plejadas pertigit Arietis figura, ut in Globo Farnesiano apparet, & si Argonautae ex Plejadibus Tauri Imaginem inchoarunt, quarum *Lucida* ad Epocham praedictam anni 1690. ineuntis elongabatur a sectione Verna in Zodiaco gr. 55. 40'. 8", amplitudo Asterismi Arietis occupabat gr. 26. 48'. 52", cujus extensionis dimidia pars continet gr. 13. 24'. 26". Mihi certe id videtur vero similius, ut, quemadmodum initium primae imaginis a Stella *Lucida* in cornu prae ceteris sensibili ducebatur, & tertiae imaginis Geminorum, a *Lucida* in pede Gemini praecedentis, quae dicitur *Propus*, ita & secundae imaginis, seu Tauri Asterismus, in Plejadum sensibili admodum collectione initium statueretur. Pari enim modo, & Leonis signum, ab ea *quae in naribus* deductum, perducitur ad primae magnitudinis stellam in *Cauda*, per quam ductus circulus longitudinis inchoat Virginis Asterismum per stellam *ω*, *in summo capite* figuratam: quod & in ceteris Zodiaci imaginibus praestitum fuisse videmus.

Hoc igitur Arcu gr. 13. 24'. 26"., si constabat medietas Asterismi in Zodiaco primi, inchoata ex Lucida in cornu Arietis, quae anno Aerae Christianae 140. statuebatur a Ptolemaeo aliis gradibus 6. 40'. & continuata ad situm, quem sectio Cardinis Verni tunc obtinebat (uti demonstravi cap. 2.) consequitur, ut praecessio Aequinoctiorum ex medio Asterismi Arietis, ad eum gradum 6. 40'. ultra Lucidam in cornu constet gradibus 20. 4'. 26". peractis ab eadem sectione ex prima delineatione imaginum sub Argonautis ad Epocham Catalogi Ptolemaici, sive annum Aerae Christianae 140.

Cum praecessio Aequinoctiorum per gradus 10. absolvatur annis 710. praecessio graduum 20. 4'. 26". ostendet annos 1425. esse numerandos a prima delineatione Asterismorum sub Argonautis ad eundem annum Christi 140. quo Ptolemaeus observavit.

Pariatur haec summa temporis collecta ex motu fixarum, sive ex praecessione Aequinoctii supra Asterismos, cum aequali summa, quam numerant antiquissimae Graecorum Epochae in marmoribus Arundellianis. Incisa fuerunt marmora illa, ut omnes norunt, post Seldeni, & Prideaux notas eruditissimas, annis CCLXIII. ante Aeram CHRISTI communem. Eadem marmora per Epochas XXI. & XXII. regnum Thesei, qui unus fuit ex Argonautis,

figunt ante annos 995. Refertur igitur Theseus, & cum eo Argonautae, ad annum ante Aeram CHRISTI 1258. cui summae si addantur anni 140. ejusdem Aetae Christianae ad Catalogum Ptolemaei, conficitur intervallum annorum 1398, numerandum a Regno Thesei, ad Ptolemaeum Astronomum: & Argonautica expeditio ab eodem Theseo suscepta nondum Rege, elongatur annis 1425. circiter ab anno CHRISTI 1540, quemadmodum ex progressu sectionis Vernae contra Signorum ordinem supra Asterismos antea colligebatur.

Nemo non videt, quam proxima historicae demonstrationi sit aequalitas ista temporis, tam exacte sibi respondens, licet collecta ex disparatis indicationibus, quarum una ad Caeli motua refertur ab Astronomis observatos, altera ad monumenta gestorum civilium, a Populis consignata suis in marmoribus.

Sin autem quis contendat, amplitudinem primi Asterismi Arietis esse desumendam a Lucida, seu a prima in Cornu ad ultimam Caudae, non ad limitem Tauri in Plejadibus, adeoque arcum definientem medium signum, constare gradibus tantummodo decem, cum aliquot minutis; tres erunt gradus differentiae, & praecessionis subtrahendi, qui decurtant spatium temporis per annos 210. Verum de extensione primi signi ad sensibilem subsequentis limitem Plejadum, unde incipit figura Tauri, tum ea, quae indicavi, me monent, tum proximior accessus ad gradus circiter triginta cuique imagini tribuendos, quem a primis Asterismorum delineatoribus par est credere non fuisse neglectum.

Procedere jam possumus ad tentandam aliam mensuram temporis, ex observationibus relatis ad transitum utriusque Coluri Aequinoctiorum, ac Solstitiorum per Asterismos. Prius tamen indicare praestat, quonam pacto hos Coluros observare contigerit antiquis illis primigeniae Sphaerae, & Globi Caelestis, & Asterismorum constructoribus.

Novimus ex Eudoxo, Arato, Hipparcho, aliisque Astronomis, qui Phoenomena Caelestis Sphaerae descripserunt, Gemino praesertim cap. 14. observatos fuisse a primis hujusmodi scientiae cultoribus ortus, & occasus, tum Cosmicos, tum Heliacos Stellarum praecipuarum, quos diligenter colligarunt in suis Kalendariis, cum ordine tempestatum ad anni circulum expansatum. Novimus quoque ex traditis supra, tertio capite, cum Caesio, & Trigautio, non Graecos modo, Phoenicios, & Aegyptios, sed etiam Sinensium Astronomos vetustissimos attendere consuevisse ad Stellas, media nocte ad Meridianum pertingentes, ut oppositum Solis locum in Ecliptica assequerentur. Observationes istae causam dederunt delineandi utriusque Coluri Solstitiorum, & Aequinoctiorum in Caelesti Globo per Asterismos, media nocte versantes in plano Meridiani, quando, ex observato Solis ortu, & occasu in punctis Solstitialibus & Aequinoctialibus, intelligebant luminare illud pervenisse ad cardines tempestatum. Cum enim Asterismi, Meridianum ea die subeuntes cum Sole in Meridie videri non possent; illorum oppositoa media nocte in Meridiano versantes Stellae ostendebant. Quin etiam in plaga Boreali, Meridianus ostendebat stellatas Imagines, in eodem Coluro Soli proximas, inter circulum semper apparentium Maximum, & Polum Mundi Boreum.

Processerunt etiam ad definiendum situm, ac Stellas, in Asterismo Draconis, ubi Polus Eclipticae reperitur, ex Luminarium amborum, Lunaeque in pri-

primis observato progressu per duodecim stellatas Imagines, in Zodiaci fascia delineatas: a quarum punctis Eclipticae proximioribus, cum arcus metirentur circuli maximi quadranti aequales, & ad rectum angulum Zodiaco insistentes, concursus istorum arcuum in *Draconis* partem, sitam *ad initium tertii flexus*, ubi proximae sunt Stellae literis ζ et ω a Bayero inscriptae; ostendebat conversionis menstruae Lunaris, ac Solaris annuae centrum, seu Polum Zodiaci, et Eclipticae ibidem esse collocandum. Planum vero productum per hunc Polum Eclipticae ita inventum, et per Polum Mundi, sive diurnae revolutionis, semper spectabilem, ac per centrum Sphaerae, in eadem Sphaera constituit *Colurum Solstitiorum*: quem ad rectos angulos in Polo Mundi intersecat alius *Colurus*, per sectionem Vernam, et Autumnalem ductus, et dictus *Aequinoctiorum*.

Plurimum autem confert observatio transitus *Coluri Solstitiorum* per Asterismos, ad Chronologiae spatia demonstranda, ex quo compertum est, eorundem Asterismorum Stellas singulas describere circa Polum Eclipticae motu lentissimo, nempe progressu gradus unius intra annos 71. circulos concentricos, et parallelos circulo Eclipticae, in quo sectiones cardinum utriusque Solstitii, et Aequinoctii pari annorum spatio, per intervallum gradus unius, conficiunt contra Signorum ordinem. Possumus enim expedite quantitatem definire temporis evoluti intra duas observationes, circa quamlibet Stellam factas, quarum utraque, in parallelo illo lentissimo a Stella descripto, enunciet arcum interceptum intra ipsam Stellam, et planum *Coluri Solstitiorum*. Nos certe confidimus, ex hujusmodi observatione, Sinensium Sphaeram primigeniam, ejusque constitutae Epocham posse definiri, ad Astronomicae scientiae decus, & incrementum.

Dicimus vero *Planum Coluri Solstitiorum* huic indicio magis conferre generatim in Stella qualibet, quam *Planum Coluri Aequinoctiorum*. Propterea quod planum Meridiani ad oculos nostros spectabile redditum per quamcumque lineam supra Horizontem ad perpendiculum erectam (quales constituunt omnes parietes nostri), est ipsum Planum *Coluri Solstitiorum*, quando uterque Polus Zodiaci versatilis circa Axem Mundi, et in eodem Coluro situs, diurna conversione horarum 24. subit Meridianum. Quod Coluro Aequinoctiorum aptari minime potest, cum illius planum nunquam plano Meridiani respondeat.

Methodum atque usum hujusmodi observationis & Praxeos apertiorem reddet conspectus *Asterismi Draconis*, in typo, quem dedit ac diligenter descripsit Bayerus Tab. III. suae Uranometriae.

In Asterismo Draconis punctum *L* nulla Stella insignitum, sed proximum Stellis *ζ & ω circa flexum tertium* ejusdem Draconis, denotat Polum Eclipticae. Rectae vero lineae duodecim *L* ♈, *L* ♉ &c. in eodem Polo se intersecantes, & constituentes angulos aequales graduum triginta, denotant plana circulorum longitudinis, ducta per initia uniuscujusque Signi, ex XII. Eclipticae non stellatis, sed numeratis a plano cardinis Verni Aequinoctii, & intersectionis *L* ♈: adeoque in hac figura planum Coluri Aequinoctiorum, est linea ♈ *L* ♎, planum Coluri Solstitiorum est linea ♋ *L* ♌. In eodem Asterismo, Draconis Stella, quae ceteras fulgore superat, & censetur inter eas, quae appellantur secundae magnitudinis, est *α*: & dicitur *Antepenultimam Caudae sequens* a Bayero, in Opere mox laudato, & a Flamstedio, *Antepenultima Caudae*. Distat

LIBER ANTIQUARIUS. ſtat a Polo Eclipticae *L* gradibus 24. & minutis 7 juxta Flamſtedium; juxta Bayerum vero gr. 23. & ſemis, quanta eſt diſtantia Poli Eclipticae *L* a Polo Mundi. Quare Bayerus intervallo ſumpto *L a* gr. 23. 30', deſcripſit in hac figura circulum, a Stella *a* peragendum lentiſſimo illo motu gradus unius per annos 71., & in eodem circulo ſtatuit Polum Mundi in puncto *K*, diſſitum a Stella *a* intervallo arcus *a K*, graduum 61. ½ circiter, quot noverat numerari juxta longitudinem Eclipticae ultra planum Coluri Solſtitiorum *L K*, uſque ad ſitum a Stella occupatum in *a*, circa annum Aerae Chriſtianae MDCIII, quo ſuas Caeleſtes Tabulas edebat. Aetate noſtra diſtantia Stellae ejuſdem *a*, ultra Colurum Solſtitiorum *L K*, in eodem circulo *a B C*, radio *L a* circa Polum Eclipticae ducto, invenitur graduum 63. 33'. Duplici methodo haec differentia elongationis (conſtante eadem diſtantia *a L* a Polo Eclipticae invariabili) ab Aſtronomis explicatur. Aliqui fixum imaginantur planum Coluri Solſtitiorum *L K*: & lentum Stellae *a* progreſſum inferunt in ſuo circulo circa Polum Eclipticae, juxta ſignorum ordinem *a B ♌ C*. Alii vero imaginantur immobilem, fixam *a*, quemadmodum & Stellas ceteras; ſed planum Coluri Solſtitiorum *L K*, moveri dicunt ſimili motu lentiſſimo, ſed contra ſignorum ordinem ex *K* verſus *C*. Prima ſententia omnes fixas ſimul circumagit ſiniſtrorſum circa Polum Eclipticae *K*, & dicitur progreſſus fixarum in longitudinem. Altera ſolum planum Coluri verſat dextrorſum circa eundem Polum Eclipticae, & dicitur praeceſſio aequinoctiorum. Utrovis modo concipias, perinde eſt quoad uſum Chronologiae. Major enim illa diſtantia ſtellae *a*, quae in dies obſervatur, a puncto *K*, donec perveniat ad oppoſitum ipſi *K* ex diametro *K L ♌* in utraque theoria ex aequo procedit.

Conſeqoitur pariter in utraque theoria, ut puncta ſingula circuli *K a B ♌ C* ad diſtantiam arcus gr. 23½ ex Polo Eclipticae *L* ducti, ſuccedere debeant gradatim in polum Mundi *K*, adeoque & Stella ipſa *a*, quae nunc elongatur per arcum *K a* graduum 63. 33'. a plano Coluri Solſtitiorum *L K*, necnon a Polo Mundi *K* ibidem ſtatuendo ante annos circiter 4510 (quot exigit motus gr. 63. 33'. in unoquoque gradu inſomens ſpatium annorum 71.) occupaverit ipſum punctum Poli Mundani, & jure appellanda tunc fuerit *Stella Polaris*. Aetas illa, juxta noſtras Chronologicas rationes, quae a Mundi conditu ad exordium Aerae Chriſtianae memorant annos 4000, & a creatione Mundi ad Noeticum diluvium annos 1656, pariari debet cum anno 436. circiter ante diluvium, nempe vitae ipſius Noemi 164. Quid inde conſequatur in exploranda Sinenſium antiquitate, & Chronologia, paulopoſt exponam. (*Mors invida non finit*). Nunc ad Graecorum Aſteriſmorum Epochas redeundom eſt.

Dixi ex retroceſſione ſectionis Vernae a medio Aſteriſmi Arietis, quod antea tenebat in prima Sphaerae Graecanicae, & Caeleſtium Imaginum delineatione, ad locum inde diſſitum gr. 20. 4'. 26", quem tenuit anno Aerae CHRISTI 140. ex Ptolemaei Catalogo, & obſervatis colligi evidenter, numerandum eſſe inter utroſque terminos primae illius delineationis, & Catalogi Ptolemaici, ſpatium annorum circiter 1245. Dico ſimiliter ex retroceſſione plani Coluri Solſtitiorum, tenentis medium Aſteriſmum Cancri in prima illa figuratione ejuſdem Globi, & Imaginum, ad partem cujuslibet paralleli ex Polo Eclipticae ducti, inde diſſitam gradibus 20. 4'. 26", quam occupavit ſcribente ſuum Catalogum Ptolemaeo *Pii Antonini* Anno Secundo,

do, five Aerae Christi 140, perinde colligi idem intervallum annorum 1245. Colurum vero Solstitiorum, dum construeretur Sphaera illa primigenia ab Argonautarum Magistro Chirone, sive a quovis alio, medium stellatae imaginis Cancri tenuisse audivimus ex Achille Tatio, & a vetustioribus Astronomis, Eudoxo, & reliquis, quos Aratus sequitur. Eundem vero Colurum aetate Ptolemaei sub initium Imperii *Antonini* occupasse partem circuli, inde remotum gr. 20. 4'. 26". manifeste patet. Nam, si medium imaginis Arietis stellati, a medio Imaginis stellatae Cancri, distat in Ecliptica gr. 90. 0. quot distat in Ecliptica non stellata sectio Verni Aequinoctii, a cardine Solstitii Aestivi, sive a Coluro Solstitiorum, dum unum extremum arcus 90. graduum stellati xII. Signorum circuli recedit gr. 20. ab extremo, cui antea inhaerebat arcus 90. gr. Eclipticae non stellatae in sectione Verna, consequitur necessario, ut aliud quoque extremum ejusdem quadrantis Zodiaci stellati recedat similiter gr. 20. ab alio extremo ejusdem quadrantis Eclipticae non stellatae in cardine Solstitiorum, cui antea jugabatur.

Haec vero quantitas retrogressionis plani Coluri Solstitiorum, facilis est ad observandum quotidie, dum idem Colurus subit Meridianum. Quaelibet enim stellae, meridianum tunc subeuntes, noscuntur versari in plano Coluri Solstitiorum, in quo perstitit etiam Polus Eclipticae. Quare planum Meridiani, redditum sensile per duas rectas lineas perpendiculares ad horizontem in linea Meridiana constitutas, fungitur officio circuli longitudinis: & Trigonometrico ex calculo resolutis triangulis, cum Polo Eclipticae, & cum alia qualibet stella constitutis, quam antea pervadebat planum Coluri Solstitiorum; cognoscitur quantitas anguli, a duobus hisce lateribus trianguli in Polo Eclipticae coeuntibus intercepti in gradibus, & minutis. Tum vero per gradus singulos assignato spatio annorum 71, definitur intervallum temporis, inter utramque observationem numerandi. LIBER ANTIQUARIUS.

Mechanice quoque demonstrari potest, etiam imperitis Trigonometriae, hujusmodi quantitas anguli, proveniens ex duabus inter se dissitis, tempore observationis transitus plani Coluri Solstitiorum per duas fixas, si adhibeatur Iconismus paulo ante propositus Asterismi Draconis; in quo Parallelus circa Polum Eclipticae a Stella *a* descriptus, supponitur transire per Polum Mundi, utpote ductus per arcum *La*, sive *LK* circuli longitudinis ad gr. 23. 30. a Polo Eclipticae numeratos tam ad Stellam *a*, quam ad Polum Mundi *K*. Linea *LK* refert planum Coluri Solstitiorum aetate Bayerianae editionis, nempe anno Christi 1603, quae linea producta non secat stellam, in extrema cauda Ursae Minoris, a nobis dictam Polarem. Post plurium annorum lapsum, nempe circa annum Aerae Christi 2100, Colurus Solstitiorum pervadet stellam praedictam ultimam Caudae, sive Polarem; quae, cum anno 1690 referatur ad longitudinem a sectione verna gr. 84. 14'. 41", & distet a plano Coluri Solstitiorum per gradus complementi 5. 45'. 19". in suo parallelo numeratos, retrocessio plani Coluri per totidem gradus, quibus pervadendis impendet annos 409 circiter, perferet planum Coluri ad eamdem stellam intersecandam, cui tunc tribuentur longitudinis a sectione verna gradus 90. Comparetur haec observatio tunc facienda, cum antiquissima qualibet, exempli gratia cum illa, quae Colurum Solstitiorum reperit, suo plano intersecantem aliam stellam Ursae Minoris, a Bayero signatam *b*, dictam ab Arabis & a nostris etiam *Kocbab*, quae habita est aliquando Polaris, ex Munda-

 ni Po-

ni Poli vicinia, tunc versantis in eodem plano Coluri Solstitiorum.

Quaeritur quoto temporis intervallo distare debeant istae duae observationes? *Reliqua in Autographo desiderantur. Etenim Francisci Blanchini Praesulis valetudo, diuturnis infirmata vigiliis, pressaque gravi annorum pondere, tandem, ingenti morbi vi, omnibus perculsa viribus afflictaque corruit. Hoc tamen Opusculo,* JOANNIS V. *Portugalliae & Algarbiorum* REGIS FIDELISSIMI *in aevum celebrandi jussione inchoato, ac pene confecto, ingentem sibi laudem multorum Doctissimorum Virorum judicio Auctor sibi vindicavit: nam quantum antea in studio Astronomiae multos anteivit, tantum ut se ipse in hac postrema vinceret Lucubratione consecutus est.*

EXPLICIT LIBER ANTIQVARIVS.

ROMAE EXCVDEBANT
HAEREDES IO. LAVRENTII BARBIELLINI
BIBLIOPOLAE ET TYPOGRAPHI ROMANI
REGNANTE SVMMO PONTIFICE
BENEDICTO XIV.
ANNO PONTIFICATVS SVI XIII.
REPARATAE SALVTIS CIϽ IϽ CC LII.

ERRA-

ERRATA. CORRIGE.

PAg. II.	lin. 2.	Eusebius, fore octodecim videots	Eusebius, sed fere octodecim, videns.
pag. XVI.	lin. 26.	quaecumqoe illa :	quaecumque illa.
pag. XIX.	lin. 1.	hypotypseos :	hypotyposeos.
pag. L.	col. 1. lin. 9.	Cofularus :	Consulatus.
pag. LII.	col. 2. lin. 3.	Jauuarias :	Januarias.
pag. LIII.	col. 1. lin. 5.	ceseris :	cesseris.
pag. LVII.	col. 1. lin. 22.	Magistrain :	Magistratu.
pag. LXII.	col. 1. lin. 45.	*Consusionis :*	*Confusionis.*
	col. 1. lin. 17.	reieat :	refert.
pag. LXV.	col. 1. lin. 11.	Gonsularem :	Consularem.
pag. LXVIII.	col. 1. lin. 43.	numeraratione :	numeratione.
pag. LXIX.	col. 2. lin. 33.	*Angustas :*	*Augustus.*
pag. LXX.	col. 1. lin. 15.	*Clandio :*	*Claudio.*
pag. LXXI.	col. 1. lin. 15.	assirmat :	affirmat.
pag. LXXII.	col. 2. lin. 34.	differetur :	differretur.
pag. LXXIII.	col. 1. lin. 17.	ineutem :	incomem.
pag. LXXV.	col. 2. lin. 2.	Chonologorum :	Chronologorum.
pag. XCIII.	col. 1. lin. 5.	obscuratinnem :	obscurationem.
pag. XCIV.	col. 1. lin. 5.	*benesicentiae :*	*benefi.entiae.*
pag. XCV.	col. 2. lin. 11.	mod :	med.
pag. XCVI.	col. 1. lin. 19.	*Eclipsis :*	*Eclipsi.*
pag. CV.	col. 1. lin. 25.	motus :	motus.
	col. 2. lin. penult.	inqit :	Inquit.
pag. CX.	col. 1. lin. 7.	*dispensationes :*	*dispensationes.*
pag. CXII.	col. 2. lin. 30.	memoremdus :	memorandum.
pag. CXIX.	col. 2. lin. 40.	differa :	differre.
pag. CXXIII.	col. 2. lin. 36.	praecedenci :	praecedenti.
pag. CXXIX.	col. 1. lin. 9.	autem :	autem.
pag. CXXX.	col. 1. lin. 31.	FORRVNARVM :	FORTVNARVM.
pag. CXXXIII.	col. 2. lin. 10.	percutit :	percussit.
	lin. 14.	TR. POT. I. com :	TR. POT. I. *dele* com.
pag. CLXII.	col. 1. lin. 5.	Sapientiae :	Sapientiam.
pag. CLXIV.	col. 2. lin. 45.	affimaret :	affirmaret.
	lin. 46.	*Brincipem :*	*Principem.*
pag. CLXVI.	col. 1. lin. 21.	*dedicisset :*	*didicisset.*
	col. 2. lin. 27.	Sedi :	Secundi.
pag. CLXXII.	col. 1. lin. 17.	a Clementem :	a Clemente.
pag. CLXXIII.	col. 1. lin. 14.	ejus :	ejus.
pag. CLXXXV.	col. 2. lin. 40.	Prophaetaa :	Prophetae.
pag. CLXXXVII.	col. 2. lin. 9.	fuisse :	fuisse.
pag. CLXXXVIII.	col. 2. lin. 10.	Captivitme :	Captivitate.
pag. CXCI.	col. 1. lin. 1.	CHRISTI :	tum CHRISTI.
	col. 2. lin. 7.	*Atquis :*	*Antiquis.*
pag. CCIV.	col. 1. lin. 5.	*diligntia :*	*diligentia.*
pag. CCV.	col. 1. lin. 5.	Scholae con :	Scholae *dele* con.
pag. CCVI.	col. 2. lin. 56.	ferebant :	ferebant.
pag. CCVII.	col. 1. lin. 25.	CRRISTI :	CHRISTI.
pag. CCIX.	col. 1. lin. 13.	abhibuit :	adhibuit.
pag. CCXII.	col. 2. lin. 5.	Anteeum :	Arrianum.
pag. CCXIII.	col. 1. lin. 2.	Aeiani :	Arriani.
pag. CCXV.	col. 2. lin. 18.	*Idolatriae :*	*Idololatriae.*
pag. CCXVIII.	col. 1. lin. 25.	vera fum :	verba funt.
	lin. 35.	malem :	molem.
pag. CCXX.	col. 2. lin. 6.	ertificem :	artificem.
pag. CCXXII.	col. 1. lin. 27.	nomitatim :	nominatim.
pag. CCXXIII.	col. 2. lin. 19.	occurendum :	occurrendum.
pag. CCXXIV.	col. 2. lin. 40.	Inerrogat :	Interrogat.
	lin. 41.	blalpheme :	blasphemе.
	col. 2. lin. 42.	loca indicato :	loco indicato.
pag. CCXXVIII.	col. 1. lin. 25.	funt :	funt.
pag. CCXXXIII.	col. 2. lin. 44.	*qusi :*	*quasi.*
	col. 2. lin. 41.	*deprehenduutur :*	*deprehenduntur.*
pag. CCXXXV.	col. 2. lin. 43.	hominisbus :	hominibus.
	lin. 44.	e se ipsi :	a se ipsis.
pag. CCXXXIX.	col. 1. lin. 25.	*igenitas :*	*ingenitas.*
	lin. 50.	prostremo :	postremo.
pag. CCXLV.	col. 2. lin. 15.	eeleberimo :	celeberrimo.
pag. CCXLVII.	col. 1. lin. 2.	Tranferre :	Transferre.
	col. 1. lin. 39.	Marcurius :	Mercurios.
pag. CCLXVI.	col. 1. lin. 6.	symJolls :	symbolis.
	col. 2. lin. 44.	liiarerum :	literarum.
pag. CCLXXIV.	col. 1. lin. 4.	prolatiaeam.	prolationem.
pag. CCLXXVI.	col. 1. lin. 5.	proBasse :	prostare.
	lin. 32.	quadrifonte :	quadrifronta.
	col. 2. lin. 28.	obsarvanta :	observante.
pag. CCLXXVII.	col. 2. lin. 20.	*scd :*	*sed.*
pag. CCLXXX.	col. 1. lin. 38.	excibant :	excipiebant.
pag. CCLXXXII.	col. 1. lin. 32.	*prudentissmus :*	*prudentissimus.*
pag. CCLXXXIII.	col. 1. lin. 13.	χύρο :	χάρο.
pag. CCLXXXVI.	in Notis	(a) Tab. III. IV. V. VI.	(a) Tab. IV. V. VI. VII.
		(b) Tab. III.	(b) Tab. IV.
pag. CCLXXXIX.	col. 2. lin. 17.	*pregressus :*	*progressus.*
pag. CCXCIV.	col. 1. lin. 22.	*columnae :*	*columnae.*
pag. CCXCVI.	col. 2. lin. 20.	*Tripodcm :*	*Tripodem.*
pag. CCCII.	col. 2. lin. 14.	*eertamina :*	*certamina.*
pag. CCCXIII.	col. 2. lin. 9.	fuis :	fuit.